VI 6 Hs 915.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

No. 915

469 Bl.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Quomodo in studio procedendum Brecher ad Regestam p. 41. seq.

cautelae (1) ex fine Reipublicae cuncta esse diudicanda
(2) olim ex regula quicquid potest Imperator in Imperio
illud quilibet Princeps potest in suo territorio
(3) Notae ex Legibus Publicis & observantia
(4) Consulendae omnium rerum origines ut male
fiat delicti de Jure. enim ex origine civitatum
noui facile noscere possumus ad quem statum
vitae spectet [illegible] an jura Germaniae an
[illegible] de inducta quomodo &
[illegible] aut pro Imperat
[illegible] statibus praesumtio.

Dissert. de origine Jur. Publ. Germ.

Notitiam

Bibl. No. 246.

STATVS PVBLICI GERMANIAE

Historico-Juridicam.

Ritus Recitandi de suis studiis recte cognoscendis

Horatii Embsteng. Sturmius. Jesaiae

JVS PVBLICVM

Georgii Engelbrechti Programma de congressibus Allegationum usu pacem studiis vitandis.

Jus Canonicum et ejus scita praecipue consulenda.

Noscendae antiquitates Germaniae, praesertim quae ad ius officiorum conservandorum nostrum conducunt

Cavendum ne in historia facta pro iuribus accipiamus quod haud alibi in Germania dicimus Schrift. p. 421. congruitur ne recte excolebatur.

Non indicandum nisi tota re perspecta

Exercendae sedulo Historiae singulatim Germaniae provinciarum docente Ludewig in Germ. Princip. Schrift. p. 422. 471. seq. praecipue ubi inde originatae constare posse de suis statuum, de quibus ex historia vniuers. Germ. non aeq constare queat.

Vigens artificium comparandae Regimen Spirabilium rumpubl. & Vnterschied Reipubl. mixtae, et eiusdem inde fluxa claviora.

Quod Tractatio de forma Resp. Germaniae non sit ad ultimum vsq. terram perducta.

1

conscript. 1776. mense Octobr.

D. O. M. A.

CAP. 1.

de titulo opusculi.

Ea consilia ad hasce chartas concinnandas accessimus, Benigne Lector! ut disciplinae, quae Imperii Germanici habitum, quod ad Ius, adumbrat, viam muniamus; eius nimirum ambitum, quibusque & praecognitis, & cautelis, & adminiculis ad eius cognitionem perveniatur paucis indicaturi. In eo cum essemus haud abs re fore visum, si Introductionis titulum opusculo praescriberemus: utpote enim nos non lateat hanc inscriptionem nostris pagellis communem esse cum multis libellis, in aretum coactum huius Scientiae Systema pandentibus, et ista, quod aiunt, in eam introducentibus: maluimus tamen Illustrium I. C. torum Reichelii & Vulpisii mentem Iesu, qui libellos quoscunq; Systematicos non tam introducere, quam potius totius doctrinae fegetem pandere sibi persuaserunt, adeoq; plane diuerso de hoc nomine compellandos esse. Haec ego quidem; sin vero cuiquam à more suo non deflectere omnino stet, per me suo Ius abundabit. Ipsum hoc, quod nos vindicare conamur, cognitionis Reipublicae Germanicae, quatenus quod publicè Iuris est confiderat studium, variis olim hodieq; nominibus insigne fuit, ex quorum tamen numero maximè frequentata exstiterunt, Iuris Publici, & Notitiae Imperii appellationes. Nos Notitiam Imperii Historico-Iuridicam dicere amaueimus, cuius facti, ne animum tuum subeat admiratio, causas accipe. Notitia Germaniae, ut cuiusq; singularis Reipubliae, si in vniuersum eam consideres, aut Historica est, aut Politica, aut Iuridica. Historica omnia illa complectitur, quae Reipubliae originem, mutationes, Geographiam, numerum & latitudinem Imperiorum, opes & potentiam,

(a) de Studio I. P. recte instituendo p. 48.

modum habendi & formam Imperii, leges, vicinos, faxorem & odium aliorum, bellum, pacem, foedera, praetensiones, prospera & aduersa, Genealogias atq; res gestas Imperantium, iudicia, ciuium ordines, mores, linguam, religionem, & si quae alia huc spectantia atq; circa ea simplici tantum modo Notitia more suo defungitur. Iuridica circa ipsas leges, aut diuturnam, quae pro lege est, obseruantiam, quibus Imperium vel initio vel postmodum forma. tum fuit occupatum, quidue vigore earum tam rectoribus Reipublicae quam subditis ueris sit, quidq; etiam exteris vel lege vel obseruantia competat, aut ab iis iure repeti queat, persequitur. Hisce se fidum Comitem addit Notitia Politica, in causas & occasiones omnium harum rerum inquirens, simul vero dijudicandum ea hoc vel illo modo se habeat è Republica sit, modos, conseruandi, & augendi & noxia in melius mutandi dispiciens; quod ut exactius fieri queat, non potest non arcanis & rationi status, tam ipsius Reipublicae quam vicinorum, ut & flagitijs quae vocant dominationis, & aliis huc spectantibus operam dare. Vtram harum partium demum non habebis vniuersae Reipublicae Notitiam integram; verum seorsim tamen à se invicem hae tres considerari possunt. Historica sibi ipsa sufficiens, nullis externis adminiculis eget; diuersa ratio est Iuridicae & Politicae, quarum illa quidem necessaria ex Historica praecognita & adminicula supponit; Politica non nisi Historica & Iuridica integris exhaustis acquiritur, quippe ex quibus materia circa quam versetur comparanda est. Ex dictis nunc quidem sibi constabit, nos iure Notitiam Status Publici Germaniae historico-Iuridicam titulum operculo huius praefixisse,

cum eius quae Jurídica sunt, necessaria cognitione Historica fuffulta, nostros Juris Publicii aut Notitiae Jmperii elogijs insignes libellos, aut tradere, aut tamen tradere velle videas, itaut nonnulli negocio quo consilio & Politicorum partem attingant: ut adeo mirari jubeat, quid causae subsit, quominus Notitiam Jmperii latius, Jus Publicum autem, de eis, quae exhibent, strictius ac par erat praedicari ayroscere, nequiverint, praesertim cum autores de Notitia Jngulariis Reipublicae & Jure Publico Universali, à nonnullis emissi elegantes libelli, vel soli id docere apti fuerint. At quo largius de re mercamur, ne nigri labore circa mentem nostram laborandum sit, praesertim cum multitudo hunc locum non referenda attulerint, & nescio quem centonem effinxerint, antequam longius in altum provehamur, totius, quod aiunt, Juris Publici, summa capita libabimus, eò expeditius postmodum progressuri hac sarcina prius deposita.

plurima (pauca enim apte ad asseri tolerantur)

CAPUT 11.

Notitiae Status Publici Germaniae Historico-Juridicae Jchnographia.

In Juris (quod dicunt) Publici capitibus ordinandis, salvo quinquo rectius Te sentire putantis judicio, hic nobis modus placuit, ut praemittatur

à quorum Summa dicendorum eam excipiat

Lib. 1.

cap. 1. Brevis Chorographia Germaniae & regionum ei hostilium parentium.
2. de finibus Germaniae, iisq; protendendis conservandis ac recuperandis.
3. de Italia atq; aliis Jmperio vel subjectis, vel fere atq; minima exemtis.

Lib. 11.

cap. 1. de Regimine Germaniae Jubditarumq;

regionum particulari & Universali in genere.
2. Utriusq; horum formatum aut observantia, aut Legibus.
3. de observantia.
4. de Legibus earumq; usu & non usu in genere, & postea speciatim
5. (1) de Recessibus Imperii.
6. (2) de Aurea Bulla.
7. (3) de Pace profana & Religiosa -
8. & has omnes corrigentibus & explicantibus (4) pace Westphalica tamo
9. (5) Capitulationibus singulis Imperatoribus à Carolo V. usq; huc Scriptis, & [illegible] Statuis Germaniae.

de Consociatis Nat. Germ.

q reorganesi, Ryswick. & Rastad.

I VB. III

Cap. 1. De membris Imperii, variis videlicet Rebuspublicis singularibus, Imperio toti nexu tantum Systematico coniunctis.
2. de origine harum Rerumpublicarum specialium, ac nexus systematici.
3. de potestate Imperantium in his Rebus publicis in genere, s. de Superioritate territoriali.
4. speciatim (1) de potestate Legislatoria atq; privilegiorum concessione.
5. (2) facultate Judiciaria, & Jure indulgendi ac remittendi poenas.
6. (3) Praemiorum ac dignitatum largitione.
7. (4) Jure circa securitatem publicam, viarum, itinera,
8. & directionem Commerciorum.
9. (6) Jure percipiendi quorumvis reditus ac vectigalia.
10. (7) Jure in bona publica ac privatorum.
11. (8) Jure circa Sacra.
12. (9) Jure circa Studia.
13. (10) Jure Legationum.
14. (11) Jure Foederum.
15. (12) Jure Belli & armorum.
16. (13) Jure Pacis.
17. (14) Jure Dominii in alios terris cetera ei non subiectis, competentibus, & viceversa.

18. (15) Fuse omnibus illis mediis utendi quibus haec pia sacra tecta conservari, nec augeri, atq; commode administrari queant, ubi de Comitiis Provincialibq; Archiviis, Ministris &c.
19. de variis formis harum Reipublicarum.

Lib. IV.

Cap. 1. De subiectione territoriali, eiusq; variis formis in genere.
2. de libertate subditis utplurimum relicta.
3. de modis firmandi subiectionem.
4. de Subditorum ordinibus variis, eorumq; inter se comparatione.
5. de modis tollendi subiectionem territorialem quoad singulos.

Lib. V.

Cap. 1. De variis modis acquirendi, & transferendi acquisitum Imperium, in specialibus Germaniae Rebuspublicis.
2. de Interregno & minorennitate.
3. de asseritio & conservatione Summi Imperii & Superioritatis territorialis, nec non Iurium ei vicinorum.
4. de amissorum Recuperatione.
5. de abdicatione totali & partiali.
6. de mutationibus harum Rerumpublicarum.

Lib. VI.

Cap. 1. de Statibus & membris eorumq; ordinibus in genere, & singulis in specie. (1)
1. de Archiepiscopis.
2. de Episcopis.
3. de Magistro ordinis Teutonici.
4. de Archiducibus.
5. de Ducibus.
6. de Landgraviis, Burggraviis, & aliis Principibus.
7. de Abbatibus, Abbatissis ac praepositis Principibus ac Simplicibus.
8. de Comitibus Principibus.
9. de Comitibus & Baronibus.
10. de Civitatibus Imperii.
11. de Nobilibus Imperii.
12. de pagis Imperii.
13. de harum omnium Rerumpublicarum descriptione in circulos, Quaterniones, Classes, Pontificios, Reformatos & Lutheranos &c.

Lib. VII.

cap. 1. De Comparatione harum Rerumpublicarum inter se, praecipuè ratione opum affluentiae vel tenuitatis.
2. de praeeminentia & patientia harum Rerumpublicarum inter se, partim ex potentia, partim vero observantia ortis.
3. de Existimatione & differentia harum Rerumpublicarum apud exteros.
4. de Titulis, Insignibus ac Sigillis.
5. de Specialium Germaniae Rerumpublicarum Juribus ratione Imperatoris & totius Imperii, tam generaliter, quam etiam quarundam eminentibus in specie.
6. de obligatione qua membra Imperii Imperatori & toti Imperio obstricta, & eius recognitione.
7. de Jure Publico singularum Rerumpubl.

ib. de Archiofficialibus & Electoribus eorumq; subofficialibus.

Liber VIII.

cap. 1. de regimine Germaniae Universali Republica videlicet maiori, eiusq; habenas tenente Imperatore.
2. De Imperatoris Electione.
3. de adhuc in vivo Imperatori vivo Rege Romanorum, eius Electione & potestate.
4. de Imperatoris coronationibus.
5. de Imperatoris Maiestate, eiusq; splendore, ratione exterorum.
6. de Maiestate Imperatoris in Imperio, in genere, definita per Capitulationes & observantiam.
7. de exercitio Jurium Maiestatis Reipublicae maioris aut (1) per Imperatorem solum, (2) cum consilio Electorum (3) cum consilio omnium Statuum Imperii aut eorum Deputatorum.
8. de Juribus Maiestatis soli Imperatori propriis, & (1) quidem Jure Sacrorum eiusq; religionis, Jure primariarum precum & Jure Studiorum.
9. (2) de Jure in Italiam et absoluto.
10. (3) Jus creandi Reges, Archiduces Duces Comites &c. aliasq; dignitates honorificas concedendi.

11. (4) Jus investiendi de feudis Jmperii, & de iis cognoscendi.
12. (5) potestas Judiciaria.
13. (6) Jus legitimandi tam Illustres, quam alios, & illos consentientibus agnatis ad successionem.
14. (7) Jus Controversias de precedentia Statuum.
15. (8) de vestigalibus ortas inter Status & Electores definiendi.
16. (9) Privilegiorum & in specie de non appellando concessio, & cognitio de talibus. Privilegiis.
17. (10) Jus augendi Territoriorum titulos & insignia.
18. (11) officiosam Legationem nomine Jmperii recipiendi & peragendi.
19 (12) Jus dandi veniam aetatis.
20. (13) Jus restituendi in integrum.
21. (14) Jus concedendi inducias moratorias.
22. (15) Jus Postarum generalium.
23. (16) Jus concedendi nundinas solennes.
24. (17) Jus dandae civitatis.
25. (18) Jus concedendi officia Jmperii.
26. (19) Jus proponendi in Comitiis.
27. (20) Jus providendi ne Jmperium detrimenti quid capiat.
28. (21) Jus titulos, insignia gerendi, propio nomine omnia expediendi &c.
29. de Judicio Palatini in Caesarem.
30: de Jmperatoris Morte, Resignatione, & de Depositione remissive.
31. de Vicariis Jmperii vivente Jmperat.
32. de Vicariis Jmp. vacante Jmperio.
33. de Vicariorum horum potestate.
34. de Regalia Jmperatoria.

cap. 1. de Regiis Caesareo - Electoralibus, eorum Conventibus in genere.
2. (1) Jus statuendi de rebus Jmperii moras impatientibus.
3. (2) Jus conferendi Electoratus apertos.
4. (3) Jus indicendi Comitia.

5. (4) Jus concedendi vectigalia.
6. (5) Jus Stapulae, gerakii &c.
7. (6) Jus concedendi regale monetae.

Lib. X.

cap. 1. de negotiis Imperatori cum consensu omnium Statuum peragendis.
2. de Comitiis Statuum Universalibus,
3. de Comitiis Statuum Particularibus tam ordinariis quam extraordinariis.
4. de Negotiis Comitiorum partim (1) ipsum eorum Statum (2) Negotia totius Imperii (3) Imperatorem & Reges Romanorum (4) Status singulos concernentibus.
5. Ad eorum Statum pertinent (1) Emendatio defectuum Comitialium
6. (2) Determinatio valoris votorum maiorum.
7. (3) Concessio sessionis ac voti in Comitiis.
8. (4) Exclusio vel remotio à Jure Stati.
9. (5) Consultatio de numero directorum in collegiis.
10. Negotia totius Imperii tangunt (1) Pacem Publicam firmandam ac constituendam.
11. (2) Circulorum &
12. (3) Deputationis ordinariae reimtegratio.
13. (4) Feudorum maiorum Imperio apertorum collatio.
14. (5) Novorum Electorum creatio.
15. (6) officialium Imperii cum re institutio.
16. (7) Negotium bonorum Imperii alienandorum & oppignorandorum.
17. (8) Reformatio, transpositio & abrogatio Summorum Imperii tribunalium.
18. (9) abusuum circa Executiones (2) portas (3) monetas occurrentium universalis medela.
19. (10) restitutio finium amissorum.
20. (11) Matricula.
21. (12) Legum latio interpretatio & abrogatio.
22. (13) Bellum, delectus, hospitationes militum, & transitus exteris concedendus.
23. (14) Collectae imponendae & remittendae.

24. (15) Legatorum ad Imperium missorum receptio, ut & missio nomine Imp.
25. (16) Foedera ac Pax.
26. (17) Concilia & Colloquia de causis Relig.
27 (18) Feriae generales.
28. (19) Calendarii confectio.
29. (20) Institutio [illegible] erum ac mensuum Vniversalium.
30. Imperatorem vel Reyem Romanorum attinent (1) Conceptio Capitulationis perpetuae.
31. (2) deliberatio de Electione Reyem Romanorum extraordinaria.
32 (3) de sustentatione Caesaris.
33. (4) Depositio (ut vocabulis videtur) Imperatoris.
34. (5) Controversiae Imperatoris cum aliis.
35. de Statibus singulis disquiritur (1) quando feuda aperta huic vel illi personae concedanda & aut. quis recipiendus in Statum Imperii.
36. (2) si quis in bannum declarandus.
37. (3) huius rei sunt Statuum delicta.
38 (4) cognitio de vectigalibus minuendis ac tollendis.
39 (5) cognitio de causis à Judicio Aulico vel Camerali ev advocatis.

LIB. XI.

cap. 1. de Judiciis Germaniae.
2. de Judicio Aulico.
3. de Judicio Camerali.
4. de Judiciis Rothvilensi.
5. de reliquis Imperii aut magnae eius partis Judiciis vigentibus aut abolitis.
6. de Judiciis Provincialibus.
7. de Judicio Austregarum.
8. de Judice in causis Statuum vel membrorum Imperii dubii fori.
9. de Recursu ad Comitia.
10. de Forma Imperii Romano-Germanici.
11. de Nomine Imperii Romano-Germanici.
12. de Ratione Status Imperii Germanici.

CAPVT III.

De viis ad hanc Scientiam à variis variè praescriptis iudicium.

Considerasti, amice, studii huius amplitudinem, omnesq; recessus; verum quicquid huius sit, non est cur molem horreas, tuosq; humeros ei supponere verearis: initio commoda institutione opus est, ut noscas quomodo caute huic vergendum sit quo eo facilius atq; solidius proficias, docent dempq; atq; exercitatio cetera, ut tandem solus ambulare, atq; pasci queas. Haec de qua mihi sermo est manuductio, optima, si mediocritatis sensa, brevis quidem sed concinna & omnes partes scitu dignas explicans. Sane Erasmus Johanni Alexandro Brassicano, nescienti qua ratione doctus posset fieri, respondit ex tempore: si doctis assidue conviveret: si doctos audiret non minus submisse quam honorifice: si doctos strenue legeret: si doctos diligenter edisceret: denique si se doctum nunquam putaret. Haec ei, ut homini alienis oculis per aevum uti volenti, atq; iam studiis haud leviter imbuto utcunq; sufficerint, homini vero erectioris ingenii, vel studium quoddam à primo limine salutanti nequaquam: servilia sunt, brevia nimis. primordia cuiusq; scientiae sufficientem partium, procognitorum & administrandorum enarrationem, tum etiam ut, cautum eorum instilles poscunt, quod dextritiae Germaniae Reipublicae Historico-Iuridicae, cum reliquis commune est.

(Cf. Jo. Goldast. Epist. Philolog. p. 169.)

§ 2

Dudum veritatem sententiae nostrae quod ad Jus Publicum cognoverunt viri eruditi, cognoverunt vero simul, non fuisse, qui surgentia Jurisprudentia (quam vocant) Publica, hos numeros implerent; ideoq; malo huic medelam ferre conati sunt, de quorum curis nunc aliquid in medium proferendum. Primus ni fallor huius disciplinae Lol. Cozzius regius, in Pol. politicis & tractatu de prudentia civili, docuit,

quomodo ad Notitiam singulares Reipublicae exirendum sit secuti Bosius & Boeclerus, dum id agebant, identidem de Germania sua cogitantes. Ea Conringii tradita, haud dubiè Illustrem eius discipulum Johannem Christianum L. B. à Boineburg longius provexere, ei scriptasis occasionem subministrando de Apparatu Viri Politici aliquid moliendi, cuius libelli contenta ipse hero in modum describit: Dole vero dicere amplius de modo rosecendi Respublicas, imperiumve Germanicum, cum ex apparatu Viri Politici, quem conspexi, patere possit aliquando. (a) Verum scriptum Illustris nostri, qui Scientiae nostrae Theoriae exquisitae, praxin multorum annorum iunxerat, haud dubiè optimae frugis, latet cum aliis. Vt adeo primae hic tribuendae sint Boeclero, cuius Notitiae Imperii Liber I. utut nimis concisus, & ad Otregia auctores remittens, haud ineptam, eius, quam glaerimus, institutionis, Ideam fistit. Quae Boecleriana subsidia, nisi nos omnia fallunt, Viro Illustri Jo. Georg. Sussicio Siue Kurzfleisch, discipulo Boecleri Obrechtig. postmodum in concinnanda dissertatione de Studio Iuris Publici recte instituendo, & de Scriptoribus eo pertinentibus, mire profuerunt. Edita est haec Dissertatio, adiecta Epistola de Studiis Iuvenis Nobilis recte instituendis ex editione secunda & tertia 1703. & 1704. 8. ex quarta vero Witteb. 1708. 4. laudanda profecto, at in Scriptoribus hue spectantibus, fere tantum occupata, ut reliquis, quae nos exhibere videbis, parum, aut nihil temporis relictum fuerit. Recte enim praecognita & adminicula versatus fuerat iam ante Nicolaum Hunnium Rosenmagium, verum in eo de Scriptoribus parum aut fi nauis omnino nihil, & adhuc praeter ea multa addotare, (quorum tamen in ipse in praefatione maximam partem rationem reddidit) quae quorundam necessariorum locum implentia. ✠

& satis prolixe, in quantum dissertationis tuent auctorem genuina principia iuridica.

(a) Epist. ad Buchenkrum in Actis Litterariis Struvii.

ed. Amstelodami 1685. 12.

Melior vtroq; est Joannis Ulrici Pregitzeri. Disciplina Notitiae S. R. Imperii ubi Praecognita & Administricula ad Jus Rei publicae cum, ipsi deniq; fontes cum exhibentur non male modus ad ferebat, sed desi aliaq; plura huc spectant

Roser.

Godefridi Ferdinandi Buxtorff Discursus Jurídico-Politicus de fontibus Juris Publici, et statu cum Dissertationibus de Regis Romanorum Electione & coronatione. Pragae 1689. 4. atq; paucis notis. Melior est Ioannis Sebastiani de natura & origine Juris Publici Dissertatio, brevis sed erudita. Ioannis Wolfii Notitiae Sacri Romani Imperii eruditae & in succinctas theses memoriales digestae Specimen primum. Helmstadii 1695. 4. haud vulgares observationes de genio, disciplina, fontibus & origine Juris Publici exhibet, verum nimis raras comparet. Erici Mauritii de principiis Juris Publici Germaniae in primis Dissertatio habita Tubingae 1662. in opusculis loco primo inuenitur: verum ille labor vestibulum potius maioris operis, quam ipsum opus mihi videtur, cum praeter nominis rationem & disquisitionem de Iure Naturae nihil fere exhibeat, quod equidem huc facere aptum sit. Ab his si abeas nihil fere sunt quos memorem, praeter eum, qui primo loco nominandus erat, Iacobum Thomasium Professorem quondam in Academia Fridericiana, cuius haud prolata Disquisitio de natura & administratione Juris Publici, inter Dissertationes eius quibus Introductionis in Juris Publici Prudentiam elogium praescripsit, loco primo conspiciendam praebet. Recte fane iudicio in multis uti auctorem hunc fateri dum omnino est, sed mallem ego etiam in reliquis, simul etiam praeoptarem, aliquanto planius omissa — esse, et de his quidem haud tenuiter, fortassis tamen me iudice typo multo rectius profecerit ex memoriis atq; privatis doctorum in hoc litterarum Genere virorum, ubi non nunquam quo modo, quibus cautelis, praecognitis, adminiculis et subsidiis ad votorum apicem perueneint tradentur Iure Publico.

Immanuel Kobes Friladung Zu einem Collegio Juris Publici Specimen Chilonskijo Zu dem Studio dieses Buchs vinnerungen praemittiret Utrecht. 18. Oct. 1722. 1. de Praenii Dr. vin Staatsrath Isb vin Phoenix.

Disputatio Juris Publici explicans illustriores controversias Juris Publici Rom. Germ. exhibitio nem illustrantes Dr. Christi ano Weidlingio Lips. 1700. 8. Ad Canto Christiano de Dietrau nonnulla huc pertinentia exhibet, sed mistae satis vagaria minuta, cum auctor plenatoris rem potius agat quam Juris Publici Doctorem.

de Gletle

Ad hunc etiam locum ornandum faciunt Illustris Goti Jo. Petri de Ludewig singularia Juris Publici, praemissa Commentatione in Stobaei Institutiones, ubi plurima haud alibi obvia, quod bel mea tacente quilibet opinabitur, nec non scriptum 1703. editum inter tuma Danum Clarissimum Frater Ritter Dr. no. 8. Grundsatz Juris Publici Imperatorii Lugius Lucinarchus Jungendum Jure Publico.

his vir, non sine uberrimo fructu legi possest. Commendo hanc in rem Thuani utut Galli Commentarios de vita sua, postremis Historiarum Editionibus annexos, recensq. Epistolas à Viris quibusdam Pragmaticis scriptas, quibus haud raro satis multa huc apprimè facientia inseruntur. MSSCC. servantur Johannis Christiani L. B. à Boineburg memoriae & Commentarius de vita sua conscriptus, quorum Excerpta, mihi visa, unguis, Leonem indicant. In plurimorum manibus versatur Samuelis L. B. de Pufendorff Epistola de Lochiana fratrem, elegans libello Severinum de Monzambano Veronensem auctorem merito praemissa, pessimo consilio quorundam editorum ab ipso opere segregata: cui si quis Pacifici à Lapide Discursum I. à latere ponat, uberes ne nidue fructus percepturus est. Non negligenda quoq. esse eruditorem qui in vitis sunt consilia si occasio detur, vel ne tacente quenquis arbitrabitur.

Superest, ut nonnullos qui in Specie hanc vel illam disciplinam cum Jure quod dicunt Publico conjungendam, aut alia Specialia hanc in rem suaserunt, commemoremus. Io. Iacobi CHOVERI Dissertatio Juris Publici Inauguralis de nexu studii Critici cum Prudentia Juris Publici Tubingae 1720. 4. Publico exhibita est; cujus cum ipse auctor in Germanam ungarischen Johan Wolfgang Textorem evenit, nihil habeo quod addam, praeter rivalem calculum. Ulrici OBRECHTI Argentinensis, de conjungendis Privati & Publici Juris studiis, inter opuscula postmodum locum sortita; ut et Georgii ENGELBRECHTI Dissertatio, qua Usum Juris Romani in Jure Publico Romano-Germanico hinusq. variis controversiis decidendis Helmstadii 1620. 4. ob oculos ponere annixus est, segregandaq. à Jure Publico in illud intruserit, rectius alio

8

omnino loci, quod dudum ante me Viris per
spicacibus iam demonstratum. Veram
Illum abrumpendum est, ipse, alios suos
quemq; locos relictis, in hanc messem falcem
immittis, uno contextu, omnia huc spectan
tia, quantum eius fieri potest exhibiturus.

CAPUT IV.

Vera ad Notitiam Imperii Ger-
manici acquirendam via.

§. 1.

Summa huius Methodi, quam nos tra
dendam suscepimus in eo est, ut quis à
Naturali habitu non ineptus iis exter-
nis huc se conferat, quae alias unum
quodlibet fere studiorum genus capes
senti necessaria existimantur: Postmodum
vero ea penitus imbibat, à quibus No-
titia nostra vitam atq; animam habet, Jus
publicum puta Vniuersale, Jus Naturae
& Gentium, Politicam Architectonicam,
Historiam, cum cognatis Jus Feudale & Canonicum,
generalibus rimatum Principiis, ex quibus
Notitia Imperii publici addendo aliquid vel de-
trahendo generalibus componitur. Adnu-
merada sunt vera Notitiae Religionum tum
propriae tum aliarum, Juris Privati tam
Romani quam Germanici, Notitiae plu-
rium Rerumpublicarum, praesertim vero Ger-
manicae, propius contingentium, quibus omni
bus Colophonem addent, peregrinationes prae-
sertim per Germaniam, commercium cum viris
eruditis, Legum Imperii, Historiae Juris
quod vocant Publici, necessaria cautio-
rum ex spectantium cognitio, & ultimo
demde loco usus & Exercitatio.

§. 2.

De iis dotibus, quibus à natura ornatu esse
debeat ad hoc studium animum adiicies, in pra
fers multa fari opus esse non puto. Etenim
Stupidus, vel nunquam fere, ita nec in hoc
Studiorum genere operae pretium faciet, suader

dumq; huius sortis hominibus sedulò, ut potius honestam quandam artem quam studia capessant. Subacto ante omnia, docendi quod gerit iudicio, memoria utendum quam Deus dederit; ea si felix, habet de quo sibi gratuletur studiosus: cui vero Deus id felicitatis negavit, prolixis Excerptis debilis memoriae succurret, utut haec omnibus, etiam maxime firma memoria utentibus suaserim, cum semus vesperi plerumq; eius de re nec ita vehat. De ingenio idem esto iudicium. Est speciatim de temperamentis hoc exoptandis nihil omnino à me, cum haec quaestio non magni usus, et spinosa admodum sit. Solent tamen alii quoad hos Circulos palmam deferre Cholerico-Sanguineo, aut Sanguineo-Choleric, in quae ratiocinia mene inquirere mihi non vacat.

3. Nec etiam prolixam Disquisitionem de artium quae liberales vocantur vulgi usu quis à me exspectet, cum harum quis pro libitu tantum haurire queat, quantum ei visum fuerit. Dialectica, Rethorica, Musica, Arithmetica, Geometria & Astronomia scientiae sunt, quae ut instructum eis ornant, ita ingenium studiis deditum hominem non decet eas insuper habuisse. Sola est Grammatica, qua Studia, quaecunq; demum amplectens, carere omnino nequit. Nullum itaq; quod ad hanc speciale hic praeceptum, at cum ars Grammatica latissime pateat, omnesq; linguas ex aequo afficiat, nec eae tamen omnes Notitiae Reipublicae Germanicae Consulto vel excolendae sint, vel excoli queant edisserendum quibus is potissimum egeat. Et de Latina quidem fortassis dubitaverit nemo, cum nec Archivia antiquioribus chartis & reliqui id genus instructa lustrare, nec adminicula ad hanc disciplinam, nec ipsius Theoriam compara-

quae. Praeterea operae est, ut, postquam nova instructus via ac ratione viri quidem Reipublicae aliquanto in interiorem cognitionem penetrabit. Ne diligentia fiat, nil operae quam desidibus. Meliora sua readmant, in quo labore opus est. Cf. Praefatio disciplina Notitiae S. R. I. p. 5a. huc conferendis.

Etenim longe recessimus ab iis naeniis, causarum ignorantia generibus & locis dialectici, quibus veteres scripta alii legerunt, istis obtenta satis laeta minuenda reddiderunt.

rare his subsidiis destitutus queat, monumen-
tis fere omnibus ad Seculum usq; XIV.
& auctorum huc facientium maximo nume-
ro Latinè loquentibus: ut nunc taceam, con-
tingere posse, ipsos nos aut sponte, aut pro
officii ratione libris exarandis operam da-
re; qui ut non semper Latino, ita nec omni
tempore vernaculo ore loqui possunt. Hei
omnino commendaverim, purum ac liberio-
rem stilum, non tam anxia praeceptorum co-
pia, quam optimorum auctorum lectione
quaesitum. Nec tamen praecepta praecipuè
in limine negligenda, id volo, ne quis in iis
nimius sit, atq; aliis potius quam sibi fidat.
Proderunt itaq; Scheffleri, Praschii, Cellarii
aliorumq; libris fere & tonsoribq; noti labo-
res, alterius omnino loci.
Graeci sermonis parcus hic usus, utut enim
Historiae Byzantinae Scriptores, aliiq;, eum
sibi vernaculum adhibuerint, atq; Phrygii
nequeat Reges atq; Imperatores nostrates
usq; ad Intenegrum multa Institutа Grae-
cis moribus debuisse, quorum in his scatu-
rigines latent; nescio tamen an haec necessi-
tatem Graeca discendi involuant. At ne
fortassis clamites, praeter ea quae comme-
moravi, multa nostrarum rerum, praecipuè
dum de Expeditionibus Sacris sermo est
incidenter in Graecis occurrere; scire e-
quidem & hoc me fateor, verum simul quo
probè nosse, obscuram, confusam atq; erroni-
ridiculam esse quae ex his hauriatur co-
gnitionem, aut si quae omnino sana sit,
aeq; ac priorem ex limatis versionibq; Compen-
dio operae provenire posse, ut reliqua breui-
tis studio taceam. De Hebraicis religuisse o-
rientalibus nostro aevo vogabit nullus, at si
nobis ea Secula contigissent, quibus Iure Na-
turae & Gentium iacentibus omnia praecepti
& Exemplis biblicis probare moris erat, amplior
hic labor foret. Italico & Gallico ore loqui

nostrae partis Juris Studiosum oportet, non solum Etymologicorum ergo, de quibus post ea; verum etiam quod hisce utentes gentes aut iisdem aliquando Dominis nobiscum usae, aut tamen Imperio nostro parueruent aby adhuc dem parent; ex quibus omnibus facile est colligere, plurima tam quoad Maiorem, quam quoad Minores nostras Respublicas, sive Regiones Germaniae, iis nobiscum fuisse communia, quae cum magnam partem nativus cuiq; sermo oculis dat, hisce linguis nonnihil temporis tribuendum esse. Verum nec haec sunt unicae causae, meminerint Historiarum & Juris nostri Studiosi, maxima negotia belli pacisq; tempore, postquam Italia & Gallia res suas seorsim habere coepere, iis cum Germania fuisse, imo etiam maxime insignes mutationes ei olim Italiam, Patrum vero memoria Galliam creasse, ex quarum causis aby his linguis si sit penitius penetrari nequire, pedibus in sententiam nostram ibit, gravis & aliae partim communes partim speciales causae restent. De lingua Belgica eadem quae de Italica & Gallica ferenda sententia, sed ratior hodie fere eius cupido, cuius rei fons equidem in aperto est.

Vernaculam nostram, Germanicam nimirum, si denuo imbibendam imperito suaderem, dierasem, insigni illum cachinno meamonita excepturum: at gnarum Jurisprudentiae nostram Rempublicam concernentes minime fugiet, in rem suam haec docere. Eo enim res devenit, ut Germani, Germanica Medii aevi verba, in chartis, legibus, Historicis & Commentariis privatis crebrime occurrentia, non nisi data opera, intelligamus, adeoq; ne in diversa à sensu auctor-

nis abeamus Germanicam linguam, veteracutam nostram, denuo addiscere cogamur. Exstant eam in rem multorum Scripta, de quibus nuper prolixe disserere Johannes Georgius ab Eccard, & Iohannes Joachim Westphal, quibus fortassis & Diecmanni Syllabus notis in Glossarium Rhabani adiectus accensendus, ut adeo nostra opera haec res non egeat. Congessit se multos aliqua bene multa Etymologicen Germanicam illustrantia inaudivi, verum nihil horum prodüt, praeter Leibnitianos & Schilteri, qui nunc exeuduntur festo post humanum volumine conclusi labores. Illa nostra vetus Germanica, cum in Germania sola minime substituerit, hodie non nisi in monumentis penes nos compasens, aliis viva sit, quae nobis dudum mostrea, addita sunt aliarum gentium linguae, utpote contagio vocum peregrinarum afflictam vetustatem servantes. Praeter Italicam, Gallicam & Belgicam, tutissime hic nihil habebit, tum Gothica vetus, tum recentior Danica nimirum & Suecica, ut & Anglo Saxonica, cuius rami latent, tum in Frisona, tum etiam in hodierna lingua Britannica. In Hispanica ex connubio cum Gothis Germanica femina quaedam superesse, nullus ambigo, quod & de Polonica asseri potest, maxime quia Polonicae Magdeburgico aliquando iustitia administrata est, sed quis ad haec omnia curas fastidiet? mihi hic terminus esto.

Cum Latina eodem fere modo quo cum Germanica se res habet, ut puriores Latinitatis habitum indeptus, medii aevi monumenta Latina vix ac ne vix quidem capere queat, sed in earum explicatione, velut in alienum delatus orbem cespitet, adeoque alia

adhuc Latina lingua imbuendus sit. Est haec decantata illa Latino-Barbara, Germanicae, Gallicae veteris, Solaniae, & nescio cuius demum impuro concubitu foedata, qua omnes Latinae Scripturae usq; ad Seculum sexte XVI. constant. Eius vt maximus vsus, ita haud perfunctorie addiscenda, caute tamen, ne Romanae quam vocant eius aevi Scriptores, operam dando, Romanam amittamus. Consulendi Vossius de vitiis Sermonis Latini, Lindenbrogii Glossarium, Helmanni atq; alia Britannico-Latina Glossaria, & quod reliquis omnibus eorum praecipit, Luydii primum in Gallia, postea in Germania binis vicibus excusum Glossarium Caroli dū CRESCE Domini dū CIↃ.IↃC. Eo si quis nuda Etymologica tradi credit egregie faliter, Thesaurus est, reconditae Eruditionis apparatum quod res medii aevi attinet offerens, quod vtinam nova Editione qualem Galei nuper, IV. Voluminibus in folio, auctiorem se daturum promisere, ea qua coeptum diligentia & Eruditione ad calcem perducatur. Praeter Glossaria Latina nec nullus in hac barbarie vsus erit vetustissimorum Gallicorum Lexicographorum, verba nimirum huius modi plurima, tum vsu adhuc obtinentia, postmodum vero desuetudine inumbrata exhibentium.

7. At nec sic quidem Grammatica missionem sibi dat, nisi legendi peritia polleas, denuo & Germanicarum & Latinarum litterarum elementa ad manus tibi esse debent, ut plane reddaris Alphabetarius. Scilicet vetustatis illae tabulae, quae à Germano Latinè docto non intelligi, nec legi etiam possunt; scribendi ratione ipsarum linguarum rubigine infecta, ut fere si has cum prioribus Latinis lingua florente usitatis conferas, vnius eiusdemq; Sermonis Alphabetum esse vtrumq;

11

vix tibi persuaderi patiaris. Ea nemum re putanti mihi, non vapulandus videtur Monachus ille, qui Bibliothecae Argentinensis Codici litteris (quod aiunt) aureae aetatis se effereuti inscriptisse fertur: Psalterium Lingua Armenica conscriptum, errorem enim huno vitare non fuit in hominis potestate. Haec itaq; horrida Scriptura, mutationi aut in melius aut in peius singulorum seculorum aut temporis artificiosum habitum secuta, huius litteraturae cultori explorandum est, ut Diplomata, ut Leges, ut religua Antiquitatis fragmenta interpretari queat, in quibus & Scientiae nostrae axis, & nonnunquam gravissimorum negotiorum cardo vertitur. Expectamus hic Palaeographiam, qualis in Graecis Montfaucouii est, per singula Secula & litteraturam compendiorum scribendi mutationes deductam, sed forte expectabimus. Dominus de Ludewig (quem latius Hallensis aliquando in Introductione ad rem Numariam aevi Medii ed. 1709. huiusmodi operis spem equidem fecit, nec mihi vllum haeret dubium, eum tanto operi futurum parem, at graves Viri anni, concatenatiq; labores, optare tale quid, sperare non permittunt. Sacra itaq; Lucubratio anchora sunt, qui de re Diplomatica nobis aliquid dederunt, inter quos primum sane locum tenet Mabillonii insigne opus de Re Diplomatica, Parisiis superiore Seculo fol. vulgatum, & cum Supplemento quod 1704. lucem primam viderat, 1709 recusum, ita tamen, ut priorem Editionem posteriori longe praeferant. Habes Lucernam quam sequaris, variis Diplomatum iconibus aeri incisis de cuiusq; Seculi scribendi ratione certiorem reddentem, & praeterea de tota re Diplomatica ea afferentem, quae remo alius. Dolemq itaq; cum laborem Germa

Chiflet Tornacus
Ludewig Progr. Tom. I. Num.
Reliquiarum
scriptorum
Sylloge
de Italicis
Nunningius & Ecard.
do.
Eccardo & Schannato.
Mozzen & Meyero.
Controversia Stabulensis & Stabulensis
Mundanensis.
Hahnius circa Re.
Historia.
Ludewig.
Historiq.

se non vestigisse, cum Mabillonius Gallus
nostram rem fere nullam curam habue
rit, dolemus etiam raritatem & caritatem
tam illustris operis, ergo avidius exspe-
ctamus ab eruditis Germanis, nuper pro-
missa, de quibus postmodum. Haec ita pri-
dem Raymundus Duellius, ~~in acta fati à pau-~~
~~ci alicui eruditi electos~~, Excerptis suis
Historico-Genealogicis f. modum scribendi
plerorumq; Seculorum praefixit, quod utut co-
piosius alij, Henricenius in opere de Syllis
egerit, brevior tamen est, quam ut inde quis
solidè proficere queat. Dum haec scribo sub
praelo sudat Dn. J. F. Schannat de Histo-
ria Germanica optimè meriti Opus, cui Hir-
sefeldensis titulum inscripsit. Hinc
operi Pl. Reverend. auctor inseri curavit in-
tegros Diplomatum ad vivum exceptos typos,
qui haud dubiè Orthographiam ævi Medii
haud parum vivabunt. Haec autem omnia,
utut eximia sint, latitudinem Orthographiae
medii aevi non exhauriunt, nec huic malo
medela vel ex Wyringo prospici potest, nisi
Deus quod aiunt aliquis ex machina me-
dium se inter nos inferat.

Etymologia & orthographia inter alia sub-
sidia praeprimis indiget Ars Critica, qua quam-
vis nulla Jurisprudentiae pars, minime omnium
tamen nostra carere potest. Absolvitur illa
prudentia dextre interpretandi omnis aevi huc
facientia monumenta, sive illa Leges, sive Diplo
mata, sive Scripturae privatae aut libri sint.
Supplet lacunas, verum auctoris sensum enitit,
quae subtestae sunt fidei à veris discernit, do-
minis quandoq; demum id fit, modo ignotis
sua restituit, aetatem cuiusq; monumenti rispa-
tur, plurium Exemplorum variis scripti au-
thenticorum & non corruptorum diligenter
pendit, interpolationes ab originariis discernit,

Dn. v. Gerningi ab Eccard, & Leibnitio cuius Specimen vidimus,

Haec pgrum lucri boni stu-
diam venerabitur ea con-
gratulatio, cujus serra nunc
reciprocatur, inter b. Georg.
ab Eccard & Jo. Friderici
Schannat, ubi res Diploma-
tica curatius tractabitur.

deprauata corrigendo sanat,

si versio fortassis in alia lingua concepti exemplis locum substituta, eius facti indicium faciat; ipso autem authentico exemplo ex ostendi differre illud aut non differre, eiusdem aut non longe remoti aevi esse, & denique transferentem auctoris mentem assentum vel non assentum esse indicabit, hunc quoq; ipsum si inde jam potest; & ne percenseando plura simus, omnia illa administrat, quae corticem Scriptorum & quaestiones de vero eorum sensu, non vero de rebus ipsis concernunt. Superi hic alianum disciplinarum cognitionem, quivis etiam ne tacente intelligit reliqua seria & subacto iudicio reposita sunt, quae omnia passim infra prolixius explanabo.

Principem huius capitis locum tenere debebat Religio, verum nec hic ea indignus est: pietatem, cum Rachelio, aliisq; eius Comites virtutes commendent, ut cuiuis, ita & Juris nostri studioso, alii, nobis sola Religio curae est. Imbutus sit requirimus huic animum conveniens solida sapientiae quam ore profitetur Religionis scientia; cum enim dissidentium in Imperio de religione compositio, cum Interpretatio Pacis Religiosae & Westphalicae, cum adversus eas commissorum aberrationis, aliaq; huius loci satis multa negotia Comitialia aliquando Notitiae Reipublicae nostrae deditam exercere queant, nemo hoc vocabit in dubium. Exempla huius rei in manibus vobis sunt, quotusquisq; ignorat gravissimas de reby id genus in Comitiis Consultationes? atq; ut uno Exemplo forte pauca retracto contenti simus, possideo tractatum cui titulus: Abrede darin jungst zu Regenspurg von Geistlichen und Weltlichen Churfürsten gegen einander privatim Zusammenkunfften gepflogen, die Vergleichung derer Religions Streitigkeiten betreffende. 1631. 4. Allegenda alienarum religionum cognitio. Legimus Imperii Leges in eos quos haereticos vocant anim-

advertere, eis supplicia, exilium & alia dictari, causas huius rei gravissimas reddi: Videndum itaq; num eaedem tam diranum animadversionum rationes adhuc sint, an vero cessarint causa, ceteris paribus, & ipsae leges desierint. Ne forte minus intelligar, Anabaptistas intelligo: Hi Luthero hac aura fruente Magistratuum deturbationes, caedes incendia multaq; potius maleficia quam religionem execrabant, indigni hominum societate atq; gravissima meriti tormenta: eorum posteri hos mores exuerunt, quod & eorum fidei Confessiones, & vel solus P. Arnoldus docere apti suat, sorret itaq; Christianum hominem vix decens iudicium hos iisdem subiacere supplicijs, quod tamen huius mutationis ignari accidere possent, quibus ita se habentibus veritas assertis nostris lucem sua radiat. Praecipue vero commendanda doctrina de Tolerantia Christiana, de qua vix melius differi posse, atq; id à Lockio, Bretkling & Thomasio factum omnino certum. Advertendum quae eis Seculis quibus Leges latae de ea Sententia fuerint, quibusve auctoribus eae tribuendae; atq; postmodum caute calcules subducendus, num ea, quam vulgo perhibent eis Sententia sit, atq; si sit, nec mutatis in melius de tolerantia rationibus, iis aut ab una aut ab altera parte standum sit, cum ea quae Jus Naturae & sana ratio praecipiunt, in earum renem numero sint, de quibus per pacta & conventiones statui requit: operta quoq; danda sedulo, ne his sanae rationis dictaminibus denuo contraeatur.

Nec inter caetera Praecognita, Juris Civilis doctrina negligenda, verum potius tam Civile Romanorum Jus, quam etiam illud quo ex Romanorum Germanorumq; Legibus ac moribus consarcinato hodiernum vtimur serio excolendum, quibus etiam addendum opinor Romanorum Jus Publicum. Possit

Swift Dans ses Pensées libres sur la religion,

equidem nonnemo sibi persuadere, me haec atq; talia docentem in ea esse haeresi, qua Politica, Respublicum Universale Romanum & Privatum tam Romanum quam Germanicum infaustis auibus ramulis suis hinc inde congestis vnum corpus constituunt, quod Jus Publicum vocare huius Syncretismi Architectis in more positum est. At quam nullum mihi cum his commercium sit & antecedentia & sequentia docebunt, imo videntur mihi imitari velle illi Chaos Ovidianum ubi:

nulli sua forma manebat,
Obstabatq; alius alii: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Id potius volo, ut quis, Romani juris tam Publici quam Privati, ut & Privati Juris Germanici solide doctus, diram hanc Lernaeam pugnem secare, sectam in membra redigere & quaeq; suis locis disponere discat, simul vero ea hinc ableget, quae Juris nostri hominibus officitur, tantum abest ut in eo proficiatur. In hanc sententiam differentem, quia credat Jus Publicum Romanum signare primarii, cuius cicatrices tam altae haerent in Juris nostri disciplina, ut ne quidem maximam partem à sordibus purgata nostra haec aetas penitus eluere potuerint. Cuius nostrum non novit eum Doctrinam nostrum stilum, quo olim, (utinam non aliquando hodie!) Superioritas Territorialis, meri Imperii aut Jurisdictionis nominibus venit? quo omnem potestatem Imperatoris ex antiquis illis legibus (Dii boni quo fonte!) petitum iverunt Principes, Comites, religiosi in praetorum & Magistratuum religiosorum ordinem redigendo, eos tantum non legibus civilibus subduxerunt. Quam misere hoc à Jurisconsultis non ex plebe tantum sed Illustribus etiam Judicatum sit, vel ex Jasii & Spigelii Lucubrationibus nostrarum non imperitorum Scriptis

a Doctorum nostrorum antiquum Jus Romanum etiam in Publicis negotiis abstendium loquelam callent, necnon

intelligi potent, ne nunc eos quibus maior Juris Civilis cura fuit adire te inbeam. Vt tamen in rem praesentem veniam, atq. deplorandas fere digladiationes circa dignitatem, tuteliae dationem, merum Imperium, jus legum ferendarum, & sexcenta id genus alia propius intueamur, à quibus nec Carpzovius, nec multò recentiorum manus abstinere potuerunt, adi B. Hertium in erudita de Superioritate Territoriali Dissertatione, (a) Praeter ea quae hactenus allata sunt, ex Jure Privato Romano nonnulla, plurima vero ex Jure Privato Germanico in jus quod vocant Publicum inepserunt, auctoribus omnia fere quae tam quoad Processum, quam etiam quod ad Ordines civium & plurima huius farinae alia, ad jus nostrum, quasi ad Aram communem referentibus. In his, perperam Jurinostro adscriptis, ex eo ad propias sedes remittendis, hoc & elapso seculo eruditorum nostrorum cura pro captu laboratum fuit, alius caute agendum atq. illud nonnullorum: vix, sicca: minime probandum esse censentibus, alius vero hisce omnibus in Notitia Reipublicae nostrae Juridico-Historica ne vestillum quidem relinquentibus.

(a) Hertii de praecipuis Principum Imperii ex abusu Juris Justiniani Dissertatio de superioritate territoriali c. 1. p. 187. 191. 256. 258. 283.

(b) Jur. Publ. L. 1. c. 12. §. 5.

Inter priores aliquando nomina sua etiam professi sunt, Samuel Rachelius & Illustris Jo. Georgius de Kulpis. Quorum ille: Alter hic Jus Publicum profesus, ad eius contextum omnino necessarium fuisse, ne Juris Civilis allegationibus penitus superfederet, (b) sibi persuaserat: ille vero in otio suo Norimbergensi (c) prolixe id egit, ut Juris Justinianei tam Publici quam Privati usum aliquem hoc esse evictum daret. Multa sane congessit Rachelius, verum id tantum effectum dedit, ut eius cognitionem Juris nostri cultori vtilem, Rachelium vero vulgaribus praeiudiciis, actiones & Processum quoad causas Publicas ex Juris Romani placitis accersendum,

praeter Samuelem Strykium (a)

(a) Vid. Modern. Diss. Praelim. §. 39. Sqq.

(b) de studio J. Publ. recte tr. stit. p. 80.

(c) cap. XVI. p. 177. Sqq.

atq; ad Jus Publicum referendum, feuda ve
to (quae vocant) Imperii ex Longobardo
rum praecipuè Legibus metuenda esse, in
mersum fuisse credamus. Censet equidem ipse
quam parcissimè Jure Romano in causis Im
perii publicis utendum esse; verum nobis
omnino satius videtur, tam Juri Publico Ro
mano, quam Privato in genere, vetus illud
HABE SIBI RES SUAS: ocenseo, atq; illud à
Jure Publico omnino removere. Est hoc Ro
ma Jus Publicum Universale, quod ut nulla
alia quam regimen & subjectionem attinen
tia sibe suo concludit, ita quoq; licebit dica
mus, Jure Publico quod volant Germanico
quod scilicet Germanis addendo aliqua aut
detrahendo Juri communi (ut tamen utroq; es
sentiae eius nullam vim inferent) accedens
pinibus, nec talia quae essentiae eius non
congruent & nihil ex Jure privato scilicet ne expedit
omnino indiget, comminisci. Scilicet ne expedire
nos nesciamus, sciendum est, Summum Impe
rium in Rebúspublicis Germaniae Speciali
bus tenentes alia agere Jure Summi Im
perii, alia vero ut privatos aut subditos:
Cum Supremae Reipublicae parent, nonnul
la per se agendo aut judiciis stando, dum
pariter ac reliqui homines parentum, mante
num, contrahendum &c. negotias gestio
nent, privato sunt ut tamen respectu
Majestatis crebrò nonnulla hinc migret
Titius jam dicta ita effert: Leges Publicas
subditos constituendos & Imperantes tam con
stituendos quam constitutos, sed qua tales
respicere, privatas vero, quae subditos consti
tutos, ut & Imperantes juxta conditionem pri
vatam, quam scilicet cum hominibus privatis
habent communem, spectatam concernere. De
sicio an haec Titii omnia exhauriant, & ut
ut id mihi non videatur, tamen ex iis col
ligere licebit, nec Processum nec alia quae
nos supra huc non retulimus, juxta

Suadentibus

Haec non id cum B. Rhetio ex
istimandum, quasi casus
gibus Imperii & competentiis
non petiti ex Jure Roma
no ipso quia communia
rit decidendi essent, nec
recte cum alma Patria no
stra ageretur, si ei aequita
tem omnem praeter ex Ju
re Romano haustam cum
B. auctore abrogaremus, ut
inde Romani Juris vetus
demonstretur. Proem. Jur.
Feud. §. 90. Sqq. Titius loco
Romanae celebritatis,
in Catal. scriptorum B. Lyn
ker promittens. Vigor Juris
Romani inter tum Publici
Romani Imperii p. 22. ubi osten
dere hodiernum ex Jure civili
auctoritate legali causas pro
bluy contrarium quem tamen iam voluit
Historiae Decisionum Palatinarum
Tabulis ad Jus Caesareum p. 7. Sqq.

aequitas naturalis & gentium est

Lex constituens

praeter domestica externa ex scientiis cognata

& huiusmodi actiones ad Jus privatum

d) Speim. l. 1.
2. Gem. l. 1.
c. 1. §. 44. Sqq.
p. 19. Sqq.

c. 2.

de Statuum Imp. conditio
ne privata Griebneri
Prolimina. Vid. etiam
Hofmann ad Bayer
Thm. Diss. p. 12. Sq.

cum huius loci esse, reliqua vero quaeris tradere non vacat. Supplebit usus.

2. Stat itaq; commendare Jus Romanum tam publicum quam privatum, ut & privatum hodiernum Germaniam, quae hoc in loco sequenda, quae fugienda utilitates utriusq; Juris curatius intelligantur. Non exigo, ut abstrusorum horum aut operosa antiquorum lectione, aut corporis Juris Romani evolutione, aut denique longo usu addiscas, Methodo qua utaris opus est, absq; Methodo si sit, aut frustra eris, aut longe series quas destinaveras pervenies; reliquis, si vacat, harentis principiis pro libitu immorabere. Lis itaq; quid velim, Jus volo in artis formam redactum, quale Jus Publicum Romanum nobis reliquit Scipio Gentilis ed. Altdorffi 1662. 8. Ad Jus Publicum Romanum quod spectant Scriptores, quos hoc anno Lemgoviae junctim editos videbimus. Si singulis Juris Publici Romani partibus intendere vacat, Thesauri loco tibi erit Thesaurus Graevianus, superiore seculo in Belgio excusus. Jus privatum Romanum, si nihil ultra requiris, optime mihi videntur digessisse, tum Hermannus Vultejus in Jurisprudentia, cuius optimam editionem Winckelmannus 1652. 8. Hanoviae curavit, tum etiam Johannes Althusius Dicaeologicae Libris VII. Francofurti 1649. 4. Jurisprudentiae titulo antiquato eundem librum auctiorem procudens. Ad Jus hodiernum ut nos propius tangens eodem promoventibus, offert se Philippi Ludovici Authaei civilis rei Breviarium Juris Francofurti 1670. 12. excusum, at nimis breve. Satis apte ac Methodice conscriptum videtur Jo. Paul. Kress Specimen Jurisprudentiae privatae sive Civilis ex omni Jure quo in Imperio in causis decidendis utimur delibatum, nova Editione auctum Lipsiae & Helmstadii 1726. 8. cum quo certe

Compendio Methodum secuto, an aliud hactenus editum conferre queat, admodum dubites, optarem tamen nonnulla latius nonnulla parcius prolata esse. Sunt equidem & alii rerum mole hanc longe excedentes, qualis est Henrizi Rosenthalii Jurisprudentia, cuius Volumen I. II. Erfordiae 1651. 4. III. & IV. 1658. Fb. 4. edita contemplati sumq. Magnae molis liber est, magna eruditione plurima Philosophia refertus, sed ut verum fatear, potius prioris quam huius aevi, cui saluti, non ut liber manualis sequendus longe rectius adhibetur D. Henrici Bergeri Oeconomia Juris ad usum hodiernum accommodata Lipsiae 1712. 1713. 1719. 4. magno applausu exceptum opus, summae eruditionis, Summi iudicii testis exceptione maior, cuius novam editionem avide expectamus. Gottlieb Gerhard Titius cui multa debent omnes Juris partes, & in hac eruditis prodesse voluit, Juris Privati Romano-Germanici Libris XII. Lipsiae 1709. 4 & ni fallor Ibid. 1724. 8. Dentduit vir doctissimus laude dignissimo conatu omnes Juris Privati partes, Civile, Canonicum & feudale, quatenus earum in Germania usus est, utili ad posteritatem institutio perpetuo nexu connectere, quo itinere si Deus vires largitus fuerit, & ego aliquando incedendum peculiari Compendio statui, cum multis ineptis Repetitionibus aliisq. taedüs eo modo occurri queat. D. Vestri Dissertationes Juris Romani & ipsae planè peculiari incedunt Methodo antehac saepius, recens vero cum notis Dn. Christiani Thomasii. Ienae 1718. 4. edit. Universae, quorum vterq. non sine fructu se dimittet. Ordinem Pandectarum amplectuntur Lauterbachius, Ludovici, Dn. Boehmerus & alii centeni, eorum vero qui penitiorem Ju-

nis hodierni usum habuerunt, docuerunt Schilterus in praxi Juris Romani, in 4to & f. edita, novissime 1713. f. cum praefatione Christiani Thomasii, & Hopicus Hvgenvs in doctrina Pandectarum Dn. Thomasii cura Schenkii ed. 1726. 4to. 4. suppleta, quibus lectis fundamentis, & ipsis licebit manus inicere, sed omnia denique arbitrio relinquo, cum iam receptui canere opus sit.

Samuel STRYCKIUS in vsu moderno, saepiss. cass. recto.

Juris Privati Secularis potestatis, ut semper ita & genes nos latus claudit Jus Pontificum Canonicum, vel eam ob causam, quod, hoc aeq ac illo, & eodem fere modo abusi sunt quondam Interpretes. Negari nequit, huius in Jure nostro usum esse eximium, siquidem omnia quae Principes Ecclesiasticos, quatenus Archiepiscopi, Episcopi aut Abbates sunt concernunt exinde haurire debeant, cum eis inhaerens persona moralis Secularis eos ab eius observantia non eximat. Praeter haec vero Corpus Juris Canonici & alia pandit, quibus omnino Jus nostrum quod vocant Publicum carere nequit. & ut vinus Exemplis adductivae nostra illustremus, quis non novit, ex his voluminibus multa haurire tam Jus Sacrorum in genere, quam etiam Pontificum circa proprium & Imperatorum Maiestatem molimina clariss. meridiana illustriandia? Haec quidem & alia ipsius Pontificii Juris lectio longe maiora dabo & ampliora praestabit Jus Ecclesiasticum quo hodie vsquequaq. in Imperio vtimur, ex Juris Canonici Pontificii, Recessuum Imperii, & variarum Legum Ordinationumq. quas Ecclesiasticas vocare moris est scitis, & denique diuturnis moribus compositum, & cuius pro captu suo excultor, id quod in primis, ne causas matrimoniales Principum, aliaq. quae Juris Publici non sunt, ei inuito inferamus. Catholicis

Prodest in subiectione semper nihil dextre cognoscendo cum multa Monasteria aliaq. Collegia religiosa in terris Protestantium sint secundum Jus Canonicum, hactenus recta aby ex observantia in posterum regenda, ut fiat, quantum in Juris olim Pontificii hodie Imperii, quantum ex Lib. extatis Decretal. de Elect. Jurisd. no. 16. 17. quae refert Electores Imperii ordinem nouum recipiendi qualitates, confirmationem aliaq. ex Jure Canonico fluxisse? Haec nunc cum Respubl. Ecclesiastica ad normam civilis sententiae sentiunq. fecerit effor mata, maxime tantem nor mae loco posita Germanica, multum inde haurire potest ad cognitionem interiorem Status Germaniae antiqui.

Solemne est, Iuris Ecclesiastici Valesii Andreae Desselii Protomathes Evangelii Scriptis vtplurimum Iuniores quibus haud ita pridem accessit Claudii Fleury, sed vt verum fatear, protestantibus fere quod ad Dogmata maiore applausu quam ipsis Catholicis exceptus quae etiam causa fuit, vt latina civitate donatum doctissimum libellum, notis Dn. Boehmeri illustratum Halae 1722. 8. ediderit Gissensium Antecessor Gruberus. Evangelici reformati Corvini Compendium vtplurimum sectantur, praeter quem & alii ex sunt magni nominis in his litteris viri. Evangelicis Litteratis vana Compendia legantur, inprimis vero ea, quibus rerum Ecclesiarum series Ecclesiastica traditur. Iohannis Schilteri Viri magni Ius Canonicum in terris protestantium, inde ab anno MDCXXXIV. usq; hucdecies fere praela occupauit, semper editum auctius, vt tamen recentiores Ienae 1708. 1713. 1719. 8. editae, reliquis longe praestent. Gottlieb Gerhard Titii Probe Dr. & Ecclesiastes Ienensis Iuris Canonici Ecclesiastici 2. Editione Lipsiae 1709. 8. Iudicio & vulgarium praeiudiciorum suppressione se commendat. Commentatores Schilterianos Dn. Boehmerum & Casp. Henricum Hornium nullus non vrit, nec plures hac facientes auctores cumulare in praesens vbcat, vnus instar omnium denuo nominandus Iustus Henningius Boehmerus, cuius Ius Ecclesiasticum Protestantium, cuius III. Volumina Halae MDCCXIV. – XVII. & XXVII. iterum adspexerunt. Huius insignis operis reliquiis si inserit Lector, erit in quo Litteratus Iuris Studii cultores acquiescere queant. Cui ve-

ne hic liber, mole aliquanto grandior deest, si tantisper Johannis Pauli Lancelotti Institutionem Juris Canonici editione nouissima Halae 1716. 1717. II. Vol. 4. expensa utetur, ob notas variorum, & inprimis Illustris Christiani Thomasii, quantivis pretii.

Superest Juris Privati Tertia Pars, Jus FEUDALE, Germanis ex vulgari Juris Feudalis Longobardici Edicto, seculo anteriores aevi Collationibus, Commentatoribus, & proprius Germaniae Legibus ac moribus vtcunq; congestum. Multus est huius Juris apud nos usus, sed negari nequit, eos inertum illud esse ac reliquae Juris privati Species: Nonnulli enim Jus patrium Longobardicum praeferunt, alii postponunt, vulgares usus Feudorum, perversionem, vt ita loquar, à Germanis receptos esse dicitantes, quod tamen sententiae cauethes, hodie si rabulas excipias non ita frequens, & nuper demum insigni responso ab Academia Halense reiectum est. Nos (a) hic extra orbitas non vagamur, id tantum monemus, facti esse quaestionem de praestantia Juris patrii prae Longobardico Feudali pro moribus cuiusq; fere provinciae variabilem, nec adeo de facili & in pleno definiendum, nisi quis omnes Speciales Reipublicanum Leges excusserit. In Jure quod vocant publico insigni vsu sub conspicuum esse Jus Feudale lippis & tonsoribus notum est adeo vt pars inter illud formantia locum sortiatur, sed hic equidem dubitandum non est, quin Jura antiqua Germanica Longobardicis praeferantur, imo quae ante Juris Longobardici credita, post (vbi ita faciliceat) regenerata se-

(a) Ludovici Cocceji Jus Feudale. Christ. Thomas. Selecta Feudalia cap. 6.

ges Germanicas, sitū ac symbolice seresepal
tas, ex iis potius repetenda sint ut ta
men leges de observantia publica multa
migraverint. Agnoscis, quanti interes
Juris Publici Studiosi, nosse utrum Jus
Feudale, imo magis illud intelligere de
bitur, volenti eruditum Tractatum
de feudis Imperii, civis mei Jo. Guilielmi
Ideri, Advocati quondam Francofurtensis
ed. Francofurti 1685. 8. et haud sta pidem
typorum beneficio eruditorum usui cum
haniset restitutum. Sane Jures Feuda
lis utriusq; indoctus, summa imis misce
bit, Leges Longobardicas, Germanas publi
cas undecunq; notas confundet, States
Imperii vulgarium vasallorum conditio
ne metietur, feuda Regalia, obligationes
Dominorum & Vasallorum vulgares, ser
vitia, felonias Longobardicas, judicia,
& nescio quid crepabit quorum gustum
dedere & passim alibi, & nuperrime Jac.
Carolus Spener, Viteberg. Jctus
eruditissimus, in disputatione solida de
Felonia Statuum Imperii.
Qualem itaq; quos in Jure Feudali excellui
se censeam Jctos? Paucorum capaxmi
na, obs; ullius praejudicio Frequentiby
in ctoad emus Jctis tenitur Struvii
Compendium, in 12. saepissime, & 1715. 8.
Francofurti ad Viadrum vernaculo Ger.
mone etiam excusum; hoc cum methodo &
rotematica digestum, atq; pro summa cauto
ris in tradendis disciplinis felicitate satis
perspicuum sit, aptius censemus tironibus
nullum, eruditi erudita magis quaerant.
Jo: Jestii Jcti ad Jus Feudale Ubrum Ger
manicum & Longobardicum Introductio
Argentorati 1695. & 1721. 8. magis lima-

Caspar. Schilter. in Cod. J. Feud. Alemann. pag. fin.

a Historiam necnon veram eius indolem exponunt selecta feudalia Thomasiana. Hal. 1708. 8. & super eadem.

ta & provectioribus apta esto, sed ne-
scio tamen an liber discendo sit id, quod
frons promittit, plura requiri certus sum,
sed quisque suos patitur manes, & alias me-
thodus Schilteriana arridet. Manualis
libelli vsum mihi praestato, Henrici Coccii,
sat quantum nomen. Juris Feudalis hypo-
mnemata, ex editione tertia Francofurti
ad Viadrum 1702. 8. curatius et longe
auctius edita, magna rerum copia referta,
apto ordine, & summo judicio conscripta,
vt adeo nitris brevia esse, quod Struvio
visum, metuendum non sit. Si tamen ali-
quid desiderandum, requirimus perspicui-
tatem; at qui fieri potuit in tanta rerum
copia: manus abstineant qui primoribus la-
bris Jus Feudale gustare aggrediuntur, nisi
sit fidus ac doctus interpres. Nobis hac
in parte Studiosis deesse v. c. Langvet
Doctor legens in Salana, Notis & observa-
tis suis Coccium & clariorem & auctiorem
editurus Jenae 1724. 8. at quid praesti-
terit, ne quidem latet, cum librum in
meorum virorum nodum receperim. Ex Gottlieb Gerhard Titii Institut
antiquioribus magnum nomen primo in Ge- Jurisprud. Lipsiae 1707-8.
mania sibi patavit Ulricus Zasius, Jus Feu-
dale systematice tradendo, quem non pro-
bit non Panciroles in MS. vsum omnium
laudare, sed mutantur tempora. Eorum qui
Juris feudalis ordinem secuti nullam a me la-
bitam rationem, rerum fortasse culpanerit,
cum certa ac concinna methodo Jus tradere
nobis sit docere, et hi tantum evolvendi
sint.

16. Haec de Compendiis, maiora Juris Feudalis
Opera Systematica si desideras antiquio-
rum quidem commendabo Ecchardum
Vultejum, Hermannum puta, Rosenthal.

18

Livii, qui tantam non hodie omnium ex
cunia Practicorum reliquis omnibus pra
cepta in se unum deriuauit, & certe, si
tempora eius spectes, insignis est, nul
la congessit alibi non ita obuia, sed iu
cium desiderant alii. Caspari Henrici Hu
xii Jurisprudentia Feudalis Longobardo
Teutonica Wittebergae 1705. 4. Et ex secun
da edit. Ibid. 1719. 4. & Compendii & maioris
operis partes sustinere possunt, nescio ta
men quae eluja sit, cui ut omnia Lyse
nata Horniana, ita & hoc, mihi non ad
palatum. Georgii Adami Struvii Syn
tagma Juris Feudalis ex editione xi. Fran
cofurti 1726. 4. vidimus, dignum iam Ma
ritio iudicatum quod omnes legerent & ca
te in nostra tempora incidisset Struvius, se
do exiguum sane Spicilegium eum fuisse
selectorum; nunc autem, cum multis sub
sidiis, cum multis veritatibus postmodum
inventis, praecipue quod ad jura Germa
nica attinent, omnium quidem praeceden
tium luminibus officit & magni usus est
ut tamen meliora praestari queant. Et non
est quod dubitemus, illustris Viri Johan
nis Petri à Ludewig, Systema Juris
Feudalis ad mores medii aevi directum, di
plomatibus illustratum, si quando proue
nit, ut in praefat. ad Script. Herbipol. & ali
bi spem fecit, illud longe post se relictu
rum esse, cum ex tr. de Jure feudi vi
cinis aereolo summa quaeuis augurari
liceat. Ad Struvianum Syntagma Adolph
dedit Johannes Schiltervs, Argentoratō
1704. & 1719. 4. Juris Germanici & Historia
rum defectum quandoq; supplentes. Just
& Antilecta Illustris Dum Luebat L. B.

Nicolai Christophori de LYNCKER,
cum reliquis Tractatis vno fasce edita
Jo. SCHILTERI Codex Juris Feudalis A
lemannici Argentorati 1697. 4. cum Co
mentario vberrimo, Minucciis, Bazale
rio, & variis aliis in lucem emissus, Ju
ris Feudalis Germanici eximium Spe
cimen, liber, quo nullus solidae hac in
palaestra cognitionis Studiosus, carere po
test, sed nollemus propria Methodo non
Juris Suevici incessisse B. auctorem.

6. Juri Feudali subiungimus NOTITIAM
REMPUBLICARUM, earum Legum & Con
suetudinum. Audi magnum Conringium
in hanc sententiam discentem: Omnes o
mnium gentium Leges habent nonnulla quae
prudentiae laudem merentur, omnes dignae
sunt adiri. Ex omnibus aliquid hauseris quod
sit tuae Reipublicae utile. Nullae earum
floccifaciendae sunt: multae merito maximi
habendae. Sanè nulla re rectius promovetur
cognitio formae Reipublicae, quam si plu
res cognoveris! Nihil rectius docet, quam
longe diversa sit conditio principum Germa
niae, ab aliis regnorum Provinciis, quibus
praeter obsequii gloriam nihil relictum! Nil
utilius ad penetrandum ea, quae Juris gen
tium consuetudinarii sunt! Non magis de
antiquo Statu patriae constare potest, quam
si Statum aliorum regnorum eiusdem aevi
ob oculos tibi ponas! Non felicius singu
larium Majestatis Jurium, subjectionis & a
liis enumeretur, quam comparatione! Singula
exempla dies deficeret: obi negotia, cogno
scis, falsum me non fuisse. De Doctrina Re
rumpublicarum eiusq; partibus in genere disseruit

19

nimus quod sciam J. A. WERDENHAGEN apud Elzevirios in 32. nescio quando edito libello, eo ni fallor consilio, ut Reipublicis Elzevirianis Introductionis loco diceret. Samuel Borcholten in Notitia singularis Reipublicae, inter dissertationes: Jo. Andr. Bosius Introductione generali in Notitiam Rerumpublicarum Jenae 1676. 4. Idemum Jo. Nicol. HERTIUS in Notitia singularis Reipublicae in Opusculor. Vol. I. Ipsas Rerumpublicarum descriptiones, dedere Joh. Ludw. Gottfrid, Lucas de Linda, ex ore Conradi Gü[illegible] DIETERICUS Tom. V. 8; opus magnae lectionis, pari iudicii, quid futurum sit de Conringiano labore genuino, quem inter opera eius Tom. IV. exhibitum est, dies docebit. Politi tale quid Conradus Dieterius, de cuius memoriam colimus, Joh. Nicolaus HERTIUS (a) chaximam encomia meruit auctor dd. Compendii Joan. Pauli, Illustris de Felt, nuperime apta methodo Rerumpublicarum structa compage, sed posteriorem egregii operis editionem quibusdam truncatam esse, est quod dolemus, potuisset sane tali opera supersederi, cum nihil aliud actum sit, quam ut quae editionem anteriorem eo avidius quaerat, tantum absit, ut semel scripta oculis subtrahantur. Ad speciales Rerumpublicarum Notitias defaecandas non vacat, commodis loco adduxisse sufficerit, Elzevirianas Rerumpublicarum descriptiones singulares, magno numero superiore Seculo in lucem emissas, ut omnes quaquaversum Respublicae exhaurirent. Omnes non vidi, neque in magnis quibusdam Bibliothecis, audivi tamen ex Weltenii harum rerum callentissimo, esse numero ad LXXXVI. harum praetium pro

(a) Notitia singularis Reipublicae §. 33.

auctorum varietate augetur aut minuitur
sed nemo non agnoscit, hodierno tempore
earum vsum tantum esse didacticum,
cum longa dies omnia fere immutauerit.
Interim ex dictis patebit earum vsum hio
aliquem esse.

7. Praemissa quidem in genere de Reumpu
blicarum Notitia earum cognitionis uti
litate dicta sunto; sed monendus est lector,
esse quasdam Respublicas, quarum interio
re cognitione, nostrae studiosus, omnino
destitui nequit. Boeclerus (a) Antigens nomen (a) Notit.
haec praeivit dicens: verbo facta est mentio Imp. p. 19.
cuius artificii, quo ex scriptis exterorum
multa singularia de rem Germanicam
erui possunt. De Poloniis quoq forsum
facta mentio, ex singulari consideratio
ne, hodierni iudicii politici. Polonia n.
Imperio plus curae esse debebat, quam
hactenus fere consuevit fieri, ex tausi gra
vibus. Ita est Boeclero, praecipua ratio
habenda earum Reumpublicarum, quia-
rum aut forma cum nostra, aliquando,
vel etiam adhuc coniicit. (2) earum quae
aut sub iisdem Dominis nobiscum fuere,
aut vero Imperio nostro patuere & post-
modum exemtae sunt. (3) cogitandum et-
iam de Pontificis Republica Saero-profana
aut nescio quo, genitatisne an alio com-
pellent nomine? Palpas hunc locum orna-
re Gallia, tam Claudii de Seyssello, Hotto-
manni aliorum, quam etiam Ioannis de
Laet Galliae Descriptionem & alia id genus
cognoscis, vel in primis Caroli du FRESNE
Dissertationibus amplissimo ornatam
hunc facere, cum Gallia quondam iisdem le-
gibus, & eadem forma diu administrata sit,

quibus Germania. Si Veneta huc referre volueris, lege Contarenum, & inprimis Sanutinio della Republica Veneta, cuius Vellejus, & alii auctores pertribentur. Anglia am an huc addúcere debeam, valde ambigo. Iterum opinor, magis vetustiora tempora habit cerfenda, recentiora à tempore Henrici VIII. & vltra non aeg. Italia cum omnibus eius regionibus, nostri Imperii quondam pars fuit, nonnulli eius Principes & Urbes Imperatoris Supremum Dominium agnoscunt, varii Status consulendi, qui Respublicas Italiae illustrarunt, quorum multos Elsevirii excudérunt. Pontificis sacer Dominatu, aby, artibus quibus eam adepta sit, plenius peculiares sacros volverunt in genii foetus, consulendi omnes Historiae Ecclesiasticae medii aevi Scriptores, & qui novissime hoc regnum pingere voluit Theodosius Gibellinus in Caesareo-Papia Germana Francofurti & Lipsiae 1684. 8. Helveticam, Systema, & ex ditionibus Imperio nostro parentibus coalvit, & dum ei panit vel eam ob causam considerandum, quod Systema est. Optime de ea Republica meritus, Sotius Sinlenus, cuius editio Latina apud Elsevirios, Germanica vero Hafniae ab obitu eius Tiguri, & nostra aetate Francofurti aucta identem luem vidit, non nihil prodeit contulisse Guillimannum, qui licet Historiae potissimum intentus sit, Reipublicae tamen curam non inter postremas collocavit.

Hollandicam foedus, plenius distinctis absolvitur Respublicis, in communi consilio olim Juris Imperii nostri, hac tempestate gravia frenata libertate. Belgii Austriaci,

/ Ornabat hunc locum scripta varia Seldeni ac Spelmanni, Thomae Smith Anglia Buchanani & Lesliei de regno Scotiae, Thomasii de jura Majestatem Scotiae scripta, Salmasii Chiliades Duty in causa regia dii omissa.

Thomasius in notis ad Pufendorfii Caput de Monarchia Pontificis

Praecentionem vero Nunc Stanian, cuius Etat de Suisse Gentium nulli displicuit.

utat Dominium penes Serenissimam Austriacam gentem, ex tamen suas ab Imperii servitio habeti olim ea non erat fic. Paveides, quid nobis negotii sit cum Belgis, emenda quibus opus est, ex Grotio, Dousa, aliis, ab Elsevirijs inter Respublicas excusis, & alibi de conquirendis. Polonus etiam attendendam praecipue subministrat Cadenus, idem Contingius rerum, qui & ipse eius cognitionem scriptis quibus dam tum suis tum aliorum iuvare nisus est. Profecto antiquum Comitiorum nostrorum ordinem, Poloniae Comitia hodierna referunt, Nobilitas Poloniae nostram pristinam, Proceres nostros, nonnullis identis, lex tam quod ad auctoritatem, quam quod ad reditus & bona coronae pristinam Germaniae legem aequat, ita tamen ut nonnulla & hic verum, similia non esse idem. Hartknochii de Republ. Polonorum Libri duo Lipsiae 1698. 8. publicarent, notus est Cedenus, nota Iusti scripta nuper edita, non ignotus Chwalkowsky, restat Nicolaus DALASZOWSKY. Compagnit hic ius Juris Regni Poloniae ex Statutis & Constitutionibus eiusdem regni Posnaniae 1701. fol. IV. Voluminibus, atq; Institutum Austriae persequitur, sed saltem partibus. Suecia Regnum nostra memoria in eundem devenit Statum, qui ante annos C. plus minus obnoxium erat. Hic nonnulla Reipublicae nostrae similia, alia dissimilia. Sim. O. Wexionii Scripta de Suecia Republica qualis olim fuerat, & nunc est optandum esset ut celebrius reperiretur. Johannis Loccenii Synopsis Juris Publici

Memula, Borchornius, Jessenius

Memorandus nimirum Adrianus Heurnius civis Juris Publici Respubl. Batavae Gymn. 1. 1617 Franc. Gym. 12. Jurodit, sed fides adhuc penes eos, vix inveniri poterit, [illegible], nos potius ex archivis exferre coacti sumus.

& privati Svecani Gothoburgi 1673. 8.
parum ad res nostras, expectandi ita
alii, quamvis & his Juris Publici Germa-
nici cultor facile careat. De Jonia dicen-
da per se intelligentur, nos ad alia.
Ex Politia Rerumpublicarum, inductione &
demonstratione & dispositione oritur Sci-
entia Politica, quod & ipsum Aristotelem
secutum novimus. Hujus binas partes
recte constituunt, Architectonicam & Re-
ctoriam, quarum illa structuram atq; or-
dinem civitatis, haec vero prudentiam eam
gubernandi ac conservandi indicat. Ve-
rum est alteri ejus parti, Architec-
tonicae nimirum hoc tantum intendere,
utpote ex qua de forma Reipublicae no-
strae judicare debeamus; rectoria autem
verum aut nullum nobis praestat usum. Ad
saltem prodest observasse, vitandam esse
Confusionem eorum quae Juris, eum ea
quae prudentiae sunt, imo potius mixti Juris
& Politicam hujus recte regendos esse. Im-
pegerunt in hunc scopulum, Hochstetius,
Althusius, Eberhardus à Weike & reliqui
operose hanc disciplinam in Politicis scripti
collocantes, quasi vero Politica aut ad hanc
unam Rempublicam directa sit, aut quae
Juris sunt, in ea locum invenire possint.
Buddeus & Gentilis novissimè hoc studium
decurrerunt, antiquorum praecipui, Hoenoni-
us, Althusius, Bodinus, Arnisaeus, Kirch-
nerus &, Heidenus, & alii quorum nunc nemo-
nine non careat. Hermanni Conringii
Dissertationes Politicae de Philosophia civili
& ejus praecipuis Scriptoribus Helmstadii
1673. 4. ut & Propolitica, haud secus ac

Add. Lynker Tractat. Decisi-
num Illustrium ad Jus Publi-
cum p. 13. seq.

Neque tamen ea negligere potest
Jctus praecipue in Publicis
versatus aulis cum quas ejus
res in Republica, vel unde
ex tribubus medii aeri expen-
plis à Contrario discere queat.

Schemata externa Reipublicae nostrae
ab ipsa Statu distinguenda, &

reliqua viri Scripta aestimantur, sed nata
Scholastikos ea digessit. Idem desidera
mus, in Johannis Nicolai Hertii, viri in
tantum laudandi, in quantum vera pie-
tas cum eruditione solida connecta intel
ligi potest, Elementis Prudentiae Civilis Fran
cofurti 1703. & auctiora 1712. 8. Profecto
absq; Scholasticis tricis si esset, nescio an
non omnes in eo doctrinae genere Hertius
post se relicturus fuerit, eruditione ac iu
dicio, dum vixebat, vix habens parem.
Ego profecto, vel sic, omnibus quos habe
mus praefero Hertium, cui quem Boede
rus, Buxhornius,
rus, doctis licet, non aequiparo. Aliud si
ternum sit, exspectabimus.

20. Jus Publicum Universale, Notitiae ad
quam introducimus, Basis est et funda
men, capita enim Juris Feudalis, Canonici
ac Gentium, generalia quorem usq; pau
ca sunt: reliqua, quae generalibus ligi
addenter vel detrahenter in Republica
nostra, Historia patria, ex ea deductis
consuetudinibus ac moribus et Legum co
gnitione fere constant. Investigandus item
Notitiae Imperii nostri fons Jus Publi
cum Universale, quod cum magna (a) add. Dn.
parte Jus Naturae moderetur, & illud ex Boehm. praef
colendum esse, neminem fugit. Prudent ff
novisse sententias plurimarum gentium, cum
alibi Imperia laxiora alibi strictiora sint
prolenit, inquam, doctiorem te reddet, sed
cave opineris, non esse tibi ad hanc disci
plinam praeterea quid requiras. Equidem so
ge tritiore via incedes, si generalia prae
cepta praelegeris, multa te non latebunt,
aut plane non, aut ingi labore cognoscenda,

23

crede experto, cui minus, & tibi periculum facere licebit. Hoc Jus Publicum universale docte inprimis exposuit Hugo Grotius, Seculi sui Deous, Vir ingenii, ingentis memoriae, laboris indefessi, aetatis opere de Jure Belli & Pacis, cujus alias memorare editiones quam novissimam cum notis Variorum & Barbeyrac cui Amstelodami 1720. 8. curam non video, cum id jam egerint copiose & erudite Struvius, Thomasius, Vinkoldus, Glasey & alii. Transtulit idem opus in Gallicam linguam idem Johannes BARBEYRAC erudita praefatione & notis passim additis. Glossatores, Summistas, Commentatores, Disputationum editores in Grotium memorem? Absit id honoris, id onoris, alienum sit, enitq. Secutus Grotium dignus memoria posteritatis Thomas Hobbesius, Anglus gente, Vir, alterius haereticus, alterius Vir bonus, mihi in tantum laudandus, in quantum sordes quas Grotius ex aevo trahebat eliminavit Leviathane & eius editis operibus Gallice Anglice, Latine editis, circa Theologiae & Philosophiae Scholasticae, quamvis omnia eius laudanda non sint. Quid huic debuerit Samuel L. B. Pufendorfius, nec vivens diffiteri est ipse, nec nos ignorare passa est grata posteritas. Sed Methodus Est Pufendorfii, sunt & nova inventa, est varia doctrina, sunt plurima Cumberlandi, sunt aliorum. Reliquit Jurisprudentiam universalem, Tr. de officiis hominis & civis, grande opus de Jure Naturae & gentium, quos notis quibusdam B. Hertius respersit, & de-

nis Dissertationes &c., omnia in Belgio aut Londini in Scania, postmodum & in Germania excusa, latino sermone. Studio BARBEYRAC & harum aliqua Gallicè loqui didicere, cuius diligentiam in operæ de Jure Naturæ & gentium augendo, illustrando, transferendo, &. in primis admiramur. Illustris CHRISTINÆUS Thomasios, & Grotium & Pufendorffium & Hobbesium sectutes, neutrum debita laude, neutrum correctione fraudavit, ipse inter Juris Naturæ & Publici Universalis Scriptores conspicuo collocandus loco. Sunt Dn. Thomasii Jurisprudentia Divina, Historia Juris Naturæ, Jurisprudentia Consultatoria, Judicialis, & inprimis fundamenta Juris Naturæ & Gentium, quibus iungas Kirchneri & varias Dissertationes. Hæc Scripta si mecum contendas, contendes autem non obiter, patebit, eum crebro alios, crebro seipsum reprehendere, certo indicio, non alio quam veritatis studio hæc fieri. Vbicunque Hu- Caspar Ziegler de Juribus Maiestatis & magna eorum scripto- rumque de Regalibus huius loci sunt, sed prodeat pa- ties,
BERUS, quem notis dictis reperit idem Vir Illustris Christianus Thomasius & Ill. Justus HENNINGIUS BOEHMERUS in eruditis Scriptis de Jure Publico Universali, id tantum egerunt ut huic disciplinæ lumen inferrent, methodicè forte & aptè satis, cum alius plenum magis Juris Naturæ aut Gentium erudi fuerit, dignique quibusvis encomiis. Iure suo. Adhibenda tamen illa cautela, ne Jus Publicum Universale particulari nostro inferiamus, ne simus ad omnes scientias & exemplo, præcognita confundentes cum ipsis rebus.

In Jure Gentium arbitrario, generalia quæ-
dam Juridicæ Notitiæ nostræ latere,
is novit, qui de Legationibus, de existi-
matione Imperatoris, Regis Romanorum
& Principum nostrorum apud exteros, de
Postis, de Jure Belli, Pacis, foederum &
pactionibus hujus modi, in Jure Publico nostro
quod vocant, disseri audivit. Ea causa
fuit, ut Jacobus Brunnemannus, Exa-
minis Juris Publici Germanici novissimi, Sup-
plementum novorum capitum de Jure Pu-
blico Ceremoniali adderet, primus opus
um quos sciam, ut res sunt, non invita
De Jure Gentium disserere vani, novissi
me Glafey in dem Natur und Völ-
cker Recht, tradidere aliqua, Grotius
Pufendorfius, Wiebnerus, alii passim
cum Jure Naturæ privato & Publico
sed valde vereor, ne idonei ejus Systé
mate destituamur. Utendum itaq; quos
habemus optimis, tum nominatis, tum a
liis: Legationum ingressum Commentariis
Scriptoribus Pompæum, Scriptoribus de
Legatis & Legationum Jure, Wiquefort
des Ambassadeurs & ses fonctions, Lami
gio Theatro Ceremoniali II. Vol. fol., Cere
moniali Brandeburgico & Palatino, Helvi
gio Juncker, aliisq; de Legationibus Sta
tuum Imperii, actis Pacificationum,
fasciculis actorum, Theatro Europæo, Com
mentariis de Cursu Publico, Negotiatio
nibus L. Commercii & id genus legendis,
sed adi Scriptores proprios.
Et hactenus quidem eorum methodo in §. ac
cessimus, neq; etiam illam omnino non proba
mus, qui ea quæ Juris Feudalis, Politicæ,

Juris Canonici, aut Juris gentium sint, cum Jure publico perpetuo quodam nexu connectunt: fortassis tamen rectius facturus esset is, qui omnia illa suis locis relinquens, tantummodo indicaret, hoc vel illo modo Germanis cum hac versari, cum vix operae pretium sit, ea, pauca quippe à reliquis separare, taceo multa alia incommoda. Eo modo si incederetur, tantum non omnibus ventret, hoc vel illa Jura Imperatori aut Statibus competere, ipsa explicatione ad suum locum remissa. Exempli loco esto investitura Statuum Imperii. Moneretur, Imperatoris esse investire, statuum, investituram recipere, quo nexus appareret, ipsi inde investiturae & aliae quaestiones, Juris Feudalis Germanici censum non effugerent. Haec ultra hac urgeo, non displicet communis methodus, eamq; ob causam ipse eam non reiici, sed eo dicta omnia, ut aliorum judicia eliciant.

23. Superant Historia & Leges, quae indigesta Reipublicae nostrae ordinem struunt, generalia praecepta, aut laxa aut adstricta magis, ostendunt in Specie proposita. Haec omnis materies est, de cuius illius Juris Publici Germanici, cuius cultura exteri non mirantur tantum sed & rident rerum nostrarum imperiti. Sanè Jus Publicum fere nullum Speciale novimus, praeter Germanicum, Polonicum, & Sueci cum nunc supprimum, reliquae Respublicae aut eo destituuntur, aut omnino non egent, certis limitibus nullis praeter ge-

regales circumscripta potestas est ius
Jus Publicum nutus imperantium, nullius
regulae rationem habentis, adeoque ad illa
literis mandari potest. In aliis Regnis aliae
causae sunt, quibus potius moderatorem ar-
canum, quam publicè exstans, esse volent
Jus Publicum, quarum me iudice haud
infima, quod omnia certo definita sunt.
Sacr Germaniae nostrae planè diuersa ratio
hic nullum Imperium, vnius aut Collegii
viget, hic multa Jura incerta fluctuant
Hic multae mutationes acciderunt
ut adeo dubium sit à quo temporis artícu-
lo Reipublicae habitus petendus sit: itaq
non potest non necessum esse, ut in haec
omnia curatius inquiratur, quod histo-
riae patriae, & Legum cognitione effectum
datur.

Jesuitae vim introducta,

In Historia rectius procedi Vulpisius existima-
uit, animi ductum quam arctas leges se-
quenti: nescio tamen, an non haec potius
Examen mereantur. Siquidem dicta haec de
praecautionibus, negari nequit, Vulpisium ad
sensum meseri: at quid fiet de tironibus
& his consulendum est Vulpisi, ut taceam
dicta de Historia prolata, mihi plane dis-
plicere. Sanè ius qui in limine stant, omni-
no Leges ferendae sunt, ne quod aiunt
nebulam pro Junone amplectantur, procul
candum sit, et denuo inculcandum ne
titiae Imperii studioso, eam ob causam com-
mendari potissimum Historiarum lectionem
ut quae vsum in Republica administranda
cognoscendae praestant inde hauriantes
Scriptores qui haec non conducunt
limine repellendos esse Dicta, Historias

Historia Juri Publico Germanico grandes vsus
praestat (1) enim multa eius capita sunt
plane non ex Legibus, sed vnice ex Historia
dijudicanda e.g. de finibus Imperii, caeteae
quaestiones de originibus, de bridnie ac di
finctione Statuum, de modo celebrandorum
Comitiorum &c (2) alia, in quibus dextre
explicandis nunquam satis procedere qua
as nisi Historias calleas e.g. Jure da
di Civitates tutela fabrorum cupranorum
&c (3) totum illud quod Observantiam
Imperialem S. Rauch-Freiherrn di
cimy inde spiritum ducere quis negabit. Ex
hoc vero fonte petenda decisio plurimorum
quae Legibus definita non sunt. Cum enim
in Republ. hanc non sponte civerimus
sed longis temporum intercapedinibus sep
tim sensimy in eam incideritnus, nonnulla
quidem postmodum Legibus stabilita, pleri
ma indecisa relicta, ubi saepe accidit ut
ab vtraq; parte ad Observantiam pro
vocetur. Inde quoq; (4) constat ipsas leges
ex Historia interpretationem capere, cum
semper ea in scriptum fuerint redacta,
quae antiquitus obtinuisse creditu fuerunt
et taceam totam Legum Historiam inde
petendam. Sunt etiam multa decessu
temporis in Legibus aut abrogata aut
mutata vsus, quae non aliunde quam
ex Historia nosse daber. Exempli loco
esse potest A. Bulla. (5) e Veteres Leges
demum ex Historiis emendae sunt, de qui
bus corpora Legum nostrarum nec volam
labent nec vestigium. (6) Plurimas etiam
Leges integras ab Historicis ex Archivis inser
tas aliud agendo, deprehendimus, Historiae
imperitum latentes. Adde (7) nunquam
Statuy Publici cognitionem, omnibus annis
exibus Politicis allibi acquisitis posse sine
Historia regionis, quod in Germania certe

ipse deducendum quis pos
sit debeat. Sic enim v.g.
Caesar cuncta possedit Ga
tibus, clarissimus est hi
storicis probare debe
bunt.

ritimum docent contraria Exempla Juris Publici Consultorem qui his subsidiis destitui, & ab altera parte eorum qui iis instructi, ubi certo nemo ibi in foras, Lor longe plura, longeque distinctius vidisse. Add. Ludwig Claim. Deutsche Reichskanz no. 8. Gund Jahr Zu einem feylichen und akain ander Jangandan Jure Publico S.R.I. Exemplo declarauit Vir summus Si mon Stirck. Hatte in Observationibus Juris Publici ad medii aevi novas Helmstadii 4. tum in der Kayserl. Historie, Historiam insigaem veram praestare Juris Publici consultv.

Scholetas Romanas, studium Historiae uni
versalis nimirum, vulgaria Historiam vniu
sam exhibentia Chronica qualia sunt
Carionis, Lutheri, Helvici, Chronologia Ge
nebrardi, Heidanus de tv. Summis Impe
riis, Hubneri & alii, sua quidem laudeno
standi scriptores, ubi eorum opus est.
Potius mihi ea ratio placuit placebitq;
qua Historiae Germanicae apprime quod
dam Systema praelibatur postmodum
ad ipsos fontes pes promoveatur. Deducam
Systemata nonnulla ex recentioribus, quo
rum utut singula, utut alterum alterо
magis mendis laboret, commendantur, cum
melioribus destituamur, nec bonum omnium
idem modulus. Jacobi Cassovi Specimen
Historiae Germaniae Vniversalis & Prag
matica B. Burcardi Gotthelff Struvii,
Friderici Gladov, Simon Friderich Hatto
si quando integra prodient, Rauschisiorii
libri sunt, usus quotidiani, infinitis aesti
mationis. Historiam illustrate Historias Im
peratorum Regum ac Statuum Germaniae
inseruit Struvius, non sine insi
gni Historicae cognitionis Gloria. Io. Pe
tri Giovannetti S. Joh. Petri de Ludewig
Germania Princeps rarius habetur, liber
certe dignus, melior, si quod Ille auctoris
institutum erat continuaretur. Gvilielmi
Prodromus Juris Publici, Seculi XV. & XVI.
Spatiis inoluditur, Historiam Imperii & sin
gulorum Principatuum percenses: putaverat
opinor eruditissimus auctor, sufficere Juris
Publici (quem vocant) Cultori eam quam
putant Historiam, sed me iudice, non hae
brevissima, sed longe remotior & minus tri
ta Ineunda est via.

26

Neminem ego plane transij in partes do-
ctorum virorum, qui ab antiquissima memo-
ria Historiam Germanicam bene loci repe-
rerdam censent, cum multae sint vetus-
tudines, quarum origo ab hoc recentiore
tempore non satis cognitae, sed melius fo-
tasse ac tutius quandoq; ex Taciti Germa-
nia repetitur. Adde multas leges apud
nos vigere, aut tamen, etsi earum nulla
habeatur ratio, praesentem Statum forme
se. Non me sed Conringium habebis mo-
derem, virorum exceptio ne obiicias: habet
vero, inquit, & haud exiguum ad res Im-
perii noscendas vsum vetustiorem mon-
mentorum accuratior notitia. Si enim ad
Reipublicae formam respexerimus, quorsum
dolilea, aut quando coperit Germanicis
gentibus adolescere, ex antiquissimis de-
mum licet monumentis addiscere. Ita &
multae quae ad populi libertatem, ad re-
bitium Principum, statum, & seruitute
& alia pertinent, vt ante quam magnum
hoc Imperii corpus coalescere coepit, ita &
altius dicta origine accersenda sunt &c.
Haec quidem Conringius, quem Reipub-
licae nostrae nihil latuit, nec destitit ope
sed vsui ad Rescripta, quae vocant, pri-
ma Imperatoris, ad iudicia Principum, ad
successiones in Principatibus & Iura Vi-
cariatuum, & nescio fere quam non Imp
Publicii pulpo dicti, partes deducamus.
Sciam quod sentio. Systemate quodam ab-
soluto legendi quae Caesar & Tacitus, quae
Velleius, Dio, Herodianus, Ammianus Mar-
cellinus & caeteri prodidement de Germanis, pro
modum ordine per singula secula quos ve
teris coaevos, quales Freherus in Rerum
rio exhibet, & passim in Collectionibus ha-

(a) Pitmar. praef. in Taciti Germ. Eclipsin passim Hesterbergii Imp. Germ. resp. 6. 8. 9. citati.

(b) Praefat. ad Taciti Germ.

center. Notae Canisii lectiones noti Scriptores Rerum Bradicarum Quércetani, Germanicarum Hervagii, Pithoei, Schardii, Pistorii Freheri, Leibnitii, Scheidii, Reccardi, Heineccii & Leuckfeldii (si putas) & quos nominare longum. Imprimis nec ii negligendi, qui Scriptis singulos Historicis aetatem suam illustrarunt, Schardio in Sylloge, & Goldasto in Monarchiae Tomis Probes exhibiti. Si tamen delectus habendi agendi non ii, qui in claustris suis latuerunt, nec admodum intelligentes nec veritatis curiosi fuerunt. Sed ii, qui magnorum Principum actas obire, rebus interesse, delectui & veritati studere consueverunt. Einardum, Ottonem Frisingensem, Gervasium Tilberiensem, Petrum de Vineis, Leopoldum de Bebenburg & eorum similes indigito, ex quibus amplissimos colligere dabitur fructus. Plurima egregia, Imperii Statum, Comitiorum, & Imperatoris Jura ac potestatem haud parum illustrantia suppeditabunt, plura, atq; vel centum Historicos & Politicarum Scriptores.

7. Sed praeter eos Scriptores quorum mentio habita, non minor est aetatum nostrarum consectae Historiae usus, Hortledenius, Sundorpius, Thuelius, auctor des Traités de Paix &c. Negotiations de la Paix de Westphalie, Limnaeus &c. nec commendatione non egent vel vulgatibus Juris Publici Scriptoribus, quos eorum sensu est. Chronica particularia altissimum locum tenent, ordine, non pretio. Est enim videre in id genus libellis, multa quae in ius adducta frustra quaeras, praeprimis si Superioritas Territorialis,

#Schenkenii

* Reliqui quos velit cum omnes exhausisse optimum,

& Diplomatum,

* Goldastus, Lunigius, Hahnius, Dr. Londorp, Schamat &c.

servitutes quas vocant Juris publici, Tabulae, ordo succedendi &c. in censum veniant. Hem! quam multa inveniunt, quam multa dictant, lectu, audita insolita! Quid Historici Speciales profecerint hemini Seculi sui Hertio, in medio positum est, cum Scripta publice proponenti; vigeto etiam nostra hujus rei testi bocuples Ille Dn. à Ludewig, vivunt & alii: Ja haec exempla te intuentem, duat eadem via ad optima quaenis tendere, non alienum sibi parata consumere. Si nihil ad te Exempla, vel Chronicon Spinen se Lehmanni, vel Freheri origines Palatinas, vel toi rárv Pufendorffium intuere, ut alios mittamus! vera dicere me opinabere. Chartae vero Chronicorum pretia intendunt Diplomata, aut tamen usus illarum publicarum tabularum, quibus quo magis quis abundavit, eo meliora ceteris paribus profert. Deprehendis in Diplomatis quae minime putabas, non vulgaria, sed paucis nota haec penus, multi inquirendi molestias homeri multi in aliorum labore acquiescunt, parta consumere nati, multi ebrii ne gustum quidem habent. Optimae fruges sunt praeter memoratos, Browerii Annales Trevirenses, Chronica edita cum notis Matthaei, Hedae Ultrajectina, Heinec. cii Goslaria, Arentini & Aitzreiteri Bava, Guilimanni Helvetica, Habspurgica lia, Beomanni Anhaltina, Dr. lo- hannis Moguntina, Jn. Schannat Fulden- sia, Jn. Reichelbeck Historia Frisingensis, & paucorum praeterea labores, judicio, diligentia, rerum cognitione &

a Olivarii Vredii Flandria, Chartularium Einsidelense, Chifletiana, Guichenon Histoire de la Royale Maison de Savoye

Illustriss. auctoris Avenyani Collectanea Geologico-Historica Austriaca & Pezleri Austriaca Hoffmanni Scriptores Rerum Lusat.

Diplomatis ornatissimi,

29. Pari cum Historia passu ambulat, res gestis nostrae antiquaria, quae linguam, Sigilla, vestes, scriptiarum ritus, indicia, rationes, palteras, stilitiam, scripturam, studia, zelotypias, gionem, nomina, alia gentis nostrae bello pacq; mores examinat, Historiae ita connexa, ut neutra sine altera esse queat. Tradidit talia Cluverius in admirandae eruditionis opere de Germania antiqua, Jacobus Paulus HASTENBERG Palatinus quondam consiliarius intimus, in Germania media nuper recusa, adiecta Cunikii Dissert. de Geographia Germ. chediae, quem qui non probant, dent meliora, novimus quos naevos patiatur, sed melior, sed magis parabilis, non est. Voluerunt eundem lapidem variis Dissertationibus BB. Hermannus CONRING Gies & Jll. HEROES adiiciendi Commentatores in Taciti Germaniam, tum recentiores, atq; eorum postremus Clar. Dithmarus tam veteres, Schardii Tomo I. comprehensi. Veterem huc convocandorem, restant B. Rhenanus, Franc. Irenicus alii, separatim vagantes, de patria sua haud male merenti. Christophori Bowveri Chronicon Prooemium minime huius loci fuerat, multa alia ineunte seculo nostro Pregitzer alii, fecerit vel potiorem meminisse. Dictum Supra de scriptoribus Diplomaticis, & de Scriptoribus rei nostrae antiquariae post Fabricium dicendi, amplior alibi ando locus erit.

30. Sed ne Lectoris animis obiiciatur nullum harum rerum usum esse, quod ab imperitis creberrime fieri me non fugit & hoc malum caebimus. Equidem ut ad alia non diversam, Historiam Insignium, indicia, multas

Scriptores Rei Germanicae dant Dn. de Ludewig & Leuckfeldius in Scriptis de re Germanica Sylloge rum Scriptorum, vt & opp de re Germanâ mole ingens, paratum, haec tempore exspectabis à nobis.

in Comitijs Consultationes aliaq; abs
his si sit intelligi non posse alio genere
ea expendenti patet. Et quis ignorat, ne
titiae nostrae Consultis crebrimè occur
rere causas, ubi veteres iudicionem nis
veteres consuetudines explanda? sic su
periore Seculo, puta 1662, inter Archie
piscopum Coloniensem & Comitem Wal
deccensem von der Grafschafft Gerechtig
keit eines iuribus disputatum. (a) sic cot
tidie fere Italia litteris Investiturarum
inserta cernimus, ex vetusto tempore reli
qua, nimirum tam, Ut de tam frequen
& horum non singula, sed centena. Imo
quem fugere potest, quam crebro Aulici
riae Imperii Consulta volvenda sint
in causis maximè arduis Diplomata, de
quorum fidelis, Scriptura, verbis, stilo
& mille id genus iudicium ferendum, ut
lapinos pro aere obtrudi nobis patiamur, in
figni interdum partis praeiudicio. Sunt in
manibus scripta in causa Lindauiense, summorum ingeniorum occupatio
sunt donationes emendatae Pontificiae sub
Campidonensia, Patauiensia, Aquensia,
& grandis numerus aliorum Diplomatum
unde quid nostris verbis in Rem fieri sit, spe
te sed patet, nam nunc finiendum est.
Genealogia, Geographia, Chronologia, He
raldica, Historiae partes sunt, & inde ea
rum vsus intelligitur. His telis in maxi
me arduis causis pugnatum, multa diplo
mata, chartas Historias, Chronologias
confecit, multas ditiones Geographia a
litem ambitui exemit. Quanter con

(a) Victor Relat. Waldeck. de Exemt. Imp. Conf. 8 in calce

trania Chifletii & Blondelli Scripta, alia de Lotharingiae & Barro, videatur Obrechti Prodromus Rerum Alsaticarum, explicatur quis verum institutum noti Stagirij Prodromus S. Margaredi Freheri ex Epistolis Goldasti à Thulemario editis, & conferatur cum eo regesta Hertii; similia Sponde sua cuiusq; apparebunt. Genealogia maximas quandoq; lites definitas, illustratas, passim tradita, videa de controversia Seculi XIII. de Hassia & Thuringia, Seculi XV. de Electoratu Saxoniae, Ducatu Brabantino &c. Scriptum Goldasti, Envelbrechti & alia in causa praecedentiae & successionis in Elect. Saxoniae, multis te non inficiabor. Heraldicam originem, profectionem, dignitatem &c. monstrare non adeo vocatum in dubium, nec itaq; necesse circa eam hoc ampla probatione defungi. In Chronologicis recepti Scriptores, Petavius, Sethus Calvisij, Schraderus, Pascampius & caeteri; In Genealogicis, Hennigeri Theatrum, IV. Voluminum Rittershusius, Imhofius, Spenerus in Sylloge & opere maiori, deinde quoq; Hubner in Tabellis, quos secutus Scriptt. consignavit Reimmarus, saepius edito. Geographiam Germaniae veterem petes ex Philippi Cluverii Germania, Jac. Caroli Spener Germaniae Vetere, & partim Cellarii Geographia, & ortelio: Cheddam docebit Cluverij in Dissertatione Hachenbergio additus Paulinus de Pagis, & Christiani Lunkeri in der Calvisiany Jure Geographiae der mittlern Zeiten: Novam Leggeri Zeilery Variis topographiis & Geographis de Circulis Imperii, praeterea verbal-

gares Scriptores Geographici & Mappae Hubneri, Gladov, Homanni, Koelleri, Danckert, Fischeri, &c. at Homanniana Mappae reliquis fere praeferuntur. Heraldica excoluerunt suo aevo Bartolus de insignijs & armis, recens Immanuel Weberus, Orier, Schmeitzel, &c. sed brevitate vincit Weberus, vel ideo commendandus, quod ad istiusmodi Generianum opus introduxit, quem meritis Illustrem auctorem Kάλα τῶ δὲ sequitur. Is est Genereus, qui Menestrierii Galli hortatu ad heraldicae animum adiecit, eamq; operae pretium de arte Heraldica ita excoluit, vt vnus fuit, cui omnes fere nunc insequitur, Fitmachers, Seyffio, et alios à tergo positis.

Ab his, recto tramite, ad ipsa Consuetudinum ac legum nostrarum adyta penetrandum, ductu aut nostrorum, aut virorum. Consulendum tempus in auctoribus optimis, in Legum Imperii in consuetudinum eius euolutione. Videndum quid, quantumue ex legibus nostris vsus teneat, quid mutuam receptum, & quid denique de consuetudine inumbratum sit. Expendenda auctorum fides aut praeiudicia: sed praecipue operam dandum, vt nos ipsos, quantum eius fieri potest, praeiudicatis opinionibus liberemus, timiditatem & nimiam audaciam exuamus. Praecipue & eò inumbendum, ne nimis simus credulis hoc est, ne Consultationes, ne attenta (quae vocant) ne facta publica[a] in Legum vel Ob-

(a) adi Mauntvocant de princip. Jur. Publ. c. 2 d. 15.

lectus in ipsis Legibus laberdes, id enim haud inuita dicimus non omnia quae Legum am-

tibi contineatur, aut vera esse, aut abs praevio examine recipienda. Primum ita est, de legum vigore si constet, de iis quae Legislator iubet, disputare religio: sed accidunt circumstantiae Historicae, quae incidenter inspergentur, obveniunt formulae aut prisci aevi, aut honoris ergo adhibitae. Hic spectanda veritas rei, non formulae aut narratio. Centus, ne Exempla desint, in hos populos, qui aut Westphalicum vel Rotherianum Edictum sub Carolo M. & Conrado III. orta, aut potestatem Imperatoris ex cortice verbum proponent. Sed & alia sunt considerandi, quae nos passim supra proposuimus, partim alibi trademus, at hic horum delectus infra disceptandi locus erit.

2. Haec omnia si imbiberis, si observaveris si locis suis congruis disposueris, addas finale colophonem, peregrinationes, eruditorum hominum tam absentium quam praesentium amicitias, & denique usum exercitationemque. Intelligis peregrinationes tum demum suscipi me velle, quando quis depacato iudicio praedites ea primum haurit, quarum causa suscipienda peregrinatio: haec si desint redibit vacuus, nihil aliud referens, quam huius vel illius regionis contemplationem. Et fane aliquid peregrinari, sed quod satis moneri nequit, doctrina & prudentia opus est. Peregrinantes omnia illa quasi uno obtutu intuemur, quae multorum librorum lectione, & inserdum requicquam quaerentur: adde longe certius cognosci omnia, propriis oculis quam alienis uti valenti. Spectamus Bibliothecas Gazophylacia in eruditorem hominem amicitias nos insinuamus; contingit nonnun-

cfr. vid. à Lagade de Rat. Stud. p. 1. c. VI. sect. 2.

quam adire tabelaria, contingit Gadi
ces visere Arsetos, quibus bonis omnib⁹
domi suae sedenti carendum foret. Imo
& id prodent ostendisse exteris quae didi
cerint, parare vtilem praevedendi subsi
dia, dosse loca unde patari queant. Se
praecipuus fructus est, nosse Rempublicam
tantum Imperii communis, vtaeri singu
lum patriae nostrae regionem adminis
trare, invidere ea quae semper ming
Data, atq; alia ad apicem Reipublicae co
gnitionis pervenire. Scatis praecipuè Ger
maniam tibi peragrandam esse, ut mores
Leges ac ritus diversq; provinciae cogno
scas, atq; tum demum delatus in regiones
exteras, earum instituta cum nostris con
ferre possis. Agnovere hoc dudum viri
eruditione illustres, qui Germanis patri
am imprimis curae esse debere
senserunt. Novisti Lansii Consultat
rem pro Germania, novisti etiam Comi
tis Germanici (Viri P. A. Oldenbergeri)
Itinerarium Germaniae Politicum. Ho
rum uterq; id agit, ut ostendat, quam mul
tis peregrinatio per Germaniam commoda, Ge
mano distet. Haec atq; talia quidem il
sed nos, si fieri quit, & alios itinera com
nendamus, siquidem tritum illud vetustis a
trum calculum meruit: ad Reipublicae
interiorem cognitionem opus esse compara
tione. Hoc id vnicum est, sunt & alia
tetis Bibliothecae, Archiva, sunt viri do
cti, sunt Gazophylacia &c. Haud paranda
gerum nostrarum studioso profutura,
quae omnia ex superius dictis magis in
telligentur.

comparare eo cum exteris

33. Inter alia peregrinationum commoda aestimo doctorum hominum amicitias, quippe quibus nihil praestantius, nihil quod ad in eruendo ipso, nihil quod in eruendis aliis maiorem usum praestet. Sane non praeter rationem Schoppius Goldasto (suum suo) retulit: Et epistolis tuis, mi Goldaste, hominum vivorum facundissimorum, conversatione plus fortasse didicisse brevi interuallo, quam multis annis in academia quantumuis celebri. Ita est Lipsiae, non alibi quam in familiari colloquio animi recessus magis patescunt, non alibi scaturiunt perennes in eruendis aliis maior fides. Profecit ne a nostratibus abeamus, Pistorius et alii summi viri Christophori Forstmeri familiaritate; debuit Kulpisius plurima amicitiae Stracchae, Obrechti, Rosenthalii: ipse Thuanus insignis fructus ex amicitia Hubertum Langueti inter alios non potuit non in vita sua meminisse. At non pigebit, quo testimonium theologi quidem, sed historiarum et reipublicae nostrae callentissimi, Philippi Melanchthonis huc transscribam, qui Francisco Hotomanno, postmodum Cancellario Senensi suo in hanc sententiam: Si sermonem inquit, consilium et sententiae communicationem de rebus maximis, de religionibus, de bonis litteris, de iis de omnibus vitae officiis non aestimas, fabulor ne tecum ut libenter delectari. Nam et significatio fuit amoris summi ac eruditi consuetudo illa. Et existimo te eruditis sermonibus et actionibus, cum intentionis vitae meae fuerint et negotiorum omnium spectator esse, non minus verae doctrinae haeresis, quam ex aliis ingeniis bibliothecis petendum: praesertim cum tu non solum libris in tenebris eruendis sed usus et rata — Ita fere te ad omnes vitae partes in structionem esse factum iis nostris sermonibus

(a) Epist. ad Goldast. ex edit. Thuanis prima.

(b) an. 1574. 1579: ego fabor, sed

(c) epist. à Scaligero ed. p. 176. 4° à Vulcanio p. 417. 4°

tus; qui non solum veras de religione deq; artibus sententias audiens, sed etiam sæpe quam dtg aedificium Reipubl. ne monstrate contemplatus sis: &c. Haec Melanchthonis egregie hunc locum illustrant, ut alia non egeamus, adiri tamen queunt Dieterici de peregrinatione studiosorum (a) p. 71. sqq & Oldenburgensis de peregrinatione Germanorum Politica. (b) Cum autem non omnibus liceat esse tam felicibus, ut aut emditorum fores praesentiq; pulsare aut continuo cum illis Laeare detur; Stily defectum supplebit, commercium litterarum instituendum, quibus de rebus apprime utilibus eruditi inter se colloquantur. Placuerat inprimis iste nos illustri Baronii Boinenburgio, cujus non centenas, sed millia Epistolarum apud diversos hinc inde latent. Videmus quoq; tam ipsum (b) ap. Dr. at Pf. in ctsetis, (c) quam etiam Juris Consultum feabach Pf. epist. tolichii. insignem Melchiorem Goldastum (c) harum eruditarum collocutionum utilitatem ad (c) in dedicat. Com. fil. Bohem. omnem doctrinam inprimis depraedicare. Restat Summorum virorum Judicia meliti ut jequamur.

Theoriam si vis & exercitatio sequantur quibus fiat, ut quae legeris, quae videris, quae audieris aut inveneris ipse cottidie quasi oculis obversentur, crebra repetitione magis firmentur, novisq; augeantur accessionibus, prout res tulerit, nihil fere est quod ultra desideres. Fuit quondam Parens noster Germania, Aeneam Sylvium, Lethenum, Philippum Melanchthonem, Georgium Sabinum, Hubertum Languetum & alionum cohortem, quod Plinius ait, multis Experimentis eruditos, publici Status Germaniae cultissimos, quod variae eorum consultatio-

nes possim extare? de Languetо vel (a) vid. Tomi
solebo Thuanus (b) docebunt. Projecto inter- Lutheri. Epist.
dum dicto Plinii (c) veritas hoc constat, qui de Melanth. opp.
perorandis causis ita loquitur: Vsus est Sabini.
& habetur optimus ut dicendi ita sapien (b) de vita sua
di magister. Vidimus multos parvo ingе- av. 1579.
nio, laxis rudes, ut bene agerent agendo (c) Ep. 2. vl.
consecutos. Id interdum, saepius evenit, ut Ep. 29.
homo caetera sagax, artis quam non di-
dicit pertiam consequatur. Sed à theoria
ndibus si usus conciliat, quid futurum
putatis de eo, qui non ut discat, sed ut
poliat atq; augeat doctrinam ad hoc sta- Add. Epist. Goldasti in le-
dium deduxerit? Is mini- lect. Tom. I. p. 361.
mo labore ad summa quaevis penetrabit,
addendo quae praeceptis nondum sequent,
iis quae non nisi praeceptis regre traden-
tur, pulcherrimum exstruens aedificium.
Equidem experientia, utut magnum habeat
in sapientia momentum, quod certius à Ge
nio moneri nequiuisset, erit tamen doctri-
na fere superficiaria, si desit, quae funda-
mina sufficiat, theoria. Adde solo usu e-
rudiendo, non omnia simul ac semel uno
quasi intuitu se offerre, sed succedente tem-
pore evenire posse, imo evenire, ut alius
atq; alius sibi succedentibus, quasi in alium
delatus orbem attonitus stupeat. Nec il- praeiudicia facem.
li ipsi, quos tetigimus, Empirici, totam ju
publicam exhaurisse credendi sunt, nec et-
iam existimandum, eos praeiudicia menti-
um misisse. Legantur Sylvii Scripta, legan-
tur Lutheri Opera, Hemdany, Thuany, Sca-
Melanchtonis & Languetі Epistolae &c.
illis ipsis, de quibus nos paulo antea, vel
maxime fuisse obnoxios Experimento disce-

Stagy, ut omnia in summam contraham, ἐγκυκλοπαιδείας, ἐγκυκλοπαιδείας, quam propaedeuticen vocant, Experientiae, utriusq; alterius opus indiget: Ea omnia concipere digerere metatoris in modum seges cum boculos tribuat, ut ex hac pene, diem opus est ponere queas.

Iam quam diximus exercitationem, immo aut in aula & negotiis publicis, aut in foro, aut etiam in cathedra: Principem aut principem negotia domi foris curabis, aut causas agas, aut iudicabis aut instrues alios, aut etiam per omnia haec circumagitabere. Vtrum ex his vitae genus tibi obtigerit, nullus eris doctrina vacuus, eruditione opus est ac prudentia, fide singulari in omnibus expediendis assiduitate & reipublicae tibi partibus & auditoribus utilis esse cupis. Nonem singulis aliquid pensum est, tam quod ad ingenium, quam quod ad doctrinam subiecti; hinc profecto studiis haud parum commodi allatum esset, si de vitae genere cui deputa destinarent, discenti constaret, utpote eo modo aliqua ex parte neglecturo, alia acrius vrsurus: Sed nully fere ea fruitur fortuna, unde fit, ut omnibus pene aeque intendendum sit, de quibus nos pro instituto modulo ita prolixe, ut addere sit aut praeter mentem vagari, aut actum agere. Dicendorum superest vnicum ut, de Scriptoribus nostrae disciplinae plurimis, selectissimis aliquid proferamus, in quod nunc ingrediendum. Sed seri-

storum indolem in genese, intellectum
Legum publicarum iuxta aevi, notitiam ipsorum auctorum &c. alia haud
parum iuvabit, per singulas periodos de
ducta Historia Jurisprudentiae Reipu
blicae nostrae Historicae, unde haud alie-
num ab hoc loco videbitur, eam breviter
ac concinne explanare.

CAPUT V.

HISTORIA IURISPRUDENTIAE REIPUBL. GERM. HISTORICAE.

Prudentiae ipsa.
De singulis constabit inspicienti. Mihi de Jurisprudentia Publica serme habebitur de
Jure Publico, deq; cius variis mutationibus
disquirant alii, de nos alio loco. Nimirum

Hay, et omnia in summam contrahamus
ritambe theoriae, inambe, quam prax
vocant, Experientiae, utriusq; alterius o
pe indiget: Ea omnia coercere digere
metatoris in modum fers cui oculos fri
bat, ut ex hac pene, diem opus est pe
mere queas.

Iam quam diximus exercitationem inu
ries aut in aula & negotiis publicis, aut
in foro, aut etiam in cathedra: Nimi
rum aut principem negotia domi foris
curabis, aut causas agas, aut iudicabis
aut instrues alios aut etiam ter

+ Proximus omnium mihi est Vir Summus Dominus Friderici
Hahn in Observationibus Juris Publici ad stadii aevi mores. Hebd
studii 1734. d. 1. qui Jus Publicum Doctores selectos secundum
temporis seriem erudite explicuit, verum ita praecepit, ne maiori ope
ri materiem praeriperet. Etenim in talibus latiorem tracta
tionem sperabat, in Historia Juris Publici olim edendi
singulorum sententias et vera vel falsa principia
diligenter examinaturus. Haec si prodierit, tum vero
ego Lectori plenissime satisfactum iri certus sum, inter
ea vero pro virium modulo ei studuisse tentabo.

agere. Praeterea superest unicum
ut de Scriptoribus nostrae disciplinae pau
cissimis selectissimis aliquid proferamus
in quod nunc ingrediendum. Sed sen

florem indolem in genere, intellectum Legum publicarum iuxta aevi, notitiam ipsorum auctorem, &c. alia haud parum juvabit, per singulas periodos deducta Historia Jurisprudentiae Reipublicae nostrae Historicae, unde haud alienum ab hoc loco videbitur, eam breviter ac ordine explanare.

CAPUT V.

Historia Jurisprudentiae Reipubl. Germ. Historicae.

1. Arduum est in primis avia peragrare loca, nullam habere quam sequaris, imo plane primas lineas. Id profecto mihi historiam Jurisprudentiae Reipublicae Germ. Historicam adumbranti accidit; eo facilius itaque danda venia, si in hisce praesertim capitulis non omnibus satisfecero. Equidem opinari queis possit, me in hanc sententiam discedentem, ceo Schilteri, de Aetatibus & origine Juris Publici, ceo Jo. Christoph. Schelii orationis inauguralis de ortu & progressu Imperii Germanici Lips. 1709. 4. nec non Reichsarchivi Historiae Juris Publici, nec etiam Consultissimi Dn. Burc. Gotthelf Struvii Historiae Juris Publici (b) meminisse: Atqui meminimi. Schilterus, Schelius & Dn. Reinmannus nimis breves sunt, & Dn. Struvius videtur potius mihi Historiam Mutationum Imperii Germanici, quam Historiam Jurisprudentiae (quam vocat) Publicae dedisse. De singulis constabit inspicienti. Mihi de Jurisprudentia Publica sermo habebitur, de Jure Publico, deque ejus variis mutationibus disquirant alii, & nos alio loco. Nimirum

(a) Einleitung zu der Hist. liter. p. VI. p. 348. 374.

(b) Hist. Jur. c. X.

et recentioribus intenti

31

4 quam recte non disputo,

notissimum est, confundi Jus Publicum & Jurisprudentiam publicam, verba enim valent ut nummi: at differre etiam inter se nemo est cui frons non rubet. Jus Publicum est ipsa disciplina: Jurisprudentia quae circa eam versatur cognitio. Scias itaq; dissertaturos nos de ortu et progressu eius, quae circa Jurisprudentiam Reipublicae Germaniae Historicam versatur cognitionis, eo modo, ut singulas Periodos percurramus.

Non est necesse, ut praefaminis loco doceamus, fuisse Jus Publicum, antequam esset notitia eius; oleum enim perderetur & opera, cum nulla Respublica sit sine Jure Publico. Enimvero Respublica Germanica per plurima Secula floruit, antequam de ea quisquam disquireret. Sane Graeci quidam, inter eos Herodotus de Scythis, Celtarum, mentionem habuerunt, etiam, ut nescias, nec de Germanis, nunquam de Gallis illud capiendum sit? Primus Romanorum, quod sciamus, C. Julius CAESAR, haud indignum aeterno opere duxit, Germaniae quorundam populorum Respublicas fingere: sed quam fide incertum, cum huic levi, non valitudinem quam ex captivis de plebe hominibus haurire aliquid licuerit. Superavit C. Plinius Secundi, Naturalis Historiae Scriptoris, rerum Politicarum Scientissimi Germaniae fortasse Respublicae Germanicae certius deceptus ab auctore evolutus, atq; id postea à C. Cornel. Tacito, de quo, an Germaniam viderit unquam, incertum. Sed cum cineribus Plinii & liber evanuit, laudandus

itaq; Tacitus, quem Plinii, captivorum, militum &c. relationibus usum, atq; late de Rebuspublicis nostris disseruisse constat. Is Germaniam, non uti, sed variis varie regnatam, plerumq; non illimitata potestate, scribit. Ab ea narratione reliqui non abludent, Dio Cassius, Herodianus, Spartianus, Aurelius Victor, Ammianus Marcellinus & reliqui, quos Historiae series ad gentis nostrae mentionem deduxit. Hos excipiunt Scriptores sequiores Historiae Byzantinae, atq; inter Latinos inprimis Cassiodorus & Paulus Diaconus, in iis, quae de Longobardis reliquerant, quae res gentis nostrae Publicas hinc inde non parum illustrant.

Hoc quidem Jurisprudentiae Publicae etiam est, quod omnia dubia ad incerta, in ex Scriptoribus exteris secenam profert, Legibus ipsis & consuetudinibus sese sepultis. Equidem Chelidonius Gobelinus Hermionis, Chronici, & nescio cuius Constitutiones exhibuit, sed gerras ea esse Germanas, non ego primus judico. Ad Francorum Rempublicam accedimus. Hic Scriptores conterranei, hic leges, ex quibus paulo certiora discere est; juvat itaq; inde Jurisprudentiae Publicae Periodos ordinem habeat, quibus injicitur. Prima Periodus, per Merovingos, Carolingos, Saxones & partim Francos currit: Secunda ab Henrico IV. initium capiens, usq; ad Henricum VII. se protendet: Tertia Henrici VII. & successorum temporibus libatis, in Friderico Pacifico terminabitur: Quarta Maximiliani I. tempora, & initia propullulantis Jurisprudentiae Publicae lacta spectabit,

aty ad Tobiam usq; Paurmeisterum propera-
bit, Juris Civilis Scaturire reperta: Cu-
ta Ducem leget Tobiam Paurmeisterum
qui agnet claudat Johannem Limnaeum
serum trahens Jurisprudentiam Publ. Politicen
filiam, Legum Germanicarum privignam
Historiae affinem: Sextam scenam Hippo-
lyti à Lapide, & Joachimi à Rusdorff
vitres aperient, sequentur posteri strenue
pro temporum, pro locorum Conditione no-
stram, quam diximus Reipublicae Ger-
manicae Notitiam Historicam fascitan-
tes, augentes, perficientes. Sed in singu-
las impediamur.

Hermanni Coringii

In Periodi primae Notitiam penitiorem
penetrabis, si HERTII Notitias, tum Ger-
maniae Antiquae, tum, etiam regni Fran-
corum Veteris cum judicio volueris.
Addes quem jam commendavi CLUVE-
RIUM in Germania Antiqua, qui de ori-
gine Francorum scripserunt, SCHOON-
HOVIUM, PONTANUM & alios. FREH-
RI ORIGINES PALATINAS, Germanicas
Res BERTII RHENANI, auctorem de Of-
ficio Palatini ARNOLDUM apud du
Chesne & Goldastum, BLONDELLI &
CHIFFLETII Scripta Contraria passim in
MIRAEI & CORNELII quaedam, auctore
T. I. II. III. du Chesne exstantes, & plurimis
alios, Impolita hic et rudia eruent pru-
dentiae publicae subsidia. En tibi Le-
ges SALICAS, (quae utinam ad nos pervenis-
sent non interpolatae!) RIPUARIAS, BUR-
GUNDIONUM, ALEMANNORUM, & BA-
JOARIORUM & LONGOBARDORUM Capi-
tularia varia, Constitutiones Regias, alia
bis, Chesneo, Goldasto, Heroldo, Lindebro-

T. I. Leibnitii in Tomis Scriptorum atq; Eccles.

gis, Reibomio & aliis edita. Leges ex iis leythis varios & suaveolentes flos culos; percipies quae Maiestas Regum, quae procerum auctoritas, quis honos regni, quae Jura Maiestatis, & mille alia. Eorum qui circa haec tempora Jurisprudentiae publicae latores haberi meruerint pauci sunt. Clerici fere omnes, utpote qui summis regni negotiis adhibiti, eruditi fere litteris haud poeticae imbuti erant reliqua nobilitate illiterata) ii tamen, quibus uti regnicamus. Potiores sunt S. Bonifacius Epistolis, Lupus Servatus Hebras Ferrariensis in Epistolis, Agobardus Lugdunensis in opusculis & itidem Epistolis, & denique Hincmarus Rhemensis Episcopus, cuius Opera Parisiis 1645. fol. II. Vol. edita, religuis integritate praestant Editionibus. Inter primos Caroli M. Consiliarios locum tenebat magna sui laude Adalhardus, Regis propinquus, multis experimentis eruditus: Is ad Dominum suum Jus quoddam Politicum direxit, cuius in membrana hunc titulum M. Freherus legit: Ordo Palatii & Reipublicae dispositio, qui sub Imperatoribus Pipino & Carolo Francorum gerebatur: per Adhalardum venerabilem Abbatem, literis commendatus, ad memoriam & instructionem futurorum. (a) Hic si Latine posset libellus, non laborassemus: at perit. Restat itaq; vsculum quae inde deprompsit Excerpta Hincmarus, libellum de ordine Palatii, tum Operibus, tum etiam Scriptoribus Chesnei, Goldasti Const. & alijs insertum.

(a) Epist. ad Goldast. inter Epistolas Lemar. CIV. in calce. de Adelardo Hincmar. ait. Diff. 4. Tom. 1. Tabl.

Ast horum quotcunq; sunt, non omnia Juris Publici Capita complectuntur plerag; per traducem posteris minus sciebant, sicuti totum Jus religiosum Procerum (praeter Ecclesiasticos) multitudini & longo tempore servatum Historiae docent.

Hactenus quidem omnia pacatè, ut mirum non sit Juri Publico non maiorem contigisse culturam, siquidem illud certum est, vexationem intellectum dare. Equidem donationes Constantini M. Caroli M, Ludovici Pii, Ottonis M. Henrici II. & si quae aliae, erex inferiorem fuere temporum, priorib⁹ nihil omnino dares negotii. Ast quam ordimur seriem dabo, infandis & plusquam civilibus bellis inter Sacerdotium & Imperium funesta fuit, quibus turbis excitata praclara ingenia, Jura Sacerdotii & Imperii necnon Summi Imperii Jus erita sacra, pro illorum temporum modulo explanatum ivere. Cumq; & Proceres iisdem turbis incitati ad altiora aspirarent, vi & precario id tentantes, Imperatores studio se contraniectebantur: Hinc etiam disquitum, quid Imperator in regno possit, quid non possit? Videantur passim apud Historicos, quae inter Henricum IV. & Saxones disputata sunt, videatur & J. G. Sestvostri Henricus IV. Exemplum turbatae Reipublicae disputatum ingruem de his ac similibus, sed pro modulo istius aevi. Gaetanus obseruantiam, reliqua tela deprompsit aut ex S. Scriptura aut SS. Patrum locis,

de Pace Publica.

nonnunquam tam apposite, ut vel reni-
tenti decorum extorqueant fletum.
Friderico sceptra tenentibus consulebat-
tur & Juris Justinianei in Italia
consulti, quo in Jure Justinianeo haud
malam Imperatoris Juris decempedam
se invenisse credebant. Sane Friderici
I. Orationes, apud Frisingensem, Radevi-
cum, Guntherum & alios extantes, Ro-
manam spirant Majestatem, nec Friderici
II. Epistolae quaedam abludunt: Dedisses
optimis Principibus subditos libertati non ade-
intentos, dedisses Pontifici non adeo mo-
rigeros, fecissent quod optabant. Et alteros
qui in Jure Publico horum temporum ex-
celluerunt in Apologiis pro Henrico IV.
et Gregorio VII. dederunt Goldastus &
Jac. Gretserus. Quosdam Gallos in Le-
ctionibus, Schardius de Jurisdictione, Fre-
herus, Balduinus & alii. Eminet inter Henrici IV. defen-
sores WALTRAMUS, quae legisse haud
poenitebit. Quam strenue egerint Imper-
atores Suevicae familiae, ex Scriptori-
bus & Epistolis Leti de vitiis petes,
quas Epistolas vtinam Dn. Schminkius ex
variis Codicibus tertia parte auctiores pro-
meret, diu est, ex quo haec editio Salbur-
mouit eruditis. Interregni jus Publicum
quaeres in avorum tumultis, aut potius
ne erem? facta Publica habebat enim quis
non Juris sed utilitatis rationem. Et vel
haec nosse conduceret; sed fateor istud desa-
lem, velut alter Erisichton Ipsum, hoc
est omnem sui voravit memoriam. Rudol-
phi & Alberti gesta ac Epistolas ex Codice
nem Tomi II. Posthumorum Schilteri, nonnulla
stricante Scherzio expectamus avide, opes

Vid. Struv. Hist. P. 390. de Hartmo & Bulgaro.

Egregius Juris P. Spie-
mer in Additione
p. 180 & seq. de ori-
gine Electorum.

87

Suevici nonnulli hanc
aetatem attribuunt, quibus
fane plurima ingerit, Jus
Publicum ex antiquis
dutudinibus explicandis. Ca-
Sed caute intendum
cum privata auctoritate
congestum utrumq; quae
quidetiam alii diligent
haec textus, multo minus
glossae manifestos exhau
interpretes. Gaterer edi
horum voluminem o
larga est ex iam editis

Thomas de Hyginis.

Richardi Vitae Florentini Panciroli & Gravina.

Bibliothecae Augustae Caesareae provisit aliquando Petrus Lambecius, quibus sane res nostra mire iuvari potuit, sed consilius mors interveniit. Praeter eos quos diximus Juris Publici Auctores, Friderici I. floruit Graellanus Christianus, postmodum Archiepiscopus Moguntinus, Friderico II. Consiliarius erat Thaddaeus, ad Gualdum Leydunenses missus, viri doctissimi, cum quibus compararet, non habebat aetas anterior. Scriptorum praecipui sunt, praeter adductos, otto Frisingensis cum Continuatore, otto de S. Blasio, Monachus Padanus, Gesta Friderici, Albertus Argentinensis, alii, apud Vistrium, Reuberum, Baluzium, Freherum &c. reperiendi, recensionem nullos memoremus.

In tertia Periodo proferemus plura ad certiora. Quinquam Jus Publicum antiquis inibus Seculis ita et hac aetate excultum, Pontificum potentia, & Statuum Imperii potestate indies gliscentibus. Multi tunc Juris publici Consulti, sed quod minime, Itali, aut Legistae aut Canonistae, aut Theologi, ex Bibliis Juri Civili & Canonico pulcherrime respondentes. Horum nonnulli celsa Regum & Imperatorum habitabant Palatia, quorum nominum prima mentio sub Henrico VII. dicebant ergo Periti Palatii Regii (b) Hi incumbebat Jurium Regni curam agere, Banni Imperii Processum & formulas docere, & alia huius Commercii. Imo Principum aulis hoc genus hominum repe-

(a) Mussat. in rer. edit Reuber. p. 788. 799. 807. 815. 824. 823. 831. 858. 879. 1170. 928. 930.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

4 Tradi communiter Rudolphum I. instituisse ut Germanico Idiomate recensentur, & acta alia Publica inscribantur, notum est, nedum, id non ita esse, atq; confidenter asseratur. Ceterum cetera.

4 Rudolphi I. Cancellarius & Abbas Admontensis, de ortu & fine Romani Imperii Scripsit librum notum.

Stella I. P. Introitus cum Alberto (-strefate & omnes Judaeos in Gallia peferet, Rotz. Jtt. adiudicaret. Hottinger. Chr. Ctastr. C. 779. seq. tate.

de Theoderico de Niem, cujus scripta ~~item adhuc~~ conservata
Imperio [illegible] ederent Goldastus, Schardius, Schilterus.
hinc est, quod de Balduino de Luxel Schilt. Thes. T. II. p. 98.
berg narrat auctor gestorum Ludovici Ap-Baluf.
cui IV. (potius V.) nactus est defensores b l. c. p. 963.
ad modum idoneos, Marsilium de Ray-
mundinis Patavinum, Ulricum Stangen-
Andream Laudensem, Johannem Gardine-
sem, Michaelem Caesenatem Ch. de Bona
gratia, & qui facile primas tenet, Guili-
elmum Occam. Marsilii, Occami & a-
liorum Scripta exhibet Goldastus, relique-
rum Epistolas Bzovius & alii passim.
sed non displicuerit fortasse, si quae tum
Juris Publici fuerit Philosophia unius Exem-
plo doceremur. Attende itaq; Jo Clerici
Clerici & militis, (quod nonnulli Occamo tribuunt,
an recte, mea non interest, utut secus videatur)
haec de potestate Imperatoris (a) occurrunt: Nil. (a) Stepan. p. 79.
Sicut ego super certos agros habeo censum, de Jurisdict.
sic Imperator super orbem terra-
rum pro defensione Reipublicae cum oppor-
tunum fuerit, pro arbitrio voluntatis impo-
nere tributum. Id antea inde probaverat,
quia omnis anima potestatibus sublimio-
bus subdita esse debeat. Bella ratiocinia!
Interim pro Juribus Imperii conservandis
sub Ludovico conditae Constitutiones Impe-
rii consessu dignissimae, quibus fortasse
aquilae fuisset consultum, ni in Carolum
IV. & Fridericum incidissemus. Est is Car-
olus IV. quem Imperii pestem Maximilia- (c) Spigel. ad
nus I. Optimus Princeps vocare solebat, Barthol.
studiorum & libertatis Ecclesiasticae inge-
niosum. Magis vapularet is à Germa-
nis, ni aeream Bullam condendo Imperio
profuisset. Eum in condenda quam diligen-

Videatur Thomas - histor. contentiosa inter Imper. et sacerdotium.

Lupoldum de Bebenburg Dantem Alighierium

Bonnay arbre de Batailles

Carolus IV. Jure Romano in Rempublicam scripsit Glafey Anecdot. T. I. p. 352.

Engelbertus et Monaldeschi Hahn diff. de I. I. ep. Ke. 30.

sanctione, monitis Bartoli multum tribuisse, creditum multis sine idoneo de te. Id negari nequit, eum Bartolum ornasse, cum aliis, tum insigni nobilitatis privilegio, de reliquis non aeq. vostat. Eius imperio Petrarcham Brixellensia Stracorum à Julio Caesare & Neronecessa confutasse, memorat Aventinus (a) Eundem non una vice Carolo auctorem fe Jura Imperii in Italia conservandi scripta ostendent. En itaq. tibi Juris Publici consultum quem non putabas!

(a) Lib. VII. c. 21. §. 9. p. Boior.

Hoc tempore Saxones in primis Jus Publicum exercerunt Gryphiand. de Weichbild. c. 44. n. 3. docet id quod Chron. Magdeb. sub Carolo IV. quod penes me est, cujus extracta dedi post opusculum de hac de non evocando.

Caroli IV. diploma an Elect. vel Episcopus à Papa depositus possit alius temporalia habere in Diplomatario Schoepfl. T. II. Select.

Coeptam etiam explicari his temporibus in studiis universalibus Jus Publicum, sed misero modo lectionibus ad Pandectas interspersum. Deprehendes in Alberico de Rosate Commentariis in Codicem plura de Banno Imperii; Spectabis Commentatores, Bartolum Constitutionem Henrici VII. Videas Bartolum aliq. Baldum plurima haec vel illa pro principibus Alemanniae notanda dicere, ut Exceptionem à jure Communi. Hactenus de his in Italia sed Wenceslao imperante Academiae Pragensi prima Juris Publici Lux orta est cum Ubertus de Lampaniano Italus ejus Scholas Primus in Germania 1380. aperiret. Habet Juvitationem ab eo propositam Jo. Jacob. Chadenus (b) dignam omnino, ex qua decerpta hic legantur. Sic autem ille: Ubertus de Lampaniano ad utilitatem (Pragae) studentium disputabit ex terminis qui sequuntur infra scriptis quaestiones die Sabbathi de septima

(b) App. ad Gervas. Tilber. p. 116. seq.

na sequenti; hora & sedis praedictis. Prima, vtrum quando Electio solemnis est facta in Almania de Domino Imperatore, statim consequatur nomen Imperii & Imperator omnium respectu, an vero demum post coronationem factam de ipso? Secunda: Vtrum omnes Principes, Reges & populi quicunq; sint de Imperio Romano: an vero dicamus quod aliqui sint exenti ab Imperio Romano, privilegio, praescriptione, vel quocunq; alio modo. Et in his duabus addictis quibuscunq; argumentibus ad vtramq; partem, & responsionibus hinc inde factis, determinabit in prima: Ante coronationem, facta Electione, praedictum Dominum Imperatorem consequi nomen Imperatoris Imperii s. totius Reipublicae. In secunda determinabit: Quoscunq; colentes Christum esse de Imperio Romano & aliter dicentes enormiter errare, & has determinationes dabit in scriptis pro fundamento Imperii.

Sigismundum & Consiliarios Iuris Publici fontes nonnihil librasse, innuit suscepta per eos Reformatio Imperii tam in Ecclesiasticis quam Politicis qua cleri insolentiae & aegre spiritum trahenti aquilae nederi parabant, sed suscepta multa perfectum nihil. Erant Concilium Constantiense & Basileense perpetua quasi Comitia, hic status Imperii Ecclesiasticus ac Politicus trutinabatur. Confederant viri doctissimi, potuisse tq; Imperii Maiestate di-

Lupesti Liturgia cum Chorgunthis et Itenerslai cum Austriaij admodu Iuris Publici peritis promovent

Acta Electionis Ao 1400 Publ. Closs. Fr. Lat. fol. 436. ubi Acta Regis

1402. Vrkundt Ertzbischoffen Johannsen Ertzbischoffen zu Mentz und der Pfaltzgrafen mit ihren Zu Oberlenden Welcher Ihr Register. f. 60.

Cum civitates Imperii Wenceslao depositio varijs controversijs quaestionibus definiendis non sufficerent, consuerunt Iuris Quid Leipsig p. 86. ubi ita: Item um einige Vorgeschriebene Stück und Artickels in etliche Ufer gelaste gewesen in den Kasten als Statuta wol gut gewesen wie der Stadt Freiheit gewest und sind in gewisser Form gesatzt wie Man nehmen gehalt, wie sich der Stadt und Straffung in der Lade Palas und Frau in dem rechten darüber Satzung des die magnifici ad Ihr Ed Clarens weiter Reichen in Lobesliche und Christliches Regiment man sol vorschaffen sonder Ihr Appar sich

vid. Wencker de Pfalzgrafen

controversia an Iudicia de feudis Imperii ad Concilium pertineat? Vid. Ludorp et Lunig causa Electoratus Lap. inter Lauenburg & Hirsenses vid. Horn Friderici Reticorg.

Sylvii Opera.

Egregium J. P. Specimen in auctoritatis citatis Tuschis vor. Horn sistitur.

genum quid geri, si ea fuisset Synodi auctoritas & prudentia. Concilii Constantiensis Eruditionis laude Illustrium virorum nomina dabunt tibi Dr von der Hardt in actis eius, Bellarminus, Oudinus, alii. Basileensis acta partim descripsit Aeneas Sylvius, reliqua pars. Se dicitur Idem qui Constantiensia Dr von der Hardt. Id certum omnino, nullum magis profuturum fuisse quieti Germaniae, si per Pontificem & Imperatorem licuisset. Horum Conciliorum acta non male te instruent de Historia Juris Publici huius tempestatis. Fridericus Pacificus et ipse Reformationem Imperii animo concepit, sed nates est ridiculus mus. In Jure Publico docti praecipue eminuerunt hoc aevo, Theodoricus de Niem, Caspar Schlick Cancellarius, Aeneas Sylvius, Michael Coccinius, Nicolaus de Cusa, ii quos sub Ludovico notauimus, Thomas Haselbach, & Gregorius de Heimburg, Friderici Austriaci adversus Martinum V. non ignobilis defensor. Plura ut reuiuiscant acturus non conyeo, consules potius quos dicam auctores, Albertum Argentinensem, Henricum Rebdorff, Trithemii Chronicon Hirsaugiense, ex edit. S. Galeni, Scriptores apud Goldastum in Monarchia, Albertinum Mussatum c. n. Villani, Gesta Baldewini, Aventinum & Herwarti Ludovicum IV. defensum, Chronicon Reichersperganse, Balbini Historiam Bohemicam, Aeneae Sylvii Epistolas & alia, recnon Diplomata Friderici III. Boecleri collecta, Pactum de Pace Publica,

11 & quem prius loco nominasse par erat, Petrus de Andlo Decretorum Doctor, Colmariensis Ecclesiae Canonicus, omnium ex aevo quod medium vocamus, Systema Juris Publici, & ideo quidem communis Reipublicae, notus. Horn l. c. §. l. p. 8.

Dn. Mulleri Reichstagl theatrum sub
Friderico III. Huggeri Chronicon
Hohenb. Ostorodi, & plurimos ali-
os, hos tamen quos dixi si consuleris,
habebis mea fide & Historiam & jus
Publicum Rerum asseruti.

Quarta aperitur scena, prodit sapiens
Princeps Maximilianus, Juriem Impe-
ratoris simus, si quidem eorum multa
longa Friderici Pax, aut potius torpor
reliqua fecisset. Hic Musagetes sui Seculi
summus, Historiam patriam praecipue pro-
movit, alterum jus Publicii stabilivit: sed Exa-
plo docens, Chronica, Diplomata, membranas
chartas, non situ ac squalore, sed luce, sed u-
si communi dignas esse. Multi sunt in hu-
ius Regis encomiis Aventinus, Lasius, Pla-
nus & Cuspinianus, alii plurimi; quos libera-
litate ac honoribus fovit, incitavit, excitavit ad
maiora audendum. Idem est Maximilianus,
cui Germania quietem suam acceptam refert,
Pacem Publicam, Judiciis ac Circulis institutis,
conata, ut tum poscebant tempora, omnibus
laudibus evehendo. Idem Electoribus singulis
in terris suis erigendarum Academiarum au-
ctor fuit, nec apud alios Principes id consilium
omisit; quibus postmodum Juris Publici dis-
plina maxime stetit. Floruit eius aetate il-
lustres Scriptor (ipso Hostio teste) cuius discipulus
Jac. Spigelius, Cuspinianus & antea cum ex
memorata cohors, Bilibaldus Pirkheimerus,
Henricus Bebelius, Conradus Peutingerus,
Johannes Trithemius, Hieronymus Gebuilerus,
Sebastianus Munsterus, Joannes Boemus,
&c. Viri Antiquitatem Patriarum & Juris Pu-

Langen das
Oesterl. Archiv in
Ordnung zu bringen,
stellte Max. I. con-
tinuiret Wenck hpp.
strch. p. 54.

Rhenanus, Freherus

Deductio pro Superio-
ritate Hoga atin
Elgiv. in Episcopatu.
quod Seculo XV. fun-
Consulti ubig. Jura
Publica adhibiti
Wenck Von Registr.
p. 67. sq.
de Erfurto & Jenens.
Fidei scriptis.

Einsdem aetatis est Johannes Bruxani von Vlestad Pastor ad S. Stephanum Argentorati, qui Argentinae 1507. f. Decretum Divinum und die Göttliche Ordnung [illegible] edidit, quo Pontificis, Praelatorum, Pastorum & Inquisitorum iura officium [illegible] ex Sacris Literis [illegible] ista aut multa [illegible] misceat, & adeundem fere modum, ut alij [illegible] lectis Jurisprudentiae [illegible].

Franc. Daniels de Rom. Imp. ac ejus Jurisdictione. Opp. p. 262. [illegible]

Ludovicum Giemp, Hieronymum Zum Lamb, Ferretium Montanum,

Claudium Cantiuncularium, Petrum Rebuffum, Ludovicum Montanum, Petrum Rebuffum, Ludovicum Montanum, Petrum Rebuffum, Ludovicum Montanum

hoc tempore
10. Paurmeisters aequales fuere, vterq; Ste-
phanus, Philippus Camerarius, Marquar-
dus Frekens, Hippolytus à collibus, Ber-
hardus à Weike, Arnoldus Clapmarius
Melchior Goldastus Michael Loefenius
Justus Reubenus, Johannes Althusius,
Jo. Henrius Hoenonius & alii. Servati
horem Exempla Ludovicus Camerarius,
Jacobus Gretserus, Gewoldus, Zachaias
Friedenreich, Henningius Eberisaeus Jo.
Hewattus ab Hohenberg, Geschlinius, Di-
nysius Gothofredus, Theodorus Reinking
Systematicorum Parens Dominicus Ara-
naeus, ante eum Daniel otto & Marcus
Otto, Georgius Obrechtus, Volradus de
Plessen, Justus Sinolt Schutz, Bellingerg
Cabinius, Adolphus Neuhusius, Lic.
Faber Jac. Wurstemberg, Balthasar Vena-
tor, Johannes Limnaeus, Guilielmus Wi
Rendorff, Antonius Bellaerus, Jo. Henrius
a Grieskeim, Bartholomaeus Gaericius,
Carolus vterq; Gerlaeus Buxtorffius,
Joachim Cluten Parchimensis, Christinus
Lubeck, Maximus Chagenus, Matthias
Berneggerus, Johannes Freinshemius, Caspa-
rus Schlock, Georgius Frantzkius de quo-
rum nomina memoria non suppeditat. Hi
ad generalia Politices Praecepta Jus Publicum
exigebant, illud tantum non Politicis infer-
icentes, quae Politices Systemata Po-
litice stricte dicta & ipsis Juris Publici v-
niversalis praeceptis tum componebantur.
Videas Arnisaeum, Scheinbaenerum, Ber-
hardum à Weike, Althusium & alios po-
licos Jurispublicii discrepo in Politicis ex
ibeke, videas eos Juris publici Conjunctos
& visos esse et fuisse. Ad quia existima
bant haec omnia ad Politicam spectare,

& paulo etiam ordinarie exercuit Archivia inspi-
mis in commune civitatis
Wencker ihm Register
17. et [illegible]
chius Imperii [illegible]
Lucio Gentilis Chr. Besold
P. M. Wehnerus Frid. Hort
leder, A. Engelbrecht Tho
mas Lansius, Christopho
rus Lehmann, Jo. Althu
sius

4 Brautlacht Hermann
Vultejus, Gothofredus, An
tonius

4 Benjamin Leubenus, Johan
nes Jauth, vterq; Knichen,
M. Casp. Londorpius
Henricus Andr. Gerdesius
P. Lyncius, Sebastian Ta
ber duct. Informat. Jonas
Dilthaeus des Geh. Secre-
taires Bergundes, Au-
gustus Viseberus.
Maximiliany I. in
multis Consulebat Gai-
lerum Kayserspergium
& Brantium vid. Wen-
cker ihm Register
P. 26. & P. 59. Sqq.
Wimphelingius Sti-
delem M.

gnos

& sibi & aliis erant Politici, quo nomine & Eberhardum à Weike & Goldastum & ipsos saepius compellare noui. Equidem Marquardus Freherus & abeluitur Goldastus, altioris ingenii Viri, praeipue Historiam & Constitutiones Imperatorum & Principum in subsidium vocarent, atq; posteris ad sequendum quasi signum aliquod constituerent: Et sane multis profuit Freheri & Goldasti industria, sed non in ea inciderant tempora, quibus Jus Publicum penitus purgari decretum erat, non itaq; à Jure civili advocando cessatum, non secta Politicae congeries, sed id sane demum eorum posteritati contigit dulce spectaculum. Nemo rectius hac aetate de Jure Publico meritus, quam Principes Electores Palatini ac Bavari; horum enim Consiliarii, Jure optimo doctissimi suae aetatis Viri dicti potuerunt, nec erraverimus, si quod res est profiteamur, impotentiam Imperatorem Austriacorum, Bavarorum iniquas praetensiones, curatelas Palatinas, violentam Werdeae ducatus occupationem, & denig Bellum Bohemicum, ac Germanicum, statis tumultuosa Germaniae, purgatis Juris Publici causas fuisse. Equidem nullis illis turbis, doctissimi Palatini & Bavariae Consiliarii pottestatem Imperatoris, Jura vicariorum, Electorum, Principum, Civitatum contenta Pacis Religiosae & Profanae curatius tuitionemq; plurescq; veritates reduxerunt, quae utiq; non omnia confecerunt, sufficiebant tamen ad alia, hoc semita penetrandi ad alia. Jure Publico hac aetate Academia Gissena ad tas Civile an ad Pastorium? Gotth

vid. Schilt. Th. P. p. 402. ubi Leges fatale Religionis dissidium reflexionem in formam Imperii originem subministrasse.

Gissenses scripta Antonii & reliquorum Coleri Oratio, ubi de Comitiis Ratisb. Gissae impressa.

ap. Matth. Stephani post Disceps. Acad. XIV. thesin quaestio an statuta principum

rum pulpita personabant, Basileae, Argentorati, Jenae, Helmstadii, Harpurgi, Giessae, Heidelbergae, Ingolstadii, aliis in locis remissius.

ab Esbeck de fure Legisl. post p. 33.

Sed transcendum ad V. Peivdum, cui statistitem Hippolytum à Lapide jubem constituimus, à latere ponentes Jo. Joach. à Rusdorff & Hermannum Coringium. stos omnes è scriptis quae innuimus ea fea profeisse explorabum; cum Jo. Joach. à Rusdorff ipse Consiliarius Palatinus ab iis partibus steterit edito pulcerimo tanti parentis facto vindicis causae Palatinae; & Petrus Hippolytus à Lapide non unus homo fuerit, sed societas virorum eruditorum, maximam partem causae Palatinae defensorum, quod alias probabitur. Coringius tantum abest ut hos doctores diffiteatur, quin potius candide eos auctores nonnunquam laudet. Ab his triumviris omne excellens in Jure Publico proficiscitur, fuisset absq; illis, hac cessoribus in non pareis nugi labore fuisset defurgendum, quibus eorum opus expeditioribus iter impedi praestitum est. Politica quam vocabant, ex Historia patria notae Consuetudines, & Constitutiones Imperatorum datae explicabae, nonnunquam etiam detortae. Illustrium virorum norma, ex quibus fundaminibus pulcherrima, posteris magis exculta moles surrexit. Sane Illustris Hertius, quo nos mortuo, dum vivo non licet doctore utimur, haud dubitabat Coringii lectioni magnam suae Eruditionis partem acceptam ferre, nec malo consilio hoc ipso tempore omnium eius operum nova adornatur editio. Iisdem sed tem-

Christophorus Lehmann

Wedekagen de Civitate & alia.

poribus fulgebat Daniel Heidenus, Valentin Heider
operibus Cimbrici Subsidium, tum
Danum Regis Augustanum electo nomine e
libris eruditis satis notis, Viri, quorum Sin
gta & Goringium & Hestium doctiores
reddiderunt. Johannem Limnaeum pu
blice retigimus, & miraberis fortasse
quid nos moverit, cum Londestiviri
sibellio vacaremus: Sed paucis de abso
to, Limnaeo equidem sua laus deesse ne
uta, nec Mandatum Goringio defuisse,
sed desiderare me (cum plurimis) in eo iu
dicium, maiorem Historicam suppellecti
lem, & nonnulla alia. Haec alia defue
runt huius aevi ornamenta, Historiae
Heidenus, Jacobus Lampadius, Ludolph
Hugo, Johannes Strauchius, Schultzius
senior, Gothofredus Fibigius, Carpzovius
Tobias Volkhafen à Schwellenback, Joh. Chri
stianus L. B. à Boineburg, Zacharias
Pruschenck, Vitus Ludovicus de Seeken
dorff. Philippus Andreas Oldenburgen
Johannes Henricus Boedeus, Johannes
Freinshemius aliaq magna nomina. Ha
buit & haec aetas suam palaestram &
Congressum nimirum Paris Westphalicum
nullibi enim magis omnia Juris Publici
capita excussa, nullibi altius de pote
state Imperatoris, Juribus Statuum ac
membrorum certatum. Communis fe
tunc Juris Publici officina Helmstadi
um, omnes undiq confluebant ad Go
ringium paucioribus Jenam, Argentora
tum aut Giessam propter Jus Publicum
adibant, nunquam Lipsiam, cum Carp
zovius Jus Privatum magis callere ex
isteretur, Trebnyae & Altorphii nulla fe
re mentio.

cum Johannes Limnaeus
& Krippschildius scri-
ptis suis Diplomata
inseberent, id multis
illem movit, imo Inqui
sitionem produxit. Hen
ckeri Vol. Registr. Und
Reinovatus p. 80. sqq.

4 Nicolaus Chytraeus ab Ehrenbach, Chartul. Rumelmens,

12. Historicorum qui in Jure Publico cognoscendo operam praestent inde à Maximiliani I. tempore vsq; ad vltimam Reinvdum ingens catena. Commendamus deinde Johannis Philippi Datt Volumen Rerum Germanicarum novum, & Continuationem Stelleriani operis, cui Reichstagl Theatrum unter Maximilians I. Nahmen, II. Vol. fol. Post hos Johannem Glauclerum & Nicolaum Baselium Limnaeum, Werneri Rolevinck Obscic. Temporum Caspinianum, flosculos ex Spiegelianis sparsim legendos, Sleidanum, Pufendorfium, Thuanum cum Continuatore, Chytraei Saxoniam, Hortleder von Vrsachen des Teutschen Lehmanni Acta Publ. Pacis, Johannis Livij, Cabrerae Historiam Augustanae Confessionis, & Coelestini Historiam Comitiorum. Provocabunt eandem Lutheri Opera, Scriptores in posteriores Freheri & Schardii Tomos Acta Comitiorum & Gravamina Statuum seorsim excusa, Sleidani Continuatores, Brechelius cum Continuatoribus, Caraffa Germaniae sacrae, Pufendorfii Rerum Suecicarum Tomus I., Jac. Lotichii Commentarii de Bello Germanico Mich. Casp. Lundorpii Acta Publica, Historio Sini, Theatrum Europaeum, Chemnitii Beschreibung des Schwedischen Kriegs in Teutschland, Landsbergii bellum Germanicum, Epitomae rerum Germanicarum, Scriptores Historiae Pacis, maximos, minimos, mediocremos, Pufendorfii res Brandeburgicas, II. Suecicarum Tomum II. & nonnullos his deteriores, sic sunt quos praecipue juris Publici cultori adhibendos judicem, de caeteris enim Palatinae defensoribus Epistolis Melanchthonis aliisq; verba feci, de aliis postea facturus sum. 4 Vocabis huc quoq;

Ultima superat Periodus, quae post tot
vos errores, eam qua nitet sanem
Juri Publico dedit Juris Civilis & Poli-
ces ambagibus ereptis, Reipublicae no-
strae Jurisprudentiam Historicam et
formare, deinc habitus antehac nobis
expositus est. Salve Dira, peritissi-
mum Juris deorum! te colit, te adorat
nostra aetas, te protectas, te falsis
augur sum, majis adhuc venerabitur.
Equidem non existimandum, quasd om
Publici Juris Cultura simul ac semel
perfecta sit, variis gradibus ad tempo
rem interceptis ad eam perfe-
ctionem itum, qua in re qui studium
sum posuerint, ordine temporum non
ita anxie servato narrabimus. Cap
est Monsambano, fictum Samuelis
Pufendorffii nomen, ei aegerrime aut
graviores Samuel Rachelius, Erneſtus Cri-
stinus, Pufendorfio sine Rosenfeldius,
Severinus Walthemus Rutenus, Beck-
manus, Johannes Georgius Kulpisius,
Ulricus Obrechtus, Philippus Knipschild,
J. W. Textor, Johannes Nicolaus Hei-
tius, Christophorus Lyncker, Jo. Georg
Schubartus, Meyerus, Vitriarius, Schil-
ter, Heineccius, Gottlob. Struvius, Buderus, Gundlingius, Th. Ludewig,
Bilderbeckius, Neuman de Hi-
chstädt, Rosenius, Budeus, Fried. Chr. Leonhardus Leucht, Henri-
ner, Lemmerich, Müller, Je-
dorff, Pitmar, Leyser, Goebel, Buro. Gottlelf Struvius, & alii plu-
mi, quorum nobis sufficit maxime no
tos fecisse, cum eorum scripta omnes
fere suis versent manibus, tantum ab
est ut ipsi latere queant. Recentiore
hac aetate primum Jenensi & Tubin
gensi Academiis, postmodum vero
omnium calculo Halensi & Franco

furtensi in his studiis palma tributa, monet nostris hisce temporibus & Wittebergensis Speneri ad gubernacula Lipsiensis Griebneri sedente laertos, idem contigerat Giessensi dum Hertius erat in vivis, aliis, licet viri docti non desint, ea celebritas nondum obtigit.

13. Hanc tempestatem auctorum diligentia subsidiis & adminiculis Juris Publici tantum non obruit. Finis recti inter Politicam, Jus naturae, Jus gentium, Jus civile Privatum & Jus Publicum Universale; profuisse tot jurgiam aliud, Juri Publico nostro, nemo sanus ineint in finibus. Sunt Continuationes Londorpii & Theatri Europaei, Thuanelii Acta Publica, Fabri Staats Cantzley, Electa Juris Publici, plurima parem gloriam non nacta, Dorfeliae Ratisponenses, & cumulus aliorum ut de non materies, sed dies & otium destituant. Praeter haec acta, Systematibus & doctissimis Dissertationibus, Observationibus, libellis singularibus, otiis, & aliis binis commatis ita omnes fere Juris Publici partes abundant, ut molem sua sere laborare incipiat, nec dum quaestio laberda an de hac vel illa re quid in litteras relatum sit, quam id potius explorandum, quam recte quisq; suum pensum absolvent. Id petebatur mihi, non male de hisce disciplinis meritorum existimatur, qui per singulos Jurisprudentiae Publicae Historicae capites penetrans, Studiosum lectissimo aut lectissimis in quolibet eius capite auctoribus instruxet, idq;

alüs cessantibus addere statuerit ipse provocaturus, quasi doctiores, ad proferendum melora & exactiora, nec enim verendum ne actum agamus, cum tale quid nec à Celeb. Struvio, nec à Lipenio reditum, nec à Fulgentio, Rachelio, Ipenero & Bildenbeckio praestitum sit.

CAPUT VI.

SELECTISSIMOS JURISPRUDENTIAE TUM REIP. GERM. SCRIPTORES EXHIBET.

Quod iam à me monitum, Lector, denuo edidi; exhibiturum Jc. me nullos auctores praeter selectissimos, qui restant apud alios Selectorum aut omnium censum agentes quaerendi erunt. Inprimis numerum Scriptorum ingentem congessit Bibliotheca Martini Lipenii Juridica, ex editione Friederici Gottlieb Struven Francofurti & Lipsiae 1720. fol. edita; quae editio, magna diligentia adornata, id quoq; in multis praeantiquiore habet praecipuum, quod varias editiones curate & circumspecte exhibeat. Optarem satis, si latitudinem Objecti consideres: omni dignum encomio, ut nonnunquam eiusdem auctoris liber unus idemq; in duos tresve Collectorum inadvertentia discerpatur, aut titulis librorum, cum rubro quod vocant, satis male conveniat. In Burcardi Gotthelf Struvii Bibliotheca Juris Selecta Bibliotheca Juris Publici XIX. caput constituit; quae utut suos patiatur manes & eos quidem plurimos, cum iudicia, tituli, Selectus editiones Contenta & alia interdum laborent: laudanda tamen praeter alia inprimis bonorum Scriptorum copia, & Methodus id genus libello satis apta. Etenim cum Lipenius Bibliothecam suam Alphabetico ordine secundum certa voca

Theo-Christ. Lyncker instructionum forte, iudiciis instructum est nonnunquam eruditis.

ordo, methodus

Accedit Syllabus Victorianus additus.

Journal-Extracte Hofmanns.

Nova Litteraria quae Disputationes alias commentationes alias Theologicas Juridicas Medicas & Philosophicas in praecipuis Germaniae Academiis & Gymnasiis vulgatas recensent & earum veram rationem finemque & usum notis hinc inde annexis ostendunt Anno Christi 1727. Lips. 4. Decadas continuationes VII. auctore quidem patet Hrn Hofr Hiue pluresve etiam.

quem ut Scriptorem huius generis numeres ingens, inter vtiles libros collocet, attamen & auctores, & contenta, & iudicia de Scriptis & non semper seriatum ordinem cum plurimis aliis emendata summopere cupieremus, nec in frustra imus, multo amplioris numerum conquiri quiuisse. Si res nostri esset arbitrii, optaremus & Anecdotorum, quae in Archiuis latitant, & hinc inde eruuntur titulorumque Syllabum cum & is vsui suo non careat. Restat vt Dedicationem Bibliothecam secundum veterem capitis quis digerat, sed Herculis hic labor est, exsuntve mecae.

ubi reliquis antecedunt, Saxonicana J. Christoph. Fleischiana, Georg. Beyer de stili ac necessaria auctorum Juridicorum cognitione Criteriae, & praecipue die Neue Bibliotheca, cuius auctores praeter rectum iudicium, si in bonum quempiam incidere librum, eum supplent atq. augent, cuius generis optima quaeq. debentur Illustri Gundlingio. Acta Eruditorum Germanica et Latina in multa excreuerunt Volumina sed nescio, qui fiat, vt iudicandi dexteritatem clamor atq. studium nonnunquam interstrepant. die Neue projectirte Bibliotheca abgesonderte Bibliothec, Journal Extracte &c. praedicta habent bonae fidei. Ungarische Ja westfälische Von Juristischer und Historischer Büchern, auctoris 1o. hac. choseri, in Sexto fasciculo subsistierent, nescio quem veritatis Tarquinium. Iudicant, non offendunt, libere iudicant, quod tacito Statuto auctoris poscebat. Sed offendent in regulas boni iudicii. Etenim non nunquam auctor (grauiora omittit) leuiora sectatur, non culpanda carpit, non probanda laudat. Nec omittendi quaedam contingentes

Petr. Muller.

bula adornarit; Struvius Systematis ordine incedens, primo fontes Juris Publici, introductiones, Leges & Acta Publica percurrit; hinc ad Systemata & Dissertationum Collectiones; inde ad Specialia capita descendit, ad Scriptores optimos interdum manu ducens, & in calce adminiculorum & praesertim Bibliothecalis instruens. Brevior est Boecleri de Scriptorum J. P. consignatio, Vitriarii Juri Publico adjecta. Quae eam, quae Politicis tribuit, cum sint Werlhofii Notitiae Juris Romani Imperii enucleatae Specimine, in Rachelius ratio, (sed admodum pauca) Kulpisius in Dissertatione de Studio Juris Publici recte instituendo, ubi in Systematicis praecipue laudandis Hermannus quem Bilderbeckius & Jacobus Carolus Speccius praemissis operibus Juris Systematicis iudicibus novissime imitati sunt.

2. Notitiae Imperii nostri Juridico-Historicae Scriptorum, communiter fere vitia quae dam tagat Caesarinus Furstenerius, quae in antiquioribus quidem crebro, nostro aevo rarius obveniunt. Accommodatius huic Sectio generalia bonorum malorumve Scriptorum Kennzeichen constituere sategit G. G. Titius (b) vir exacti iudicii, quem, ut in omnibus fere ita & his, imitatur & suppletq Kennzeichen idem & ego, priusquam alia aggrediar mihi minuxi, sed pauca omnino: cum ex Historiola quam dedimus Juris Publici prima fere intelligantur. Non itaq denuo monebo, vitandam esse Confusionem Politices cum Jure, Schematum cum ipso Statu Juris Romani & Feudalis Longobardici usum in Jure nostro; nec in aliis cramben bis coctam appono, sufficit ea semel cum laudo exhausisse.

Catalogi Librariorum & Disputationum necnon Tractationum praesertim curiosiorum Vitstadii crebra Bipolinum visitatis

peculiari libello egit Jo. Christian Lud. Lips. 1717. 8.

cia, Judicia &c. edidere,

Breitkopf Zus Hist. liter. Univ. Leipzig p. 111. & ult. p. 884. Gryphius in Dissertatione praeposita de Scriptoribus Jenensibus. Ed. Lips. 1710. 8.

Acta Eruditorum Latina praeter ac Germanica le Clerc Bibl. Choisie &c

(a) de Supremat. c. 9. p. m. 37.

(b) Spec. J. P. L. l. c. p. 5. 81.

(c) l. 8. pol. c. 2.

praesidium esse Scientiae rerum priscis antiquioribus, Historia ac Politices genuina cultos religionis Protestantes Catholicis, quod ipsi & inprimis de Buckisch Hallenses haec enim dat Historiolas nonnullas

(d) praef. Comment. ad Instrum. pac.

Id potius ago, ut reliquis, ut generalibus & conexis diiudicandi ac notscendi Scriptores nostros Regulis te imbuam. Notitia Scriptorum nostrae disciplinae est aut exterior, aut interior. Exteriorem dico, qua quis auctorem, libri molem, editionem optimam & reliquarum numerum, formam, chartae, impressionis locum & annum, cuius notitiae callet: Interior autem mihi est ea qua Scriptorum Virtutes & naevi, et utrius rei causae curate noscuntur. Utra Rerum opus est; sola exterior rem non confici, crasta est saltem: interior vero molei vicem praestat, quam absq. exteriore disci non posse & certo, cum & experiendo cognovimus. Haec quidem haec licet illustriora sint videas tamen passim omnibus omnem librorum Notitiam in putaminibus desinere quorum Exemplo doctus melibra sectabere, quid enim sola exterior ad rerum & doctrinam in ipsa disciplina confert. Exterior per se intelligitur; interior perfectionem & iudicio uti Scientiam est normae indiga; cum nec simul nec statim omnia possimus omnes, nec semper alionem iudicijs editis fidere tuto queamus; utpote in quibus nonnunquam vitium sibi vindicant: Iudicij inflantia, pertinatia, philautia, amor, odium & similia, praesertim quando de viuentibus sermo est, quibus plerumq. non omnibus cum laudi elogijs res est plena doloris. Scito itaq. de libro quodam iudicaturo attendenda esse praecipue, Apparatum, dicta Structuram, Stilum si philosophiae tequi amas Materiam & formam, quarum utrumq. latius nonnihil explanari tua interest.

§. 4. Apparatai itaq; dum oculos praebes exhibes, num in titulo libri promissis aut praefatione depraedicatis contenta respondeant? largiorne, an vero parcior sit opera? imo haec ipsa, an omnia ad eum locum pertinentia exhaurierit, nec ne? post haec catalogum subdere, an singularia proferat an protrita? an ipse loquatur, an vero plagiarius aut periphrastes alienum bit? an ipse intra orbitam maneat, an vero extra eam vagetur, crebrius aut parcius? an materia nunc primum nata aut congesta, an vero Antecessores celebres aut tamen alicuius momenti fuerint? an ex fontibus, aut lacunis Antecessorum; an vero ex, & gentium minorum diis sua haurient? aliaq; non minoris ponderis, quae nos partim tetigimus. Id in universum notandum, an ubi aut nunquam hodierni eum in dicio in haec intuento reperturi sint qui ex esse placeat, nullum à naevis videri liberum, adeoq; eum censeri laude dignum qui aut minimis prematur, aut eos quibus laborat, maioribus commodis pensebat.

§. Structuram, sive formam materiei, votis respondere, Lectoris plurimum interest. eius virtutes aestimantur ex Methodo tractatione, nexu, & proponendi modo: de quibus nunc figillatim. De Methodo primum solliciti fuere veteres magnifice alter Analyticam, alter Synthetican Methodum crepantes. Nonnullis à temporibus B. Strauchii arrisit Methodus Justinianea, visa non minus nova quam erudita, quando singulari peritus arte, ad easdem regulas suas Publii disciplinam tradere constituerat qua Justinianus Imperator privati Elementa olim componi curavit, ut omnia eodem

47

non nimis parcus in vs sit?

extraneis fontibus,

pertinentia, ad triplicem istam Juris personarum, rerum & actionum, classem conferentur. a) Ita tum ille quidem, & plura in hanc sententiam, quae ego non dum intelligo nec capio. Ipsae in disciplina nostra nouissimo ea Methodus magis placuit, quam quity in natura rei se inuenisse putauit, qua viris iudicio pollentibus a Singularibus ad Vniuersalia, aut si mauis a facilioribus ad difficiliora gressus mouet, abijs omnibus a tergo positis, ex praeceptis opinionibus, non ex solida disciplinae notitia ortis. Plexus eadem constat ratio, aptus censetur sponte sua fluens nullis adstrictus artis regulis; quo id obtineatur, ut facilius non interrupto ordine lecta haereant, atq identidem reuertentes repetitiones exitentur. Plin ejudem non illaudatus abitat, per causarum genera sua diuersa; morbo more iudicum erudito orbi debet, cuius rei causas egoppo it Titius in arte cogitandi. Et Praetatio ipsa à iudicii dexteritate fere pendet. Requiritur animus à praeiudicijs liber, mudae intentus Veritati, ex re, non vero propriae commodi causa ex ingenio iudicium de forma Imperii & iuribus Statuum formans, magnas auctoritates sine deq libere accessaries praecognitis & subsidijs instructum, ut leges ac consuetudines, non alienis loco aut praeposterae, applicet, explicet. In primis id spectandum, an auctor in casarem decisione fluctuet, timidusne sit an vero veritati unice litet, nec schematum obsoletarum ac dubiarum Legum apparitibus auctoritatibus moueatur? Nec dissimulabit cordatus Vir Legum ac Status Publici vitia; sed ea indicabit, emendandi rationes suggeret, data occasione.

a) Hulpij. de studio Juris Publici p. 66.

4 ex principijs generalibus aptè constitutis

b) c. 15. §. 36.

4 generale

§6. Superessent nonnulla dicenda in hanc sententiam, sed finem spectamus, ad modum proponendi currentes. Hic auctorem ornate credentur perspicuitas & amoenitas. Nimis nostra aetas ita comparata est ut non doceri tantum, sed, si liberi possit & delectari velit. Hinc saepissime rectio interpretem quam gratiam is initurus sit, qui philosophicis meditationibus, barbarismis & solecismis, affectatae obscuritatis stubbyne, exercet & male cohaerente oratione lectorem pascat. Neo etiam is se commendabit, qui crebro in scriptis nixatur, alium mente elevat, sua efferendo. Lectori molestus est. Equidem erat aliquando tempus, (& non nullis adhuc est) quo Scriptores nil nisi spinas saxa & noctes loquebantur; belle ut quidem putabant gloriae suae eo modo consultum esse. Hodie si tale quid accidat, saules à nobis impetrabunt, ut inter stultos regnum teneant. Hae nobis indicandae artes, sed subiiciendum demum, quod dicere praeoccupavimus, (a) minora commoda & minora vitia laudem meseri. (a) §. 3.

7. Regeris, normas nostras haud equidem malas; sed fieri non posse ut quis omnes libros legat? Et huic dubio occurrendum est. Verebrem fidi Ducis viva voce aut Scriptis ita ut in causas laudis aut vituperii inquiramus, si fieri queat auctoris libri inspectis. Plenes sufficient evolvisse praefationes, capitum syllabum, & pauca alia pro lubitu: cognosces ex ungue leonem. Maiora docebo indicabis etiam de libris non visis! Utut stabis viri iudicium praediti ac cordati relationi: aut auctoris fama vel infamia ex scriptis parta iudicium reggerent: aut à suppressione libri vel aut eruditis Viris, apparatus, aetas, tenuerbark sumes:

pres libri impensum diligentia amor, ordinem & religiosae vitae eius circumstantiae, iudicio tuo anexillabuntur. Incertae & fallaces sunt hae de scriptis conjecturae; fateor; sed coniecturae sunt, in subsidium adhibendae, si recte iis utaris, nec incertae quaendoque, nec inutiles. Agnosces eas absolvi. Historia Scripti & Historia Vitae Scriptoris, quorum utrumque in hanc palaestram haud exiguus usus. Itaque inquires in auctoris parentes, natales, educationem, Praeceptores, honores, paupertatem & divitias, coniugium & liberorum numerum, affectus, iudicium & memoriam, mortem & alia. Ex his aut aliunde notas necesse est, an liber publico nomine scriptus? an absolutus? an plures eius partes restent? an post Ruinas? an negotiis obruto, an vero otioso scriptus? quid in causa, cur aut auctor latitet, aut libris eius delitescere necesse sit? & quae larga manu praeberi possent alia, quae latius aliquando enarrabimus. Ut hoc dumtaxat de iudicio fermo, ei, qui iudicium exspectat, nec feritur huic, nec metitur.

Nunc demum ad specialia descendimus. Scriptores ipsos dividentes more Boeclerino in Systematicos, singulares, & subsidiarios, quibus & adnexos comprehensos volumus. Addit Titius Praeparatorios, quorum iam supra habita ratio, ut aedes ad Systematicos via sit expedita. Eorum, qui stilo de integrum Jus Publicum [illegible] Laetitiam Imperii, Jurisdictionem Imperii Germanici, Regimen Seculare & Ecclesiasticum, Statum Rei Romanae, Rationem Status, Statum status de Republica Romana. Germaniae Principia Imperialia, & alia huiusmodi Systema

p. 9.

p. 9. nunctim comparatae,

ta praescriptis labores, alii minoris molis alii mediae magnitudinis, alii denique maioris sunt Systematis ad formae. Nimirum Systemata sunt Danielis Ottonis Jus Publicum, Lipsius, & cum notis Johannis Limnaei ultima vice Witebergae 1665. 8. edidit Joachimi CLUTAEII res quotidianae, Christophori BESOLDI institutiones Juris Publici, Jacobi LAMPADII Tr. de Republica Romano-Germanica, Georgii BRAUNEKII Epitome Jurisprudentiae Publicae Universae, Wilhelmi BECKERI Synopsis Juris Publici Romano-Germanici, Io. Theodori Sprengeri Opuscula, SEVERINUS de MONZAMBANO, Philippus Reinhardus VITRIARIUS, Io. Henrici BOECLERI notitia Imperii, nuper cum augmento recusa, Philippi Ludovici HUNNII Jus publicum, Bodinianum de Civitate Romanum Civili scientiae Status, quem Status Excellentia tribunat, Jo. Frider. BRUCKERI Institutiones Juris Publici c. n. Pegasiecheri, Jac. BRUNQUELLII Examen Juris Publici, Sam. STRYCKII Jus Publicum, Jo. Volk. BEUSTERI Jus Publicum, & quam nuperrime in primis lineis Notitiae Rerum publicarum ed. Traiecti ad Rhenum 1728. 8. capite 1. dedit, Notitia Germaniae, Everardi OTTONIS Antecessoris Traiectini. Inter hos eminent imprimis LAMPADIUS, dignus Elzevirii iudicatus, quem inter Respublicas ferendas, Corcyraeis amplo vestitus Commentario qui nunc primum integer prodiit, est, Vulpisio denique remediorum laeto nomine instructus: MONZAMBANO, tot Commentatorum Confutatores atq; alia suscipiens facto est, ut Vulpius & Amplissimus Struvius aliquot pagellas implerent mihi tamen non sufficere videtur, qui libes Systematicus legatur: Boeclerus cunctis Notitia multa in rebus, parca in verbis, omni digna est encomio, cum apto or-

Petrus de Andlo,

Arimini exercitii

Johannis Struvii Institutiones Juris Publici manuale

Adami Pisetzky de Krakich Frid Tr. anno Politico-Juridico de Statu secundi Imperii 1667. 12. Henrici Coccei Juris Publici Prudentia Novissimum Statistarum, quo Status Imperii Romano-Germanici eumprimis extraordinarius, ad vivum repraesentatur, hoc est Dissertatio de Imperio eminente in Imperio Romano-Germanico authore Hale Copitano 1672. 12.

dine singula digerat, nihil, quod erat tempora omittat. Optandum, ut aliquando Boeclerii ipsius obsequio, aut tamen cum id fieri non liceat, Franckensteinii Schafleitchii, Lyneckeri aut Illustris Ludewigii notata, quae omnia MSS. laudanter prodeant, quo Boecleriana benignitate communicata. Ita Io. Ioa. Barckhausenius mul-

Coeteris Status veteris Germaniae ex voto, maximam libri partem absumit, cetera satis breuia, nonnunquam tamen ex usu boni sensus quid nimis fecit, nec arridet Methodus quam cum Consult. Speneriana nimis accuratam credo. Helvetius quis sit indagare non potui; Francofurtensis est, pro Ciuitatibus Imperii pugnat sana sequitur Principia, quae actis illustrat, primum de Imperio Summo, postmodum de subalternis agens, Rationes horum maiorum quod meditabatur operis. Sed et alia sunt, praeter Methodum causales quae non placeant. Postmodum vero inueni libellum, cui post tessera manu adscripserat auctor est Ia Conradus Fischer Ictus, Aduocatus, & ciuis Francofurtensis.

dicenda omisit dicenda, multa dixit in Compendiolo non dicenda, Jus Publicum Caesareum interiit plane non huius loci, Quale enim hoc est Jus ex lubitu alterius pendens? Methodum Exotericam adgit, multis non ad Palatum. Eduardus Otto minus bonis est, hilares, & quod maximum est, titulum Germaniae in latissimo Sensu sibi proposuit.

Extra Mediocritatem subsistunt Institutiones Juris Publici Germanici Romani Io. Fridel. Ritteri, Gabrielis Schweder Introductio in Jus Publicum, noua editio ne insignibus Augmentis locupletata, 1720. Tobiae Pfeifferi de Jurisdictione Stephanei de Jurisdictione, Theodorus Reinking de Regimine Secular & Ecclesiastico Hippolytus à Lapide de ratione Status Chr. Besoldi opus Politicum, Jo. Theodori Thomasii institutiones Jurisprudentiae Publicae Hermanni Henniges Fasciculus Juris Imperii Romani, Iacobi Brunneri Jus Publicum 4; Jo. Wolffgangi Textoris Jus Publicum Statuum Imperii, Joh. Ernesti Olympii de Reinz Jus Publicum Imperii Romano-Germanici, Gottl. Gerhard Titii Specimen Juris Publici Romano-Germanici Johannis Stryckii Germani Tract. Jgitur Ritteri Stadt editore Bildebachio, Burcardi Gotthelf Struvii Syntagma Juris Publici, & plures alii, Struvio & Lipenio rec.

Jo. Stephanei institutiones Juris Publici Romano-Germanici

Casp. Henrici Horstii Juris Publici Romano-Germanici eruditae Liber vnus, Hermanni Henningii Introductio in Juris Publ. Imperii Romano-Germanici

nivo explicuit. Intra eandem classem esse
retur, siquidem perfectum, quod moliebatur
Systema Juris Publici magnus Illustris
tatis Hermius; quod cum agitasse praesen
pta Methodus, collata cum Opusculis edit(a) notit. Leip.
in apricum protulit. In omnium fere manibus Singularis p.
versatur opus Seuerini de Monzambano; non scio
quo aut amoeno stilo conscriptum, multis praeuidicii laborans
excursibus non necessariis refertum, nec sem
per aptis Principiis superstructum, praeprimis
in Historia & Politica Juris cognitione. aptum
tamen ad Punctum, quod attinet, & methodo
sic tolerabili congestum, quam meliorem
optare licuit. Ad illud exstant Analecta
Cuiacciana, quibus nec ipsis magnum Sta
tistae pretium. Hippolytum à Lapide
carpunt passim. Methodo utitur bona, in-
dicii laudem ei nemo negat, apparatus
elegans est inprimis. Verum in Politicis
peculiaribus asseuerit principiis, praeuidicii
laborat ingentibus, effectibus stituit plu-
rimum, & quod notandum, Rempublicam
Germaniae pingit, in nonnullis qualis est,
in aliis, qualem eam fieri optabat. Colle
ctorem operis esse Bogislaum Philippum
de Chemnitz 1/2, auctores vero plures, ali
quando probabo. Prodiit Freystadii 1640. 4.
& Freystadii 1647. 12. quam Editionem aliquo
ties repetitam esse certum. Boecleus &
Stutenus, in illum animadvertentes, nec non auctor Comitiologiae
se defendere Reinking, nec omnes Hippo & Brueggemannus.
lyto parem obtinuerunt.

Johannes Seckendorfius dat olei aliquid
& recondita etiam monumenta, nec dili-
gentiae laudem et operi sed labori patrium
Nec gratis Hyperetem dare egregium esse videtur
Methodo, veluti Justinianea, IV. li-
bris more Institutionum librum absoluens
stilo Philosophico nimis, & ubi fere philo
sophia data occasione propinat. Titius

libellus de Caesareorum Status
ministrorum in Germ
ratus dicitur)

insigni Philosophiae, necnon Juris prudentiae cognitione imbutus iudicio recto fruit, praeiudiciis rectorem liberat, & ubique fines inter Jus Publicum & privatum caute observat, nec Methodos inutilis disciplinae obbrudatur; sed interdum nimia accuratione peccat, Historiae & Legum Germanicarum Publicarum cognitionem affert satis modicam, in explicanda Superioritate Territoriali nexum non tenet, nec tractatis de electoribus aut mutationibus Reipublicae nostrae iusto loco collocatur. Krebsnerum praeceptoris vestigia premit, eius errores quosdam vitavit, alios vero retinuit & auxit. Io. Sylvius Germanus & Consult Struvio & Gryphiano vapulavit, quorum ego iudicium subscribo, simul Dni Bildersteinii Bibliothecae augmenta precatus. Omnibus eruditionem qui norunt, iis nullum haerebit dubium, et olei & operae huic Lychno satis esse, & si curae posteriores accesserint, haec fore excellentiora. Maiora me vocant Volumina, Dominici Arnoldi Juris Publici discursus; Justo Sinolti Scottorii Collegium Juris Publici, & labores filii Io. Heinrici Scottorii; Johannis Limnaei ius Publicum, variis annotationibus ad A. Bullam & Capitulationes; Christiani Gryphii opus de Statu Publico Europae, potissimum Germaniam concernens; Adami Contzenii Corpus Juris Sacri Romani Imperii Germanici; Jacobi Mylii Jus Publicum, Norimbergae 1714. fol; et Europäischen Herold Part. I. Io. Friderici Pfeffingeri Vitae ariae Illustratae; &c. Eandem sedem invenient Goldasti Politica Imperialia Methodica, quorum ipse in MS. Ego ad Senatum Academicum hic Biblioth. Fil. Offenbachii 1713 ma-

tionem inuit, qua singulorum Statuum Jus Publicum postulare simul cum completi voluisse intelligo. Vir Illustris Eri à Reventlau de Principiis Juris Publici Specimen exstat, qui maioris operis spem fecit, ima Scaleton operis in praefatione exhibuit, sed graviora negotia summi Viri coeptus interrumperunt, Joannes Wilhelmus de Juris Publici Prudentia satis ampla cogitationes cum vita deposuit. Edita sunt Specimina tria, ne indice quidem doctissima; sed plurima continent addenda, et cum textum paucarum linearum, notas multarum paginarum praebent, lectoris incommodo. de Obrechti Instituto dixit Kulpisius, Eum nimirum collegium Juris Publici Argentinense, ad imitationem Collegii Juris Privati fuisse compositum, at abiit in sponsiam constituum Consultissimi Viri Jacobi Caroli Lud. Koch Encyclopaediam Juris Publici pars VI. sub praelo sudat, aedificii XX VI libros rimatur complures; quod integrum si exstruxerit, maius non eius Systema recentius, habebunt viuentes quem segregantur quem veneretur, posteritas.

Linnaei opus grande est, VII. Tomorum, quibus VIII. addidit Fritschius, nouissimae editioni Notas Schiltenes. Hic omnium Juris Publici Scriptorum Parens, antiquorum communium vitiis laborat, plurima alterius loci in Jus Publicum congessit, lectionis varietatem ubique satis absone ostentat, multum laboris, parum iudicii ostendit, libertas tamen eius nonnullis placuit. Hic omnes anteriores, praesertim Basilienses, eius fontes postea compilarunt, vt nullus fere sit, qui non eius arserit vitulo. Gasseccii olim laudant

p. 59.

magnum Basilienses Juris Publici Scriptorum Parentem

operam nemo, nisi laudandum sit veritatis studium, quo factum, ut in nonnullis Germaniae regionibus inter prohibitos libros referantur, specialim de Saxonia testantur Schilteri Annales (*) L. B. de Zeest Carpzovii Jctor Saxon Parte 1. Jam publicam Germaniae communem, postmodum omnes speciales ordine peruerit. Scriptum quo raro Exemplo iudicium haud vulgare cum ingenii experientia & apparatu valuit. Cortzelii Jus publicum magnae est molis iudicium desiderans, dissertationibus singularibus, actis publicis illustratis, totum Jus (quod vocant) Publicum exhaurens, sed fuit in satis, ut quartus Tomus posthumus esset. Pfeffingeri Vitriarius illustratus, tribus satis Tomis in 4. maior, nunc comparet, absolutoque toti operi minimum duo restant. Historiarum & religuus apparatus eius operis laudatur ex merito, nec satis laudabitur, sed multi contra sunt Illustris operis zelum. Methodum Vitriarii Justinianeam sectatur, iudicii vix pollet, Methodum, quae nulla, est, Commentarius amplissimo peiorem reddit, adeo ut nil melius videatur retractatione operis. Taceo immixtam Historiam Germanicam integram, dextre quidem explicatam, sed loco plane alieno; idem iudicium de Politicis, ut adeo totum opus nomine Farragines Quodlibetorum non immerito videatur posse mihi existimetur. Scriptorum singularium familiam ducens Opuscula Struvium collecta & in Tomos digesta. Nostrum Dissertationes Basilaeenses, Noodeum Juris Publici Gissenum, Conradi

(*) ao 1675. p. 522.

Dissertationes Publicam Sacri Romani Imperii Representationem Reipublicae Romano-Germanicae, Io. Erasmi Steinhofii de Select. Ecclesiam discernendam Lectori in Jure Publico editorum Dissertationes duae Struvii Exercitationes, Io. Georg. Estorii Dissertationes, Hermanni Conringii Dissertationes de Republ. Germ. quae hactenus fuerunt collecta operose omnia Adamum Friderici Exercitationes Juris Publici variorum, Jo. Fr. Lucii Dissertationes, Sam. Strykii Dissertationes selectae de Ludewig Opuscula, Jo. Nicol. Hertii Opuscula Hermanni Conringii Dissertationes & Responsa, Ernesti Cothmanni Dissertationes, Huldenici alterius opera, Christ. Thomasii Dissertationes Academicae, Io. Henrici Borcholti Dissertationes Academicae, Gottfriedi Dissert. Selectae, Disputationes & Orationes Autorum Brunsvicensium, Gotthofr. Friderici Electa Juris Publici Romano-Germanici, Georgii Henrici Struvii Corpus Juris Publici, Jo. Wolffgang Textoris Dissertationes Academicae, aliasque in praesens non occurrentes, quibus Volumina collecta, aut omnes aut partim ad Jus Publicum pertinent.

In altera Statione consistent, Observationes, Opera, Scripta minora, libelli in statum aliquem spectantes. Magnum nomen sibi peperit Christophorus Cellarius Halensis, Historiae Professor, quem quod non vos teneatis, Jo. Just. Schottelii Tr. de singularibus quibusdam de antiquis in Germania Juribus.

Hieronymi Groddeckii Opera, de Gundlingiana Politica [illegible] Latinitate jacentia tempore emittet, negotia de rebus gravissimis disciplinae nostrae tractationes distant. Eiusdem sunt Ob-

SERVATIONES HALENSES, Latinae interiae Germanicae, quarum illae ab anno 1706. ad annum usq. 1706 mensis Maias natae sunt, deinde auctionis eius reliqui nihil adierunt amplius Rid. H. Gundlingius Observationum Parum perfecit, sed postmodum ab eo opus desertum est. Ad parem celebritatem non pervenere Exercitationes Francofurtenses ad Viadrum, quarum tot tomi hactenus extant. Nec Collectiones Observationum Rationum mensis regiendae, licet in scriptis Jurisprudentiae Publicae Historicae explicandis sit perutiles. In universum de his variorum Collectis scriptis dicendum, eis non valere, quae de pretium, sed illud pro conditione auctoris variare, quod Exemplis ut ostendamus non opus, odiosa enim sunt. P. Joach. Kreutzii Entwurf des Staats Cabinet darinnen sowohl das Jus Publicum, Feudale und Lehenrechtliche mit dem Ceremoniel und Curialien übereinkommen auch die Bürgerliche und Politische Wissenschaft der Genealogie und Literatur enthalten wird. Jacta T. VIII. Sp. ab anno 1714. usq. ad 1717. Operis huius artifex dum se commendavit non opus est. Reliqua suspendamus, profert Selecta, protatinibus inedit parum aut nondum notis, singulis apte digerit, ut Jure suo commendari mereatur, qui omnibus propria industria est commendatissimus. Abs anno vertente in superiorum Oliverae Academicum Actorum Tomis variis. Varii argumenti Disputationes Hal. 1726. 8. secutum est vetustum. Ibid. Sed eorum reprimes, ut alios de pretio vel depretio dicendi relinquamus ff.

§. 15. Haec merito suo praeludabimus Actorum publicorum, Legum Imperii, Variarum disputationum aliorumque eiusdem ordinis & honoris Collectores. Primus, legem Imperii, Decretorum & Acta Publica multis in gentibus Tomis collegit Melchior Goldastus. Dedit nimirum, Constitutiones [illegible] legis quae cepit Orthuinus Gratius fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum, postea

Utpeimum sibi ab his locum Iure suo vindicant Ictis Quis quos dixi Commentatores, qui potissima pro Primis sibi Elementa vitae explicant. Post ut plenius tempore, ita & bono prae me ferunt Consiliorum, Decisionum, Observationum Juris, Consultationum, Quaestionum Illustrium, Parvemiarum expositionum &c. classes, quibus non raro, sed creberrime Acta Publica versari cernimus. Et de Generalibus equidem haec res sua sponte in aprico est, at si fortasse quis dubitaret, Carpzovii & Beyeri Sententiae &c. Klocenii Relationes, Gylmanni Quae quod exploratum potius Wehneri Symphorematum Tomis VI., Reichsneri Decisiones, & grex Scriptorum aliorum Rerum generis, cum errores essent corrigi. Ex aliis ingens pretium statuitur Mevii Decisionibus ac Consiliis, Klockii & Cherrelbachii Consiliorum Tomis, Henrici Coccii Consultationibus ac resolutionibus nuncupatim editis. Haec corona est, sed plurimi sunt, quos non in cassum evolueris, si qui quondam Itali, de rebus nostris responderunt, Scheurlius Casius, Alexandri Palaestra, Brunnemannus, Cothmannus, Kökel, & alii quamplures.

Rauschenbusch anderen nimmt [illegible] & Stadt Zusammenhang

53

Archivo de varia Italiae Pillomatico, Juris Publici Bibliotheca, in multa Volumina ex-currens. Michael Caspar Lundorpius, Sylloge Spicilegium reliquit Hartmannus, Meyerus, alii eius Continuatores, censu non egent, noti sunt. Philemeri Irenici Elysii Theatrum Europaeum XXV. Tomis, Speidelius, Jennisonius praeter narrationes insignem libellorum numerum claudens, quos Bibliotheca Hist. Hamburg. (a) Tom. III. pr. designavit. Theatrum Pacis Norimbergense, Recueil des Traités de Paix &c., Corpus Univer-

54

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

SERVATIONES HALENSES, Latinae pariter ac Germanicae, quarum illae ab anno 1708. ad annum usq. 1726 inclusive Halae natae sunt, diuini auctionis earum reliqui nihil adeuerit amplius Ibid. H. Gvetzii seq. Observationum Boarm. [illegible]

[illegible] pedit parum. Sed nondum dictis, sizgi apte digerit, vt Jure suo commendari meretur, qui omnibus propria industria est commendatissimus. Hoc anno vertente in spectrum Oliuae Academicum Halense sibi varios variis argumenti Dissertationes Hal. 1726. 8. secutum est vespertina. Ibid. seu etiam regimen, vt adeo de pretio vel depretio loqui nequeamus ff

§. 15. Hæc merito suo fraudabimus Actorum publicorum, Legum Imperii, Variarum Deductionum aliisq; eiusdem ordinis & honoris Collectores. Primus, Legum Imperii, Deductiones & Acta Publica multis integribus Tomis collegit Melchior Goldastus. Dedit nimirum, Constitutiones, Reichsabschyden & Reichshandlungen, Monarchiam, Collectionem Conductuum & Legum Imperialium, Politica Imperialia Germanica & Latina, Discursus Epistolares bellicos Theologicos Germanicos Latinos 1610. fol. secto nomine, & ni fallor plures. Michaelem Lotterum circa annum 1607. fol. Arbergae huiusmodi collectionem curasse, novimus // [illegible] dedit. Politicorum Goldasti Continuator quasi est Fridericus Hortleder, nobili opere Von der Ursachen des Teutschen Kriegs, quem supplent Christoph. Lehmannus Acta Pacis Religiosae, haud nobis sua post nuperam editionem gravia. Jo. Christiani Lünigs Teutsche Reichs Staats Canzleyen ab initio Seculi XVI. usq; ad annum 1715. varios huiusmodi libellos legunt, sed delectu non adeo serupulosi. Eiusdem nota est Lünigii Grundfeste Europäischer Potentaten gleichfalls Thesaurus Juris der Grafen und Herren ingens moles. Archivi Imperii (s. Reichs) Archive & Codex Italiae Diplomaticus, Juris Publici Bibliotheca, in multa Volumina excurrens. Michael Caspar Lundorpius, & eius Spicilegium reliquit Hartmannus Marquardus, aliique eius Continuatores, censu non egent, noti sunt. Philemeri Inventici Elysii Teutonicum Europaeum XLV. Tomis, Historis, Tenuioribus praeter narrationes insignem libellorum numerum claudens, quos Bibliotheca Hist. Hamburg. designavit. Theatrum Pacis Norimbergense, Recueil des Traités de Paix &c., Corpus Univer-

// cui titulus: Acta Reichs Abschiede und Handlungen, so dem gemeinen Nutzen zu gutten, Ehre auch Friedlichen und Standt Archiven &c. Zusammen getragen worden &c.

(a) Tom. III. pr.

sel Diplomatique des Droits des Gens
Actes du Pax de Nimegue & Ryswick
Memoires & Negotiations, avec les
Negotiations Secretes de la Paix de
Munster & Osnabrug, J. G. Leib Codex Juris Gentium Diplomaticus, Specilegium d'Achery, Babuze & aliorum variorum Pacis tractatus, Acta, Diplomata, Leges alias proferent. de Successibus Imperii, Dalrii sed Mullero posthaec dicetur. Recentiores Actorum Publicorum Collectores sunt Cassander Struvius Antonii Fabri Staats Canzley, cui Juris Pars XLVIII. recens notas visa, novas Illustr. Staats-Spiegel, Electa Juris Publici, quae hoc anno solus absoluto Tomo XX. nono titulo continuanda suscepit. Io. Joach. Schilterus Tomus II. Juris Publici, Wolfius ad Monzambani Apparatus Juris Publici dat quibus quaedam concernit Historiae Friderici III. Aeneae Silvii dicta Diplomata, tempora Friderici & filii. Lunigii Syllogen Negotiorum Publicorum, Electa Juris Publici Fritschianum, Thomasii ab Hagedornia Acta Publica Rei Monetariae laudantur ab his culpantur ab illis. De Chronicis particularibus supra sermo fuit, dictum dictave ea varia interdum Diplomata etiam Acta, qualia & in ipsis Scriptoribus Rerum Germanicarum reperire licet. Horum pyrimae libelli, in genere, auctorum operum. Sequuntur, laudandis adeo illae Collectiones, quae aut ordine, vel Annorum vel Alphabetico, delectum servant loca unde Scripta deprompta sint indicant de auctoribus & operis eorum iudicium addunt, nec Supplementis Supplementorum Lectori taedium creant

Buddeja Analect. Juris Publici abbatis 1720. VII. partes prodiere.

inedita aut alias neglecta selecta

Consulendi de alii Scriptores Italiæ, & passim Hi-storici.

derati ad Imperium Germanicum ac
cessione Epistolae Limnaeanae edita
& Acta passim reperiuntur, sed magna
de tabula.

Lib. II. Legum ac Consuetudinum Juris Publici
fons sunt Recessus Imperii satis
amplo volumine saepius congesti, quos
1720. emendatiores editos titulus praefert, an vero dicta ri rem ablerint
vae fugit. Praeferat enim omnibus
editionibus recentibus antiquiores & la-
re apertas esset hic campus ampli-
simus, ubi quis Criticis studium ve-
rius collocaret, quam fortasse plu-
mes auctores classicos a nevis
purgaret. Editionem censores eyerut
Schweitzerianam, et Westhofianam consult.
Frieseim. Singulis omnia notavit
schilterus. Mancum esse hunc co-
rem nemo negabit, & jam multa de
Recentioribus, to. Philippo Datio vi o
pere de Pace Publica, Joh. Schilters
in Tomo II. Juris Publici, to. Joachims
in dem Reichstags Staat
sub Friderico III. ex Maximiliano I. fu
milia usurerant, quorum lacinias
magnam partem T. I. Lunigiani Codici
substituerunt.
De observantia Imperii est Johannis
Georgii de Kreittmayr Disertatio, Scholtzii
Disquisitio von dem Reichsherkommen
Immanuelis Weber sit. Disert. de Jure
Publico S. R. Imperii non scripto se re
Ratisbonae Spicilegium, Kulpisius Scholtzium, multis ex sua penu ditavit, cui
nia reliquis compilatorem erit, quibus
nos inter scriptores de observantia ve.

Jn leges communes omnes simul
rii leges redigit ab Arnisaeo
instituto ut ibi vide.

(a) Alf. de Ayala.
(b) Sperm. I.
(c) Schilt. J. Publ.
(d) J. J. Publ. I. 1. 2. II.

In eo etiam erat Freherus, ut ea
vellet Extravagantes a reliquis
Constitutionibus in Comitiis latas
Editori, sed opera immor-
tuus est.

(e) Gualdo Priorato
Hist. Adolphi de Wasseneo
Inquis. Rheni. I.
pist. ad Goldast.
Constit. Imp.

(f) in op. von der
Reichs-
verfassung

Post Sessionem
Burcardus Gotthelf Struvius congessit Juris Publici Corpus Academicum, cui postmodum Constitutiones Imperii Harmonische und Chronologische Staats-Archiv Th. 1. 2. Frf. Fr. Johannem gotsagen von Johann Hannig Rotgern Leipzig 1726. 4. Exhibet Capitulationem novissimam, ultimam cum perpetuis, Aeream Bullam, Pacem Westphaliam & novissimos Pacis Tractatus. Suam laudem meretur Laeopeka, in invandis ieis qui sumtibus maiorum operum non sufficiunt, attamen veram & itud: Ex tenui labor est, & de nihilo gnóg Gloria vobis. Hac tamen novam hoc insti Jetum, etenim & antehac Cassellanam, recenti Freyeri Collectionem erant Grundgesetze, das Fürstliche Hessen Cassel, minorem pleniorem aditus novimus.

Walker in Fr. von Registr. V. Ranovatii p. 35. ostendit quod non adeo difficile sit. Recessuum collectionem plenam confice. Imo ipse ad supplementa Datii Mullerig in hoc opere mihi sum contibuit.

(a) Patt. de P. Publ. L. V. c. 7. p. 824. Conring. de legum Constitut. in Imp. Germ. 3. Cp. de [illegible] in vita Boineburgi.

(b) Maint. de Recess. S. R. I. 168. edit. prior.

l. II.

In Bullam Pastoris proprio se labore
fessissimos Commentarios charg Theologi
effat q. de [illegible] testiculos, ipse, nec tamen adhuc
gitima tutela quidquam eorum inventum est. Accedamus
carg Delat. nunc eorum inopia premimur, inutilium
copia laboramus. Ex his Bullarium
Bullae Dissertat. in XXII. priora capita
Aymonis Historiae ad h. Bullam, Ma-
tini Rumelini Dissertationes ad h. B. cum
Comment. Speidelii, Schyleri & Schweder
Joh. Limnaei Commentarius, Carpzovii Ju-
ris de Bulla decreto, Io. Volk. Bra-
vacii Dissertationes Exercitae ad h. B.
Ernsii, Dieterichi & Taborii Commen-
tationem Seulerum vides opera, quibus
praeter Limnaeum caeteros facile, si pa-
rat, adit. Henricus Gerdesius Historiam
cum auream, argenteam, plumbeam &
aeream Bullam exposuit de nostra Dis-
cens. Nic. Christoph. Ludw. de Lynker Com-
menta emunctioris naris hominis non fe-
tiferunt. Apparatus defectu & praeci-
sis laborantia. Magis placent Jo. Petri
de Ludewig Tomi duo in Vol. Germa-
nia Scriptorum. Jac. Guldenum Bul-
lae Exegetae egregium opus, nec apparatus, nec
indices nec Methodi defectu laborans
non immerito tamen ab omnibus Ludi-
magistris, quae eorum omnibus sunt ad palatum
quibus ipsis nonnunquam diuagari, & inge-
nio plus nimio tribuere videtur. Capita quae-
dam exposuit Carpzovius, quamquam obscurata
Weberus, cius mutationem Brunnemanni
De Olea PROTASES Tridentini, Leibfried, Tho-
mas Martinus, Sylvius & alii quaedam pro-
posuerunt. Sed quod ad Tridentinae pro-
fessor Dallius, qui ad Historiam & religio-
nem Spectantia Dallius, utrique summos me-

ritas plausus. De Pace civili Religionis L. B. II.
nam periculum, & hinc maior scriptorum
copia, quorum paucos à nobis relictos ex Lehmanno Acta
consultiss. Strauio petes. (a) Petrus Springius (a) B. J. C. 14
primus cum ayens septi Springer nomen d. 31. Jul.
mentitus fuerat; sed ab eo consilio destitit
cum Ienae Praeside Virgilio Pingitzer
1615. 4. eum tractatum Dissertationis mu-
ralis loco auctum offeret. Famam
adepti F. H. Knaubius, Cheuerus, Schutzii Ma-
nuale cum notis Breckreiteri, Walthemi Con-
sultationes, Vlricus Obrechtus & Scipio Ca-
tenius. Nouissimus est Johannes Schilter
qui tamen nec ipse omnibus satisfacit.
Articulus de Autonomia in vtraque par-
tem disceptatus est, sed nullus actis Pacis-
cis sua melius illustrauit Francisco Bur-
cardo, quicquis demum ille sit acerrimo
protestantium aduersarius, cuius Scriptum se
pius esse exscriptum Bembellona de Godefri-
is, quae Bartholomaeus Gaenicius eius Con-
futator docet. PAX WESTPHALICA omnem
Commentatorum sucum religiosae subtra-
hens in se conuertit, eum eam explicet &
corrigat. Historiam texunt Pfanerus, Ia-
mes Adami, Isaacus Volmarus L. B. in
Rieder, magnum opus XVI. Voluminem
in Belgio exaratum, sed ita quidem, vt post
nea Epistolae, & alia Legatorum Commen-
taria. Andreae Burgoldenses s. P. A. Ol
denburgeri Discursus in Instrumentum
Pacis ab apparatu commendandi, amplis-
simo, sed non satis exquisito aut digesto.
Noua editio per Wahremundum a Friedberg
notas atq; indices aucta, Freistadii 1666. 4.
Iungendum eiusd. auctoris, Francisci Ireni
Larua latentis Legi in Iuris Publici
Godofr. Ferd. de Cocceji Laudem tuliss.
Si quidem partium studio liber opus im-
plesset, cui nec nomen Iuem deest pretium,

1 quibus Protestantib. Silesiis certe plus profuit quam obfuit.

Lib. II. ob inserta potissimum aeta. Nostra aetate claram huic Legi Publicae lucem praetulit Henricus de Henniges, Meditationum Specimini bus &c. singulos §§. quos articulos vocant lustrabit, quem tamen privatis Studiis plus aequo concedere nonnulli sibi visi sunt. || Pheres & Specialiores auctores habent alii. Pacis Osnabrugensis & Ryswicensis Actorum habita mentio, Commentatores Classici sunt Fritschius & Cortrejus. Acta Pacis Westphalicae Legum opera, nobilium Virorum doctissimorum, Friderici Schannat, & Theodorici Hegewisch consiliarium Brandeburgici - Bandtkium.

|| Non negare te volumus, Actor, novam Anecdotorum Actorum Pacis Westphalicae Legum opera, nobilium Virorum doctissimorum, Friderici Schannat, & Theodorici Hegewisch consiliarium Brandeburgici - Bandtkium.

Historia Pacis Osnabrugensis & Ryswicensis omnium harmonia & connexu ostendere sategit Struvius. De Capitulatione egit Sam. Stryckius. Commentatores sunt Carpzovius de Lege Regia, Joh. Limnaei Commentarii in singulas Capitulationes, magna scribendi libertate perscripti, quae eis deesse voluit Theodorus Fritschius. Leopoldinam Mauritius, Josephinam Nitzschius, eandem additionibus Henniges, Caroli VI. autem novissimam Bernhardus a. d. Beck hactenus obsignatis; quorum studia privatim singularia universalia, aliorum haec in partem rectiora reddunt. Universam Constitutionis Germanicae, sed salva res est, nec hic locus aptus. Eas amplissimis commentariis vestivit ex Pontificiis Henricus Estreicus, ex nostratibus eruditi aggressi sunt, Schilterus, Cortrejus, & v. d. Ledevig.

De Capitulatione perpetua Regendis Germaniae Imperatoribus de Spilckhausen separatim edita Erf. Jen. 1711. 3. hoc argumento tam large & optime pertractata.

Lib. III. De Comitialibus Romano-Germanici Imperii Reipublicae, earumq. variis nominibus & finibus disseruit Jo. Nicolaus Hertius. Constitutionum Imperii Germanici indicem agit Struvius in Historia Juris Publici & th. Von Arnswaldt ad Instit. Jean Bruch, qui & in Systemate Histo-

Eximie huc conducet, quam reliquerat Christophorus Lehmannus, de Statu politico Germaniae sub Maximiliano I. gestis labores, si quidem non perfecit Fatum.

H. Hofmanno de Statibus Imperii Libris novem Lubecae. Witteb. 1706. 12. vulgaris est industriae

aut Registers in jeden Stand Regierung und Ordnung;

de Caspari Ziegleri de Statibus Imperii Libri tres, quos de Statibus Imperii germanicis Veit Ludwig von Seckendorff Fürstenstaat

Nicolai Myleri de Principibus & Statibus Imperii liber singularis est.

Io. Wilh. Goebel Disput. de Ministris plenipotentiis Imperatoris legatis est.

Io Henr. Hennings Theses Juridicae ad Statum Imperii politicum Germaniae I. nostrae I. integra Dissertatio de Superioritate Territoriali.

Ab. W.

ntoriorum Germanicorum, Specimen exe
pit ac illustrat. Antonii Guil. Estl
rum Superioritatis Territorialis; ariste
nis inepeti Dominus & Subditus, non ele
gantiora sectantibus sed pragmaticis
qui audiant, prosunt, alias non indoct
Conditionem privatam Statuum & membr
rum Nic. Myleri Homologia, Gamologia
& alia scripta declarant, & Brizelan. Di
sertatione secundum principia Istii eam
coluit Jo. Georg. de Poenikar. de Pot
STATE Legislatoria ita scripsit Joh: Ehren
fried Mayer, ut non ei tantum de integra
Superioritati animum inderet, & vulgar
sectaretur Philosophiam. Rectius adhibeta
Christiani Ottonis Dissertatio de potesta
te Statuum Imperii legislatoria contra ju
communem, vulgarium praemediorum Aut
doton. Christophori Stirii Nomothesia Ro
mano-Germanica, s. de Constitutionibus Prin
pum, civilia magis sectatur. de Jurisdictio
Antonii Guil. Estl Praxis aurea de Jur
dictione inferiori civili & tassa, Henr. Co
cceji de fundata in territorio & plenissima
eorum concurrente potestate decreta, ejus
de Jurisdictione in alieno territorio, Henr
cii de orig. & indole Jurispruct. patrimonial
Caterbach de Jurisdictione voluntaria
Leiser de prorogativa Jurisdictionis in Thes
sius de Jurisdictionis & Magistratuum Dig
nitatis secundum mores Germanorum, Inh
optionem vero Casp. Leipold de concurrentia
Jurisdictionis in Imperio Romano-Germa
co laudem aliquam meretur. de Pot
STATUUM Germ. circa Digestorum Libr
vit Daniel Leonhardus Mullerus de pote
state Rectorum & Principum Imperii circa

Ad privilegia petitis hic dan
dae civitatis, de qua Dis
sertatio est Christian
Thomasii

Hertius de Consultatione Sen
tus & Judicii in Specialibus
Germ. Reipublicis

Gentilitia nach der Zeit
Zuerst Fürsten Thrones
destruxit M. H. Goetzius
Jus anderi venia aetat
Myleri Homologia.

Jus nobilitatis publicis conferendum egit lib. III.
Jo. Frider. Troppauer, sed vterq; modernum non tenet in exstollendis superioritatis Juribus ac Iure Conducendi, Philippus Albertus Otken, Henricus Linck, & Thomas Mardius disseuerant de Postis, Imperatoris Nerolt von dem auf Landsfürstlichen Hoheit sowohl als andern Post Regale davon Jure rerum, Fürsten zu Hof. Romischen Reich quem pertinere esse, docty notum, Christ. Wildvogel de Jure Principis eminenti in capitas Cornelius v. Ivl. Juris Publici. De Iure Vectigalium Publicarum Regalis Thuringi Entzelius, in Exercitationibus, & G. A. Struvius de Iuribus Vectigalibus conjunctim. de Contributionibus von Dreyhuser Theodorus Reinkius de regali mundinarum Jure, & alii consulendi. De Jure Percipiendi reditus ac Vectigalia reliqui quidem Wintzler de Contributione Jurpe & de provinciarum, alia Casp. Ulrich de Contributionibus, necnon Wilhelmus Roe verstreckt zugleich Gedancken von Land Contributionen. Joachim Cluten de Jure Vectigalium, Joh. Stracch de Regali Vectigalium Jure, & Henricus Linck de eidem peculiares conscribillarent Dissertationes.

Jus in Bona Publica ac Privatorum repraesentant litigitores de Dominio Imperatoris, Lyserus, Hornius, alii: necnon Christophorus Friese Jus Domaniale ex Celeberrimorum Germanorum tractatibus repraesentatum, ex quo inprimis nos spectant Joan. Philippus Ludolfus de Domaniis Germaniae, & Georg. Adam Struvii Jus alienandi Illustre, Item Georg. Ulrich Struvius de alienatione rerum & bonorum Principis quaedam tangit. Inprimis vero commendandum scriptum quo Actus vocatorius Herrn Rath Fulste Pommerischen Zeiten

Jus Regalium Principis Germaniae Imperatori competentium, & Statibus Imperii concessorum, Autore Christophoro Besoldo. Tubingae 1614. 4to. Ejusdem Thesaurus Practicus Regalium. Norimbergae 1641. fol. Ejusdem Tractatus de Regalibus. Tubingae 1625. 4to. Ejusdem Tractatus de Regalibus. Tubingae 1625. 4to. Ejusdem Tractatus de Regalibus. Tubingae 1625. 4to. Ejusdem Tractatus de Regalibus. Tubingae 1625. 4to.

Lib. III. abalienatus Palatinatus Rheni Duci Bavariae
Cap. I. constituit, Imperii Archidapiferum, Archithesaurarium, Archicamerarium, Archimarschallum, Archiofficiarium, Archipincernam, Archicubicularium, Archiprocuratorem, Archiscriniarium, Archiarmigerum, Archiaurigam, Archivexillarium, Archiscutiferum, Archiphialarium, Archiphialarium, Archiphialarium

Stennayes ipse pro plures annos legatis
murg obiebat, Fusselius Traditionat. & Ex-
peccatis optimis Ducibus. Jus Forje-
ster pariter, Wach Hagemeisters de Jure
Deorum civitatum Confoederationes &c.
Brunemanni Dissertatio de Foederibus
Statuum Imperii cum exteris Ulrici Obrech
Disquisitio de Imperii Romani-Germa-
nici cum Statuum foederibus, in quibus
Jus Belli & Pacis vere definiunt &
Claus Ehrenberg ab Ehrenbach Strategia
Germanica, Joannis Stratum Grundgreiffer
de Jure Belli ac Pacis &
Jo. Wolfg. Textors Disser-
tatio de Jure Sequelae, Alex. Fritschius
de Jure Instructionis & Sequelae, Io. Schmid
ius de Jure armorum & armatorum.
Cornelii Crell Medicina Theanitionae, Jo-
stituti Belli Saxonici Theanitiani, Samuel
Stryk de militia lecta provinciali & Fride-
richs Gerdesius de mandatis Avunculorum
de iure Regressuum inter Principes
imperii dicit. Io. Balthasar Wernher
Jus Pacis apud Scriptores de Bello, de
Foederibus plenarium, nec separatim de
eo fusius quam usquam. Vast Dumissius in
Actis Pacis Ryswicensis & Traj. Bel-
gicis compositis, titulo Seriatum
Juris Publici examinat Christophorus Jo-
annes Conradus Engelbrecht. Theiss hu-
ius scriptores autem de hac materia
& patronatus de quorum ortu, inter
gravis Hassiae publici Jurisdictionis actum
Jus Asylorum exposuit Wilhelmus Leon-
hard Leuthe & Erasmus Georg Ste-
phani Scripserunt, nec ab hoc loco alie-
ni, qui pacta Confraternitatis & Succes-
sionem indagarent. Jus put ita dicam

Lib. III.

14.

15.

de Jure Portalitiorum inter-
alias Deductiones in causa
Spirensi circa Udenheimum

16.

17.

Dominium directum vid. in-
fra §. 36.

18.

Territoriat Superioritatis territorialis maximam partem Comitiis Provincialibus Archivis, Ministris, & Jure provinciarum Stat. de Conventibus Provincialibus, Illustris Fritschius disquisivit, eiusdem est Tr. de Archivi & Cancellariae Jure quod nomen & Werckeriana Collectio praefert. Nicolai Styleri est Hyparchia de officialibus & Magistratibus. Io. Henrici Berger J. respondentis Schillingii dissertatio est de Judiciariis Principum praerogativis, de poenis sufficit centratis deprehensis applicatis.

De Successione Territoriali eiusque formis memoranda dissertatio Hertiana. De Landsassiis, Schutzsassiis & Amtssassiis Wilhelmi Leyseri commentatus, praxi Schilteranae inserta disquisitio de Schutzsassiis & Amtsassiis, Christianus Wildvogel de Statibus provincialibus Disquisitionem instituit. Henricus Hildebrand de territorio clauso & non clauso, Ludovicus Henrikenius Superioritatis in territoriis Imperii clausis & non clausis explicuit, cum quibus parergata J. H. de Buri adde Dn. de Pacholtz mascule adornat. Io. Balthasaris Wernheri Diss. de probatione, Landsassiates ex situ territorii, Christ. Thomasii Dissert. quodnam est in territorio praesumtive esse de territorio, recenset Controversiae Ducum Saxoniae cum Comit. Schwartzburgicis & Schoenbergicis, Episcoporum multorum & Archiepiscoporum ex civitatibus primariis, Dn. Brenneysen offert Historie und Landes Verfassung der Grafschaft Waldeck, Ducum Brunsvicensium cum Hassiaca cum Waldeccis,

De haereditaria Provinciarum Austriacarum officialitate Commentatio, praeter Spenglerum multa quae generalia deprehendit.

addendus Rhetius de Statu subjectionis in Germania.

Io. Christian Lettgeverta de Vasallo non Statu Imperii Jen. 1704. 4.

suicensium cum Civitate, hisce tuem af
fundent. De LIBERTATE SUBDITIS Reli
cta; agunt, qui jura protegendi, & cuista
tus quas vocant nidas Statum ex-
pressuerunt. Citandi Mayerus de Advoca
tia, Gryphius de jure Protectionis, Wild
vogel de Protectionis causa varias, Deci
siones, Hermann Kolb de Principum jure
Hildesheimensis civitatis, Scriptores Principem in civitates mixtas
de libertate Electorum, aliorumq, Tractatus Christiam Schurffii, Mevii &c.
tus Ihor Landstände in contradd, alios
plures. Modi Fiscandi Subjectionem
apud Scriptores particulares von unterthä
nigen Treue Pflichten Joh. Browni
de Homagio subjectivo, Joh. Ulrich de Juramento civium,
de Homagio Alic. Christoph. Lyncker
de religione obsequii Thom. Martini de
Homagio revocata, obsequio, operis, ar
rilio & aliis funbus quae sunt inter Do
minos & subditos. De obligationibus Princi
pum recipr. ad Scriptores contra Hispanos
Belgarum causam agentes, recenti Fri
siae orientalis subditorum Scripta ad ver
sus Principem instruunt. De Subditorum
ordinibus in Jure Civili novissimo et-
iam agitur, sed non obiter & rei quae-
dam explicasse. Chr. Besold de Jure or-
dinibus civium, Petrus Ponce de civibus
municipalibus, recenti de civibus alij in
colis alia notis Mart. Stanrath, Geister de
civitatibus municipalibus, Martini de
civitatibus municipalibus earumq, rem
bus, Botero Ziegler Principale, Scriptores de
nobilitate, Collegiis opificum, Statu subtio-
rum &c. prodierunt. De MEDIIS TOLLENDI DI
SSENSIONUM Dissidiorum Stanranius
de jure migrandi, Schwendendorffer de inter
dicto de migrando, Cocceius de censu emi
grationis, H. Hildebrandes de intempestivis
civium discessu cohibendo, Rhetius de ex-

cina emigrandi, Simon de patribus emigrandi, necnon ea quae de emigratione ob religionem nekessaria vel necessaria ad Pacem religiosam dicta sunt undecunt.

Lib. IV. c. 1. De modis Acquirendi & transferendi Regii Reservatorum imperium specialibus & Casuum publicis, scriptores de origine Specialium Remuneratorum, Generales de praeferendo Electionis aut Successionis Jure, Auctores de Jure primogenitorum, Representationis, Confraternitatibus, Pactis Successionis & Apanagio & Patrimonio deferunt & Scriptores proprios existimamus: Nicolaum Betium de Statutis & pactis familiarum Illustrium, imprimis circa Jus primogenitorum. Geo. Melch. Ludolphi Tr. de Introductione Primogenitorum, Fehrmann de Successione Principum in Primogenitis, Goldastum de Majoratu & eius Representationis, Hen. Engelbrecht ad Cap. XII. A. Bullae, Scripta alia eiusdem de Praecedentia & futura Successione inter Vicarienses & Altenburgicos Lipsiae. De coalitione diversarum Germaniae regionum Jo. Wilhelm Waldschmidt Disceptus Juridici de Successione Judicaeni, Strauch de Successione Conventionali, Harpprecht de Successione nobilium filiarum renunciatarum ex testamento Ruddei Dissertatio de testamentis summorum Imperantium, Halderichs Eyben de testamento Principis vel Comitis S. R. Imperii aliis de testamentis Illustrium hinc non abhorrandi. De pacto Confraternitatis Saxonico-Brandeburgico-Hassiaco Hermines Bodinus, de Confraternitate Saxonico-Hassiaca Bened. Carpzovius & Beckmannus Disputat. VII. de A. Bul-

Matrimonio inaequali,

4 Mylii Gamologiae capitibus quaedam dubitationes Badenses,

lam de Confraternitatibus. De Paragio & Apanagio extat Dissertatio Johannis Schilteri, ad B. Hertium aliam de Commentitia Apanagii & Paragii distinctione in Rebus Germanicis Imperii Principatus Prussiae & Comitatus Hohenlohici. Ipse Hertius praeterea Dr. Thomasius Hendreichs Distinctionem inter Apanagia & Paragia concinnans, cui nonnihil Hertium inter amicos meum sensu responsum, sed suppeditavit conatibus meis. Deserenit ad hanc Lauterbachium & Walchium aliosq; inter quos Systema de maximum scriptis actum, quorum alibi laudatorum Catalogum Clarissimus olim Princeps Springsfeld de Apanagio, cui Petrus Andreas de area de Apanagio, Johannes Christian. Hertius Apanagii patrum Apanagium dixerit, in supplemento suo esse voluit. Adolph. Stein suscepit Alienationem immediat. c. 2. feudi Imperii.

Interea quia historiam domi-
nationem Aetatem coniunximus cum
nec minor regere diu queat, nec fatigi-
nem interdum malis Interregni solu-
tam sit. De legitima natu & aviae tu-
tela Io. Volk. Beckmannus, de tutelis
illustrium Jo. Phil. Ringler, de tutela ma-
terna principum Imperii Dem. Sturm,
de eadem, nonnullae Reductiones Hesa-
politanae in Diar. Europ. & alibi. D. H.
Kammerich de maiori Principum aetate,
quando tutela Principum finiatur? Acto-
rum vicibus in Controversia de tutela Elec-
torali Palatina, quae Scripta Dr. Loenius in
praefat. ad Pufendorfii Hist. Rules, & Consult. Stu-
vius enarrarunt, &c. de Interregnis Scripto-
res generales, nec non ii qui Electionis
commoda descripserunt, ut & Scriptores de

Lib. II. Sequestratione evolvendi, prodeat & considerasse Statum Palatinat. ad Ban
ex occupato Electoratus Clonienſi Elect
c. Philippo Christophoro capto, nostris di
bus regionem Stegapolitanam, &c. &c.
c. 3. De Exercitio & Conservatione Su
periorit. Territorialis & ius
rum ei vicinorum qui scripserit non
nouis Confugiendum ad Scriptores Pro
cessus Camerals & Aulici Judicio
rum, nec male huc quadrant Regu
latiae Statuum Imperii, de Appreh
sione Possessionis, Jure Belli in quibus
dam, &c. Eisdem Admissorum Rec
perandi tentanda mediis, nisi Via, Re
pressalis, Belo &c. hinc nihil noui. De
Admissione Tossili & Partiali, quae
fit, Bonis Imperii, Abdicatione, Depo
sitione, aut remotione, multi Scripserunt
de variis Articulis, Casibus. De prescriptio
ne miscella in Actis Cameae Palatinae bello
triennali actitatae, in Actis Donaverdiis
& aliis eius temporis. Thesaurus Fritschii
Dissert. de bonis Imperii, eiusdem argu
menti alii tol. Fridel. Goelkelmanni, &
Christ. Wagenseil. Schottelii Jurisdictio
antiqua in Germania Jura caput expli
cant dem Fürstenrecht, Frehero adscribi
tur Hertzog von Jegenwerdter Unterricht
auf die Frage: ob die Römisch Käyserliche
Majestät in denen Fürstenthum &c. Polan
Land, allein aus Gewalt deren Rä
Fürstl. Gerichtszwang mit Zubringung deren
Officier- und Dienern zu verdammen und
zu bezwingen. Exhibuit in Actis Londorpii
Struvius de foro Principum & Procera
torum coronatorum, nil novi protulit, quod
ad hanc rem nova, in Actis Palatinis exhi
bitum fuerit. Abdicationis depositionis ac re
motionis Exempla parca sunt, acquiescendum

+ sententia iudiciali,

In Struvei Otiorum &c. Ju
re Publ. Tom. I. Disput.
de Jure principum Pa
latinatus Theseus in Jurisp. Tom. I. Thes
Fürstenrecht. In Bibliotheca Meuse
nigii Bibliotheca Meuse
sati. Hamburgi 1701. 4. Tract
tatus extat Tractatus Juris P
cipis Fürstenrecht qui tamen
nihil definit, sed plurimum tem
pinicles repetit.
* in T. I. dover Staat-Consil. Zu
nigius T. II. no. 372. recentio
scriptum de eadem re litter

ex Deductionibus causae Ecclesiasticae &c.
ent in generalibus || De Mutationibus Lib. V. c. 6.
Spacii sive Regnorum potissimarum nata
dia presens, sunt enim incrementa, decrem
da, capitis sub ita dicam diminutiones
forma exadit aut laxior aut adstrictio
or, nonnunquam Monarchia &c. transfor
matur in Aristocratiam &c. & vice versa
sed aliud in specie expositum, vicem fel
icitat Scriptores generaliores.

Statum Imperii Ecclesiasticorum Jura Lib. VI. c. 1. 2.
patent ex iis quae in libellis generalibus 3. 7.
Juris Canonici & Publici leguntur, reli
qua ex variis Deductionum aliisq; sin
gularibus Commentariis haurienda sunt,
Sigillatim Christoph. Wittfeldens Episco
porum Germaniae Jurisdictionem expo
suit, J. W. Textor Jus Episcopale in terris
Protestantium, qui tamen non tam ab
rogationem Jurisdictionis Episcopalis, quam
hos circa Sacra Secularis potestatis urget.
De constitutione Episcoporum Germaniae
Hermanni Conringii labor notus. Jura
Primatus Germaniae facem debent Io. P.
de Ludewig, qui ea Magdeburgensi Archi
Episcopatu absolvit amplissima. Haec mi
nus in Dioecesi Fuldensi Dn. Io. Fridr.
Schannat declarantur Jura Primatus
Abbatiae Fuldensis, qua simul Abba
tum Germaniae Juris dioecesani locabit
operam. Io. Christoph Wagenseil de Abba
tissis, Petrus Mullenius de Gynaecora
tia in regionibus Imperii Germanici ex
posuerunt. Huc spectat Controversia de
Reservato Ecclesiastico, cui Utrechtius &
Fritschius peculiares dicatas voluerunt Dis
sertationes, at Scipionis Aretini labores
facessunt.

Scripsit & Ioa. Brunnemann de Statibus Imp. Eccles. Dis
sertationem in Jur. Publ.

Lib. VI. De Dvcibus & Comitibus Germaniae Dissertatio est Conringii, quam postea respondens J. H. Straviius suo apposito nomine ipse edidit cum Dissertatione de Vetere & Clade. De Comitibus Palatinis Rheni pr. Bus Io. Eberhardi Tyrollii Dissertationem Vitebergae dedit. De Burggraviis Magdeburgicis Olkelius & Casp. Henr. Horninus contrarius pugnarunt Scriptis, et de eadem re aliorum Scriptorum copia est. In genere de Burggraviis disputatur. Guntherus Thulemarius de Comitibus imperii insignem Scriptorem copiam profert, Jo. Christiani de Lünig, Thesaurus Teutscher Reichs-Archiven, worinnen von denen ursprung Recht Thum, praerogativen und Zuständen gehandelt wird Leipzig 1725. fol. En tibi Bibliothecam de Jure Comitum! magna industria omnia scripta minora in hoc Volumen congesta sunt, maximè recentiora. Christophorus Rezoldus de Comitibus & Baronibus Imperii Germanici tractatum Operi Politico inseruit. Thesauri quem dixi Lunigiani pars est, Schilteri, de S. R. G. imperii Comitum praerogativa ac Jure inter ipsos & ordinem equestrem immediatum controverso: Ubi in Jura Grafen und Ritterbaal Io. Stephanus Burgemeister contraiverat, id agens, ut ordinem Equestrem non paris modo, sed nonnulla eius membra Superioris Sortis fuisse ostenderet. Sed Burgemeistero id non fuit impune, Illi enim Ja multo post Anonymus Francofurti 1724. edidit gro[illegible] Ritter-fried, quem Consiliarium Lauium esse, alium de nonnullis quem Scriptus est Koppius. Schilteri Lectionem argumentis & Medii aevi Docu-

de Comitibus Palatinis Frehero in originibus, & Horning de Comitiis Palatinis Saxonicis.

De Burggraviis G. P. Lauremberg de verg. formula Marchiae.

Comitum Palat. Landgraviorum Marchionum & Burggraviorum Principes sint Comites [illegible] docet Mederus Tract. [illegible] p. III. cap. 2. Die Grafen Landgrafen Marggrafen und Burggrafen alle mit Fürsten.

mentis S. Probationibus primas, scriptores de Lib. VI.
Ministerialibus consulto praetereo.

30. Civitatum Imperii Comitia, Interim & Status
notissimis est Philippus Reinsingius, cui
non male inseris Acta in Causa Brau-
schweig contra Braunschweig, Zeug, Pfennberg
contra die Burggrafen, Hinwürfige
Aufsetzung, & eiusdem auctoris Streit-
schrifften &c. Von Reichs Vogteyen.
Eodem pertinent Acta Friedbergensia, Geb-
hasana, Wetflariensia Goslariensia &
alia. Mentionem in Mss. Epistolis &c.
ab Uffenbach injecit Goldastus injectis
operis, in Archivis latentis, cui titulus:
Regestrata und Summarische Innhalt,
aller und jeder Acten, Recessen und
Handlungen, so auf denen Reichs-Crieß
und Reichs-Täg, der ehemaligen freyen
und Reichs-Stätt ohnmittelbaren Stand
Stimm und Session betreffend, bey
CCC. Jahren her sind vorgenommen,
tractirt und verabschiedet worden.
Videtur hic liber explere IV. magnos Vo-
mos in folio extensi, esset Compendium
totius civitatum Archivii, nec dubito
ego, quin Ludovici Goemp & Sterenge-
mi Zum Lamb Jetzen aufführliche Re-
gister und abgefaste Reichstractaten
Ihrer Reichsstädte Session und Votum
betreffend eosdem olearint fontes. G. A.
Struvii Disquisitio de liberis S. R. I. Civita-
tibus, Barc. Gotthelf Struvii de territorio
clauso civitatum Imperii Chr. Wildvogel
de Superioritate territoriali civitatibus
Imperii competente, Io. P. Ludewig Dissert.
de Civitatum Imperialium dispari nexu
cum S. R. Imperio, & ei opposita Gabr. Schwe-
deri de pari nexu civitatum Imperialium
cum S. R. Imperio, Chr. Wildvogel de Jure civ.

ca. Sacra Ciuitatum Imperii protestantium; speciales Controuersias aliquas dudum disceptatas decidere annisi sunt. De Nobilibus Imperii D. Io. Stephanus Burgemeister prætores Scriptores aut integros, aut (quod aiunt) per extractum in Bibliotheca Equestri collegit longo ac difficili inquirendi labore lectorem Iurium Nobilitatis leuans, & rariora Scripta denuo in orbem reducens. Chorum ducit elegans Scriptum Caspari Carg de Darmstein, ex ipsis Actis, Diplomatibus, atq; aliis antiquitatis monumentis deprompturum, quo Sacri Rom. Imp. Nobilitatis Cæsareæ immediatæ, antiquitas, dignitas, libertas & Iura vindicantur. Separatim extat satis amplum opus Philippi Knipschildi de Nobilitate, tum vniuersim tum de immediata Germanica huius Iuribus. Apparatum esse continet hoc opus, opus magis frugis, sed integrum caput de priuilegiis & Iuribus immediatorum circa eorum religionis, nec non aliqua non ea, quæ libri III. omitti non debuissent, de quibus supplendis ex ctst. cogitasse Patrium, ut sciamus ipse facit, sed ne (a) præf. op. de Pace Publ. cogitata perficiat, nos cauet. Burgemeisteri opera est Corpus Iuris, varia Diplomata, pacta Nobilitatis suggerens, ut & Thesaurus Iuris Equestris Publici & Privati, magni momenti opera, quod ad hunc postum. Eberhardus Fridericus ab Holz Superioritatem Territorialem penitian Oratione nobilibus Imperii addixit, Ericus Chauritius de Nobilitate inprimis Germanica commentatus est, Nicolaus Kern Iurisdictionem Ecclesiasticam nobilium explicuit, de religione dicere nostrum non est. De Stylis Imperii

aliqs Communitatibus, scriptorem peculiarem nullum novimus, si demas Hebenern supra citatum. Lib. VI.

32. De Circulis Imperii eorumq; conventibus & officio directorio egit Io. Wolfgang. Furer. De turbatis R. I. circulis Immanuel Weber. De Redintegratione Circulorum Imperii scr. Christoph. de Lyncker. De conventibus circulorum insignis tractatus est Petri Stollen. Reper officium diuersorum in controversiam deductum. Thenorant Dissertationem von denen Creyß Ausschreibenden fürsten und obristen Stell bey Vollziehung derer Reichs Executionen & oppositam Christiani Thomasii de officio Directorum & Ducum circularium, necnon alias tum & postea editas. De Austrasiosibus Fritschius Dissertt. de Austrasiis Imperii egit in gratiam Comitum Schwartzburgensium. De minorum suorum. De aliis diuisionibus consulenda Systemata.

Gottl. Samuel Treuer de Comitiis Corporis Evangelici 4to

33. De comparatione Reipublicarum arcissima inter se, videndus Cæsarinus Furstenerius, cos quibus Supernatum tribuit, longe aliorum sortem excedere vindicatus. Adversus eum directa est Lyncke dissertatio de Potestate, necnon duo scripta alia, Notarum & animadversionum alterum, alterum Discursus de Supernatu nomen præferens. Eandem iram ii tenent, qui Civitatibus Imperii & Nobilibus Superioritatem territorialem tribuere studuerunt inter quos Knichen varius alii. Sic magnos Duces, illi Reguli, iste maximos Principum differentias suaviter somniat. Principes ab omni fere regiminis cura, religiosos adstringere arctius, sed omnia pro lege hoc sunt. Patres Reipublicæ Nationum, Patriæ Patriarum Reliquarum

Lib. VII.

Lib. VII. esse aliquam tituli, loci, honestiùs
praecedentia, eorum legationum jura
diversa, Austrega, consultationes con-
tributiones, & plurima alia deprimunt.
Sed tanta non sunt, ut longe diversam
reliquorum conditionem inducere
debeant. Videndi Scriptores de titulis, ut
Aegidius, de legationibus, Consultationib.
in Comitiis, Matricula &c. de Praecedentia
Hermannus Coccejus, de praecedentia Electo-
rum prae Cardinalibus &c. Heinsius
de Praecedentia Pontificum, Imperato-
rum, Regum, Majorum Ducum, Vi-
cariorum, Electorum, Archiducum &c. Chri-
stianus Gastelius, de universo Jure pre-
diali &c. Andr. Crusius confuchedii
Dissertatio apud extraneos ex eadem
fonte pullulat, nec tamen hi existi-
mationi potentiorum satis aequi sunt.
Apparet hoc potissimum in iis quae
Judis Gentium Consuetudinarii sunt
Legationibus, sedentibus, cathedris
altius &c. quae male habet Feinste
rentio, non placet alii, at non ra-
tionibus agitur, sed observantia, cui te-
men velum obduci haud foret iniquum.
De Titulis, Insignibus ac Sigillis
non desunt Scriptores. Thomasius de Jure
circa titulos Consuem, Wernher de Ju-
re S. R. I. Principum proprios titulos ar-
gendi, & eiusdem argumenti Disserta-
tio Waldschmidii, Hagelgansiorum fa-
trum Dissertationes de titulo nostro
gratia Regis super recentes redditae. Hu-
pingk de Jure Insignium & armorum
satis celebritatis consecutus est. addendae
Bechmanni Dissertatio de Insignibus. Ejus-
dem Dissertationem de Sigillis laudant, et
volunt eandem Hupingk alio Scripto pene

* Von dem Curiali stilo und
vorne gehörig und Hannov.
Staats Cabinet p. VII. c. 5.

liari, de Sigillo vero Majestatis Saxonicæ Lib. VII.
dissernit M. St. Griebner, altius cogitandi
[illegible]
De Principibus Germaniæ Regni Imp.
Germaniæ Nationis Imperatoris & To
tius Germaniæ Statibus Sicendum
[illegible]
Status Imperii [illegible] eorum,
[illegible]
[illegible]
[illegible]

bentes. Erici Skarenius de origine Electorum & Comitiis Electoralibus Seniora Jo. net Panvinium non probat. Wilhelmus Paikell à Gehag de originibus Electorum, ubi etiam Christ. natiuitate nominibus Dissertatione quid velit titulus indicat; rectius is imitatus Theseum doctum, qui per incuriam Archivi ficia ex Herodoti iam demonstrauit si tantus novaturiendi amor. De Electorali integra Commentarius est Stephani Gewoldi, praeiudicijs & antiquis illis fabulis obsitus, ob vir eruditionem non sperendus. Originem optime Explicuit Eberhardi Gottlieb Rüdigeri Dissert. de origine Electorum Henrici Gualteri Thulemarii Octoviratu in genere & specie de Electoribus egregie laudatur; mihi in nonnullis minores, & arbitrariae quadam varietate videtur laborare. Joachimi Ernesti Cruger Novem Virorum S. R. Imp. auctoritas aby Dignitas docti medit, singulis Electorum suis, ibi Electoratus Octavum & nonum impugnant defendentibus eius dem liceat quaeso, nos breuitati studemus. In Electorum aut maiorib. officiis Io. Christoph. Wagenseil de Jure Romani Imperii Summis officialibus eorum, Subofficialibus dixit, illem agit Nicolai Myleri Hyparchologia. Gerardi à Malinckrodt de Archi Cancellariis S. R. I. eruditum est Scriptum, ne Sperendae die Abhandlungen von den Churfürsten, variae Dissertationes & alia scripta minora, quibus alia quoq; Archi officia praeter Electorum enodentur. De De

Io. Phidr. Ulpii de origine Electorum. Vitemb. 4. Ottonis Mencken Diss. de origine Electorum Lips. 4.

R. Francisc. Winter Argent. 1721. 4. Distit: Praerogativam Electorum S. R. I. circa eorum vendas abus speciatim Jus consentiendi Belias Imperii

4 de Vrione Electorali scripsit Wildvogel. Gunthing.

putatis &c. partim actum, partim & deinceps agetur.

36. OBLIGATIO erat MEMBRA IMPERII Imperatori & Toti IMPERIO OBSTRICTA & cuius Recognitio constat Subiectione Communium onerum obsidio, agnitio ne Supremae Iurisdictionis Imperii, quae indigitant Investiturae collatio & Iuramentum fidelitatis. De prioribus postmodum disquiretur, in Suprema Iurisdictione lis est de terminis, naturalli enim & capitis periculum adire membrum Imperii nonnulli pro certo contendunt, quod alii negant. Exempla sunt in vtramq; partem, sed ne in Ius deant, Exceptio lis fuit, vt nullum fere reperiri praeter Vlrici Wirtembergici de quo videndae Invectivae Vlrici Huttenii. De Investitura & Iuramento fidelitatis eruditi extant in Diss. de iure investiendi Status Imperii, nec commode hoc in loco carebimus variis Investiturarum descriptionibus Separatim excusis, aut Alteri Tr. de feudis Imperii. Sed dum Status investituram petere teneri audimus, non existimandum, etsi ea ipso omnia eorum bona feudalia fiant, Sunt etenim plurimi, quibus nihil Investitura praeter Solam dignitatem aut (si placet) Iurisdictionalia tribuit, cum terrae sint Allodiales. Maiores census quae bona sint, erudite quoad Singulas Germaniae regiones respondendo Vlrico Narbachio ostendit B. G. Struvius, quem tamen laborem paucis Statibus placuisse Exemplo Celsissimae domus Hanoverae, & aliarum, si opus demonstrare liceret. Eodem pertinet Dan. Streckii Diss. de Iure Allodiali Principum Imperii. Nec

Stephan Kühnlein Diss. de Ligia Principum Imperii de Altorfi 1705. 4.

Lib. VII.

descent Statuum & membrorum
quae immediate ab aliis regionum Dominis recognoscuntur. In eo subsellio woanda, varia quae in feudum dantur Archiofficia Episcopatuum Principaturum & eis vacantes ditiones quorum quanta leges sit, vel ex sola Clientela Fuldensi Dn. Io. Tridenici Schannat aestimare poterit, ut nunc alia praetermittamus opera. Habemus de eis Wilh. Leyserum Diss. de Jure Subfeudi; Ioh. Schilterum de Subinfeudatione, I. P. de Ludewig de primo foro Subfeudorum Imperialium alibi, sed delicata admodum res est, expetenda ex Subfeudorum Imperii.

Esset nullus locus hoc magis aptior ad Scenam producendis NOTITIIS GVELDICIS SIVE GVELFICVM REGIORVMVE BREVIBVS, sed praefandum omnino, hoc studia vacescere, nec peritos rerum humanarum causae latent. Recepit id negotii consultiss. Spenerus, nec desperandum de successu, modo eo loco sit constitutus ubi quae sentias dicere licuit. Illustris auctor ab Europaeis fere Scholae hic viam praeivit, opera Tomo I.; Illustrius Giovanni Germania Princeps documenta fuit, haud vanam fuisse, de eius in hoc genere doctrina opinionem; optandum ardentibus votis, ut vltra Austriam & Electores adscendat altero & pluribus Tomis. Eidem I. P. de Ludewig laudari nemini nevit Ius Publicum Pomeraniae quod penes se sit exemplum, novi & ego, tale quid de Hassia aliquando meditatum ejusdem Illustrem Krebsium Giessensem, Camerae Imperialis assessorem, cuius opera mina in Bibliotheca eius extare audio. Ut praeses eundem voluit laudem Johannis Georg Estor, nos Professorem I. P. H. editurus

Schneider Theatr. Camer. Gaudenzburg de Praecedent.

Imprimis vero ut Eundem permitto alteri Tomo (1) Palatinatus Superioris Brandenburg. (2) Anhalt (3) Ducatus Lemberg (4) et Marggrafschaft Baaden complexum (5) Tractatum de Bibliotheca imperiali eumq. ad Publicos extendat (*) Alsatia Deutsche Historien p. 318. & 478.

Gust. Christoph. Dithmar Inventarium der
Königl. Preußischen und Churbrandenburgischen Staatsschriften Zum Theil 2. Edit.
6. bog. in 8vo 1734. Hal. Zeit. LVIII.
Stück.
Everhardi Wassenbergii Diocesis Ratisbonen-
sis illustrata describitur à Rosero in
Bibl. Nova Historica principis.
Acta adhuc Ratisbonae.

Churbrandenburgische Hofstaat
Büschens.

Langermanni Burgberg. Ester Evdromus seu
Publii Hattiaci. Westphal Megapolitana. seu
Friderici à Lande Gelriae descriptio in Operi-
bus p. 124. seq.
Schweden Theatrum Baccalaureorum.
Anhalt Hof. Process.
P. P. Gründling von der Mark Brandenburg.
Acta negotii de Ducatu Bipontino. Ester.
Stirn von denen Staaten Churbrandenburg
Ferd.
Gebauer von Staaten.
Spener Opus Heraldicum.

69

Lib. VII.

desunt Statuum & exemplorum quae immediate ab aliis regionum Dominis recognoscuntur. In eo subsellio vocanda, vaha quae in feudum dantur Archiofficia Episcopatuum Principatuum & eis vocaentes ditiones quorum grauda leges sit, vel ex sola clientela Fuldensi Dn. Io. Tridenici Schannat aestimare poterit, ut nunc alia praetermittamus opera. Habemus de eis Wilh. Leyserum Diss. de Jure Subfeudi, Ich. Schilterum de Subinfeudatione, I. P. de Ludewig de primo foro Subfeudorum Imperialium aliisq, sed delicata admodum res est, expedire fora Subfeudorum Imperii.

Esset nullus locus hoc magis aptior ad Seriam producendis Notitiis Iuridicis singularum Regionum Orbis

* Per ratio &c J. P. de Ludewig de Privilegiis Wurtembergici ducatus qui de Archi Cancellariatu Fuldensi &c. Jenisenat Waldschmid &c., Widerholt de Praerogativis Electoris Treuerensis Zeyler. de singulari Serenissi Electoris Saxon. Eminentia Anonymus Von der Vorzüglichen Macht- und Hoheit des Churfürsten Brandenburg &c. Eodem spectasset Jan. Gruberi 1726. conscripta Dissertatio de Primatu Moguntino, ni aliqua Moguntinis parum ad Palatum, eam tenebris potius addicere quam emittere in dias auras suasissent. Schneider Disp. de Comitum Palatinorum Rheni. Iuribus, necnon eiusdem alia de Praerogativis Archidiaconi Austriae Serenissimorum. Jo. Henric. Feltz &c. de Bullingen. de Electore Coloniensi 1716. 4. Imperatorum Romanorum. Reipubl Argentinensi concessa privilegiorum Trija de non evocando de non appellando &c. Austriaci Jo. Sebast. Gambs Argent. 1678. 4 Christoph. Phil. Richter de Praerogativis Austriacis Jenae 1666 4. vide ipse autor sua Responsa.

(*) Jacem. p. 318. & 478.

Je. Henricum Reichs... Caesar. Imperialis assessorem, cuius opera mina in Bibliotheca eius extare audio. In praesens eundem voluit lapidem Johann Georg Estor, mox Prodromum J. P. H. edituros

Joh. Christoph. Dithmar Inventarium der
Königl. Preußischen und Churbrandenburgischen Staatsschriften Part. 2. Edit.
2. Berol. in 8vo 1734. gel. Zeit. LVIII.
Stück.

Everhardi Wassenbergii Diocesis Ratisbonensis illustrata describitur à Rosero in
Bibl. Nova Historica principio.
Acta adhuc Ratisbonae.

Churbrandenburgisches Hofstaats
Ceremoniel.

Estor de antiqua Hassiae formula Disquisitio
in Anal. Hass. P. II. p. 347. sq.
Eiusd. Juris Publ. Hass. Specimen I. de statu et
origine Landgraviatus Hassiae.
Wenckers Von Registratur und Renovatur p.
102. sq. gedenket, daß bey allen Archiven im Werck vorhanden seyn solten,
worinnen der Staat des ganzen Landes beschrieben wurde, dergl. nicht allerdings geschehen, sondern auf in dem Gesamtarchiv, aber gar kurtz.

Joh. Henr. Hagen dignationes, Praerogativae
immunitates, et expectantiae singulares domus
Brandenburgicae. Berolin. 4.

70

Das Sie selbst mist damaner Sachsen Lo/Sriban
Von niram Hovarhman Von Adel - Zu Leyden
1717. 8. Hue petris Hamburgi. plag. 9.
ist mit nicht Vornehmen Kinigtri Notis relat
tert Zu finden bey Christian Gebera Pastore in
Lochwitz.
Auctor weiter Dr. de Jech Consiliar. Jutring, Dr. de
Tschirnhausen, aut Secretary Venatorium Pleyn
Krug.

Inventarium Electoratus Saxoniae, oder unter
gnädigster Autorität, der gesämbtlichen und Ver
Verordneten Regierung, des Churfürstenthums
Sachsen und incorporirten Landen, durch unter
schiedene Documenta und Exempel aus der
Historie, und mit andern nöth. Anmerkungen
illustriret. der Jetzo Hochlöblichen Churfürstl. Sächs. Ober
Ämter, Hof. et Camera fest, auctore Johanne Christiano Gebero optima notae, magnae ingenii.
in dem Churfürstenthum Sachsen und denen da
nahmhafften Städten, worinnen Zugleich der Evangel.
Lutherische Schulen-Staat enthalten. III. Theile, worbey der
III. Theil Continuirt. Leipzig b. Braßdorf 1717. 8.

Vid. in Vita Goldasti.
de Hastia cum Ture in Brabantos Hucheca
Leiden Analecta. ubi Hestii & Heitschii scripta
Cancellarii Wolff de Todtenwart Analecta Hasso
ca apud Lebera Glückstadii.
Collectanea Hastiaca ex Philippi Magnani
mi concinnata penes Illustr. Goltmannum.
de Augusta Langenmantel.
Helmondi delineatio Juris Publici Saxonici Gener
Lips. 1717. 8. pacis plagulis constans, cum praefatt. de Stu
Juris Publici particularis. Hist. gleichmäss.

in praesens eruden volunt cupidum Johan
Georg Estor, nov Professorem J. P. H. editurus.

Friderici Rudolphi Gotha Diplomatica, lib. VII.
ad metam perducta à Generosiss. Dn. de
Gleichenstein, Status & Jura Ducatus
Saxoniae pingit sed non probari id opus
Serenissimis Principibus imo non satis
è dignitate sua videri, didici. Beemann
ni Historia Anhaltina in eandem decli-
nat viam, nec Hassiae Jure Publico Spe-
ciali caremus, si quando in lucem
auras prorumperit, quam Dn. Lehmineck
Esther, Cluytmans & Liebknecht mo-
lientur Historia Hassiaca, si quidem Spe-
cimini satisfacere mens est. Pene obli
ti eramus Stronymi (Dn. Gramm?) Jure
Ostfris. Jen Historia und Landes Verfas-
sung ab origine regiminis usq; ad nostram
aetatem deducta, aby monumentis in-
structae idoneis. Sed valeant haec, reli
qua ex Deductionibus Juriumq; singularum
provinciarum addiscenda, quarum ingens
numerus à Lunigio adductus, maior ad
duci potuisset. ff

Pars II. Silesiographiae Henr. VII. Jus Publicum Silesiae complexa, in exacto latere dicitur, nunquam publicanda ne arcana status revelentur, referente Ludewig de fruitfer Schriften p. 414. Adam Friedrich Glafey recens in praefat. ad Naturæ- und Völckerrechts Gemischt Jus Publicum Bothemicum, cujus dudum nonnulla dedit B. Stransky in Respubl. Boiema, Goldasti de regno Bohemiae operi insignis satisfacturus.

De Regimine Germaniae Universali lib. VIII.
Stei sententiam suscitavit non plane
novam, sed ab iis qui nil nisi Respublicas
irregulares & morbidas loquuntur fre-
quentatam, H. C. Henkenius, Dissertatio-
nes infra citanda. De Imperatore scri-
psit Bellingens, in Republica Imperii
Germanici singulari Dissertatione Co-
ringius de Imperatore Romano-Germa-
nico. De Imperatoris R. G. Electione &
Jure Electorum &c. Bechmann, de Electione & Electoribus Imperii Romani. Conf. Wilhelm Leyser, Wilcken, Hertius, Beckmann, Struvius, Teutschbrecht. Dissertationes V. de Electione Imperatoris Gothofredus de Jena, aby de eadem materia pleres alii, cum Actis Electionum in Goldasti Politicis, & alias vul-

de Jure Statutario Regis Romanorum Lipsiae 1695. 4. Pr. Christianus Weidlingius Respicias.

tim ac Separatim exstantibus videndi. De Regis Romanorum egit Dissertatione L. B. de Lyncker, Dissertationes Juris Publici de Regis Romanorum tum Electione tum coronatione Godefridus Ferdinandus Burkiork, de Electione Romanorum Regis Anton. Gunth. Fritsius & Justus Asterius. De Coronationibus iterum varia Electionum & Coronationum Acta quae dia Hanoviae 1613. 8. collecta sunt & quale opus, alicuius molis nostro tempore cum Carolus VI. Imperator constitueretur, editum est. Systematice Joachim Feller de tribus coronis Imperatoriis, Germanica, Lombardica & Romana, necnon Dn. de Chasot de regali Imperiali Augustorum Germaniae Coronatione, dixere. De coronatione Aquensi c. VII. & VIII. Aquisgrani agit M. a Beeck, de Longobardica nota sunt scripta contraria L. A. Muratorii & Justi Fontanini. Huc advocandi Scriptores de Exsigoribus Imperii quorum eodem tempore usus est Ulrici Obrechti Disquisitio de Clenodiis & J. P. de Ludewig Norimberga insigniorum Imperii tutelaris pars operum laborem curiosa factaeque ultimae accessit Jacobi Grebneri Syntagma de Insignibus imperii. Novissimum Scriptum est August. Frider. de Ganthier Clenodiographia Imperialis, qui non dissitetur, se aliorum in primis Ludewigii vitelo arasse.

De Assistate Imperatoris amplam conducere licuisset segetem Scriptorum,

si quidem id agerem, sed accipe Clarissimos. Sebast. Gericke de praeeminentia Imperatoris Romani Germanici scripsit. Sim. Schardii est Παράγραφος Juris ab Imperatore in approbando Pontifice usurpati, &c. in tr. de Jurisdictione; eodem alios Jura Imperii contra Pontif. defendentes collegit, quod etiam in Monarchia egit Goldastus. Eodem spectat in Monarchia etiam separatim excusus Flacius de translatione Imperii. Noti sunt Stamlerus & Schoepflerus de Reservatis Imperatoris R. G. Henricus Hennigs de Imperatoris Romani potestate circa Sacra, & alius eiusd. tr. de Imperatoris Rom. potestate circa profana. Laubi Bernhardi Waltz Repraesentatio Majestatis Imperatoriae per singula eius Jura. Gabriel Schwedenus de Reservatis Imperatoris. Sed omnes Imperatoriae Majestatis nimii sunt praeconis, in quo tamen alter magis, alter minus excedit. De indiciis Palatini praeter Commentatores ad A. B. Joh. Frider. Georgii est discursus de foro competente Imperatoris & Statuum, sunt & quaedam capita Freheri in Originibus Palatinis. In Lunigii Staats-Consiliis no. 10. legimus Consilium hac de re, editum 1602. In dem Discurs von Gegenbedenken D. Caspar Von der Churpfaltz Johann Vicariats-Gerechtigkeit, itidem in eandem rem aliquas exstare paginas fuerunt. Jus Palatinatus Rheni valde gravitervariis politum est, antiquitus v. à Chokier

& Ahasuero Fritschio; haud ita pridem Io. Ehrenfried Hagero tr. de Jure primariarum precum. Adamo Cortejo in praesentatione Juris primariarum precum. Aduersus Pontificis & Conradi Ligenii Attentata defensionem Imperialium Jurium Jusceptit Michael Hermannus Grübner Dissertatione de primariis precibus Imperialibus, necnon Pseudonymus Carolus Ehisdecenes de Jure primariarum precum Vindiciis. De iure inv. ix Illustr. B. Schertzfleischius, & occasione nuperarum Controversiarum plures editi Tractatus magno Volumine colligere instituerat J. J. Moser, cui tamen quominus perficeret alia obstitere, inprimis Lunigii Codex Italiae Diplomaticus II. Voluminibus editus. IVS CONFIRMANDI DIGNITATES ix ipsarum Dissertatione exhibuit J. H. Bechmann, Jen. 1686. prius quam extat Jo. Fridr. Aletii Disput. de dignitatibus Imperii Romano-Germanici. Antonii Bullaei Oratio de Jure nobilitandi, Gerardus Noodt de origine nobilitatis Germanicae, inter eiusdem Opuscula reperiendi sunt. De Comitibus Palatinis Adolphus Romanus, Georgius Schubartus, Io. Frider. Lehmann & Jacobi Caroli Lehillingii Dissertationes de Jure legitimandi Comitum Palatinorum in terris Principum Imperii sufficiunt. De iure investiendi eiusque gratuitorem vero de Feudis Imperii in calce sistemas. Ibidem Postremus Dicitur praeuerteretur, hic vero non immodo Commissariorum Imperialium ratio labebitur. Proposuit Dn. Christ. de Lynckers Dissert. de Commissario Imperiali ad negotia Status, cum secutus Io. Volk. Bechmanna de Commissario Imperiali in causis Iustitiae.

ri. Jus Legitimandi partim generales, partim de Comitibus Palatinis Scriptores tractant. De controversia praecedentia nihil iam dicam. De controversiis vestigialibus materialibus inter Status & Electores Scriptores de Regalibus agunt, necnon ii, qui Vectigalia pro obiecto sibi sumserunt. Privilegiorum concessio & Legitimi de eis generaliter Scriptorem occupavit. Privilegia de non appellando quondam & recens in forma quod attinet collecta sunt, in Carpzovii autem Disertationibus est aliqua de Privilegiis Saxonicis de non appellando. Separatim commemoratur Ludovici Dissertatio de Summa appellabili & Joh. Strauch de modo appellandi ad Cameram. De Legationes ad nostra Imperii videndum quid sentiat J. P. de Ludewig Tr. de Jure ad legandi ordinem Imperii, & qui de Legatis ni gene re commentati sunt. Jus Statuum vestitura & Regalia in integrum Comitibus Palatinis Caesar largitur, de Statibus Imperii quando verum est, generales Scriptores, & supra adducti consuli debent. Jus concedendi indicia Monasteriis exponitur in Tr. Guilielmi Antonii de Steuerberg de Judiciis Monasteriis, necnon Joh. Brunnemanni & Strauchii reliqui Dissertationibus. Jus Postarum Germanicarum propugnat Ludovicus ab Hoernigk Dissert. de regali Postarum Jure, quam à Tr. postmodum in Germanico emisso in nonnullis dissentire notant viri docti Christiani Leonhardi Miscellanea curiosa de universo postarum Jure Excerpta & in lingua Latina inedita exhibent, nec laude

Vide. Herman. Kennerich de potestate relegandi ejusmodi lipsiae 1716. 4. disputantis ita ut Imp. id Jus cum Statibus communicaverit.

(a) Hert. de Jure per. Territ. p. 253.

sua destituuntur. Caesareorum postea
Jura variae, quorum Defectiones a Caesarii e
missae adstruuntur, quibus responsionem in
genda.

Jus Concedendi Nundinas Athanas
Fritschius de regali mercatorum Jure di
sertatione pinxit, nec vsu caret J. F. Rhe
tii Dissertatio de Mundinis solemnibus.
Jus Datae civitatis inter alia Re
gesta enarratur, ab ab iis qui Jura
Principum vindicant quoq; tangitur. Jus
Concedendi officia Imperii in Se
natoribus de officialibus disseruit. Jus pro
ponendi in Comitiis, ad Comitia rem
simus. Jus Titulos insigniti Gra
di, Patricii nominis omnia Expedi
endi non multos allexit Scriptores. Ch
Aug. Rott de antiquissimo & adhuc
durante Romanorum more stipula
Dissertatio, Christ. Wagenseil de Titulis
Imperatoriis & in eorum Nic. Christ
Lynckeri Dissert. de Archivo Imperii
quod de Idiomate Imperiali Fritschius
Fr. de Idiomate Imperiali his de rebus
elaborata sunt. De Iudicio Assessoris
in capite huius libri actum, & nos ali
quando demonstrabimus, ea quae de Ju
diciis Palatinis valgo ferunter vera
esse germana.

De Imperatoris Ab
dicatione, Resignatione & Depositione
Athanasius Fritschius de resignationibus Im
peratorum &c. egit, alii de resignatione Ca
roli V. Depositionis tractatio odiosa est
legenda Dissertatio Schubartii qua Henrici
IV. Exemplum turbatae Reipublicae im
num protit, necnon aliorum de Venera
De Vicariis Imperii & eorum po
testate facile liquet Scriptorum fre
quentem, cum admodum delectata haec

ses sit. Acta Palatina egregia quaeq; hac
in causa prodeat, tam ante quam post
bellum tricennale emissa. Recusa est 1711.
Joh. Dietheri Historische Nachricht von
seinen Intereßen seines Vicariates und
Interregni, was er[illegible] anno 1711
alleg. scriptum. Germaniae Pharonymo
Westphaliae editum. Jo. Volk. Beckmanni
Diss. de Vicariatu Imperii Joh. Schil
teri de Vicariis Imperii Germanici, w.
Balth. Wernher de Jurib. Vicariorum
in etwa Bulla expressis. Henrici Griebner Specimen Observationum
Miscellanearum de Vicariis Imperii &
alia eius Scripta, inprimis Dissertatis
de precibus primariis Vicariorum Impe-
rii magno plausu omnes sunt exce
ptae. Just. Christoph. Dithmar de Vi-
cariorum origine etc. Progressu Disqui
sitio historica potissimum intenta
est. Vicariatum Italiae Varia Acta
inter Chartuarium & Lubardum de
nuperime illustravit Dissertatio Dn. de
Munchhausen. De Augusta Impe-
ratrice Jo. Volk. Beckmann & St.
Laurentius Fritschius commentati sunt.
De Augustae Imperatricis Archicancel-
lario Dn. Waldschmidt de Archican-
cellariatu & Primatu S. R. I. Principis
Abbatis Fuldensis Philippus Adamus
Ulrich verba fecere copiose.

74. De Negotiis Caesareo-Electora-
libus & Controversiis Disquisitiones
de Electorum Juribus & Praerogati
vis, Lynker de consensu Electorali,
Mascovius de origine Electorum & Co-
mitiis Electoralibus, Sam. Rachelius von

Carl Otto Recheberg Vicarius
in Saxonia Illustris natalem
Archimarschallatus progra
mate exposuit. 4.

Vicariorum in A. B. ora
expressis

de terris Juris Saxonici &

74

Churfürsten und Collegial tagen
Albertus Roederer de Comitiis Electo-
ralibus von denen Reichstagen, quos o-
mnes hic adducere visum est, cum
supra apud Electores omissi sint, qui
von denen Reichstagen Jenipsemunt
DE COMMENDIS vectigalibus, etc.
Praes. GERARDO Georg. Christian. à
Goelnitz de regali Vectigalium Jure
de Jure vectigalium Casp. Ziegler
de Jure Stapulae Engelbrecht Mayd
burg. Jus Stapul Antwerp Beniam. Lan
zer. Jus concedendi moneta &
Westraetia quaedam invenies in David
Romani Lib Hagelstein Actis Publicis
Monetariis, & Hofstat. Supra citata
Dn de Banau
De comitiis STATUUM Universalibus
Ernst Friedrich von Lauter gro
Lorch est liber Comitiorum Reichs con
cinne ac docte agit, sed studio partium
addicta est. Comitiologia Ratisbonensis
minorem meretur laudem, ipsa aliquan
do Dn. Heider acriter perstricta, nec
iniuria, cum studium partium ubi
refulgeat. Hermann Conring de Co
mitiis rectius alia via de praecipuis
negotiis in Conventibus Imperii, more
suo, id est erudite disserit. Joachim
Hagemeier, Io. Christoph. Wagenseil &
Io. Henricus Meiern de Comitiis Imperii
universalibus eorumq; causa efficiente,
subiecto & materia minores sunt, quo-
rum optimum censerem Hagemeiorum
Speciales Historiae Comitiorum singu
lorum libris generalibus lucem afferunt
sed rariores plerumq; sunt; nec dat
tii de Pace Publica libri, aut Schaller
Reichstags Staat IV. Volumina negli-

genda. Novissimum Scriptum, Compendiö se hoffreibung nimb Kaiserlich, als er in fil. Römischen Kayl gefallen etc. De votis novis nota est Controversia, v. N. H. Griebner Dissert. de Jure Suffragii usu intermisso non peremto. De cassibus à Jure Maioris partis in Comitiis S. R. Germanici Imperii exceptis, in Instrumento Pacis artic. V. §. 52. Formatis Dissertatis comparuit Schwederi, quem nonnulla alia secuta, ut de antiquioribus nihil moneamus.

De conventibus Deputatorum Thesaurus Fritschius satis prolixo libello prodiit, quem Actis Publicis inseruit. Idem Saxam voluit Jo. Christoph Klagensteil, neuron quoch. Hageneuers von Reichs Ritterschaften, de deputationum Conventu. De conventibus choreatibus disputavit Christianus Wildvogel, ubi Conventus Circulorum Correspondentium Franconii, Bavarii & Suevici describit.

De officio Directorum in Collegiis circa negotia Imperii videndo Dissertatio Nic. Chr. de Lynker, Professoris Gottingensis. Idem Genis Publici de Directorio quod Archicancellario Germaniae mortuo, absente vel impedito, Imperii Archimarschallo competit v. H. H. Griebner, strenue Electoris Saxonici Jura defendunt. De directorio Saxonico in causis Evangelicorum C. H. Hornius, de eadem re fasciculi quinque Dissertationum Scripsit. Ita Dissertationes plurimae nuper prodierunt. Hasce negotia haec insequentur in Antece-

De Exercitat. Defectuum Militar. Evangelicorum ex Statuum defectibus Comitiorum in fil. R. Reichs Tagliß abzuhalten. Lemgo. Hahn. 1682. Vol. II. no. 298. Leonhardi no. 219.

Inserirt in P. III. Mullers Staats-Cabinet, Curialien Buch der Consequenten Zweifl. am Rhein und andern Kriegs-Armeen 1683.

dentib⁹ iam sedibus decora sunt Bona Monasterii Alterthaldorum & Oppigneratio Bonorum optime hic locari quit. G. A. Struv de Allodiis Imperii. Lyncker de potestate Imperatoris alienandi bona Imperii Strauchii Disput. de Oppignoratione rerum Imperii Struck Disput. de alienatione rerum ab bonorum Qualitatis ratione R. G. Struv Disput. de Allodiis Imperii Scriptores propius sunt optandum, vt quis singulari opere indagaret, quae quondam & ubi sita fuerint bona Imperii, quibus occasionibus aut amissa aut in alios translata; & de iis, quae ex iis adhuc restent. Rerum Matrio, Statu positivo & Abrogatis Commorum Imperii Tribunalium, Scriptores generales agunt, sed parce. Ahasueri Fritschii Disput. de Camerae Spirensis Translatione, & Dicasterii novi Imperialis Erectione. Joh. Strauch Disp. de Judicii Camerali reusationes Scriptores de abrogatione Judicii Westphalici Rothwilensis & Provincialis Sueviae, dabunt quaedam. Nonnullorum Defectus varii Scriptores durante bello Tricennali e post illud ob oculos posuerunt, & huc inprimis sunt Collectio Actorum Publ. de re Monetaria Imperii Thomanni ab Hagelstein, praeprae p. III. De Matricula Imperii Dissertatio de S. R. Imperii matricula Io. Christoph. Wagenseil Disput. de Imperii Matricula, Ahasuerus Fritsch de Matricula Imperii, aliq. rerum quandam deductiones de Modificatione Matriculari adhibenda.

48. De Legationibus Scriptores de Recessibus & modo procedendi in Comitiis, ubi & de Interpretatione & Abrogatione. De iure Belli Io. Gruppenfeldt de Jure Belli & Pacis in Imperio Romano-Germanico. Huc pertinent plerique Consultationes de Bello adversus Turcas suscipiendo. De Transitu in exercendo in Ditione Thasieri Fritschii de transitu militari. De Collectis Lynck Disp. de Indictione Romana Thomae Mertkelbach Consilium de Contributionibus Imperii inter Albert & Arcta. Schilteri Dissert. de Capitatione T. II. Jur. Mod. Disquisitio de communi Germanorum Patrio de P. P. Spectandae & variae Diaetinae Consultationes editae vertente Sec. XVI. & ineunte XVII., cum Statuta recte essent collectas. Besoldus de aerario in opere Politico, alii. De Legationibus ad Imperium & ab Imperio missis, generales Scriptores de Legationibus T. VIII. ed. Staats-Cabinet Joh. Joach. Mullers cap. VII. Von Empfahl- und Ertheilung der ausserordentlichen und von Pabst Clemens VII. erst von Kayser Carl zu Regensburg abgefertigten Legaten Laurentii Campegii 1525. recte varia in Lunigii Theatro Ceremoniali & Actis Comitialibus huc facientia nachzulesen. De Foederibus & Pace Jo. Friderici Rhetii Dissertatio de Pace. De Invidia Caesaris circa negotium Pacis Francisci Christoph. de Khevenhüller Gesta eius in Principem deprimens, ipsius Serenissimi Statuum ingratis: & novimus Praesidii id praesidium fuisse ab arce procul asse. Contra huic concursum Statuum Impe-

Volvendi qui Jura Nobilitatis dedicarunt, inprimis mihi Caspar Lerch de Duernstein.

rii circa negotium pacis tractandæ B. G. Struvius, haud male, meo quidem iudicio. Conducit vt ea controversiæ eodem spectare patet ex variis actis Colloquiorum. De Feudis generalibus & Caducitatis nuper in Comitiis disputatum. Imperatorem & Reges Romanorum avitæ coronæ exercere &c. Sed varii tituli iam exhausta sunt. Alia Dissertationum de statibus aut membris Sacri Imperii diversa ratio, aut tamen cum iis ita comparatum est, vt separatim editum nihil nancisci quiverimus.

Lib. XI. De iudiciis generalibus Reipublicæ olim disquisiuit Hermannus Coringius. Oldenburgeri Limnæus emendatus ingentibus Gerhardi Diserti de Supremis tribb. Imp. Germ. iudiciis Atrium & Conradi De iudicio Aulico Dissertatio est Enea Mauritii, postea Iohannis Christophori Loffenbach de consiliis Caesareo & peculiari Aulico opus, molis & doctrinæ excellens, Iohannis Jacklerii Concordia Supremorum Tribunalium Sacri Romani Imperii ad Loffenbachium, Fabius Hieronymus Gerdesius in stirpe Vennaschusiana, Selectiones & alius partim intactas materias huc spectantes dedit. Vidimus nuper Anonymi Schrozeri Königshofstrafft-Conclusa. T. I. II. Quid in hoc iudicio aulico portendat elegans alias scriptum: Grundfeiger unterthänigst, vb dero daß Jurliche Hofgericht mit und neben einer Commissarien zu Regierung conservirenden Jurisdiction in allen und jeden Jhr. Jhn Fabr, per se patet, magisq. patebit si 1613. editum, & Consiliarium Palatinum eius auctorem dicamus. Hoc num eius auctorem dicamus. Hoc

Loeffenium hactenus creditum; sed esse potius Franciscum Zacharium, inde dicit, quod Goldastus ad Exemplo suo adscripserat testis maior exceptione. Invalide consuluisse omnia scripta, tum ferente causa Donaueritica, tum aliis in Comitijs & alibi animis iam diu exulceratis proposita. De iudicio Cognati notum Anonymi Quinquestrium Camerale notata Gylmanni Symphorematis, Sententiae Christ. Besoldi, Leyseri, Deckheri, Rhemii, & Jll. Ludolffi. De iudicio Camerali cum iudicio Aulico non conferente dissertationem reliquit Bch. à Schweitz Szulecki. De Revisionis iudicio Hertii & Cocceii Dissertationes prostant. Veraisii Assertio Jurisdictionis Camerae aduersus Senatum Spirensem, necnon Georg. Adolph. de Ludolf Corpus Juris Camerale, aliaq. Varia Scripta passim apposita, partim secto nodum vulgata volitant per ora virum. De Visitatione Camerae Imp. nouissima Christian. Albertus Halckenius disputauit, de aliis Visitationibus consulendi Recessus nostrum edidit, quae ante bellum triennale mota sunt. De iudicio Rottweilensi Ericus Chemnitius, in Chronologia Caesarea. Dicasterialis initio Georgius von Zimmern, necnon alicubi in Commentario ad Ord. iudicii Rothvil. P. H. Wehner. De Residuis Imperii aut Magistratibus partis iudicij vigentibus aut abrogatis, varii. de Judicio Provinciali Suevico Schneider, & Schweder de Praerogatiua Fori. De iudicio Provinciali Norimbergensi Pachelbl à Gehag. De iudicio Provin-

cialis Franconici Anonymus. De iu-
dicionum Westphalicarum origine, na-
tura, progressu & intentu Christia-
ni Thomasii Dissertatio est, recenti-
ori Hippolytachii de Feimaris, & nos a-
liquando de eis latius commentabimur.
De iudicio Agrensi, Magdeburgico, Tu-
ringino & aliis antiquitus notissimis
nihil memorabile inuenimus. De Palatio & Sca-
nato Halensi disputavit Ockelius.
De iudicio Argentoratensi Joh. Wolf.
Bechmann, Henricus Coccejus, & Sam-
el Stryck de foro Austregarum, pa-
rissime vero disseruit Georgius Schu-
hardus de Austregis Imperii Roman
resert & Conring & plurima de his ex-
stare in scriptis Viritorum Correspon-
dentium.
(a) de iudiciis
g. g. 9. 63.
Iudicia in causis status vel rei
publicae item Imp. Dubii Fori tangunt
matrimonialia, & lites de capite & fo-
tunis omnibus intentatas. De prioribus
Brunnemannus de Jure Principum & Statu-
um Imperii circa causas matrimonia-
les. Frider. Ludovici de Judicio in cau-
sis Principum Protest. matrimonialibus.
Id certum, non esse iudicem, de
cebunt plura deductiones quaedam Ne-
apolitanae, & Scripta Caroli Ludovici
Electoris Conjugis in der Streitigkeit
Lust der ofeiger libro & alibi. Li-
tes de capite Imperii praecerum non Im-
ise voluit Pufendorfius, alii contra
censent, nanum de tabula, de Hatten
luccinis dictum, ubi & de iudicio Im-
eipum rem Pufendorfii, quod impu-
nis egregie deducit Domarius. Sed de
formatione & alia acta eius temporis
ris. De Forma Imperii Romano-

Gerhardi Herm. Kirchnerus in Orationibus Exercitii gratia, de Monarchiam & Aristocratiam singulariibus Orationibus duitz est. Nic. Christ. de Lyncker Dissertatio de forma Imperii Romano-Germanici potius praeter hac declamata habet in recessus eruditi est Caroviedan über die Grundfeste des Heil. Röm. Reichs, quorum tamen neutrum Monarchiam astruendam dedit. Varias auctorum sententias congerit Libranda, & nuper Henricus Christianus Senckenberg Formam Systematis Germaniae Monarchico-Democraticam attulit, videbitur ne quae formarum desideretur. Relatum est mihi auctorem cum hoc scriberet admodum juvenem, nec necessario tempore in strictum fuisse, ut adeo non mirum sit, eum retractationem cogitasse de nostris imperii Romano-Germanici Ecclesiasticam Disquisitionem, Sacrum Romanum Imperium legimus, videndus & Conring de Imperio Germanorum Romano.

91. Subsidiarii & adjuvantes Scripto[illegible] leges parati. Restant thesauri qui vocant suae Lexica primum excutienda. Primus in eo genere commendandae J. H. Wehneri Observationes, cui rejungi fere solet Jus Publicum, Speidelii Tabella Historico-Politica, Besoldi Thesaurus Practicus, omnes, fusa, interdum & confusa instrumenta Notitiae. Addo Glossaria Cangii, Speelmanni, nec Schilteri Germanico-Francicum, siquando in lucem datum fuerit a limine arcendum, aliorum circa Germanicam & Westphali quam labores in Syllabis quandoque videndi.

78

Juris Civ. Itali, ac Germani antiqui notanda pars. Reinerius Alemanniae, alii Scriptores, multae lectionis, aliquando plane alieni loci aliquid inspergunt magni momenti, videndum itaque et haec loca noscamus. Omnibus ... virorum Illustrium privata, magni faciendi si haberi queunt, ... ex Bonnenburgianis Excerpta vidimus quantivis pretii. In Bibliotheca Forneriana tale quid latuisse auctor est Vulpius, & iam novimus quid hoc rei fuerit: Ephemerides nimirum ab anno 1657. usq. ad 1687. scriptas de praesenti rerum statu singulis mensibus. De iis i. q. Act. Literata differit Leibnitius? Ut ego arbitror, Struv. pag. VIII. si enim istas, nondum ultimam lineam expertas. Latent eaedem in sacrario Bibliothecae Illustris Viri Jachar. Conr. ab Oesenbach. Libere in primis mihi in domum Austriacam, an ex rerum an rerum ex partium studiis, arbitrabitur alius. P. Joach. de Rosdorff Consilia & cogitationes in chartam coniectae Peregrinationum libri laudem suam ferunt, non tamen tanti ipsi nonnemini hic faciunt, ipsi cautus aedificatores esse perhibentur, quanto minus vitam Epistolas Virorum Praestantiorum eodem spectare vel Forstnerianae de rebus Pacis Westphaliae documenta sunt, nec vulgaria dabunt eiusdem Ill. Viri quae passim latent. Vidimus earum quondam fasciculos in Bibl. Oesenbachiana; nostris alias esse apud Dn. de Chaskowsky Cancell. & Consil. Primum Hassiae-Darmstatinum. In eadem Oesenbachiana sunt Bonneburgiana Acta agentes de rebus gravissimis, neconon aliquae Goldastinae Epistolae & ipsis interdum aliquid elementi inest, utut variis, cum plane non plenum familiares sint. Lingelsheimii

Leimicras & Borgarsianas inductim
editas, nonnunquam hiu fal evadit, nec
Schurtzfleischianis tale quid deest.
Melanchthonis ad Camerarium & ipsa
haec scholia ostendant, nec Davidis Ay-
trarii Volumini ea desse dicantur. Ne
quid Stattlandia plurimos tales li-
bellos infestos esse, inspectio oculeris
testatur. Et haec quidem hactenus
STATTICI LIBELLI, imo ipse Attalus
ti, non negligi debent; interdum enim
paucis pagellis ea continentur, quae in
multis aliis frustra quaesiveris, sed dele-
ctu opus est. Nota sunt Fischmuthi
scripta, circumferuntur & alia, quae
qui sperni, stupidus sit necesse est.
SCRIPTORES VETERI interdum liberius
loquuntur, interdum nonnullorum ca-
pitum, quae alicubi quandoque opponunt
maiorem cognitionem habent ipsis in-
digenis. Par est dicere videamur!

Finis.

Statticorum libelli multum re
conditi nesti antiquis
libris praesertim; ex gesta
bij a me Specimen.

Dictata
ad
Ludovici PROCESSVM civilem.
Hilerenbergii.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Cap. 1. Ubi dum processu possessorio indagamus.

§. 1 De libris abbreviandis vari varia disseruerunt, collegit ingentis horum scriptorum numeri titulos in Bibliotheca sua juridica Struv., nec tu à tam multis amicis & post tot fantasq; consultationes, E. nostro ævo emendatio speranda. Credo mali in hoc vestio, quod Advocati tales plerumq; protrahant, Judex v. aut certe artificia planè non attendat, aut v. suum interq; non satis tale patere credat, ut dilig obviam ire possit. Multoties etiam partis actricis, aut tamen justitia causæ minus. reo. advocatorum ignorantia accidit, ut processus protrahat. Nunq. v. factum aliquid fieri, imò desiderat brevi terminari possent, si Germani à habilibet haberet Judicium quod satis ut hi libri recte attendere queant. 2 judices eruditos processus, formæ & artificum peritos. 3 judices vires bonos & de libris justitia terminandis unicè solicitos. 4 Judices in officio sue diligentes, & nil nisi ea strantes, quæ libris citò finem afferre possent. Hæc ut cuncta si præsupponas, & sic judicis officium largissimum uti, ic Te conveniet, patiaris, E. ipsos ordinationum processualium, & alios à Germanis stilis sæpiq; acerbe

petatis defectus, nil obstare
de his, quo minus prmtè administ
tur justitia.

§. 2. interdictij infra demonstrabo inte
dicti non posse dici de specie pe
jus possessorij, sed illam tm in
hac forma ferrat, ut parte de the
tibe conquesta, procedat suma
ria cognitio, & juxta modum jure C.
juris paulo diligentiùs trutinatis
per sententiam mandatum C. inhibe
cedant

processus possess. processus certe
possessorij ordinarij petitorio n
nebilis præferendus, cum illic tm d
jure possessionis, hic de jure proprie
tatis docendum sit. e Magis v. adhi
celeriores aut probationis aut ex
ditionis e Summarissimum, ubi tm
præsentanea demonstranda posse
sio, sive justa s. injusta, modo sit
quieta.

§. 3 Advocati nil magis certum e, qu
in advocato ubilibet regni genera
processus, quo agendi & exactam
cognitionem. Brevissimis ubi pe
formularis, ut e.g. in Saxon. ultimu
hic minimo verbo peccans ex p
sessorio summarissimo in ordinarium
aut plane ad petitorium detrudi p
erit. Et in hic plerumq; hæret ag

cum Advocatorū eruditorum m-
gna sit varietas plerumq; iis qui
eruditione instructi ex hoc ordine
maiores satis evolantiby.

Hisce supra dixi multum in ju-
dicio situm, precipue v. huic in-
genii cautio & cognitio medii agendi
necessaria, in dirigendo processu pos-
sessorio sumario & summarissimo, ne
aut in causa sua vica ad aliud ge-
nus spectante possessorio pedi pa-
sato, aut v. eadem possessoriam,
ad proprietatis judicium magno par-
tium incommodo & abinitio emittat,
& incongruis decretis postea eo
deducat. adde secordia sua, dum
interlocutis passim partis cujus-
dam vafritie ea trahi patiatur,
de quo ultimo infra tabig.

§ 4 Exhibita. Cum processy nostri no-
men indicet eum in eo proponenda ad
possessionē tendere, de petito non
erit ampla quæstio habenda, cum
id ex se pateat.

§. 5 quæstionem. Interdictum hoc cū
multa ejudicialia e.g. de jure he-
reditario &c. demonstranda sint
adhæc apud Rom. neq; nisi ex a
cognita contigerit difficultes sum-
marissimum, sumarium petity pos-
sessorium semp & ubiq; cessat.

Omnia & quæ hic dicunt. de poss
sessorio ordinatio capienda S.

§. 6 Alius excepit, sed & in juvenibus, qa
hic non nisi de possessione tis
in tm possessio non proprietas de
fendenda. Imo judicis officium mea
dem sent. adeo largum Statui pos
set, ut exceptiones, quæ petitorium
concernunt, statim p sent. interlocu
toriam absque quispe possitas, ei re
jicere liceat.

Contra regulæ, multis aliis modis d
fendi poterit in interdicto quam tra
tum possessio & raro agetur de instru
tis; plane in regularibus, quæ inst
deducam, & instrumenta in genere ju
dicata, sed pessimum possessorium s. ord
narium s. sumarissimum non spec
tant.

§. 7 Controvertitur agit hic A. de remed
& sent. in possessorio. Distinguen
dum inter possessorium sumarissimu
& ordinarium. In sumarissimo appel
latio plane illecita, in sax minim
teste Riv. t. 35. cn. 8. p. 1197. De
jure civili quoad effectum devolu
tivum non autem suspensivum
admittitur. teste C. un. C. de mo
jud. De jure Can. & quoad effect
devolutivum & suspensivum Can

Cap. 1.

§. i. X. de sent. & re. iud. Quia multæ cautiones in Germania sequuntur; ius cur. auctoritate receptum non est, quæ si de re nata in comitiis Imp. Camerarij, quæ sæpe in cautiones decernunt. Excipiunt damna, expensas & pœnam, si de his aliquid particulare in sent. interlocutorio cum appellationi quoad utrumq; effectum locum dant. In quo tamen ordinario & cum præjudicio, ubi partes satis tentq; magni sit præjudicij, appellationi ad utrumq; effectum deferem, qua in re præsertim in Camera Imp. Camerarium plane consentientem habeo adq; ad alias in causis supremas eiusdem consentientes provocare possum.

§. 9 claus. salut. Ad nullum scriptum adhuc hæc claus. exhibetur quod mirandum Consilium Imp. eiusdem diserte statuit verbis. Quæ cum supposito judicis officium in processu semanifestissimo semper esse videatur tacite intelligendam esse hanc claus. existimarem, cum officium judicis largissimum velim.

Cap. I.

§. 10 Jrrevid[enter] hæc idem omnes D. doctrina, sed si idem dicit Cod. ut ea quæ desit advocatis judex suppleat, insficiamur & hic dici non regandum censerem, ut partes in viam reducere possit.

13 effect[us] nonnung. In judicis inferioris hic nulla partes est, ad is superioris arbitrium facteng sequi tenet unde concedere solent appellandi in in summa rissimo ad effectum devolutivum non suspensivum nisi aliud placeat judici superiori

Cap. II.

§. 2 diem dicere inter. in si de facto turbatio non constet, suspecturum crederem, licet actor s. impetrans de ultimis horis in libello aliquid ponat, licet semp rectig. factum arbitrer eum, qui diem quotidiam ante turbationem, conjungat.

4 Executor mandati, cessat v. hæc clausula in mandatis, quæ sine clausa vocant, ubi in semp tacite. subintellecta existimat. Inde verò oriuntur exceptiones subr. obreptionis, quas pars impetrata pbare intendit, rem alio modo se habere, quam posita sit, indeq mandatum ad ea jam irriti redigi debere.

§. 7 Hessingen / in mand. sine clausr.
regatur, vel duo imprimis judici sta-
tim demonstrentur, quorum alterum
è possessio, alterum v. turbatio.
Quibus ab initio statim non demon-
stratis à judice emanare solet de-
cretum interium sin Vorbescheid.
hisce fere verbis: Könte Implo-
rat so weist als Hessingen sabto pos-
session ad mit der Inhibition
der turbation wie Hessingen be-
fehlen, vorgestalten
sonsten rechtlich.

2. Falt dem nun multis in locis
imprimis v. superioribus Impet. Diensta-
ges ijesse. replicae ab impetrante
judici exhibitae, in eid mandato
cum sine clausr. locum hujusm. implo-
randi tenent, & judex in non amplio
implorates ad sent. procedit, quam
paritoriam vocant, cui si non pare-
at, sequitur paritoria ulteriùs, non
nunq. in alia aut alia. Demum v.
impetrat. mandatum acriùs cum
declaratae poena, quod sequentes
executoriales. Ubi in notatum
velim paritoriam primam, eo in
casu lubi exceptiones sub & obrepti-
onis allegatae, plenam vocari, quan-
do v. nihil hujusm. à parte impetra-
ta productum &c. in paritoria simplex.

§. 11 ynofficiosa sufficit In, si testes
Dicant, pignoratum ideo non cessa-
se, sed in iure suo exercendo pers-
xisse, cui depositioni si antiqui
possessio quieta accedat, in pos-sso-
rio sumariissimo turbatg nihilomi-
ng manutenebit.

12 iurisdictionis nonnung. in fi violentia non
essent, imò potig collidere cumulent,
decerni solet ex officio, loco sententiæ
pariter mandatum actoris cum
pœna declaratiæ, ubi dein de præd.
ut supra dictum e.

14 plenarii tali v. in casu, ubi Im p colli-
rando possessorio aliquid addicatur
non opus e, idg exactissimis pbā-
tionibg, & sufficit ea quæ ad possessi-
rium sumariissimum non pertinent
allegasse & quodammodo qsi aliud
agendo demonstrasse.

17 inhibitionis pcs multa comunia hꝫ
hic inhibitionis pcessus cum inter-
dictis Romanis ubi m nihil decerne-
bat, nisi partibg prius auditis & non
præcedebat, per mandata, sicut hꝫ in
summis Imp. Dicasteriis. Unde doctri-
nam jur. Rom. de interd. mand. sine cau-
sales incongrue applicant, quod im pri-
mis usu tenuit Mindano de pr. & mā.
& summa Imp. Dicasteriid. v. quod
attinet, pcessus inhibitionis mandi
exirent.

tis cum clausula fere equipara
pt, in quas semp clausula justifica
toria accedere debet.

Et possessio, sicut in possessorio sum
mariissimo Jm de facto ultimo pos
sessionis disquirit, ita in possessorio
ordinario de jure possessionis doceri
debet, ubi cum pleneng nulla argu
menta ex petitorio concurrant, non
minuim e, si inter possessorium ordi
narium & petitorium, non adeo ma
gna fit quoad talis durationem inter
cedat differentia.

Et petitorio quidem Ares possessori
um ordinarium abrogandum conjue
re, ejusq loco petitorium solum sub
stituendum vellent; Rei veritas hl
non adeo frequens e possessorium
ordinarium, in finibus minimum Jmp
Dicasterijs, & inde non secus, illud
plane loco movendum e. Certe si
petitorij vix explicanda litigac
ambages congruo aliquo remedio
tolli possent, tuberes concederem pos
sessorio ordinar. non adeo fore opus;
Sed quoniam id ne speremus quidem pt,
reliquendum tertie miseris hac re
rationem litigantibus, ut possessorio
ordinario aliquas minimum difficul
tates & nonnullas circuitus eruant.

§. 2 Testibus suis negotia instrumenta in processu executivo locum invenient, quorum auctoritas in continenti demonstrari potest, sive ea instrumentum rasum, cancellatum, sive alio modo locum sit, modo in continenti demonstrari possit, id casu accidisse, l. alio modo non officere, processui executivo nihilominus locus erit.

Creditori interim in obligatorio termino solutionis plane non expromittitur ejus loco præsertim apud amicos l. mercatores certa ac statuta solutionis tempora servare solitos, aut primo plane nihil determinat, aut 2 vel ea regulariter fixit, aut 3 verba magis vel minus, prout vel longum fuit aut alia æquipollentia addi solent. Hinc tamen æquus ac prudens judex ex quibusque præcedentibus circumstantiis solutionis tempus determinet. Procedit in executivo etiam in genere obligatorio nihilominus præcedet, ita tamen, ut executio fieri nequeat nisi in termino judicis arbitrio statuendo.

3 Cum illa non negari ergo, in hoc consistit fundamentum processus executivi, sive ergo negotium unilaterale sive man-

trilaterale sit, modo jus meum statim demonstrari possit, processui executivo locus est. In Camera in & judicio Imperii Aulico non decernit mandatum sine clausula, nisi jus actoris clarissimum sit, nisi simul instrumento obligationis inserta clausula executiva. Haec claus. absolvit verbis: nisi eum esse vrsl. aut his aequipollentibus: dz3 Im Kayserl. Cammergericht Teutscher Nation in Reichs Sachen kein Mandatum sine clausula pflegt zu ertheilen. Alterutra tamen si in documento reperiatur, decerni solet mandatum de solvendo sine claus. cui interdum praemissa aliud membrum accedit de solvendo nimirum & dimittendo hypothecam. Deficientibus verbis dictis formulis mandatum cum clausula dari consuevit.

§. 3 Claus. coinst. [illegible] quod supra dixi fundamentum processus executivi in eo situm est, ut de jure impetrantis judici illucide constet. Hoc v. g. supposito accidere nonnunquam sit, ut ex literis de negotio unilaterali conceptis executivae agi nequeat, veluti si e.g. in mutuo adhuc aliquid agendum restat, quod factum &c. instrumentum non constat. Supponamus judici in obligatione, creditorem maximam partem credit pararia pecuniae

exoluisse restare v. parvam summa
quam prædicem soluturg sit: sic quam
statuus judex foret, qui ex id genus
literis executivum processum institui
pateret.

6. cessionarij difficulter prædicti impetra-
tio executiva à cessionario instituta
semp en huic obstitit, præter legitima
tiones, Anastasiana legis exceptio
quæ cum plerung aliorsum sit magi-
dis, haud restat eo nom deducere volet
ut executivus processus in ordinarium
mutet.

7 mandatarij non opinarer aliquatenq
id obstaturum processui executivum
instituendi, si mandatum de soluendo
petat. Breuior en processus mandati
atq reliquæ processus summarij species
& solent, cum illic tm ad replicas usq
procedatur, hic in duplicæ, & prænata
ulteriora scripta admittant. Neq in
mandato sine clausula impetrato, atq
exceptionibus subreptionis obnoxiis, mandatum in vim simplicis citatio
nis resolvit, de jure partis impetran
tis fundato, nihilominq processus man
dati durat, & paritoria plana ei quam
celerrime finis imponit.

13 renunciatij si renunciatio instrumento
inserta ea vi polleret, ut is qui docu-
mento minimum putative subscripsit
statim ad soluendum executione adigi
queat, multis circumventionibus fu-

Ara aperiret, cum eadem facilitate
qua falsum instrumentum exarat,
& renunciatio ei inseri possit.

14 mandatum & hic longe majoris
compendij & processus mandati. Statim
en. fert mandatum ulterig, mox. sta-
tim executio. Non ergo opus erit ut ju-
dex instrumentum per sententiam pro
recognito acquisiat, & una pariteria
eid. imiuant.

20 altior. indagg omnes illae excepti-
ones altioris indaginis non habentes,
quae aut in confessione partis, aut v.
in instrumentis vitio exorientibg fun-
dant. Reliqua quae à 2do de excepti-
onibg in continenti liquidabilibus
sage disputant, satis dubia. H. time
v. facile decidi poterit, an juramento
hac exceptione impetranti delatum
huc referri queat? Juramentum en.
cum sit species confessionis haud du-
bie sub hac regula generali compre-
hendit. Vede quod opponas tam
multas exceptiones intuitu juramenti
locum invenire, ut non alia fere,
quam ordinario possu hac demonstra-
tio exceptionis id expediri posse, vi-
deatr. Regeri en. potest 1 regulari-
ter in citg judicijs & actibus
nisi expresse reperiant excepta,
juramenti delationem locum habere.
2 certam ei regulam, quod in summa
et in juramenti delatio locum inveniat.

3 creditorem jurare nolentem se re[cipere]
re suspectam. p l. 38. ff. jurej. ad[modum]
Deum nostri assumtionem, de qua in [con]
tinenti constat. Nec 4 admodum diffe[rens]
pressum, cum vid intuitu juramenti [ex]
pedienda, intra 3minium executivum
absolvi queant.

25 procurator, mihi recte hoc mode p[ro]
cedi videt, si partes in propria persona
tam actum recognitionis, quam m[ox]
actum juratæ delationis celebrare
adigant, prig ideo, ut in hoc actu ma[gi]
stri judicij scrupuli qui alias nasci
possent, & objectiones à parte recog[no]
scente, fortassis postmodum d[e]
suo facto procuratoris obmovente[s]
evitent; Posterig eam obtainm, qa
facile fieri ut, at quis circumstantijs
ab impetrante enarratis ante actum
juramenti delati convincat, aut al[ia]
modo ad cui redeat. Unde in nonnu[l]
lis ordinationibus processualibus hoc ul[ti]
timo potissimum in casu suspicientes
Rectum procuratorem admitti non
debere.

28 vocat Consulat. Cautelæ ab A. tradita m[ihi]
judice plane non sufficient, cum nec
cautio reconventione & expensis a[d]
magnam summam determinari posset, nec
magis sperandum sit fore ut reconvenien[s]
se ad depositionem offerat, tutissim[um]
& utilius, ut si fortassis recusatis e[x]
ceptiones tuas ut illiquidas ad recon

ventionem rejectas iri, statim ab initio litis, in cem eventum summam quæ in Cbe deponas, alias in pessimum casum reconventionem simul & minaspetas, antequam de petentia sive modo judicio concredita aliquid statuat.

Cap. II. De process. Arresti.

14 14to tag.) Renovatio arresti, quæ extra Sax. vocat. renovatio querelæ (de wanklagt) fit semp in prima judicia & hactenus processus communis à Saxonico non differt. Post 14 en. dies & 3 ming primæ citationis, quasi tres in quolibet mino Saxon. qui & 6. septiman. & 3. dierum extrahi solent. Ubadeo processus Saxon. à communi differat, nisi in eo, quod extra Sax. facta semel renovatæ, ulterioribus ergo non fit, licet arrestum ejus annum integrum duret.

27 debitoris debiti &c. Sax. non indese sive debitum illud specialiter ne cui hypotheca subjectum, sive non, cum semp arrestum convadi soleat, modo pleth. hujus t. illic creditorem, meum ex debitorem.

§. 2. exceptiones tam in provocato ex lege diffamari, quam in in altera ex lege si erunt. provocanti id potissimū observandum, ut vires exceptionis sua rite ponderet, atq si haec non satis fundata appareat, potiq primū ictum expectet quam alterum ad agendum invitet. Nov en. saepiq accidisse, ut provocans actione à provocato instituta postmodum succubuerit, stotq facto eum intempestive actoris fere perierit.

6 nisi stat. Lindo, cum in desides suo modo in processu executivo locum inveniant exemplum hoc non admodum adaequatum e, potiq cogitandum de eo casu ubi provocans processu executivo uterum non nisi ejusm. exceptionibq munitq e, quae in continenti doceri nequeunt. Huic en. plurimae reales exeunt, cur cunctatorem potiq agat quam provocantem. 6 blastes in ii ej dilatoriis, quae ex parte peremtoria st. v.g. ordinis & excussionis, non idem juris e, quem in stotiq, earum data, citile provocatio fieri poterit.

10 stylq curiaq stylq gen. Curia in Germ. hacterq valde diversq e cum nonnullis in locis citari soleant provocati ad opponendum adversq exceptiones, aliis v. in locis tm ad audiendum duci & perpetuasi exceptiones.

§. 11 Docum. insinuat, insinuatio en citationis est basis & fundamentum processus inde si de hac dictum non fuit, judex ulterius progredi non licebit.

14 quidem prohibit in replicas, quas exceptioni provocantis objicit, actor. modo semp rectig ad ipsam actionem statim instituendam, id qd in ejus arbitrio e, convolabit.

ad §. 15 In genere hic monendum formulam renunciandi, nisi ea à provocato plene deducta sit, non aliam ex. posse, nisi hanc exceptionem sic probatam ex eog eam semper opponere liceret. Valde sane absurdum foret ex. in exceptione restitutionis in integrum, ex dum tradita formulam sententiæ ferre, cum aliunde probari possit, nihil eo nomine teneri restitutum.

18 Inquisitus in ejus nim. judicijs ubi Styly Curiæ sub poena confessi & convicti in contumaciam sententiam ferre concedit, in aliis v. id fieri e, cum regulariter contumacia non involvat poenam confessi & convicti.

ad §. 19. De exceptionibus dilatorijs in hoc judicio provocato competentibus, tabig egit D. Struck intrad. ad pr. for. C. lib. 16. sect. 3. Præcipua earu e exceptio possessionis, quæ semp adversus ex provocato in stabig metu tutum præstabit, cum provocatio id efficere nequeat, ut ex rec. actor fieri cogi queat

tutig en. semp̃e litem intentatam
in actionis forma expectare, quam
permittere, ut exceptionis oppionē
de absentia ex possessore qui actor
aut petitor fiat. unde in nihil
possessorem decerni poterit, nisi
ad judicis citationem in judicio pre-
sentis non compareat.

Cap. VII. Von der übrigen Summarischen

ad not: 1 Retulit Dng notarius distinc-
tionem processuum in Ordinarium &
Summarium, quoad Sax. plane fal-
latam ee. Haerè multis vitiis
ansam dat, unde omnino optandū
ut processus istig in locis etia emendet,
quo possit Summario cuncta quecamus.
Romanis certe processus ordinarius est
unum ideng alq quærendum demum
cra stato tempore expediebat.
Ex jure can. & hac trita nata, quæ
tales pene immortales fiunt. Sufficia
ret sane istig cais illa procedendi for-
ma, quam Summariam vocamq, cum
reliquis ambagibq nil operis sit.

2 Inducontur ad juvare, aut im-
pedire jurisdictionem, si judex non compa-
rente reo litem p affirmative con-
testata accipit, & ulterig procede
re permittit.

3 Caudrb ad pcm quamprimum v. pro
ordinariam processualem hactenq tali
quid statutum, non ampliq hoc erit
accidentale sed substantiale cum
norma actui in statuto prescripta semp
sit de essentia.

4 Illos non pt certis regulis in-
cludi, quis pcessus sit sumarig, quis
non, circum stantiæ en. supuenien-
tes plerumq efficiunt, vt tria sit or-
dinaria vel sumaria, unde de ip-
ius tria habitudine parum aut ni-
hil dici potest.

Cap. VIII. De Comission.

§. 1. subsidio plerumq commissionem
potestas laxior non e, quam ut de tri-
bus tria ad comittentem referre jubeant,
addito vote, quod is pro nata aut ap-
pbare aut improbare pt. Non ti nega-
verim dari nonnullos, qbus in publicis
sententia comittat, sed hic ouis erit ra-
rissimq.

2 comissiones hi comissarij aut desumunt
aut ex Assessoribus aut Adjunctis ju-
dicij aut v. aliunde, prig accidit plerumq
quando partes in loco judicij psentes
sit, posterig v., quando longe absentes
aut alia tria subdi, cui judex personis
judicio addictis uti nolit.

3 Vmstallung Judicio Aulico Viennæ
imprimis pfrequentes et comissiones,
quas tn partes declinare permis-
sum e. Unde capitulationibus
Imppp. inseri coepit, ne Imperator
commissionibus Status nimium
gravet.

4 ruſſelter / plerumq; in niſi re-
ſemier in cria odioſa, ut jude-
rgeat, ne eques ſe, cum is ple-
rumq; in parte impetrante non pe-
tente, ut commode ſuo intentio,
ad comiſſionem exſequendam ppe-
rare ſoleat. Quando q; in opp e, ut
expeditio comiſſor in cancellaria
committentis rgeat, cum abſque
hoc comiſſarij pcedere non valeat.
5 terdum / plerumq; in abutrag
t minimum a parte impetrante
comiſſario gratie agi ſolent, q
huic comiſſioni ſe facile pſtitu-
re voluerit, id g ſumo jure, cum
in ejus arbitrio ſit, nec quis in
ſummo Spe ad ſubeundam com-
miſſionem cogat.
12 ein Urtheler / longe v. a dh. fa-
tig e, cum t. ſic mille difficulta-
tes naſci queant, & id comiſſorio in-
ſeri curare, ut nonnulli ſubſiſta-
ant, cum in casum ſi fortaſſis no-
minatorum aliquis impediat, aut
morſem obeat.
13 conſtet / eſſi nim. in casu, ubi
aut fructus & cæ reliquum rei ſta-
tim in principio litis petita &
poſtea cia ad comiſſarios remiſſa
aut v. lis de mutuo coram ijs inſtrui
debuit, & poſtmodum fructus &c. in
actionem venere. ſi v. petitio non ſt
difficulter doctrina Aristarchum
inveniet.

appellem, consilij tuè, ut Commissarius
si præsertim varia de quibus com-
mittens probabiliter cogitare non po-
tuit, aut alia speciem habentia oc-
currant, voluntatem committentis per
relaxionem exploret, aut in dubio
appellationi deferat.
committentem. Est id praxis jur. can.
qua in foro utimur. Alias de jure
civili rectum è quod appellandum
fuerit ad committentis superiorem,
nisi hic tm jurisdictionem ordina-
riam habenti mandatum generale
dedisset. Cujus rei exemplum è in
legato proconsulis.

Cap. IX De libellis

1 Quæ sub Rubro libelli citan-
endi ex Canonicis præcipue v. in Summis
Imperij Dicasteriis notissimus, alq
semper deliberi solet, ubi ex eâdem
mandatorum processus extrahendi
veniunt. Solet & plerumq addi, li-
bellum actionis repetitivum ita in pri-
mo limine, quo quisque tempore vim
libelli solemnis demum consequatur.
Cum antea nonnisi extrahendis pro-
cessibus inserviat.
2 Syllogismi differt tu in nonnullis
a syllogismo, & plerumq minori
statim subjungit probatio, aliquando
in minori factum nimirum pro-

majori v. quo nomine jus denotamus, postponimus. Aliquando planè omittit conclusio, & postmodum in fine paucis repetit, ut adeo non in omnibus cum syllog. proprie sic dicto ei conveniat.

6 Primo allegata possunt utig fieri allegata, imprimis si de puncto Juris quæstio sit, seu quâ parissime. Quin interdum plane hoc consilij est, ut judicem prævie quodammodo instruamus, & quam magis commendemus.

7 Hæc libelli huc non referenda nisi ea supplicationes, quas partibus alteri communicare oportet, quo ad eas respondeat & judicem contradictione sua ulterius informet.

8 Illud verius, quod et. hic adduxit non multum in recessu habent licet ex ordinaria actio non audiat, datur in ei restitutio in integrum ob documenta & argumenta novitèr reperta, quæ exceptio rei judicatæ invalidat.

9 remotam, licet v. ex iis quæ dixi mus jam pateat, eam ab Ill. Supp. peditatam non efficere, ut adeo ab expressione eâ remota tutum iisdem fuerare queamus, certissimum sit, & ideo eam remotam experiendam, qa hoc ipso nonnunq triplicæ evitari possunt, quæ

alias cãa remota nec statim expressa ut plurimum necessaria erunt.

18 alternative, ut in alternative petita formari, & Stium in act. hypothec locum habere, unde videmus sæpe in camera pecuniæ decerni & rem qui ut Stij hypothecas possidebant, sub formula mandati de solvendo v. dimittendo hypothecam; certe quid hoc absurdi alat non video, quandoque en. sit accidere, ut & Stig possessor solutionem debiti quam ulterg hypothecaria pulsari præoptet.

22 obscurit in tm v. privilegiata est exceptio obscuritatis, ut reg licet de jure Rec. Imp. 1654 teneat, exceptiones peremtorias dilatori statim subjicere, in exceptione in hac eo adigat, & rei nãa p milente simpliciter exceptione obscuritatis uti possit.

23 nasser, si actio & collegium instituat, cujus collega alias satis noti sit, expressione nominum plane eoque & sed sufficit v.g. dici [illegible] Magistratum academicum de [illegible]. imò valde simplex foret nomina hæc in casu exprimens.

24 Colchos, semper in a callido adversario cogi poterit actor, ut actionis suæ nomen edat, si videlicet is, qui

rete eum ignarum falsam actionem exceptionibus suis magis specie fingat, quo facto non sit non evenire, ut in repplicis actionem enunciare oporteat.

Ex observanz, nullum ego novi Germaniæ Tribunal, ubi libelli articulati tolerentur. Neq; in usu est, quod A. noster dicit Francofurti ex quodammodo in usu esse & stema fuisse ex R. A. abrogavit. Necessario ex. eveniebat, ut multi inserentur articuli nihil ad rem facientes, crebræ in nascerentur inanes repetitiones, ut nunc de disputationibus inutilibus, an articuli sint admissibiles vel relevantes, necne, nihil dicam.

26 Quæ eligo, interdum inutile est, si statim ejusmodi monimentum asserat, cum fieri queat, ut ex viso rei gestæ sua ex dat, cavendum est sedulo, ne hoc ipso pessimo mori janua aperiatur, quo probationes per ea scripta hinc inde adducant, quæ ex judex necessitate quadam ea scripta perscrutandi constringit. Optimum est factu, si judex ante probationem factas productiones ejusdem admittat, postea duplicis ex tribus de probatione interloquenda instituat, & ea probationi scripturæ simul producere, ac successu deducta repetere jubeat.

Quo ipso principio adductus finem ob-
tinet, & dimi possus nihil decedat.

30 Privilegia, in Sax. & aliis
in locis, ubi de pbatione. Recipienda
judex semp interloqt, adeoq nihil
considerat, nisi id quod pro modum
articulis pbatoriali libq inserthum, hac
clausula nullig usus censeri debet:
In Sax. v. ubi pbatio vage plerung
per totum possum sit, adeoq regu-
lariter ea pbanda st, quaecunq de-
mum actor pstiterit, usum sibi
servabit, cum sapiuscule accidat,
ut nonnulla in possu pferamus, quae
ad rem quidem facerent, non tn omnino
necessaria st, adeoq non ea animo ad-
dicunt, ut ips caput rei conficere
veling, si nim. alia superstnt eun-
dem usum pstantia.

31 Immittig, Supra jam dixi in ex
trahendis mandatis sine clausula
multum valere, si docere queam,
rem prius à me monitum ee, ante
quam ad actionem pvolarem. Sed &
in ordinatio allegatio & demonstra-
tio hujus clausulae eo valebit, ut
judex inde quam invitus ad agendu
pervenerim cognoscat, adeoq melio-
rem aciem mea eo ipso sentiat. Pretesquos multi alii usus
ex ea deri possent.

32 nihilq; de semp die rei & summ
litis a judice adjudicari potest,
nisi actor id specialiter non petie-
rit, ex aequitate enim illud est, ut

mum, & serdent nobis prica juris
Rom. Ebus efficientibus non in
adjudicatem veniebant, nisi quæ
specialiter expressa. Sic in Orig
ec. multos Hodiem qui modico
antiquis placitis hærent, unde
tutiq semp agit clausula hujg S.
utens, cum nesciat, cui sententiæ
judex sit addictus.

herba betonica, Judicium Aulicum
p decretum comune. Statuit, ut in qui
buslibet scriptis implorativis hæc
clausula adhibeat, subjecta pœ
na incurrentes. Statuit v. D. Buch
mer. J. Eccl. p. 1. t. 32. eam plane
nullo usu gaudere, excepto ea casu
ubi dubium sit num actio det, &
attamen cum longo usu formula hæc
recepta & non nulli judices nihil sibi
licere credant, non facta hac implo
ratione turbissimum erit eam adhibere,
ne forte à judice nimium scrupulose
ea omissa dubitetur an officium no
bile impetrare valeat.

40 Verbo stroking d. 1. distinguen
dum hic inter emendationem in ips ca
sibus, sup quibus jam lis contestata,
quæ ubig usq ad sent. licebit, & ea
qua novus casus & novum petitum
inducit, de hac ea plane aliud
erit & non licebit ea uti nisi ante
lit. cont., post lit. v. cont. semper
per sententiam rejicietur. Egregie
hab de re Mevius in arbitr. jud. q.
cas. 167.

4. ... verior sent. & judicem l. ex officio adorem adigere debere, ut priore actione relicta ad novam instantiam se eferat, alias insignis oriretur confusio, cui hoc modo obviam itur est.

4. petitio in processu ordinario non facile judex mandatum concedet, cum mandatum potius pertineat ad processum summarium. Solet in nonnullis provinciis mandati petendi via jam deserta, & sententia adorenata. Hoc de eo te agere, qui non potius ad processum summarium properat, si ea ... tineri demonstrare posset, ut mandato locus.

5. f. mercenarium, mihi potius videtur ex toto Tit. C. ut ea quae desunt advocatium judex suppleat, is ea facultate instructus sit praesertim si clausulis salutaris adjecta, in non eligam actionem, quae utilior & adversario gravior, eum in modum processus expediri possit.

Cap. X. De Citationibus.

3. in subsidium, addit id mihi videtur, ubi judex subsidium juris denegat, sive sit causa diffamationis, aliis quocunque demum nomine censeat.

4. notis. Saepe disputatio oriri solet, num magis credi debeat nuncio, dicenti se citasse illum qui citationem sibi insinuatam negat, & contendit dicendum. Quod si persona sit fide digna, cui delatio fieri debebat, magis ei credendum quam nuncio, imprimis si insinuationem non factam juramento

docere velit. Tutissimum enim rem relinquere arbitrio judicis.

5 generaliss considerandq hic sty
lq cujusq judicij, neq en. hic certa
re ubiq valens regula dari pt.

7 Ungarn. citatio arctatoria
potiq esse, ubi pars non comparens
jure suo a illo 3mino unice pende
te statim excidit, nec in contumacia
ulterius procedit. Etiam audiri pt
arctatoria, ex qua magnum judi
cium, à quo totiq causa decisio im
non pendet, nascit. Prius respectu
actoris, posteriq respectu rei pla
tamq obtinet.

Ordinary 3ming hic vocatur
3ming ordinis, qui aut inducit lege
scripta, aut observantia, hic juris
hoc circa Instantiarum extendi
nonnung. in arctati pt. 3ming extra
ordinarig autem is dr qui alias
in hominis & in ordinarijs
obtinet, ubi lege aut nihil deter
minatum, aut specialiter à 3mino
ordinis in sine causa recedere permis
sum.

11 nisi testium semp hoc casu com
petit exceptio 3mini nimis angusti,
neq en. semp instructus venire debet,
q absq deliberatione. quia fieri neqt.
neq in absolute necessario exceptio
rem ea in eo, qui testimonium ferre
bet. Licet enim rebq, quarum
memoria adhuc recens te admiserim,

nung. In præcedet in casis antiquis, ubi deliberare fortassis in colloquio & lectione opuse, quo facilig de ponendorum remiss queamus.

12 Ordinarijs non sic necessitatis, unde ab eo, qui in subsidium requisitus recusari pt. Quandog in minoribus Magistratibus non somittit, ut ad requisitionem alterius sistant, sed prius denunciati Obrigkeit Regimini aut ipsi Pri, cum nonnunq; per subsidiales citatos inde magnum oriri solet præjudicium.

13 Subsidiales dant in casus sibi judex superior statim judex primæ instantiæ, veluti si bona subdiversis jctionibus minoribus sita, aut alias eadem contumacia subsit, de qua latig scriptores processus Cam. Fal. sit in majus judicijs superioribus, quam cum judicijs inferioribus concurrendi jctionem. Reale quid judicium Imperiale sacrum extendit.

14 Proceßus, & Illud in Statibus Imperij, qui licet imperantes sint in territorio suo, falsum tn est, quod nonnulli ajunt, citationem per subsidiales fieri debere, scio id in primis fieri voluisse Regimen Electoris Palatinum, & necessario aliud tn de jure obtinere debere in Directorijs equestribus, qui jctionem in commendata, in subditos eorum autem ex conventione exercent, licet & hic sciam aliud usu venisse, & absq; medio citationem factam

15 insinuirt, in idem, ga expeditiones non semper statim fieri solent, sed nonnung. per menses & ultra differunt, ut adeo plane incertum sit, quo die insinuatio fieri queat.

16 Reichshofrathsordnung regulariter hic intelligit tempus matutinum, cum germanis non fuerit moris pomeridiano tempore judicia celebrare, unde ys in locis, ubi sut in hac de executione decreti non pt, tempus matutinum negligens utig pro contumace habebit, in camera eodle & judicio imp. aulico, ultra statutum dminum in judiciali libg emanens, post meridiem non audit.

18 Reichshofrathsordnung Alig adhibendg insinuandi, qui in judicio aul. sepe observat, dum nim partis & quam citatio facta, agenti in loco judicij insistenti, id de fieri solet per janitorem judicij, cuius deinde relatio ad acta refertur; hoc v. modo accidere pt, ut pereatur in cita aliqd recipere deat antequam hac ipsi demandata.

19 Colerbo, in camera, si insinuatio fit nuncium juratum facta, à parte impetrante vel agente semper in dmino reproducenda relatio nunci, una offerri debt; in judicijs a minoribg vero, qd alicubi relatum. In casu v. probande insinuationis moris est, ut adhibeant duo testes aut deb. recepisse, qd recusans à judice arbitrarie puniri pt.

20 Caveil, semp hic valebit arbi-
trium judicis, qui consideratis cir-
cumstantijs imprimis an persona s
fide digna, cui insinuatio facta, al
ijs ibig arbitrabit, quid facto opg
sit, & cui major fides habenda. In
dubio in mitiorem interpretari oportet
ut quis non presumat contumax

Cap. XI.

4 Sic Boetius, & Sax. plenum re-
sumtig eadem refundunt, & cuncta
usq ad Sent. differunt. De q mul-
tis libris & relationibig ansam da
adeog mea sententia longe expedi-
tig foret, de eis tibig statim cognos-
cere, in his terris &c, ubi de lim-
contumacia statim constat.

8 Ritergbürtig hac & presen
de minimi gjudicijs, cum in R. I
novissimo simul injunctum sit, ut qui
licet exceptiones libis ingressum
impedientes opponat, nihilominus
in reliquas exceptiones deducat
quo ipse de fere differentia sublata

9 Confess. & consuet. juris Rom. nunc
haec citatio, nec ea utuntur, judicia
inferiora, cum majorem protestatem
legrere videat, Non ni eam fert Sty
& Camerae, cessante in praxi judicij
aulici. Majora nonnulla & imprim
Dicasterija & Sax. itidem ea te
nant & multum vereor, ut appella
tione facta, Camera eam probat
ra sit. Interim Styg Curia & u

tyrannus, qui justa facit ea, quæ alias talia non essent.

10 Pergitur, magni usq; esse hanc recitationem cum in nonnullis causis fuisse videtur, in citatione creditorum ad concursum, ubi q; qui intra terminum non comparuerant, nihilominus postea audiri contumacia accusatione non secuta.

12 Ego, in tanti momenti causis tutius fore, modo excusatio non sit notoria, allegantibus impedimentum esse supplementum per præstationem juramenti injungere, cum alias multis modis fieri possit, ut judici subrepatur.

15 Progrædere, ut hic difficultas evitetur, an termini incipiant à die petitæ an v. datæ dilationis semper addi solet formula, salva anticipatione.

17 Virgin. Cast. Et id tempus, quod pro impetranda dilatione & deferendum factum medium est, lucro petentis cedit; & v. modo sæpe evenit ut e. g. in consilio aulico tres aut plures dilationis ad duos menses &c. dentur, quando nimirum relationes nondum adsunt, in camera, ubi termini colliguntur, & nunquam fere decretum interponitur, tamdiu dilationes datæ intelliguntur, donec judex in contrarium declaratoria aliud declaret.

Cap. XII.

§. 2. nullo nisi aliquam in opponere velit, in qua fiduciam collocat, quae licet perdat, semper in vice imre- piri poterunt, ubus intervenientib & reliquae opponi queant. v. dissent- entia Gloss. ap. Dong. C. de exce- pt. lib.

6 i. usuell. Ego opinarer, semper eum qui judicem perhorrescere vult, causas allegare teneri, cum alias rog temerarig & eae non cognitas semp hoc modo quodvis judicium detrectare posset, quae maximos sane generaret abusus. Idq. mul- tis jur. cons. Qui in sententiam hanc concedere, ut adeo de juris con- applausu non ut aliquid res ex- tibe sit.

7 praeventi, huc pertinet exceptio ele- ctionis fori p privilegium concessae, ut ubi jus rog convenig eligere pt coram quo judice conveniri velit. Adeog non necesse, ut prius coram judice citante lis contestet. Possunt in hue referri exceptio privilegii de non evocando judici rei sitae op- ponenda, & juris revocandi domum de Cbg in tribunalig egi, de evocat.

Cap. XIII.

1 eventum, in de praesumpti communi p R. I. 1654. §. 42. hoc obtinet, ut exceptioni dilatoriae statim subjungi debeat litis contestatio

interim exceptio facienda sit in casibg, ut p̄ ret. vadām fiesi nequit, ut loco cit. sequat, veluti in exceptione lib. obse., si ex eibg appareat, libellum vere obscurum esse, & alibi, inde cautela loco commendandum, ut si advocato litem contestari nondum velit, aut ex aliquibg aliis gravibg impediatur exceptiones quasdam declinatorias, aut undecim saltem omittat his v. dilatorias, aut conditionata aut in pura, si cum declinatorijs non pugnent, subjungat; hoc enim facto, ante tria de dictis exceptionibg cognoscendum, & hoc nondum de Clausio sequi haud poterit. Nonnung. In eo in casu irrelevantibg reprobi declinatorijs multa subjicit, pars excipiens, quæ v. cum non ita gravis sit, vix aequi potest commodo ex mora in eadem reduci.

Sabyrtius, & hoc & R. I. ibid. cit. t., unde pauca non judicia, ubi dilatorias nude & simpliciter opponere permissum sit, imò plane inhibitum haec, cum in arbitrio judicis sit R. I. sequi, & mitiga procedere, imò si non nung. Judex in mitiorem inclinat partem pars adversa cujus R. I. ex omissione talis contestationis jus quæsitum, justam appellandi causam inde accepturus esset, quo facto certissimum foret, judicem superiorem R. I. dispositionem in sent. sua ante oculos habiturum.

6 Quibusdam tb, Cocc. dt. Saxon. dibg alii
is offerenda, cum postmodum facile
sit judici de probatione decernere, si
ea dissimile litis contestationi in-
festa, super qua recipienda ea
7 negotia sint, Certum ē, hoc casu li-
tis contestationem, nisi formula e-
missa, oppugnari non posse, si v. casu
supponamus, ubi litis contestatio ali-
qualenus imperfecta, ce. fuerit, ut in
contumaciam expensis omnino quis
subjici nequeat. Dissensus tñ hac re-
ne viget v. Dd multorum asserti-
bus.
10 observanz Sufficit Gl. Sax. quali-
cunq demum litis contestatio. Nec
inferiora tñ judicia st, quæ hic dispo-
tg premit, ipsum judicium aulicum
& Camera Ne Gl. non minus eius con-
dentia st, licet non facile assentiamur
observantiam ulla ratione defendi, ne
11 positiones, ha positiones plenarie
non admittunt, nisi in iis casibg, ubi
non alio modo quam per confessio-
nem adversarij veritas haberi pot,
secus si fiat, & alij modi probandi su-
pesint, opponit, excepti negativarum
positionum, quam secus usuveni-
mini.
12 Exceptio reg excipiendo fit actor
unde generalis regula tñ ea licet
ree excipiendo, quæ actori agendo
p se nō, cum actor replicando sit
qsi reg, huic tñ officia extenui
competent, paucis tantum mod

exceptis quæ alias reo. Exempl.
capæ editionem instrumentorum, ad
quam reg replicatur, tenet.
17 Reus sub, obtinent ex. eam
in finem, ut litis contestatio ejs in
ordinem redigat, quæ eum in Cam.
satis ordinata sit, illic his præsti-
onibus nõ egebit.
Exceptiones ejusmodi ex. exceptio
litis finitæ, eam in finem obtinent,
ut litis contestatio impediat, unde
& sufficiente litis contestatæ libri
non potent.
19 Quæ sub, reg in advocatis igno-
tum, id supfluum ee, d eum obtu-
mas supplo conducat, scripta quam
plurima produci, & plerumq in lib.
contestand. aliquid deficeret, ra-
to replicæ omitti solent.
20 Quæ sub, In R. I. nov. judicibus in-
jungit, ut ante dia transactionem
lectant, qd nõ in dibus fere Germaniæ
dicasteriis obtinet. Et licet verissimũ
sit, neminem ad transigendum ee
se cogi debere, tñ ex reg tibi exactionis
locos, de quibus bonus judex arbitrari
debet. Vinnius Cz. d. transact. de Boehm.
in Comp. ff. t. d. transact.
21 Negatur, multis in locis inter-
cutum judicis sup litis contestatæ
fieri non solet, qd tum accidit, quando
præsumit ee plationem statim scri-
pere, ad quam deinde reg replicando
in exceptionibus respondet, hoc modo
plaid p totum processu continuat. Id v.
si eveniat, cessant dies ab ea suppedi-
tata regula.

Cap. XIV

§ 1 Quæ in terris Brunsuicen. leg
4 exceptiones hæc referri solent, no
nullibi in C. v. Rustend. mtod. in Ie.
civ. Cs. S. 13. ni permittit, illas ad
hd m rim dilatoriarum omissa lit.
contestatõe opponere, de re ordina
tione cæca princip. Ctt. p. 2. t. 4. §
6 Restorsel. qa in aut in restitutiones
in integrum aut v. appellationis
instantia ões has exceptiones cessa
missas ex nota regula non deduct.
dedicam, non obsta p barbo, t. m ex
capite novorũ documentorum t. ar
gumentorum petere licet, non adeo
magnum hæc ipso præjudicium nasci
tur, imò nonnuq. ab advocatis
caute omittunt, quo eo longio
res processus duret, Quæ in cautela
rias quæ ceberiane aut calu
niatorie vocari solent, referri
videntur
generalites admodum frequentes
At advocatis hæ exceptiones
sub quarum umbone, 6. aut 7. alia
latent, quarum una post alteram
probationis loco iis in locis,
ubi 3mung reprobatorig per
totum processum in fraudem
K. G. non producit, quæ ipso
in gens confusio nasci solet.

Cap. XV.

3 Instrum. hoc potius ad exceptionem pertinet, alias plenarium à die publicatæ sent. sic Imm. certit. nâc in eo e, qd hujusmodi termini currunt de momento in momentum, & sic non à tempore, quo sent. in rem judicatam transit. In his certis Instructis sent. probata, in Cellensibus & communem sequent. v. Stryk. in pr. Brunsv. Lunæb. C. 6. n. 16.

5 Suspensivum, adde eum casum, ubi appellationi, ex speciali clâ., Imo datus effectus devolutivus, eo non existente intra terminum nihilominus articuli producendi.

10 Extrum. in certis Hanoveranis Imm. ille arbitrarie & variat fere in utrisq; judiciis, nec in adeo stricte servat Imm. nonnullibi in Lubecensibus, quæ de re Strykius l. c. §. 7. seqq.

11 in gros. Instrum. Cæsi si impetrans, adversa plane se non opponat, admittit, probe in potestate terminum probationis elapsum. Docente Carpz. l. c. d. 18. n. 5. ut adeo non plane pereat probatio ipso jure, sed ad jura partium pertineat, num velit nec ne.

12 in fin. Instrum. id in notandum latine & hic quæ imperitis ex ea petita, vocibus opponant, auto. res albæ eorum qui respondere debent, ascendentes exprimant, utrum omnino articuli non facile admittendi aut in multis exceptionibus exponi debeant.

14 Porrò debet citandi et testes ad certam diem sumptib⁹ producendis salva moderatæ judicis. Neg enim videndum, ut hi, qui propria negotia alterig data negligere debent, in damnum veniant.

15 Notet non in id tantum videndum esse, ut semper aliquid testib⁹ præstandum sit eorum nihil interesse, ac nihil vi producendi teneri.

16 Præterea notandi hic ij in modi citationis testium, ubi per subsidiales in alieno territorio existentes citant, aut eorum ordinarij implorat, ut eos coram se audiat & rotulum postea transmittat. De commissariis ad audiendum testes in loco domicilij infra dicet.

19 Interrogatoria, interrogatoria si plane omissa in casib⁹ necessarijs à judice supplenda, solent ni aliquando partes ea legalitati judicij plane committere. Ideo observandum nonnunq. interrogatorijs rei jus actoris longe clarig reddi, atq alias responsionib⁹ ad nudos articulos factum esset, unde hæc dicitat ante de procedendum ea.

28 Postrò in summis Imp. Dicasterijs testes in loco domicilij plerumq per commissarios audiunt, nec ob itineris longinquitatem ad locum judicij volant. Alibi coram secretario aut actuario judicij

testium depositio fit, nec ut judex ipse ppens sit, obtinet. In minoribus in judicijs judex semper ppens &c. solet nec facile vices suas alteri committit, observari in in nonnullis summis Rpum tribunalibg, in quando depositiones in loco judicij fiunt, nonnemini nem è gremio dicasterij deputari, aut in perpetuum aut vic. alterius in loc collegas vicibg, coram quo testes addiantur, & deinde de eorum depositionibg dicasterio referat.

2 q. iiij. 5. qui in de testium validitate aut invalidibale, de actionem aut interrogationem pertinentia & impertinentia aliasq; hisce speciantibg judicare nequit, sed judicis regentis cognitioni hac in re deferre debet.

3 Sic actor, cui gravem & pjuramento pstitam depositionem demum recipiendo, etsi in primo hoc modo in ijs actis, ubi alias jurata depositio non facile locum invenit, id obtinet, ut testes, cum nescant, num juramentum in fine pstandum sit, nec ne, nihilominus exacte deponant, & multa juramenta hoc ipso evitent, quando nim testes de vitabili &c. sic locum dant, nec ppjudicium alterig accusationem destructionem reddat. 4 Si juramentum in fine demum pstet, & judex sentiat, testes non omnia adveritatis normam deponere, denuo eos examinare licebit, & donec

ie fiat alys equerde veritatis inquisi
Quæ dia cessant, si juramento Natu
admitio locum dant.

32 producentes non in judicii testes exa
minandi, sed in notarie hoc observ
vandum, cum is quando testes exa
minat, judicis vices subeat. Adhæc
ce in casu in loco examinis observ
vandg, ne is sit cancellaria. ce in ca
su ubi subditi examinandi semp
en. Gsumtio e, ce in loco difficul
ter veritatem dicentes. Nec id hic
omittendum, ce in casu ubi subditi
producent, aut in vasalli semper
Gurie iis juramentum Dno Gstituen
remittendum, tà parte ipsa. Cp
raæ circumstantiarum à judice
33 nisa, admittetur hoc, ubi publ
cata attestatorum nond. facta, post
dicta autem attestata, secus.
37 nabsentibus, in his terris peculiare
stae de re e dispositio de qua vid
Pfff. in pe. civ. 67. §. 11.
41 Andreæ, in suis Brunsuico Lune
burgicis hoc non admittit, imo spe
cialis congrium definitum. Pfff.
67. §. 18. Alibi d. tolerant, mod
dicat antequam publicatio attes
torum facta, post dicta en atte
stata hoc non admittitur, nisi
ex causis longè gravissi
mis.

Cap. XVI.

4 cognitis hæc publicanda in absentia
in præsentia per testes, in reliquis ex-
hibendi fructibus à partibus adducta,
re ipsa dum adducentur, acta sunt.
Nonda necessario, ut semper copiæ
dentur partibus partibus liberum relin-
quit, an copias sibi fieri velint an v.
Jm elegia testium in scriptis - vid. Hagen.
de Stylo curiæ p. 622. Stylus in judici-
orum his varius.

willigbs, nonnullis in locis plane
moris est, ut partes in omnibus publi-
cationibus non sint præsentes, quæ casu
publicatio p decretum à judice fit,
& partibus copiæ ad ædes trans-
mittuntur.

5 Substantiam, unde in processu summa
difficultas, ubi in substantialia præsertim
retinenda, semper omittit, hæc in
eo consistit, qa præsens sit judici, ad-
est, sufficit, si ei de rei summa sit in-
formatus.

Cap. XVII

1 probatorium, ut adeo & hic Jmi-
ng peremptorius sit, in iis v. regioni-
bus, ubi plerumque usque instituti solet,
nec Jming probatorius dat, cessant
ideo hæ observationes, earum v. lo-
co unice observandum in Aplicis
non facile admitti nova instrumen-
ta, exceptis casibus urgentibus.

4 originaly si a parte adversa originale non reperat, superfluum est illud adducere, imò si nihil obmoveat, documentum licet in copia producendum agnitio habet.

7 rasuræ Longe plura observanda sunt in antiquis monumentis quæ non intelligit, nisi artis diplomaticæ gnarus peritus, & in foro quotidie antiqua documenta producuntur, de quorum authentia judicium. Elegantes de hac documentorum dijudicatione egit Ant. Matth. in introit. ad jus can. lib. de fide instrum. Quoad diplomata Imperii Germania legat, stet in de fide diplomatum ac Regum Germaniæ t. 1. opusc. inserta, si v. gr. de arte diplomatica in theoria processus usu dubitet, is adire poterit Rud. Wel pract. t. 1. miscell. med. cur. præmissam, ubi cumulum processuum ex authentia hujus libelli monumenti pendentium adnexit. Addere mi licebit ea, quæ in patrono juris fund. Cz memini.

11 Incertus] veritima è hac observatione aut ex parte adversa vere producitur documentum, & illo nihil omnino obtinet, aut v. nihil continet, quod illi utile adquæat, quo in casu pro de stato superflua. Cauſe v. præcedendum in hujusmodi productionibus singula circumstantiæ ponderanda, cum sortitur adversus producentem plenam hujusmodi documentum, imò ego

sape contigisse scimus, ut ex unica hujus chartæ resolutione plurimæ deducantur.

12. Concernent non facile admittendum, sed semper alteri parti petenti integri documenti copia edenda, ex contextu sæpe multa desumi possunt, quæ prima facie non statim apparent.

13. Subsidiarium non tam in hac hoc obtinet, dubitatur per totum Imperium, semper ad illam non devenitur, si alia adsint remedia.

16. Prescriptiones solent in adhiberi quando alia abrevians illius de qua quæstio nata est, utpote ubi eiusdem rei crebrum literarum fuit commercium aut alius hujusmodi.

Cap. XVIII.

§. 2. Editionis aut petit principaliter, aut tam incidenter, principaliter quando separata implorandæ judicis placitum antequam ea principaliter instituatur, exigit. Incidenter autem, si probationis adjuvandæ ergo in termino probatorio, articulo cuidam subnectit, implorato proditione hujus illius documenti. Caute vero interdum agit is, qui editionem postulat, si tam quæ alias incidenter faciendæ, separatim per actionem ad exhibendum petat, cum si quis differat, sibi hoc documentum ex nova probatione non admittatur, quod ne alicui accidat

Iudex ubig Appellatorio hoc re me
diò ubi & postea ad alium abeundi
modum priores insufficientia cogno
ta, confugere. add. Gruben. in pr. p
jud. C. l. C. 3. s. 4. n. 4.

3 ordinatis eo nim: in casu, si assumtio
sit & alterum eum documentum pos
sidere v. infra n. 7.

4 Actor semper editionem
facere tenet, & in multis modis
limitat, non ea tenebit, si suspicio
dinem actoris contineant, aut conti
nere putent, nec in eo in casu, ubi
quis reconventionem aut compensa
tionem eis fundare vult v. Puff.
d. pc. cap. C. 4 s. 52 & ab eo citati.
Hayn. de Stylo Curiæ p. 682.

5 replicæ communem doctrinam sequen
tes eo modo explicant, si nim. non
quid in exceptionibus objectum, cujus
veritas alibi sibi sequi, quam se
reg documenta sua edat, e.g. si ex
plicio solutionis, compens. &c. opposu
isset. Ego v. hactenus cum Sax. facio
et veritatis eruendæ favore in re
um ad editionem teneri asseo, com
primis, quia dilucide demonstratur
et doctrinam jus. Rom., ut cujus re
ad editionem obligatum dicit, subti
litati cuidam ex forma processus
descendenti inniti, adeoq male ap
plicari ad Germaniam.

11 Reliqui [illegible] interdum in docum
tis manu militari auferunt, qd
in non frequenti solet nisi in casu certo

contumacie. Num v. poena hoc modo comissa p singulis vicibꝫ an v. p ultima c Ligetha dubitant. Dd. Affirmativa, quod nim. p orbꝫ casibꝰ exigi possit placuit Haym. de Stylo curiæ p 685. & ab eo cit. ad §. 12. in 4a editione v. hoc nolandꝰ, eo ꝑtm eam ꝑtinere, ut describendi & inspiciendi copia fiat, ipsa v documenta restituenda ei, huc ꝑtinet casus ubi quis documentis platurꝫ ostendere pt documenta sua sibi periisse. quo casu contenta aut per juramentum aut v. per duos testes probabit. Si v. pars adversa documenta forte laceravit, aut alio modo fecit, ut illis cuiquam simplicibꝰ stabit contentis per juramentum in litem probatis. Ff. C. & §. 60. 61. & alium a. hoc ultimo casu poterit id qd interest l. 10 §. 3. ff. h.

Cap. XIX.

§. 2. not. c. / vel delation / si enim. articuli reprobatoriales & sint probatorialibꝫ e diametro opꝑ, hoc en. casu delatio juram. non permittit, v. Hayn. de Stylo curiæ p. 523.

§. 3. testimonio / si v. judex nimis ꝑpere attestata publicat, aut v. p. vocatio ad. non attenta ad publicationem accedat reproducens v. hoc in 3mino se non sistat, nullum damnum inferet facta publicatio. Riv. en. cg. alias

si his in casibg comparaverit, licet
sub plestatae d publicandam fieri pe-
milleret, conseret renunciasse re-
ni. Berg. in el. d. cept. fo. p. 700. Va
de v. adhuc hic casus, si publica-
tionem qdem in anno plestatione
d impedrat, ipsi actui a. nec adsit
nec attestatorum renovem discat, ma
tum replae admittenda, si intra anu
rum articuli replatoriales exhibe
ant. & sy aff. si juramento docere po
sit, elogia testium sibi non innotu
se. Berg. in dec. p. 1102. id quoq obse
vandum, si quis instrumenta repla
re velit, non dyg dc. plestatae, ed
fieri eam posse publici licet juris fa
do rotulo platorio. Ruff. C. 16. S. 11

S pcss. ordinarij in hisce terris, ubi
dego jam, varia qdem d observantu
p diversitate judiciorum. Supreme
in appellationum Dicasterium Celle
se replaturum ro adigit, ut statim
quam primum articuli replatoriales
exhibiti intra 4-7 timanas volun-
tatem suam declaret, num replati-
onem suscipere velit quo casu arti
culi replatoriales simul exhibend
Ruff. C. 16. S. 7.

per S. 10 replae nonnullis in casibg plane d
admittit. Berl. p. 1. conc. 39. n. 17. seq
Ruff. l. c. S. 14. Qui p raae citatam
viarum veritt. dc. possunt, sicut in
cuit Haym. & Mastin l. c.

Cap. XV.

c. nisi summus princeps] De jure antiquo germ. juti ejus specimen in jure feod. adh. fed. fuemur licebat actori, licet nihil probasset, adeoq in probae frustraisset, juramentum def. deferre: de jure can. eidem certo modo id asserem. quod v. ad jus civile ~~illud~~ & praxin plurimorum Germ. locorum attinet, Arisent, verior.

d. Imp. Instr.] De processu communi existimarem aliam probationis speciem offerentem se recte perpensa, nihilominq postea juramentum posse deferre, cum nihil specialiter hac de re statutum inuenerim, potiq eadq videri opinioni mea velificantes.

post. §. 7.] In summis Imperii Dicasteriis hanc formulam generalem observari; quam vulgo Brocardica vocant dicit quod petitor debet probare, reus vero, si intentionem actoris infringere velit, ei incumbit onus probandi, quo obtinet, si de facto proprio, s. de alieno quaestio sit. Conscientia ex. tam de factis propriis quam de alienis monet.

12 ubi constat] hic Imp. deperemptorie adeo, ut si non observet, juramentum pro deserto declaret, excepto, si ante tempus Imp. impetret prorogatio.

14 Imperii] judicis arbitrium hic laxissimum esse statuit Leyser in med. ad ff. v. d. jurej. unde judex non semper ~~illud~~ obligatur, ita stricte partis deferentis verbis inhaere, prorata

nì cáa non cognita in reby ad essentiam & pertinentiby, mutationem suscipere pt.

15 Quæritur, pleruncq adhibet pastor in cáa crim. & matrimon. quæ majoris ppjudicij censent, sed nec hic id de necessitate.

27 Quæritur, quandoq nì accidit ut quis ex principijs religionis suæ jusjurandum se præstare non posse asserat, qua exceptio si veritate nitatur, quid sit in Quakeris, jusjurandum omittit, & nuda pollicitatio qualescunq recipi solet. Quo casu restat assevera[illegible] [illegible] [illegible] [

succubuit, adh. ad juram. admitti & graues obstant rationes, imprimis vt metus periurij qui hic frequens considerando, unde in ordinatione pro. Sax. nov. & ord. Cam. Magdeb. sumo jure in probatione succumbens à juramento excluso.

relation, tale probauit Martin ad pract. Sax. l. 19. §. 2. n. 41. eum qui in defensione conscientiae succubuit non admitti ad relationem, qua de re in mihi lis non est, cum hoc in casu & succumbentem in defensione conscientiae judicandum sit aequissimum judicem.

producente, tutissimum existimare, si ijs in locis, vbi adh. hujus doctrinae usus, producens qui succubuit, plane non admittetur, nec iuuant ejusmodi ratiocinia in addendis adducta. negari credi jut, cum à periurio electum fore & quem jam plene probatum. Imò analogiae juris, quae jurat probationem absolutam juramento locum non dat, hoc ipso vis inferri, si in personam ipsum actorem reum judicem constituisse & hinc eo quod semel probauerit, regressum non dari, rogato: reum actori remisisse hanc constitutionem dum alium probandi modum, magno suo infortunio elegerit.

Ig nri ingenij est, varios locos & ea hoc in casu defensio conscientiae reprobandam esse quando obtinet,

in juramento Supletorio v. adhuc
Da pbatio fieret, quam regulæ pro
jus non admittunt, Fortassis in no
va ordinatio Sax. non male utro
casu defectionem constexclusit.

41 Ego bibg in casibg p juram. credu
litatis responderem, & ideo m, qd
juram. credulitatis semp admi
sit pbationem in ordinem, adeoq ado
ri eo ipso nullum sit Judicium,
& in quandog eo modo veritas exui
pt.

44 ubg Saxones recte Saxones loco ju
ramenti calumniæ poenas menda
cij recepetunt, quo ipso longe ma
gis malæ fidei litigatores coërcent
quam juram. calumniæ.

Cap. XXI

2 Item Sj idem valet in causis Summarijs,
ubi litis contestatio non requ, ade
oq perinde e, quo tempore pbatio fiat.
Nec minus si tres allegare possit, cum
nondum agere queat, aut si periculum
sit, ne testes se obliviscant, præ
ea v. De hanc pbationis speciem lar
giuntur, si reg litis contestationem
minus pbrahat, vid. Ruff pe. civ. p.
2. Cl. 7. d. 5.

Item periculum in semp e,
ne testes veritatem eam in modū
eorum daberi sint quam si juraba
interrogentur, imò debet non semp

testes ecclpt, forent sibi relicti diu
necessarie notent. Certe si testes qui-
ci sint, homines simplices, artis scri-
bendi ignari, nec tunc Artis cautela
satis foret.

Quibus in casu necessitatis testes
in coram notario deponere possunt Engl.
de pbat. ad perpetuam rei me-
moriam S. S. sumeta autem de judici-
um Imperii Aulicum ad hanc pbationem
subsequendam commissione. S. de-
cernunt, non attenta prima citatione
ga rum instantia, de v. ideo ga citatione
ge certa non fl.

Nihil minus pt m aliquis resilire
ab hac pbatione, & novum testium exa-
men durante lite petere, in quo & ipsos
testes antea interrogatos denuo interro-
gare licet, hoc evidente, priori pbatio-
ne plane irrita.

§. 8. Interdictum hoc tempus annum
in Gallia totarum regionum acceperunt,
certis v. diu ab eo tempore, quo actor
agere potuit. limitatis, in de jure can.
eo, ubi annus actor concessus non sit,
si pars adversa de dania interro-
gatoria citari curaverit.

Quando pt m suscipi citationis in-
spectio ad perpetuam rei memoriam,
cum & hic ne mutatio contingere
queat, nec minus dari pbatio per cal-
culum ad eundem effectum. Hagm.
de Stylo Cam. l. 2. C. 14. §. 5.

Cap. XXII

1 Progressum hæc species placuit sit per inspectionem judicis, & decernitur ab eo ex officio l. ad implorandum partium aut alterutrius earum. Prior species locum habet usq; adsentiri in Lab. Posterior hic non æque, qd notatur addexit.

1 citinet, ubi res in ædibus oculari inspectioni locus sit. Menoch. ad ord. Sax. t. 28. §. 2. seq. explicat. Decernuntur in multis in casibus v. g. gravidita tis gestatæ, diversitatem de aqua molendinorum, alluvionum, juris navigandi, grutiæ, & mille aliis, ubi semper peritis in arte adhibendis.

Cap. XXIII

2 Producent. In Romis Imperij Dicasteriis nec non appellationum Senatu Bellensi, inhibitum sit à producto, quem merem ego eidem præbere non possum, cum ex ipso producto jus positionis actionis pereat, ea ex causa in dolorem sit, qua hæc deductiones pauperi judicij sit, nec postea præbe semel facta aliquatenus locus petitionis superflua in talis summarijs alicubi plane hujsmodi scripta deprimuntur, & si fatendum quod res non à magna utilitate se commendant, cum plerumq; id ipsum agant partes, ut sua sua causæ quam

tum pote occultent, & judicem in
deria deducant.

6 nullo si te id fiat in nonnul
lis locis, nil aliud permissum & al
ieni patti, quam ut animo irretula
tionis hac nova ad placitum in
dicet, & ut in judicando ad ea respe
ctus habeat, vel non.

7 allegata, an liceat adh. documen
ta deducere, ardua quæstio &. com
muniter in Dd. eo concludunt, posse
quidem id fieri, & eum tm in finem, ut
elogia testium documentis confir
ment, non in alium.

Cap. XXIV

§. 1. Explicitus non necess. &, ut semp
à partibus submissio fiat, minime
oretenus, sed sufficit si qualiscunq
submissio in scriptis extet. In cam.
in expressa submissio regt, pro dem
clusionem scriptis implicitam ore
tenus p recessum adh. facienda. Qua
in re prax. Camerali sequiet stans
appellationum tenatq tellen sis
R. C. in tribliebus, & in jura submis
sio secum fert hanc facultatem condit.
nisi quid novi, unde eam adjicere
suppleri quid alii.

2 testibus hic aut à parte mediante
oblatione ad juramentum, ubi
documenta sibi nuviter obvenisse
asserit implorato, aut v. motu proprio
conclusionem in ea restringere fit, qua
in re arbitrium ejus latissimum &.

1 irrotul, hæc non è necessitatis, an
demò in multis judicijs omittit, nisi
acta ad xnes judex transmittere
velit, in Sumis a. Imperij Dicaste-
rijs & same appell. judicio sellensi
necessitatis existimat, nec nisi acta
debite irrotulata ad referendum
dant.

2 vasalto, pro arbitrio judicis semp
te an actorum transmissionem ad
mittere an ipse judicare velit, nisi
cùa sit criminalis, aut alia exce-
ptiones occurrant, quas recenset
Haym. de Style cur: C. 1. S. 5.
e Norib. In quorundam judiciorum
Supremorum imprimis alicui ser-
vat, ubi in semper excipiet de
causis, si partes sibi compromittant
ubi judex deferre tenetur.

3 vestsaburg an v. in litere ad xnes
dimittendo ipsi ponì debant
de hoc admodum disputarunt. Ple-
rig v. in locis obtinet, ut non
debeant inspicere, imò plerumq
post actam irrotulationis huius
litere demum conficiunt, & acta
designant.

8 complet, quadam præsunt, solici-
te notanda cum evenire queat
ut disputet, an acta fuerint co-
plete. Quo casu confessio par-
tium sufficit, ut sent. non sit nulla.

10 Nuncius non in semper in casum superig expressum judici permissum, hactenus arbitrio suo uti, excipit, cæterea negotium celeritatis, quæ eveniente acta ad collegium ad priorem sent. tulit transmitti nequeunt, deinde in judici legata si marg. eo in casu, quem A.S.C. in f. ht.

11 collegio idem obtinet, nisi unum ex collegij membrum consultum fuerit.

12 Testibus hoc eo in casu si pars nullas deduxit causas, ob quas hoc collegium excepit, si enim ad ducta, aut si judex de ijs quæstione instituisset, facile adduci potuissent longe alites se resp. & transmissio utig nulla est.

13 Intimatio, si hoc casu communicatio sub clausula ad notitiam, multiso. in causis adh. admittit, ut species fori hujus ultro citroq; opponent & defendant.

14 Interrogandi, dixi hac de re supra, necessariam autem judicarum extensionem, si merita cæd. influant & judex p. more judicij aneum instruat, qua in quæstione casu relinquitur.

15 Citation, in multis judicijs præcedit citatio ad recognitionem sigilli universitatis, & deinde demum signati acta, quam postea demum et ex aliquo intervallo fiat citatio ad audiendā sent.

5° Lauterbach, nec in Saxe, ubi in differentia verbales satis scrupulose servant, alia differentia est, respectu decretis assignata: quam ubi Lauterbachius sententias v. g. rectum ubi Glos. rectissimum in alia sententiam sumatur venire nomine simul Lauterbach, ordinariam v. simul Leyserb.

8° nichtsdestoweniger, cum nec in admittunt in casibus, ubi plures statim in primo, recte statim subjecti sent. definitivam e.g. si Mevius dixisset se scire ex Thalete & Cajo scripsisse Harym. de Styl. Cur. p. 999.

18 principal, hoc nihil absurdi alit, quamvis in principio pauciores, qui se ad hanc etiam legitimavit, mentio habeatur, in contextu in, ubi de eo quod vi Lex. fieri debet agitur, recte verba in principalem dirigunt, cum is sententiae satisfacere debeat, nec pauciori id incumbat, ipse v. in locis, ubi in in pauciorem executio fieri jet, hujus nomen ubiq. poni debere statuerem.

§. 2. Quae, inservit ejusmodi dispositio abbreviandis litium ambagibus, alias si v.g. post semestre declaratio petebatur, medio tempore effluxum spatium victori periret.

Caps. XXVII

§ nbus dal Colleg. magna hic fuit de
ducitandi rão, cum semp sentserat
nomine judicis illig qui publicandam
facit, adeog videri posset & huic de
claronem eodo modo competere.
§ minus dag, qd in dicta C. qr de eode
die dicit, videt glossema ei. in med.
vo ab aliquo adjectum. Si en. per
l. 35. §. 1. dicte legis 42 hoc rão e
ga fructus jam virtualiter in sent.
continent, alg reipsa una adjudicati
st, cum non alg habere deat, alg
habuisset, si eum restituisset eo re,
quo possessionem injuste appreken
dit; sequitur: declaratoem hanc sem
per & ot tempore fieri posse.

Caps. XXVIII

1 Suspensivorum, nonnullis in locis
appellatio plestationis nomine gau
det, alijs v. dicasterijs supplicatio co
nomine venit. Velut in Lotharingia
cujg illic effectus, ut plestatio sa
cta, adh. intra quadriennium recursg
ad ducem dek.

2 Suspendiva id in plestatione effici
tur, ut animum remedium nullitatis
opponendi hoc ipso satis declarasse
censeri possit, nec postea appbatio
sententiæ per inductionem artificia
lem opponi queat.

Cap. XLIX

1 Supplicatio] Supplicat et restitutio in integrum recte ad remedia ex jure Rom. recepta referant, licet non diffitear, & alio loco satis probatum sim, hanc ultimam ordinatium contra sententias remedium non fuisse.

11 Observatur] sent. Mattini & reliquorum DD. non esse, ac si de necessitate judex superior adeundus, sed suadent sim, ut fiat hoc, quo omnes objectiones evitentur. cf. Mev. ad Stat. provinciale Sax. tit. 35. §. 25. & Bart. in Hodeg. p. 344

15 regula] interd. juramentum non recte, imò plerumque probatio de legitime facta præsumit, nisi præsumtiones aliquæ probationem militent.

35 regula] cum ea hoc ratio cesset, si altera pars probantium veniat, nemo dubitabit tum & Edemanum multo magis condemnationem in expensas faciendam esse.

38 Hyndus] hæc renunciatio utpote petitioni imperii adversa in summis ejus Dicasteriis non attenditur, sed semper processus decerni solet. sed hoc in casu, si quis extra pacta conventa nihilominus appellat, Rex Borussiæ muletam dictare solet.

Cap. XXX

S Quæ singulares plerumq; partibq
singula Im scripta permittunt, id
quod Hassiacis & Terranum statu
nec non Saxonicis consuetudinibq
conforme est, in Consil. Im Imp. aul.
rae non camera Imp quando revisio
interponit, plura scripta cais sen-
tes mercktibq condi solent.

Z zigolzheim solent idem Pyes &
reliqui Status Imp. à quorũ sente
tijs appellatio dat, huiusm supplicationem
omittere, quæ in ut compromissa à sum-
mis Imp. Judicijs tolerant, vi sent.
legitime latè, sed si appellatio sta-
tim à regimine neglecta supplicatio
fiat, pcessus decerni solent.

10 fatales, regulariter in huiusmodi fa-
tali ad strictum, nisi circumstantia
graues aliud suadentes occurrant,
qua de re ord Ilfenb. de judicio Im-
perij aul. Cap. de supplicatione

11 Ulmensium, verior est sent. effe-
ctui suspensiuo eorum non esse, sic-
ut in nova ordinatione judicij aulici quo-
dammodo definitum, certe cum supplica-
tio tractorq revisioni adequata
esse videat, aliud dicere vix ob-
cebit.

Cap. XXXVI.

2 Libertates prima quidem supplicatio hoc modo exhibenda e, & ab Lectore Camerae post morem communicanda, quae spectantes exhibet Herr in de rebus Cam. Imp. usitata, & in eius processus dicta scripta ipsi Camerae exhibenda, ut hoc decidit Rodingius in pc. cam. l. 60.

7 Commissarii in R. I. 1654. amplissime positum e, quomodo revisio fieri debeat, egit inde ea put antiqui fieri consueuit. Joh Lud Helmers singulari tr. Solent nonnulli statutum illic denominatorum Commissarij Revisores dici, qui revisionem inter posita cum commissariis Caesareis Wetzlarie conueniunt, atq; rationibus decidendi pondera tis, ipsi fere sesp ijs accedunt & demum omnibus rite actis ad sent. progrediuntur.

8 Statuta libertas adh. hodie post R. I. 1654 fiunt revisiones, & ideo revisores constituti, & hactenus non omnia ita expedita ee, uti ee debebant, non minimum malum

Cap. XXXVII

De iudicij remedium rest. in integr. in Camera & judicio aul. eq receptum e, Dat. illic intra triennium, nisi pars victrix executionem urgeat, qua

casu pars victa mutuis suam
voluntatem declarare tenet. Il-
lud interponentes stant jura-
mentum, se nova jam producenda
aut antea ignorasse, aut in non
necessaria judicasse. Solet in illud
ju non amplig credere restitu-
tionis instantiam, d usq ad sent.
differri. Procedit usq ad duplicas,
& deinde ab eodem referente &
senatu adjuncto correferente sent.
fert. Plura huc spectantia vid
ap. Loding. in Cap. de rest. in integr.
qui Mynsio melior est, & Dnum
Rudolph in Com. dyct. de jure Can.

Cap. XXXIII

Si mutui nonnung. ad evitan-
dos sumtg & litium ambages hac
cautela petimus, ut coram inferiore
judice exponat, sed subjuncto poti-
ùs, ut acta ad nos transmittant,
qd licet neglectum sit, ab aequo &
Judice tñ observabit. Quid in
terris Brunsuic. obtineat vid. ap.
Pufff. l. 4. C. 5. §. 4. seq.

Confundit non eadem confunden-
dq hic Zming cum Sax, sed dubio
nullum est, quin à vetere Zmingo juris
germ. quidem sit cum Sax. descen-
derit, rescissis tribq illis diebq,
ut obstacula rei mutatum non
amplig necessariis, in summo appel-
lat. tribun. sedendi tempus 4. heb-
domadum definitum, & hactenus
omnis de Mynsio inter nullitates
sanabiles & insanabiles cessat,

cais in grauibꝫ interuenientib⁹
adh. fatale ad alterū dominum
prorogat.

Cap. xxxiv.

Et nimirum, imò ipso jure. hu
in casu pœnæ appellationem ac
si nunq. facta esset. De plurimi
arbitrantꝫ, nec unq memini, in pa
le non petente. aliquam huiusm.
tardiꝫ venientem admissam ēe.
sæpissime in [illegible] ies restitutio
one in integr. adductis cais mo
ventibꝫ justi cōse successit,
quæ si alibi ꝓbari nequeant, no
nunq. juramento confirmant.

Q notandꝫ recte hic observat Stryc
ex hac jur. can. dispositione fa
tassit actum, ut appellationibꝫ in
tra privatas ædes factis ad cog
nit. cum olim ædes in loco judicii
ēn debuerint v. introd. ad pr. f. C
ff. 11.

Et nisi ex causa hoc nonnullis in locis
plane ē necessitate, imò ē desue
tum, e.g. Francofurti ꝓ privilegio
Cæsareo, ubi in prima jurisdictio
quente judicē appellatio sub pœn
desertionis indicanda.

Q nunquid ꝗdem ꝓpositionem
appellationis judici inferiori man
ligatæ sint, non exit de necessitate
D. Thn avertendis rationibus arguti
inferrat, si appellatio in causa d
creti denegatorii repetat.

Cap. XXXIV.

Quando sint, attendes hic stylg
cujuscung judicij, cui causa ex-
acte intenta, adeog instrumenta in
charta conscripta nonnullis in lo-
cis valent, cum ea, si ex alio loco
transmitterentur, rejici deberent.

18 Testium, si Reiygm. Imung à
Judice Statuty in in Cam. cum ne-
gligens repellitur, & appellatio dese-
rta declaratur, si v. judex Imitis
non officerit, non opg, ut ipse intra
30 dies sportulatum solutio fiat,
& acta ab appellante præcipiant.

21 Judicis hoc casu desertæ fit
appellatio, si v. certy modus juris
faciendi non determinatg lege,
& judex à definitione quanti negli-
thes id facere ultra Imitu differat,
sive in casu omissæ desertionis parti
non noceat.

23 notificari, solet in judex infe-
rior per decretum injungere, ut pars
appellans intra hoc tibi illud spatium
te cum cessa sibi prægrave decreat,
ni executive & se pœdi malit.

28 visitare tempestivitatis, ut in hoc
Imine nostro libello non opg sit,
supplices & precibus plenum in
Cam. edidit: ita injungit in libel-
lum gravatorialem in Imine
justificationis loco libelli appel-
lationis sui, rejectionem petitis-
q anticipari, cum nonnulla
agenda sint, qui in Imine, quæ ante
ejg lapsum fieri nequeunt, in ex
dax. anticipatio non permittit.

Cap. XXXIV.

ad justificadem en. pertinet
reproductio decretorum possum
dem relatore nuncij & ejus ap
cta de recepta mercede. 2 pro
cessus in contumaciam si ad
Jarig non comparet, qui per re
taam ante diminū de contuma
cia accusari nequit.

41 excipe ni ejs in possess
sorio summarissimo sent. lata
facit en. ne minimum dem jus
tribuit. Excipiendo in hic casu
ubi petet judicem à parte in
appellatione vicia sed da indem
nitatem sententiam cassē
nuentem &c.

Cap. XXXV

2 Cauge tandē non datum in
pe ti ut avocatio, nisi recepta
tur, & reum stylum cametalem
& aliorum literarum prorotiale,
prime x hende, & ego si non sat
fiat, tum demum supplicis &
avocatione dicede.

3 avocies, nisi sint ejusmodi
cāe, que judicio audiori reser
vate, & in quibus cameree nulla
detie. Antt. in ejs. publ. & priv
C. 2. dec.

5 Cessinigeti de regula e, avo
cationem causarū, nung. sine
prīa cognitione fieri posse
revocavit, intelld. in ejs commissis

adjungit, si judex superiori ad
actorum avocationem pedere
nolit.

Cap. xxxvii

4 Amendt &c. in actibus re-
alibus, in personalibus ubi brevius
diming, &. 2. 4. d. eff. ind. conso-
num hactenus jus civ. & jus can.
C. 15. X. d. sent. & re jud.

5 Quia, si summa solvenda sit ad
modum magna, adeo ut judex
ipse aequum judicet, omnes quas-
dam solutioni spatii dari eam
in partes secundi, licite fit ad ejus-
determinandem pedere, imo de-
bitum sit individuum, modo spes
sit, debitorem hoc modo sine exe-
cutione solvere posse. Ruff. in
pr. Rubr. Lineb. pr. si C. t. n. 13.
fr. 681.

6 Jungens, ante dia audiendos
debitores, ut pote qui omnium optu-
me indicare pt, qua in re vertu dilata-
tione sibi minimum mali fiat.
Qui si nihil indicari possit, tem-
demum idem regulam à jure pre-
scriptam pedit.

Cap. xxxviii

1 reassumtion, intelld. in reassum-
tione cpgē, si is qui possem in-
choavit adh. vivat, & per longe
temp. talem non usus, eo enim
casu non ming ac in aliis hui re-
consulis decreti solet citatio ad
reassumendum, quae imprimis in Cam.
Imp. satis ē frequens.

Cap. XXXVIII.

1 Volkumen, hic modg in summis Imp. dicasteriis obtinet, ubi nonnisi mediante recessu ostaleo & mandato procuratorio agitur, de quo dubium ee. negt, cum semp in forma communi exhibeatur.

Cap. XXXIX

2 Confirmiren, hinc sempe fieri solet, ut intervenies ree. in supplicijs seu libello intervenionis deducat, quo non facto decerni solet: wirdt supplicat dirl bey diesen sachen sa wirdt ree confirmirt, wirdt solle rade admittirt, wirdt verstanl.

3 Inhibiren, adeo ee. necessarium, ut veniat e tibi assistat vel in suppositis 3 minis stabilibus in libem jurari possit, quanti demeniantis effe, ea de assistendu non compassisse. Quandog en. illig multum ee, re emte non carere.

Cap. XL

2 Alle Sache, notig in causa reconventionis a mutua petitio differenda e, non reconventio. Quod schilt. ex. ad ff. ibig inserta de jure reconveniendi personam illustrem tatig demonstravit.

g deserti, multi D. hic dissen-
tiunt, cum idem sit censendum,
sive probatam desertam fieri pas-
sg fecerit, s. judex eam non suffi-
cere decreverit. studiendum tn con-
cedere cetis in casibg per mo-
dum restitutionis in integrum.

Caps. XLI.

Z Procuratorij, dia mandata
procuratoria in Senatu Imperij et ul.
exhibenda à protonotario judicij
subscribi solent, ne falsum sub-
stitui queat. Intelligendum v.
hoc de mandatis ad totam causam
mandata ensspecialia. v.g. ad p-
standum juram. restitutionis in
integr. impressa non habentibus,
An Cam. Wetzlar. itidem mandata
impressa usurpent.

t collegiū, deduxit nup D. Estor
in mandatis Ganerbiorū, qa hi
collegium constituunt, ni Suffi-
cere sigillum, nec subscriptione
spg ēē.

Substitutis, in Cam. Imp. Di-
castery Wetzl. eum in finem ad-
mittunt, ut processus exhi queant
Postea in cursu processus nihi-
quing mandatum procuratoriū
decernendum.

Z Satz, in terris Hanoveranis
mandata procuratoria itidem

in pmo Imino exhibenda
q̃ si neglexit & ante con
donem in tra mandata ad
non ferant, pœna subjicit
rator, q̃ sententia in se

Cap. XLII.

1 Imino, pœnes Sax. hac
ng facit cum jure Sax, q̃
singulorũ Iminoꝝ expensas
pbenti obedienti adjudicatis de
besi disponit.

2 jocuzeis, conjuncte in pso
aut alice q̃by reverentia ob
sumtg non gstant. ubi tn
cipient hunc casum, si qui
de sumtibg repetendis sta
initio lĕtis fil ptestatus
id q̃ ratiõ q̃dem hõi, d in
dictis plenarig non attendit.

4 Ubi sunt in sumtis Imp
dicatis nung expensæ
adjudicant, nisi parte al
ta prig audita, unde inge
les lĕtium pstractione
untq̃ pribus q̃ executo
non fit, donec expensæ
quid & sint.

5 Industriosi, in sumtis Imp
dicatis hæ expensæ

procuratoribꝫ itidem certis
in casibꝫ exigunt, raro in
exercitio decernit.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Vita

Illustris. Dum viveret viri

Iohannis Christiani L. B. à Boineburg in Lippach & Hilsberg Consiliarii Caesarei, Electoris Moguntini Consiliarii intimi & Supremi Aulae Marschalci.

delineata

à

Fr. Georgio Christiano Iohannis

Professore Bipontino

illustrata notis

à

N. N. de Hess Moers

J. Publ. Prof. in Herbipolensi.

instructa Observatis

Henrici Christiani Senckenberg.

J. et Histor. cultoris.

1726.

Vita Illustris Johannis Christiani
L. B. à Boineburg, concepta primo
à Cl. Viro G. C. Ioannis notis Jn.
de Bellmont J. Publ. Profess. in
Hierana illustrata.

Johannes Christianus L. B. à Boineburg lu-
cem adspexit ao 1622. die 2/12 April.* patre nato
Joanne Bertholdo à Boineburg in Dippach &
Filsberg Saxonico à secretis Consiliano, & aulae
Isenacensis praefecto: Ex memoriis inter schedas
eius repertis matre Barbara Sibylla à Butlar.
die vero dicti mensis XIV., palmarum ramis tum
celebri Dippachii (**) sacro tinctus fonte Christo
Senatori nomen dedit; parentibus hastricis Joan-
ne Casimiro & Joanne Ernesto, ducibus Saxo-
niae fratribus, Christina, ducis Joannis Ern-
sti coniuge, Lantgravius Hassiae oriunda, Hie-
ronymo Rueswurmi tribuno, & affine parentis,
(ipse in ait. curriculo) Anna de Wangenheim
nata Sebachia, Henricis Hartmanno à But-
lar, Elisabetha, tribuni Rueswurmii filia, de Sa-
bina à Boineburg amita.

(*) Ipse Epist. ad Bruschenckium an. 1670. die
27. Januar. data: Ego die XII. April. stil. n.
ingrediar annum LIX. & in alia ad eundem 1672 scripta: Ore, Lyser
interdicti vestro Rebhanio mea officia deferas,
eumq. obsecres, velit in albo vestro ad S.
Georgii respicere diem, quo ego baptizatus
sum 1622. Parens eius me baptizavit. Na-
tus sum quidem 2. Apr. st. vet. postridie au-
tem sim baptizatus, nusquam reperio. Forte
ibi visuntur patrini quos, quorum nomina pe-
de noscere certo expectam. vid. Excerpta ex Epist.
Boineburgii & Bruschenckii fasc. III. Auctor. Liter.
e Mss. Struvii c. 33. & 34. p. 64.

(**) Non Isenaci, ut Struvius in praefat. fascis-
culo dicto praemisso erult. Sic enim ipse no-
stri parens in fragmento quodam Mstro:
1622 ist mein Sohn Johann Christian den
2 Aprill frühe um 7. Uhr zur Welt ge-
bohren, und den 14. dieses den Palmsontag
getaufft worden zu Dippach. Est autem Dip-
pachium villa ducatus milliaribus Isenaco distans
ad Hieram amnem, praedio Boineburgiano dotis nota.

* Der Gleichenstein Stammvater
Adelbert Gothaea Lit. Hist.
Boineburg.

Rara cum esset animi indole, à puritia virtutis pariter artium liberalium habuit rationem, quod ipse in memoriis ita effert: Inde à puero assuefactus elementis literarum & cum primis christianae pietatis, eluctatus tandem infantiae & primi calcis intemperiem, amore studiorum in amoeniore istorum cultu serium adolevi; donec Jenae ipsum penè seculum transegerim, deinde Lipsiam transiens postquam inhabitans diu, in Julia Academia paulo minus anno commoratus, in foederatum Belgium & Leidam quidem concessi. Cum his conveniunt quae in curriculo vitae annotavit, anno MDCXXVI. alteram pater uxorem duxit Annam Catharinam à Bonneburg in Langsfeld, viduam Georgii Eberhardi à Bonneburg; sub cuius (nomine nouercae, sed reapse germanae parentis) cura educari me pater curavit sedulò in gymnasium & scholarum assiduitate, usq; ad ineuntem annum 1638. domi bene habitum per non vnos magistros & praeceptores; frequentavi quoq; Isenacensem scholam, diu post coeredity sui disciplinae sr. Caspari Rebhanii & paedagogi simul alterius, cum pater nihil in se desiderari pateretur, quod ad probam mei institutionem spectare videbatur, ades ut binos simul instructores admoueri & aluerit: Dein adhibitus mihi eruditionis fuit quidam Gothanus, Johannes Tilemannus, Pastor post & sta istic factus, vir doctus, & sub cuius ductu, omnium maximè profeci sse me sensi: Et succedit Wenslius Gothae Rodiey ut audio Advocatus. Is mecum Jenam mensis Februarii initio anni 1638. egabatur, ad prima studiorum Academicorum stimulia explicanda, ubi nescio qua causa in delirium delapsus paulo post domum reversus est; cui sufficiebatur Manzonius adhuc Jenae inter causarum Advocatos non ineelebre nomen.

Varijs in Academijs strenue Musis litauit. Jenae substitit ab anni 1638. primordio usq; in Septembrem anni 1643., hospites nacti, primo

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Geisoldum, mox Stahlium, habitationes vero primum in aedibus Romanni junioris, dein Schelhasii, postea in area ubi & mensam habuit aliquandiu, tandem ad Flachium concessit, ab cuius sortio adhibitus J. Johannis Chusaei, & aliorum virorum doctrinae laudibus excellentium; Ipse in curriculo vitae ad ultimum haec addit: plerag bona in studiis sensa primitg hausi, ductibus Stahlio, Dilherro, Chusaeo & Tibigio. Helmestadium venit sub initium Octobris anni 1643., Stahmii fcti & aeditg & mensa usus, donec in Lotichii transiret, mansitg ibi in nediem fere Aprilem, anni 1644, tum discessit Hamburgum & Lubecam: postea in Galliam concessit, loci visendi gratia, habita in prig Helmestadii praeside Conringio Dissertatione de Germanorum Imperio Romano (*)

(*) Ipse in Epist. ad Pieterium, quae n. XI. est, p. 80; etsi enim contra ac sentit eum Bellarmino Grotius, laudatus alibi, Romam adhuc semel interituram cum Herm. Conringio, utpote sub cuius tutamine de Germanorum Imperio Romano disputaui idem credam &c.

Commoratg quoq; medio tempore fuerat Marpurgi, cuq; ex Gallia redux denuo concessit, ubi quamdiu haeserit parum constat.
Cui bono id huius fit, dolet tamen alicubi, (*) literas Graecas aliasq; artes, quae libero sunt digne Praeceptorum culpa, haud curatius se edoctum fuisse.

(*) in epistola, quam Reyherii an. MDCL. d. XX. Sept. ad Pruschenckium dedit, his verbis: Poenitet me profecto vitae meae antecedaneae, quam exegi deses atq; pigellus, dum poeseos nihil, quae citius parum, Physices ac reliquae Matheseos valde modicum edoctus, tum ab nostri mecum abominandam institutionis, quae discenti pretium imponitur, pravitatem, qui omnes oderit tandem illacrimantur amantissime.

Ab Academiis redux Isenaci primum ao MDCXLIV. postea Brunsvici in aula Ivonis, Landgravii Hassiae vixit. anno MDCXLV. vero Holmiam missg Principis sui e-

git negotia.(*) Ipse in vita: Marpurgi ex itinere Gallico redux, ibi aliquantisper commoratus, invitabar honesta conditione ad aulam; cum autem officium publicum necdum ambirem, nec mihi eius discrimen, quod illo tempore asperrimo impendere videbatur, adire formidarem, causatus varia & ex temporis processu nonnihil animae meae levationis expectans: Sed ecce! necessitas Principi Georgio imponebatur, virum ex suo ministerio in Galliam, alterum in Sueciam legandi; interrogatus proinde, utrum mallem? iter in Galliam expeditioneta ad reginam Sueciae eligi, adulto Julio Scaligero abii; post adventum Holmiae postridie statim admissus in regiam, reginae mandata explicui Latino sermone, quo paulo ante illa ad me utebatur, & nox pompa solenni in diversorium sui revectus; Oratio rem quam habuit Brunoburgius exhibet inscitum.)

(*) Conf. ipse in Epist. ad Dieterienum datis n. III & sequentibus p. 3. & 399

Reversus in Germaniam, mense Julio MDC XLVI. Isenaci aliquantisper commoratus et ac Vinariae, dono eo anno sequenti denuo Brauba cum concessit, à Landgravio cooptatus in Consi liarium.(*)

(*) Conf. Struvius praef. ad fascic. dict. §. 3. 6.)

et anno MDCL. à Principe vidua humanissime vocatus fuit in Fortiam (*) alias à Suecis in Sueciam (**) & à Saxonibus in aulam Electoralem ac Gothanam (***) mense Decembri ve ro Francofurti fuit, adhibitus ad Controversias nonnullas super inter vicinos agitabantur, componendas.(****)

(*) Ipse in litteris ad Dieterienum, Braubaci die 31. Januar. scriptis quae no. 21. p. 98.: Tum ac cipio simul per tabellarium, eo nomine hui et Ftisia missum, litteras denuo & ab ipsa Principe vidua, & à Conringio, quibus vocor quam humanissime.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Exemplo maximi patrueli cognominis Georgii Bernardi à Boineburg. Ep. ad Pluschenek. in Act. lite. Struv. p. 57. fasc. X.

1652. Iunio Pruschenskio cui tale quid innuerat, dehortanto, sancte asseverarent nihil in eo rumore veri. Act. Liter. Struv. fasc. X. p. 45-46.

(* *) In litter. ad eundem quae n. CXV. habentur, sed sine anno additis, p. 271.; Splendidum sina vocatio mihi nuper ex Suecia missa est, sed frustra, quidem non annui lautis propositionibus. Malo in Hassia vel alio pace vesci, quam Holmiae eodem quo cetera epimii vim [cogitandi W. de B. F. de S.] habebantur loco conspici.

(* * *) In litter. ad eund. quae n. CXXVI. sunt, itidem sine anno adiecto, p. 288. Leipzig obtulit mihi nuper splendidas conditiones principis Saxo-Gothani nomine, sed quas dictum Electoris Saxoniae autoritate & quidem oleo splendidiore conspicuas, mihi oblatas, declinavi.

(* * * *) Illic loci [Francofurti] me quinto circiter Decembris certo statuo fore, utpote cum inter Principem meum & Electorem Moguntiae dies sub id tempus condicta sit qua nonnullae inter vicinos agitari solitae lites componendae erunt. Ut rei peragendae, ego missu Heinli comparerem ibi fiam. In litt. ad eundem Straubaei d. XXV. Novbr. datis, quae n. XXVII. leguntur, p. 149.

Postea, mentio sacris avitis missa, quod consilium ipse in cuniculo Ms. fatetur a peregrinatione Gallica statim se cepisse, & primo de ao 1651. Landgravium Ernestum in eodem proposito plus confirmasse quam turbasse; id quod adhuc magis patet ex litteris, ao 1652. ad dictum Landgravium datis, nec non quas eodem anno ad Hengenem dedit, quarum apographa hic adiuncta. Chorum eius cum patre Parrio Dominicano Hispano Francofurti habita colloquia, sed vel maxime, uti ipsemet innuit: dei monita perpetuo consequentiam urgentia ansam dederunt repudiandis Protestantium sacris; quae anno 1653. palam abiurarit, ita tamen, ut non omnino Romanis eo modo se habentibus, Joanni Philippo Electori Moguntino operam suam addixerit, factus Consiliarius Sanctior, ac Supremus aulae Marschallus.

vid. Constant. Germ. Epist. de peregrin. Germ. p. 149. Ipse Civis Germanus Minister tunibus religionis Emendationi adscribit.

Lit. A.

(*) Et quidem iam ante annum, quem Struvius loco dicto signat MDCLV. vide modo Epistolam ipsius Moguntiae ann. MDCXV. 28. Septbr. & d. 12. Oct. ad Pufendorfium scriptas, ex quibus excerpta Hermanny fecit, fasciculo litt. Struv. pag. 327. signatis itidem fasc. III. no. 12. & seq. p. 21. & seq.

(*) Act. liter. Struv. fasc. I. p. 50. seqq.

Sed iuvat hac de re differentem audire ipsum in curriculo Ms: anno exquit, 1632. ineunte Herbipolim ad Electorem Moguntinum à Landgravio Hassiae Georgio missus, sensi primum tarium meorum Moguntiam transferendorum fata. Utenim Elector tum secum agebat de cultu meo Jesuitico sibi addicendis: proposita ibidem plura & deliberata; sed statutum nihil de mutatione est: Cum non multo post ad eundem Electorem Sealbacum legarer, nempe cuiusdam negotii causa, et ut eum Darmstadium in vitarem; Em. Elector ipse mecum agebat inter deambulandum ad fontes de me suis ministris accersendo, id. amplis ac Ornato meo dentionibus conditionibus: Intimi me Consilii mi Secreti Consistorio loco honoratissimo, & aulae Supremum nominans Marschallum, addito stipendio, ut majora in me dignitatum decora conferret &c. Medio sic fere Decembri anno 1632 abii Darmstadio, cum uxore & filiola Sophia Herbipolim; discessi hinc ad Electorem Ratisbonam ubi adveni penultimo die anni 1632. postridie Cal. Jan. 1633. locum iussu Electoris in consilio secreto occupavi, & deinde mox auditis omnibus praefectis sum.

Ex eo plenis negotiis Publicis interfuit. Anno MDCXLIII. & XLIV. egit Ratisbonae in Comitiis, (*) in quibus Regis Galliae destinata ad Germaniae Domatis, Austriacae perniciem spectantia, & solerter perscrutavit, & dijudicavit literas. (**)

(*) Vid. Struv. fascic. III. actor. litter. e. chser. p. 21.

(**) Id. praefat. fascic. illi praemissa. A. 5. 6.

Mortuo Ferdinando III. missus est Monachium, exploratum, an Bavaro Imperii prensandi tangeretur cupiditate. (*) Ipse in curriculo: Inde, inquit, regubor cum Comite Wilhelmo Furstenbergio Monachium. Bavarum Electorem ut cognosti ingressi sumus Francofurtum. Quinta & eiusmodi istae onera humeris nostris incubuerint, repetere hic nolo.

(*) Pufendorff. de Reb. Caroli Gustavi Lib. IV. §. XXV. p. 299.

Dum haec gerebantur, innotuerat & ipsi Ferdinando III. Caesari, nec diu eius virtus latere poterat: nec ita multo post dignus visus tanto Principi, quem Consiliarii nec non Cubiculatii aut Camerarii axiomate ornaret(*)

(*) Boeder. in Dedicat. Commentar. in Grot. p. 5.

anno subsequenti sua opera probavit Franco fisti officia, dum de eligendo agebatur Caesare. (*)

(*) Pf. Pufendorff. rer. Brandenb. L. VII. §. 37.

Qua in obeundis munerum suorum partibus fide essent, dexteritate, atq; prudentia dignus eminentissimo Electori sub alt. etrchiepiscopi visus est, quem Caesari Vice Cancellarium Imperii nominaret. (*) Ipse Bonneburgius in cubiculo 1650. Interea, inquit dum haec maturescunt eue Comes Certius Imperii Procancellarius diem fatum obiit in Castris, cuius decessu locus mihi meus, quem iure suo mihi pridem Elector spoponderat, adapertus est, quem, quia, & aer postea alius occupant & impleat adhuc, quis id artibus, technis, & iniuriis id contigerit, neminem temere latet. Excidi ergo illo meo loco ex eadem causa, quare etiam carui antea iis Compendiis, opibus, & honoribus, quibus nactandus eram, si perdente interregno patriam, Imperium, Reginam, rerum & eius terras perdere, vel segniter deviteq; curare praeoptassem. Malo sic gaudente conscientia esse, qualis sum Baro, quam Comes, pauper, quam opulentus, amans Imperii, ubi ei deservire potest, quam eius illic Procancellarius, ubi id perdere iuxta cum reliquis Austriae Administris iuraq; eius manifesto temerare oportuisset: agnosco hic iterum Etiam atq; etiam vim atq; secunditatem divinae providentiae, quae ita vota & studia mea temperavit & regit, ut mihi meisq; huc usq; magis hoc pacto profuerim, quam respiam alibi profuturum fuisset.

(*) Vt id fatiamur, ipse facit. Sic enim in Epist. d. III. Jun. an. MDC LIX. ad Pruschenkium data fascic. vlt. Tom. I. actor. Litter. Struvian. p. 60; Novum Vice Cancellarium Imperii admittere Vienna nolunt. Ita bene fidebat de illis merito. Deus & ordines, Hoguntinum in sinu suo, spero, tuebuntur. quineb. Pruschenkius in responsis 17. Jun. scripsit: Nullum omnium mihi erit laetissimum, si proxime percepero, cunctis te tandem superatis impedimentis atq; molestiis in novum Imperii nostri Vice Cancellarium tuo ex merito fuisse electum.

Non longe post ad Pyrenaeos iuit, dum Plagia
norem in Insula de pace Gallos inter ac Hispa
nos oscillanda agebatur, (*) ao 1659 ad finem de
currente mense Augusto, iubente Electore: se
on verba Caroli! Mense Aprili exeunte,
occasio multa subnata est consultandi num
quis ad tractationem pacis Galliam inter ac Hispa
niam rumine ac ipsius Electoris legandus esset
neone. Quem Coloniensis ex Dolmaret Com.
tem Guilelmum Furstenbergium, Electori me
tandem ne voluit eodem commigrare, discessi
ergo Moguntia 23. Aug. sub Vesperam.

(*) Ipse nobis id prodit Epist. ad Pietericum XLIII.
p. 212: Villonis Stio, amico meo, & ad Pyrenaeos
quem pax sanciretur, comparsum solemnis
& ad mare Hispanicum congressurus sub cap
sculum familiarissimo, scilicet Mechelburgius
Dr. St. Colosae gradum fuit pro. Dctr. ann. 1659
vid. Praechenkius Epist. anno 59 die XXV.
Januar. scripta, quam Heumann nobis dedit
fascic. Dolt. et litter. Litter.

Veremur vero, tot dotibus illustris, tot con
spicuus meritis an. MDCLXIV. in graue incidit
discrimen, ab Hero datus in custodiam, delatus e
nim erat ab adversariis, & quidem improbe. Stu
diamus qui Pufendorffium (L. X. Rer. Brand. §.
79) hic sequitur Struvium l. d. Causam eius
praecipuam Pufendorffius dicit, quod Boineburgius
plerasq; munera & pensiones, quas Electoris Ioann.
Philippi frater sibi debere crediderat, possideret si
mul huius non obscure contemneret, deberet reb. ge
rendis parum idoneum. Accedebat invidia, quod
ipsius auctoritas apud Caesarem & Gallum tales
gliscerent, vt is plerasq; ex suo iudicio agere vellet vi
deretur. Occasio autem, quae dudum quaerebatur, in
venta est, postquam Reiffenbergius Baro in Galli
am missus fuit, auxilio Regis contra Erfordiam exci
endo. Ei legationi obeundae Boineburgius destina
tus fuerat, cui & se iam accinxerat: sed Schoenborni
Electoris frater impediente, Reiffenbergius in eius
locum suffectus est. Eo facto Boineburgius gra
vissime offensus ad Lisnaeum scriptis litteris in
Reiffenbergium valde inuehebatur, inter alia

Beebers duo 1663. 12. Apr. Vicecancellarius Imperii videl stabiose
se decedere velle; tam si subire adhuc volupe mihi foret, ecce porta a
perta erit? Quid consilii?

mendacissimum mortalium vocatus, & qui tantum veniat, ut Gallos decipiat. Sed Liodrasy, qui cum alias ob tarsas tum quod Brunsbergius aliquoties sat contemptim eum habuisset, eas litteras Reiffenbergio ostendit, quas & sibi valde displicere testabatur. Unde in proclivi erat, istius fauorem apud Gallos extinguere, ne inde quid praesidii eundem manaret. Haec mihi Caesarea aula in virum irritabatur, stimulante Porcia, cuius acta is saepenumero acerbe perstrinxerat. His duobus fulcris subtractis, Elector precibus fratris concedens, custodiae mandabat Brunsbergium. Credebatur inter scripta eius repertum iri, unde criminis struendi materia foret. Sed ea omnia nil nisi enixum fidi atq; cordati ministri studium expresse erant. At ipse, quae de Reiffenbergio fuispicabat, ex Electore se audiisse dicebat; ac eum revera talem esse. Igitur post quam per quinq; amplius menses detentus fuisset, data cautione de non euulgando dimissus est, eiusq; filia post iuueni Schoenbornio, Electoris ex fratre nepoti, velut obliterandae iniuriae nupsit. Haec ille. Ipse in Epist. ad Buschium, n. XXXVI. p. 57. Verum aberis humanae vitae indubitandas vices, quas expertus sum ego. Electoratus tricas infandas, iam dulcedinem quietis inopis primoribus velut labris degustare. Quantum vero conquestus est de iniustitia sibi facta; testantur id litterae, inprimis ad Emi Confessarium datae, quas heic addere placuit. Etsi mero meritis suis laud exutus fuit ut Pufendorffius in praefat. libri de Statu Imperii German. p. 21. & Struvius hic memorant, sed libertati restitutus, spreuit sua se illis abdicauit. Sic enim ipse, Epist. ad Boeclerum, quam Zschackwitzii praefationi versionis Germanicae libri de Statu Imperii inseruit: Vnde tum verebar, & nocentiores fore hostes, & nouis veluti argumentis in me oriri sic posse, & secus de me boros, & ceteris illo nostro dissidio impermixtos, parumq; gnaros eius, quod mihi euenerat, posteros, deinceps arbitratu secessurum. Lit. B.

Struv. Act. Litt. III. p. 111.

Stadde Constantini Germ. Epist. de peregrin. Germ. Polon. p. 149. Syll. pacif. a Lap. ad Rodzamb. p. 127.

Vota legenda. (*)

his difficultatibus superatis, partim in praedijs paterna Francofurti, partim Coloniae vixit literarijs vacans otio, & legationes nonnullas obiens. in quibus potissimum illa multam sibi laudem acquisivit quam in Polonia pro Duce Neoburgico, Jadema Sarmaticum ambiente, suscepit. vid. Pufendorffius de reb. gestis Friderici Wilh. Elect. Brand. l. x. §. cxxxvii.

His probe defunctus, tranquillo exitu humana deseruit anno MDCLxxxii.* Epitaphium reperitur Moguntiae in Ecclesia Franciscanorum ex parte sinistra femmi altaris, emortualem annum & diem indicans.

Thorum partitus est cum Anna Christina Schutzin ab Holtzhausen anno 1676. ex qua, praeter filium, de quo ipse Epist. xx. ad Dietericum p. 80. & 95. necnon ep. xxiv. p. 106., praematura morte intercepta, suscepit, moriensq; reliquit filium Philippum Wilhelmum, S. R. I. Comitem Ecclesiarum Metropolitanarum Moguntinae ac Trevirensis Canonicum Capitularem, S. C. Majestatis, & Eminentissimi Electoris Moguntini Consiliarium intimum, urbis & territorii Erfurtensis Proprincipem, ao MDCCxvii. defunctum.

Filias item tres; Sophiam, quae Illustrissimo Comiti Melchiori Friderico de Schonborn, S. C. M. à Consiliis Sanctionibus, Archiepiscopatq; Moguntini pincernae hereditario &c. eo MDCCxviii. in matrimonium convenit; sed ex Jeriem natorum natarumq; quos Vir Illustriss. in schedula quadam propria manu consignavit.

1. Joannes natus Braubachi 1/11. Novemb. 1674. denatus ibidem 23. Feb: & sepultus ibi in templo 1676.
2. Sophia nata Darmstadii vlt. Apr. St. vet. 10. Stil. N. nondum quam Deus servet. Modo uxor Melchioris Frid. B. à Schonborn Em^ni Elect. Mog. nepotis ex fratre.
3. Joanna Francisca nata Ratisbonae 3. Martii 1683. denata & sepulta ibidem Jun. Fil. Comit. 1684.
4. Anna Maria Margaretha nata Wirceburgi mense Maio 1687. denata Moguntiae 29. Januar. ibiq; sepulta apud Clarissas 1755.

a. 5.
Multos tamen vel sic exspectatus est inimicorum insidiatos, qui etiam cum paulo ante obitum, ut auctorem libelli Pseudonymi Scarini de Longambano in aula Caesarea detulerunt, quae de se ipse graviter conqueritur. in Epist. ad Boecler. dat. 8. Januar. 1672. autius Spicilegii exhibuit Kulpisius in praefat. ad Comm. in Thorambum. p. 3. Sed imo Princeps Scherenbergius Sect. liber. Struvius. tom. x. p. 73. Brunebergi cum & ipse auctorem credidit.

MDCLXX. Collegium Vniuersale eruditorum in Imperio Romano-Germanico hinc inde existentium animo conceperat varios successu temporis ambiens, sed intempestiuus mors (*)

(*) Kassel monatl. unterr. 1689. Januar. p. 80. adde 1692 p. 189. sqq. & Literar. Bineburg. in Tabari Tr. de fatis by Kalendarius.

* vid. Von Glaubensteins Stemmatographia Alphabetica Gothana. tit. Von Bünnoburg.

(*) huic erudiendo conquisiuit per omnem Europam eruditissimorum Virorum Consilia praecipue vero Boecleri, cui quoq; auctor exstitit, ut in filii gratiam brevem libellum postmodum editum de Scriptoribus Graecis & Latinis consignaret stilo. Vid. praef. Obrechti d. libello praemissa fol. 4. & Epistolam Bineburgii s. dat. VI. Septbr. 1670.

« cui ipse titulum de Vi vaterlum statuerat, nescio quo consilio immutatum.

5. Charlotta nata Moguntiae 4. Julii stil. nov. 1655. paulo ante V. matutinam; modo v. cor Joannis Friderici Baronis ab Orsbeck Colorelli R.mi Elect. Trevirensis nepotis ex sorore. (dum haec scripsit intelligit Carolum Casparem, etenim Successoris Joh. Hugonis frater erat.)

6. Philippus Guilielmus natus Moguntiae xxi. novi stil. Novbr. Caroline C. Moguntin. Trevirens. & Spirensis quem Deus Jervet.

7. Fridericus Ernestus natus Moguntiae xiv. octb. st. n. circa x. ante meridiem 1661. datus in Haseleck 10. Sptbr. 1666.

8. Amalia Christina nata Moguntiae 3. Sptbr. st. n. circa horam 3. matutinam 1662. data in Haseleck 6. Sptbr. 1666. Sepulta seu deposita juxta Fratrem Fridericum in Opstadt, conditorio Frankensteinensi.

Cum & excellenter doctus esset, & eximia fandi facultate praeditus, adhaec vero boni publici invidendi cupidissimus, varia & scripsit & edidit. etc publico quidem dedit

I. Dissertationem de Salute publica, sic enim Epist. LVII. ad Pieterium p. 251. & 33: Jam ad te venit mea de Salute publica Disquisitio, Principis, nostri nutu edita, vestrae Catharinis opposita, quos denuo excitabit hoc innocentissimum Scriptum, Saluti publicae variè dictatum, è calamo pacis studiosissimo exaratum, & ab animo tranquillo. Dei gratiam aspirante, dictatum. Et Epist. LXXIV. p. 286. Libri notandum tuum de mea dissertatione tumultuarie edita judicium placet, & malo tecum insipere, quam cum censore tuo rectius sapere. Extorsit mihi eam Principis mei longe clementissimi aequitas, & pacis Studium novos subinde stimulos mihi, calcaria addit.

II. Epistolam, qua E. Br. ausus castigavit. Sic enim nuper ad Pieterium suum Epist. LVIII. p. 254: Nobilis ille Suevus, quem mihi commendasti superiori die Lunae à me discessit, brevi Belgium & Angliam visurus. Commisi curae eius fasciculum ad E. Br. rasurum, mihique negotium sine omni cavilla facessentem: sed ingenium eius petulantiae

plenissimum litteris publicis nuper acerrimè castigaui. mitto nunc illi ipsi Epistolae exemplum, typis expressum.

IV. Cum maximè vero pro adserendo Archistifti Moguntinensi iure coronandi reges Germaniae aliquot scripta (*) quorum quidem ipse hunc Pruschenckio suo, no xxiii. inter excerpta p. 48. dedit Catalogum: Praeter Germanicam Ratisbonae scriptam & eudem Epistolam eo in argumento vulgavimus hucusq: (1) Dissertationem novem quaternionib (2) Scrutinium omnis huius contentationis (3) Assertionem stilo optimi mei Conringii (4) Examen argumentorum Colonensium, & logistice propositorum. (5) Dissertationis ipsius rationem (6) Castigationes gerrarum adversae partis. Quas tractationes sequetur vernacula scriptio de interpretatione A. B. Spero eruditis satisfactum iri. Ipse in curriculo: scribit, inquit, paulo post ao 1653. controversia cum Colonensi Electore de iure coronandi, in qua quid quantumve in rem electoratus Moguntini egerim ego, elaborauerim, scripserim, non potest ignorari, si quando Archivum Moguntinum excutietur, ubi de meis scriptis per est multum videre; Cumprimis vero illud est maxime attendendum, quod post sex alios Latinos tractatus vernacula lingua & modo iudiciali compositi, mensibus in editum, postquam illam coronationem cum Colonensi Comite Egone Furstenbergio consopitae anno 1657. in Junio Justinei magno Moguntini Compendio & Testamento.

Praeter edita, varia partim affecit, partim cura signavit

1. De primogeniis in Germania tractatum. Scribit enim ipse Epist. ad Pruschenckium Brautachii d. xii. Aug. ao 1dc xxix. data: Institutum meum est inde à pluscule mensibus aliquid curare circa illustrissimum argumentum pro praerogativis genituras, quae de primogeniis in Germania.

(*) Spirae 1655. Octbr. aliquid eius in hac causa excusum fuisse. ipse act. liter. Struu. p. x. p. 47. aperit.

11 fasc. x. Struvii

111. Vlicovii demonstratio Politica pro eligendo Rege Polonise 1669. 12. à Gryphio de Script. histor. Dec. XVII. illustr. C. X. p. 528. Johanni Christiano L. B. Boineburgio tribuitur, quam tamen aliunde nonnullis Gll. Leibnitio tribuere.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

#& in eadem Epist. supra cit. Struvii act. litter. fasc. X. p. 38. in opere de vsu eruditorum in Republica Dissertationem ordior, de perpetuo cultu eruditionis humanae ejusq; per Scriptores omnium aetatum propagatione.

II. de vsu errorum in Republica libri V. quorum contenta eidem Epistola eodem illo anno scripta sic enarrat: Totum opus, quod expedivi, de vsu errorum in Republica in sheing libros tribuitur. quorum primo errores exhibet committi solitos & cherdari dignos circa Imperium seu rectionem Status universim. Alter curabit negotium libertatis. Tertio religionis & ordinis Ecclesiastici, ubi de locis litterariis, Academiis, cultu omnis eruditionis, pietatis, virtutis, educatione pubis &c. Quarto curam geret iuris, ubi de emendatione iudiciorum & id genus necessariis speculationibus & vsibus agendum, quod argumentum in infinitas ambages laxum est. — Quintus decerpet sibi ad tractandum, quae de Iure pacis & belli occurrunt in medio rerum actu rectitudine collaudata & ostensa, obliquis ostensis ut vitabunda prudentia eorum discrimine rite defungatur. ✠ v. fasc. III. Struv. p. 12.

III. De poenitentia & patientia Iuris nonulla, vt ipse indicat epist. eod. anno ad Buschenium missa: Nox mittam, quae conscripsi de poenitentia & patientia Iuris, vt emendatum iudicium transferibas.

IV. Novissimi decennii Historiam. Sic enim l. d. pergit: Novissimi decenni Historia statim subsequetur, simulac consignata fuerit. vid. fasc. olim Tom. I. actor. litter. è Mstr. p. 38.

V. Portenta de claris in omni eruditionis genere Scriptoribus.

VI. Apparatum Viri Politici.

Vtrumq; horum se consignasse scribit Pruschenkio eadem Epistola: conquisivi tamen aliquospiam scriptorulorum, qui tuno visitse perhibentur, in fortuitis meis de claris in omni eruditionis genere Scriptoribus, quae aliquando legenda tibi praebituras sum. — Nolo nunc dicere amplius de modo noscendi Respublicas, imperiumve Germanicum, cum ex Apparatu Viri Politici, quem consignavi, patere possit aliquando. Adde Epist. quam ad Pietericum ao MDCL. dedit no. XXVII. p. 144. ✠

VII. Valerii Andreae Bibliothecam Belgicam secundo, ut ni litteris ad Dieterichum p. 316. inquit, studio augendam, locupletandamq; suscepit.

VIII. Salmasii itidem Commentarium de foenore auxit animadversionibus, quas Dieterico legendas commisit, ut patet ex Epist. LVIII. p. 255.

IX. Etiam & historiam litterariam aggressus est, & praestantissimorum aliquot virorum opera, ut in Rabbinicis Buxtorffii, in Arabicis Syriacisq; Erpenii usus non infeliciter, confectis aliquam multis voluminibus pertractavit, quam auspiciis aliquando, sumtuq; Augusti Brunsvicensium Ducis, editum iri, non plane nullam spem habuit. Vid. ipse Epist. ad Dietericum LVIII. p. 254. LXIII. p. 268. LXVI. p. 272. LXVIII. p. 276.

X. Commonitoriolum de reb. Caesaris Leopoldi cum in Comitiis, tum per omnia rectius ordinandis.

XI. Commentariolum S. C. M. oblatum de modo componendi in antecessum lites moriente masculâ stirpe Hispanica hodierna, inter Austriam Germanicam & Gallicam coorituras, & de ratione partiendi opulentam illam hereditatem.

XII. de Capitulatione.

De his omnib. in curriculo ita se exprimit Vir Illustris: Apud Caesarem (Ratisbonae in Comitiis quo 23. Decemb. 1663. venerat) ter fui seorsim in arcano; ei quoq; dedi, quod scripto complexus eram, Commonitoriolum de reb. ipsiusmet tum in condtio, tum per omnia rectius ordinandis. ipse mihi sub privato sigillo omnia nea remisit; simul Commentariolum eius Majestati tradidi, quem conscripseram de modo componendi in antecessum lites moriente masculâ stirpe Hispanica hodierna inter Austriam Germanicam & Gallicam coorituras, & de ratione partiendi opulentam illam hereditatem.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

xIII. de privilegiis Electorum praecipue Moguntini Scripto medito Boineburgius est Boeclerus in Notitia Imperii sua vid. Hulpis. ad Montamb. P. II. c. 4. §. 7. p. 63.

xIV. fortassis etiam eius est consilium quod Boeclerus Notitiae Imp. inseruit l. III. cap. 3. Vera animae Status Reipl. Professio.

xV. Memoriale sive Varia in vita sua acta.

xVI. Curriculum vitae quorum utrumq; est penes Dn. de Bellmont.

xVIII. ad Pruschenck Act-litter. Struvii fasc. x. p. 38. De Sleidano quid dicam? tam pueros, prudens composito est ut Historiarum opera, & diffugis de bello Germanico Commentariis dignoscing habeatur. — nihil hac audacia mea quae vo aliud, quam ut inquirendo aliquid de meis, quae aliquando edere cogitem animos tibi, Scriptori quippe multo magis armato & per omnia maiori adsem.

xIX. vid. Struv Act. literarior. fasc. IV. p. 57.

fff

tatem: Scripta haec & reliqua de Capitulatione, aliaq; tum composita in schedis meis inveniuntur. (Quae tamen reperire hactenus Dn. de Bellmont non licuit.) Praeterea tum viris per universam Europam doctis commercium coluit litterarium; quorum tamen Epistolae adhuc latent. Ipsius ad Ioan. Conradum Dieterichum vulgavit Schelhorn ao 1703. 12. ad Pruschenckium per Exc. Struvii l. d. ad Bossum itidem per Excerpta Lehmidius. p. 338. & fq. Epistolarum Reineßii & Bosii: ceterae magno numero apud alios adhuc delitescunt. vid. Schelhorn praefat. ad Dieterici datis praemissa §. 6) & fq. Struvii l. d. Ex harum numero eorum Epistolas, quorum nomina sequens Catalogus exhibet ex benigna donatione Jll^mi defuncti Comitis à Boineburg Dn. de Bellmont possidet.

XVII. Variae deductiones in causa Colvenerii Epp. Astae ad Bolet.

Christoph. Arnold.
Gabriel Buccelin.
Michael Boym S. I.
J. Joachim Becher.
G. Blithersw[illegible]
Conradus Breunin[illegible] S. I.
Henricus Boeclerus.
Jacob. Balde. S. I.
Jos. Casp. Bernegger.
Johannes Breunig.
G. Bonin.
Her. Blumius.
Vitus Bering.
Joach. Cnetarius.
Herm. Conringius.
C. Gr. v. Cotzenberger.
Joannes Christenius.
Melchior Cornaeus. S. I.
Thomas Clagius. S. I.
Joan. Conrad Caussenius.
M. Denisot.
A. Dunker.
Johann Mich. Dilherr.
Joann. Conr. Dietrich.
Nicolaus Elgen. S. I.
Vitus Erbermann S. I.
Ferdinandus } à Furstenberg.
Guilielmus }
Frischmann.
Balthas. Fridelosky.
Laurentius Forer. S. I.
Titus - Feretius.
Joan. Jacob. Franckius
Ahasverus Fritschius.
Andreas Fromm.
Joan. Henrici Giese.
J. D. Gelenius.
Joan. Frid. Gronovius.
Jacobus Gruterus.
Georg. Gentius.
Mauric. Gudenus.
Justus Gesenius.
Joan. Henr. Henningius.
- - Gamans. S. I.
Godofredus Hegenitius. S. I.
Joan. Dan. Horstius.
Magnus Hesenthaler.

Bernardus Habel
Con. Habbaeus
Joh. Henr. Hottinger.
Albertus ab Hatten.
Frid. de Jena.
Joan. - Reiking. S. I.
Jodocus Kedd. S. I.
Joan. Jac. Kirchery.
Athanas. Kirchery.
Sebast. Frid. Kötteritz.
Simon à Lippia.
Otto Lembke.
J. P. Lotichius.
Petrus Lambecius.
Goth. Guil. Leibnitz.
Balthas. Menzery
Joh. - Museus.
A. - - Maierhofius.
Edmundus Mercier.
Guilielmus Mechovius.
Bernardus - Mallinckrot.
Hieronymus - Spulmann.
Melchior Martinius.
Marcus - Mainbonius.
Jacob. Masenius. S. I.
Ericus Matthiae.
Henr. à Miltitz.
Gabriel Naudaeus.
Bartholdus Nihusius.
Franciscus Ogerius.
Vlricus Obrecht.
Zacharias Pruschenck à Lindenhoven.
- - Penzenau.
Joan. Ludov. Praschius.
Samuel Rachelius.
Joan. Rethan
- Rondeck.
Joan. Reinbott.
Bern. à Rottendorff.
Joan. Ernest. Rautenstein.
Sebast. Rambspeck.
Henr. Rixnerius.
Joan. Rosenthal S. I.
Guil. Ernst Schefferus
Henricus Schwalenberg.
Joh. Theodor. Sprenger.
Joh. Stalerius.
Joach. Steymannus.
Veit Ludwig Trebonius.
Fridericus Spanheim.
Ezechiel Spanheim.
Phil. Jacob Spenerus.
Joan. Strauchius.
Caspar Schottus. S. I.
Alfons. Starnovius.
Theoph. Spitzelius.
Joh. Serarius.
Joh. Talkius.
Eberh. Wolff Todenwarth.
Philip. à Vorburg
Valent. Henr. Vogler.
Ad. Widenfeld.
Otto Joh. Witte.
Joh. Christian. Wagenseil.
Sim. & Henricus Wagenseck
Daniel Wulffenius.
Joach. Wigandus.
Adrian & Petrus à Walenburg.
Joh. Heurn. Jun. Jun.

Haec inter reperiuntur plurimae, ubi nomen scribentis vel planè omissum vel certo tantum characterе signatum est; excurrunt fere ad 2000. Boeglerii tamen & Camerarii manibus pateant facient. (+)

Jo. Christoph. Wolffii Conspectus Rei Literariae Epistolicae et Litterariae Hamburgi 1736. 8. in Indice vbi inter alia in Leyra eius Volumina extant.

135

136

Bernardus Hebel
Con. Habbaeus

Sebast. Rembspeck.
Henr. Rixnerius.

bis semper fuerint nostrorum
inae studia, quae nobis tanta
orum Virorum et consensu de
ece documentum sobies no-
e & amoris, inprimis cum de
Jebii continuatione agatur,
tate Regnum Poloniae nostrum
vsecutum est. Nos contra
ulam, quo in illius Educati-
isque Nationis Hungaricae

Hieronymus Schulmann.
Melchior Martinius.
Marcus Mairbonius.
Jacob. Chasenius. S. I.
Ericus Materitius.
Henr. à Schlitz.
Gabriel Naudaeus.
Bartholdus Nihusius.
Franciscus Ogerius.
Ulricus Obrecht.
Zacharias Pruschenck à Lindenhoven.
— Penzenau.
Joan. Ludov. Praschius.
Samuel Rachelius.
Joan. Rethan
— Rondeck.
Joan. Reinbott.
Bern. à Rottendorff.
Joan. Ernest. Rautenstein.

Ad. Widenfeld.
Otto Joh. Witte.
Joh. Christian. Wagenseil
Sim. & Henricus Wagenseck
Daniel Wulffenius.
Joach. Wigelsort.
Adrian & Petrus à Waldenburg.
Joh. Heus. Jun Jan Jan.

Haec inter reperiuntur plurimae, ubi nomen Scribentis vel plane omissum vel certo tantum characterе signatum est; excurrunt fere ad 2000. Boeclerj tamen & Grimmij manum patrem facient. (*)

(*) Deprehenduntur etiam non nullae Epistolae Bonneburg. ap. Ummelen. tom. Hessen. & Gundling. p. 151. sqq.

Praeter ea vero quibus ipse calamum suum occupavit, rem litterariam per universam Europam adeo promovit, ut in eo nulli deinceps cederet. Testantur id abunde non modo in dicta praefatione Obrechtus, verum etiam varii Editorum labores ipsius potissimum instinctu hortatuque suscepti, aut etiam eius suasu, ex latibulis suis situque ac squalore in lucem protracti. Juvat illustris viri hic in re occupationes, tam quas fors promovit, quam etiam quibus adversa fuit perfrangere.

I. de Comingii defensionibus causae Moguntinae superius dictum.

II. Broweri & Masenii Annales Trevirenses eius potissimum ope publici juris facti (*)

(*) iam ante annum MDCXXV. illustri viro id curae fuisse dedicatio antiquae Lectionis Monumentorum Simonis Papi fol. q. indicat. & ipse Piterium suum Francofurti 12. Junii 1666. certiorem reddit, Trevirenses Annales Christoph. Brower, iam de integro, suaque suo & auspicio Eminentiss. Elect. Trevirensis excudi cum autbario Mazenii. vid. Hert. Notit. Imp. Reip. p. 47.

III. Idem futurum erat de Aventini Collectaneis rerum Bavaricarum, quae (ex Bibl. Monacensi) ederentur, multa conatus erat characteris etiam per Boineburgium 1671. sed frustra. vid. Manit. Epist. post Hertii Notit. Imp. Reip. p. 43.

IV. Thesaurum Rerumpublicarum eius consilio molitus Conradus Pieterius, operi immortuus. (*)

(*) Hertius de Notit. Imp. Reipubl. p. 35. simile quid (Thesaurum publicarum Rerum) D. Conradus Pieterius, molitus fuit, (animante eum illustrissimo Boineburgio, cuius Epistolam unam, quod raritatis valgo non adeo cognita contineat, subnectere hic placuit) quando sub quinq. dig-

137

libus, & in prima quidem Statum Ecclesiasticum, in altera Statum Politicum, in tertia Statum Oeconomicum, in quarta Statum & acta regnantium, in quinta Statum & conditionem terrae in unaquaq; civitate explanare instituit. Verum non ultra Hispaniae, Galliae & Poloniae regna in Note, quod genus I. Praefidem est, progressum, virum optimum praematura mors abstulit. conf. his Epist in fine, et inter editas nr. xxvi.

V. In Historia Recessuum Imperii a doctis elicienda multum sudauit, sed tantae molis opus unusquisq; declinante, opes omnis decollarit. (*)

(*) Vattius in Operis de Pace Publica l. V. c. 7, p. 824. Et inde est, inquit, quod ab Illustrissimo Domino Barone Boineburgio sollicitati Forstnerg, Conringius & Declerus, Viri doctissimi, ut Legum Imperialium le dictu Historia quadam Constitutionum Imperii comprehenderent, tantum opus aggredi modeste recusarint, quamquam non multa diligentem et unarum rerum humanarum & praecipue nostrarum indagatorem, si haud destituatur ad id gravidam requisitis mediis, fallere posse, in litteris ad Illustrissimum dictum Baronem responsionis ipsi affirmant. Videri debet ipse Conringius, in Diss. de Nomothetica seu sedula Ill. ferendarum ratione, & in specie de Legum Constitutione in Imperio Germanico Helmestadii 1663. habita p. 68. Idem ea de re testatur Reisendo de Summa Principum Germanicorum potestate p. 35. ubi inter alia: Et licet hoc opus laudato modo Boecleo semper arcuum omnino visum fuerit: Spem tamen magnam non fecerim Domino Baronio, sed & multis doctis fecit quam solam Forstneri Epistolam intervenisse, fortassis haud vane quidam meum cohiberet. Edidit dictam Forstneri in calce ultimae

128

VIII. Boeclerianam Commentationem in Grotii Libros de Jure Belli & Pacis ipse non tantum praesit, sed & variis subinde sammissis libellis promovit (*)

(*) Boecler in Dedicatione, & praefat. ad Librum II. Commentat.

Dissertationum Exotericarum editionis
B. Strauchius, omnes vero magni cuius-
dam viri pace descriptas se servare, di-
cit Selfendso.

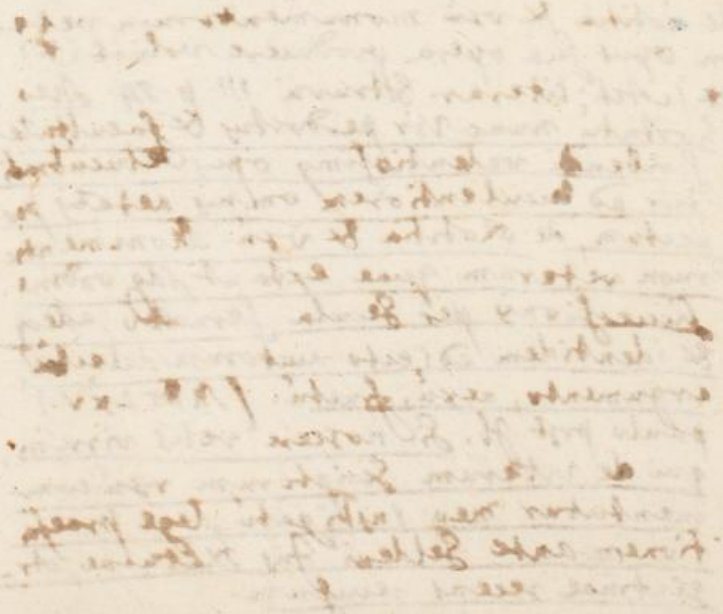
VI. Illustri quoq; Boineburgio debetur Jus
Naturae nitori suo restitutum, eodem
enim fere temporis articulo quo de histo-
ria Successuum Imperii, cogitabat etiam
de Jure Naturae sordibus adhuc mul-
tis obsito, debatq; Ea de causa 1663. lit-
teras ad viros doctissimos Foerstnerum,
Boeclerum, Conringium & Pufendorffi-
um, quorum ultimus Spartam suscepit ob-
latam, atq; tandem sub finem vitae Boi-
neburgii dextre ornavit. (*)

(*) Videsis Dn. Thomasii Historiam Juris
Naturae p. 91. & Epistolas ipsas mu-
tuas in Haberkornii Solis resplen-
descentis Jurisprud. Justin. cap. 2
p. 22. sqq. Pufendorffii, Conringii &
Boeclerii vero in Historiae J. N. Dn.
Thomasii calce p. 156. sqq.

VII Lambecio Catalogum Bibl. Viennensis
obscuris precibus commendasse videtur Vid.
Dn. Thomas. Hist. J. N. Append. p. 192.

VIII. de notitia & usu monumentorum vete-
rum opus sua opera producere voluit (*)

(*) Act. literar. Struvii III. p. 54. Theo
hortatu nunc Vir perdoctus & facultate
scribendi valentissimus opus detrectabat
tur ad luculentiorem omnis aetatis pro
fectum, de Notitia & usu Monumen
rum veterum quae extant, ido ordine
successionis per secula servato, adeo
& identidem adjecto auctorum delecti
argumento, nexu, fructu. [MDCLXV.]
paulo post fl. Noscere velis virum,
qui de veterum Scriptorum usu com-
mentatur meo instigatu, lege praefa
tionem ante Seldeni Jus Naturae, Or-
gentinae recens renatum.

Quanti aliquem habitu fuerit à Viris Principibus aeque ac doctrinae celebribus gloria notius est, quam ut multis opus sit. Augustae in quit Oldenburgenses thesaur. Rerump. P. IV. p. 745. immo totius Germaniae oraculum hodie est illustris Baro de Boineburg, virtutibus, bonis, utinesq; fortunae casibus, prudentissimus, imò omnibus eruditis maior. Plura notis & stricturis in Severinum de Monzambano sub Pacifici à Lapide nomine editis p. 27. Is autem fuit dubio fuit illustris Dn. Baro Boineburgius, quem Angelarium renovandarum doctrina consummatissima ad summum fastigium evexit, invidia vero quae eminentis fortunae comes, et nescio quae aliae causae rursq; deprefferunt. Jd. in sub nomine Constantini Germ. Epistola de peregrinatione Germanorum Politica p. 147. sqq.) evolvi potest, Jd & Boeclerus in Alsatia p. 74. & sq. Pufendorffius in Dedicatoria libri de statu Imperii R. G. quem sub ficto Severini de Monzambano nomine emisit p. 18. & 20.

De ceteris Bibliotheca habuit omne genus Scriptoribus doctissimis rarissimisq; instructam, quem filium Augustus Erfurtensi avectam academiae ibidem donasse. Jam ad Serarium movi.

Viro Clarissimo,
D. B. Mentzer
Theologo & Professori in Giessena Academia fidelissimo, amico suo.

Calixti Considerationem ad Canones Tridentinum accepi, nulla opus exercitatione tui, Vir Clme. Sat cito illa venit, & rediit intaminata, magnis cum gratiarum actionibus. Video Rom. Ecclesiae vitio vertí, libertatem vibrandi Anathemata. Verum quoniam est, modum excedi in hoc quidem videtur quod nullo discrimine rerum, omnibus promiscue Anathema appenditur. Sed minus miror id fieri, ex quo legi, quae habet Epiphanius, Theodoretus & Gregentius de haeresibus, ut Philastrium, Damascenum, & alios omittam. Saepe haereseos nota olim iniusta vis & anathema impactum fuit, qui non tam horribilia sonabant. Quod de conciliatione ideo cum Romana Ecclesia desperanda adiunxit Calixtus, Romana sedes, & quae cum ista cohaeret, communia non aegre ferent; quae quippe nobiscum nec consentionem desiderant, nedum ut quaerant concordiam cum talibus, quos retenta Christianismi potiora capita amplexos esse credunt extra Catholicam, schismate in haeresin obfirmata eorum permansione, praeque qua caeteroquin nulla salus queat sperari. Describo illam considerationem Calixtinam, ceteroquin multae eruditionis plenissimam, nec iudicio destitutam, qualia eius viri plerique sunt, in quos placet opimius omnis bonae doctrinae apparatus. Indifferentismus, foetus M. Antonii [illegible] imprimis de Repub. Ecclesiastica, displicet, ad quem illinus post ipsum paene omnia tandem de-

* vid. & quaedam Concilia, ubi saepe, in primis quoq. VI. Seculi, leves errores anathemate feriuntur.

sergunt, quicquid contra conebar, in de
fensionem dei, nascita novitas. Coram
plura, interim vale vir mihi carissime
d. 17. Mart. 1652.

Deus omni Studio Jcrit.

Pl. Reuer. P.

Vxor redüt nulla re explicata, prout destina-
ram, experta alienationem voluntatum
plasquam inclementem ubiq. Retulit, te
benigno affectu memorem sui, tibiq. iuxta
in votis esse, ut me sub vmbra Testamen-
ti Spiritalis /in der Speckkammer/ habeas.
Idem mihi desiderium. Sit vero quoi fie-
ri id posse. Petem vero, ne sio satis rigida
exactitudine commitiyari, & ad satiem vq
perpurgari. Deo utinam grata sit erux, quā
gesto, certe non obstrepero animo! Venit ho-
die ad vos Hispani Regis et Caesaris auspi-
cio Pater Roxas. Is per mihi cognitus, egoq
illi. vtq certo sciat causam, immanis quam-
ci iacturae, vix est vt credam. Cogita sodes
mi Pater, ei indicium faciendi eius quod ve-
rum, tibiq. abunde notum, quem & in confes-
so nunc est. Palam dixit Gallus non e' postu-
mis, non Electorem, sed Regem suum in car-
ceres me compegisse. Loquid reliquum est!
Quare id evenerit, facilis foret expositio.
Tute nosti, vel vnum verbulum digne ac
oportune prolatum mire conduceret mihi,
si Dn. Scholasticus à Metternich, aliusve,
interpres innocentiae ac Veritatis esse vellet
nisi tutemet ipse efficere id valeas; quod mal
lem: sive tuopte ore, sive alieno. Forte a-
pud Treuiros occasio erit pandendi venem,
si nec hic, nec per vos ei locus est. Plura &

tova dicendi, & tempora & media pra
sto sunt. Ast Deus modum inveniet d
bitq finem, dum omnes homines dep
cent. Ego, quaecunq etiam supra vires, fe
ferri quita sint, tuli, egiq, leni placido
corde. ne hi quidem irae terminos vide
tur. Sunt inexorabiles. Plane ut palpa
n queat altior radix odii immensi, cuiq
vetus altrix est, internecina ac ferali in
vidia, copulata exterorem furis, quoq
ista animatur, ad vindictam perennem
Sed haec intemperies non durabit, ultra
quam Deus finat. Deleo autem usq ades
vias cunctas vehesas Veritati, quo min
nosci possit à quoquam, vt vna mecum
sepelri quoq debere videatur. Deus aut
custos & Auctor, atq protector meus.
vt eternam eius misericordiam deprecare
pro me, mi Pater, & vale, hasq litteras
abolelo, vbicubi nocuant.
Dr. Kl. Mai. MDCLXV.

Rae Trae
in solidum dilatissimus
tus magno merito
B.

Vt omnia in tuto sint; redde
has litteras famulo meo, qui eas
tradet, ut mihi remittat. Vides,
quantum in rebq discrimen ho-
die, & quot agitentur homines
suspicionibus, per quas nulla
usquam salus.

Nobilissimo Iuveni
Henrico à Friesen
Hugo Grotius S.

Manere apud te, iuvenis praestantissime, recentem mei memoriam, immemor ipse mei tui, ni gaudeam. Omnium literas amantium Studiis professe volui semper, & forte adiuvi aliquos tenere non potui, qui in te labes, & lectiones & auxilia. Olim vero ex tui notitia didici, quantum in ista aetate praestare possit natura ingenii nobilitas, diligentiae spiritus animata. Alius aliquem ex antiquitate pro Exemplari tibi proponere, tibi quem proponam extra teipsum, non habeo. Ad publicum Germaniae statum quod attinet, Protestantes si concordes ut esse dicuntur manent, & dilectam non nihil morte egregii Regis Iamam partium victoria a Deo nostris erigit, poterunt ni fallor aut partim Germaniam, aut quod malim utrique honestas pacis leges locare in solido. Ego si quid unquam potero, tibi quod ex usu tuo sit, non dubitabo, quin id tibi quam tibi futurum sit laetius. Dab. 23 Febr. 1633. Hamburgi.

Illustri & Generoso Domino
N. de Brewinck Haussen
Hugo Grotius S. alias Boineburgius forte. in Fallor.

Non possum non vehementer laudare tuam in amore constantiam, qui dictorum meo ad plures tuas literas quas omnes accepi silentio minime offensus recentes tuas tibi significatione & egregia tua de me aestimatione undiq; plenas. Quod autem nullum a me hactenus responsum accepisti, non tui oblivione aut neglectu factum est. Sed cum privata nulla nobis interessent negotia, & de publicis nihil amplius scribere adamantinum mihi ipse dare fixissem, ob causas quas Iamam publicam ad te quoq; detulisse non dubito, nulla mihi vel causa vel occasio suppetebat, vacuos ad te & rerum tuarum Cordiatos epistolas

Nunc autem postquam de re quae ad suam summam fortunam quam maxime pertinet iudicium meum exquiris quamquam nota ille ego sum qui sibi vix prudentissimo consilium dare possim) quia tamen ita rogas, morem tibi geram. Mihi in universum generose Buwinckhausi ita persuasum est, statum, sortem, fortunam, eo conditionem cujusq nostrum à Deo esse, & in illa virum quemq velut in statione militem constitui, è qua sine Imperatoris nutu decedere nulli liceat, non magis quam gubernatori è navi fluctibus quassata excedere Una curus notus ventus, uehitq procellis

ves. Nunc inter fluctus latear, nec inter eunentes velificarum aquarum spumas vela dijungantur, egerat licet ex fundo arenas iratum mare, micent ignes, intonet coelum sistis rudentibq tempestas sibilet, perseverandum tamen est, neq vmittendum gubernaculum. Ita non quaeuis nubes amoena veli facies, non tempestas non res adversa, non inimicorum dentes satis idonea ratio sunt, ob quam à Deo nobis commisso munere decedamus. Quamdiu res publica in eo statu est, ut à nobis iuvari possit, & nobis ille status, quo Rem Publicam iuvare possumus permittendum est. Quodsi è contrario mali mores in Dei potestatem redegerint bonas leges, & corrumpere ac corrumpi Senatum videtur, si nemo nostra prudentia velit et mari fenestrum Consiliorum nomine alienae culpae praetendimur, si calamitates & pericula bonis viris imminent, licebit sane tanquam è vinculis & hiantis domus ruina cervicem subducere, & sibi privatim consulere, vel alibi utilitatem Publicè operam impendere. Praeterea ubi honestae opes, & egregijs meritis nullae stipendia, quibus se tuoq liberaliter sustentes proponuntur, & virtutem praemia vitijs cedant, aut inscientiae nulla ratione obligaris, ut neglectus & contemptus sibi

graeis, aliis inutilis, inter improbos [illegible] & ingratos, miserabili finiet & pudenda forte degas? Haec prima inspectio est, inde oculos ad illum locum transferen dos, ubi in futurum tuas ac fortunas nostras tua diteri summas & exacta existimatione perpendendum, quae sit illius Reipublicae illiusve aulae, quae nostram operam expetit conditio. An fratrem, Principem dis cordiis, aut civium factionibus scissa. an ferat tranquillam adversae magis & peregrini libertatem? vel quia respectent? quod Principis ingenium. quae in dolet? quis apud subiectos populos animorum labes tus? Ergo Dominum metus aut odium? quae vicis rem mens. quantae opes Publicae & caeteris rerum ge rendarum rebus. pacis an belli metus? tam qui quanti nos labores exceptur, & qua illis ferendis corpori & an nis pares futuri simus. quod opera nostrae premium? quae stipendia, quae rerum nostrarum incrementa sperandi? Sic equidem nihil omni ex parte beatum & ubique esse, quae hinc abesse, inde adesse possint, sed utrorumque alibi plus, alibi minus est. Quem merito quam vocanis aulae statum & conditionem sollicita comparatione inter se conferre, & eligere, quod rebus tuis commodissimum arbitrabere. Tria tamen quae amica mente moneam praetermittere nequeo. Primum est, quod supra quoq; innuebam, non ob quamlibet incommodam sta tionem de mutatione cogitandum, sed aequo animo tole randum, rerum humanarum, quae nusquam perfectae absolutaeq; felicitatis conditionem. Cogitandum id Deo in illa vocatos, & parendum esse, summo Imperatori, usq; dum e videntibus nobis argumentis constet, illum quoq; alio vocare. Alterum est, ut nisi dicendi provinciam, multis cum et laboribus septam & multarum vigiliarum, tamen &

tranquilliorem, & mitiorem, & minus turbulentam esse
quam aulae tumultum aestumq. a litigantibus, ab
Advocatis, Procuratoribus, & ab omni [illegible] togata
statione limen Curiae, nulla tua nisi qui molestia quotidie
frequentatur, obsidetur: quibus omnibus praeter
vestitum nihil debes. De facultatibus & fortunis mise
rorum, ipse rerum omnium Iudices cum Collegis
decernis. At in aula, quasi & tranquillitatis publicae
luendae, & ubi vigeret, belli quoq. si non gerendi, sal-
tem instituendi aerarii praetegeà curis intentum alia
quoq. distrahent. Servandae Principis gratia nunquam
quietum Studium, & amittendae continuus metus, aemu
lorum criminationes, privatorum stipendia, praemia, li
des prosequentium perpetua importunitas, & omnis re
pulsae invidia, non Principi, sed tibi imputanda.
Praeterea inter haec omnia non domi tuae cerandae,
non edendi ac bibendi, ac ne vis quidem Numinis pri
mordiis compellandi, ullum tempus relictum. Omnia
ista mihi competa sunt, quia experimentis didici.
Fortium est * * * Si omnino accipere oblatam con
ditionem tibi constitutum est, consultum mihi ac
prope necessarium videtur, ut Serenissimum Illustem
Hessiae Ducem Cui Consilii certiorem facias; illud ni
mis honori tantum ac reverentiae Principis, sub
quo natus es, & in cuius ditione facultatum tuarum
non minima pars sita est, debes, verumetiam expedi
tum tibi facit, quantum vis patria Propheta vale
bit. Nam si Serenissimus Princeps opera tua uti volet
non permittet eam extemo addici. Quod si contem
tus aut commendatus dimiseris, non improbes trans
fuga in alienas gentes hostilia contra transibis. Illu
stris Dominus à Griesen literas tibi remittit. Magni
egregii Viri gratias habeo, qui tam magnifice de me
sentit. Cupiem vehementer illius desiderio obsequi, & de
iis rebus rescribere, de quibus sententiam meam ex-

quint: Sed quoniam semel mihi male cessit, quae de Republica scribebam amicis familiariter aperuisse, temerarium mihi plane videtur, periculum quod vix vitaram denuo inire. Illud in universum perspicere mihi videor, extra & intra Imperii mures pecari. Vetus malum est in Imperio, in multos Principes & Respublicas dirigi, non unum sentire, & plerumque rex inter se membris, rex cum capite convenit. Illis immodica libertas, huic abrupta Dominatio placet, & utrique obnoxias suis finibus vagationes arripiunt. Hinc ira & questus, & postquam exacerbescunt animi, remedium ex bello. Hinc tibi quae Paulo ante Lucio cum Polonis fuerat, male cordatus Imperator & Germani miscebantur. Vicissim Lucio Davide Regem, recenta pacificatione serenum in Holsatia quoque Imperii provincia adorti, non minus Germanorum & Leopoldi Caesaris arma imitasse videntur. Omnium Imperii Ordinum id praecipue officium est, procul à factionibus & in hanc vel in illam partem studio nullo religionum discrimine Caesarem consilio, precibus, auctoritate obstringere, ne externa arma lacessendo, domesticam pacem conturbet. Deinde externi, quicunque tandem illi sint Germaniae quietem sollicitantes, legationibus primum & Epistolis increpare, & postquam armis nihil profectum fuerit, communibus armis submovere. Sed fatali quadam imprudentia accidit, ut cum exstinguendo incendio omnes aquam apportare debeant, alendo materiam tumulti subministrent, & quos utrique cohibendi in unum consulere oporteat, in factiones ipsi huic illinc fluentes distendant. Venio quod deterrimum est, externam utrique opem. Gallos, Hispanos, Cosacos etiam ac Tartaros, prehendâ Germanis alienis in caedem adducent, pejori

remedio, quam malum erat, velnus sanatum. Tum
sent, quae pendae superiori bello ab urbe Deo nob
victoriae oblitos, atrocinibus Angelis castigabant
Vale Illustris & Generose Vir, & me amare perge
Ex Paraguania asportantur relationes, de nova a
partibus hujus delecta regione, ubi quia homines nudi, v
mibus formicis & muscis, solummodo vescente
ora rationis lumine ornantur; neq; enim de De
neq; de anima, neq; de religione aut legibus hum
nis quicquam norunt, sed in omnibus sequuntur d
tum eorum, qui iis victum praebent, unde nu
lo negotio sequuntur Legem Christi. Ex iis se
adducti sunt ad societatis residentiam, binestri itin
re inde distitam, qui instituti in lege Christi quan
tum capacitas eorum permittebat, & baptizata
vita vnam diem omnes mortui sunt. Ubinus
sane praedestinationis divinae effectus. Et iam sepag
ex alii adducti sunt, quorum summa simplicitas
in hoc erituit, quod cum Dominos vestitos vidisten
putarint sic nobis esse, organa quoq; & campana
animalia esse quae loquerentur. Corporum quoq;
necessitatem sine ulla verecundia in conspectu
minem scrubant; de quibus omnibus iam pro
tur annales fusissimi, magnam lectori admir
tionem allaturi.

Hochwohlgeborener Herr
Insonders Hochgeehrtester Herr Collega!

Reinberg. Epistolae ap. Lambecium
in Prodromo
ap. Feller de fatalibus Calenda-
rij.

Reinesius et illustrissimi Henricus
Fabricius aetate iam provectiori eam
(i. Graecam linguam) discere coepe-
runt. Schurzfleischiana Wagner
ea. p. 153.

de eo in vita Hottingeri. Tom IX.
Hist. Eccles.

145

Dolos Cautiones pro eorum
ja restare scripsit. Quibus vir Cl. Bri
Vergente die fatali coepit vastare, cuius ei
Hunc Hochwohlgeborne in duo Bibliothecae
ipse vero beatior cum Voltairiana Vorbi

remedio, quam malum erat, velimus sanatum. Ver
sent, quae sensim superiori velo ab orto Deo nob
inflictae oblitos, atrocioribus flagellis castigabant
Vale Illustris & Generose Vir, & me amare perge
Ex Paraguania asportantur relationes, de nova a
partibus hujus detecta regione, in qua homines nudi, v
mibus hortulis & mentha, olimmodo vescente
ora rationis lumine careant; neq; enim de De
neq; de anima, neq; de religione aut legibus hum
nis quicquam
tum eorum, qu
lo negotio semper
adducti sunt ad
se inde dissitam
tum capacitas
vitra vnam de
sare praedestinat
sa alii adducti
in loco exirent
putarint sic n
animalia esse
necessitatem
minem sine
ter annales
tionem alea

Hochwohlgebohrner Herr
Insonders Hochgeehrtester Herr Collega!

Hierbey Verzeichnet übersende ich das Factum und mein
votum, betreff quoad summam cautionis in meinen meinung
Lebr, nach der von Ihro Hochwohlgebohrn gestern gefällter
Meynung. ich bitte Selbe Ihro Hochwohlgebohrn wollen dero
anschreiben, und mir die Skyntinger in seinen observationis
Cam. 1. 0.6. beurtheilt, bey enabley derley Privilegia practica
tionem cautionis appellanti imponentia die cautionem nur
de praestandis Expensis verstehen, wie den ebenfalls darbey
derley Cautiones pro odiosis zu Vertheidigung der Appellation
zu restringiren seyen. Vielleicht zieht bey Privilegium Ham
burgense dieser fall auch nähmen, worüber ich mich Lebr, sonst
Ihro Hochwohlgebohrn in dero Bibliothec selbst nachsehen wollen.
ich aber bessere mich der Vollkommenste Verehrung

Ihro Hochwohlgebohrn

vorgeneigter Diener Gunstlie
bender mich zu gewehren.

146

ergebenster Knecht

Aegidius Bonin

Epist. Bonnebug. ad Lietzenium recen.
Act. Erud. a. 1704. p. 74. sqq.

Hochwohlgeborener Freyherr
Insonders Hochgebietender Herr Collega!

Ich komme Euer Excellenz unterthänigst gehorsamst zu vernehmen.

Die Manuskripte des wird gestern Abend noch fertig, und die Urbacher wird Ihro Hochwohlgeboren unfehlbar gross Mass machen, welches, wie ich dafürhalte, jetzo noch nicht schädlich sowohl Ihnen ist.

Bey allem dem Unglück ist mir gar wohl, dass Ihro Excellenz wohl ist, wie ich Ihnen wünsche, als Ihnen die Ihrige so stets wohl. Ihro Hochwohlgeb. aber sogleich zu gratuliren als dass dieselbe mit meinem Collegium nächstens nicht sollten vie Fleisch trag. ich bitte also unterthänigst sondirung mich heute Abend sonnenklar, und beharre mit aller Ehrfurcht

Euer Excellenz

gehorsamster Diener

147

Bonneburg

Ist der Urfeder der Collegii Erf
dictorum und nachmahligen Colle
gii Historici samt dem Paulini
Senfel modath Unterrad. 1689
p. 536.

Bayreuth Ward im Hofthum Angsburg Herzogen
Von Neuburg, und hielte eine schöne Oration in
Latein, die aber seine Gedächtnus so lange
Weile zu Ihr schwinn, und nicht gar lobte
wenig Zuhörer.
Novellen aus der gelehrten neuen
anderen Welt 1690. p. 173.

148

autem ingta is es, qui in [illegible] tractat.

149

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Bonebur9

Ritterschaft . . . 9 Hurzfalz et Lichtenau
de non turb. in possess. immediatis
Resc. d. d. 9 Jan. 1691.

Rejsto. Jenisch art. 27.

de non turb. in quasi possess. collectar. equestrium. restitutor.
d. 2. Jan. 1691.
Ao 1691. Bis 1702 . IX. 1.
Cur Palatina. Pfalz prätendirt so hoch Stand von Personen
restitutio coactorum.
Ritterschaft in arrest.
Herr v. Lichtenau und dessen Mitstehern pet. Executa
fiscalis.
Nichts. Streitig mit Pfalz.
Beweis haben sich an Hurzpfalz gehalten
Patentes an die Land
Verantwortung an Lichtenau.

nobum mihi
P. Rosentha.
sic placuit.
Brieflexikon.

Georgio Calixto
Poenitentiam atq Salutem.

Quae ad te praeclara hic legitur Epistola Celsissimi Principis Landgravii Ernesti, meretur edi in publicum continuo; ut quam Sibi, tam & aliis gravis sit. Vtinam vero, quemadmodum solent, qui praeiudiciis seniorum non admodum oppleti haerent, ita perinde tuo, omnia eius Epistolae assequereris, ac benigna eiusdem hortamenta ad animum devocares. Tanta Sibi acta tis maturitas & doctrinae est adiecta, ut prae Tui generis omnibus prudens veritatis pensiculatrius tutnari sapias, adeoq; vel sic eundem coram Deo inexcusatissimus, ni facis, quod amantissimi tuaque Sibi alercutio isthaec Principis, unde animae tuae haud temnenda curatio potest obtingere, si vobis quidem senex solaedissime. Per ego te naturae bonitatem & indolis tuae per preces florentissimi Principis, per ipsum Christi corpus sum pectus & vulnera, per tot Martyrum mortes obtestor! benigne ad ea, quae quamquam nuperis, amanter tamen, & rerum modice gnarus, scribe, attende. Nullum desse rem finem facio rem modum cogitandi, nec unquam pene cogito, quam me vehementer Tui commiserat, ut pote hypothesium vestratium usq adeo immemoris, ut nescias quod scribis, neges quod nescis, atq agas quod nosse florentissimi Principis, quae deus satis edocet. Is scilicet is est, qui editis libris exhortatis adolescentes ac juventiores animos, ut via regia plane et recta incedant, ut Antiquitatis, Conciliorum, Patrum vestigiis insistant, his ut unum idemq consentienter tradentibus nulla in re fidei momenta falsitatis labecula adspergi posse arbitrentur. Is autem iusta is est, qui in controversiarum tractatu

one mines facis quod iactas, quam quisquam è trivio alius. Et ita pulcherrimam ansam aedificandae fidei vel regendo pudore vel seruli negligentia in sueger habes, magisq; umbratilem honoris tui aestimationem quam sempiternum Dei bonum accurate studes, à regno Dei quandoq; si respiciantur dicta tua non longe distans, opere utiq; abnegans interim quod domi in mente tenes & stilo exprimis. Sed audi obtestor audi parcis mi Calixte. Annos plus minus lxx natus ex valetudine lapsante, fesso corpore, praecordijs collabentibus, illudicis paulatim repubescente, haereticorum odium, Catholicorum pudor, dehonestamentum sectae Pelyd fabula, Concordistarum haeresis, indifferentismi tenebrae, inimicorum insidiarum, professoria thyrsus, philosophia quasi sententia, falsum nomen usurpas Theologi, conscientia obluctante, pestiferam haeresim, quam intus & in cute non probas, tacendo publicas & praeuaricando accendis perculsus anathemate, praecidus à corpore unitatis, in quod solum Christus efficaciter influit, exutus omnium suffragiorum, sacrificiorum, sacramentorum, vi ac robor. Quis qualisue videris tibi mi Senecio? eoquid expectas? quid respiras? quam in ea tibi spem restare deliras, quod haeretici inreconciliabili odio convicijs improbis laceraent, quod supra plenos hodie haeresiarchas tolerabilius alicubi & clementius insanias, quod virtualem cum vera Ecclesia incorporationem, studium nescio cuius concordiae & bonorum omnem necessitatem profitearis, quod Catholicos non pari ter oderis, uti leproges ab unitate ceteri solent, quae munditiem vitae & integritatem moralem consectere, quod communis vestrae nuditatis reformatrix opio natibus non perinde morem geres, hucusq; abstineas in rem vestram quae inde consequantur, & alibi terrarum pleni

velis efficiantur? Equidem inveabunt ista, quadantenus si redieris ad communionem sociabem unitatis catholicae, si palam reddideris te, ceu obsequentem filium addecat parenti Ecclesiae, cuius desertor es aby peseue tor, & arrosus quidem; si deinq ex facto dictatoribus ejus in confimile quid Paulo. Quem autem dum fugis, dum hostis aut inter hostes es, dum insipiens transfuga aut ex transfuga natus, sub alieno Duce militas, frustra omnis obtegumentis virtutis prae flagitium Schismatis, scelera sectae, haereseos teterrimum crimen. Nec aliud consequêris ita, nisi ut cruciatibus aeternis paulo fortasse minus maetens quam Judas, Arius, Donatus, Novatus, Nemo, Nestorius, Eutyches, Mahamed, Luthenus, Zwinglius, Menno, Socinus, Brownus, alij nostri temporis antagonistae sacerdotii. Quid interest quaeso ad mortis genus, ad mortem ipsam nil interest, altane quisquam ripa praeceps agatur in mare, an de ripa dejiciatur in profluentem, flavone quisquam intereat an lagueo, fortasse in equuleo, an ictibus transverberatus gladio dissectandus secari, lapidibus obtritus an fustibus, igne tostus an aqua bulliente coctus? Quorsum attinet, quo multis fidei capitibus decertare, & in paucis penitus vacillantem cavere naufragium, ut vivi omnibus necetis, declinare pestem ut quotidianis jugulentis, seu inepta contabescat vitare flammulas, ut fumo suffocere. Nullum dentium fidei vedit articulum, qui unum aut alterum certe dere defugit. Nam sic nihil impurij transfugit limites Ecclesiae, quae est solemna veritatis, cui Christus Jesus prima, summa, simplicissima veritas, fons, via, lux, vita, dux, linea, norma & regula fidelium, instillat omnia.

Quantumcunq retinet Catholicorum dogmatum, tamen si quod unum velliat, cetera quibus assentit, non tam orthodoxa fide, sine qua neminem placetur Deus, sed suopte ingenio, malq privata persuasione. Quo se catholicae quaeperam tueris, si quae allubescunt ea solа exosculeris; religiea quae tuo palato minus bella sapiunt, amputes. Via sancta nota est via, non meis tuisve cancellis, non proprio arbitrio, sed humilitatis et obsequii semeris legibus terminata, à qua qui deflexerint exorbitasse. Intus oportet sis in domo Dei totus, intus salutis paratus, tutus ac salvus ab omnia licentiae spadeadi quodlibet, ac fastidiendi quaecunq volet puerigo tuae mera fiderantiae. ei passim modo vagens & expatiare praeter voces auctoritatis, ex Christi promissa & per Spiritus Sancti regimen infallibilis, si pedem è manicam è navicula prominentem negligas; si illam vel minimam pergram in hac navigio oneritaris, exturbabere: occlusa est porta; exundat oceanus; periisti. Qui mecum, inquit Dominus, non colligit, spargit. Ideo exponit S. Hieronymus: qui Christi non est, Antichristi est. Non est tam stupidus, ut per omnia Lutheranus saptus gratus affectari sustineas; neq es adeo exors & demens, ut Calvini affecta, vel Arminii, vel Socini, vel degeneram hodie Anglorum esse eligas. Et tamen haeres in luto phantasmatis tui; videlicet uti omnium vocibus colligere videaris, ut fraternaliq tuis arbiter sedeas hominibus, ut sine deteriore, ac forte sine sequacibus etiam comperiaris ita ad extremum obbrutescere, quo communiscaris sectam & pueridas, quam neminem pertigisse, quam inaccessam omnibus, salvum per ordinem ab Evangelio praeceptum

appetentibus. Quid non se, non me, non te, non alium quem
libet spiritus eruditionis spiritualium sufficientem
in sacris argumentis fecit auctor, Spiritus quidem vel
particulares vellem Synodum, nedum fabros Formulae Con
cordiae aut Augustanae Confessionis, aut gerrarum
Smalcaldicarum, aut Julii corporis aut Rutenici.
Quis, amabo te, rescit, Synodum illam Carthaginiensem
circa baptisma haereticorum, vna cum Cypriano lapsam
non vni Provinciae, non avulsis Partibus, non Con
gregationibus privatorum hominum, sed Ecclesiae Spiritu
Sancto adprobatam? Ea universa in plenis Conciliis repre
sentatur. Ostendi nequit ulla doctrina, quae tale Con
cilium fugiant. Ignosce, sodes tela tua, quibus fugien
tes debellas adversarios. Neque quidquam Concilio amplius
agi non potest: etenim eousque depauperatus Christus est,
ut non habeat, quem cum vel ubi celebret Synodos of
ertis, quotidianis magnae molis in religione implicamen
tis ingeniosum suscitantes? Atqui nostrorum temporum pe
riculi opis indigna contra inveterates haereses, quidnam vtq
sunt hodierna longe flagitiosa? Has quis evitabit sine
le pietas, nisi hodieq superstes sit et efficax Ecclesiae au
thoritas, & per concilia & alios modos secundum mores aeta
tes ex institutis Domini? clamas conservationem verbi Chri
stiani, custodem depositi, judicem catholicismi, puta, fidei
antiquae. Haec, ceu scripturarum interpretem, hinnuo
gerebi commendas. En tibi celeberrimos patres, congrega
tos Tridenti, qui pro veterum Patrum fide depugnarunt
Huc Cardinales, Episcopos, Oratores ibi, Doctores ut
rimarum gentium aetate compactos, solida sapientia
dignitate Principes, eruditione admirabiles, undiq
confluentes, Italos, Gallos, Hispanos, Lusitanos
Polonos, Hungaros, Illyricos, Flandros, Germanos

Croatas, nostros è Britannia & Hybernia, Graecos deinde Slavonia indicio acquieverunt & Indi, & Ethiopi, & Abissini & Japonii, & qui sunt in America Christiani, & Chinenses & Tartari, & Abyssini, & Aegyptii, & quotquot per totum orbem schismatum nitegri haeresum pesti vivunt. Sti te, quandiu sic vives et iam nihil, ferieat explodant, eliminant, exsecrantur, damnant. Quid causaris, bone Senex, quominus & Tu, recta cum istis sumittas Te Tridentino concilio? Quod vel est verum Concilium Oecumenicum, vel nullum hodie in mundo celebrari amplius tale potest. Quod posterius asserere, esset gravissime sentire, tanquam & deperditet visibilis ex orbe Catholica Ecclesia, quae aut non est, aut armata semper regnat Ecclesiastica potentia & viribus idoneis ad extinguendas veritatum sucedaneas sectas; quibus sunt dictus edomandis atq compescendis nihil concelebratione universalium synodorum accommodatius deprehenditur. Quid mi homo tandas, veritate & vanitate colitum subdere tandem? cumprimis postquam Collegij Tui bellum indixisti, & experiundo sectis, neminem ab illis dissidere quin simul terribiliter vapulet ab iisdem. Quidni & totum ex Samaria, ex Gomorrha proprijs. Salua animam tuam. Audisti? sed & istuc audi; nobi regna coelo post tergo, nec stes in omni civica regione, sed in monte salutem te fac, ne et tu simul pereas. Non perbis, nisi respicias. Memores inquit salus nostra, estote uxoris Lothi; non cedidit statim monenti; respexit post te, et versa est in statuam salis; sibi inutilis, infecunda meriti, profutura alijs, ut quae praebeat nobis & Gibi prudentiam & circumspectionem, qua cordiantur salutares actiones nostrae. Revoke animo atq recogita, quot turpitudines, tui similes retro spectantes quae non debebant sic in ruinam corciderint & aeternum perierint. Ne obliviscere conscientiae tuae; quae si rite instruatur, & tu

pro celeri tuo iudicio cuncta accurate confideres, atq; di
mul Dei misericordiam demisse abdicato proprio sensu
tumore implores; spes in corde tuo resultet Dominus
Jesus. Frege modo stomachum, ne parvulam ei teneram
opprimat. Serpens catenas nisi diabitur & caput conte
rit. Cave ductari te sinas servorum domesticis, quibus cede
mihi in laqueo detinentur, in perennem sui perniciem
infinito plures quam possit credi. Fuge falsorum ar
morum tinnulas voces. Epicharmi illud pensita: Non te
nere credendum esse. Amicitias, necessitudines, affinita
tes, charitates, filios, varias pignora, familiaritates, pu
pulares applausus praeterent, & pulera nomina hospi
tii, Abbatiae, professionis, possessionem, opum, dignita
tum, honorum, priusquam desis senio. Quasi non nimium
senescis, ut ideo in coelos scandere sit impermissum. Ni
hil serum, si serium. Nihil fortuitum, quod necessarium
est, ut evadas, ac evites aeternam mortem, & impetres
animae vitam, quae sola vitalis. Appara te optima cor
ad tentationem. Elegantiarum espicb. Quam tu hic relu
ctas? Vas electionis intuere S. Paulum. Jactes, teritur, pro
stratus, fatigatus demum rectius. Postea qualis gregarius
serge athleta! quas vostrum stroges dederit quid illos a Chri
sti & corporis unius quod est Ecclesia dilectione potuit sepa
rare? Ita Te mi Calixte, Deus multa congessit, ingenii hu
manitatis & moderationis haud illegenda dona, sed
accepisti, non ut abutere ad ambitionem alionem se
ductionem, aut ad aucupandam & captiendam inanis
gloriae fallacem auram, verum ut utaris ad gloriam
Dei, ad Ecclesiae vitae Christi domini sponsae electis
sem, ad Reipubl. & Imperii non distractionem, sed re
ctionem & conservationem ad utilitatem & emendam
proximi, ad tuam postremam salutem. Age igitur
Frater, congredere, allige Te funiculum, & citra ex
ceptionem in Catholicae & Ecclesiae & Tridentinorum

Praesulem & Patrum disciplinam submisse dede- Lez
etiam Irnipidiore indicio & aliquanto maiore cum a
tum Erasmum, tum Wicelium, tum Casandrum, tum
Charum Grotii Antonium, tum Suavem Polanum
id genus alios sibi suae vulgo amantissimos. Lege
fortasse vel in singulis illis, quae non in Schismatis co
sortiri se revocat, sed magis ad capessendam in publico
maiae communionis vhitatem animum Grotii magno
re pelicerant. Expende omnia in istis, quos nominavi
ludica procul affectus, & absq studio partium vel Gr
gnemis tuae es iis, quae Lacinioso sermone express
es, quippe ad feram sodiernarum haeresium & sect
rum furam quaeris honesta & intelligentia pectora
perinde graviter quod exstimulet, nihil conspemini. s
non omnes illi in Confessione Romanae Religionis de
fecerunt, etiamsi iactati multorum extra vhitas ante
gressent, pertaesi tandem schismatum, & redeuntes ex
ole quidem magis diffugerant, quam vt ad vos, alios
vestri furfuris traduxolaverint. Quae autem, mi dese
tune, aliquid in capitibus Theologiae vides, quod Cat
licae Ecclesiae Patres, Pastores & doctores non perinde
derint, excuserint & animadvertenint. Audesne te v
centesima ex parte vaeque cum infimis quos Trid
tini, vel Florentini, vel alius Concilii Theologis
Non diffido prudentiae & modestiae tuae. Non audes;
uis vel ex Collegij tui Helmstadiensibus vel erudit
quem, aut e facultatibus alij adsciscendi tibi cal
tissimum nasutissimum. Victus es tuis iudicibus nu
ro valore, quidem nequeas, grauissimo totius orbis
rarum & prudentissimo testimonio, quod vniuersae
tiquitatis sortitudine corroboratur. Redi quaeso
ad frugem Genus calamitosissime. restitue nobis veterem
tolem & eximias dotes tuas, laetary sopitas in vens turp
dinem proprii cerebri & haeretici stupefactis. Trade te face
litati, quae te Christo peperit & conseruauit; qu

adultior tam procaciter deseruisti. Agnosce culpam par
oricidii & sacrilegae tuae pernanionis, extra fines civita
tis sanctae sit errantis medicina confestim. Alterum
quod aiunt, in cymba pedem habes, portaffis statim, prop
ly pauxillum temporis, sine dubio rapiendus e vita, ster
dus ad tribunal inexorabilis iustitiae, auditurus, reddi ra
tionem villicationis tuae; Quomodo tunc tuus exibitus?
Quid agis tunc in consternatione tua intoleranda?
Vah quanta tunc ingemebet cordi tuo calamitas, quan
inenarrabilis. Cum illae manus tuae, quae sparsis & fal
sis doctrinis chartas collutubarunt, sulphureum corpus
prae immani dolore frangent & pectorebrabent illud ve
impurum, perinis & schismatis infando reatu delibu
tum, ex cathedra tot fallaciarum fulmina evaculatum,
ignibus & vermibus & spiritu procellarum combibitur.
Illa tuae caruis ambitiosa & omnis obedientiae hostis
pompa, ille contulae dictionis & satyrarum amor lasciv
sella professoria, proventus annui, decora domus, honorif
fica consalutatio, auditorum cohors, apparatus affectati
rerum abundantia, admurmuratio secunda vulgi, applaus
sectatorum tuorum, in horribiles fletus, in stridorem den
tium, in foetorem, in squalorem, foeditatem, carceres
convertentur. Ibi te Calovii manes, Hulsemanni, Wellen
& Musaeus, quibuscum nunc colluctaris, perpetuo affli
gent, cum Ario, Sabellio, Macedonio, Osiandro, Wolfg
Luthero, denig cum diabolo & angelis tenebrarum sup
plicia dependes, eructabis blasphemias. Parce tibi, o mi
Calixte, vitae tuae, cuti tuae, animae tuae, meae dolori
Licet fracta naui, proiectis item mercibus, tamen accipe
tabulam poenitentiae; adnata quantum & quamprimum
potes, & vel nudus ad Ecclesiae portum appelle. Christus
ne dubita, praegrediet, praeibit, porrigit manum tuam salutiferam
accurret, dabit osculum, vestiet stola candida, colli

tes triumphabunt. Hoc ut de te fiat, obsecramus Dominum infinitam misericordiam, instabimus precer continentes & indefatigabili; boni sacerdotes, quem & Archiepiscopi & Episcopi & Abbates, urgent sacrificijs, omnes, qui tuum nomen vel fando audiverunt, quibuscunq possunt precibus studijs allaborabunt. Sapit Deus, ut sic recipiamus fratrem qui perierat, surgentem, qui ceciderat, erectum qui corruerat. Cetterum de vita deinceps toleranda ne anxius sis, ora. Ille curabit, qui dat jumentis escam ipsorum, & corvorum pullis invocantibus eum. Et apud Catholicos vivi potest, donec ad vitam, corpore huius mortis deposito, perfruatur. Quis autem, si vitae huius terrestris & fugacis causa compendiariae accipiat, qui vitae aeternam velit. Sed securum te esse de terrenis quoq; rebus. Eorum nihil tibi tuique inter nos deerit, quod de Tua conditio ullo pacto videbitur posse reperiri. Aly de hoc verba tam certus esse velim sis, quam ego vivere Deum, ni beata aeternitate tolo intimo pectore disceptio. Vel ad metum Tuum tibi omnia apertum sum, vel rem autem praebuero, ut sentias, me regis nostri. Corresponden tibi sub fide candoris inaffectatae & divinae in mendacem vindictae reverentissimi officij studia, obsequia & fenitia non mea modo, sed multorum sed magnorum, sed maximorum Virorum, quorum nominibus merito hic pariter. Compertus apud nos reapse ingenij non gratia vana, aut semi fraudi vendula, sed fama habuit & fallere metuentia, quod & ipsa falli timent & respuunt. Si quid interest posthem Tui causa, non dicam verbo, impera, ut amico, ut fratri, ut filio. Nec recusem meum adhibere, simul ac de tuo animo quid certi resciscere quivero. Et huc apud nos recepis Tl. quo nihil probij Catholicij optatius, non te falli pessimum gaudebij. Agens, comitata sanctimonia Tuas, & aerola. Vale ut salvum videam & ample-

/ /

etar Lætabundus, quem depositum hucusq; hactenus amavisti me? Quam, amabo, ferale & flebile tot & mundo mortuum esse & Deo! Decedens autem hinc, quo vadis? Nisi ad Catholicam reverteris, ni mediam nullam mortem, in cruces inexplicabiles, proruas oportet. Sane, si tu quidem, qui rectiora amplexandi & capax es, & omnes veritatis vultus, semel vel eminus dulcedinem verorum in Ecclesia Sacramentorum degustasses, si conscientiam debite perpurgasses, si animae tuae, quae in Ecclesia sola abundat, consolationes sensisses, si vividum pietatis Exemplar oculis & menti hestrasses, quod in Ecclesia Episcopis, Presbyteris, religiosis patribus, laicis omnium aetatum, ordinum, sexuum, explendescit; credo, reliquam temporis tui curam, genitibus & suspiriis imbuendam, desiderabile stadium ad sexcenties Saxoniae tuae Germaniae non comparares, quae tua est mihi nota animi probitas. Sin autem, quales fortean tuae rationes sunt, sic impedirís, ut libere ipse vobis evolare non valeas, despice quid facto tuthis sit, & cura si potes, ut proxenetam posthac in altera vita atroxitatem nonnihil mitiges. Ubi vero remanseris, & quocunq; diverteris, novit Dominus, qui sunt eius, & propè est omnibus invocantibus eum; & judicia sua novit exercere in omnes pro meritis suis atq; demeritis. Nec ego vana pro te desinam, nec diligere te cessabo, utrumvis deniq; contingat, tuae ibi obtemperes, sive ad veritatem vultus redieris. Quod alterum ubi feceris, te votam praeterea. Da modo veniam, lector Catholice ardori meo, qui non parum inflammatus ex illo optimi Principis ad Te Epistola humanissima. Cui tamen inertis aculeis ignoscas, si te nosti, & eum qui scripsit. Liceat edisse mortiferam plagam, liceat insanis viri, cujuscunq; capitis, quolibet vel acerbo pharmaco periculum praesentissimum redimere & propellere.

Abi propellatur, si Christus annuet, si tuaet non re
fugeris, quod tam expecto, quam te amo. Si conva
lueris et lethargus hujus felicitatis vanissimae morbo
beasti me. Sin secus bona consulta, et principis et mea
contemseris, testor Chirographum hoc, Deus videbit
inter me et te. Sanguis tuus super temetipsum.
Vale et meditare aeternitatem. Ill. Chartii (1716) C
I IV.

Ex Excmpl. manu Bernburgii exarato
descripsit Dr. Stockmann Decanus Com
municavit Lps. 1728. mens. Jul.

Durchleuchtiger Hochgeborner Furst,
Gnediger Furst und Herr!

E. F. G. gegen mayne Schuldige gnedigk
Wolmeynen Dienste ich mit unterth.
nigker Landtsknechtigkeit bestendig, Da
Eure Fu. F. Gn. widerzeit ich von Ihro
Furstl. gnaden Ambtshalben Jagen
werde. Auch Superintendentes Zu Ö
sterreich Sachen halber ich gelosen. Bitten
ich mich Derselben gnedigen Vbersch.
eidung gantz unterthenigen flehentl.
Ich Testrezatt de Ecclesia ist mir be
kandt, und wird villeicht dessen ein
erclerung Zu eben derselben Zeit
gleichfalls Zu Teutsch Herauß kom.
men, wann mich sich Zutragen wird.
Der Cardinal von Perron Euerer Furl
Cantzl F. F. Gn. auch nicht ubel gefallen,
da er Wegen der Königk Jacobs von
Fs. Casaubono Frantzosischer Antwortat
in F. Gehet mit trefflichen Gutten Grund
und ist Ebenfalls allen Gelehrten. Die
Moulin hat ihm grandt Vorstet, erlesen
aber in Franckreich nicht allein, Son
dern auch sonst refutiret ist. Were gut,
wann citra praeiudicatas opiniones ei.
nes gegen des andern gehalten wür.
de, und ein Theil Fleis vor Conciliat
der Gelehrten denen Protestirenden,
Ich einen besseren Verstand und rechte
Vor Volkes auß Heiligen Danen Lat.
tinischen, die den Textum Romanum amp.
lectiren, ausser welcher nicht als Ver
gleichung Zu Hoffen ist. Hab in der Ro
mischen Kirche Jahr, Erschaben man

man hat darvon abgesetzt, und sich nun
mehr zur Enthaltung vor ihr anti-
schlissen muessen, vermag ich nur
nur Obrigkeitlicher nicht nach nit zu
vorgreifen. Ist fürsehe eine gerech-
tigkeit Sache, darinn man sie wenig
in separation sich zu animiren oder
gut bestreiten, als sich zu überreden
hat, da man nun anders heisset.
Optatus Bibl. PP. t. 4. p. 270. Aug. contra Ep. Parm. c. 3.
Augustin. Confes. VI. 11. sagt: Von de-
ret Catholica, quod putabamus. Alibi: to-
le calumniam, & ens Catholicus. Valent
Contzen wird Entschuld ohne dem L.
Bassan von denen Vorgehalten cor-
ten, die ihm zu antworten die Mis-
nehmen. Sich damit, er vertrete der
Papisten Dogmata nicht allemahl vol
kommenlich, und sondere sie mit der
gebür ab von Zufälligen Sachen,
als da sein, die Opiniones Theologi-
cae, Scholasticae, die privat devotiones
die abusus, und die superstitiose pra
xes, welches particular Meuche und ör
ther sie darauf die placita und Vor-
bringen privatorum Doctorum &c.
Es wird aber vor eine Calumnia ge
halten, wann das ding als ist zu
geschrieben wird, und stilla nur prae
ti geschrieben oder thun ipsa verba appro
bante. Zudem ist schädlich, falsche heter
genea oder nicht kundschaftliche dinge an
führen, ist der forschung der Ge an
dächtigkeit schändlich,
Gottes, Ehr und der Wahrheit Zumal
praeiudicierlich. Ich finde sonst, das d.

der auctor gelest und modest, ob er gleich ab andern seiner sachen nicht sonderlich all ab sich selbsten, mit welchen er dann bisweilen auch ein wenig hat scharpf gehen müssen. die odia und verfolgungen der streitsüchtigen sind bekannt, als welche nicht leichtlich, die haben es mit allerley idolatrien, tyrannien, antichristianismis und dergleichen zu thun.

D. Horsten sah f. f. G. mir gnd. zugestelte Attestata auf verlangen gebührlich zugestellet

Befehle in gottes gnadenreiche obsicht E. f. Gn. sambt dero hochlöblichen hauß, gemahlin, zu allem selbsten wünschen hochwerth, beständigen wohlergehen, und bleibe allezeit

E. f. G.

ganz unterthänigster treuer diener

J. C. v. B.

Joh. Christian L. B. à Boineb.

Jo. P. Lotichius.

Illustris & magnifice Vir! Vetus illa quae hoc aetate seculum inter avum tum Georgium à Boineburg equitem literatissimum, & P. Lotichium abbatem solitariensem propatrem, intercessit amicitia facit, ut te hoc nomine merito diligenter amem. Accedit rara & insignis eruditio tua, quae saltem non

ad tui ordinis homines, hoc in studio rem genere versatos accedas ac etiam literatissimis quibusq. hac de tale nostra facem accendis. vt hoc instituto te tanto magis omni cultu ac officio prosequear. Per fidem! dum literaturae eruditaeq. virtutis, quae quidem vel testimonio Juvenalis (Sat. VIII.)

— Nobilitas sola est, atq. unica.

si animum applicas, modo non generis tui auges dignitatem. Sed dum etiam antiquam nobilissimamq. familiam illustris, Baronatq. decessi ne amplificas, et tibi virtutis tuae ob id deleat plurimum, efficis. Cui autem non agnoscat, te, signo velut sublato monstrare, quam plures à ista nobilitatis via declinent, tu vero recte nobilem repraesentes, dum etiam ad altiora te thea tollit virtq. & ederitio? B

Sed de his aliquando per otium fusius! Jam cum superiore festivissimi principij Ludovici Bavariae Ducis & Electoris, hic publici juris fecissem panegyricum, illum tibi quoq. tum literatori non e multis offerre cogitavi. Quem dum transmitto, maiorem in modum oro, vo jog velles eius amicitiae, quae quidem inter maiores nostros celebrari caeremoniis velut lege, si non grave sit

re condignari continuatione. Feliciter vale Vir Illustris, & rieipe velle fauere. Francofurti 1651. 18. Nobr.

Responsa Darmstadii data 1652. 25. Febr.

Alia ad Lotichium 12. Maii Jb. 1652.

Jo. Christiano L. B. à Boineburg
Io. P. Lotichius.

Illustris ac generose Baro! Iam ve rebar ne tardiy, pro humanitate tua mihi hoc in amicitiae limine abun de declarata, debitas agerem gra tias. Ecce! literae tuae, sesamo ac pa panere sparsae, omnem mihi expe ctorandi scrupulum, tam promptè tam benigne ad me perscriptae. Fu il lis remota lacinia, interiori benevo lentia tuae pandis mihi sinum. Vt non paremi super tanti Viri gratia & propensione mihi gratuler. Quod dixtur alias eram factura, iam tandem impensis enitar, ut breui Lucus obscurantiae litterarium quo dam statuam nouum mentum. Deo qui dem in genere, dum inter caetera non ingratam fore sub annalibus mei flo rentissimi nominis tui memoriam compero, eo cordatiy lano sem ayam. Et captata idonea sub Celsissimi Sin cipis Ioannis Hassiae Landgravii nu ptij occasione interuigam, quam vel exinde principis alias ab archij lau

dato accessisset honor, Quod te ex
antiqua, ex ea, tam nobilissima ac
Illustrissima Equitum ad Brunsvic
familia oriundo, uti volebat Con
silium, imo rerum aulicarum pe
cto & moderatore. Utpote qui ve
tute rerum gerendarum, Experientia
inprimis varia, multiplici scitiae
eruditione pectus impleuisses. Vt fa
tem non hoc in genere ad medioc
res eruditos adedas equites. Sed
qui hac nostra in patria te esse
set habeas facile neminem. Ergo
eo ut etiam utilissimis in locis e
missis, rerum Politicarum Omnes
ries, multis non infimi subsellii
scriptoribus inderis calligine. Iam
tus Cigitur elegisset Princeps uti
consiliis, vel exinde eius intellexe
re sapientiam, quod elegans cum
viro erudito colloquium contuberni
um. Vales quippe, veteri adagio, cum
paribus libenter versantes. His ac
dit, eodem loco nuper apud Serenissi
mum Principem Georgium Hessiae
Landgravium, fratrem natu minimum
tuas, nempe praeclaras, fuisse partes,
Vt pro tempore pedes Eminentiss. Prin
cipem Electorem Joh. Philippum, non
similiter ad Mantua ceu vocanti, se
praesentes. Haec quidem & id genus
tum quidem ex Historiae lege a pa

ponam in Compendio, Quae alias diffusior & dedicatoria Epistola implere voluerit. Quod autem parum mihi promittis, id magis debuisse doceri, quam meo merito. Sufficiat tantum Virum mei unice studiosum interim vale Bene floren tissime, modo non gentis Suae, sed totius etiam patriae & literati Se culi perenne / decus. Upsaliae 15. Martii 1652.

1. Alia ad Bornebergium MDCLVI. Francof. 27. Januar.
2. Bornebergius Lotichio Wirceburgo 12. Febr. 1656. Jab veris initium redibimus ad Rajontiam.
3. aliae Wirceburgo 21. Febr. 1656.
4. Lotichius Bornebergio Kl. Martij 1656. Gratulor nobilissimam praefecturae Hollehusianae acceptionem.
5. Jd. Lotichio Ff. postridie Kl. Martias 1656. Caesareae Majest. & Eminent. Elect. Mogunt. Consiliario. — quo munere D. actum ipse Baccalaureo Lauream alienti.
6. Lotichij Bornebergij 2. Martij 1656. Francofurti.
7. Bornebergij Lotichio. Ayit de Epistolographia, & monet ut Epistolas edat Ff. 3. Martij 1656.
8. Jd. Ff. 7. Martij. Dolet Parentem incessere convicijs Gruterum, adjecit Venatori Panegyricum Gruteri inspicere.

Adam Schurtzfleisch.

De Brineburgio ex Viri grauis auditis Schurtzfleischius, cum cum vix à morbo refecto ad Gravelium vehi se sineret, in itinere male habere coepisse, & auriga adeo praecepisse, ut quantocyus domum se reciperet & mox apoplexia correptum repente decessisse dicto non leviter inflexo, unde fuerunt qui putarent, id à Daemone Suis se factum, quod atheum fuisse suspicarentur. Saepe occulte se à Catholicis noscebatur cum Spenero colloquutus est, & obiit postea isesto Dei iudicio, cum Caesari & patriae malum infestum consilium pertinaret, ipse enim Gallo omnia enarraverat, & si dicendum quod res est, patriam prodidit, doctorq; Vives in hanc societatem pertraxit. Cum à Sterglino familiariter vexatus est, & libros Cochleae ubiubi etiam fuit diligenter perquisivit, & Weigelio si ab Academia discedere vellet suis sumtibus domicilium Francofurti condicere voluit.

Brineburgius duos sibi generos filiis generosis conciliavit, (1) Schonborniis ut regeret aulam Moguntinam (2) Joh. Caspari Leyen propinquum ex sorore suam, ut in Trevirensi omnia moderaretur. (3) Cum in custodiam iussu Electoris Johannis Philippi Schonbornii ret, scena sic mutata erat, ut serio res agi videretur, cum revocandi Caesaris causa fieret, & Brineburgius in Senatu Imperii aulico causam disceptaret & absolveretur. (4) Interim Gallo omnia Secreta detecta sunt, & velut defendat ejus amicitiae causa omnia à Electoralium propinquorum ablata

159

et peracta sunt. (5) Domum splendidam Rhyntiae magnis sumtibus aedificavit, 6000 fl. e largitionibus Gallicis. (6) Dixit Gallus non tanto sibi costare exercitum, quanto proditores. (7) propugnaculum Rhyntiae ex eadem pecunia Electori submissa constructum firmatumq; est, unde Gallus repetere posset, etsi cedit alieno solo, in quod ex alia causa ipse etiam praetendit. (8) Alchemiae indulsit Bonebury ex qua dixit se velle probare trinitatem impiis arcanis. (9) Ko mortuo dixit Elector: O quantus Vir ibi iacet, qui omnia facere & moderari volebat! Hem quid est homo! (10) Ejus familia in scholis desecata, opesq; dissipatae (11.) Aula Rhyntbmia est colluvies malorum hominum, Epicureorum, sectatorum, Sodomitarum, atheorum. (12) Repentinae mortes proximorum a Jo. Phil. Electorum observandae, ubi fatum agnoscere licet, multi venenum nominant.

De Bonneburgio traditum, eius filium velle praesulibus adscribi; patrem nimis multa praedia coemisse, quae hoc tempore multis oneribus obnoxia sint. Schochbornium ne praedictus faciat, & rusticos potius quam praedia emtitasse, itaq; e re ipsius esse ut in Canonicorum ordinem cooptetur. Patrem filio in Gallicam profecturo dedisse Bibliothecam, hinc rei librariae peritissimum. 1000 fl. Halor Laban, für die Gabis Thüringen.) pp

J. C. 2. B. à Borneburg Breslau Moguntiæ 6. Mai 1666.

Pauci reperiuntur quos tu. Appr. scripsisti in intercessum tuas me recte accepisse, & grandentissimo animo, quod inde cognovi, te rogasti meo quid commentatorem de utilitate ad tractationem Grotii de Bellorum Jure ac Pacis. Exspectabo id demceps summa cum appetentia, & gratus acceptor ex ipsa. Omnia enimvero tua mihi sunt necessaria, unde multum addiscam. Neque disceptio Grotii rationi praeclari legis de ortu, cultu, cultu ac usu Juris gentium intae illius, quae natura duce gentibus moribusque est instar omnibus Socialis. Nec scriptorum recensio tum erit obliviscenda, nempe qui rationali illud ac naturale, morale & catholicum illud, omnium temporum communione sui illustrent. Intelligenti satis vale.

Borneburg Brecl. Pf. f. Oct. 1666. (de Grotiana)

Periit die ex quo nihil à te. Spero accepisti interea Grotianam Bayburgen, ad Spd. rogat per omnia sacra, ejq in latinum conversionem tibi esse cordi dimas, dimulq indicium tuum mihi aperias, de recens edito libello Samuelis Pufendorffii qui inscribit Elementa Jurisprudentiae universalis, libri II. Hagae Comitum 1660. tum de Jacobi a Zypaeus, in diem puta festiali, Elementis Juris & pro immunitate Legat. Pufendorfium nondum potui perlegere. Statim tu de maximam partem sua esse lucubratum ex Grotii nostro, communi isto eruditorum & pragmaticorum hominum Oraculo. de Hobbio quid sentias peroptem scire. Civis civis, & principia Justi & decori, ac Leviathan qui Anglice prodiit, nunc tibi vigilijs pervoluter, nisi religioni mihi discessum, talia ex tuis similibus scitatari. Sed vagor abrumpere. Addo tibi Thomasianum Epistolarum scripti & veteri & pro rogato accessisse. Vale. Vota subscripsit paulatim grex patriae amantium.

Borneburg Brecl. 26. Apr. 1665. 160

Salmasii posthumus libellus in Miltonium multum infra tam famam & tam vasti nominis numerum subsidit ni fallor

2.

Bonneb. Boecl. 8-bpr. 1661. Hfls.

Fritschmannij misit mihi ex valle diuturno incensalu
quo nil ad me scripsit initia belli Sacri seu Classici-

Bonneb Boecl. 29. Jun. 1661.

Grotiana vt mox tandem absoluam, optu Grotiorii
stolae non sunt tanto ut tuum conspectum jubeam
dey vidij earum quicquam prater. Summa fere cajusta
Gerardi hujusce, abunde, in hoc civili & gentium Jo
re expendendis eum mihi valere aby in Criticis &
antiquae praesertim notitiae scriptis. Eichelii quaedam
circumferi dictata audiui, at quid exspectabij inde?

Jd. Aug. xi. apr. 1662.

Grotiana tua ut propediem edas auctor sim, imo
pretor peramanter. In meum nomen si edideris, ex
dicis gratum animum reapse, hoc institutum impe
cepit, & omnijn illij praefigenda praefatio. Ecl. x
Cuij rei continebunt quae tu agis. Tabulae pe
mihi notae sunt. Quomodo vniuerse praefari con
uinjus soleat, ostendit nova editio Jurisprudentiae
Hopperianae. Non se immersit rerum profundij
& ipsis medullis, sed generalia tradere, ac quasi nos
strare eram contentus est. De poenalibus belli Jus ex
ex quo eadem mihi cognitum scripsit quod ib. — Ve
rum est tota poenalium bellorum ratio & figuratiua
& impropria. Non tu. haec tractatio ad praxin est in
idoneas, nec in praxi est reapse, quae deberi possit
accuratij. Scalo a. de Grotium hic interpretari, quam
vel Feldium l. Gronouium l. Graeuinkelium nimij
aues. Feldij edet nox elementa Juris Vniuersi
gronum appetens sum sum mopere. De Grotio ad me
& Salmasij & nuper Hottingeri scripserunt acce
mittu! sed ea lege vt remittas. Vestrum parentem in
re Grammatica & literis humanioribus Grotio praeualuij
se Dei. forte potent. Sed nox haec Suerat Sarauij.
Rerum illud: nequijus vnus Grotio nitaor esset in cog
gera eruditione, in duersis partibus alios aty alios Ita
re certum est, Illius vnus tamen in multis adeo

Grotium vel legeare quidem potest. Cujus proinde
iudicium Salmasii est &c.

Jd. Bocleri Roy. 24. Oct. 1662.

Em^o tuas tuo di meas legendas reddidi. Jubebat tibi
de nov scribam positiue (?) quod sensum de conditionum le
xit & constituat (?) quod singulis annis numeratum
tb. sit Cl. Clarenos in stipendium. Singulare Diploma
non est motus expedire in his quasi nubis.

Jd. Bocleri 27. Febr. 1662. Chrysant.

Jam iubes ut in Archivis diligenter perquiratur
quicquid inde pt promi de Electoribus. Capitulationem
non meminii vetustiorem videre illa Maximiliani
I. quam in Goldastini Collectionibus olim legi. Ma
ximiliani II. nuestigatur vt integram Lotharii; quam
quam quin integram Limnaey stetterit non ambigam.
Quae nuper in C. B. Limnaey edidit
Ch. M. pene dedit praeter Pelgatissima quaedam. Capitu
lationem perpetuam posse reddi in plenty nunquam
cita & pacis pactionibus repetita Cf. Semper n. eadem ma
dinibus cauta sunt. Att electoris officio rebusque ejus
set potissimum, quae eligendi personam, statum,
conditionem corporis habitum, aetatem, circumstan
tiarum ornamenta spectant. In haec diuino religio
Statuum coetui jus tribuere vix salubris rebus quisquam
existimat, nisi velimus ad promiscuam in eligendo licenti
am labi, et omnia in omnium discrimen confundere. Ita
vero Electorum primitus & eminentia fundatis tollere,
quod non et ipsi sine terribili motus & disciplinae.

Brisebergae. Bocleri XVI. Febr. 1662. 161

Elector subinde tentat me, numqua ratio superet Expectan
di librum abs te de Electorum ordine. Praeceo in rem
tuam ipsius elabora hanc Commentationem, more tuo
puto adornato illo & subacto, etsi tamen Gloriae semper n. ac
cessio illi assini potuerit ex actis rem & pragmaticis
rum quantum subnascent observationibus.

4:

Paulo post

Ita Henschenius scene quod sentio gaudeo, rem minorem Est n. Vir doctus multum & indolis acutae in re vicina praesertim aetatis. Ante biennium cum Romam proficisceretur hae tractatiuncula mecum fuit —

Ibid.

Propositiones Casuli libelli Platonicam Ideam & paraenetica ad virtutem hortamenta solito cerasino tradit Aristotelis Machiavelli & Bodini philosophiae modulis iniurium hodie aetatem est congruentiores. Optima quae equidem consectari nos oportet, atq quae est vitae humanae fragilitas, dum illa consequi semper non licet sufficit, si conscientia sophisticatum politicorum intra eam nos modum continere possimus, qui vitio quam minime indulgens, ac a virtutis praetaxis aetatis quam proxime decurrit.

Id. 26. Mart. 1663.

Pateor in politicis scriptoribus dimetiendis atq perpendendis cunctatus multum mh. praeceps ac praeproperus fuisse, magis placet Claudianus.

Urbibus bene est, quae ita liberaliter de suis fortunis auctoritate statuunt. Exitus acta ostendet. Satis mihi multis principum fluere libertatis meae. Semantiores, cum prima testamenta auxilii turcici intendebant Electorale corpus & alterum aemulum facile in suspensum etesticis pelleperant. Urbes obstitere. Id sibi plausibilem fibi virilis pectoris religionem esse dictitantur, nisi metus potius egisse quam animus praestitia credendum sit.

Id. 1663. VI. Apr.

Denuo monet de Commentariis de suribus Electoralibus.

Id. Decembr. VIII. Apr. 1663.

Freinshemianum libellum expecto — Eminens argumentum est de praerogativis iuribus Electorum Imperii ac Cardinalium Pontificis Romani. Multum opinio atq praecipue supra religuum principum Germaniae sta

liaeq vetum, & jrae omni cetera potentatuum in
Sctr Christianos, vra Regalium corona habere fbi
actorivus nostrus, non est diffidendum. Anabo festina
& matura tractatura tuum. Quo quantum bonae
gratiae ab Emo Electore fi initurq, vel adiunta
hic eiusden Epistola monstrati. Fundatas & lega
es Electorum praerogativas in honoribq, & au
ctoritate regali super regnis Reip. pbis, nonnihil
in capita tribue, tum & quae cum Electoribq com
munia habeant Principes religiq. Jam tum Rmus
quaedam Subministrabit, quae tuis tu. Indiciis & in
dicationibus, fundatissimisq suggestionibus atq Subie
ctionibus, per ego velim corroborare & adstruere
fortius enitebaturq. Quaerung in Comitijs vnis solis
applicanda caeps. Cabet; ni eorum partem & quae
dem ordines, sua tamen quisq numero, mensura, pon
dere, & loco, admittendi & asciscendi veniunt.
In Senatu VII. suffragia totidem duodenarijs aequi
pollent & plenibq etiam. LXX. principalia vota, puta
quorum quodlibet solitarium & per se validum, tessa
raq, fortia est, aequivalens finitis paene aliis
omnibus & praelatorum, quin & seu modo orbium
titulum Electoreq parem aequalemq assumere destinat
aut veterem, Gnad SR. Gnad aut Indierum, SR. R
aut alium, in A. B. fundatorem, caeteraq principum
forbae incommunicabilem fortit rbunde. Electoralis igit
dignitas indaresceat posthac, quemadmodu Serenitas
Celsitudo, Subtimitas promiscuae principum ambitioni
cessit. Cardinales nitentissimi sint ista Eminentia
Caesar cum regibus audiat Majestas. Imperatori adsti
batur, Augustissimi, Sacratissimi, Invictissimi titulq
regibus Summatibq Christianissimi, Catholici, Clementis
simi. Caetera maneat quo quisq debet. Principibq
indigatur Serenissimum, Celsissimum, Inclytum nomen.
Papae debeatur Sanctissimum Beatissimumq, Cardi-

6. rabitus Eminentissimum. Electoribus inscribi pari ubique tenore numerus, nescio quid enormius, quidve illustrius mento possit? Dignissimi vocatu forsan in ea dignitate ordinem absolvantur. Quaeso discussa & expensa omnia, quid hac in re solidi inveniri queat, quod consilium in medium.

Res Erfurtina misere, sane praeter votum meum disjecta est. Saxones Electorii nobis non adversantur, soli Wimarienses, duce Seckendorffio, famae & calumniae medacia dident. Ego interea videre ipsos mecum, tantum abest, ut vel tantillum compendii mihi ab illis hominibus, qui largiter promiserant polliceri habeam. Invisi multum inesse in hac re, nemo ambigit nisi qui omnium circumstantiarum insciens fuerit. &c.

Bonnet. Roccaro 1663. 12. Apr.

Hodie 41. annum egredior.

Vicecancellarius Imperii videt statione sua decedere velle. Eam si subire adhuc vellem, mihi foret; nec porta aperta erit! Ad quid consilii?

Deputatorum conventus pridem desiit, sub ipsis meis initiis ex ordine. Aut regnum cuiusvis finistri fati adesse augurium. Consilium transferendi expectare nequeat: id vero mente consequi non possum, nec satis aequo animo admittere sustineo, quod publicis utilibus plenis & quod suppudendum et miserandum est, minus propemodum, pari ad libitum sui semulis nostris comparandum conditionitudine, censentur. Hunc in modum vix propitios expectare multum videmur Ratisbonenses Consultores, ad seria constituenda communis salutaris consilia; nisi ex machina Deus subito nobis auxilio accurrerit.

Lambecius Vienna scribit de Bibliotheca Austriaca brevi me opbatem esse munerem acceptarum nempe in meliorem eam statum redactum iri. Bibliothecarium accepta decessionis compensatione loco cessurum justi & fa

literarum clarus. Uffenii Catalogo indi postulat, quae in ista chartula legis. Hamburgenses Historias & Annales laudabili opera perscribere et vrbes. Germanicos Annales si aggrediatur, eum praestabit omnibus probis & pijs erga patriam animabus plus millies peroptatam. Id mone Sodes, quid ipsi sleggerre oporteat.

Caeterum mi amice, ex Batauis accepi elaylym vnam Pansophiae Comenij, et titulum imposuit sedij phalera rum: De Rerum Humanarum emendatione Consultatio Catholica: seu de rebus omnibus in vniuersum pertinentium inmotum ordinem continendis. Enchyridion praeiudicium hoc pacto creauit Comenius, quibus in libro praecipue antecellere sibi visum sit, quod omnia & plene & ordine vna velut tabula tradere non modo, sed & sub aeternas veritatis regulas redigere, adeoq; inuictae potentiae corroborare mentis solidare praesumsit. Eccl virum! edidit quoq; vernaculum libellum commonitorium, cui nomen indidit istoc: Letzte Posaun ubr Erufflein die alterum Seremium agere videt. Sed redeo ad Lambecium. Is constituo exhortandus est, & cudidana cum praedicatione tum & perpete cura conuicio, animaadq; formandus est, vt quae Rinatur de rei Germanicae illustrandis Historicis, quam primum in rem & opus conferre suscipiat. Scripsi ei quae hanc in rem prodesse ad conferendae studio communi videantur posse. Edidit Praetorius, ipsi multos Frekens, multos Goldastos, Pistorios multos, ne dicam Chesneos, Pithoeos, Puteanos permultos in ipso esse. Conringius & illum vellicare cepit proculdubio nonnihil sentiet de sto macilatione Lambeciana. Quae ne quidem auersato Holstenio peperciisse narratur. De viennensi Bibliotheca desert. omnes habendos decernere, in qua Conringii ille de Wolffenbytelensi mihi inscripta non abibit impensa penitus.

8.

choy. 20. Apr. 1663.

Tua de Electoribus ubi, veherint, erunt pergrata, maxime nam quum Ratisbonae illud argumentum operose tangatur semper erit hic labor tuus & gratus, & agnoscet gratopectore, & laudem suam feret & aetatem. Denique eam rem quod ita maturum, qualia tua solent esse. Tantum festina quoad eius fieri potest.

Traject. 26. Apr. 1663.

De Feldeniano ut indicium mihi tuum perspicias obnixe ores. Videat tr. habere aliquid pulchri: & est haud absque qua stis bruscam politicam sceptismum cum suis traditionibus. Nec methodum, nec finem nec ordinem operis in hac horam satis perspicio saltem quod supra vel cogamur praedicari comperiam. Sedy hinc edoctus ut iuni mi rem. Sed fatalis ipse fuit consensus duos in idem malum, cuius tu longum agmen quod sequetur continuo ac continenter praedixi. Ut autem solly frey estes retinerem, mihi intutum visum. Cui quippe quantae id mihi molis ac invidiae. Deputati sed huc neglecti pt. foederi reuncta loco opportuniore; loco sta in vado erant. Ut ad Comitia calmy vix est ut credam. De Lambecio speraburg plusculum boni. certe est diligens. Labbey vero vincit assiduitatem duos in re Bibliothecaria.

Hafniae 28 Apr. 1663.

Comeniana — Magno mihi hic promissor licuit semper quot suspectus, duplici nomine: tum qu rei quam publicatur magnitudinem, tum quoniam videremur Vlrejae liani ipsam negis oppletum esse.

Freinshemii opuscula de praecedentia lego iam, huc usq. sat bene. Habet tr. quae nollem. Thesellij qq alle gationibus adornavit institutum nobile, quae in de possent demi foret liber ille magis decoris [alia 2. Chald.] multis erat in eo libro: Multa qq pu qq habet 4. Chaii. Thesaurorthij me nudij certij Hafniae qu ius d 4. Chaii. impromptu vocavit. Habebat, velut designandorum

sibi propositam libellum suum emendare ipsumq; de m
plenipt. reddere. Nec frustra vt alij quicquam eum
laborem recipiat. Deus in Gratum laudabat satis lar
giter. Nos vero petierat mihi alite.

Ffto 9. Maii 1663.

Hviam modo profectus est Emmo Electori Aschaffen
burgum, quo & ipse sub vesperam hodie venturus
est.

14. Maii 1663. Moguntiae.

Anno 1659. Laur. Forerius obiit. Vir moderatissimi
animi & erga concordiam cum Lutheranis pan
dendam inclinatissimus.

Multa displicent & mihi in aula Romana, & Ego
scoponem plusquam tartarea discordia, dem vori
cinem auctoritas imponit. In Christiana autem
communitate vbinam tutius & rectius magisve
quam in Romanae Ecclesiae communione, vide
modo ipsius.

de Erfurtensi negotio subiicit, sive si Electori placeat
cum reliqua domo non conveniri & si sit satis
aburdey praejudicium Moguntino paratum esse

Coloniae 24. Maii. 1663.

Gratum nonnemo non est nisi peditissimi omni
fere mentis dotibus sui, & ingratissimi Erfur
tense negotium tot mihi facessit molestias, vt
non meminerim, plures aut maiores me quoq; alio
unquam sustinuisse curarum aestus.

Moguntiae. 10. Junii 1663.

Redii heri Colonia.

Incerto ille quos Em my mense octbri. expectato denuo
Vb. debet, integrè submittens.

Quae de Electoribus notaveram Emmo misi Herbipo
lim. Istic nescio quis dissecta & deperdita vide
Elector ni vtut sedulo ipse inter suas chartas in
quisat; ea redimenire laborem quoniam. Scribam pa
pedem tabulas 4., quae ipsorum initia sedi nec
praerogativas locorum explicent. Si ut potero, ita
tamen, ut quam minimum invidiae inde ad nos
deveniat.

Norg. 25. Jun. 1663.

Ergundo res mira voluntas. Brevi autem advertent
quid effecerint suis risus intempestivis.

Norg. 6. Jul. 1663.

Coniungo tui coronam sedi Ogygentinae fuse de
fendendo, de qua multo nostro labore ipsi sedi libera
tate sit probatum, non parvum opere pretium fa
cit, neque in Palatino Vicariatu nonnihil effec
gendo. Quam commoditatem ipsi publice suscepisse,
inscente omni mundo.

17. Jul. 1663.

Allatium vt infra curam tuam reponas volumq
& obsecramus. Quod Erasmum summum [illegible] inter
haereticos recenset, facit pro cetera pia mente, se
opinione plus satis licentiosa & periculosa, qua quem
non sedi nouis vtilitatis. Erasmum vt legeret vix
otio quod sufficeret comparare quivit a religio
sub Graecis jul veribus studere. Maxime hic vir eru
ditionis fuit, inde a prima fere aetate mihi admira
tissimus. &c. de paraphrasi in N. T.

14. Jul. 1663. Norg.

Scribendo ortiana quod reputare paratus es, minime
quantum Electori applaudat. putem igitur rem con
fectum in compendio, si voles donec acta pacta
vi generalia interim quae assumit postulata illi
instantissime confodat: quod tb. per tuos facile

Quae enim agepat de Landgraviatu Thuringiae
de Imperio territoriali & ejusmodi, cum è patria
historia, tum ex jure novo Germaniae, Sueciae
ri commententur explicatius & juxta meas veri-
simile & disperse legi, ubi cum maxime dispe-
sioniby rerum opus est. Elector velit ut libel-
lum istum continuo aggrediare. Quae absens charta
non inspectis perfici queuerit, ea ut hic absolvas
necessum esse te.

Ratisbonae ad articulum capitalem & peremptorium de vera
decretorium perventum, de constitutione pacis & securitate pu-
blicae. Cum his modum ab Imo impositu est Collegii Sena-
toribus Imperii, qualem in autographo meo videbis impri-
mendi hic subjunctum. Formulam istam ubi pellegeris
restitues continuo. Nil enim superest nisi de ea alicui-
dendi similis quid est, in Republ. Imperii tam exigue
Fabii nostri cautum provisemy, citra rem tam magi
ne necessariam belli rabiem & vastum, unde nudi & impo-
tentes sumus. Hostibus affectationibus impares. extraneis pertur-
bationibus ac impressionibus obnoxii. interni turbis exposita,
ex magis quo conspectior est imperitiae, & nostri despici
citra licentior. Dolendum vero, imo lacrymis ubertimis
deflendum, quod cum necessitas sit urgentissima, ordines
tamen tam velordes & timidi inveniant, partim nimis pro-
decessat dominicos ausi sunt, partim ipsi suspensi
reliqua dejunt.

Chog. 29. Jul. 1662.

Meltum doleo, quod tibi pseudorthanas inepti[as] vetidue
abhinc mihi. Putarei te risurum illas ut meas. postea
vero video, eas & temporipendium tibi peperisse profecto meae
ne praecipitantiae adscribendum poterunt aeque porro vehin
tur. — Jam id elaborabo ut Rosenb. intelligat, se quae
rem & rationem in sua Epistola negotiosum fuisse, ten
tam qualia ad tui defensionem, quae si te

Scientè à me provisam, requirere aequè animi videbuntur posse. Utq ideò omne hoc certamen à medio subtrahatur, ut cum pulvisculo tollatur.

Erfurtina — Haec quippe scriptio est accurato limine, quo Seckendorffius argumenta sua dilecta ejs ejs pensando animadvertat. Eo scenae feriendo pleraq; Politica principia & Status Germanici perturbat tum & ea circa judicii ordinem, quo Caesar, in decernendis & expediendis commissionibus rite utitur, suggillat quae facile vel allendi vel excutari potuerant.

30. Jul. 1683.

Ita se Erfurt. ut scio ac sedulo percupio semper praestet. Ego & ea ac fieri et maxime, vrany Elector, Ego & Lynckerg, scripto hic alijsve historicis pulveris forte non incommodum instituto, vel ansam praebiturum ulterior meditamento. Scripto & alia quae omnis eum historiam & judicii ordinem exhibent, de quo tot tragicos questus coeunt Gothani Scriptores. Inde multa hos affatim ubi scriptionem hanc contexeri, quaeso mihi per partes, ut subinde integri ea quae dam possint, quae non sunt nostri usq ab iis, qui ne jotio Gentes ac medii interpretentur.

Cruciana 12. Aug. 1683.

Erfurtina belle procedunt. Objecero ut facis pergat, quo Seckendorffius respellat, & cito & cum cura, neue impo cerat negis, vir cetera egregius.

29. Aug. 1683.

Uterum Ratisbonae mira est diversum colluvio, et multiplex. Ita fere omnia ferunt sursum deorsum, velut si Reipubl. amittere penitus destinatio sit & votum. Arte portas. Hannibal, Schned. epistolam nominis Christiani: furgia inter fratres. Zelum & decantu nostri temporis. Tam arcta Europae debebat, Imperium vastari ruin Gall. qua sibi sufficeret, vindex sua à discrimine

à contemptu omni. Quid fit? Principes quidam insurgunt
Crepant nescio quod Concapitulationis ora auditae, inusitatae il
legalis, novae, monstrum, informe id quidem, insolens hor
ribile. Sed Electoribus videat, quorsum convenit Principibus
morem geri, et quae cum Electoribus habeant communia
quaenam Electores sibi propria, inseparabiliter inommu
nibiliter, independenter possideant; Scriptis istaec com
plectis, ungue perbreviter extra eius fines decurrat Ele
ctorum aequanimitas, vltra ego nescio. Si §. 8 ug pacis
illibata ac inoffensa perstat, quid causae porro, quidque
ri possent requiri quidam. Causae in omnibus terminis
ri ad Sanctii inibi mandentur possuntne seisi sine col
legio Electorali, quod potiorem pene et magnam Imperii
partem conficit? Caesar an non perinde decretum vna
cum dit? Principes cum Ecclesiastici tum religio, quorum
diuersis à praetensis illis Capitulationibus sensis diuersis
atrium nullo loco, nullo numero sunt, Praelati Comites
Barones an nihili sunt? Urbium varia quae Concaptu
lationes illas recens natas parum mordent tum diffe
rio carent, quae restrictiones pacis vero definitis et
liquido determinata sunt, ea si Electores exequi curant,
quid amplius ab iis deposci vel somniando potest? Con
forte pacis nunquid vltra requirant? Quaeso te, ex
pende hanc scriptionculam, et astra mihi syderaq; signato
quae, velut directas lineas, in hoc difficili circulo segui
oreat.

ut Frischmanno ostenday, ne pro amicitia inter vos fo
ueranda laborare, rogo et offero. Deus quae optem fa
cies. Omne redundabit in rem tuam et ob gloriae e
rit. Sic bene se gerit, bene. Sin; tum nihilo minus pieve
bow, et vires resumere per eius facile sententiae de regi
ipsi pauibares mihi et notae. At in aliis ipso mauorbq co
actera quoq melioribq perinde stolidas et fastuosas pueri
legulae decretas opiniones ejt deprehendere. patienti sto
macho scredu quid mutari nequit.

14. Septbr. 1663.

Ratisbonae dissentiunt in maniestam civium dissensionem inter Electores ac Principes. Ii rixam & invidiam serunt. Coram non exporiam. Pericula interim praevidi sunt. Cupio quam diu licet, olimue credi potuisse. Vale! Imperii Comitia non ante explicari, donec capitulationis illud illiquidum negotium fuerit constitutum. Quaeso vos curam hoc non frustra in me ponatis, rebusque ante in salvo constitutis.

1663. 12 Octobr. Ratisbonae

Ecclesiasten consignationem de Scriptoribus Juris & Moralium petit.

Ex. Ratispon. 10. Jan. 1664.

Capitularia declamenta jam intepuerunt. Ea rem dederi meo labore, ut spero ea publice non minus moderata, sed & nostrates, dum pudet se aequiores praebere, & moris meminentiores.

Ratisb. 29. Januar. 1664.

Unum te peto, quem a Junione Vorburgio rogatus sum, ut aliquid meo nomine sub personae Epistolae ad ipsum commendes de praestantia & usu operis Historici, quod avunculi eius ut notum est edidit, ipse vero cum tibi sit magis perspectum, quam mihi, velim rogo, ut mit. Epistolam ad me dirigam mittas, quae de illo atque nonnihil explicate agat, & quam Comis posterioribus XII & XIV. quis jam prodit nos scribit, praefigere possimus. Communis amicus recte valde generaliter, nihil in se habens — Vos si in hac tractatiuncula edisseres, non opus esse, quales in tuis ostenis, nisi obscurae res, quales in Historiae vernaculae annalibus silent. Vide de Historiae vernaculae annalibus & commentum de laboris Vorburgiani laude, & cum

Hoc notari meret, quare instrumento pacis tam Electoribus
Reipa indita. Adeod ipe Electores patrum Publici tem
curantes amantesq fuerint dissidii quippe diuerse vo
luntatibus rationibus bello. Bauarg in collegium recens
admissi, sui tum seruationem & stabilimentum
pacem, quibus modis etiamsi cum dedecore & damno
patriae expetitu. Vna cum illo Colonienjs. Capo ha
genji pactioni meeti se sinebat, per suos qui tum ps
partes nayram partem erant, eousq ut ab ea se
discedere posse perhegaret, adeoq inter protestantes
directione sua esse abdicaret. Ex quibus edomandis
& electorab odijs adiuuiendis plurimum quouisset.
Treuir pne stulta indictae cupiditatem rem mtiq
dyne procurauit, suorum adhuc inobedientia ac
rebellione sub id tempus misere agitata, sallj ea
defensus uece, ut publice Eimentyssing. Brandeburgjq
connubium cum Christina spectans multum pre
uenidit suaq pro aequivalentiq spei solicitudine, a
arem rebellis eorum concipit. Augustinj Hijpa
nj additios aegre directorij sui tum & debitum
neglexit, & deuexit. Quem tandem 1647. mense
Nouembr. Elector sensit, omnia erant turbata, et
aegre ratio ac via erat, reliqua e tot tantisq
desperatis rebus cum modico honore & generatu
laude patriae scelesto eripiendi.

Ratisb. 24. Apr. 1653.

Seckendorffium denuo aliqui scripsisse acrium labes
Sapo Elector ea non valde ei, quod ipse mysteri
negotia defugiat, imo vehementer nolit. Sapiento ab
de satis.

Multiua versutiae machinamenta expenior non vinj
medi, non vnas domi quoq insidias, quibus patientia
& politica & praecipue Christiana virtutis exer

16.

centur Diei nec providentiae Dei in solidum com
miss; utrumque dies pandet, si mh. ext pro illis inte
pretatione.
Publica hic haerent vt mos vt pie suppliciumque quae
res magnas turbant, magis pisata Galbium veterum im
tamen offerat non vi rationem, sed impetu affectuum
intempestiuatum & alieno impulsu agitantur. de
successu nil certi, sedem de eventu. Caesar dominus
rem festinat nos panter. ego vna. Quid tum si
tunem tet, breui patebit.

Ratisb. 29. Apr. 1684.

Praeclare vir pie est egregius & de quo mihi formam
institutum, si Viennam veniae fuat, eum consilio
auliaco abegendi.
Gualdy hic degit, scripsit nupe Historiam pacis Pyrenaeae
satis mendose. Hac priusquam ida ea accedere, cum sb.
donat adnotandum impuni put arbit. Scribit vt se
cultum scripturiens, ipsemet quog Jayra modum
scripturiens. Epistolae illis de perpetuo militari
consilio auctor est Chanhis Hermanny, Coloniensis
Canonicus, princeps patriae amantissimus.

Chyz, 19. Januar 1685

Scias etiam me ante 6. dies domum reuertisse.

29. Januar. 1685.

Ne dubita de me, sum in pleno & integra libertate
rei, etsa perpetuis precedent. Electoris
voluntas non est adeo alienata, vt in pristinam
gratiam redire nequeat. Spes autem & de rebus
hominum vel commentatio vel credulitas. Miraberis
certe Jayra modum, ubi cuncta maturius dein
ceps relatu veniore. Quae de depositoriis à Regi
Chamo dictatis memoras vtig non capio.

Aff. d. 4 Febr. 1686.

Ne Bowero non est cur festines. Elector Treuirensis
si scripsit mh. sb imitatis annis in sacra votiua.

se in eo iam seris occupari, ut illum recudi & ad plenum edi procuret, Chaseniu Jesuita obstetricante. Dei vtrum par ille operi sit deone, iudicium non Lemo! Vtrum tua opera vti liceret!
Cum Deo sit lucis in eo statu, vt tibi prodesse tuisq; aberade possim. Nihilo grippe minutior, sed ad beneficii tui similitudinem faciendum longe comparatior sum. Ex quo Deo annuente, ad Rheno priuatu modum feliciter peruenii. Si n. & Deo, te mh. & amicis vacare possem, eo praeclarius.
Episcopus Monasteriensis & Ratisbonae & secessu iterum per Landgravium Homburgensem spem mihi fecit, fore, ut quod uno Hallinevotiano reliquum est, ad me quamprimum perat. Obscula autem in carcere Hallinevotius scripsit, in quo te deesse.

Moguntiae 27. Febr. 1665.

Vbinam hazet nunc trico ille Deckendorffius dolo eius hominis impostoras Moguntinae sedivit modo graues esse. Digny qui despectat de probe contendat, dignissimus vtiq; est, indigny elogio egeat suis ordinis.

26. Mart. 1665.

Simon Pauli mira mh. narrauit. Bene Deus fecit ita in hac tantae ad nisissem, quorum tum nendacia me famae ipsi meladerent, aequid supplicii non meruissem! Deo omnia committo, gratiisq; ago quod mihi prosperius fuerit non dubito quin magna pars temporalium mearum in Dei in peccatis provocati, pro earum, si fuerit destructa. Patientia iam & Christiana, & quae fere difficiliores ac impeditiores habet explicatus politia ac sibentio pe. Deo vocatur & animo. Ceterum amplius subesse fatalem ingenio. Crudi publice defensio reque culpam ferunt qui me dudo impetu à negotiorum

communione deturbarunt. Simoni dil dixi. licamne, nisi quae totus mundus rescire tuto potest. Omnia & rerum & omnes alios celabo. Deo debita. — Trischmanno multam gratiam habeo. Literales fuerunt Regis Christianissimi litterae, ignoro. Omnem enim ergo me vindictam & saevitiam tot regius vobis bonitatem intercessam video. Coram audies mirabilia. Fraudulenta haec fuere fortunae oblectamenta. Sed apud Trischmannum ita res comparanda est, tanquam si vana mea fidicia in galeos hodieq; provenerat. Si quid potest mea odusa, faciat.

Ff. 4. Apr. 1665

Quid Schutzius scribat de libello pro me edito non capio. Nullus enim eiusmodi exstat vel sciente vel animante, vel sciente si impedire valeam. Non multo tempore indiget veritas tam lucidenta ad dilucidationem sui gratiorem.

Pufendorffii defensionem, uti vocat, legi, pareis ab hinc diebus. Dei quoq; non adeo vanam mihi depositi Rendi mentionem, etsi non edat nomen.

Ff. 6. Apr. 1665.

Dn. Trischmanno multam debeo de benigna quam ostendit pro me opera ap. I. G. R. & L. illum vero semel iratum aegre placari posse dudum cum ipso feneo. Quare vero in me irritatus, vel adeo irritabilis fuerit, non capio. Aequitatis nempe, ne dicam Christianae parum congruit inversum quem cui esse nec placabilem, qui & inaudito & quod caput est indefenso fiat. Mene quae transcripta nuperime meo studio & detrimento meo incredibile ante hac acta, infirmare suscepisse? Unde constat, nisi ex iis qui fortunam meam subvertere non poterant, nisi invitatis in me illis, quos de servos imo nisi omnibus qui mihi olim bene cupiebant?

Nulla mihi fere alia de causa diu obstinatis vagatum fuit quam boni Publici securitas & imperii incolumitas, ac consentiri opus hodie conflictatur, ne Germaniae indiatio recta & custodita. Si per hoc vel Gallis vel Suecis quatenus patriae nostrae res suas bel commodare vel pericultosas. Exhibeat commendare vel

obesse oportuit, aequo id animo ferendum esset potius
quam tot eo nomine — quemquam commentatis quo
delirasse alio.
Legi his diebus Naudaeum des coups d'Estat. Aegre am
ab eodem qui olim Bodini ζζ arcana commendato
dedit, & de ipse legisti ipso nobis in diuum tuum pe
scripsisse ait Naudaeus de militari studio. Chiffletii Clap
marius, Besoldus, Sagittarius, Rupertus & similes qui
arcana edere portendentes nil praeter vulgaria prod
dere: perinde ut Septalius, Cantoferus, Claramontius
cuncti alii, qui rationem Status tradituri etc. tra
dunt talia, quibus nihil pervulgatius. Quid n' asse
ta? Docta quidem, & arcaniora & subtiliora in actis
rorum & memorandorum Status rationibus deliciati arca
pe ferendi putes, omnes huiuscemodi libellorum pa
litiorum concinnatores disputeti & lectibus habere,
ast vero plerosq minus dare quam in frontispicio
operum politicarum ipsemet indignari poteris. Sed vix
est ut liceat nunc, dum sub pondere tot laborum
gemis, vel spirare vel optare, nedum postulare aut re
do Politicorum tractatorum delectu, qualem antehac
mihi liberali manu promisisti. Huic fortasse brevi erit
in tractione quam deinceps molimur de Educatione ad
ventutis ad Rempubl per studia idonea ineundae ra
tio ad veram directam, &c.

169

Eminentissimus hac hebdomade exeunte Augustam
rediit, extra adire nobis nisi accitus. Nec ultra agnosta
se obligari modo ullo, quem neo stipendio amplius
fruar, nec sacramento quo me exsolutum ipsi alme
si interpretantur adnitear. Ut nihil quod praetendere vi
deatur, prece tantilla expetam admitto aut negotij re
undi, id vero nunquam à me impetrabitur. Quare

20.

meditum inchiv: interea Electori & Moguntinae sedi servire toto pectore ubique semper omnibus me dij paratissimum fecerint.

16. Apr. 1665.

Emus ex quo hic sum, bis scripsi D. Decano parisien. ad D. Schenbornium famulos tuos. Is semel tantum rarum de suis remisit bonis verbis utrinque non paritum. Ab Emo a. & D. Decano nil, neque quidem non ne illorum, respondi. Obtuli ad obsequia me totum meditatum. An ultra possim persuadere, si quis amicus, rerum nostrarum callens, negotio prius praeveniat, nescio, non repugnabo.

An penitus abiecerit chartam operis de vsu veterum Scriptorum, seu de fructibus percipiendis ex veterum vsu & evolutione, non perspicue.

21. Apr. 1665.

Emus Elector Mogunt. redit. Hac transiens vag ex cubiculariis suis eum ex se iniussu Electoris sui inscio ipso, vti se ferebat, me compellabat ultro & inopinantem. Dicebat nullas iras istic superesse adversus me. Forte non paenitet. Haec oblivioni tradita aiunt; sub Dei dispositu cum tempore relicta exspectanda.

25 Apr. 1665.

Vidi hic nomen & recensionem scriptorum Politicorum Hesenthaleri cuiusdam qui Tubingae professionem habet. De eo quid sentis, quae legi non displiceant, ex eruditis tui quod te praeceptorem laudat & duem sequi plenum vides. Ita Conringii aliis dictatis legi Hispaniam, Belgium, Lusitaniam, Chinensia, Mogolica, Thuscia, item Imperii anteriora & prima initia, ubi charta quam sum adeptus deficit. Vidi Antelae & quae Aposii annota-

re nata est notitiam orbis. Ea fere praeplacet
Conringianis.

Alia vice -

De opere pro vsu veterum nimirum pro traportuna se
se dogito, dem re Grotii quidem quod beliquum
est excusari finis. Quum itaq tam feminis abste
impetrati negarent, tam exigua tamen impetratum
iri confido, Danhaueri Scripta, quae in meam Bibli
thecam condi optem. — Deq putem te facile pro
eodem
vno publico vtili labore plus aliunde beneratum
esse, quam ego spopondi nomine veterum Eos
ad vsum aptas & paras, prout potes, altero
tanto plus & omnis ab. antiquitas, & tota poste
ritas, & haec etiam aetas, omnia vsquequa popu
lus ab. debebit, quamd debent Vossio, Horneio
Portio alioq nomenclatoribq antiquis & nouis
qui magis nomina quam vsum frustuna se
ctantur. Alibi legitur operis dispositio.

Fr. 11. Jun. 1665.

Conqueint de insidiis inimicorum.
Retradatana Hn Asselta legi, reg caudam Labes
Gallicè scripta.

11. Jun. 1665.

Breui plebay erunt in meliore statu.
Confido Grotiana contrincat vm vrd.
Inlusit ille in libellum sub hoc titulo: Specimen re
futationis libri Crellii de satisfactione Christi
auctore L. V. Traiecti ad Rhenum 1654. Si adhuc
pergis in Grotianis vtus forte illo foret in Doctri
na de poenis.
Eyo te te videor didicisse, apprime segueudo in
statues doctrina Lipsium in suis Grotium. Vti
nam vterq Baeleriauis Commentatoribq esset il
luminatus; plenissima & certissima ac distributissima
tio afferret.

Ff. 7. Jul. 1665.

Audivi te Moguntinae esse. Scripseram Argentinam sed isteo sperato temporius discessera. Et quid Emmerici, vt mei, data occasione, beneficae memor esse velis simul, vt saepe petii, indubium tuum donec omnia comperero, contineas, de integro per Christianam te dilectionem oro. Optimum Principem mihi certo persuadeo nihil propitiare magnam cessabo, ideo simul praeundi calis cantici jactationibus exonerari discupio, vita mea tribus mihi iam innocentiae quinquam, non denuo petam.

Ff. 20. Febr. 1666.

De Mallinckrodtiano Episcopus Monasteriensi Sibet.

Ff. 13. Maii 1667.

Chiver chonfambanum Tb. nondum obtigisse, cum meo instituto Divum noster Paulus aude queaerit et procul dubio nulla etiam fecerit. Auctor qui sub persona istac latet, et Lutheranus quidem, sed a quem Reformatum magni ingenii Principem cuius in palam ad hanc Scriptionem animum appulit. Similes Vestur frustra Catholicum, cum adeo Cocos videat, nec Deo sui nec Suimet religionem in solidum professus. Iniquos Tr. solito Ecclesiastico ordini, & equestri in sequente.

Item in eo ut Gualbacum indeq ad Electorem Treverensem, parroq eam Coloniam.

Fl. ex Gualbaci 12. Jul. 1667.

Finibus Moguntinis, Aschaburgum versus in leg. Sancti post, Moguntiam descendet. Prohibetur Ihr Durchleuchtigkeit Jesum adducere in terras Moguntinae Sedis, ut per quietis praetextum copiis recepto pro tempore Principi pectore molestia perfidia non semel dicto rum Deorum, sollicitauerit sub quo testatur, quia nam idem ope, cum per quos deinde flexu

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

ut simul ambo quam facultatem vbig at possim
palam ostendere cur nemini libenter vlro meo de
beo, ad omnia semper & ad quaelibet obsequia
constanter deditissimum in dei partem.

Colon 6 Aug 1667.

Absolutis huius hic veni omni cum familia
per dei gratiam feliciter, et hic habito in aedibus
Emi Treuirensis — Bataviam forte descendero,
vbi cum Serenis. Neoburgio ante egero.
Si Vossium tb. parum esse propitium miror, quam
iam tam parum necessariae adversationis cuiq
penetrum ste Deus, qui obviam ire valeam. Et
certe quicq in vestrata gente endita status ratio,
quae tuam tuis praestantiam eleuare aty ani
mum reddere conuictus
in aucm: Cuiquis hinc discesserat antequam
adueniss: Christinam: Is vbi Commodat adversq Electo
rem Cluniensem. Ita recte recte non video ney
ne talibus implicari Austineo

Colon 15 Sptr

Grotius et tibi debeat effice, amq bene sperat
cum gloria sui. Nec tuis hostibus eo tam dese
rente abrupto stamine ansam vsilitandi pra
beat, Deus tanto sil. oneri non dis par. Vbi de
cundus liber fuerit terminatq tantum vnicq spem
de facili pereutiet, vtpote quod tantum sibi abroq
non requirat. Video me tofius tb. negotium cupi
facesse, & mh. penitus velim parcere, ac tuo ho
nori consultum penelleem. Libera, amabor si
dem tuam publice obstrictam. Leuem illi vol
uiq aliorsum obtrectationibus. — Chemnitium
Meibani te quidam in Cleuonij officia, cuiq
mire adrectum in suo si respexeris nunc ve
ly, dum Grotiana in recenti memoria. Inde

29. velut Cwtiani instituti breuiarium ac ratio
narium expostulavi.
Moguntiae 28. Nobr 1667
In praedicto Epistola denuo Cwtiana commen
daverat
Constitutam Imperii belle praeesse gaudeo. Vel
lem mei in illa mentionem nullam fieri. Inuri
tae illae res nonnihil obnoxiae sunt.
Moguntiae 26. Januar. 1668.
Annum superioris Novembris initio Neoburgum
profectus, accepi tuas, quibus agebas de Fili
ano Argentorato Epistolicae rei praefecturae
bis tum continuo despondi.
Colon. Ad. Januar. 1668.
Forstneri obitum impense doleo
Fr. 14 Januar. 1668.
Me summopere contristant obitus Forstneri &
quam causam impossibilitas Cwtiana absolu
vendi.
1669. anno credo redisse in gratiam Electoris.
Moguntiae 14. Febr. 1669.
Judicia de nonnullis Politicis Scriptoribus Germaniae
superstitibus legi avide B. Hebdomades, sunt quae
nam hi partem praeclaram & praepotentem. Minor pluri
bus istic praeterviros, perinde in censum & sub aeu
men censurae devotam meruissent. De te est inyeus
effectus & malignus. — quippe è huio Valentiae
genii, quo vix speroant se quot quot propinquare
sustinent. Nobili vero talibq negotio à bono hujus
muto diuerti. Nescientur bona praxi, nec in
promissum aut ambiguo relinquuntur, qui regu
modulos communis ordinis.
In alio Epistolio Forstnerianam meminit
Moguntiae 19. Febr. 1669
Epistolae Forstneri vtinam edi possent! sunt n.

vere pragmaticae & politicitatae. Legi eas vsq ad
Lpl/ annum prodeetas, an post illa accesserint
plures perquam optem cognitio, quin potius & le
ctitare.

Argentorat. 25. Mart. 1669.

Compeni Ephemerides vsum Fortnerum inde
ab anno 1642. Pax sis, vt omnia retro nota
sa atq ad finem vitae auctoris correcta, te prope
neta nanciscar.

Hesc hyperaspismon Aymaeus Tentalus edidit
in censorem negeium hyperciticum, oledaeulum
et plusquam temerarium: quanquam dubitem, an id
le tantundem causae habeat isti succensendi,
quantum Sud, Cachelius & alii.

Neoburgi 1. Apr. 1669.

Jam huc quovis circa quartam.

Ff. 16. Apr. 1667.

Montambanus — cuius st ille putativus Italus
personatus mavuq Catholicus, vereor optem enipissime
Nondum eius quicquam legi praeter praefationem.
Narrabat vero mihi nonnemo, in opusculo illo
contineri diras de vxida indicia de principibus &
Viris Ecclesiasticis, tum de nobilibus immediatis. Dei
liet vt Hippolytus lapides loquatur in Caesarem
eiusq vtrumstam domum: ita hic alastor Electo
rum primus & potior Germaniae partis convitium
dicere non veretur impurus & insanus palaestae Statu
persecutor. Hoc qq hoc malignus & odio dignus, quod mi
ra Commenta tradit circa vestes quam strenue
cum nuncio alioq adornatam, quos in speciem
tangit, & pastem Placit Jabulae. Quaeso secunde
Ib. subolet nasuti hiatus & mastei scriptoris ongo
ne fac consentiam.

Colon. 8. Maii 1668.

De Corrigio huc ytiere, quod anno abhinc obiit, nihil aliud habeo, nisi quod huic nobis jam commodare operam coepit, cui adhuc inhaeret corpus Electoris Colonensis, tubitu facilis de corpe stertit.

Forstneri vitam te molim mk. Jupra de gaudium est.

Qui nuper libellum elogiis, qui instrumenti pacis Sal. interpres et Jutelis Bergoldi nescio quis prodiit, mensuram tanto nomini non aequat. Mira est corycaeus, indigestaq. rerum illa in conatu phaegon, puerili quamquam ista lusu nec prudis sententiis sit contemperata.

Ffs. 27. Aug. 1669

Elogium Forstneri vt sine mora mittas, peto vehementer. Ephemerides & Epistolas an editum iri adhuc putes, scire cupiam. quaeso id elaborate. Erit is Vir Germaniae nostrae honos imperatorum & Caesarum, civilia studia egregie ornavit.

Moguntiae 17. Oct. 1669.

Video in Oldenburgii nova quod edidit irrisam hominem Leammet in patris fabellas Commentaria Commentatoris notitiam penitus & cum pulvisculo converti. Et compulari. Ideo quaeso, obsecro obtestorq. notitiam illam petito exprimendam edendamq. commendes.

Moguntiae 22. Oct. 1669.

Apologema Oldenburgeri mk. nunquam visum Collegium quod vocat Juris publici & Commentatorum instar esse potest ad notamina juris peregrinantium Juris, aliunde enim tale quid obtinuit. Est labuerum ingenium, & multiplicis eruditionis arena stabe oppletum. Defensionem pro Domino Seckendorfio ignoro, neq. ejus auctor fuit cujus. Unum scio nomen quidem ejus inaudisse memini.

Ff 30 Octbr. 1664.

Senatum Offensem assignationi Caesareae ad 2500. thaleros 200. satisfacere recusare narrat, utut is 500. remittere jubegerit.

Moguat. 6. Januar. 1665.

scribit negotium Offense rectius succedere. Caeterum quod de Moguntino hoc olim actar fuae illeni, non libenter nunc adspicio in Electoris tui. Vera quippe illa sunt & ex tabulariis recognitionibus meis met oculis mambury decerpta. Plusquam centum olim collegi & descripsi Judicii multa deinde quem Diabolus regnum suum arripiret ablata, quae saltem destinationum mearum, si reapse praedesse haud timor, larga aliqueando testimonia perhibitura sunt. Caeterum viri illi principis, cujus dotes non ignoro ne multum firmat in proposito retinendo ayendi intra spiritus modos in pace & procul ab aulae limidis insidiosissimis implicamentis. Si infans est, quaeret quem pt quae sit conflictatio quippe multa cum invidia. Jesuita jubet, quicquid tibi commodet ad sufficientiam in gentis, quantum pateatur mundano. Si obligari & cum sacramento sit, quo nummi Electoralis Statio Augustae auctoratus erat, tribuet sibi, quicquid jam quali queritur sibi obtigisse.

Moguntiae 22. January. 1665.

Votivae tuae — miror fere ab accessione obtigisse, cui tamen ea quo primum coronamenta fuit, magno rerum rerum rerum in publicis Statorum scriptarumve legis nata sit. De quibus omnibus ego non prudentia Petri Dubitabit — 4. Duderstadii vos meis expressa. Sed quid ego vobis Athenas

Mog. 12. Febr. 1670.

Post notitiam explicanda &c. modo &t Considera
tio rationum, quibus potentatg & Principes quiq
vel regnantur vel reg. debebant non assequor.
Equidem nullus mihi nunc obvius / Et, qui quam
tristime Statuum Asiaticae / nuper a Josua eiendo re
cusae cum calamitosis finis notis / Bucalmine Lydio lapi
di consimile scripserit. Est utiq ex media vsus ejus
usnet medulla capiendum rationcinium illud Leges
ex, quod Principum Regum, publicarum privatarum inter
est. Claudaeum & Silhonium quippiam commen
tari voluisse, olim comperi. Sed nihil eius rei in
editis ipsorum videre est. Forstnerus forsan in
Epistolis & Ephemeridibg hunc locum expatiatus
fuerit, qui certe quod erat rerum sit scientia, potius
est. Gockelii schediasma, de regibus Europaeis huc
referri ne, neseter quidem vell tantillum: nec
Chapuzeau. Alius Rodie Joh. Bazelaius aut Ca
pazella quidam, resuscitandus foret, qui rationa
rium peculiarium cuiq genti opportunitatem &q commoditatem molian tur.
Hic est ut ingenium talium monumentorum
digne satis percipiat, perspiciat, explanet alius
quisquam, affectus negotiorum tritusae & mate
valde indicii subtilis Vir. qualis in egregitatione
de Scripturae interpretatione vel Newlamius vel Hobbius
a praejudicia vulgaritate remotiores solito;
in reabus vero applicatione & expeditione, vel Ju
lius Caesar vel Mazarinus vedi haud temere pos
set: Nemo autem omnia rationis lumina
se exquisitiq potent quam tui, Vir optime, qui
ad hanc rerum humanarum philosophiam
& e fontibus suis deducendam, perspicue
exponendam, tum dictionis facultatem, tum

censum rectissimo rerum vbertatem, & omnis do
ctrinae huc regiam solitam opulentiam & copi
am in promtu habes piae veritatis caeteris, qui lu
die scribendi gloria indulgescunt. Kosti
dubio libros de etat de la loüer, puta Grotii de
rationis van Staet, interesse van' Holland, & id
genus plusculo. Hunc vrum haec aetas in optimi
rei Politicae conscribq & tractatandq annumerare
debebit. Schedae quaedam apud Generales de
in Batauis caeteros Gallice provolarent, quae
Rohaneè vestigia nempè post tot rerum and
strones, legui videri queant. Distinguendum vero
vero, de eo quod regum reipublicarum
interest scitu, inter veritatem ac opinio
nem. Ita olim forsan Germaniae Galliae sta
tus postulat, aliud rerum potentiis postulare vi
detur. Vir prudens ac iudicio valens, accedente
praesertim cognitione Geographica, de vera
cuiusvis nationis vtilitate satis ad rem re
spondere potest, quin & de eo quod regnan
tibus re vera utile est. Sed de eo quod re
gnantibus utile apparet & commodum videa
tur demum expedite iudicat & arbitrari apta
cit, qui regnantium & primariorum administ
rorum personas indolesq, ac velut characte
res satis perspexit. Ex qua pragmaticae Etatis pate
omnis Lic politicorum ratiocinationum debitq fe
dinanat. Rohaneus ipse magis de eo loquitur quid
facere rectorq populorum debeat quam quod faciun
non deficit. Rey de eventibq eo vera fit apparen
cuiusq utilitate iudicare convenit. Vel est id
facile, quid constanter de eo quod facit

est, apparente nimirum Principum bona scribi
quae in annos, imo in horas, plerag; variantur,
Polybius, Tacitus, Comineus, Boscerius, & ad ra
storialem vt ita loquar, Historiam proprius
scripsi, Liuius erunt, inprimis cum Machiauello
in Florentina, Heberti Historia excensy Sylvi-
um in insulam Rhe, Venetiani Henrici
VII. Aide Vicarium Demonstr. pro Elect. Polon
Moguntiae. 26. Febr. 1670.

Scripsit vt opus de vsu reipublicae sibi condi esse
sciat, quod nec abhedat opus de Friderico II.

De Brewer nova me cura exquit, prout eam para
mit stoicus illum Treuerensibus nostris disciplinet,
vt ambigam vagusamne sit proditurus.
Scisitari volui quid sentias de Lambecii laeresu
qua sibi vsq; adeo arridet, & ipsemet velut sibi
allubescit, de Friderico II. cedente quod sit quinety-
Freudrebii. Haec nouitas tangendat tibi erit. Sed cave
ne improperium tibi sentias heroa illum, nimis facile
irritabilem, quae solus Caesari doctus videri pro
stulare videtur. Sed haec sub rosâ.

Moguntiae. 8. Martii 70.

Valde mihi allubescunt de vniuersali Historia
scripsisti. Alter Sanctus pleris deinceps faciem
Gaudem Christianum. De Theano semper praelaty-
sime sensi. Repeto autem nunc Chronicon Ca
nisij a Melanthone concinnatum. Tres priores
libri ab isto sunt, duo sequi a Peucero. Atque
ego de Melanthonis prudentiam acrem
candorem, dictionis simplicitatem & mediocrita
tem veram nescendarum tradendarumq; disci
plinarum. De coetinuatione. Nihil in hoc genere ac
tulerim Melanthonis illi operi paulatim ubi pla
cuit placitis sectae lenatum. Sumus in eo vt com

mendem nostratibus, quo sic secundatus vsui ap-
prime futurum dicis quibusuis hominibus, ne-
dum Studia orientibus. Sinum probe nouit, fre-
quens mihi ante decennium affuit, ambulakti
ad oceanum Hispanicum, tum prandenti se
ac semper. Est festiuus, lepidus, iucundus con-
gerro, liberrimi oris. adeo, ut ne praesente, ha-
bamo saepe parum faustus imo offensi exprobra
rit res mirabiles; minans se postea tali ineptias
eius aperte traditurum, & nihil id genus esse dif-
mulaturum.

20. Martii 1670.

Video D. Schultzium tam male habere; quo est lo-
remium vocatis iniquis hominem vel sene volunt
vel admittere. Ney est quare multum expetamus
miseri inquientibus negotiis.

31. Maii 70.

Capellanum adhuc viuere nescio unde compe-
Dolaeum esse mortuum nuper compe. De etrual
di & Mendyii superstitibus nihil ambigo.

Mog. 29. Maii 1670.

Petri Martyris Angleii Mediolanensis Epi-
stolas nec hactenus vsquamue vidi, nec vel fa-
do de illis ne tantillum me audire memini.
Comitissam Lata deplore, quod Germanicae
totius omnia reperio mutata, & sane nulla
amplius rei Status vel ratio suspecta vel
probabilitas.

Augusti. ab Inl. 1670.

Pater meus titulum aulicum est aulici Cons-
tantii, qualis esse potuit 1600. antequam Cath
ticus fierem. De me adhuc agitur, ne mi-
ra operante, sed deo ita permittente.

175

Moguntiæ Kl. Aug. 1670.

De re /sub fiducia silentii/ lata, Cæsarem tum ante bonum Sedisse in Consilio secreto, discussum decretum ni fallor, vt Vicecancellario Comes à Kœnigseck ad hæc possit antecedere stipite qui dedecori ambire sit, quamquam ne servi adscitij sit.

Moguntiæ 21. Nov. 1670.

De Forstneri ore Jacobus cognitio, annon ratio vt edantur eius Epistolæ, multæ bonæ fregis scales idq; amplius quam Ephemeridis, haud dissimulanter in serenissimi indicatione tali quidem. Imperii Wolfgangi Forstneri fratris nihilo illiteratioris, quem & Grauii momentarium observationes plurimum habeat, in manus tua Epistolas versari, prout è Literis hui ausus cognoscere est. Quæ tollam tua munere cognita spero fore, saltem vt legam continuo restituam, minime fiet ad ceteram, quæ Celsitudinis, obligationem accessio. Cæterum quid nouarij, circa Moguntinæ Episcopij Cæsarij successionem ad quem Moguntinam nitatur in eo erratur, falsum & error est. Spirensem erga Galbos propensa. Decembris xv. erit decretoria. rex de Spirensi ambigi potest, & iamtum voti abunde Jacobus, ac constante Emmi voluntate. Elector Palatinus Viennensem, & si is negotiat obtinere, Deinum in arcano velit sed ea commendatio nescio num possit laudatis Viris. Trium adhuc hebdomadum expectatione circiter desiderandum est. Omnia tunc alium induent vultum. Pacem Deus modo custodiat & mentis nos consilij illuminet, ad tanti boni rectum vsum, stabilem solidamentum. Hodie Dux Lotharingiæ Electorem inuisebat, plane obscurus, soli

tanius, & abeq omni penitq Comite. Lohy venit
abiit Jolues, omnem deprecatus Ceremoniam
Augustæ. 28. Octobr. 1670.

Lotharingi iam omnes hic sunt & circa
Windisch graetz adventu itaq in Galliam. Ubi
sensu facilior est illius negotii expliatus, Lineæ
Cæsar nec alii quoquo nomine se illi admiscu-
erunt. Princeps Karolus petito suo seorsim inqs
nito plus proficeret. atq tempori se aptare possit
sine ullo discrimine rerum suarum, nisi ad tem-
pus. Ita dum Imperii auctoritas obtenq interca-
rit omnia quæ ipsi obtingit possessio
firmius sartum potent, ita ut vix resciud
possum aequa haecce restitutio post emendari
demceps possit. Status nunc iudicio & ab ex-
jectibq valeno per est opus, ac inserte moderatio
ne, cum Imperium sceptro labore nil valeat
omni ictuum quæ cetera præsto sunt in sin-
gulis membris corpore dextrissimum. Scilicet
adfuerit haesteny Gallia alios modo adgredi
alique negotium Cæsaree, nemo illi vel suspecto
est de tantij animij. Inde omnia sua consilia volvens
in id intendit, ut alij sit fastidio. nullis quæ viribq
ad sui defensionem opus habet. Sed haec supra
vanè sum in cunj. Verum ut, ne per id latuj
apparentibq / nysta magna chaehina commovea
tur, & Batauij in os belcum circa alio-
rum accitu, quos potuissent sibi amicos sum
re si Rostem adjungere coacti.

84.

Moguntiæ 24 Novbr. 1670.

Super iterum de Societate, tum de conjectandis Galliæ destinationibus bina contexui raditamenta benè ampla, & procul omni affectu.

Quæ Stengelius dixit sunt erronea. Electus n. vadimonior, quali modo hic eligendus est, quali ejus et Capitulum ab Episcopo non secus atq; mos ad Successionem extra omne discrimen provendum postulat, admonitum, assensurent, plenum jus in casum mortis adipiscitur & infallibile fore per unanimia, sive per sanctiorem alterius per majorem partem aut quoquomodo, modo cunctibus comprehendatur eligatur.

Quæ Sirinus de Papissa negatur apud Theginan inquiremus, & propatem respondebo. Est simplex & obtusum animal, qui illam fabulam non vidisset, ubi eppendent quæ Blondellus cum Bervellæo, & cum Allatio Labbeus tradrent. Gallus Veridicus nondum mihi visus, nisi sit libellus Gallicus sub hac Epigraphe: La France de nos Jours cujus conditor prohibetur esse Lisola, è sphæra & Hypotheseon affectionumq; indole noti quidq.

Moguntiæ 8 Decbr. 70.

In Petro Thestia cujus sylvam Italiæ ex Hispanico conversam habes, Papiæ Pauli III. & Pedetonem privilegio munitam, omnium paratum singula &. capita pellegi, at de Papissa commentitia nusquam vel ex quidem, nisi sub lectorio nescio quo Anastasium mihi ista lateat. Sinceris proinde aliud Exemplum monstret quod habet.

Wirtzburgi 10 Decbr. 70.

Cum Darmstadio denuum profecturus.

Moguntiae 20. Dobr 70.

De Fortnero aliquid fuit, vtpote qui Gallos scriptionibus suis minè irritauerit. Iam vero abest cum Grenvnillaeo plane redisse in gratiam

De Argentorato autem contendere quoniam prohibet, aut ipsi metuendum.

Wolffgangi Forstneri Epistola eae ratione, per mihi placet.

Hagenau. 31. Ianuar. 1671.

Coloniae meliùs, cui initi sub Caesaris auspiciis imperetur bene ait praesidium, magnum malum ibi evenit, indeq; ad alios promanet. Chronologiae obtentu litis cum Wolffenbütelio fuce grauiter armatae. Sed vides vos G. Regiae Scientiae maturnine expetmyendo & in primis semine praefocandis opponi cum roborae & auctoritate debebant poterant, periculosissimè differre. Mea v. in tanti rei opera nulla est.

Acute nuper Consilium expetiens non secundo, sed potiùs an coniuncti gratulari debeas. Cum eam quod dic. Vel ex. modo resuscitari queant officia à te Moguntinis exhibita. quae animo nunc ne cogitas quidem superesse videri in Ea Roma graues notas.

Vindeb. 14. Ianuar. 1671.

Decens Conscientia redux, continuo Moguntiae bene longas ad te scripsi. ——— Hic veni ad octo hinc reditumus. Valde decenter imo amanter me habet.

Moguntiae 23. Mart. 1671. 177

Negotium cum Brunsvicensibus de Sho-

nascentibus bene componetur, etsi hesterna
à Serm^o Je. Fridericus hortas tricas minui
nuncupat. Regis Chr^ni & Joyeuse Mi
stri mediatrices partes interponent ut res ter
minetur. Dextri dissidentium alias finis
quam Sui desiderio, impermixta cuiquam ex
pectatione rei futuri.

Leibnuzius cum Habbeo rescio ubi agitet. Vari
dicunt, dum abiisse hesterna, here nescio quis
est. Moguntiæ 26. Apr. 1671.

De Comitiis eorum boni quicquam possim
vix apparet. Habitis duo nem ita tandem
comparata, ut in partes dissipant omnes,
nemine qui dirigat quod prosit paratus,
ad tot iltus, sine unde impugnantes destinan
dos aut fatagentes. Peccata Status ita solent
sui Deus ultus ab his 1x1v. & 1x111. Jam commo
de poterat, & mox poterat, iam ne quidem cu
gitari pt. ut eos velinteat, qui tot nacnias
in publicum nocentissimas tanto conatu pu
cudebant olim, Deus novit. Nisi hic si mu
china: periculum est, ne tota compages patriæ
dissolvatur.

Ff. 28. Apr. 71.

Opto ut Fridericus. Tandem prosiliat soras.
Jmo Jpsum relegerem quod est matutinum, si ex
orari posses Je. Hortos tuos requirit Rana
Quam & cura Publii, & bona fides.

Moguntiæ 15. Jun. 1671.

Obrepentibus quibusquam minimes nem quic
dem periculo Rhenum non possum assequi. Cau
sas quare talia ne quidem tentem credo

Sane non possum assequi. Causas quare Italia
se quidem tentem videre, coram explicarem
si licuerit esset. Galli modo in Imperio ut re
tanti momenta novas audeant, cum Batavis
comprimi vero cum Anglis se nondum bene
composita, diu Caesarem in se aduersa & Ger
manos principes conciant. Nihil verisimilitudi
nis in corde politici hominis semper invenies.
Si heroicorum quid attentare velint, nondum se
civitates sui status satis procuratae, procul dubio
Colonnam adorient.
Brunswiga prout cum e cognitis mihi benigna
mentis sentit, utcunque summopere, rei procul
dubio a sui dedicione. Cui aevum horribile
quae possibilia in multis impossibilitantur, impos
sibilia reddentur pene facilia. Deus ita Ger
maniae sui status regat, ut pax maneat in
offensa.

Moguntiae 12. 7bris. 1671.

Fabiani Justiniani Judaeum Hierosolymitanum Alpha
beticum Hal. Prodiit iam dudum in Italia
vel alibi de expulsi potest, amabo mihi vna.

Kili 29. 7bris 1671.

Ceterum de Grotiani mei, de Friderici
auctoritate mea exorem oppugnemq, quo ea
tot eius precatus obtestatus ne sit quidem ex
audior, cum tamen magna pars honoris sui
illa sit re perfecta.

Moguntiae 9. Octobr. 1671.

De Portreo deinceps. Is affectat inepte nescio

178

quem Zelum pro Austriaca domo. Cui nimia affectuum intemperie non prodesse quisquam, de quidem vel potentior vltus potuit Lactenus.

Moguntiæ 7. Novembr. 1671.

Ipsemet Plettenbergius scribit vitas eyadtkuem Westphaliæ, quarum plusculum vidi cum superiore Martio essem apud Padeborneusem. Scribit est bene Latina, profluens, limpida, & vt tu ais Juliana, digna ad commentandas eiusmodi res.

Spiræ Natali Christi 1671.

Epistolarem Borstneri ad Borstneri lectione tempus omne in diuersoriis suauissime distraxi, nactus inde me fastidij leuam.

Moguntiæ 24. anni 71.

Hanoveram iter mox ingrediar. Cancellarium Schutzium si Celsam excerno ante omnes adibo.

Mogunt. 6. Jan. 1672.

Vtinam tanta Ill. vtri copia suppeteret, vt posses Lievonem de officijs quo instituerat modo illustrare.

Moguntiæ. 11. Januar. 1672.

In lectione Epistolarem Borstneri mihi in-oam Kl. Septbr. MDCLVII. scriptam qua in Blumium & me quos nominatim accebe & truculenter invehitur, quod ad maiorem finem tuum recens reuertissem. Sub finem ait Trischarum iratus, se nunquam additurum vi, vt publicae rei statum spectantia scriptis suis agitet &c. Vtrobiq; merkliter peccatur. Vtriq; illa scatentissima olim Fuke, dolis Gentili prunitis nunc adole

Jatur. Aranyeam r. religioni Catholicae nova
dem quod Siam accedendi gratiam obtinue
it, quali tamen quo loci est blandimonia
ondes promiscue res istic occurrentes laudet
quam stupi adulatione libellos non unos sed
plusculos in dias lemmis aeras protrusent
favorem sibi inde arcupari ostendent, per
Et cognitum. Aliare quantes sui mutator ab ideo
tempore existat, et quantillam fiduciam existima
sinemy mercatur, index tute esto. Ille sane non
valde laedit eiusmodi verturum indicium
quod valde varium & inconstantem esse adverto
Sequentur in eum plura.

Argent. 18. Januar. 1672.

Postremum insidiose agens mirror. In Epistolis eius
nil est quod adeo me laserat ut offensionis
sit. Excidere nonnisi semel sibi unam stassus contra
me vocalem est ex nimio pro parte Lutherana fele
Id quod ipsi utinam unum modo caput esset,
vitio vertó quod possit! Indignor & suscenseo ho
mini, quod sibi facere pertendit hoc quo egit.
Chronologiam si excudi curaveris, per est bene.

Ib. 22. Januar. 1672.

Mira est mea cum appetentia tum expectatio
tabularum tuarum, quas accommode non modo ine
ptis sed & solito intelligentioribus erunt vel eo no
mine, quia subundus & Scriptores & Editores cul
tiores, & plures viros, & plusculas memorabi di
gniora. In tempora putatione quod delegisti
Petavium, bis placet. Semel ex religionem, vide
apens gustus est hic gratior. Deum quoniam ta
bene accuratus est. Alias in eodem argumen to
to V. epigeis tomulis in 12. Galliae Graeco

arte obitum edidit Philippus Labbeus mitram si
qua opportunius Praesto sit. Sed ideo excudi Labbe
ae duae nihilo debent seniores.

Hag. 12. Febr. 1672.

Ussherii Annales - Insigne opus, accuratum supra
morem, plenumque & per est utile si qui sequia, sed
bona & peracta vult legere. Saltem non
indignus qui ei comes adiungatur. Saltim in compe-
dio quod ex amplissimis suis voluminibus vno tabu
grapdi tamen complexus est, indicio valde sani.
Portneri Conjectura non sunt tralaticia si cum scribis
succedit gloriosa illa destinatio. Quantum muta
tus ab illo quem Epistolae spirant.
Portneri Epistola perplacet, & modestus Vir, & com
modus, & materiae & consideratae est, & animis
pectore, quales hodie per tanta paucis.
De bello nobis proprius si non imminente debita
propius varia adhuc indicia & impedita vel ob
ipsam cautelam, qua quid agi videtur ut
conatur. Vltra tendit, quam domare quisquam
Karolari sapiat. & per ambages quod minime
citur compendiosas, nobis non obfuturas nisi
ipsimet fuere velimus inermes in praesens epi
rium. quam continere nos extra partes, donec
stentas intercedendi illis exprompta fuerunt
nit ac proclivior. Cum vicinus praepotens cum
valido potentato qualis profecto Batavia est
committitur. quidni nos Comitia in rem nostram
vertimus maiore studio & fiducia? Corpus Imperii
non est tam caducum, ut nullam plane remedium
& corroborandi momenti admittat si de
studio vere civili vti velimus. Argentorato multa
expendenda quae ceteris scribis non perinde necessaria
scripta velit deorsum quod audere praedens cum
quoquam suum sibi fundum extructuat in com

meni Comitiali consensione. Extra eruies pomeria
nihil suppetit Lectoribus.
M. 4. Martii 1672.

Ioa. Blauii omnia Amstelodami nuper incendio subducta, quis non cum Lectoribus indoleat. Grotiana simul periisse bis dolet supra quam dici potest. Vniuersa cum in scripta tum utriusq. testamento, qualia ab ipso Grotio erant editioni apparata ante undecennium Lutetiae Parisiorum impendatur redemi., Blauiusq. pro totidem reddidit. Epistolarum multa congeries vndiq. corrasa cum pulvisculo, annon sic grudeli nimia cura pultat? In Italia quidem Titus Veretius Veronae degens edit Bibliothecae deperditae seu de antiquum librorum amissione tam apud Graecos quam Latinos opus. Quale quid olim Gabriel quoq. Naudaeus instituerat sub Epigraphe de librorum iactura, nunc Lectio cuiq. sit in Syntagmate de Studio militari. Spitzelius quoq. Augustae Vindelicorum voluam condit Bibliothecam, Gesneriana haud incuriosam. Sed unde resarcienda abolendum Odium iacturam? quam non ita dudum Geniues, cum Templi in Hispania conflagraret? Blauii sane obliuioni non possumus, quin diuinis momentis obuersetur Grotii causa, quae nyam & religua summe dolenda sunt. Titus ille Veretius, de quo supra Veronae degit, omnis antiquitatis peritus condus Gr. E. Romanae. Specimen opus prodituri hic titulus: Thesaurus lapidarius antiquorum in marmoribus carmina. Detexit Horatii Romani illustrium obliterata monumenta, deperdita Epitaphia, cum reuera perpetuandum publicis negotiis hostibus, quibus templorum aras, votiua 180 ta

Vellej plurimorum sepulcra, Jacinorum Diaglyphica notatsa insunt &c. Alia insuper edet &c. Rei autem quariae corpus absolutissimum in VI Tomos distributum.

Moguntiae 21 Martii 1672.

Viennae fabulam in me lusam adhuc vnam nunc demum accepi. Optimo Caesari ne ad jocum mihi aditum ginat insusurrarent in Polonia me Comitem adhaesisse, emptum Gallicum Turk quanta mendacii Curios fatilitas. Viennae hodie scripsere qui rogant quid actum, quid agitatum tum fuerit, quanta animositate ego solus, meus sodalis amicis Polonis Comitem excluserim. Ipsa verum arguta loquuntur.

Moguntiae 29. Aprr. 1672.

Germania ni Italiae Statuen iam aperte gressus transmigrat. Post regali sub omni capitis summi Ob servantia, dum quamquam inhaerentes reginis pares se credent, tantarden quoq; periculi meminerint quantum sentire periclitantur impares tanto animi mucronibus, impotentis, nec tamen impermixti

9. Maii 1672.

Publicae herbae Galli-Batauicae & quae inde legni possunt mala me quotidie lancinant & cogitant miserrime. Vi an ius vtri partis adsit nihilum refert apparet. Ipse Batauis altera parte videntur aequitate & miseratione propiores. Graues St. Galli Angliq; sunt, si celant orbem sera dea. Impia discordia nullis sepulti tantas aerumnas ordinator. Turk quanti rigoris indicium celitus in se deuocant &c.

Mog 23. Maii 1672.

Cupiam ut me iendrigs ex Iuris Communis principiis Lopkin, ergo pacto Garantia in genere ejus debeat

ad comparata, quae pactionem bene conclusam
valide sanciat & custodiat, & efficacem reddat ex-
tra aggressorem; ubinam sedes huius materiae
in Foedere sit: & quei putes eam corroborandam
& solide constituendam esse? Eo enim res redit
ut simplicibus pactis fidere, amplius nemo velit
sed multos post istum consensum super iis mentiri
quodam & garantiam seu cautionem sub au-
toritate & potentia alicuius, vicinorum
unius, forte armata & publici boni studio
studiosi, communi velut custodia vallatam
exposcat. Clara & utilis est haec meditatio, &
fulali custodite & curate explicata ac in usum
traducta multa sanguinis effusio cauari potest.
Sed nemo eorum quae ad Gubernacula hodie con-
sident ad haec solidamenta animum dimittere solet.
Oracula tua mihi lumina praebe, ut hic aliquid
videam.

Moguntiae 20. Maii 1672.

Suecos cum Gallia pactos mutuam opem in ca-
sum, ne eum inspecturos qui Batavis praesidio
venire velit certum est. Hoc meneio nisi ex-
pallint Brandeburgicus insciens prorsus quo vor-
tat se. Ex mari in horas opperimur nuncios clas-
sibus prope sibi invicem observatibus, venetiis
Gallis Anglisque, ab eo ictu pendebit fortuna
magnam partem. Caesar multum mihi lemen-
scribit sero.

Moguntiae 3. Jun. 1672.

Garantia mihi perplacent. Praecipua mea fide silentii spectatio est mercyrea. Garantia inter Gallos ac Hispanos consensu utriusque

pacis fœderi queat, quo bella caveantur, &
pro Reipt. salute, contra Turcas, non emánsuri
vtiq; cum fructu ac securitate gerantur. Cujus
hoc de argumento. Conficiatur quantocyus
potest studio. Bene sine ephaedrini ita tota
haud posse totum. Putem tu. plus fieri pos-
se, si alacriato plus curae impenderet tanti
momento negotii. Papa quem vtiq; reuerear
nemquid possit, appellatus metuo assensu
Caesaris, cum Imperii, Veneti, Helvetii, & ipsius
Galliae pridem comprobarit, Angli suadis. Cae-
te compone tabulas, in quas tu nec ille
pro eiusmodi Garantia, mittes.

M. 20. Junii 1672.

De clade Anglorum Gallorumq; maritima cognitio-
nem hoc momento certiora. Rex Angliae vti malum a-
clade huiusmodi, ita & commodum sentire potest
coram me facile interpretatur, sed scripturis non
vacat periculo. Anglici nominis deus non ita desse
vent populi illi Dei in regem magnam partem
prae animati. Expectem nonnihil. Regis chri-
stianissimi cardes adhuc felix est. Deus, quid
religio. Hominibus gaudet, religuarum sua cu-
stodiam. Velint si possint omnes tam fœlicitatis
vos quam Gallos, vna ruina involuere. Colonien-
sem & Monasteriensem in fœdere cum Rege nos-
ter. repetitum hac mese. Celsis accubit. Princip
adeo gallicat, ut nemo id minus norit. Ipsemet
Nostras est in Statu medio, & Caesareo & Gal
lico residente circumdatus. Faltem in hoc gaudem
quod a parte vicini & prepotentis maiorem per
Dei gratiam securitatem nostro & vicinorum &
Imperii bono iam habere videmur.

Augsburg. 24. Jun. 1672.

Garantien perplacent. ad displicent atq cogunt me sub pectore fixa, quae infinita sunt de tua circa optimi consilii executionem catenatam concurrentia: Res humanae ita pugnaces sunt, ut contineri intra modum vix ullum possint. Magni sunt Reges, et amplificatorem sui vltro rem neutiquam sinunt operae debeat. Vbi autem hemine tuo & viatico quod subministi ad opus vlterius expandum. Quod quemadmodum fieri debeat, pectori obvia forsan sint cum temperatio efficiendi praecipua, per quae ad metam tandem pertingi queat. &c.

Augsburg. 25. Jun. 1672.

Mercurius Belgicus perplacet. sedulet sum ad otium. Sententia tua quoq bona est. Batavis paucem indulgens, pilys Brandeis, Horum res satis praecipites vanitate ad atmstelodamum modulus apertes est. istic modus istic saltus. Mercurius nemini innotescet nisi velis.

Augsburg Kl. Aug. 1672.

Electores Renani nondum quicquam consilii inierunt de ingrediendo tuo pace Gedeo. quale inter 9. de Suediam erit. Omnes sibi sorte sapient, suam quisq mentem amat. Nova de Republica, de qua in tuis mentio non vnas significationes notitias & in eventum destinationes prodit. Oligarchiam cogunt. sublato qui eminet. Imperium forsan sede vnius expertes, dei praeter istos tuum Deum. Novi quid super hoc philosophema ad centum quidam agitaverint, nonnulli vel antiquiores religuis.

27. Jul. 1672

de R. Romanorum est inconsideratissima opinatio
Caesar. Vinit. Electores sine ordinum religionum
consensione tale quid audere negarunt &c. in
ter se sunt coniuncti. Deus Caesarem servet!

Alia

Subinde, mihi animum cepit cognitatis ac vi
tam quo usum & fructum ac compendium ex
cum veterum scriptorum est tractatus simul
tum aliquid Grotiani videbimus — Per omnia
te Sancta &c. &c.

Renuntiavit mihi Blavius se recudere velle Grotii
Jus B. de P. petit, si qua forsan monenda dicam
Jpitur obsecro quaeris confirma quid existimes
ad exemplum Lovaniensem, an pragmaticam edi
tionem Lotii praestantissimi conferri iam ad
observari utrique potest. Introductio Grotiana ad
jus Batavicum latine conversa tertio prodiit par
cum Belli sua forma ad severum editus, nec
Jam liber. Putem quoq; cum notis Leydensibus notata
seorsum sub finem Libri Grotiani de Jure belli
accessa, ut textus contiguitur prodeat. Rem n
in notatis Grotius sui similis mihi videtur, paucis
exceptis, ubi pulcherrima ex antiqui Stoici ac
recentis actis scriptoribus testimonia affert.

Duos libros Seldeni habeo de Synedriis, cum plu
res studerint tu ne edoceas velim putem tres
postare ni fallor. Utinam divinus vir ille per
insigni pernixisset. Erat de vetere aevo, quali
erant Grotius, Vossius parens, Synonymus Poires
Thuanus, Scaligeri & Joachimus Camerarius
Vinc. mihi aestimatissimus olim Camerarius Sa
liber mihi aestimatissimus olim Camerarius Sa
lipsii. Melanchtonis incomparabilis Vir fidei Archet

Joannem Sturmium vestratem & Joannem Cæcilium Helmstadenses Julianystas & literarum cultus patrem plane admirare. Ecclesiis præsertim istum vis do P. Canisium

Thomæi venit mihi in mentem is in tabulis suis practicæ Philosophiæ Gentilis quæ vocatur. Certe tu veris causæ ratiocinationi, ut plene illustretur philosophia sanctis vera & catholica illa. Philosophia vitia humani generis vides & arbitraria æquabilitate & rectitudini perpetua in quotidiana actionum tenore studet interpres & custos, illa communis scientiæ ac jurisprudentia. Juridicina, illa vultans & effigies vitæ, naturæ sensu, rationis usu, sensuum ac sensuum ingeniosissima inquisitarum vindex ac investigatrix &c. &c.

Ulr. Obrechto.

Monet ut Bibliographiam practicam seu introductionem ad studia Moralia, Juris & Politica eorum optimos lectissimosque per omnia retro secula Scriptores. conscribat.

7. Nov. 1672.

Obitum Boeclerii deflet, monet ut posthuma edantur præsertim Grotiana.

De Boeclerii litteris 1665 datis constat eum animo agitasse de Silvanis opere edendo & deinde Friderici III. historiam perpetuo fila

18.

Boeclerus Bonnae 6. Febr. 1667.

Quod de personato Monsambano regerit Ill.
Dn. resipo an domi meliùs reserit poterit. Nam
Nam qui paritèr ad eos venerunt Ackenhusy
et post eum alii Referendarium residentem
Liedeum auctorem celebrant. Et hoc vulgo re
ditur: worstet liest fratrem eius professorem H
delbergensem & mox futurum Lindenium in
Dania suo nomini haud dissimulanter la
laturum accommodare. At autem Lentio pac
to satis conveniat, quae inter arma tantum
audiri solebant & quid habeat generosa obtre
tationum illa in damnum Austriacam
cubitas, ne diam de convitiis in alienum ord
num Sira iactis, deniq; quid monstri alat cum
legibus & rationibus Imperii nunquam con
liandi ille de Statu Foederis in aequali nova
sententia, tibi Vir illustrissime & reipubl. ser
tis aliis diuidicandum relinquo. Hei Reipubl.
studiosus videri vellet, satyricum ut plerosq; ut unum
Panegyrico ornaret, scribendam Ill. non sumsisse

Argent. 14. Apr. 1667.

Scheffer duplex ad Electorem Saxoniae quo de
Laremani Iannis conquestus, legitur in
epistola ob eandem rem ad Baronem de
Stiesen. Bonn. 4. Oct. 1667.

Opus queritur librum de comparanda Latinit
tingua facultate in usum nobilem Iuuen
tum sum non esse, negans enim Scipionem

Emisit Samuel Rijckenberghius in sua quam no
cat Disquisitione de Republica irregulari Pij
lerij adnotata p. 86. tam obsevenam sedaney ad
versus me calumniam, ut Diabolus ipse calumnia
rum omnium pater, infestiora & turpiora dicta
ere in convitia victu non potuisset cuncta.
Scripsit & dixit interpretatus sum, est alia sine du
bio dicere iussus, adversus me licet nomen non ex
presserit. Etsi omnes aequi rerum neum nomen
signari non intellexerunt, sed mox etiam à fa
miliaribus eius audiverunt. — Fecit autem hoc
à me non lacessus sicut ipse fatetur. Si enim qui
praeceptorem me olim habuit aliquid scripsit quod
ipse scriptum nollet, cur ego ipsum calumniis pe
terem &c.

Zweder Boineb.

Jam Viennenses literae significant, ut Joyo ainJoyaun
warden und zwar ob jetz ein Teufel vor der
Cron franckreych aubgeflogen Joyo in Valentia
nam Domus Austriacae. Jock ingenium Diabolicae cal
miae. Cuius ille liber? Ain is quem refutavi? Scripsi
is erat initio Gallice, sed qui latine edidit, colores
& nervos addere curatus est, quis? non possum ego
dicere. Habbenus olim dixit quibusdam, parvum quen
dam virum praetextu itineris Coloniensis Regem
Galliae in castris tum adisse, ac novo titulo mu
neri impetrasse. Sed Excell. Vra ex aliena rela
tu et audita lucide enonstrari non posse.

Zweder.

De Scriptoribus historicis indicia laudat Ciceronis
Epistolas de officiis, Bodinum deprehendit demum eru

184

Historiae censet legendum Tholosanum Thesaurum ve-
lut Contzenius cum praefatus
Item Bergius von Erfindung der Buch-
druckerey et argentinato Hugo Meiers de
Veris Germaniae ornamentis. Besoldus de Typo-
graphia & Lombardij.

Eccard Hist. Stud. Ety.
mol. p. 160. sqq.
apud Datt Indic ait. Goldasty.

ILLVSTRIS viri

MELCHIORIS ab HAINHOFFELD
dicti GOLDAST
Juris Publici Restauratoris
~~Oratoris~~
CVRRICVLVM
tumultuariè congestum
H. C. SENCKENBERG.

1726. 22. Oct.

... den Bund Helvetiorum, alias gratis beatus

Stumpffii Schweitzer-Chronick edit. 1606. fol. 431. lit. b.

Stift mit Gaben (Rorschach nach Hof Bischofszell) Thurgau der Landschaft Thurgau auf der Straß nach Costantz liegt Gotteshaus der Gotteshausen in alter art (Wolzaiten) von dannen Goldastus herodar. An. 1240. Herr Ulbrecht Goldast Ritter (miles) Schaft daselbst und Stifter Sti S. Gallen. diß geschlächt Goldast ist gar alt und ansehnlich geschlächt, von Steinmbsperg auch dem Thurer Gebürt ursprünglich. Ymbold von Steinmbsperg (wie in den alten Chronicken gelesen wird) hat den Zunamen Goldast bekommen in Thurgöw deren Grafen von Montfort. Sind sehr nahe lange Zeyt unter dem Bischoff von Costanz und Abt zu S. Gallen Vornamlich gewesen. Berchtold von Steinmbsperg genannt Goldast in. 1300. Mang in der Eydgenoschaft und Vorsaltor (Vogt) zu Uri gewesen. Do wird in einer Ehehaftidig der Abtey S. Gallen A. an. 1290. ein Mang zu Grüningen, als Stiftern gedacht Conrad von Rordorff und Ita Goldastin seine Ehe mahl. Item Bigram Goldast Ritters und Elsbeth seine Bruders, Schuldherr in Thurgöw. Do ist 1355. ein Abtrennelt Zwischen Goldast des Bischoffs von Costanz Truchsess zu Rorschach, als Bischoff verklagen worden, aber in einer Güteberung Schweid im Closter zu Kirchhaslach. Item Hans. Es ist ano 1400. Ulrich Goldast ein Pfleger zu S. Gallen bey S. Mangen gewesen, welcher etlicher Goldasten Diana beschrieben, so in Ungarn, Oesterreich, Frankreich, Italien und Hispanien Kreutzzug und abgestorben. Do ist an. 1460. Othmar Goldast ein Burger zu S. Gallen, so nicht Hinter sich verlassen, so Herr Joachim von Watt ein Epitomen gezogen, wie auch Ludwig von Bolmerstorff so noch beyde vorhanden. Volgender Zeit in Thurgöw Gold ast von Steinmbsperg, nun Ostia Conrad Goldast, und Vulgo von Salzenberg, und ein Fuckel Thurgöw Goldast und Margaretha Zwicken Morgan Schlachter Thurgöwer, von S. Johann Zwicken damals zu Bischoffzell Schaffner dahin von Costanz erhebt und nahe Jacob Fabern einen Burger so ihnen beyden mit etwas Schaft Vorhandt recommendiret worden, er

ihn auch abstreband Zum Heben seiner Fuder gema
anlangend die Wagen, ist noben obberührtem au
nin Wagen mit einem Falben Adlerflügel auf d
Ehrlen, da der Schild ganz gelb, mit einem schwarzen Ad
Lachsberg ohne ein Gulden ist darinnen steht, ü
der Gemeinde zu Ostanz von Hagen Jorgmeund in
stanzer Concilio empfangen, sowohl freyen
Fol. dab in Stanzstan bey stehende Wappen tale est:
minimum scutum tripartitum, cuius tria area, prima
& ultima argentea, tertia nigra, quam scilicet prima
mus argenteus. Imposita galea hyeroglyphica, cui
gumento, cui inditet Leo explicita lingua.

Fol. cod. a.

gleich darunter sunter Ostschaffen) Liegt Bischofszell
alter Burgstall zu Vorzeiten einen Bischof
Habe Wagen noch Vorhanden. Ehe jetzund die
Bischof gehandt von etlichen Jahren die Burgstall
einem Bauren der Kugeli gehandt, zu der Zeit
Hohen und erbauen. Ist alle lange Zeit Bischof
Bauren bewohnt worden, bis an 1551. Jahr. Nach
Tag der Reformation hat einer Familia Patricia Episcopi
Bischof die Landgrafschaft oder Gericht zu Bischofszell
Jahr zu Bischofszell den Burgstall samt allen Gut
Bauren zu einem Lehen übergeben und verliehen
Von welchem zu Bischofszell Gelegt Bey Bäumlin
Jahr zu Bischofszell starbt, und seine Söhne
nun Bischof Jo. Claudio Sonnenberg abstreband
Hohen, welche zu einer Jahr Zeit an sie Hand: und
Heim abstreben Erwarten nem Bauren
sie worden 1605.

[illegible] eum Cuno Helkhovem, alias gratis beatus

Gerungus Goldast de Haimevelt.

Noverit tam presentium quam futurorum industria, quod Gerungus Goldasto de Haimevelt domum cum domate sicut à conjuge sua jure proprietatis acceperat Helwiga nomine, juncto domate quod ab Odalrico comerat, in presentia Domini venerabilis Odalrici hujus nominis Quarti Frabunnensis prepositi, B. Gallo jure legitimo contradixit, eo pacto, ut frater suus si superviverit stoupum stabilis in anniversario suo ministret, fratres missam pro fidelibus in ara publica celebrent. Henricus de Benedictis cunctis stabilis assentientibus prater censum qui prius exinde persolvebat, stoupus stabilis in anniversario Helwige eodem pacto ministret et Egilolfus fratribus suis idem beneficium recipiat actum anno Domini MCCXX

187

[illegible] dann einen Hof genannt, so zu Zürich bey dem Hof, von welchem der Zehnden oder Handel kauft

188

Praeter hunc Melchiorem, alios gratis beatos fuisse parentes certum est, Jacobo nimirum Georgio & Sebastiano, diris fati vi in rotam actis, Argentorati MDCIII., cuius Confessio cum & natalium nostri, & conditionis statarum indicium praebeat, libet eam integram subiicere (*).

* Exhibuit Gretserus, in gemina adversus Goldastum defensione, p. 2. Auß dem Statt Buch oder Protocoll zu Straßburg: Sebastian Brunnschlos genant Guldenast von Bischoffzell auß dem Thurgäu, ist den 6. Junii MDCIII. darum in Haft kommen, daß er den 5. eines Abts, Jo. Ulrich Blarer benambt, Dorothea von Grüß geschossen, v. von Bamberg oder Würtzburg bürtig geboren, mit der er 14. tag hin und wider gezogen, morgends früe, nicht ferr von der Statt Straßburg ehe die thor geöffnet worden, mit einem Rohr jämmerlich den Hals abgestochen, darauß das Hembd außgezogen, beraubt, auß dem Weg geschleift, daß Jobald die thor geöffnet worden, in die Statt, in ein offenen Wirtshauß oder Herberg begeben, allda er register und wein gezogen, und auß desselben Hußlicher Verlassenschaft Kleider und dergleichen Hußliche Sachen von Leben zum tod gebracht worden, der hat den Bericht gethan, daß er daselbsten zu Bischoffzell gebürtig, allda er ein Weib v. Kinder, sich aber von denselben gethon, und in das Niderland für einen Musterschreiber sich gebrauchen lassen wollen, aber in diesen unfal gerathen, daß er sich verlauten, einen Bruder zu Franckfort Jacob genant, so auf dem Landtschafft Haus im Rohnweg, und eine Stellburgerin Cornelia genant, zu der Ehe. hin bruder Melchior Brunnschlos, so bey dem Herzog von Bullion sich halte, v. dem einen Sproß genant, so zu Zürich bey dem Pfarrer, thun vbrigen der Fischer oder Handels Leuth

Dedicat. Scriptor. Suevicorum. Nam si qua est historiis & famae publicae fides, Echanbold de Haimingsfeld, is qui primus Goldasti cognomen est sortitus, possessione sua in agro Brixiano vi expulsus, profugiens in Alemanniam, quam nunc Sueviam quoq; dicimus, pagium Algoviensium a Comitibus Montfortiis, qui tum in ea provincia potentes, bona praedia accepit, cuius posteri quum alii ab officio Episcopi Constantiensis essent, alii Abbatis S. Galli, ab illis in Suevia possessiones in beneficium, aut loquuntur, habuere, cui rei argumenta dant non pauca, nec nupera in eo genere loco monumenta.

Laurii Gruberi Progymnasia Goldasthaidtiana de Nobilitate familiae Goldastinae in Stemmate Haiminsfeldiano &c. Francofurti 1613. 4to.
Extat titulus in Thomae Gore Catalogo in certa capita seu classes alphabetico ordine conjunctis plerorumq; omnium authorum qui de re Heraldica scripserunt Oxon. 1674. 4.

Ursa civis quaedam ab Helmsdorff Epist. MS. nomen Heimensfeld nostro ne gentilitium fuisse, neq; a loco natalitij deprompsum credi volebat Tubingae ap. Tenzel. curios. Bibl. 1704. p. 930. sq. plurium alterum certissimum, non aeque prius.

Stumpf. Nro. Chron. p. 430. b. ubi eruditi Epistolae recensent: Zu vnserm Goldast vnd Melchior Goldast von Haimbsfeld, dieser alt der rechten, wort Lobs, vnd ein zeit lang seins in der Philologei vnd kunst offtmals Hauptgegangens Herrn Bürger den gleichs wol ich kund ist.

ab Henrico Honselero primas syllabas tenere &c. sed hoc doctus, ubi M. Cuercii Magisterio oleum fuit, intra XCIII. tres menses excepit (*)

(*) Epist. ad Hofmannum Richterianis adiecta p. 554.

Melchior, aut si ortographiam istius aevi amamus, Melchior a Haimensfeld dictus Goldast, sive potius Goldmast, primas auras carpsit Espae (Hfan) praedio avito parentibus prope Episcopi cellam in Helvetia, patre edito Henrico, filio Conradi (**) mater vero [illegible] fuit N. von Gontzenbach (***)

(*) vide Epistolas a Thulemario editas post finem in limine, at Goldasti nomen si studiosum exuerit omnes, reliquae omnes ab anno 1600 scriptae ostentant nescio quo Goldasti consilio, quod videt Gretser in gemma defensione p. 103. Tom. III. Constitutionum post dedicationem Melchior Goldastus Henrici filii Conradi nepos.

(**) patrem eum non semper adeo aequam expertum docet Epist. inter Thulemarium editas XIV.

(***) Prologus Genealogiae Goldasti a Petro Thalero editae qui & reliqua texere volebat. Vid. Genealogiam & insignia Stemmatis Pfyffero-Goldastiani apud Supplementi & Wapen & Wiklichii. CVII. CXI. CXXI. Epistola docentia Conradi Gesneri super gente Goldastadorum, item de probabili Goldastorum familiae Goldastinae in Memmingen Heimensfeldiana defensione p. 103. Francofurti 1603. 4.

Tempus nativitatis eius incidit in annum MDLXXVI. (*) diem vero trium Regum. Ob plurimas praeterea gratias parentes bene fuerunt, non dignet; cum tamen celeberrimo Guilelmo Stuckio affinis vixerit, (**) adeoque soror eius Gabrielle Stuckia nupta, utpote de hac re nec ipse, nec alibi unde satis constet.

Ipse in Bohemia natam indicavit.

(*) Bibliothecae Lexicon 1611. XXXIII. annos natus. Replicata vero Gesneri gemma defens. p. 103. potius itaque natus MDLXXVIII! Variorum inter se Epistolarum Thulemarianarum Epist. 8. alii affines vocabuntur.

(**) Primum in Epistolis Thulemarianis, nam Stuckii ipse affinis fuisse Helvetiae omnes vocabuntur affines diversa Chalcensis. Sed sequentium

Credi debet hactenus eum institutum educationem apud Parentes, ut plurimum, opinor, Episcopi cellae commorantes; nec tantum eruditum in Religione, quam professabantur, reformata, verumetiam in iis quae Musarum sunt, cum & in divinis & humanis satis nativo tempore egregium se praestitent. Quas triviales, quas alias scholas frequentarit, quibus praeceptoribus usus fuerit, ubi praeter Episcopi cellam moratus, quidue ei negotii fuerit, tantisper dum Academiis nondum maturus videbatur, suis tenebris involutum latet.

indifferentissimum fuisse certum est. Vide Bernburg. Act. Liter. Struvii fasc. III. p. 33.

praeceptore usus Daniele Latrio. Epist. CXXII.

Per saltum itaq; ad eam tempestatem accedendum est, qua Academias adire aggressus est. Erat tum variis eruditissimis hujus saeculi ornatissimis olarum per Germaniam nomen adeptus Hubertus Gryphaeus, Ingolstadii publico stipendio Jus professus: Hunc vir noster ad optima quaeq; adspirans sibi ducem legit, eiusq; audiendi causa potissimum Ingolstadium commigravit, ubi Jure excolendo. (*)

(*) Vid. ipse Scriptorum Alemannicar. Ber. T. II. praefat.

Interea tamen dum Juri se dabat, studia humaniori culturae, & illius Philologiae partis, quam tum etiam eruditissimi tantopere sibi placebant, non negligens erat, utpote quorum sensum (quod haud à vero alienum) in Gualtherio Stuckio affine haruerat. Ab his studiis Ingolstadii ei fuisse videtur, malitia postmodum inductus Gaspar Schoppius, eo loci degens, (*) atq; ipse institutionis hujus testis. (**)

usus etiam ibi Doctore Jacobo Gretsero. vid. Gelgen gemma defensio p. 446.

(*) Rittershus. praefat. ad Gunthenum edit. Jn. Joannis p. 430. (scripta 1597.) Haec Ingolstadio mihi dono misit studiosus & amicus meus Gaspar Schoppius Francus.

(**) Epistola Inter Thulemar. prima: Ego sane si sic scribere pergas, cur me praeceptionum mearum juvenitate debeat non habebo. (Pragae 1598) add. Epist. p. 478

Videtur ergo Ingolstadium habitasse anno circiter 1595. aut 1596. fortassis etiam ubique Annum vero MDXCVII. Altorffii in aedibus Rittershusianis eum ingressum, litterae amicorum declarant, nec dubium ullum haeret de tempore quo Altorfio valedixerit, (***) modo de tempore adventus ejus aeq; constaret.

(*) Vid. Epistolam Philologicarum ab eo editarum ultimam.

(**) Scioppii enim edit. Thulem no. 1. datae Pragae 14. Febr. 1598.

(***) Audiit illud tempore inter Februarium & Augustum medio, Rittershusii n. Epistola dat. 22. August. 1598. Epistolicellum missa, iam enim sex hebdomadibus & ultra abfuisse innuit.

Quid nostro oneris faciant, aut naturius forte cogitato Altdorpio abiret cum diversa suaderent & Scioppius (*) & ipse Rittershusius, * utilibet odorari in proclivi est. Contraxerat aes alienum, fortassis etiam tum pater obierat, cum solius matris in Epistolis mentio, aut tamen matris viduae facultates ita accisae erant, ut sumtibus par non esset, die itaq; solutiones creditoribus dictas, domum se proripit & monitus demum (**) termino elapso creditoribus satisfecit (***)

(*) Epist. Thulemar. 1. & 11. quae Rittershusii est.

(**) Thulemar. Epist. 3. 9.

(***) Ib. Epist. 3. & 11. 12. 13.

Anni MDXCVIII. quod religionem Episcopi-Ottae Goldasto exactum est, alia atq; alia partim per se partim per amicos tentanti quibus egestatis suae consuleret, sed ignito (*) renatis, alios post alia se obtrudentibus. Nec anni 1599. primordia fortunam tulere aequiorem, nisi quod D. Schobingerus cui innotuerat & opem & opes suas studiis eius offerret. ** verum adulta demum vere in melius mutata omnia, Schobingero quem dixi ad S. Gallum evocante, & liberaliter nutriente. (***)

(*) Epist. Thulem. 2.

(**) Epist. Thulem. V.

(***) Epist. VI. VII. fqq.

Schobingeri aedes per quosdam menses Goldasto praebuerant, iamiam Antiquitatum patriarum illaesebas sententia, antiquosque eo faientes Codices S. Galli & in vicinis Monasteriis insigni cum diligen-

Iedit inter alia Altdorpii operam Politicis, Ep. 1. Schardio viam monstrante.

tia voluentia, qua in re facem ei praetulit Notkerus Monachus S. Galli(*) nec ipse ab his studiis alienus erat Schobingerus, patriarum inprimis Antiquitatum callentissimus. Erant haec studiorum, quae sequioribus annis grande ei nomen peperere primordia, Philologiae vero Scoliis idolo adeo nondum nuntorium missum erat, ut id serius longe factum, ipse postmodum acerbe luxerit. (**)

(*) Vid. Epistolar. ad Thulemar. ed. x.

(**) in Dedicator. rational Constitutionum T. 3. Sero tandem neglecta adolescentiae meae commoda sentire coepi, qui post meliorem aetatis partem illis Antiquitatum tricis impeditam — quem ante gravissimas tempestates ad gerenda negotia pervenirem, putavi me in alienum terrarum orbem delatum.

Receptum praebebant aedes Schobingerianae, non sedem stabilem, quod in causa fuit, ut noster S. Gallo relicto Bernam et Lausannam transiens Genevam eo ipso anni meae octobri migraret.(*) Schobingerianis fultus subsidiis (**) Venebat tum Genevae Jacobum & Philologorum magni nominis Jacobaeo Lectium, cui Goldasty visa est dignus quem aedibus suis reciperet (***) moderatoris studiorum partes eliguendi cum laude tuendi. (****)

Iter enim Italicum diu animo agitavetat Scipp. Epist. inter Thulemar. I.

(*) Epist. xv.

(**) Epist. xx. xlv. in fine.

(***) Epist. xxi.

(****) Eadem. xvi.

Generose deyers Virorum eruditissimorum consuetudinem, praeprimis Viri Philologorum, in Symmicho aliisq auctoribus explanandis & illustrandis strenue ut magni Philologi nomen tueretur. (*) Patrono sum usurus Lectio, cuius etiam commemo

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Nihilominus tamen cum iudicatum esset nostra
satius fore ut Genera Quantocyus abiret in
consulto patrono Schobingero, Dicis Bulionæo ad
addixit, ei autem Hasfiacam & Palatinam pe
tenti futurus à secretis, in cuius comitatu
Heidelbergam & Francofurtum inuisisset, mox
aulicæ vitæ rudis missionem accepit, ut ainu
rum subsidia, cum Genera abiret oblata, iam
exposcaret, quibus adiuti in nidum suum reuolarit
Erat hic domus Schobingeri, quam cum 14. Kl. Ma
tii Francofurti, Kl. ipsis Martii & paulo post Hei
delbergæ substitisset, 20. Junii MDCIIII. denuo
inhabitantem eum inuenimus (* * *) ubi si
mul notandum venit, ei in inscriptione l. v. d.
titulum tribui.

(*) CXXIIX. CXXIX. XCIII. XCIV. vide supra Ep
(**) CXXIX. (tract. Argentinensem in capite
(***) CXXVII. CXXX. CXXXII.

dationi iuvenes Vassanios, sibi commissos
debebat (**) amicos experiebatur Dionysi-
um Gothofredum, alios q eruditorum quam
plurimos.

(*) Epist. xxiv.
(**) Epist. xxvii. xxxi.

Crebras dum Genevae perfrigebat ad vicina
circum loca peregrinationes instituit, caetera
bonis libris fere unice intentus, & amicis
per Germanias Galliasq dans operam. Eo
modo res eius se utcunq rectè habebant,
praesertim cum Schobingerus ceberrimè re-
rum eius satisfaceret (*) eumq totis vi-
ribus iuvaret. At ineunte anno MDCII., in
tantum rerum eius, hactenus prospere fluenti-
um, caetera turbata est, ut nescio cui Deo
tio se additurus videretur, ni id consilium
Schobingerus, amplis & promissis, & subsidijs
intervertisset. (**) Captum tamen aliud,
de domicilio Genevae Lausannam trans-
ferendo, (***) sed irritum. (****)

(*) Epist. lxii. p. 82. Epist. xliv.
(**) Videsis integram Epistolam lviii.
(***) Epist. lviii. in f. Epist. lxii. p. 81. sq.
(****) Docent id sequentes Epistolae
omnes Genevam missae

Quid bonae mentis sortis anno MDCII. ha-
quod religionem exercerent, Epistolarum de-
ctes fuit et lynceus. Ott MDCIII. (*) Ste-
gustis scriptae Epistolae exteriora docent eum
ni Schobingerianis aedibus moram traxisse (*)
Sequentes autem Patschii 1603. 20. Iunii da-
tae, Heidelbergae eum graphiare, quod &
alias à Schobingero [illegible] Martii eodem an-
[illegible] non dubito negotia-
um cuius [illegible] iam ante [illegible] (*) men
tionem iniecerat speratum fortunatum exitum,
atq nostrum [illegible] Bawtz ab Otolenzay
Heidelbergam [illegible] mandatum [illegible],

Ita fane est MDCIII. 29. octobr. Iosuae Maler renuntiat se Doctoris titulis insignitum esse, ubi autem id factum notandum iterum erit iam I. V. D. vocari

(*) Epist. lxxxiii.
abat Schobingerus intelligi,

in exercitiorum palaestra exer
citatissimus. Ep. lxx. Herbur
giacorum Conrectorem eum
1607. constitit Freher. 139.
Wagen. 221.

à Studijs politioribus atq
turbatis cum eo [illegible]

& credo votis sortem fauisse,
[illegible] in quo me [illegible]
(***) tum indicium Gretseri, tum obfirmatum reddunt, amicorum Epistolae
MDCIV. in aere Brosianae & Forstey
se continenti exhibendae. (* ***)
(*) Epist. LXVIII. [illegible] p. 74.
(**) [illegible] LXXIX. [illegible]
(***) [illegible] Epist. [illegible] p. 74 in gemina defe
Bone p. 186. Diobolaris pedagogus [illegible] ab Alcosato.
(****) LXXXIV. fff.
Plane MDCIV. 4. Febr. Itinens in Palatina
tum suscipiendi & Generosi cuiusdam curae
nostri commissi. meminem habet Epistola
(*) quem nullus dubito esse eundem ab
Brosianae, praesertim de Generosae eius
dam feminae allegatione motus.
(*) Ep. LXXXVII. p. 109. [illegible] LXXXV.
Post Bartholom. Scholtzeri discessum
e vita, MDCV. modo Episcopi Cellae, modo
Turi aut S. Galli haesit (*) & omnino
(†) Francofurti, vid. Dadic. penes se decretum habuit de vita illa am
Sueric. 3. M. Apr. 1605. ff. latoria abdicanda, Episcopi Cellae in pa
tria fortunarum hereditarius sedem, (**) se
obstitit praeter alia odium religionis
quam profitebatur, (***) ut cum in
patria conditionis honestae spes omnis de
collapsa, (****) tandem de ea relin
quenda cogitandum ei fuerit.
Billigheim Palatinatus sedem legerat (*) vide hinc inde & Epist. CII.
ni Freheri disfuasisset. CII. (**) Epist. CCIII. CVIII.
(***) Epist. CIII. CIX. omnino.
(****) Epist. CIX.
MDCVI. itaque serio discessum suum vrsit
commodum se offerente sparta in aula &
electorali Palatina, qualem vocationem ipse
haud inuitus secutus est, (*) eo modo doctis-
simorum virorum, qui tum Palatino à con
siliis erant Collegio additus, (**) quibus
& ipsis antea eius vota curae fuerant, vari
is ei oblatis provincijs. (***)
(*) Epist. CX. CXI.
(**) Epist. CXIII. Inscriptio.
(***) Epist. CXIV. CXV. CXVII. Freheri. CXXI.
p. 152.

Sed fuisse tamen huno titulum quo aiunt fine titulo? si plane aliquid actum, imo amicis adhuc in Aula Palatina postmodum pro eo fuisse laboratum, iam citatae Freherianae docere aptae sunt. Perstitebat interea noster in consilio patrium solum versendi cum Martio Ichense adhuc Episcopi cellae moriantem spectemus, (*) iam Junio mense Francofurtum eum excepera[t], (**) haud dubie ob edendorum librorum commoditatem delectum. (***)

(*) Epist. CXI. CXIII.
(**) Epist. CXVI. CXVII. fyy. CXIV princip.
(***) adde Epist. CXLV.

* add. Epist. CCLXI. CCXCVIII. is ei tribuitur ao 1709 1710.

Detinuit nostrum Francofurtum 1606-1607. 1608. Vita tamen, ut semper ad officium aliquod Publicum praesertim in Aula Palatina adspiraret (*) Colebat interea amicitias doctorum, quos noverat, inprimis veterum eruditissimorum Consiliariorum Palatinorum, crebro aut Heydelbergam aut Hanoviam commeans. (**) vide Epist. CVIII CCLXXIII.

(*) Epist. CXXVII. CCXXXI. CCXXXVII. CCXXXVIII.

† Conjecturis vacantem interdum. Gebser. in Jenina defensione fr 186.

à Comite Hanoviense Abbatiam Solitariensem petiit, quae stus se nondum, tot bret exantlatis incommodis stabilem sedem nactum in Ep. ad Jll. Offenbachii.

MDCVIII. 5. Kalend. Februar. Lauterbecus Hanovia receptionem in Collegium Electoris Palatini domesticum, eius Edocty de ea re Literis, gratulatur (*) et Jungermannus [illegible] eius praesertim in vicinia sibi eripiat ne tum quidem aliquid effectum Literae posteriores in aprico ponunt. Ipse Lingelsheimius 19 Kalend. Aug. MDCVIII. dolet eum adhuc agitari, sperare se aliquando obventuram quietem interea dum nihil aliud offeratur, † magnitudo animi, amplectenda esse censet, utut grave sit apud Invidos de gere. (**)

(*) Epist. CXCI. CXCII.
(**) Epist. CCXIV. CCXVII. add. CCIX.

Constat, multa molitum fuisse Goldastum, quib

vitae ambulatoriae metam praeret, sed & id
conatat, plane nihil effectum, verum anno
MDCX. adhuc Francofurti eum haesisse.
in aedibus Koppianis Epist. CCLXXI. (*) opinor tamen nonnullas vias ei patuis
se, sed non quaevis Conditio nostro ad pa
latum. (**) Vid sane omnigerent in aula
Palatina quod in rem eius esset, Lingels
heimij, Fabricius, alii: sed obstitit fatum
Goldasti. (***) Dum ita tempus teritur,
bene notus hospes egestas longe gravior
tanquam praesentium civita Francofurti ad eum diverit, adeo, ut ami
tij Fft. consulebatur. Ep. corum subsidia implorare necessum habeat
CCCLXX. (****) quibus opportune refocillatus est.

(*) Epist. CCCXXV. fqq.
(**) Epist. CCCXLII.
(***) Epist. CCC LXX. CCCC IV. CCXCIV. fq. 30.
(****) Epist. CCCLXXVIII. CCC LIX. CCC LXX.

In eum scopulum cum naufragium eius
illideretur, alia etq alia viri mentem
incessebant, inter alia id quoq, nem non
consultig esset Professoris spartam ambire
quod tamen ne fieret Lingelsheimij obsti
tit. (*) Ea spe itaq; deiectus curae nuptia
rum se dedit, (**) & quarum anteactis
pidus, perfecit, ut videtur, ad metam de
cursente anno MDCX. (***)

(*) Epist. CLXII.
(**) Epist. CCCLX. in fine.
(***) Epist. Lavateri CCCLXIV. Rogg
te Deus Reipubl. Christianae ut verus
tae virginis diu superstitem esse ve
lit. XI. Januar. MDCXI.

† vide 1606. CXIV. CXXX. 1607. CXLI. de opulenti & hono rifici matrimonii fama.

Anni MDCXI. ingressus nostrum Julia
censi & nescio quibus aliis negotijs admixit
(*) Librorum bonorum variorum editione
satis aliquei occupatum. Idem annus aeru
minis eius portum ostentavit; cum enim va
riis laboribus suis famam & Principum gra
tiam nactus esset (**) ipse quidem mung
in aula Principis Hassiaci ambivit (***)

Silentio involuendum non est, Goldastum eodem fe
re tempore quo Saxonibus se addixerat, Administra
tioni spiritualis Abbatiae ab Ioanne Friderico Ar-
chiepiscopo Bremensi destinatum fuisse, quam
tamen tum recusavit. (*)

(*) in calce Dedicationis T. II. Monarchiae.

ted, Deus ex machina, cum inter Sereniss-
nas domus Saxonicas Vinariensem & Altenbur-
gensem lis de futura Electoratu Successione
& praecedentia orta gliscerit, Goldastus no-
ster Vinariensibus rebus Advocatu ab Vina-
riam in aulam vocatu fuit. (* ** ***)

(*) vid. Epist. CCC xvIII. & alias Lavate-
ri.

(**) Epist. CCC xci. med. CCC xcVI.

(***) Epist. CCC xcVI.

(****) Epist. CCCC v. CCCC vI.

Vinariae rebus necessariis peractis ~~[illegible]~~ ad Comitia Electoralia" Re-
gabatur, * in negotiorum expeditione ista to-
ties, ut ea in se conderet nulli: ex misera
quod semimo morbo conflictatus vix tandem
evasit, ~~[illegible]~~ (*) Sterilia varia in vitus
Dominorum expedivit, atq; Conrado Biermā-
no Hassiae Legenti, dum ipse negotiis gra-
vibus impeditus opus urgere nequiret (**)
Diecesium exoticum de Repraesentatio-
ne cum Jacobo à Sasa & Molinae Exce-
llis etc. rum tractavisset. (***)

(*) praefat. rdae edit opusc. de Repraesen-
tat. annex. opi. de Maioritat. 1611. 4.

(**) ~~[illegible]~~ edit. praemiss. p. 5. & opusc. p. 61.

(***) dict. opusc. dedicat. p. 3. 5.

MDCXII. Norimbergam cum ~~[illegible]~~, cer-
tam, (*) Bragam Dominorum vestu di-
verg ea ter habebat, (**) ~~[illegible]~~ &
splendidae urbis delicias inaudiper eum mo-
dabantur. Consultabatur ibi Consiliariis Caesa-
reis (***) quem ob causam protulit ipse
sicut nec de eo constat, ~~[illegible]~~
Electorem ei Domnisq; assensit.

(*) Lingelsheim. Bongarsio 20. Januar. 1612.
in Epist. MSS. Dn. ab Vtterbek: Golda-
stus Norimbergae adhuc haeret; dicitur,

|| Norimbergam dedicat. Consult. de officio Ele
ctoris Bohemiae

Norimberga 20. Nov.
1611. ad Senatum ~~[illegible]~~
acta Comitiorum Elect.
transmisit. MS.

adhuc fuisse

Dedicat. Consult. de officia E
lect. Bohemiae. mihi rum,
ut Jura Regis Bohemiae in
conventu Electorum tuea
tur, quod Et, ex tempore pe
culiari Commentatione de
scripta, mihi est

- et Caesariani ipsum captasse dicatur, nihil dudum de eo accepi.

(+ *) Jd. eid. 17. Febr. 1612. De Goldasto nihil cognoscere potui, nisi quod Heidelbergae subsistens, sed & ipse suos amici nullam de eo mentionem faciunt: memor ero monitorum tuorum, quid de eo cognoverim.

(+ * *) Jd. eid. 16. Martii 1612. f. 125. Goldasto has litteras huc misit Scaliger, addixit operam Wimarienfibus Principibus, & Pragam ob eorum negotia missum aiunt, ad nos nihil dat litterarum.

Jd. eid. 2. Apr. 1612. f. 128. Goldastus Pragae est ob Saxonica Weimarienfia negotia, nempe ob lites praedii Crottorfiani aetatis in successione Electoratus praeorgenfibus, sed ille iam in ultramarinam dormire coepisse, postquam Saxoniae Electori natus filius.

At cuius silentium Lingelsheimius accusabat, ipse mox coram se stitit Goldastus veteres amicos Heidelbergae inuisens, his [illegible] agnatione Sobolis Electoralis nuptae. Inter alia quae apud amicos diserebat, & eorum opem implorauit efficerent, quo sibi liceret sub nomine principis Electoris Comitatu Francofurti haerere. (* *)

(*) Jd. 1612. prid. Kl. Maias eid. Goldastus nobis adest, splendidus Ambasiator Ducum Saxoniae Weimariensium, certantium super praesessione adversus Heidelbergenses fratres suos patruales.

(* *) Jd. eid. 1612. 25. Maii fol. 135. Mox tamen amicis praesentia fuam [illegible] praxit, hinc inde vagatus, ut illis de eo nihil [illegible] mox innotuerit (*)

commorat. Heidelbergae 1612. 29. Apr. ex festinatione Palatina. dato.

(*) Jd. eod. Epistola

Laboribus quos dixi in causa Saxonica exantlatis, dum eius in aula esset Francofurtum ad consuetos se labores recepit, [illegible] Saxonici Consiliarii titulo, officio an etiam salario, receptus [illegible] in numerum Consiliariorum quos vocant. Hoc suo eloquio constanter eum usum

accepto 1613. 12. octbr. & litteris Latinis abitionis ac manutenentiae quas vocant rum quarum Exempla ap. Ill. Uffenbachium.

Id quod diximus domui Austriacae de Seniorum Suffragium, ei Pragae haerenti pe
utile fuit; etenim Matthias, Rudolpho sub
idem tempus mortuis aggregato, legatum su
ra Consentum Electoralem Francofurden
sem adeuntem curasset ut de omnibus rebus
cum eo conferret, decernens etiam torque
aureum, quo tamen Goldastus forte cum
praemia illa distribuerentur legatus &
cum vocaretur absens, caruit (*)

(*) Dedicat. Consult. de Jure Elect. Boh. in Consensu Elector.

— Ex ea Legatione tandem Francofordiam reversus, Principis suae nomine Comitiis electoralibus ad
rat, in quo cum esset, gravissimum morbi
cujusdam pestilentis impetum sensit; cum vero convaluisset Hanoviam avolavit, mense Augu-
sto, atque Conrado Biermanno, cum ipse negotiis dominicis impeditus opus urgere requisset (**)
discursum exotericum de Jure Repraesentationis in Primogenitura Imperii Germanici, cum Jacobo à Sea & Sabina Elisabetha traditit. (***)

(*) praefatio editionis Tr. de Repraesent. edit. II. ad
iecta.

(**) dedicatio Biermanni praemissa edit. primae p. 5.
Opera edit. prior. p. 66.

(***) Biermann. d. loco p. 3. 5.

1614. civitate Hess. statâ subito Hanoviam
secessit, ibiq. natalitios Dni dies transegit
Dedicat. constitut. Imper. de Eucharistia-
ca 31. Oct. Hanovia scribit: Se habere
sui sui jam vrib U. Lind in Rusor
sit gebraucht.
a Magdeb. Regstr. donatq 50 aureis
1614. volebat ipse Magdeb & Brun
vigan spoliasse Rs.
30. Maii MDCXV. petit salarium
Francofurto a Sednitz. Duce Saxo-
viranensi, confessq, se eius expectatione
diuturna in maximas se domest
cae difficultates vneeatum. Rs. Vff

4/18. Kl. Octbr. Dum vobis conversatis omnibus, cum
universa familia, in aulam Illustrissimi Prin
cipis ac Domini, Domini Ernesti Comitis
Holsatiae &c. iamiam proficiscimur.

constat, Francofurtenſium per annos 1613. & 1614. incolatum numerum augente. (*) & 1615. demum Commentarium de Chirurgia in eadem edidiſſe.

(*) Dedicat. 5ta Id. Iunii Rauſ Zeitungen Ff. 30. Martii 1613. & Iunii Politiſche Jahn Ruiſt-Bändel fol. 2 April 1614.

Sibi ut diximus, denuo relictus, de vetere in domum Haſſiacam ſtudio nihil remiſit, verum id egit, ut a Georgio I Landgravio ut opinamur MDCXV. amplo annuo donatus reditu, ea lege, ut Hiſtoriae Haſſiacae ſcribendae eruditionem ſuam locaret ſed quominus Principis voluntati ſatisfaceret, ſubita Goldaſti ad Ernesti Comitis Schaumburgii aulam vocatio, quae eum in conſiliariorum numerum allegerat ſobſtitit.(*)

provinciis regalium conſervandorum ej. impoſita provinciae vid. Dedicat. Collectio Auctor. Bohem.

(*) Winckelmann Vorrede der Hanſiſchen Chronicke: Landgraf Georg der andere, hatte den berühmten Staatiſten Melchior Goldaſten zu ſeinen und ſeines fürſtlichen Hauſes in Lateiniſcher Sprach zu verfertigen in anſehnliche Beſtallung genommen: allein wegen ſeiner Vocation nach Brandenburg zum Cancellariat-Dienſt, wurde dieſer Fürſtliche Vorſatz unterbrochen. de diſcessu ſuo Buckeburgum verſus ipſe in praefat. libri de Maiore qui 1615. 4to Dedicat. Conſtit. de Eucharistia indicat se Iunio Ff. Dcbris Buckeburgi Haſſiae.

Conſiliarii honore inſignem fuiſſe Buckeburgi Goldaſtum diſcerami, an vero ad cancellariatum adſcenderit, quod Winckelmannus fortaſſis certiora doctus dicit, ego quidem aſſerere non audeo. Id noui, non aliis quam Conſiliarii titulis eum & anno 1613. & 1614. gauiſum fuiſſe, probantibus id literis eius. (*) id notandum, eum Dominis

Sui Holsatiae & Schaumburgi Principis nomine Deputatorum circuli Westphalici partem constituisse, usq; stimulis de Catholicorum rei Monetariae adeundum consultationem fuisse (**)

(*) vid. Dedicat. Epistolam Editioni priori Catholici Rei Monetariae praemissam. & Epistolam praefixam Mayeri de Advocatia armata 1624. Jd. Octobres, Buckeburgi datam, & alibi.

(**) in dicta Epist. dedicatoria: Ego etiam quoq; dolium meum vetustate cum Diogene Institui conquisitis undiq; omnibus iis, quae ab Jurium generalium conditoribus quâ priscis quâ novis, confuse tradita, in sacris profanisq; paginis lectitantur. Occasionem nactus praebuit honorabile vestrum Collegium postquam eius pars esse coepi, quam quam nullo meo merito, ab illustriss. meo Principe destinatq — Perscribebam Bickenbergi, in aula Illustrissimi Holsatiae & Schaumburgiae Principis, prid. Kl. Novbr. 1619.

MDCXIX. ab Ernesto Principe suo Francofordiam ad Electum Imperatorem Ferdinandum II. missq, operam in causa Bohemica ei suam addixit. (*)

* Dedicat. op. de offic. Elect. Boh. Vt. 1620. ei denuo per Vicecancellarium ab Vmis labores iussu Caesaris commendatq Ep. Dedicat. Collectionis Consil. de succeff. Vbi Dilata nihilominus cogitatio de rebus Bohemicis in aliud tempus, dũs atq; abiis eum exacerbus, praeprimis ei multum laboris peperernnt Regis Daniae adversus Regia Ducis Holsato-Schaumburgici motiva, quos fudores suos ipse indicat (*)

(*) Dedicat. Elect. Confil. de succeff. hereditaria R. Boh.

Excepit hasce turbas placida ab humanis
negotiis Ernesti Principis Holsatae. Schaum
burgii 1622. mense Januario, quem ea
sum vt noster non potuit non aegre fer
re, ita id inprimis luctuosum ei accidit,
quod Schaumburgicis terris statim ab obi-
tu Principis ingentia pericula ex belli vicini
imminuerunt.(*)

*. dicta Dedicat.

Cum ignis in vicinia serpebat, noster non
minus ardebat, cum vero belli moles in ipsas
Schauenburgicas ditiones transferretur,
non Bibliothecam non Seipsum periculis
exposito voluit diuturnis, quamvis navim
fortunae subduxit in portum, dei nigra
tioni suae, in primis aequissimos fuisse fu-
turos Caesareorum exercituum, ipse depre
dicat.(*)

26. Martii 1622. Bibliothecam Lutetiae Parisiorum 1622. obtulit Bibliothecam comparandam bonis Conditionibus Comiti Lippiae Chg. Ep. 1623.

(*) dicta Dedicat.

Bibliothecam equidem Brema excepit, ipsum
ac familiam, Francofurtum ipso teste al-
tera patria, variis quae meruerat benefi
cij affectum. Sed vt benefactos, ita Ec
clesiae invenit, diuturnam adversam vale
tudinem, calamitates domesticas, inimico
rum, fortunis eum fraudare aggressorum
varias insidias, & alia bene multa.(*)

cum eam, vtut eaderam despe
dens vendere nequiuisset
(**) vid. Epistolar. a Ber
manno Gudianis adiectar.
CCXXXII. p. 295.

(*) d. loco.

Francofurti degens, primum annum cala
mitatibus domesticis, deos sequentes ve
ro vindicandis Caesarei in Bohemia fu
ribus Studiis indefesso tribuit, vnde de
mum MDCXXVI. ad finem decurrente na
tam est aeternum opus de fine & prin
cipiis R. Bohem.

(*) d. loco de Dedicat. & alia Confultationis
de officio electoris Bohemiae &c.

Hoc labore exantlato 1625 Consiliarii Caes
rei honore auctus *) Francofurti ex pe
dum dolore & hypochondria afflictus
assiduis interquievit, ott cum in statis
eius esset, per omnem vitam contrariis
agitationibus circumvolari, Electoris Tre
virensis advocatus Consiliarii elogio dig
eius causae tum absens suscepit patro
cinium. (* *)

(*) vid. Epist. Jo. Petri Lotichii ad eum
in Comment. eius ad Petronium p. 11.
ubi: Sacrae Caesareae Majestatis &
Reverendissimi Archiepiscopi Electoris
Trevirensis consiliario.

(* *) vid. Epist. Goldasti ad Lotich. ad
tam ao. 1. & Comment. ad Petr. p. 1.

Sed paulo post non absente sed praese
te Goldasto Elector uti volebat. Hinc pri
mo Treviros abiit, postmodum cum Elec
tor aulam Jesui cum vellet, cum ea hin
inde vagatus, tandem 1624 mense Martio Spi
ram colens, Francofurtum & nundinas
agitabat, cuius voti Reverendissimo in
dulgente compos, aedium Joh. Petri Loti
chii aliquantisper hospitio usus est (*)
qui eodem se familiarissime vixisse testatur
cum

(*) vid. Epist. Goldasti in fine subiectam
ut & Excerpta Epistolae Phil. Paraei Phil

(* *) Excerpta Epist. Lotichii in calce.

Oratium Francofurti cum Lotichio fecit in
certum: id certum, cum, cum sedis stabilis
spes nulla affulgeret, splendidissimae Bibliothe
cae taedio denuo captum, ea de re ad Chri
stophorum Neustettenum Praepos. Bamber
gensem dedisse literas exploratum, num for
tean Episcopo Bambergensi eius comparatio

alluba sciat. (*)

(*) Vid Epist. Neuffetteri in calce.

Epistola ipsa Goldasti est in Cod. Dn. ab Offenbach Germanica.

Cum vero in Ministerium Electoris Treuirensis se transdidisset variis itineribus, variis negotiis obeundis occupabatur, modo in aula Treuiris, modo apud suos Francofurti degens. Eo modo annos 1629 1630 & 1631. ei actis dant identidem eunti ac redeunti (*) quo ipso tamen non male ei fuisse prospectum, ut sciamus ipse facit. (**)

(*) Epist. ad Hofmannum inter Richterianas p. 554. 557. 558. 559. 560. 855. indicant eum vix domum reuersum reuocatum esse.

(**) Ib. p. 558. 4 Oct 1629. De me Exemplum capio, & quam Deus Opt. Max. in se sperantes non deserat nec confundi spem eorum patiatur, mei ipsius Experimento disco.

Sed non sola erant, quibus urgebatur Electoralia negotia, aggregauerant se iis post Viennense iter & Caesarea, ut vix putares superesse quiret (*) Cum itaq. ita satis fortunatus videretur dispensante vnice vitam duceret, non deerant alia quibus exerciaretur, mors coniugis, paralysis, scabies singulis annis recurrens, & alia incommoda (**)

(*) l. c. p. 558. 560.

(**) l. c. p. 558. 556.

Annum 1632. nullus dubito in consueta laborum palaestra eum exegisse, nam de hoc mihi non constat monumentis destituto: Sed anno 1633. cum Hoffmanno Francofurto 22. Sptbr. sermonem miscet de Heluico Dieterico

Gll. Principis fui Archiatro *, ut ideo certum sit eum tum Principi Hassiaco Darmstadii degenti fuisse a consiliis, cum eius Medicus fuerit Dieterichus.

(*) l. c. p. 556.

Haec quidem Francofurti, at sole noveo anni nempe MDCXXXIV. 8 sept. eum Giessae haerentem spectamus complexa laborantem, & remedii spem ea in solo fere Deo ponentem, ita, ut mihi nos dubet, se iam annum & amplius Francofurti abesse. (*)

(*) l. c. p. 556. 557.

Et ad hunc quidem temporis articulum nos dedere varia monimenta, quibus defecti subsistamus oportet, ubi dum aliud non licet, saltem vestigias eamus. Evando quidem Deus O. M. Giessae hoc lumen occidere voluit ineunte anno MDCXXXV. ante obitum paupertate familiari male & malevolorum calumniis, qui rotundi nomine Ill. nostri Joh. Casselii affici solebant vexatum, si quidem Giessensium meorum relationibus fides.

Goldasto aucptam sedet eruditg orbis
ingentem librorum molem, quorum in
Le Catalogum ardurem opus est. quando
quidem nonnulli ne nomen quidem auctoris
praeferunt, alii paucarum paginarum &
brevium, alii vero licet aliorum molis &
ipsi
sed nos examinemus. datum ab

1634 d 6. Octobris seiner Von A
del in Bermarn Kröckers Land
gestorben aus dem Stift Baden
born. ubi iam mentio Pestis fit.
1635. d 24. Martii ist sein Land
der Marn Von Wolfsleben in der
Dorn gestorben.
35. im Junio hat sich zu Gristow die
Post angefangen.
d 23. Augusti. Drey Frembde Pres.
nan sie mist angebracht Worn
d 21. Septbr. Drey Frembde Pre
sonen.
Kommen auch d 23. Septbr. auch
gar viel als d 23. Septbr. auch
nie ist alles in Register befindlich zu
abgiebig. Ende des Monats Octobris
Structulpum . . . . . rum,
rum Hilpericum, Idacium & Fredegar-
dum. XLIV. Commentarium de Chilia-
stis. XLVI.

5. Valeriany de bona disciplina 1601. primum editus. Ep. XLVI. XLVIII. LXXV.
6. Isidorus de praelatis prodiit MDCII. Ep. 75.
7. Dosithei Magistri Rescripta. ed. MDCII. Epist. LXXV. edat in Jurisprudentia Ro-
Justinianea Ant. Schultingii Lugd. Bat. 1717. 4. maior. p. 854. Hoc opus no-
8. Lucubrationes Goldasti MDCII. Ep. LXXII. tij Scholiorum Goldasti.

200

is Lipsianis XII. Senae ha
HEBER. KROKATZKO

1601. 8. C. B. Hem
dian. P. II. p. 96.

Gll. Principis fui Archiatus*/ ut adeo certum sit eum tum Principi Hassiaco Darmstadii degenti fuisse a consiliis, cum eius Medicus fuerit Dieterichus.

(*) l. c. p. 556.

1635. d. 18. Novbr. Mr. Johann Brandt Ulttzen ein Sohn

1635. d. letzten December Dr. Johann Dieterich Superintendens

1636. ein Frembd. Mann Hen. Dan. Stall d. 30 Febr.

1636. d. 16. Julii Junior Adolph von N. aus Nürnberg

Stadtberg

nomine sit nascitura Galvaeo affuisse solebant vexatum si quidem Gissensium meorum relationibus fides

Goldasto aucptam sequi credito orbis ingentem librorum molem, quorum mi hi Catalogum ardueum opus est. Quando quidem nonnulli ne nomen quidem auctoris praeferunt, alii paucarum pagellarum & ra bristini, alii vero licet alienis molis & ipsi paucis visi. Sed age experiamur, datum ab eo scripta, edita & emendata, affecta & perfecta, in MS. latentia.

1. Disputationes Politicas praeunte Scherbio cum aliis Altorfi Elaboravit. Ep. Inde m. 1.

2. Disputationes praeside Goldasti] S. Gal lo de C. Wasenam missae 1599. Ep. VIII.

3. Lipsii Orationem de Concordia Fidei im pressam, in lucem edi curavit. Ep. XVIII. ao Dn. 1600. XVI. XXXII. quam tamen eam esse negavit Lipsius XXXIII. XXXIV. XLII. LXII. sed probavit esse Lipsii Gold astus LXIII. utut alius stilum stilum Lipsii non esse. XXXI. quae Oratio cum aliis Lipsianis ad. annae habitis edita & innovationibus intracta à Io. Hen. Rhodio Francof. 1726. 8.

4. MDCI. molitus est varia, quae an perfecerit necne, me equidem latet. Idacium & Hila rianum Ep. XL. XLVI. Ennodium. XLVI. Arculfum. XLIX. Eginhardum, Feri cium Hilpericum, Idacium & Fredegar dum. XLIV. Commentarium de Chilia stis. XLVI.

5. Valeriany de bona disciplina 1601. primum editor. Ep. XLVI. XLVIII. LXXV.

6. Isidorus de praelatis prodiit MDCII. Ep. 75.

7. Dosithei Magistri Responsa. ed. MDCII. Epist. LXXV. Extat in Jurisprudentia Ante Justinianea Ant. Schultingii Lugd. Bat. 1717. 4. maior. p. 854. Ipse cura no tis chalchidicis Goldasti.

8. Lucubrationes Goldasti MDCII. Ep. LXXII.

1607. 8. C. 12 Hen dian. P. II. p. 96.

MDCIV.

Panegyrici Veteres cum notis selectis Heimsfeldii Goldasti adj. Conradi Rittershusii Conjecturae in Panegyricos veteres. Insulae ad Lacum Acronium 1604. (Wolfenb. A. 1. 4. 715.)

Paraeneticorum Veterum Pars I. in qua prodeuntur Scriptores VIII. S. Valerianus Cimelensis (de bono disciplinae) (2) S. Columbani abbatis Carmina, Opusculum de Regula Monachorum, 4. S. Basilii Episcopi (et monitiones. Ennodii Boetii (de moribus liber (6) Tyrol Rex Sectorum (ad filios) (7) Winsbeckius Typus (ad filios) (8) Winsbeckia nobilis Germana (ad filios) cum notis Selectoris. Haimsfeldi Goldasti, ex Bibliotheca & Sumptibus Bartholomaei Schobingeri &c. adjectae Conradi Rittershusii &c. Conjecturae in Panegyricos veteres. Insulae ad Lacum Acronium 1604. 4. Haec omnia iam denuo edita comparent in Gom. I. Thesauri Schilteriani postumi, cum nonnullis Additionibus.

(3) Dinarchi Grammatici (memorates, sed nullibi comparet)

Suevicarum Rerum Scriptores aliquot ve
teres, partim primum editi, partim emen
datius atq; auctius, ex Bibliotheca &
recensione Melchioris Haiminsfeldii Gold
asti Francofurti 4: III. Non. Apr. MDCV.
data est dedicatio, eo itaq; anno prodie
runt. Opinor hos esse eosdem Scriptores
historicos, quos ex Bibliotheca Felkobinge
ri promittit in dedicatione Paraenetico rum,
quod consilium vt differret, mors Jacob. For
tasse in causa fuit. Continentur Anony
mus Scriptor de Suevorum Origine (1) Vel
leii Galli fragmentum de victoria Suevorum
contra Romanos (3) Isidori Hispalensis Epi
scopi Historia Suevorum (4) Ioannis Bohemi
Aubani Suevia (5) Henrici Bebelii Epito
ma laudem Suevorum. (6) Felicis Fabri
Monachi Ulmensis Historiae Suevorum
Libri II.

Hieronymi facetiae cum notis Goldasti si
ne anno Treveri Lugduni 1605. vide Struv.
actam Litteraria ex Actis erecta p. 63. &c.
vq.

NDCVI. f.

Scriptores Rerum Alemannicarum, Francofurti NDCVI. fol. recusi 1661. Ib. fol. & nuper Ratisbonenses novam editionem minati sunt. Scriptores opus constituentes narrat Bibl. Fabric. P. II. vel. I. pag. Seqq. Desiderabant in iis Pistorius & Guilelmanni Vadianica reliquis addita esse, obstare enim id credebant Exemplarium distractionis. Epist. CLVIII. CLXII. CCXVIII.

de Sibylla Francica Vrsellis 1606 4. add. Ep. 123. Collectio auctorum est, quorum Catalogum iam dedit Consultiss. Dn. Struvius in Bibl. Historica P. 319. id tantum moneam, male in Lipsiii Bibl. Dialogos de quaestu Galliae & Angliae ut seperatum opus recensori, cum tamen ultimi tractatus huius sint Collectionis.

1- Promisit in Notis ad Burkardi casus Libros de senitate Germanorum antiqua & nova c. VII. p. 131.

MDCVI.

Dialogi duo de querelis Galliae & Angliae & de successione Regum in regno Franciae Orsellis 4. Catalogus Bibliothecae p. 89. Politicorum Gallicorum editionis nec dum habet, nec quae sint

Clavis Philosophiae Peripateticae Aristotelicae, hoc est: Octaviani Ferrarii Hieronymi f. Mediolanensis de Sermonibus exotericis liber unus, & de Disciplina Lacedaemoniorum liber alter nunc primum in Germania editi ex Bibliothecâ Melchioris Haimingsfeldii Goldastii cum eiusdem de Cryptica veterum Philosophorum Disciplina Epistola ad Rodolphum Gothenium Francofurti 1606. 8.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

MDC VII.

Constitutiones Imperiales T. I. Francofurt. 1607. f. II. Hanoviae 1609. f. III. Offenbachii 1610. fol. IV. Francofurti 1613. Fol. Rationale Constitutionum Tomi unici partis I. edit. Francof. 1607. f. quam male habuerit Pontificios docet Hamme Rever. Jo. Andr. Schmidius in T. II. H. E. Sagittar. p. 167. Petrus Speris Scripta percenset Bibl. Fabriciana P. II. p. 248. seq.

Des heiligen Römischen Reichs, darinn Kayserl. und Churfürstlichen, Constitution, Reformation, Ordnungen und Abschieden, von Anfang der Regierung Kayser Carls des Grossen, bis auf Carolum den fünfften. Francfurt 1607. fol. (Struv. B. I. h. Lipen. Bibl. p. 112. 1687. ponit) Germ. Constitut. Pars.

D. D. N. N. Imperatorum, Caesarum, Augustorum, Regum & Principum Electorum S. R. I. Statuta & Rescripta Imperialia à Carolo M. primo è Germanis Imperatore usq; ad Carolum V. & Reformationem religionis Francofordiae 1607. fol. à Carolo V. Imperatore & reformatione religionis usq; ad Rudolphum II. Francofurti 1607. fol. Quam vero ipse hoc scripto gratiam meruerit, quandam ipse in Dedicat. Tomi II. edixerit. Continentur vero hoc Opere Scripta varia Germanica partim ac Latina, postmodum ex pari Constitutionum recens. diversa Reichsabschiedes inserta.

~~Hieron~~ suscepit (1) Collectionem Itinerario rem in terram Sanctam Epist. CXXXVIII. quod consilium MDIX. nondum processerat. CCCXIX. (2) de Cultu imaginum Ep. CXXXVII. (3) Idoli Halensis auctor credebatur. CXXXV.

Epistolae Heraclii Imperatoris ad Sophoclem Sophistam, Sophoclis Sophistae ad Heracl. Imp. C. Antonii ad Q. Horatium, Cleopatrae Reginae ad eundem, Q. Horatii ad Antonium & Cleopatram de Priapismo Cleopatrae reginae eiusve remediis, in lucem prolata ex Bibliotheca Melchioris Haiminsfeldii Goldasti. Extant cum Priapeis Scioppii.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

MDCVIII.

Mobilius est opusculum (1) de Johanna Papissa Ep. CCXXXVI.

2. Imperialia decreta de cultu imaginum [illegible] 1608. 8. (rgen.) Contenta hujus opusculi recenset B. Sagittarius Histor. Eccles. T. I. p. 1025. fff

Monita Politica edita MDCXX. Epist. 248.

Novam editionem Thuani Francofurtensem curavit MDCVIII & MDCIX. menda sustulit omissa in editionibus anterioribus restituit marginalia addidit Ep. CCXXXVIII. CCCXII. CCCXV. ed Offenbachi MDCIX. & Francofurti MDCX. fol. libros LXXX non probante Thuano eiusq amico Lingelsheimio.

Opusculum de Palatino, in aulam Palatinam missum. Ep. CCXCVI. CCCVI. CCCXVI. quod etiam in Catal. Bibl. sub titulo: De officio Comitis Palatini Consultatio Melch. Goldasti extat p. 56. Reichshandlungen Pars I. fol. Pars II. f. Francofurti 1613. recusae Ibid. 1712. fol. Contenta dabit Bibl. Fabric. P. II. p. 287. Sqq

Reichshandlungen Francofurti 1609. fol. recusae ibid. 1712. fol. Contenta exhibet Bibl. Fabriciana Parte II. p. 283. Sqq

ipse in literis quibus Principi Electori id ipsum offert vocat: Ein baldenadon übres das Ampt Bronkman & Jürgaet der Pfaltzgraff Gast Statthalter und Vicariat Amts der Churfürstenthum & Herzogthum Gantz. Ex quibus literis simul patet ipsum Electoris in Serenissa. 3. Octbr. 1609. Ff. in Ks. Dn. ab Offens. 17. Octbr. idem Opusculum ad Saxonem Elect. misit. Ks. di scriptum ex Bibl. Bonaventurae descriptum apud Gilbertum Gifanium Secretarium Cassellanum illud cum Epistolis de nova editione excussum est. Explet ferme plagam XVI.

MDCX.

Petronius cum notis. Ep. cccxLIII. hoc titulo T. Petronii Arbitri, Equitis Romani Satiricon cum Petroniorum fragmentis, novissime recensitum, interpolatum, & auctum. Accesserunt seorsim notae & observationes Variorum. Helenopoli 16[illegible]8. Elogia indicant esse editorem Goldastum, cui notas Georgii Erhardi aliqui tribuunt, recte Lipsii dicuntur. Ep. cccxLIII.

† sed adi Placcium theatr. Anon. & Pseudonymor.

†tamen M. C. Londorpio in scribendas †T. II. editionis meae Elogia & Prolegomena Petroniana exhibita p. 257.

Epistolae Philologorum centuria. Francofurti 1610. 8. Jenae curante Grimmio Helmstadii 1674. 8 continent Epistolas eruditorum virorum Seculi XVI, & in calce duas ad Goldastum, omnes fere sunt argumenti Critici.

Publii Ovidii Nasonis Erotica & Amatoria Opuscula, de amoribus, arte & modis amandi, & qua ratione quis amoris compos fieri debeat; nunc primum ex vetustis membranis, & hactenus editis deprompta & in lucem edita, diversa ab iis, quae nunc in eius Opera leguntur: cum aliis quibusdam eiusdem argumenti libellis, qui per errorem in Ovidianas Inscriptiones irrepserunt. Editore Melchiore Goldasto Francofurti 1610. 8.

Discursus aliquot Epistolares Politico-Theologici variorum authorum de statu Reipublicae Christianae degenerantis, collecti opera Melch. Goldasti Francof. 1610. 4. (C. B. G.)

Consilium rend Bedenken über der Stadt Nürnberg fürhaltan, wie sie auf Anmahnen Ihr. Kay. Mt. Befehl an den Rath übergeben. Ms. Gll. v. Feilbachii.

Bilibaldi Pirkheimeri Opera omnia. edita à Melchiore Goldasto Francofurti 1610. fol. recusa 16[illegible]. 1665. fol. Ea opera Junkerius edenda tradiderat Freherо, cum praeter figuras aeneas MDCVII. (*) collegerat Rittershusius, aby descripta amanuensis manu conscripserat, antequam Goldasto concederentur, sed causae fuerunt, ut non omnia adeunte (**) consentis cum Goldasto opera edita stare abnuit Junkerius (***)

(*) Ep. CXLVI.

(**) Ep. CCLXIX. CCCLIII.

(***) Ep. CCCLXV.

1. Juliacensia Scripta in ordinem redegit Ep. CCCLXX. Hanoviae edita.

Universi Juris Caesarei Reformatio, moribus nostris accommodata.

2. Replicatio pro Sacra Caesarea & Regia Francorum Majestate, Illustrissimis Imperii ordinibus, adversus Jacobi Gretseri crimina laesae Majestatis, rebellionis & falsi, extemporaliter instituta à Melchiore Goldasto Haiminsfeldio. Accesserunt Reverendissimorum & Illustrissimorum quorundam S. R. I. Principum Apologiae pro D. N. Henrico IV. adversus Gregorium VII. Hanoviae MDCXI. 4. Quibus auctores Lectori indicare: (1) Bennonis Cardinalis Rom. de vita & gestis Hildebrandi Papae L. II. (2) Ottonis Episcopi Frisingensis fragmentum de Hildebrando Papa (3) Anonymi de Henrici IV. Imp. bello contra Saxones Libri III. (4) Alberici presbyteri de conjugio Sacerdotum per Hildebrandum damnato Epistolae 2. (5) Episcoporum & de vicorum Imperialium Apologetica pro Imperatore contra Papae excommunicativam. (6) Conradi Episcopi Trajectensis Oratio pro Imperatore contra Papam dicta in Comitiis (7) Waltrami Episcopi Naumburgensis Epistola ad Lantgravium Thuringiae, pro Imperatoris fidelitate contra Papam (8) Ej. Apologiarum pro Imperatore Libri III. (9) Huonis Episcopi Constantiensis Epistola de Investituris Episcoporum & Abbatum. (10) Ecclesiae Leodiensis Epistola ad Sigebertum Abbatem Gemblacensem scripta contra Epistolam Paschalis Papae (12) Waltrami Episcopi Naumburgensis tractatus de investituris Episcoporum & Abbatum (13) Decani & conventualium Abbatiae Laurishamensis libellus supplex ad Henricum IV.

" Bremae 1613. 4. C. Libr. caverti.

(11) Olberti Episcopi Leodiensis Epistola Valentatoria de vita & obitu Henrici IV. Imperatoris.

Imperatorem, contra Hildebrandinos Sto
rakhos de Hirsaugia (14) Eberhardi Episco
pi Salisburgensis Oratio de Hildebrandi an
tichristiano Imperio, recitata in Comiti
is (15) Ferdinandi & Maximiliani II.
Laicis rescriptis confirmata sententia
de clerogamia per Hildebrandum Papam
damnata. (16) Gregorii VII. Papae Epistola
ad Hermannum Metensem Episcopum de
excommunicatione Imperatoris. (17) Stepha
ni Herrardi Episcopi Halberstatensis Epi
stola ad Waltramnum Naumburgensem
18. Gotfridi Abbatis Vindocinensis, S. Ri
cardi Romani, Fr. de ordinatione Epi
scoporum, & de investitura Laicorum.

Capitulationem Rudolphi II. le
mentaire illustrissime dicit in Short
lederiana.

De Primogenitura Tractatus, dicorum Nobilissimorum Hispaniae Fratrum, Jacobi à Stt Equitis Lusitani &c. & Ludovici Molinae. Quo ob gravissimas quasdam in Imperio obortas Controversias vicissim editi & sibi invicem oppositi. Cui bus accessit Illustris Academiae Electoralis Interpretatio in §. primogenitus c. 24. Aureae Bullae. Praefixa est Consiliarii curietdam Ducalis &c. Disceptatio Exoterica de Jure Repraesentationis in primogenitura Imperii Germanici, cum eiusdem notis & apostillis necessariis in Jac. à Stt. Hanoviae 1612. 8.

Consultatio De officio Electoris Bohemiae Juris in conventibus S. R. I. Electorum tam Electorali in actu eligendi, quam collegiali in consilio Reipublicae sibi competente. Serenissimi Matthiae &c. Legatis petentibus extemporaliter conscripta & Nimbergae in conventu collegiali MDCXI. mense octobri. Ea postmodum aucta ab ea Pragae MDCXII. & Caesari oblata. Eptat cum Commentariis de regno Bohemiae.

Monarchia S. R. Imperii s. tractatus de Jurisdictione Imperiali seu Regia, & Pontificia seu Sacerdotali, deq; potestate Imperatoris ac Papae, cum distinctione utriusq; Regiminis, Politici & Ecclesiastici. Tomus I. Hanoviae 1612. fol. II. Francofurti 1614. f. III. Francofurti 1613. fol. & omnes secundi Francofurti 1629. fol. III. Volum. Catalogum contentorum dedit Consultiss. Struvius Bibl. Jurisp. p. 737. Sqq. & B. Sagittarius in Historiae Eccles. T. I. p. 728. Sqq. qui simul indicat, in secunda Edit. Francofurt. ordinem immutatum esse, ita ut III. Volumen constituerit primum; nos secundam tantum vidimus. De hoc opere et auctoribus ejus consentit passim cum dicto B. Thomasius Historia contentionis inter Imp. &

Collectio Consuetudinum & Legum Imperialium Francofurti fol. recus. 1674
fb-fol. vid. Struv. Bibl. Jur. p. 69.

Ms. Jll. Offenbach. Epistola Hanau 16. Mart.
1613 ad Senat. Norimb. Ich habe a
hier noch ein ander Abrad unter
Handen, darinnen ich demonstra
tive und ordine Methodico, zuvor
dan Rands Fräyheiten, Freyhey
ten und Renovirung, ad li-
mam indien & Veritatis ohne alle a
fection auch dah allerdeutlichst al
es immer seyn mag, zuhanthenth
und denen Acts Imperii und Re
versalen Commentarien holdkommig
beschreibe & deducire.

Roderici Epist. Zamorensis Speculum omni
um Statuum orbis terrarum Hanoniae
1613. 4t. editore Goldasto.

Politische Reichshändel Francofurti 1624. fol. In diesem omnes in partes xxvi. quorum partialis singillatim invenies ap. Fabric. Bibl. p. II. p. 302-329.

Politica Imperialia, sive Discursus Politici, Acta Publica, & Tractatus generales Francofurti 1614. fol. Libris xxxi.

Politica Helvetica fol. absq. anni notatione inter editos habet C. B. Gold. p. 39.

Politica Gallica absq. anni notatione editos refert C. B. Gold. p. 39.

Hanoviae 31. oct. 1614. ad Senatum &c. Cons. Bremensem scribit, se eorum causam actutum esse, & petit acta necessaria. Eodem anno et Magdeburgicam causam egit, ut docet Rist. Et nemini dubium me apud Strauchium (*) tricis se citari: M. J. Lucken Chronik der Jahrs-Zeiten der Stadt Magdeburg. Add. tipen. voc. Magdeburg.

(*) Disert. Grotii. p. 29.

MDCXV.

Senioris sive Libri III. de Maioratu Francofurti 1615. 4. & titulo sibem immutato Fr. 1619. 4. Accesserunt Matthaei Walken à Walkenfels & Rudolphi Hegenmulleri Vota contraria, additis Goldasti Discursu de Jure Repraesentationis in primogenitura Imperii Germanici, de quo hic ad an. MDCXII.

Vota Aulica, super Illustrissima Ducum Saxoniae controversia de Jure praecedentiae in dignitate & successione, auctoribus Illustribus & cum Consistorii Assessoribus, Dn. Matthaeo Walkero à Walkenfels & Ioanne Rodolpho Hegenmullero. Accessit Tractatus de maioratu, & praerogativa Senioris Principis in familiis regiis, Electoralibus & Illustribus. Item discursus de Jure Repraesentationis in primogenitura Imperii Germanici, in eadem causa scripti. Francofurti 1619. 4. secunda haec editio est operis Goldasti de Maioratu, cui nihil accessit praeter Vota Walkeri & Hegenmulleri, ac ea enim illo gaudebat titulo: Melchioris Goldasti Senioris, S. de Maioratu Libri III. Hoc-hisce accessit Discursus de Jure Repraesentationis in primogenitura Imperii Germanici, emendatus & auctior factus. Francofurdiae 1615. 4. (de diversis de Repraesent. prima edit. ad an. 1612. Illustris Ludewig in Not. ad Struvii Jus Feud. cap. 15. Gr. 39. dicit. Legi hic possunt Scripta magnorum Virorum Goldasti, Engelbrechti — Pozzikes praeterea Goldasti p. 61. Engelbrechti. — Scripta in quibus reprobat Engelbrechtus de translatione Imperii à Graecis ad Francos. Hanoviae 1615. 4. Struv. B. Histor. p. 150. ego perfecte vehementer dubito, an non potius Goldasti Illaeii labores, quos Chronicis inseruit.

Des Goldasti Opera de Maioratu judicium C. S. S. in Epistola ad Collegium: Goldasti liber de Maioratu egregius & multa eruditione refertus est.

MDCXVI.

Paradoxon de honore Medicorum ad V. Cl. Hermannum Conerdingium in quo praeceptum Iesu Siracidae Apocryphae explicatur, & obiter quoq; de honore Theologorum ac Ictorum disseritur. Item Digesta Regia, S. Constitutiones Imperiales de SS. Eucharistia, collecta ex corpore Juris Civilis Romanorum, legibus veterum Germanorum, capitularibus Francorum &c. auctore Melchiore Goldasto Haiminsfeldio Francofurti ad Moenum MDCXVI. & titulo mutato 1620. iter

Leges Germanicas Commentario diligenti illustrare aggressum Bickenbach. prid. Id. Mart. 1616. Cluverio indicat. (*) Ceterum idipsum noverat Plavintinus (*) ap. Winckelmann Hist. Chron. P. V. p. 532. qui primus laudabo ausu ... rens, ne reliquiarum ejusdem notitiam acquirere potuit (**)

(**) Disc. de Recessibus.

1617. 1618. 1619.

Labores in causa Schaumbergica contra Danum, quorum ipse mentionem habet in Dedicat. Collect. Congit. Bohem.

Catholicon Rei Monetariae sive Leges, Monarchicae & generales de rebus pecuniariis & numismatiis ab orbe condito ad annum Christi MDCXX. — in certum ordinem redactae, & suis titulis distinctae. Accessit Chronologia omnium auctorum qui de Re Monetaria tractatus instituerunt inde a nativitate Christi usq ad an. MDCXX. Francofurti 1620. 4. & denuo 1662. 4. Accessere Collectanea Monetaria, ex Documentis & MSS. variis desumta. Syllabus auctor. in nova edit. continuatus usq ad an. 1624. ut adeo videatur Goldastus eum librum secunda vice 1624. dedisse. Inseruit totum opusculum Davides Thomas ab Hagelstein actis Publicis monetariis ed. Francofurtae 1692. fol. Volum. II. no. 1.

MDCXX.

1621-1622. 1623. 1624. 1625.

Schreiben Herrn Goldasts von Haiming-
feld, an Dr. Hebert Thor Hogarii[?] in Se-
gam [illegible] darinnen sein Bedencken
über der Protestirenden Unterhaltung etc.
der dan Lagsatz und die unterhandlung
gute Gelegenheit im Niederlandt[?] Jam Crafft und
dergleichen Vorhaben und Klag betreffend
unterricht de ao 1622 - Cum suis Beylagen
Orditur F. II. no - 2.

MDCXXVI. MDCXXVII.

Melchioris Goldasti Heimingsfeldii Commentarii de regni Bohemiae incorporatarumq; provinciarum finibus ac privilegiis, necnon de hereditaria successione regiae Bohemorum familiae in libros VI. diuisi. In quibus a prima origine diligentissime & accuratissime deducti cum animadversionibus Stranskii, Balbini aliorumq; antecedunt Goldasti Consultatio de officio Electoris Bohemiae, prout in conventibus S. R. I. Electorum. (2) Appendix Documentorum cum Supplemento (3) Collectio variorum Consiliorum de Jure & successione hereditaria Serenissimae familiae Austriacae in Hungaria & Bohemia, cum variis foederibus mutuae defensionis, Decretis, Rescriptis Imperatorum & Regum. 4. Stranskius de republica Boiema. (5) Jo. Peter Ludewig Dissert. de Jure Successionis Regis Bohemiae in Comitiis S. R. I. reiperati. (6) Johannis Nicolai Hertii Dissertatio de renouato Romano-Germanici Imperii cum regno Bohemiae regendi ratione, studio Joh. Hermanni Schminckii, qui notas & complementa Judicem adiecit. Tomis II. Francofurti 1674. fol.

Omnia Goldasti sunt nostra tangent, eius Commentarii, Documenta, & Collectio Consiliorum iussu Imperatoris Ferdinandi II. Francofurti 1627. 4. separatim tribus fasciculis in 4to.

Jacobi Wilkii Domini in Wilkenshoff &c. Legatio Moscovitica sive Hodoeporicon Asiaticum cum opera Melchioris Goldasti Francofurti 1627. (Sagitt. Introd. in H. E. p. 456.)

1628. 1629.

~~Notabilia singularia Doctorum~~
~~Juris Tractatus [illegible]~~

Practicarum Observationum ne sententiarum in vtroq; Jure frequentium vtroq; receptarum Notabilium atq; singularia &c cum praefatione Melchioris Goldasti Haiminsfeldii Francofurti ad Moenum 1629. fol.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

1630. list inter Episcopum & civitatem Trevirensem
sem fenebat, etiam Goldastum in Catalogo
ideam Consiliarium Trevericum dici forte
& hic eius fuere partes.

1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 163[illegible]

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Posthuma.

Post obitum eius prodiit: Meletemata Jo. Ostens Regtlichte Vadendon Von Conscientien door Jacobum van Lorcan Gustos Bremen 1661. 4.

Notae ad Eginhartum inditae cum aliis à Schminckio Traiecti ad Rhen. 1711. 4.

Refere huc licet: Virorum Clarorum & doctorum ad Melchiorem Goldastum Epistolae ex Bibliotheca Henrici Guntheri Thulemarii Francofurti & Spirae MDCLXXXVIII. 4t. Codex sistit Epistolas ab anno 1598. ad an. 1611. inclusive ad eum à doctis missas, sed vitiis scatet Editio, vt fere nonnunquam sensus emi nequeat, praeterea ordo temporum quem Editor seruare voluit, praesertim circa finem ita seruatus est, vt scitu id fieri potuerit. Privy iam obseruauit etiam B. Tenzel in Iornan monatlichen Unterredungen Anno 1689. p. 408. sqq. ubi de eis latius disseritur. Verum ne tribus reglygentiae crimen in Thulemarium incumberet, purgauit is se Tenzelio, ab amico ex Bibliotheca sua cum typographo communicatas esse, à se nonnisi pietatem adornari Editionem dictitans. monatl. Unterred. 1690. p. 697. sed nihil noui vidit orbi hac pertinax, nulli alius Hortledianae, Rit ex eiusd. Ratzalii 1692. M. II. p. 971. Ita ne Gothofredianae, Barthiani hospitium esse notat Winckelmann. Tenzel VI. 1692. p. 510. Addidit tres Winckelm. Quae Goldasti Epistola, sive Zum Beile Epistel vom Vrsprung d. Lehr continuatio, vnd Beschluß Schreiben an der Churfürsten Bibliothec im Heidelberg, &c. Vide Notas ad Vogleri Bibliothecam Vratislauiensem. Die Goldast von seinen Gro Doctor geliehen Bücher, &c. Bibl. th. Bremens. nihil literarum Goldasti esse 1694. p. 518. Tenzel notauit ex Winckelmanno.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Hanc, Quam in eo summam laudant
Eruditi, Maecenates nonnullos, ami-
cos plurimos ei paravit. Fridericum
IV. Electorem, Schomigerum, & alios ipse
laudat. Luce fruuntur Freheri, Wage-
ri, Taubmanni, Struvii, C. Rittershu-
sii, Stephanii, Stortlederi, Heideri, Gul-
limanni, Wehneri, Piccardi, Jungen-
manni, Lavateri, Linzelsheimii, Mas-
leri, G. Remi, Philippi Camerarii, Hei-
rini Reuteri, Eglini, Witlichii, Lot-
chii, C. Hofmanni, Schutzii & plurium
Epistolae, aut tamen Epistolarum me-
moriae. Id fortassis in eo taxandum,
eum cum Jo. Petro Lotichio non i-
ta candide ut amicum decet egisse,
de quo ipse Lotichius loco infra adde-
endo conqueritur, & ipsa Goldasti (*) no
Epistola eius animum loquitur, infra
expendenda (**) (**) Jb.

Sed qui amicos itidem inimicos exper
tus est, quibus nihil magnum
caret. Familiam ducit Gaspar Schoppi
us, Franco, Praeceptor, amicus, quem
aura Italica, & Priapeiorum editio pla
re alium reddiderant, et gravissima quae
vera, falsa, ei obiecerit. (*) Justum (*) Oporini
ipsium editione Orationis de duplici Con- Gubinius
cordia offenderat, sat iustas iaramcad tibus Schopp.
fas, Jequidem suppositititius foetus est, p. 110 Jdib.
labentem. Maledicentiae vero palmam 110. Vogel
reliquis praripuit Jacobus Gretserus Je- Dict. Bayle
suita, quem ipse & Ingolstadii & S. Galli Dict. Critique
familiariter noverat. Eius sunt Vetera Dict. Goldast.
monumenta contra Schismaticos pro Jn

nocentio VII. Pontifice Ingolstadii 1612. 4. & gemina defensio Adversus Melchiorem Goldastum Calvinianum Replicatorem. Fb. 1612. 4. ubi quasi in locum communem omnia quae in Goldastum dici poterant deprehendes. Vellus horum Eberhardum à Weiche aeqvavit, qui, at quantus Vir! eo devenit intemperantiae animi, ut Goldastum ad duellum provocaret, ridiculo ad omnem posteritatem exemplo.

(*) Epist. Goldasti insecta in Bibl. offenb. Buckeburgi 1622. 14. Mann. Et hae qvidem praecipuae Goldasti inimicitiae, sunt tamen & plurima qvae omnes in eo desiderent. Etenim iusto rostro confidentior erat, si qvid verosimile labebat, cogitata sua aliis pro veritatibus pro antiquorum sententiis obtrudere. Scatet id genus rebus scripta eius. Sed & nonnulla sunt qvae ipsa ab antiqvis tradita sua faciendo peccavit. In eum censum refero, fictitias Manni, Hermiovis, Henrici IV. & plurimum constitutiones aliquas, nam multae praeterea sunt, ingeris Goldasti debitae. Sane nonnullos id ei exprobrantes apud Tabricium videas (*) idipsum legas in Historia Caringii scripta (**) vapulavit etiam ex merito Wendelinus in elit. LL. Salicarum, (***) ut alios non advocem.

(*) l. c.

(**) de origine J. Germ. c. 18. p. 99. & alibi.

(***) adicit Opuscula Chifletii p. 61. vide Magiri Eponymologium, Struvii Bibl. Jurid. & J. G. Scriptores.

Corporis & animi dotes quod attinet, pau-
ca dici queunt. Scioppius equidem fa-
cien eum, cuius patribus Hyriam pri-
mo ritu studiatam circumgestas
se asserit, quod tamen ut ab inimico
dictum fas loco relinquendum erit.
Memoriae felicitate praecelluit quod
vel ex Dedicatione Rationalis discere
est, nec Gretserus memoriae tenacita-
ti illudere omittit, certo eius quod di-
ximus indicio.

Matrimonium contraxit 14. Decbr.
1612. cum Virgine Francofurtana
patriciae gentis, Sophia Ottilia Jeckel
lia, 1620. 1. febr. Hydrope & aliis mor-
bis extincta. Ex illo matrimonio
prole destitutum fuit, siquidem duas
filias ex eo prodiisse certis monumen-
tis accepimus (1) Mariam Sibyllam
nat. 1623. mort. 1624. 20. Aug. cui publi-
ce parentatum, concione mandata typis,
(2) Mariam Agatham nat. 1624. primis
nuptiis Koehlero cuidam, secundis 1667.
Jo. Hectori Faust ab Aschaffenburg co-
nunctam, cuius mortem anni 1701. 18.
mensis Martii tristis est. Sed & (3) fi-
liam Ulrici Menth, nescio cuius iuga
tem, Excerpta Supplicae à Maria Aga
tha Senatui Hft. exhibitae dubitare
nos non sinunt, cuius Excerpta dabimus.

Tantum!

(*) vide Epp. ad Rehte
p. 456.

Hieronymum Petrum de Stet
ten vtroris quae fratrem vi
cat Cf. ad Richter. Epp. 553.
Jeckelia a Goerg. mortuo bi
rum dynast. Dn. de Stetten,
cabinetum.
Stallagen 1624. 4. eq. qua
parentum & coniugis Golda
sti indicima nobis facta.

Goldasti Consperdentes.
Dominicus Molinus. Ser. Vent.
Fortunius Licetus.

L. III. Epistolar. Jo. Petri Lotichii
ad Bibl. Vffenbachiana
Melchior Goldastus Heminsfeldius
J. Petro Lotichio.

Excellentissime & clarissime Vir, amice optime maxime! Significavit mihi per literas frater meus, sibi abs te relatum esse, Jonstanos in mandatis habere, ut libros tuos Treverim transmittant. Sed videtur nentem meam Dn. Bergens non percepisse, à quo literis Treverî scriptis amice contendi, ut quum ipse domo abesset, suis mandare dignetur, ut mihi forte petenti libros meos mutuatos permittant et tradant sine mora & negotio. Sed, quo locorum destinem, haud possum constituere cum Serenissimus meus Elector, nullam fixam sedem habeat & alias hic, nunc illic, pro temporum & locorum commoditate moretur. Te igitur mi Lotiche, etiam atq etiam rogo, ut D. Bergens hanc meam mentem aperias, impetres q, ut libri in loco, ubi fuat usq ad meum adventum, aut ordinationem aliam relinquantur. Cogito, vita comite, & Serenissimo meo permittente, circa octo aut x. dies quod vos esse, & pro negotiis quibusdam privatis expediendis, duos tresve dies ibidem consumere. Nosti autem, quae in statu res meae versentur, cum incarnata illa Diabola, & quam demerarium ac periculosum sit, esse sponte

in talem Inferum praecipitare. Renuncianti, ex Dei praecepto, tam Diabolo ipsi, tam omnibus eius operibus. Nihil mihi rei in posterum cum Diabolo illa erit. Quae tamen amicitiae nostrae ab te & Ioanne tua flagito, ut vtrumq; permissu ac consensu mihi ad paschales illos dies Superies vestrum Hypocaustum concedatur, memorem fidem Ioannis tua praestiti beneficii. Si grave est, absit vt animo sim molestus, diuertam in hospitio è regione Sedium tuarum. Nam apud fratrem in aedibus nulla est balneus. Hypocaustum ab Abbate cuius hominibus occupatum, ipsemet in dextra occupatissimus, & valde sine domi moratur interdiu. Caetera in praesentiarum reponam. Vale cum Ioanne tua. Datum Spirae die 31/21 Martii MDCXXVIII.

Phil. Pareg to. P. Lotichio.

Hanoviae 1628. 12. Aug.

Petit Goldasty notter sibi dari Leonicenum Casp. Scioppii & Papae Bathi in aliquot fabulas Platti. Illas distuli hactenus, quia arbitrabar illi destinatam per discipulum quendam meum. Hoc somniare ego potui, in hac aura fore periculum. Haec igitur vt amico satisfiat, oro te, cuius ii fasciculum contrades, quam aspexeris vigesimum. Nam certis de causis ad me redire volo? avbigallor Michaelis Piccarti & Nathanaelis à quo olim accepi.

Chph. Deustetter Baepus-
Bambergensis Jo. P. Loti
chio S.P. Kalend. Febr. 1628.

Scripsit nuper ad nos Vir nobilis Mel
chior Goldastus, dum Francofur
ti degeret, si Ille nunc adhuc agit
nostro nomine illum plurimum
salutabis. Dare paucis, elapsis diebus
de eo D. Joannes Henricus Pistorius
Doctor, apud nos in grandiori honoris
ca sedit mentionem, cuius viri laude
dignissimi libri editi memoriam nos
ter aeternam. At etiamnum de Bi
bliotheca vendenda cogitet nobis non
constat, si tamen is est animus, & In
dex librorum ipsorum ad nos fuerit
missus, & pretium indicatum fuerit
cum Illmo Principe Bambergense
de hac re agemus libentes. Ignoti e-
nim ut aiunt, nulla est cupido. In
forsan alia iam mens, affectum no
strum bonum, quo erga ipsum tum
in alios, & in quibus aliquid gratum fa
cere possumus, ipsa experietur.

I. A. Loti chius
Jano Gruter.

Ff. 1627. 15. Kl. Apr. Mensis iam abiit,
ex quo opera Melchioris Goldasti (qui
familiariter hic vtor,) apud Bibliothe-
cam vrsinam sub Simonis Schardii Hi-
storicorum Tomo II. inueni Historiam ne
cis Melchioris Sobelli Episcopi Herbipo
lensis, à dicto E. Lotichio II. conscriptam.

Lotichius praefat. Secundae edit.
Petronii quae non prodiit sed
MS. est apud Gell. verb.

Salue Lector humanissime! & praesentis operis Petroniani novam structuram, nitidiorem, iusto ampliorem, & in multis elaboratiorem, si placet, amanter cognosce! Ita autem est. Cum primum monente ac praescribente Clarissimo viro Melchiore Goldasto, ad quaestiones è Petronii Arbitri Satyrico propositas respondissem — — Quid fit? praeter expectationem contigit, ut ingenium meum licet displiceret praedicto Goldasto, homini tum mihi tantum non familiari, sed ob interiorem amicitiae fidem, à me rebus in necessariis & seriis praestitam, non perfunctorie obligato. Initio igitur desultoriam formationem aperto disputandi modo ab instituto seio dehortari coepit! Sed cum me ut coeptis insisterem, contra morositatem eius conciliaret Philippus Parens, & Johannes Weitzius Philologi doctissimi, & mei amantissimi reuocarit, ut amicus, & veterani erga iuuenem discendi cupidum, inprimis humanioribus illis disciplinis deditum, euaderet aemulus, & tantum non adversarius. Qui forte post suas ad Petronium Symbolas, sub Georgii Erhardi nomine prostantes, nollet alia emergere aliena interpretamenta. Sic illi tum quidem, & magni nominis Lucrator, iusta exulante causa, mutauit vultum, vnaq; amicitiam.
At non tanti erat mihi tam meritam illius nostram, vt conseruatissimo illi suae politurae, suae si

by histori ideoq; bilan & invidiam move se debuerit &c.

Goldastus Hofmanno Ff. 7. Kl. oct.
MDCXXXI.

Scitte tibi Lotichii Commenta in Petronium cum aliorum notis i— Videq; quantum abs te instituto & iudicio Lotichij differat. Volebam hominem amicum hac occasione ad lectionem veterum Medicorum deducere, quorum illum prorsus expertem & negligentem esse dolebam. Sed iudicio destituty, nec in bonis auctoribus versatus, nobis undiquaq; compilauit, quae ad grandiendum librum convasare ex Cornucopiae, Calepino Textoris Officina, Erasmi Chiliadibus, & eorsimiliby scriptis poterat, vt tandem monstrosum, horrendum & insanum magnam istud Commentum pareret. Adeo sibi Philautia placet, vt etiam sordes suas putet bona olere cinnama.

Goldasty ad Johann. Ernestum Duc. Sax. Vinar. Ffto 3. oct. 1614.

Er bittet daß nachdeme ihme abgeschlagen worden unter Ihr. F. G. Hof zu verfast zu leben, auch er von Ihr. F. G. gnaden keine jährliche Bestallung und Soldung habe, und der rechte Realtitul nur 3 fl. 45 kr. und auch ein bloßes Adjunctum, gestalt auch Ihr. F. G. zu entschuldigen, daß er den Ort. de praeced. & Senioratu nicht unter seinem Namen edirt, sondern bittet andere seine Collectanea an, und bittet Friderich Rothladern dieses zu committiren.

Goldastus 2. Januarii 1624
Beckeburgo.

Cancellario eiusdam significat se in Consiliarium Holsato-Slesvicensium vocatum esse, et allecturn, negligi; nec sine spe id fit causae huic rei.

Goldastus ad Ludovicum Fidelem
Lantgr. Bickeburgo 1624. 4. Martii.

Durchl. Hochgeborner Fürst &c. Ich sind nunmehr 10. Jahr, daß ich von Christ dem Hochgebornen Fürsten und Herrn Herrn Ernsten Grafen zu Holstein Schaumberg &c. Hochseligsten, Endenckē schwerer alter meiner Bestrickung oder auch geringste gedencken durch Gottes sonderliche Verfügung in Dienste Ein angenommen und von Frankfurt mit einer ansehnlichen und mehr als bestellung abgefordert, und an dem dem Hofe des Gottlosen und Rath stehen vorgedacht worden. Ihro Dienste bis Ihr. fürstl. Gn. Todt sind Hernach bey dem abgestorbenen meinem Gnad. Grafen &. Herren bis auf gegenwärtige Stund mit allem fleiß vorgestanden, und wie wohl aber meine Gelegenheit nicht zugeben wollen, solchen mit Ihrigen Dienste fürstes abzuwarten und sonsten allerley umstände so privatorum als publicorum negotiorum, die nicht besser abzuhelfen sich zugetragen, und deren Entschluß endlich gehabt dennoch wie: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

von seinen eidern nach Frankfurt
zu verreisen, und mein daß ich
hinder zu ihren Eltern und freun
den auf einem frembden Lande zu
sehen, in subjectis petit ut sibi ete
te commeatus ad festum vig. & in oc
tabe degenti protectio principis praesi
dium, in viem offerens sua servitia
gratuita.

pl. Cancellario eodem 26. Octob.
1624. Birkenberg.

Mit mir hat es ganz eine andere
Gelegenheit und habe meine Augen
auf denen schweren eisten die
sie jetzsamen ungefauren Streit
vitet anlangt, noch nicht recht senden
und fassen können, dann auch offt
mahls nicht eines vom Rath abtreten
zu stehen. Gestalt hat mir Gott verleihet
durchzudringen, und meine seinen
offentlich zu Pfarren gemacht.
Nichtsdestoweniger bin ich mein in
das dritte Jahr mit diesen Gedan
cken umbgegangen, mit einer gütig
Gaben aber diesem Hofe abzudan
ken, und ohne gefahr konnen &
bommen, aber dem für v. für Gebanck
Mauer auflöst etwa in einen ei
gen stillen Hof gelandet zu
suchen. Habe mier und
sich die Resolution gefassen mich
eigenzugehen. Statt Frankfurt, und
die schöne Jewelich Regier in der
Nähe gen nennen, und allbereit mit
Ihr. fürsten v. Braun in Schrift

bestallung von Bad auf einzelne
Jahr, durch erlaßer Landschl. interpos.
tion d. Vermittelung mögen. Fr. v.
H. mich endlich der Churmtz f. ge
schuldigen Unterthanb in Gnad
zu entlassen, sindemahl dem wider
re, obligationi de reversatione, nicht
Landen & ehrnstl. Diensten die tage
meine Leibes Zeit Verbleiben
Ich wolte demnach gerne so ob den
lieben Gott gefallen auch den dur
chlauchtigen Fürstlichen nicht zum Abzuge
schicken, allein stehet mir die
gewartige abgenöthigte
Ehrigkeit gefahr vor augen. Da man
gelt es mir an gutham rath d.
Beistand, und ein meine Vasallen an
stehen, durch rub fürstenthu
thum Hessen Ihr Bringen. Mein Fr. H.
wüste allerd auf Ihre Spesen bis
hero Cassel abschaffen lassen. Ob
es etwas zu wagen, und die pag
gien auf wagen schicken. Gehalt kön
nen nachkommen. Bitte ich meine
Gnädigst. Hn. Anglaub wohl meine Ver
dienste d. gutachten auch &c. pro
moda. Submittit se Bibliotheam. Ren
dere constit ut sup.

Bickeberge 18. Febr. 1625. ad
Chrabregentes.

Dinc der hochgebohrne Grafen, Fürst
lichen zu Rosenfeldern, meine
G. meiner Vorgeltern Gnaden
Herrn

Fd. 20 to. Martii 1625
Petit ut Passeportus exhibitor formulam mittit
petitum antea, sibi statim impertiat.

Epistolae Goldasti & Hortleder mutuae.

Valde te amo, Chrid. Hortledere, quod in iis meum studiis es quae reipubl. vide labanti & fluenti, ne diam profligatae & perenti, praeceps solatiolum afferre possint spei melioris, si quid unquam melius sperandum est, in tam turbido rerum omnium statu. Principes nostros videt. Florent & serpent, nec majus ejnem detrimentum admotum quam annus illa Petroviana. Etty utinam haec finis staret malorum, nec in partes nent plenis et discidia grassarent. Sepe, caligam obere! offendentibus illis, quibus ecclesiis & pax germana ab Dei pacis autore, tanice & singulariter commendata. Gaudimus & dolemus. Sed qui nedemur morbo tam depresso? qui totum corpus Christianum adeo pestilenter invasit, ut vere no per ipsam evidentem ejnam repente jam fee actum dese videatur. Interim tamen, mi Hortledere hortamur quod in nobis est, cetera divinae providentiae commendantes. Iter nonstrum & tridnesam, quae inieste isthoc Scribonia labyrintho egrediendum sit. Erunt forte qui ductum sequantur. Aleam iecimus, ego credo, tu constituisti, persequendum est quia deus jubet. Theses duae quas nobis submisisti valde ad quaestum publicum, sed & meum cui saliviam movebant. Nec ejnes jactura potui limis obtuer nomen meum. Facite hoc animo & orationes illas, quas promisistis deperpera. Latinam Collectionem, cui fidem publicitus astipisti, audissime praestolamur, in qua nobis ejus operae, quae jam in Schardiana continentur. Et laborant. Bergarsen quos & Frelen persuasit, qui eodem nobiscum in studiis decurrunt. Satis namq; Exemplorum adhuc superant. In Germaniis comparen dis totum eram, quem mihi Koppius syllabum tum ostendit. Mihi quidem multo plura id genus sunt sed & quae ab absens, quae quibus desiderantur. Et bene publico foret, omnia simul & ordine compingi. Sed laudatissimis studijs tuis opeam meam detrectavero, & operam si qua est. Interim scripsi Constitutionem imp. Romy sub manu, quem ut primo adipiscor

venius, id abs te petitum veniv. Apud Waremundum Lu
holdum epist Electi Comit. Francofurt. 1539. de pace
causa religionis seruanda, & conuentu componendae
religionis habendo. Ad et beneficii Quo obsequium
des. Memorem dices beneficii. Vale Vir Cl. & me imetur
ser ama. ad VII. Kl. Jan. MDCIX. Francofordia.

Tui Studiosiss. M. H. Goldastus.

p. 47. Jegnitus alia, data postridie Natal. salutiferor. 1603.
p. 123.

Epist. Goldasti.

Duas tuas accepi, eodem argumento: priores admodum
sparse & graues ante nundinas: posteriores in ipsis nun
dinis. Res ad Bellum Germanicum attinentes lab
rose in Bitlo mea pernestigaui, sed video plerasq te
habea, quae in manu mea sunt. Verum aby alter
reperi, quae in assignatione tua non comprehendun
tur ea mitto. Clara spero ab Heidelbergensiby impe
trasse, quiby institutum tuum laudatissimum cum
minis commendatione exponam, et Marge Frehery
unicum harum rerum curatorem germanaby et fi
di nonnulla indubyeat. Porro cum tuae mihi redde
rentur praesens aderat P. M. Rechner Fl. Com
Comitum Leiningens. & Advocatus Hirtzingensis
in Franconia, qui sibi alteram tantam copiam
starum eiusmodi esse affirmauit, & tibi commu
care stipulata manu promisit. Itaq mea fide u
tua fiet vt ad eum perscribas, litteraq Coburgu
mittas cum inscriptione, qui Coburg in aula Cancly
detur dem Bottenministro Hr Wurstaysen. Impetra
tum prata quicquid volueris. Ego Colonienia & alia
Saxonia quae, & quam primum data sunt: dein
Belgica. In illis plerq mihi desunt quae assignasti
excepti in schedula notatis. Si tuae praestare tibi placu
pertinaare, dabo operam, vt ad te perueniant non sine
fructu. Wittenbergensia adhuc in subsidio & fustia
rum persistunt. Quae mitto poterunt Collectioni tuae
segre inseri et Francof. spirit. Palmarium.

S. P. D.

Tu vero Vir praestantissime, non reddis beneficium sed centu
plicas. Tanta est benignitas Tua, vt desideratos libellos
etiam amicis auro contra carissimos eumulare volueris. Tre
uerus interim occupatus fuit in conventu circulorum
Rhenensium, & dieta quam vocant deputatorum, vt vo-
tis tuis satisfacere rebdum potuerit. Etenim tam vellan
& argebo naturet. Ex Colonensibus Argentinensibus
& Belgicis nondum omnia accepi quae submisisti tui
dem, & cum occasione ab humanitate Tua expetam
Nolim tamen te nimium deprimere in restituendis
commodatis. Facile hanc veniam indulgebunt amici
vbi in rem communem publicam animaduerterint. Bruns
uicensia omnino cudenda sunt vt edantur, & si mea
opera opus est, en tibi lagniter offero ea conditione
vt Collectioni Tuae ab eodem typographo adiun
gatur. Quod ego vehementer cupio. & te ab omni
labore liberabo. ~

Saxonicam Tuam de lege Regia voluisse fuit legere,
et saepium retigisti vtinam ad eam et alios vltima
re doceas. vtinam ipsi Serenissimo Saxoni inspirabilare
queas. sed pessimis mentibus rebus frustra sumus.
De origine legis Regiae liceat mihi abs te sen
tire, iam ego docui, iam supra ab. annos
Germ. Legibus praeseripetam fuisse, et in eam rem
consulentibus principibus argumenta respondi. Ipsius
Legis tutor ac vindex custos Regi a populo additus
Comes Palatinus, quem nostri Electorem Domi
dicerent. sed de his opus boc & tempore.

In primum Tomum Index paratus erat, sed semper
ad questus ab typographo excludebatur: verum in posterum
vbdo praetem. Rem curabo in hoc textu Tomi ad
nimi, quando ita vobis placere videbitur, in hac nova
Constitutionum Collectione vides stupum meum. Textus
iste indesinenter ab primis initiis germanicae Chronicorum
ordinatur, h. e. ab A. C. 400. usq ad an. 800. quem ver

lim omnes patriae libertatis simul & reputationis
divitos sibi comparare & evolvere, ita ignorantiam
plerorumq; erit vt vix pellat. Cultum sane meos
rabus invare Cl. Dn. Freigelius posset, cui enim dub
um quin in Hallensi & Schudeburgensi scabinat
plurimae Imperatorum ac Regum veterum sanct
ones & Epistolae lateant, quae, cuy opera forsitan
erui queant. In hoc vnice mihi lababit studium meum
vt stupi ac Regum edita, et hactenus publica, deue
ta, et descripta colligam, quae vbi impetravero, &
nihil non fecerint, aggrediar opus tandem & ai
mine dictu dictari autem, ie vniuersa Juris Caesa
rei Reformationem, moribus nostris accommodata
tandem ac veteris annuente & vita Comite Coder
absolutissimus tandem aliquando a Caesij illis tu
lis et affamij Romanij tempridem olim obsoletis
in generalem Xpani orbis vniuersam restaure
tur. Cui adde fieret Palatinae Cam. Camerae Ha
delburgensis Archivia, non magnopere de quibus
instituto meo laboraret. Ex. g. Rhetius vbi Glossa
specul & Reichbilli adhuc Alberti I. Caes. Const
tionem, quam sane in Archivio illo exstare ne
cessum est. Nam quae Germ. post Reichbild edi
tur pseudepigrapha Est, et Friderico II. Imp. regen
tenda. Verum de hij alias, nunc festinante tabel
lario, tantum fuit quod scribere licuit. Ex
Francofurdo ad Choenum 20. Maii 1610.

Hortleder. Goldasto Jen. 22. Maii 1610.

Brunsuicensia vt absoluantur curabo. Cum petes ap
plicationem periculosam non futuram, si astutes
Laudetur. Deest tamen adhuc mihi responsio prima et
tertia Henrici inuictis. Ducis Brunsuicensis ad libellos
Saxonij et Landgravii.
De Germanorum Lege Regia, quod scripsi scitis.
Caeci dissentiunt ipsi per se respondeant. Quam ego
sententiam de eius origine habeo non possum
quin exponam, Forte ab hac sententia Vaa de

penset etiam quaestio, quid Schaffnaburgensis & alii per leges Palatinas intelligant, quarum crebro mentionem faciunt. Capmarius n. 8. aroan. tangit se in non explicat. Etsi enim ignorare me fatear, quibus argumentis docere possit Legem aliquam veteribus Germanorum Regibus fuisse praescriptam, tamen quae addidisti de Comite Palatino S. maiore Domino benevolentissime, mihi adeo videatur verisimilia, ut tibi assentiar, illi nationem nostrorum regimen fuisse Legi ha- rede aperte satis docet, Regibus Germanorum libe- ram & infinitam potestatem non fuisse. Quae autem ea circumscripta fuerint, quibus potestas le- gis est adstricta, interpretes Taciti non explicant. Nec ego invenire potui. Igitur vel le- ctionis me taedia, Le maiorem in modum oro & ob- testor. Factum est praeter opinionem ut nulla mihi re- stet copia Rationis de Germanorum Lege Regia Tecum communicandae. Quare abs te peto, ut ad te alle- gatum Exemplum, ubi descripseris, ad me remittas.

Paul. Matth. Vehner Hortleder Kitzing. 8. Jan. 1620.

Vehementer probo diligentiam tuam & studium Clar. Vir quod in Historiarum nostri temporis collectione collocas, ne- mem probant alii docti Viri, quibus hunc conatum tum dis acebo, plus quam Goldastus noster, qui apud Caesari- anos propter apertum calamum, haut gratiam mihi grati- am. In Caesaris loco de Magistratu perperam, his praesertim moribus motibus ac temporibus multum observandis, et nec vani- lis, omnium partium Collectorem hic agas quam scriptorem.

Hortleder ad Goldastum Jen. 25. Aug. 1620.

Narrat de Daniele Schneidero cum Stata progressum Jordae sub Actiose aliquantisper, donec is per Senatum Magd. Synd. ei manus deferretur.

**

221

Iussi mihi quamprimum edendam Rationem Julii Pflug

Episcopi Naumburgensis de Republ Germ constituenda
cum meo quidem nihil reperitur de hoc genere
re scriptum Gravius aliquanto nervosius. Tamen vel hoc
ipsius tamen vel quis alius typis elegantissimis exce-
di curet quaeso me invito. Completavi & illustravi
eam notis meis, additis ad marginem numeris & sum-
mariis distinxi. Pro quo studio si aliquid mihi hono-
rarii mihi a bibliopola (qui eam tandem mecum con-
trahet) impetrare posses, esset quod tibi gratias
ingentes agerem. Cupidus enim cupiditate omnium
horum operum historicorum, quae mihi adhuc de-
sunt. Latas Petneri expendendas mitto per hono-
res nostros Onuphrium Panvinium de Comitiis Im-
peratorum alq. Electorum Origine, et institutione, cum
antehac nobis dederit, de eadem re disserentes,
Schardium & Cisnerum. Quodsi eiusdem argumen-
ti dissertationes, vulgo non satis notas habeas, pro
tua in communem patriam pietate speramus, ut ta-
dijs meis non defuturum; Sumsi enim mihi eam re
excolendam.
Coleros fratres, Henricum Petrum & Antonium Sto-
dioum Lubecens. Consulis filios commendat, atq. Am-
bierni Pari scripta ab eo dicit communicata.
Reditum Oratoris meae de Lege Regia, a te fi-
ri poterit aditae & correctae praestolor.

Goldastus Hottlederi.

Quidnam rumen me et lentum insedibile occupati-
ones continuarunt, quibus in respondendo de Im-
civitatibus nonnullis et Principibus rebellen-
aestatem distractus tenebar. Quod superabat tem-
poris, libris istis, quorum Exemplis te, mihi carif-
mum est suavissimum caput undeuno absolvendas
fuit. Simul et oratio mea de Lege Regia scripta
in qua me inquisire nondum licuit, faciam tamen
ut propediem sententiam meam intelligas. Quam
a vita quam primum pretii fuerit, & anne contra.

charissa, Vtinam et Suecia Latine scripta aliquando
exculpserentur! Et coruleis istis Oleni gratia, qui tam
pretioso munere Reipubl. horestare voluerunt. etna
in Dania & Suecia editis per Lubecenses impetrandis
spem facere audes? Institutum meum quale sit
ex adiuncto hoc titulo cognosces. Hoc primum ex
stigentem virum ac Dynamin alleyi. Hoc mihi ce
dus velim, ab Imperio Teutonico gradibo, nullum pra
stabiliorem operam ei affulsisse. Age ergo, mi Hoyt
ledere, et sollicita amicos nostros qui sunt in alij
partibus ut tam utilem nexum quatenus, sebus
Juis ac opibus chartacis navare pergant tacke
norem dicent beneficiorum. Nunc audi magnum
flagitium. Catalogus alij destinatis Libromm re
gligentia in conventu Deputatorum Augustano
perijt. Itaq nec ille quod ad te mitere, nec ego quod
ab te petere debeam pariter scimy. Tuo studio
nobis ordine quo componere destinas, ad me pri
ma occasione transmittas, deinde in separato
Catalogo prescribas caetera omnia tam Germanica
quorum mihi copiam obtulisti Ex Latinis, quae
tum habeo, quae à Chauvino & Sueij Schmal
calibicis evolvata, Schardius in magno illo Histo
riarum volumine exhibuit. vtinam ab humani
tate tua impetrare & caetera Latina scripta
daretur! Mistura illa prima Constitutionem
Imperialium meam Tomi valdeyanam obscure typo
graphis. Nunc eorum negatu, Ordeis flagitabit
bus separari, vti vides, & Latina Latinis, Germanica
Germanicis Tomis seorsim edituri sum. 222
Belgii Orationem iam aliquot amicorum Advocatus
Korpiti meo Koppio obtulit imprimendam. Ied mea

te tuam praeferre videtur, ubi ad me mieris ut in
spiciat. Volunt enim in presentes libros contrahere
Koli dubitare, quin rem tuam ita gesturus sim
ut intelligas, quanti amicitiam tuam faciam
Lubecensia illa contra Lucam expecto. Sed audis?
casu tibi est cum Lucis Studiosis qui apud vos
degunt, agere, aut meis sumtibus, juris Lucani
gis Statuta aut Regiae Constitutiones sive Lu
cica lingua, sive Latina editae impetrari, descri
bi, aut impressae comparari possint. Anglicas,
Danicas, Hungaricas & Polonicas Leges plera
rum amicorum in illis regnis degentium opera
sacty sum. Solas Lucicas desidero. Nunc hoc te
per amicitia nostra vehementer etiam oro
jam rogo et oro, ut hunc fasciculum cum lit
teris meis, occasione aliqua quae tibi videbitur
commodissima ad Serenissi Elect. eius perferendu
curer operam tuam implorare, cum nemo Resden
tem adsit, cui committere possim. Par et aequum
est, ut cui priores tomos misi, & tertium hunc mi
denegem. Quamvis ego nullum à Serenitate eius
responsum acceperim. Quae sane, mi Hortlede
varia causa sunt, cur opus hoc tam multis Re
gibus ac Principibus laudatum abrumperim, ego
ego, qui nec aurum nec argentum capto ta
tum fastidior ab ea Principe, qui vel solu
tantam causam patrociniari ex officio teneretur
Sed pergamus nos vel de nimitty benemereri
& talentum nobis à Deo commissum rite recte
faenerari, is compensabit salvas conscientias et
recta opera nostra. Cui te commende. Vale & me
amare perge. Francf. 18. Sept. 1610.

Goldastus Hortleder. s. l. d.

Heri Heidelbergā in hanc urbem redij. Ibi Jacobus Schmidelium et Chauntianum cum Gallo D. Camerario Vicecancellario cum numerosis aliis monumentis addixit. Caeterum ad te perferenda curabo. Brunsvigā etiamnum abs te expecto; et alia quoq; fidem mihi es instipulatus. Rudolphi nostri Imperatoris Capitulationem, pacatus sum, multo Carolina illa longe plenioremeam curabo describi, & ad te primo mihi. Catalogum omnium eorum, quae penes te aut amicos tuos Francofurti, Halae, Speydelburgi, Lauenburgi, Lubecae &c. sunt hac tibi rogo ut quam primum accipiam. Nam meorum Tractatuum Index adeo est prolixus ut integrū Volumen conficeret. Utge ergo mi Hortlederē, & curabis hoc. Hadrianum quod mireris nunq; usq; ad metam. Ingrata patria remunerationem mihi meruit, et Deus blandum mihi vitae destinatum non denegabit. In hac urbe nunc edentur Comitis Stolbergij Acta Legationum eius in Dania gestarum. Jam et Liuij Scriptum postridentinum Principum publicatum est, quod simul compegissem cum hisce litteris, si occasio perferendi fuisset. Imprimuntur et Stephani libri de Antichristo, magae vulgares et affamiae putridae eiusmodi sunt & Lancelotti & Paurmeisteri, & similium negatorum quis quidam. Et eas tamen tanti facimus, ut repertis fugitivis maximus adhuc Salaro Cæsareo. Est genus quoddam Chedicorum quos Oculistas appellant, qui glaucomata oculorum tollere memorantur. Imitemur & lauream exoremus caeci illi Dei verum Doctoribus, qui de rebus fidei nihil sani quam Aethiopes Atheni aut Indiani hospites cognoscunt. Ted de his alias. Vale mi Hortleder & Reipubl. perenna. Francofurdi 27. Octobr. 610

223

Hortleders Goldasto vtig: die vltima 1620.

* * *

Sententiam tuam de Germanorum Lege Regia fac
intelligant publice quaeso omnes. Interest enim
patriae quam plurimum, homines nostros ea in re
diutius non decipere. Vt autem Legem nostram
Regiam, ferme cum ipso Imperii natali, tibi
beatissime concedam, ita vicissim nostram L. Reg
am, Lodie non aliam quam Capitul. Caesar. ob
te putare statuo.

Postea ordinem mihi opus de causis belli Germ. seria
dum aperit late. Chittii Iuuen. Catalogum Scripto
rum quae possideat.

Jam quid in rebus meis supersit, index vna mitt
te docebit. Excipio Sola Gothana, quae an tuto
sit hoc tempore publicae luci reddere, quae adhuc vi
uunt filii Fr. Frid. Gothani, quos, tanta est inte
gritatem huius et singularis Electoralem line
am Comitatis, quanta à tempore Solo aequatae
Gothae haud fuit vnquam, ego profecto Historicis
di vehementer dubito, imo vero vt etiam ab ea
iam rem contideris. Hac in de causa malim de
pty ad Dn. Schneiderum V. aut Vl. lineamenta
ab eo scripta Gothana aut plerag aut omnia
et postules et expectes. Chiti enim principibus
ijs seruienti, quae posteritatem Fr. Frid. Gothani
haud fecit ac Parentes venerantes, tali in re sup
petias ferre est religio. Nihil etenim rerum Gotha
rum est in penetrabus, quod non sit itidem in
Schneiderianis.

Pfluginii Orationem de edit Koppius quaero si sit autog
Ego enim non eam modo quae est de Republ. Germ.
constituenda, sed etiam alteram quam habuit in vbert
praeceptoris sui Petri Rosellani winnectim editam
dem, et illam Vrbis aliquibus ita declarabimus vt ho
re his non paucis lectoribus parum vtilis futura
sit.

de Suecicis legibus ego diligentissime cum Nicolao Labinio, Iudice, Regisq Sueciae iam ab aliquot annis in hac Academia alumno, homine mihi familiariter noto. Is adhuc in Suecia nullum jus scriptum fuisse affirmabat. Hunc vero Regem primum eorum institutiones quasdam in scripturam redegisse et edidisse quasdam constitutiones. Eas si publicabitur cum autumno praeteriti profecissem in patriam, circa festum Resurrectionis Dominicae certo allaturum.

deinde de Brunsuicensibus edendis dixi se dicat deliberaturum se, tandem, veniae in hanc sententiam, plurima esse tolerabilia, possey edi, aliquea autem nimis acerba se resecasse.

Inde rogat ne Brunsuicensia sui tomi misereat suam in gratiam, se veri at regens & vesta pericat magnitudo. Postea Valeq; Ratisbonensis Exemplum Latinum Ol. et Gothana à se abdicet quo opus suum continua serie ad illa usq tempora quey viuebant deducatet.

Goldastus Hortleder S. P. D.

Ex iis quae super institutis Tuis & ceby Imperatoris Brunsuigiacae Gothanis perscripsisti, valdequam adgnoscebam eodem mihi ante me praestitisse gesta, ut scripta prolaberemus sim per ingratum transitura, ut malim caput quam dicta pendere. De Suecicis beasti me: Desidero operam, ut de pace illis promissa effecta impetrem. Valde doleo vices Imperialium meorum, qui iam testam repulsam in tanta aula tulere. Aliquando me fortuna fortuna vicet, et a tam laudata Reipubl. studiis Principem ingratitudo retraheret. Si autem aut argentum amorem, tolerabilius ferenda fuit repulsa. Nunc quem nihil praeter testimonium industriae à principio Reipubl. capite expetisticam, quam aequa fuit repulsa, tute aestimare potes. Haec quanto cum 224 planso ac inbilo hodo audient aduersarii, qui iam

publice mihi obiectare non sine insolentia aussi sunt
mei apud Principes nostros contemptum. Ita tamen
fide ad Dr. Chosenum scripsi, cui primis mundin
Exemplaria operum meorum misturus sum. et si qu
quid à me expectare debeas, ex adiecto tuo Indic
cognosces. quem cura todes descriptum ad eum
Chosenum perferri. id enim tu gratiâ cum exis
nativis, meae, commodo facies. Barthius noster ub
est. ubi est? an Gallae? iam Lesquianus est
quem nihil ab eo litterarum accepi, has mihi
ad eum perferendas curabis. De foedere Schma
caldico & mauritiano iterum fidem meam inte
pono. Vbi exemplarem hanc replicationem a
nerit, Jesuitam absolvere, Executorem in aula
Palatina, et simul illa pro te exigam. Reliqui
decoris & mei periculo fieri velim si ad Dn. Phil
Camerarium Jo. Vicecancellarium & Landg. Hessen
à Hessingen et ord. Equestris Capitular. aut Dn
Rittershaus[en] litteras perscripseris, quas Ego curabo
Ego quoq. pro pedicem ad Dn. Schneidewin. Spigelium
Scholarcham Primarium, Colens fratres, litteras bene
longas dabo, cum et ad te mittam. Nunc enim
tam occupatus, distringor, vt vix liceat vobis amicis
quod dici solet, scabere. Interim omnibus et singu
lis ex me salutem nuncabis cum Exemplaribus
Acti Parisiensis. In assignatione eorum quae adhuc
penes te extantia mihi offers, quinq. Tract. Selecti
nos non desideres, caeterorum desiderio quid tu debeas
me dubitabit. Putant omnia me colligere et proinde
invulgari; et fercenta penes me sunt, quae primum
te meo usui servantur. Itaq. hoc inter nos agamus,
ut ubi tu scriptum aliquod acceperis ex re pari
ipse, cum adiecto indicio an edi debeat vel non,
quia de cauta. Idem te Deum mutuabis, sed hac
conditione, ut scripta ad finem quae Dominium redeant
quod publicare mihi tu tutum est. Nunc à me ad

ejus Juliacense Scriptum nuperime impressum; Habui
de eo cuncta Dr. Illi. quos amice petenti communi
et omnes simul eos volumine curavit imprimi
quod et ibi inceptum audio. Tum tibi Exempl. stri
pulcri & Dr. Langii. Utique insuper VIII. Exempl. de
creti Brixiensis, ut inter eos quos dixi distribuas:
sed et unum meo nomine offeras. Splendid. Dn. Gaspari
Gentleben dum honorifica & officiosa salute. Utique
etiam faedus Regum a Pfeffero illustratum item Bur
gundi ed Flugii in Comitiis Ratisbonensibus
1582. fol. per Electum quod omnino fotum inseri
uti decet, aiunt nostri Practicantes, sin; ne mitte
ut meae Collectioni inseram, est enim dignissimum
quod repetatur.

Was dann anlanget unsere Clevische Bonn der di
sen Churfürsten, dann ich auch als Thumann
daselbe in Acht thun, Bonn nicht bergen, das Sie
von der Churfürstl. Gn. gestellet worden
abzuwarten, dasselbig zu sparniren nicht
rathsam. Wie aber Ihr Fürstl. Gn. selbst dem
Hr. Gn. nicht gelten noch wollen abschlagen. Bitte
lassen abgehen, dadurch vermeint auch Ihr Gn.
meine Calculum zu comprobiren meiner Lehr
nichts nie selbst nicht allerding Ihrem bösen
gedacht, und sie ein Christlicher Friedfertig
liegt stehen. Verwegen wollt Ihr, als man
günstiger Herr und Freund zu Ihr
Hr. Fürstl. Gn. in meinem Namen nicht gebe
weiter Reverenz und anerbietung
Ihrer Gn. demütigen gantz willigen Dienst

Hortledens Goldasto.

Ob remotam fidem quam in Brunsuicensibus tibi adstrin
xeram ingentes gratias ago. Editionem Gothanorum non
quidem ideo dissuadeo, quod famosa ea sint, sed quod inde
editio armina domus saxonicae à te abalienata.
Postea indicat quod ad remunerationem ab aula Electora
li nondum optatam spem deciderasse.
Caspar Barthius ob huius pestilentialem, qua infecta
fuit hyems praeterita Italia non prout illinc latuit.
Jam vero id quod nuper admodum inopinanti alium
litteris suis advectus, studiorum gratia se est alio rece
pturus.
Conciuator aulae Vinariensis — aggressus est scribere
harum editionem saxonicarum Historiam Ecclesiasticam
in cuius rei rerum quicquid est ubique scriptorum vete
rum eo spectantium perscrutatus & collegit.
Illud desidero, quod adhuc ignoro, quo hodie in statu
Duarij Rustembergici, Chendarmeriale? quod olim
Stephano, quidam Besoldus in lib. de Appellat-sibi
ex Austriacum! Adiuva me obsecro Goldaste.
De Capitulatione Imperatoria edenda quod sensi, ta
men vereor negas id esse contendis mihi applaudam mer.
Cur enim nobis non liceat, quod olim licuit in diuulgan
da Capitulatione Caroli Sleidano, etsi nomine eiusdem
autoritate, tibi denique ipsi. Cur non imitari Romanos,
qui profecto suam R. Rey non ita patiebantur
esse secretam, ut nemo, ne quidem sagacissimus
tenorem eius subodorare posset. Etiamtum est
etiam inter nostram vocationem & Carolinam illam
differentiae? Plane non ignoro, quae in occultandis
rebus eiusmodi sit Germaniae consuetudo, verum
et illud scio, quod status nostri hodie grauissimi
ipsimet Germani, quod è scholis in aulas promoti
mus, Reipublicae plane rudes & imperiti
tae inflati tamen quadam scientiae persuasione
quodq; deinde in regenda Republ. grauissime aberra
mus, nostra ignorantia velum Reipublicae misceamus
ed omne adscribendum iis, qui non patiunt ea in ele
tos prodire, e'quibus solis recte informari inuentus

ac valere nisi tabulis a ntiquis ad ipsa rerum argu
menta recte adhiberi possit. Quapropter nisi tua d
lega diculentissimus hic eam Commentariu aliquan
ab Haiminsfeldii Germaniam heroidas, non est quo
desperemus iniudicate effugitivum spes.

Dat. den 3. Martii 1611.

Sequitur Epistola Consil. Vinar. qua Goldasto XII. thale
ros transmittit per Hottledern tradendos pro Capit
latione Rudolphi II. communicata.

Goldastus Hottledero.

Vicecancellarius Palatinus Catalogum mihi ostendit
suorum monumentorum, ex quibus ingentem accessi
onem tuo instituto coniunctionis: Video enim quam plu
rima tibi adhuc deesse. Ut peccata maturabo Bua ca
pitulationem ad Heidelbergenses, ut quicquid adhuc d
fit tibi impetrem. Ex
In Gothanis selectis atq expendis idem Jesuita
rystitutum legis, quod tu in Brunsuicensibus praesti
tisti. In primis desidero libellum cui titulus: Augusti
storij Lapovniad responsio, opposita animadversionibus Gre
almi Grembachii 1607. 4.
Feliciorem voluerit alius quidam Stanislaus est qui
instituit, cui mea omnia suppeditari. Nolo de me tale
quid autumari, qui pars ipsorum actorum fui.
Civitatis Gastarbiensis scriptum per me libet operi tuo
inseratur, quamquam magis instituto meo inserviret, si
bec enim acta singuli Ducum Ferdinando Imp.
super eius restitutione, quae ad Collectionem tuam ma
xime attinent.
De Capitulatione Imperatoria non omnes tecum sen
tirent si publicaretur. Nec res caperet periculum
si quis eam extrema offensa Imperatoris conten
deret, cui manus longae sunt. Si scires quo animo
Ita, cui Collectionem meam accepit, de quid Comitia
tui Caesarei & Fiscalis in me intentarint, aliter in
dubio sentires. Vale. Hag Iustinebo, dum alia frat aeneo
conditio. Francof. prop. die Paschatis 1611.

Goldastus Hortleder.

Rectissime mihi redditae sunt & Illustr. Principis Johannis Ernesti et tuae pariter litterae, cum fasciculo antiquorum quorundam monumentorum quibus rem Imperii nostri non nihil illustratam iri confido. Quae mihi Illustrissimus mater, dubium num causas deliberandes proposuit, eas cum studiose tum diligenter effectas ita continuabo, ut & rei magnitudo aby dignitas requirit, et ego quoq; operam meam obsequiosam Illustrissimae Dominae nostrae tandem rejecta cumulatam - Iquidem dum tam mihi esse hanc occasionem, non modo studia aby obsequia mea, quibus me principum gratiae ac benignitati debitum, rexerunt dies lenthio, verum etiam industriam ipsam in tanta Praymatiorum nostrorum ignorantia declarandi, vehementer etiam aby letor gaudeo, mihiq; ipse gratulor. Ut autem Deus quam ego methodum praecipue in consultando recutiendq; sim, primam quaestionem ordiar, ab institutis majorum nostrorum & consuetudinibus de suum finibus proximi agnati decernentibus quas deinde et principum Exempli & sapientum rationibus illustrabo, inde ad iuris ius aby ad casum absolute propositum. Alteram quaestionem agitatam vidi in causa Aquigravensi Donaverdana Juliacensi &c. de qua quid mihi videatur, vel adjecta appellatione vel admissa breviter indicabo. Quo autem tanta controversia & majorum gravitas & certitudo exemplis tutari possit, Kal. Aug. Heidelbergam profecta haec ea de causa constitui, ab Palatina documenta coram aut a Cancell. Christophi Von der Grun mei peregro studioso, aut a Consiliarijs quibus ea negotia incumbunt eruam. Qui enim poterit hanc aut jurisfectionem aut Expensam Illmorum principum ergo magistratus, persuasissimus esse velim, me jure illorum commodo nihil non velle. Quibus haec tantum contendo, ut Alma mater, Dna mea Clem. tantam meam clementer indulgeat, quantam res ipsa requi-

rit quae nec torrentis vigtur praecipitari, nec tempe
lese patitur peragi. ff. Francof. postridie Johannis B
ptistae 1611.

Ex P. S. negat sibi mitti Gomum II. civitatis Brunsu
gensi in qua multa documenta, Panegyricum in
reditum legatorum ad ducem Pomeraniae Lubec. typis
Alberti anno 1603. Fundamenta & privilegia Imper
torum Societatis Hanseaticae y Bürgermeister Lübeck con
Societatem Hanseaticam se dare indagasse scribens.

Idem Hortleder Heidelberg. 16. Jun. 1611.

Cur hoc sit nostri. Diploma Caroli IV. Imp. et VI. E
lectorem in causa successionis in Electoratum vigente
inter Rupertum Seniorem Patrem & Rupertum iuniorem
nepotem iam exscripsi. Hodie exscripturus sum Testamen
tum Philippi Electoris, in quo frater Friderici V. Elect
substituit Ottone Henrico nepote heres & successor
designatur. ff.

Goldast. Hortled. Francof. 30. Jul. 1611.

Mitto responsum ad eas dubitationes, quas Illustriss.
Princeps per te mihi proponendas curavit. Non per te
pri eam quam nuper scripseram exposcam relam
quod mandatorum fines noluerim transscendere, quae
morem tantum Palatinum requirebant. Eum dili
genter annotavi. Cumpliss plenissem si tanti sum
mihi suppeditati fuissent, unde scribam calere jus
jem. Intelleri tamen vestram Vinariensem ofanza
ria sub ea maniby Palatinorum fuisse, & quidem fre
ci nostri, qui rerum antiquarum est omnium
peritissimus. — Affinis tuus Barthius nunc in
hac urbe degit. ff.

Hortled. Goldasto 7. Septbr. 1611.

Narrat se inuenisse Lubecae Burgermeisterbuch rerum Hanseat
menta et rationes foederis Hanseatici quae Gold. fundamen
menta & privilegia appellauerint. Subiicit: Est pane
gyricus Stephani Batorii habiti non potuisse cuiq
rei rationem hanc esse mihi dixit Cathenius Lubecen
Colens, Lubecensis, quod Exemplaria omnia a Sena

te Patrio cenata et Jeu Vulano seu etiam tineis
vel blattis destinata sunt, autore Chaseripio pro
nus ad scribae officium qui functus est deposito. Ut
ego sane praeclari aliquid et inauditi in ea o
patrone contineri mihi persuaderi non possim. Ac
confirmor scabello Brunsvicensi, in Hanseaticus
edito, in quo bona pars huius Panegyrici refer
et perstringitur. Tomus II. actorum Stomagialium
civitatis Brunsvicensis habetur in isidem actis re
cusis in fol. apud vestrum D. Zachar. Balthenium
sed suppresso nomine, quod ejusmodi scriptis fatis
est a 1603.
Peregit se opus suum de causis Belli Germanici ad
exhibendum elaboriste.

7. Septbr. 1611. Goldastus Hortlederi.

De mandato Principis meae Illustriss. tibi Gratias
Goldaste amice Nobiliss. in illa ipsa primogenitu
rae controversia in qua iamprideu exploratum est
tenui consilium Dn. D. Henr. Rosenthalio datum es
se negotium, expediendi quidquam in nomine vel
principum absq. Ea in re D. Rosenthal fortasse
usum esset tuo consilio auxilio & opera, ei deesse
nolo, sed promto animo tenui studium addicam
praefata Dna mea Illustrissima, Clementer à te petit,
& contendit &c.

Goldast. Hortleders 8. Sept. 1611.

Misit ei nonnulla pro Opere de causis B. G. ex Bibl
D. Frid. Faust ab Aschaffenburg.
Ei litteris missis prima quae occasione gratis velim
agas, simulq. significes, fuit petitio tua nostrae ami
citiae, ut curet apud meliorissimum Senatum, qui
me sibi commendatum habeat, cum quicquid Senatui
facturus erga me sit, id Illmae Principi gratum
fore. Nosti populeam statum, & quo erga exules
homines interdum soleant esse iniqui, & illud nosti.

Goldastus Hortleder Francof. 1611. 20. Septbr.

Necessitas (ut video) mihi mandabat, ut excurrere ex
Norimbergam ad conventum Electoralem. Quae res (ut
et negotia ista mercatoria) faciunt ut voluntate mea
tardius Heidelbergam adire (pro illustrissimae Principis
nostrae negotij expediendi & deproperandi) queam.
Haec tamen dilatio in mora erit, si vita Dmus fuit.

Jo. Hortleder Norimbergae 26. Oct. 1611.

Quod me nuper illustrissimae Principis nostrae pro-
mis tuis litteris rogasti, ut quod à me Dn. D. Rosen
thalius nomine eiusdem Principis petitum esset
id negotium sine ulla cunctatione in me recipere
velem, feci tum libenter tum obedientissime. Hoc
est cunctari me omnino mora reposita in hac re
ut Doctori Pruckner assistarem. quem nec in hac re
be offendi, nec indagare possum, quod à me expedi
endum sit, non sine ingenti animi mei moerore.
Nescio an mihi illudatur, an vero id agatur
ut tantibus laboribus vitam hanc vitae aspi
us nos post fiam. Utinam quidem esset hic occurrere
ut Chokanchdam Electori Brandeburgico offerem,
et gratuitam Thedam Hanoviam Consilium
obtulerant. Sed hi intra tres, denum septima
nas iter suum instituent: et ego regis duxi
mandatis Illustrissimae Principis nostrae non continuo
obsecundare. Quid nunc mihi faciendum est: cura
quaeso ut quam ocyssime intelligam, ut & mihi
res tuas vicissim, & ego materiem me recipe
re Francofurtum queam. Interea valete feliciter
hospitio me ad civem quendam conferam. Literas
a tuas inscribes: Ehrn Hn. D. Clemen Hortleder
Deinde si tibi salus mea curae est, da operam ut
expresseris, unde tantum & expensarum reparat
sationem expectare debeam. Ob ij die Expecta
Gedel voller Ruf Ulmer Thaler, wer ob ij in
dieser Stadt dergleichen voller gutärtig liegen &
die rechnung nach Lust stunden. Nam sine pecu

nia vna possum Francofordiam redire. Et ego hoc
Exemplo doceor, non tam facile in posterum si
ne certissimo Principali mandato vsby me tabby m
mittere, cum totos X. dies hic mihi in molestiis
simo otio degendum fuerit. Vale & quamprimum me lon
gas literas de vsby quae hic tractant expectabo
Quam vellem ut aliquando F. F. G. vnum tempus Hom Zu
stand erlebt zu gemeinem tayl aus der Lange
Verschreiben.

Ex Aedib. Norimb. 1611. 6. Novembr.

Super scripsi interea Christoph. Rhegius huc appu
lit, & rarissima quae gemmea monumenta ad in
stitutum tuum facientia secum attulit. vtinam (quod
super vorgeeverebar) mihi pecunia suppetat, vt postea
Jam ea describenda in gratiam tecum curare, sed
tam propter nimios sumtus evitandos remittam
Francofurtum, Hoc tractatulum mitto, quia vi
dei in tuis non exstare integrum. Volebam Lyla
tum tuum magnatiby suis vsby videndum, vt ita
aliquam librariam emendicarem, sed movere a
nimi. quam ex fraude in quam me conjectum n re
gotio Principum nostrorum statim, ita me conturbat
vt nil agere possim et omnia mihi ingrata aby a
mara, quae utcunq sunt, accidant. Scribo iterum ad
Principem nostrum, ut in posterum de eius reditu
tute certior fim. Vale.

communicirt per Authentica a Serenissa Landgravia
Vidua Hessi darmstatina Jn Elisabetha Dorothea
nata Ducissa Saxo-Gothana mense Maio 1706.
cum essem Butisbaci.

Von Gottes gnaden Dorothea Elisabeta Hertzogin
zu Sachsen gebohrne Fürstin zu Engelland,
Landgrafin in Hessen etc. Wittwe.

unsern gnädigen Gruß zuvor. Hochgelarter Lieber
besonderer, uns hat in Vertraulichkeit der auf Hoher
Cayserl. Majestät in Vormundschafts vnser Sohn
den Printzen Hessischen Regierung verordneter

Von Gottes Gnaden Dorothea Maria
Herzogin
Hochgelahrter Lieber besonders Lieb und
sagt Ihr an auf Ihr Schreiben
ung Ihnen allbereit aufgetragen
stellen, und wir memoriren mit
gantzt auf gelegt allen Ernstes
werck und Verfahrens halben
nuer aufgeschlossen, Verneyung
gelassen Bericht über etliche
deutete Dubia samt denen
dem Heidelbergischen Archivo
3. 4. & 5. Ihnen
wann
Obrob wir dann Ihre
Gerichtliche Verfassung
Lande
der Ihnen
erforderlichen
über die allbereit
eine Inquisition
wol Ihr
Ihnen gnädigst
in gnaden
auf der
instrumenten
gen, und
lich und
gehorsamen
Effect
genitus
auf
Zu communiciren, ganz willfährig und
nerseits gemeynt, derentwegen wir dann
auch besonderen Gnaden
wercks
nen
nuer
mit
gesetzt,
gung nach,
Verzeichnus
Ihre
Ihnen
Ihnen
Ihnen

streck, sondern auch ob a caesare male informato
ad melius informandum, oder an wen sonsten dinner
oder mögte appellirt werden? und were Vorstendige
in rechten zue thun, angezeigt. Gedachen Zu
Pfaltz gesetzt mit Einführung etzlicher Exempeln d.
rechten Verstandt der gulden Bull, so weiter
clar ist Lemet, Jedermann lesen.
Nachdem auch absonderlich etwas zubesorgen, das Ihr
wegen der Pfaltz rechte, darauf die Churwürde
angezogen stehet, wie nemlich Ihre unterthenigen
Gebrüder sie in Pfallentz etliche V. gebrauchlich
gewesen, das Königl. und Churfürstl. Rechte wurden Zu
Gutt der Erledigung auf den nechsten und elte
sten agnaten Konigen V. Pfalzen, V. der nechst
altorst dem Churgraven praeferiret werde.
Darum dann Pfaltzgraf Otto Heinrich in folgung
der Ehe ob noch Ihnen an Pfaltz einiger Gerechtsame
und Rechts Ihrer Gebrüder Pfaltzgr. Wolfgangen auch
Philipsen auf in Pfaltz sich Churtragen 1561. 1562.
so der Neuburgischen Ihr Lauingen 1611. gedruckten
Ehelichen Beschaid einverleibet, Pfaltzgraf Otto
Heinrich Pfaltzgraf Wolfgangs Sohn gesetzt
wird.
Und ist also dann zu unserm Vornehmen Ursach
schon zu Eger V. Constanz in Berathschlagung auf unser
Churfürstl. nasdan sad describendum Ihr Land wieder
bringen, ob weiter und nach reifter Berathschlagung
nöthig sie überschicken nicht unterlassen. Dagegen
sind wir wohlmeldt der gnädigen Erbietung, solche alle
mit willigem Hand gnädig Zu vernehmen, gestalten
wir uns dann inmittelst der allbereit gesagten Hoff
nung zu Gott versehen, Ihr Churfürstl. Gn.
wollen bedenken in Gott Zu Ihrer und unserm Lande
Nutz und Wolfahrt, auch Ihrer Churfürstl. Gn.
selbsten, und dahin Zu forderen Pfaltzgrafen und
Vorlag 10. Thaler an 8. Ducaten ufs. Zuziehen ubersenden
und wir bleiben auf Ihnen in Gnaden wohlge
wogen. Dat. Weimar 31. Aug. 1611.

231

Fragmentum IV. Epistolae

Datum Wienar N. Febr. 1612.

Postscriptum

Wir haben uns zwar sonsten freundl. zu gehrn
Ihr. L. gnädigst, Herrn Christian Fürsten zu An-
halt Churfürstl. Titul selber, sowol an den König
selb der Königin zu Ungarn und Behaim Mayt.
Ihnen nun verwichener Neujahr accommodirt
und wie bisher also auch diesmahl ingleichen thun
und verhalten.

Als wir aber wir sonsten nicht unbillich be-
fahlig, also wir dergleichen Annehmung d. Titul
mehr Zeit mancherley nach Notdurft und Gelegenheit
Ihr. Mayt. Favor wohl thun und geben dann andern
Orthen Gnaden und man sich sonsten damit tra-
gen möchte: so wissen wir nicht allerdings und bey dem
Chur- und fürstl. Hause Sachsen, als in der Landtlag-
ung d. ungezweifelt, allerhand anzeigt und etwan Ihr.
Brief, sonderlich praeiudiz und Nachtheil demselben
verursachen. Derhalben Ihr. gnädig, ihr wol
Ihr. auf den Titul und Prädicat selber mit unsern
Rath und Lieber getreuen Herrn Leander Ruggeln
zu Prag, dem der Stilus sonder Zweifel wohl Ihr.
damit Verfassung Nachricht, darumb wir auch
2. Original-Schreiben an die Königin, die eines
das andere in Contentis ist anders gezeichnet, das erste
auf maß Fürsten Landtlag-Styli, das andere sonst
andrest. anderen gemäß, welches wir Ihr. überant-
worten am Vortrag bigsten und nemahlichsten Ihr.
dem wir, derselben Dienst und Lieb. sind. Ihr. auch wir
übrigens nicht dienst nenen. Wir Ihr. Credentz an die
Königl. Mayt. mit beyhabenden Instruction.

Ihr. M. gt. Frau Mutter.

V.

Von Gottes Gnaden Dorothea Maria &c.

Unsere und Hochgeborne Liebe besondere, wir haben aus
unterthänigst. Ihr. freundschaft den Tod ihres geliebten
Gemahls, unsers sonder Herrn Bruders Herzog
Friedrichs, Pfalzgrafen bey Rhein rc. Herzogen in Bayern rc.
Churfürsten rc. wie auch Ihr. Liebden Ableiben
Ihr. Gemahlin, unserer freundlichen Schwester Herzogin
Elisabeth, Pfalzgrafin bey Rhein rc. Churfürstin rc.
Geborne Landgrafin in Hessen rc. Ihr. Liebden Kinder
Herrn Vormündern, Regierern und Landen, hochbetrübt
zugeschrieben, relation rc. Ihr. Mayt. Schreiben

die ältere Posse, neben etc. Vetter Fürst, Altenburg
stadt beschrieben, und erfordert, Ihm meinen rath und
befragen, ob mehrte das Churfürstl. unrechtige Lüneburg.
decret des praecedentz halben, neuberg fürl. Hofman
zum preiblitz und Kayserl. dahin practiciret und
effectuiret werden wollen, dagegen er vorgab sie
mit gnaden, ihr wollet und aber verstandig
gebachten, was der angesetzten tag sowohl
andern, wissen wir uns dagegen bey allen fall
gebührlich, sondrlich aber unser rechtliche Meynung
und darüber zu Papier bringen, wann fürstl.
Altenburgl. theil die possessio wolte vorgriffen und
behauptet werden, mit Anzeigung dass sie darinne
biss das decret umbgestossen, oder besten ein andre
ausgeführet und erlanget zu haben, viel zumal die
postes auf ex inutili sententia acquiriet, die cassa
tio von der Kayserl. May. an die L. N. zu befehlen
information von etlichen Rechtsgelehrten gewisslich zu
macht und abgestanden wird, und ein possessor bey
Kayserl. decret zu possess gedrungen dahero muss
gehütet werden, so wir selben Churfürsten bester
massen zu begegnen, Wittemaland nachdem die
sich offtl einigen postes mit mehrern gestandig gemacht
von dem Kayserl. decret allerzeit abzudringen, weiter
wieder die darauf erfolgte actus inhibitorii, Ver
stricket, und so zuth man gebraucht, nuhmehr gel. Pöse
vollbrachte rechte Salviret, Churfürstl. Sächsischen
Churf. Interpositen an L. N. erfolget, und die Sach
auf unsere Appellation N. querulirten beym Kayserl.
am nechst gehaltenen Reichstage als eine gemei
ne Reichs-Sache auch neue angenommen werden
auf Zusprechen die ninge Landschaft nach dem decret
niemalen, Zusammen kommen, und dem decret
collationirt, auf die Rath so sie der possess nehmen in
mittlag beyderseits Vormundschaft Kaiserl. Mayestät
Zulagen, wollen und darüber ihr Gutachten
der Post wir gedacht unser Unterthänige Meynung.

erkennen und zu gesandten, denen geschichet unsere gnedige
gefallen, und wir wollen d gegen auf in allen
gnaden, damit wir auf ehnadab gantzgan, dan
Charles verbleiben. Datum Weimar 27. Martii 1614.

J. M. f. z. D. N.

VII.

Von gotts gnaden Dorothea Maria
Pfaltzgrafin bey Rhein, des heiligen Römischen Reichs Ertz-Truchsessin und Churfürstin, Herzogin in Bayern, Gülich, Cleve und Berg, Gefürstete Gräfin zu Veldentz, Sponheim, der Mark und Ravensperg, Frawe zu Ravenstein, Wittib.

Unsern gnedigen gruß zuvor, Ehrnfester, Hochgelarter Rath und lieber getreuer. Es hat sich vor etzlichen tagen der auch Hochgelarte unser lieber getreuer Herr Johann Conrad Freher der Rechten Doctor, Churfürstlicher Pfaltzgrafischer Rath und Hofrichter zu Heidelberg gegen uns dahin vernehmen lassen, wie das er seinen vorigen Hochgelarten Herrn Praeceptorem den Hochgelarten, unsern lieben getreuen Herrn Friedrich Sylburgern, seliger gedechtnus, unsern Frawen Schwager, Rathen und Historiographen, auch darzu in Kaiser Maximiliani des andern Regimenten Pfaltzgrafen Bibliothecarium zu Frankfurt Anno 1576. von seinen Ehrnvesten, Hochgelarten, unsern lieben getreuen Herrn Johann Wilhelm Stuben, Churfürstlichen Pfaltzischen Rath, in specie auch die A. B. Laden Frankfurtischen de Anno 1576. von Kaiser Carl dem IV. gegebene Privilegia, darinnen einem Burgkrain de Studio Heidelbergensi Electoralem zu declariren, sich auch Burgkrain Conjunctim Nachsetzung erhebt, ob solche Dedicatio also Hochgedachten unsern geliebten Herrn Ehemann seligen, oder meinet, dem allerdings allein am gehörigsten gehört, gar nicht darauf stehe, dem die letzte Ehr und Nachrede Sylburgen zu lassen hinterstellig verbleiben. Hierüber hat sich auch gemelter Herr Freher unterthenig erbotten, unsern in der beschriebenen Praecedentz und Prinzipientur. Das vorgenannten Johannis Pistoris Abwesend mit seinen noti auferlegten Stücken, allerdings nach laut und Inhalt seines vigangenen an gedachten unsern geh. Herrn Praeceptorem gethanen Handschreibens, dessen Copey, so das vorgemelte Handschreiben ist auch beylinden, verbleibt.

Nun haben wir wie mitleidentlich der unsern nicht gedachter Freher seiner ersten die Schuld der Abtrag bezahlet, und wir dasselbe besorgen müssen,

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

d wüste selbst allerdings nachsinnen bleiben, und zuletzt
gantzlichst tractaetlein unsern baaren ältern vnd
dem Eltesten Sohne allein dediciret, wo nicht
Abermahl mit gantzlichen Rotis Baaren Pretio und
Zugehörigkeit verdacht, als bagehren wir gnädig, ihr
wollet uns erkundigen, ob sonsten Fürstl. Darmstädt
Lib. Leben oder Verwandte Herumb etwas abstehen
Exemplar, oder Baare Bücher vor D. Jacob abgeschrieben
facet mit ihnen etwas vorlassen hätte. Und im
fall sie erstern dann etlichen Exemplaren, solchen ab ihr
sonderbaren Fleiß bekommen, und ermelten uns
anhalten, weil angezeigtes tractaetlein denen
Exemplar gantz fertig, als auch obbemelten Pretio
Schreiben abzufassen, schon unter der Presse sey
mögen, daß sie [illegible] die dedication für sich setzen
auch hiebevor unsern Abermahl, sie obgedachten Baaren
Pretio dessy zu Handen und notiret aufsuchen,
daran gottgefällig nicht allein sie gnädigen wohlan
sondern es gnädigst und auch sie begnaden und
nützliche Nachrichtung, und wir wollen es gegen
uns sie in gnaden gnädigst erkennen
Datum Weimar 20. Junii 1619.

Dem Ehrsten und Fürgelarten unserm Rath N. der
Stadt Leipzig

Hortulano Goldasto. in Wenedig ad Reinhardi
fontem November. die 10. 1611.

Goldaste nobilissime & amicissime. Ex tuy pia rei memoria
jam enervisse mihi plenis persuasum habeo. sunt enim 8bris
nembr. die 2. ab Illustriss. mea Dorimbergam ad te mea
jae cum pecunia litterae, quibus significatum fuit, quid
quid prolixe Vngarius mihi impenderes, id omne prin
ipem sine omni mora persoluturam. Hac dubito quin
indigenti tibi credita sit ab aliquo ex notis suae diligy
pecunia, cuy promissioni principalis fiducia.
Verum quid literae ad te Pinkeys scribat, negligentia mea
usabili Advocatorum nostrae causae contubernalis edoc
ex ipsius literis ipse cognosces. Quamquam haud dis, an

nox tibi valde inmemodum & molestum futurum sit
hyemis tempore, studijs tuis relictis, tam longe ad nos
excurrere. Spe tamen egistimo, tametsi adventy tuy
longius protractus fuerit, moram expurgari posse. Ch
do id praesignifices, et venias sat bene tuo hem vrsilio
a Principe in primogenitorae causa desiderate. Id quod
mnes omnium Electorum & Regulorum regulas & fa
lentias, ad causam non priuati & Romani, sed publi
et Germanici ceris [illegible] tu rectissime iudicas, facile sup
ralterum esse, iam dudum praedixi.

Cum hic Epistolae finem facere velem, annunciatur mihi
de mandato Illustrissimae, te esse submonendum, vt pro
te ipse velis anniti Heidelbergae, quo tibi fiat originale
rum de quibus ante scripsisti copia. Putatur n. Illmus a
Serenis. et Admin. Palat. si stiret in cuius vsum & ad
quam causam isthaec desiderares, copiam habenti anim
non facturus.

Goldastus Hortleder. Norimbergae.

Sane ita est, valde me angebat contemtu ille quem suspica
bar, qui tua opera quam diligentissime est emendatus.
Quid autem in articulo Praecedentium Electorum
expediri possit, ex literis ad Illmam principem nostram
datis intelliges. Ad eandem scribo quid tamen in hoc
orneata gestum fuerit. Palatina vltro citroq; scripta
quae proximis nundinis prodierunt exemplaria mitto qua
rum. — Dubitantia vix est vt quicquam integrum habe
re possit, quemadmodum ego colligi. Sed hactenus expe
ctui sententiam definitivam, vt acta omnia essent ab
soluta. — Johannes Fridericus Faust ab Aschaffenburg
nobilis esse valt, et privilegia parentum Imperatoria
iactitat. Vtq; Latine ad eum scribes, & nobilem sal
tabis. In inscriptione prohibet se nobilis. et clariss. Vir
Dn. Jo. Frid. Faust ab Aschaffenburg Senat. patricio nob
Rei Reipubl. Francof. Ita expensis accepi xxx. Ducatos
tantum non computauit. Et aede mihi ne ex animo
dolere omnes. Iuuat qui vanitas & inanitas elocantur
ut in hoc itinere factum est, in quo nihil ad expectatio

rem meam, et principum nostrorum vtilitatem effectu
est. Das ist war. Ich hab den fürsten zu gutem auch die
sam tag nicht faul gelaent / das were abgeschmackt in 3
worten, quam in scholis per XIII. annos. Jam didici
quid fabre debeam futuris Comitijs Electoralibus. Quam
tum expendemus in transmittenda schedula dij viri
labo. —
Res in eo nunc versatur, vt cum Illustri Marscalco
pappenheimio ab Electoribus expetito Ratisbonam pro
ficiscar. Quae profectio praeter mentem animi
mei futura est, nisi humanitate Palatinorum nos
me excusare poterit. Causas gravationis meae si reptu
rum legisti suspicari potes. Serenissimus Hungar. &
Bohemiae Rex operam meam expostulat, Illustrissi
mus Palatinus accersit, adhuc res est. Ego deliberabo quid
de re publica futurum sit. Raptim. VIII. Nov. 1611.
Goldasty Haberdes Norimberga.

Cum Christophoro Pflugio, Consiliario Holsatiae Gubernatori
si super te et institutis tuis voluerit, suis. Si tibi omnia
sua offert. D. Philippus Camerarius huius Reipubl. Consil.
eandem operam offert in ij communicandis quae per
nos se exterent. Si non videbit consultum, vt Rationaria
Reipubl. dedicatam eas. Rationibus monetur, quibus ego
facile acquiesco.
Porro ad causam Illustrissimorum nostrorum principum ex
actius tractandam opus est declaratione Imp. in Rebus
quam declarationem in Archivis Saxoniae extare, Hes
sen et scripta Palatina memorant. Sed et generalem
Imperatoris, qua Haldenburgi nitrantur & decretum
ablicum a, quo appellatum est videre desidero, vt
ex tenore eam ipsam (ne fallar) cognoscere queam.
Haec tam cito ad me perferenda tabellis, quam vole
salutarem operam Principibus nostris naturam. Ea facile
nus es leaturus praestitit. Quod ego extrel in hoc peregrino
carissima hac et flagitatissima annona subsidium ale
re non potuerim, cuius auxilio in describendis tabellarijs
quem ego nunc conduxi, ne quo esse aliquod impedi
mentum debeat, quod obstet. Et tibi per animae

meae conscientiam affirmo, neminem adhuc ex omnibus Principibus fuisse, qui mea opera usi saltem egregiè repraesentarint. vt si aegre molestèq in posterum procedam, nemo mihi vitio vertere debeat, quod minus festinate mea non est / sed vt tuto, tandem quoque prestare potero. Offendi quoscunq Principes, quibus per ejus operam meam Deo gratia. At Illmae Vestrae vicinae eiusdem, Principibus vtpotè non commodare impium foret, haec conscientia mea et aequitas causae tenet.
Norimberg. 17. Nov. 1611.

P. S.

Jam obsignaueram paratq dimittere, quum mihi literae redditae, illi nae pauller detuae. Respondeam differam ad meum aduentum. Nam cum eodem mercatore quem inuis, Principi constituera ex Francofurto edire. Nunc itaque mutato vestro Reinhartsbrunnen deuo, modo vobis vacationem obtulerit. Nam nunc abedae e equi à Principibus sunt omnes auecti. Sed per me post triduum nactus poterit aliquam commodi tatem. Interim praemitto has literas velut aspatti cor, vt mature deliberetis, quid factu opus, et sen pectine consilium Illmi Principis Anhaltini expectetis Vale iterum Dab. 18. Octbr.

Goldastus Hortlederus. S. P. O.

Tandem aliquando praedict Replicatui ad fabricianam relationem Donauerdanam hb ordinibus Foederati euul gata & Tubingae impressa. tabebis quod ad gratum tuum faciat. Arnisaeus dictos libros prostituit, quos nisi mea virtula arcuisset non potuisset persuadere. Francof. 8. Apr. 1612.

Hortlederus Goldasto Vinar. 7. Mai 1612.

Narrat Choserum Francofurtum vie ab gula Electorali & pro defuncto Elect. Brandenburgico Electum honorarium fore Joh. Ernestum Principem Isenacum Ipse plenus esse vt ex Jenensi ad Electorem Hisp. ab Electore auersat.

Goldastus Hortlederus Francof. 1612. 9. Jul.

Propter acutissimum & grauissimum morbum quo me nuper omnibus pestimè habuerat ex praeter Dei optimi diuinitate enatum adhuc debilem non potui Hortlederum Tygen respect mul

ta promittere pauca praestare.

Jo. Wolfgangus Textleder 16. Nov. 1612.

Significat se Sophiam Obiliam Johannis de Feckel filiam Johannis Christophori de Stetten Principatuum Ducatuumque ad XIII. Dobr. Francofurtum mittat nuptiarum ergo

Goldast. Textleder Francof. 1613. 16. Jan.

Capitulationem Legat. Domini nostri nonnullis articulis emendandam potentis à Serenis. P. N. Legendā accipere.

J. Sextery negatus a typographo ut opus suum Genealogicum recudeat sed si potest, curetur reddat idq. nacte. Add eam scribo. Tu fac moneas, ut in Lazarina familia diligentissimam elaborationem, attentissimam & certissimam operam navet qm in prima editione.

Quid hic imprimatur videbis ex adjecto titulo, Alexandri Palatini Cancellarij ingens volumen latine scriptum sub prelo habet in quo administrationis Archiducalis tractatus. Ego dabo de meo corpus constitutionum Imperialium h.e. earum primum Latinum non modo accuratissime recensitum, emendatum, & earum omnium completum, sed etiam Bav. & plurib. constitutionib. auctum. Opus aut vehementer animi fallor, aut erit ex gustu Illustriss. Principis nostri & Rev. ex usu omnium Reipub. Germ. Quedris ero Reipub. futurus in alter Stil in quam n. illa quam accuratissime emendata, quae in prima volumine Latinis intersperta vagabantur. Absolvit etiam Tom. III. Monarchiae, quem III. pertendi ob morbum cius non potuit. Exaravi iam et Speculum Rodolphi Camerarij & alterū Macabri quod omnium Ordinum Etam Politicorū quam Ecclesiasticorum institutis & Conditiones praesentant. Sed et Galliana illa in Italiam Legatio sub prelo est, peteate id Thuano. Sed omnium praeclarissimum opus est quod inscripsi: Codex Constitutionum & Rescriptorum Imperialium. Me dictor nunc Epist. Politicam ad Klesclium pro Imperatore aduersum Jesuitas, sed eam minime copiosam. Quod tempus subsit in singulis inscribetur. Clarorum virorum et singulorum Exemplaria Stemmata nostri Bibl. Aul.

wordzabo in grati animi testatéur & quasi quoddam
arrhabon pro clementiss. munere nuptiali.
Acta Tridbergensia refutata quidem sunt, sed non
dum expugnata. Senatu interim multa mihi egregia mo
numenta et politiæ insignia ostendit. Sed multo plu
ra obtulit Burggravius ad quem ægrito per vicari
um epcurrere.
Beati me Evangelio illo quo utrechtini Vinariensis pertur
bationem veptam esse significas. Nec dubito quin in
de opus tuum debeat fieri absolutissimum.
Reinneccium de Ramsla extulit.
Goldast. Franef. 6. Febr. 1613.
Quid in conventu Erfurdiano agatur quine tuæ
pes interest, quæso pro tua amicitia nostrae ut ad
me perscribas. Sed aliquid particularius subsecuto cur
su mei. Felicis civitatis Francofurdiana tandem ali
quando sopita est. Proceres Ecclesiastici & cæteri in
religione sacri conventum hoc agunt hac hebdomade
instituendo. Ego in actibus meis habebo Legatum Epis
copi Herbipol. Quid porro nescio, faciam ne ut & ipse
veniat. Vale Reinhardus mihi Jacobo Gretzero Ver
gano. Vale.
Hortleder. Goldasto Chartis d. 6. 7. 1613.
Crede mihi, iam à Michaelis festo in hunc usq diem
ne paginam quidem in opere meo perlegere aut ab
solvere potui. Fuerunt id impedimenti labores, quos sustu
nui in solvendis de mandato. Electoris Trevirensis la
boribus. Ac nondum plane hoc labore defungi tum
quanti: ante octiduum Trevirensem Archiepiscopum nostrae urbis
et obsignata sint. Cæterum etsi frequentes mihi ha
beam Vinarienses & Coburgicos Consiliarios, Altenburgi
ses tamen tamen vi obstiterunt, quo minus mihi blan
diar ad opus novum ampliandum aliquid quaquam
vis. Quæsivi publicè Neuenstadia & ad dom
Saxonicam nihil omnino pertinentia typis excudi jube
rem. Ex quo incredibilem hominum invidiam sibi
visitant vicini. Nihilo tamen minus Exemplis & lavdi
bus incitabat quosdam clam Europæos; & operis primam
scribat quadam clam Europæus; & operis primam

partem dic complent, ut non nisi paucissima mihi de esse videantur. Inter quae facile primum locum tenet responsum Camerae ad scriptum recusatorium ad Protestantibus in causa Brunsuicensi 1593. editum.
De Ordine Ecclesiastico conventus quid agat in ecclesiae plane nihil cum Principibus nostris communicatur ex Dresdensi aula. Si quid autem resciero, nihil te olam enucleatius Jubilaeus quod ecclesiasticum ubique existimatur.

Lipsiae quaedam Germanica.

Ich habe nun in die 14 Tage gewesen Vorrath und Muße v. Gelegenheit beydes mit nothdurft nachzuholen v. habe auch allem ich Fürsten nicht mehr zuwarten, sondern [illegible] te, müste ich andere Gelegenheit mit nicht abwarten sondern [illegible] dat Dominus suo in peregrinas terras abeunte sui vam non amplius fore negat à Goldasto et apud Freyherr nistet, quo D. ipse ab aula dimitty, salario retento [illegible] pus de Br. G. Imst edere D. [illegible] so [illegible] mit an die der Stimmigkeit. Daß damit ich dero, beyden Herrn Brüdern Kundig würd dann dieselbe Daß wäre gar dienl. daß der Elector Juristen, dieselben wunder dienl. wegs der selben Gn. Fürsten wissen. Sondern ehe damit [illegible] dienen solte, ehe müste in Jure tempe. Germanici [illegible] in Historien streche wohl erfahren sey. [illegible] ehe wäre ich D. nicht viel andere mehr dann die studia daran [illegible]. Non una causa huic mentionem [illegible] velim, nam optimus princeps à quibusdam pessimis quibus [illegible] gloriamur, pro salario dari solent, [illegible] serunt pensum emungit. Cum tamen ad hanc causam agendam non magis apti sint, quam asini ad lyram canes ad balneum. [illegible] Gn. mich [illegible] ist diese Daß beschaffen, würd ich doch [illegible] müssen gehen. und ob wir E. F. G. und der [illegible] Fürstl. Gn. Nothurft. Sonsten [illegible]

nicht in loco. Ich wollte aber ferner gern darum
sub hoste thun, und nicht aufhören V. informiren
Collator. S. Et sunt etiam mihi iamnunc Goldastea
peregregia in hac causa fundamenta, quae locum
commentationibus ubi res requirit, lubens. Confiteberis
haud frivola reperiri posse. De quo tamen nihil
nisi coram ad Principem hac vice.

Post Scriptum.

Legum Provincialium Saxonicarum / Das ist / Der Land
rechten / quales sunt Constitutiones Provinciales omnis
generis, edicta mandata diserte ac disceptatorie
&c. ingentem cumulum collegi Goldaste Nobilissi.
cui capiendo vix iustum Volumen sufficiet. Edetur
eas, quam primum per graviora negotia potero.
Postea subjiciam, inprimis V. Scripta ex indice Goldasti
descripta, huic operi inserenda:

1. Ihr Kay. Mt. gebot über unser Josa Abschrift Ihr
vorstehenden Rathes auf dem Reichstag zu Augs
2. Churfurst Christian I. E. Edict von dem Lastern
Gnaden &. Glauben auf dem Landtag zu
Torgau. 1588.
3. Churf. Albrechts I. E. Schreiben daß er nicht wil
nen könne, seine Stimme dem Printz Friedrich
in gesein zu geben, wie von Assecuratio Confes. A.
M. March Albert so einem Churfursten gebuert Litt
Vgl.
4. Stimmen Zu Kay. Hofe auf Evangel. Verlangen
der 1539.

Vt. die.

Goldastus Hortleder Francof. 16. Aug. 1613.

Ac per genium amicitiae nostrae te oro, obsecro ob
testor, ut tibi sit tam carae cordi, quam voles esse
honorem ac existimationem meam. Excusa olim fuit
Elgiae & postea Darmstadii recusa hasti Lipsii Oratio
de concordia, metam tuente & gnaro quam facesse
tam Orationem censor quod [illegible] comptsuerim et fran
dulenter plectendo. Valeat eximie sub Lipsiano nomi

re ediderim. Illa oratio habita à Lipsio dicit Ienae
1573. 28. Iulii hora VIII. matutina in sua motione VII
Chaystreorum. In illud ergo nunc velim inquiras
ut explores, an quis Ienae adhuc sit, qui eum
dicentem audierit, & an ex Archivo Academico
constare possit, quinam ii fuerint Chaystri, an ni-
mirum eadem actis relatum sit cuinam Oratorem
Ienensium dum habuerit. Scribam deinde ad Illman
nostrum principium, ut innocentiae meae gratia
de perdelitatus publicum testimonium à Senatu
Academico impetret. Denique resciri studes, num
quid Leporea se adhuc vendet Dn. Georgii Strechii
tui auctio, cui salutem plurimam adscribo. Nemini
nostrate quid ab eo audio. Et hoc tibi tam veluti
curae esse quam rem tuam à me procurari quam
ego enixissime praestiturus sum.

Goldastus Wittebergae.

Dolet miserum & ex animo cupio, laboriosam & ar-
duam operam tuam in causa primogenitorum
cum studio tum diligenter praestitam ita inani
fore effluere quum Radichius aureos montes iactet &
Sed ad rem, ut causa primogenitorum quid agatur
& an proximus aliquod opus sit Clementissa Dna
Princeps minare videbit sub manibus sit: quo in statu
nunc quibusque in terminis versetur ipsa Controversia
sine ea te studes, nihil ne quid actum sit quae impedi
mi ad me relata oportuit. Utut si vos putatis nihil
referre quid in causa geratur, ego tamen putabo
nihil vestra referre quid ego praestare possim.
De Trebelio nihil novi dicam, iam a biennio pessi
me audire apud omnes coepit propter levitatem et va
nitatem, vitia propria illis qui bona sua luerato tant
& abligurierunt. Te si Iapis caveto ne quid ad eum
mittas sive alienum inspectandorum, nisi ea ipsa ita
in manibus habeas. Ego didici ne invitae quidem ipsi
ut fidei chirographi manu vestitae, non civilis confirmatae
illam esse fidem habendam, ita publicis est ne qui

tuo monitore tua tibi caueas. Nolim quidem hominem
vltam à me suspicari, sed amicitia nostra me
get hoc suadet, ne fortasse temere tibi ab eo illud
patiaris.
Nunc sub prelo sunt Politica Imperialia, sed ea tm
quae generatim perscripta fuerunt, et ad tuum casu
tantum spectare non videbantur. In praelogijs omit
timq lectorem ad suam Collectionem non sine praecla
ro Elogio. Hac aestate insequenti Politica Belgica
Juby necessario adiungenda erunt Geldriae et Juli
censia, tam quod hae provinciae à chorographis
Belgij adnumerentur, tam propter vicinitatem &
S.t Barbara verbo utar / sustegese. Dein vita comi
subsequent ordine Politica Galliae, postin stehet
ca etc. Et sane tempora hac vacationesarij nem
omnium aucupanda sunt à Politicis, ac prudenti
hand secus ac tempora arandi serendi & plantandi
a rusticis et agricolis.
Quaeso vtas ut tua absoluat & tibi committat ut
suum vtas ut tua absoluat & tibi committat ut
praeceptor de honoranio, cum promissione ingentis
tuae.
Scam pro mea Politica in singula folia, tirgentes
florenos Rhenanos, ut confidam me impensis tum
pribus par pretium auferre, vt nihil debeam impen
dissaete praeter operam & industriam. Ego tibi et nos
meis aliquid, saltem nihil minus impetratum effici
modo tu velis bellam hanc occasionem non negligere
& vt vel in hij praesentibus nundinis partem aliquam
ad me mittas curae amicis habere: Quia hac tempesta
vitate neglecta, nihil erit quod in posterum polliceri
debeam.
Postea demum quaeret vt opus suum edat, quo tempore
nes euitet, homines enim ne re pastim tuspiciari
cum vetle mea scripta collecta leuo manibus emere
nemquam prohibitus alteros eo ea pro Electore Jax
obligere / 14 Francof. pro. Kl. Jan. 1614.

Goldasty Hortleder Franof. 21. Apr. 1614.

Vidisti opinor quid Engelbrechtus Jenisenij contra Clementissimae nostrae scripsit de meum discursum exotericum: quid item Besoldus in Disput. de monopolitic. Lib. 1 disp. 8. ubi tu. vide lectionem, quid pertat. ne dicam. pro Recessuris adversus Brandeburgii jura institutis. Respectabis quid Almae ista super his dicere velit. &c

J. Hortleder.

Illustrissima nostra Princeps mihi partes negotiandi ad libram Engelbrechtinam imposuit. Cum tametsi te aliam eruditis ac ornatus tractare posse, tamen quia Clementissimae nostrae ita placuit, justum ei negagari neas puto. Spero vero in humanitate tua probaturam voluntatem non minus mihi commenicaturam esse, quid obiter in illo notaris. Animo ea gam quid cum honore tuo commutari erit. Mittis Dissertationem meam in scriptis ad Illustrem nostram negaturus subjecta, ut eam tibi remittendam, emendandam et augendam esse dignetur. Frehery postridie paschatos meum adventum est in mea hortula Is mentem suam ita mihi explicuit ut sibi plane nostratem esse. Is 12. Maii abiit ad plures placide defunctus ex moerore sed mihi quidem videt animo quo tenue vitales illos spiritus consumere cepit. Tanti est vxorem luxuriosam habere, & debitis onerari. 29. Maii 1614.

Hortleder Goldasto 1614. postridie Trinit.

Quid ad me paulo ante obitum scripserit Vir Nobilissimus nomine suo praeceptissimo Dn. Burg. Frehero à Hertingen Consil. Electoralis Comitis Palatinae Rheni &c. amplissimo id cognosces ex adjuncta hisce mea literarum copia. Quia vero parum abest quin mortis praecentus mea dissertationes alias suas de successione in Electorali dignitate & studio filiorum Electoralium principibus nostris vel saltem eorum

maxime dubres aut vri ex iis ejq natu grandiori
destinatos ad nos misit, nec scriptum nostrum, in q
se aliquid annotasse scribit non negligendum, tam
etsi tantum abest, ego ut id dissuaserim aut
inhibuerim, aut etiam volentibq ita civibus p
cipibq suaserim quam maxime ac fuerim Polic
tus, minime restrictam illi mortem quo ex horore a
etiamsi esset munificentiam: Heinrw illa hoc
negotii committendum censuit, vt apud vbiqua
fratrem eiusve heredes aut eorum tutores adhuc
instares, eosq moneres, ne dubitent morem gerere
voluntati pie defuncti mariti, patris, propinqui
ab amici, certi non irremuneratum abiturum hoc
eorum; a defuncto ipso principibq promissum v
Ejus Goldaste dubitissime, pro spectata Tua m
Tuae principatem domum vindicem fide, illustr
illmitq Tue in parte non deeris mea illiq nostra
hoc ad te scribere, ita ut res est, putabis. De ea
tamen, an plane vestras fuit scribis? Scheloq fuerit
ab etiamnum in scripto quod principalem ha
ut clementer ego etiam ab eo etiam dubito. Vide
ergo ego cum in commentatione libera et nova in
A. Sigismundi Bull. Palatinam, quam modo prae
scriptis vestris mendis in lucem edidit, cum alia
Vinariensi tum scripto ac discursu non vasentanei
tum vero illud scribae e regione adversum: utrum
nam votum illum S. Quibus omnibq non extantibus
ane ob ea alia mihi rebus an sondern alia ab hui
dunctio. cui nos omnem omnibus agnatorum duc
cessionis superstitibus, non ad eos agnatos q ui
ex stirpe Electorum eorum quibus data sunt Bul
lae aureae, vti sunt petunt, sed ad ulteriores, hali
ipsum verba sunt, agnatos, ac v. ge in domo Pala
tina non ad secundogenitos principales ab eo gen
alios, sed ad Bauaros. etc simili consequentia m

domo Anhaltinorum Saxonum ad Anhaltinos vel
Lauenburgios. In domo Saxonum Misnensium
ad Landgravios Thuringiae qui e stirpe Friderici
simplicis filii Balthasaris superessent. Haec in
terpretatio si vera est, verisimilem fane vale
re nemo diffitebitur, qui Bullanem textum atq; ordi
nem eius mituity fecit, meminerity eiusdem pla
ne tenoris eius esse caeteras, Bullam, Alberto
ultimo Saxoni biennio ante mortem ipsius datam
esse, cum tamen ex omni eorum Saxonum Anhalti
norum stirpe descendentis nemo superesset nisi ij
Albertus tobes: ego vereor Geldastle, ne causa ca
ideirney atq; nobis nihil prosint, quae Spalatt
nus, Krieken, Sertorius, & alii disputant adver
sus Lauenburgios. In me si quid erit quod esse
possit refutationi huic, quam molior, vtri, id
mox cum communicabitur ipse in Catalogo praetenta
rum mundinarum aestiuarem non dubito, quin à
te visa sit Thomae Lazyllarii Lipsius Rhetor
Francofurti impressus. In eo libro mirifici argu
mentij ex chartis Academiae ostendit, Lipsiae esse
Oratorem de duplici concordia, cumq; quod ad
vos ipsi id argumentum suppeditatum est vtriq;
nostrum dedicarit & inscripsit, hac ipsa occasi
one litteras tuas cum Exemplaribus aliquot ad te
mittere, si certior de ea tibi fuisset.
Illud silentio praeterire non possum, optare me
quam maxime, cognitum mihi esse institutum
illud tuum, quo Iudicasti Theophilum meum Oratio
nem de Germ. Lege Regia, item disputationes de
bello Germanico & quaestionibus quibusdam Sleida
ni in Politicorum tuorum ordinem adoptandas.
Potuisses enim id quicquid est opellarum non
modo concinnius edere & emaculatius, sed etiam

explatis et auctus, non paucis ūq; eximijs et ex veris Archivorum fontibus & aliūd scriptis rationibus argumentis. Nunc autem vereor ne pretiosa purpurae vilem pannum assumsisse videatur, & subesse aliquid nimis in me affectui.

Goldast. Hottinger.

Ja Keiserl promissis libellis et Clementiss. vrae Principis mandato, et tuo interventu facilem quod ei reor erit Illmor. principem. Quantum vel de debitem, an libellum de studijs librorum Electoralem absolverit: quia ingenium Hoelleri tulit ut quod mente meditabatur, vel etiam animo agitabat, prius elaborato & praestito polliceri conveniret. Sed inquiram apud eos penes quos est, an absolverit. Elect. demandata, nam ejus nostra Bibliothecae clausa & obsignata est, praeter quam quod mihi nihil est quod liberis suis relinquam. Tanta est copia argenti supellectilem librorum paratae ut publicis commodis sufficiat: Tanti etiam Principem refert satagere, ut te tuosq; perditum eat, donec praestat statuisse cum Electore, & Principibus illudere ut aurum extorqueas quo steam & cum tuis splendide vivas; quam necesse tuos prospicere, ut Principem eorumdem stulte insenescat?

Qua commoda etiam festive inspectabant?

Goeckeri super dualitione Electorum haec fuit sententia, ut diversitas lineis directis descendentium nullus locus esset collateralibus: illis ajebat agnatis inter agnatos collaterales non ordo linearem seu inter descendentes, sed praerogativa aetatis et primitatis notaretur. Haec mihi sententiam in plenum convivio exposuit, addens; se aliter S. illam explicari non posse, nisi hoc pacto explicetur. Sed veteri se invidiam Electoralem per quam posset in perpetuum adijs. Illi enim tali explicandi

ut putent, proprietatem illam de proprium li-
nea esse explicandam, quod est petitio principii.
sed de hac re in meo tractatu, cuius en tibi exemplum
exhibeo, agam. Ostendam autem in sermone nostro disputationis
de praerogativa Seniorij Principis, nec posse me ad
plastica ad alia abdici. Confido mihi beneficentia
Illmae vrae Principis, ab ea vrbe nem habitam in
immanij istij labore et rei meae familiaris
vt cogitet vos semper patronos esse perdite fru-
dentos, / Ratisbonae putatis / sed aliquando mihi bene
merentium necessitati consulendum. / Franeq. 27.
Junii 1614.

Goldastus Hortleder.

Praestantissime & Amicissime Domine. Quod variis vanorum
litteris & sermonibus ad me iam diudum pelatum est, id
ex tuis nunc litteris verum esse intelligo. Ita enim ne-
tua interpretor quasi ipsemet: Rem tuam tibi habeto, & ito
quo volet. Quam tu vero veteram fuisse renuntiationis
formulam, dein discidij quoq; causam usurpari solita
dang, omnia illa, quae tu recenses, ipsius se habere ibi ve-
tissime constet. Vt nihil aliud verba tua sonare videant,
quam veterem illam renuntiationis formulam. Quam ego,
/ mihi quidem / ambabo amplector manibus, & aequissimo animo
acquiesco nisi forsit Illmi vestri Principis, quae, ut alium mi
hi principem quaererem, invenit. Legistin' tu Doctoris illi
responsum ad datum Principem, qui de quae appellet in
principis suarum Institutionum? Sed & Hoc potius & Bo
rum audio palam dictitare, facilem esse operae meae lectu
ram, qua licet nunc abutantur, prospiciem tamen fore ut
depellere possim. Non invideo illis quam impertiam,
qua Illmi tuo causam pene perculerant & pessum dede
rant, nec tamen quisquam eos audet Legis atque aequi-
tate. Ego vero selectis Illmi vestri & tuis litteris, confestim
pennam deponam, non cessuturus, nisi prius Lucem qua

niki pro opera impensa expectandum sit, cum D. Bruno praesenti illo qui mihi petulit, exsertim dixerit, non esse cur magnum honorarium mihi persuadeam, qui iam antea plura accepirim quam merita sim. Et eius Illustrissimi me satis confirmat in veritate huius relationis. Deinde cum ego nullum habeam ordinarium salarium et titulus Consiliarii sit saltem precarius, sed ut tamen vobis conscriptus, ut nobis ego instrumentum in cuiusquam manus venire, constetq; in quotidiana postulationis meae renovatione, nonne mente captum vinum ipses orbis merito me diceret, si meo nomine tractatum istum de Seniorate publicem, quo mihi tot Electorum ac Principum, à quibus habitudia vitae meae sunt quaerenda, invidiam ac disgratiam conciliem? Quamobrem vegani Illmi nostri Principis celsitudinem, ut ob causas modo memoratas vnus istud à me ablatum in te dignetur transferre, non grauabor Electoralem mea commissione, si ipsius Celsit. velit operis mei impensis condigne respondere. Quid enim mihi prodest si ipsius Celsit. non Electoralem, tum saltem Saxonicae sed totius orbis Monarchiam mei ansibus conjecerit, et ego interea domi misere algeam et esuriam? Omnino ista illiberalitas me iam planissime abalienauit ab omni in posterum scriptione super hac causa, quae totum biennium solos xx. aureos, quos super ipsius Celsitudo transmisit, potuit parere: *

* at hi viginti, non causae illius gratia aut laboris in illa impensi, sed remunerationis loco me instante et impetrante missi sunt, pro operibus Auctoris Principe absente editis, & ad illius Celsitud. missis, quorum pretium vix dimidiam illorum aureorum summam attingit.

alioqui / quod tibi damno meo fieri possit / paratissimu
omnia diesq; noctesq; facere, praestare, efficere, impetra
re, quae ut rem ac gratiam Ill^mi nostri, cuius Celsitud.
non possum non omnia velle quae in me sita sunt,
cedere existimarem. Liberalitatem vtam, / qua de re
heri mihi vocem praebuit / non vltius celsitudini, nec Ill^mae mat. sed
vinidis Graibianis adscribo. Haec libere ad libertatem
verba circumscripta nec circumscripte respondere volui. Va
Vir Praestantissime, & me tui amantissimum sedama
re perge. Dat. Harvo. 3. Oct. 1614.

Goldast. Hortleders Franof. 16. Januar. 1615.

Quanquam mihi persuaseram fore, ut à causa Ill^morum
& Clement. Principum nostrorum tractanda impostorem
bona ipsarum Celsitudinum cum gratia dimitterer
propterea quod nec illi videbantur velle studia & offici
mea compensare, & ego nequabam, gratis velle mihi cala
mitatem vlteriorem accersere. Tamen D. Doct. Brann
litteris nunc revocor in viam, aequis conditionibus, ad
iter semel susceptum perageudum. Vtinam idem ille
et tempori et aulae voluisset inserire, nec me sui
causa libertati in eas praecipitare suspectum, propter
quas frigesculum quoddam et inter Celsitud. Clem.
nostrorum Principum et meam pamitatem caute
quas puto nuhe rerum placatam vi. Et poterant tare
ne dicam debebant Illi Principes aliquam habere
nellstatij meae honestiore rationem eidemq; subm
ristratij C. praeter propter thalens clementer inbrea
nire, quod alios m. Principes facilitasse non poenitu
it. Plane apud me constitui, nulli praeterhac Princip
quisquis tandem ille sit, ulla in re servire nisi eam
cum commodo sed meae familiaris praestare pos
sim. Nam incommodum sibi accessere ne ipsi qui-

dem Principes volent, mea cayssa. Et ego non ut
cator sensi ictus, sed uti phryx, sero sapere di
Goldastus Hortleder. S. D. P.
Quid ego audio? quae haec intemperies? aut quis malus
genius mihi obscaecavit aut fascinavit totam aulam u
stram. Egone in te aut contra te scripsi, peccavi? Dic. Fid
ubi est fides tua? ita me amet Deus Optimus, ut mihi n
gens fit invidia. Sed tete, de quibus te in quos dixerim,
scripseris, vosti. Quae autem illa est beneficiorum exp
bratio? Fecisti, inquis, ut vocaveris. Sed ad labores te oper
tui Hortledere, plusquam seriles. Fecisti, inquis, ut Legatu
mitteveris Pragam. Scilicet in legatione, ad quam no
minem eligimus. In ipsa algentissima bruma, cum ne
dia, diti, insomnia dies noctesq in densissimis nivibus
cum periculo in agris tum Grundantibus, cum periculo de
vis totius sanitatis, unde eam morbum contraxi,
quo curabilem naturam non potest invenire alterna
Fecisti, inquis, ut xx. aureos acciperes. In pro libris oblatis
non indignum munus fateor: si pro triennali mea opera
nihilo est nihilius; sed ne ipsos quidem libros datis re
muneratos dices, si computaveris xii. thaler. Imperiales
quos pro A-B. Atq. cum Landrecto compacta expen
di, nec quidquam a vobis recepi. Sed titulum, inquis,
Consiliarii accepisti. Haec vero omnium maxima invidia
est, meae ambitioni adscribere, quod tibi concedentis
gratia à me impetratum est. Licuit ille ego, qui
titulum Consiliarii Caesarei & Electoralis Palat. te
te oblatum secutari, tam ambitiosus fui, ut mei labo
ris emolumento decalem Saxonicum requirerem. Sed n
tamus id haec, quae probris ingenio et [illegible] aulico eram
Hortledere mea adscribenda sunt. Francof. 1. Maii
A. 1620 xv. Gastiliani & sangvi conivenatori salutem d
adscribo.

Goldast. Horstledero.

Dergere eius scribit rem confectam si privilegium impetret
a Rege, quod ut [illegible] Horstio fiant & vice fere

Lingelsheimius Bongarsio Heidelberga 7. Martii 1607. - Quam
gaudeo probari libi scriptum de idolo, certe omnium bonorum eum
magno applausu acceptum est. Sed facchal illae Scholasticae comm
verent nostros Academicos, adeo ut Rector distractionem libelli Edicto
prohibuerit, et iam vindictam spirant Magistri, eo quod minus
contumeliosus sit Interpres in totum ordinem, et quia Goldas
thum editorem huius libri ex typographo cognoverent; et stili
et telis in illum insurgunt, aly etiam adhuc in partes tra
hunt, quos nimis crastinatim ille petigit

Ex Pauli Bongarsi & G. ch-Lingelsheimi Epistolis p. 196.

Idem Heidelberga 14. Apr. 1609. - Defendit Livianam haud dubie et
Caroli Sigonii Rectoris Scholiticis. Ea gratia quod inepturient ita
perdite qui se veritati opponunt. Vocabulat ibi nominatim Gold-
astus, sed immerito: nullo iudicio praeditus sit, qui eum au
storem Orationis de duplici Concordia legerat

Ibid. p. m. 257.

ment, & omnia [illegible]
[illegible] eum, qui se [illegible] immiscerat Principum ad se
[illegible] Ibid. quod ne [illegible] quidem [illegible]

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

dem Principes volent, mea caussa. Et ego non ut
cator sensu ictus. sed uti thrys[illegible] sen Sapere di

adscribo.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

de opere eius scribit rem confectam si privilegium impetret
a Bibliopolis caveat per Hadelobrecht, sicut & ipse fecit
ipse privilegium à Palatino impetrauerit.

Ego etiam ego vel Constitutiones Imperii vel illa ipsa
Politica, unquam edere aggressus essem, nisi impetrato prius
Electorali Privilegio Palatino et literis simul secretalibus
quod fecerunt eruditissimi Doctores rebus meis applicant,
earum salvaguardiam. Et hoc Elector Palatinus mihi
praestitit in causa aliena & publica, quod principes ve
stri in propria causa, imprudito antehac in Germania
exemplo, mihi meae denegant. Et tamen audes mihi
gratulari de re cui qua Principum gratia & operae
meae aestimatione? Sth utinam mihi hac gratia a
rere liceret, quam alii viam, alii indignationem, alii
vindementiam interpretarentur. Sta omnia sunt ingra
ta, nihil fecisse benignum est. Interim recensui opus
integrum & plus tertia parte auctius reddidi, quam
fieri fuit quod ad vos mittam. Sed quia mihi hoc omni
um generum denegabitur in serenitate, idq; unice agunt
Principes, ut omnia dicta & facta in meam vanitatem
tum torqueant, ego hanc operis prelo committere cum
tanto periculo adhuc grauor. Expectabam forte de
mentem tuo more à Principibus exspectationem & nedum
aliquod aliud, quo honestis & aequis conditionibus in of
ficio retinerer, at nihil audio. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

Et ostendi profecto literas Illmor. Principum & d. D. Brau
multis Principum & Comitum Consiliariis, Augustinis Pa
latinis, Casellanis, Wurtenbergicis, Badensibus, Brande
burgicis, Stetinensibus, Hanoverianis Holsatis, Schaumbur
gicis & aliis, qui satis super vanitatis meae mirari non potue
runt, & omnino consulunt ut mihi caveam, nec temere
luctemur cum qui se rebus immiscent Principum ad se ni
hil attinentibus. Quid? quod ne Illmus quidem Princeps

Joh. Ernestus ne suis affatibus dignatur? quae igitur illa gratia est de gelata tu mihi gratularis? Verùm ego tamen pro ingenti illo affectu, quo illius Celsitudinem prosequor, etiam alia audebo media si ita visum fuerit, ut mihi pergant Dfluch & Pfeilschmidt denegare per se properare. Primum ut clementer patiantur, quae de Principibus nonnullis Imperii specialiter tractatur, deq; reliquis cateris inde excerpere, & ad illorum Consiliarios mittere exploratum, an sine offensa eorum fieri possit, ut publicentur. Et si haec non diuturnior videatur, ut liceat opus Celsitudinis Joh. Ernesti inscribere, & in praefat. expressim provideat quod totum hoc opus ipsius Celsitudinis alterius Illustrissimi nisu & mandato in me susceptum, eidemq; praefationi deinde subiuncta Censura illa Consiliarii cuiusdam non tota, sed tum in principio, quod mihi erit inscitiae literarum securitatis. Quodsi nulla omnino placeat additio, nec illa mihi rabie praescribatur qua cuiquam tibi, quam ob causam mihi salvam securitatem denegat, non est quod quicquam amplius meum super Principibus tuis tractes, quorum illis cateris acquietum prorsus, si cum ratione & aequitate consentiant. Sin; tuam fidem appello, si ulla unquam mihi potuit hora aspirare infelicior aut infaustior, quam illa ipsa, qua primum Principibus commendari voluistes tuum propter quos iam totum triennium tot & tanta pati cogor. S. Francofordiae 24. Jul. 1615.

Goldastus Hortledero. Francof. 21. Aug. 1615.

De opere Hortlederi scribit cum plura impetraturum coram quam per se absentem.

Praesertim quia tum in procinctu, rebus compositis ad aulam Holsato-Schaumburgicam regio stipendio ad strictissimis conditionibus invitatus & vocatus. Stipendio in quam sp. floreor. computata etiam habitatione & iis conditionibus, ut praeter regalia nil sit quod agere teneam

quam in studia mea incumbere, quae Gl. Tuas vnd
ce studeat promouere, libertate concessa de fine respon
dendi cuiuscunq principi à me petenti. Quin Spanta
promisit meam industriam apud Danisce & Suecicos Reb
stadias commendare, vt in controuersiis regalibus me
iam (vbor ipsius verbis) oraculum consulerent.
Goldast. Hortleder.

Salutem plurimam. Iuxta plura; nunc alterum pedem in
schedula habenti non licet. Lic est: D. D. Rotundus offert
tibi C. Thalerus per hoc primo tomo, sed cum hac vnde
tione vt ea quae iam elaborata sunt quam celeri
me transmittas, vt inuidi tuae longioris moræ, quae ple
rumq editoribus librorum noxia esse solet vt vel
in tuo chirographo infinitis & querimonijs aby praedictis
mij mentis statente aduersetur potenj. Religiosa nondu
perfecta placet vt & operationem subsequantur. Ex
scribebam Francofurdiae 24. Sept. ex ipso horae quadran
te, quo eum vxore & liberis Schedam conscendebam
T. Goldastus iam Bickenburgianus Francken
praeter voluntatem factus.

Daniel Schneider ad Hortledernm Halle 8. Febr. 1616.

Ich habe mancherley bey müssigen tagen stunden tractatum
Steinmetzii de Senioratu mit fleiß durchlesen, befin
de das er einen fast zuuor selbern verbirt
gethan, auch viel nützlicher sachen gesetzt dann pre
decessor, auch Zierlicher machen aufgesetzt
aber wie er in der praefation meldet, auch
die anzeig sich erstrecken, welche sach opus in der
rechte Nachmer perfecta modo actate Illmi vestri
commendiret thue D. L. G. selbsten ihren eigenen Nach
man zu gutthetung sach gantzen operis sich zu thun
gemachen, dafür gebeichtet mir nicht sich disputiren
tractaram ostendet dies, indem sich L. G. nem sorst
nicht propria sed fratrum negotia tractiren.

mißfallende dinge in specie zu erzehlen kommt
mir sehr frembd für, seine exaggeratio aerumnar
D. Probsti, und dabey fast klare anleitung, wa
rauf eigentlich seine, die ex gratia gra
tiae Confessionis feudum novum sey, & quid hu
iusmodi consequens esse, ab illo de novo acquirente in descen
dentes primogenitos suos in infinitum recte trans
mitti potuerint, vollends der gründliche Scharpfsinn
und andere eigenschafften so der Altenburg consulent
und gratulirt dem Autore von Freistatt gerühmet
haben soll der Leser nicht anstehen selbst
sein judicium darüber zu fällen. Hoc est Lace causa, ut
nescium, warum L. oder C. denen Stadt darüber
etwas an ei satisfaciren possint. Was aber meiner
Person anlangt, dass ich der Herr Autor auf
D. Hoffmans auf d. Gebanck, pace omnium dicta
ist, sey aus der aula B. nicht finden können, sin
ne ludibrio admodum illius manducante, qua ma
nducatione iam cessante, videbo postea multos, nesci
mi quos detestandos malevos, qui forte tractu tem
poris non amplius correctionem admittant. Weil
ich sehe dass Altenburg sein vaterländisches Ge
setze, dass ob etwas recht möge fassen, eine auf sei
nen eigenen Leipzig wohl versichern, inmassen ich
von dessen Herr D. Schutzhorn, so viel sonsten seine
D. Herren Churfürstl. rath sie erwehlen in der rath
allein andere praetoren angelegenere Sachen ge
nug zu verstehen D. einigen nehmen, und ersinnen
dass gar wohl real andeuten soll Salban D. Rosen
thal von Dresden mit gott bestanderte an D. ihr G. die
sie. Mutter geschrieben. Wolt ihr nun etwas durch
publiciren lassen auf quam velle sie, mihi enim
nunc nec scire nec metuitur ff

215

Goldastus Hortleder.

post longum silentium tandem redeo ad officium tuum, mi Hortleder. Ex mane enim tua notavi, te adhuc superstitem esse. Vtinam tibi aeq illud cessit, ut mihi evenit istis in locis. Ibi enim Principe solum vbique clemente & benigno, sed et ab omnibus officialibus & Nobilibus boni amor et observantia erga fidem meum: cum tamen nihil earum artium didicerim, quae commendari in aulis solent. Salarium meum est circiter 80 thalerorum. honor primus post Cancellarium: quin apud ipsum Principem par, qui me ad id officii destinarat, quod ego haecteny imperitiae meae conscius, honeste refutavi. Intra me cogitabam splendidissimae postapine officiales & ministeriales nobiles, quibus vix dignus eram vt solvam lyctas calceorum. et ego homo ab hac vanitate semper alienus nunc audio Junckherr. est gestrenger Student. fato. O fortuna non timenda est quod saepe stupari qui vanitatem hanc ambientibus invides, fugientibus obtrudis! clypeatis tui vultus me Principi in theatrum honestavit, quatuor diamantibus radiante: in festis paschalibus vestitu, sine hyperbola dicam, supra fortunae meae homines pretiosa. ibi. pallio toto metaxeo seu diamantino, thorace & caligis atlasinis, cum omnibus eae seriis necessariis ex seria et arva. Quibus nunc demum accessit vna adeligat Land mit der bassa Jurisdict ore und Gerichtszwang, ex mera liberalitate. Quamquam ego quae supra commodissima in contractu vestro ex pretiosa nunc adstringor ad cumulatissimos labores in Cancellaria, quibus ego eo libentius perfungor, quo maiores fructus inde ad studia mea recte conferenda et applicanda percipio. Igitur illa quae ad te perscripsi, ut necum mirere, mirabiles fortunae lusus.

Nunc ad quaestionem interjectae tuae schedulae venio eandem ipsissimas Illmus Landgr. exhauntias mihi anno transacto proposuerat, ut sibi deducerem. Verum ego qui tot ictibus cautus declinaveram dardis, nullo impostorum principi, quicunq; tandem ille futurus sit insenire, nisi stipulata pecunia et certo pacto, negabam me posse sperare meam operam praestare, cui non sit datum haereto solum alligare. Interea dum Rota praefecti Babylonica me cum paucis, & rem ad principem refert, Illmus meus princeps in urbem venit, & stipulato honestius salario in hunc locum abducit, ut nunc sero Landgravium mores & illiberalitatem suae permutent, pro nisi tamen Illmae suae Viduae matri fidem meam quam praestabo mercatantes & quatenus per literas negotia licebit. Nos negabat vt dicant se ad me declinatos, ut ego ab ibi olim fuerim Nos in proxima vicinia, ie. dimidia hinc milliaria praesidiarios habemus, vno in loco Hispanius, alter Hollandus. In vtrumq; castris qui & honorifice labitur, omitto de Rege salutans, apud eum pernoctaui. Illmus noster principibus quod vtile, obtinuisse videtur nobis futuri sint. Quo nomine dexterit. Elect. Saxo Illmus meum principem nunc minum in modum blanditur & tentat, vt etiam capiat libi praeceptorem coniugis vidiem, & meum Principem Epin compatrem.

Item vnser gn. Herr. Herr mir entbot, Er hab mir geschrieben, Er wolle der Herr gebetten haben, dass Landtgraf Herr Ludwig bey einer Zusammenkunft Zu thun, dass man auf den Titul, Herr, Holstein. Schaumburg Rath, dann den Vogten, der Fürst. Grafschaft Stolberg sein hat mein gn. Herr den Fürstl. Titul Herr heran und die dignitet, deran wir uns annehmen, werbt und sorbraucht.

den Herrn Hagittario wolte ich hierbeigelegt gegnet
urban meinen freundl. Gruß zustellen bitten, ich
schicke ihm hiemit ein tractätl. der bote wolte
nicht mehr aufladen. Und weil mich der Herr nicht
abfordern dan, daß ich ihn nicht über der Zeit gar klei
schrat. dann ich in einem solchen betrübten Stand
in die drey tage lang gewesen, daß mir die Her
zen nimmer mehr, permanentissima animi morby allen Ver
stand Lust und Liebe zu allen dingen genommen
hatte, dergegen mit grauen Haaren mich willen
lassen beladen, so ist mir itzund gleich als wan
ich auß einem Schlaff erwacht wäre, daß ich nicht
weiß wie mir selbst geschehen oder wie ich
mich gehaben soll. Ich hagittay
restra humana a Deo tentatur, vt vbi superanti
mus patiendo et sustinendo, coronam gemmus fere
nac primi, & velical benedictionis. Und also in der
Zeit Versamt werden, soll mit Verlangen seit
währendem reparirt werden. S. Vadam Bucken
burgi 29. Julii 1646.

Christian Culbach 16. Maii 1648. Jenae.

Se mandato magnifici Nobiliss. & Consult. Dn. Goldasti
permanterit officiose salute, Consiliarii & Legati il
lustrissimi Principis & Comitis, ipso quo titulo libellum
peculiarem iam Dn. Goldastus scripsit, cui nomen
Comes Holsatus, quem modum edidit, mihi monstra
nit, Schaumburgici Holsatici, salutem, vt & Du. Lut
geri Rulant tecum Patronorum & singularium ami
corum.
Deinde rogat sibi Protonotariatus officium vacans
conferri.

Goldasti affinis Ludwig Laminger von Altenmarkt.
1625. 16. Januar. Comiti Tillio (Brelkeburgi) gratias agit de literis Commeatg in Legatione nupera Comitis Schlegne sibi praebitis.
Liebücht: und demnach ich in dem Niedersächsischen Crayß und angrentzenden orthen der gemeinen Sage N. beruhet nach, neue Schwürigkeiten, Irrungsbetrebungen und Abfertigungen selben vorgangen, vorgeben N. anfinnen, Sedurch dieser Landen möchte (welches doch gott gnädiglich verhüten wolle,) allerhand vngelegenheiten zugefügen; so habe ich mit gutem Rath nicht mir bedacht und entschlossen, etliche Bagagien von hinnen ab nacher Frankfurth, einer der N. N. Stätt gehörig mir Stadt, in mein asylum und wohnhauß allda in einer Dienerschaft stehe zu verfertigen per Castel. theils zu Lande durch Westphalen hinaus zu lassen. Welchen aber solche Weg und Päß von Ihr. Excell. untergebenen Kriegs Volck verhalt, Guarnisirt N. verlegt, Arsten, so belangt an dieselbe meine underthänige fleißige bitte, Sie wollen gdg. gnedigen ihre sichere Pässe und Passeport mir mitlerweilig verleihen nach zu lassen. ~~obiges alle Passeporte solle~~.
Goldastus Frankfurt 14. Aug. 1628. ad Neustettenum.
Je Viennae Austriae, & Bibliothecae per annos xxxvi. collectae venditionem offert.
Goldasty Franckfurt hie die & anno. In ~~den~~ Rath zu Nürnberg
~~Goldast~~ stellt sandert sie von der von Sachsen Weimar
Durch. ihr gewortenen Ungnade, und bey sorge er noch
te sich zum gegentheil gedrungen haben. Bringen auf
schuldigt er sich und bittet: Aber ich mercke wenn
wohl woher dieser Angebung entstanden: Ihr meiner en
dritt. an Ihre Kay. Mt. abgegangenen Schreiben: ist ein
Erinnerung geschehen, daß obwohl von Churfalz etliche
unterschiedliche Bewegungen Sach mir gethan worden,
Ihnen fridens statt durch meine Person zu verleihen,
so hätte ich doch meiner gedancken mehr nach Ihrer

Beysitzer, noch Referent, noch Arbiter noch Compromiss
arius, sondern ein armer nothdürftiger Consultus der
sich mit seinem Studio muss ernehren und erhalten
so sind wir nicht mehr in der Welt da studium ne
strum respondendi publicum est, est iudicii non licet a
nec sententia discedere, sondern wir sind homines
pretati & mercenarii worden, wir auf die Soldaten
Underwerk solte der Hr. selbsten in glaichem
grad einmahl mit mir besonders reden der
sein verdientes Salarium soval als ich begehret zu
entfahen, und derhan abwendig machet
Belangend die angewante Freyh. Reynach & andere
besorgende Gefahr, verhoffe mich selbe ganz &
gar nicht. Ich bitte den Herrn, Er wolle mir als
einem gebornen Schweitzer erlaub zu gefallen
den, dann ich zu gut von der Falsche halte zu
den. Dann ich der Meinung bin, es gebühre sich
gegen einem fürsten oder Herrn dann ich nicht
bin underthan, noch mit einig Pflichten
bin, ~~dan ich stehe in meinem niedrigen stande~~
von dem ich auf keinen Schutz, Schirm, Vorsprach
oder mit der That noch in Gericht, keiner under-
haltung, Erhaltung noch Gehorsam habe, dan ich
Recht in meinem niedrigen stande, da ein fürst der
mein Herr nicht ist, Ursach gegen mir in dem
nem hohen Stande zu haben, und ist für klein
underschied als der Stand, da ist ein fürst & Ob
rigkeit Zu der ich muss allein schuldig gehorsam.
Derowegen so ein fürst darf an mich begehren, das
ich dieses oder jenes thue: so darf ich fürnehmb. Ihr
Gnaden, dass Ihro Fürstl. Gnaden das oder jenes mir
wollen gnädig geben. Und wie es dann Ihro Fürstl. Gnd.
stehet mir es zu geben oder nicht, also stehet es auch
bey mir, es zu thun oder nicht, derhalben auch nicht
Ladung einigen fürsten zu einer billig und recht
massigen offentlichen Verhör zu geben. Sonsten seith

Ihro Fstl. Gnaden ab Brettzgau zu Mumpelgart
ab Marggr. zu Baden, und Landtgr. zu Cassel
Fstl. Gnaden, gegen mir viel gross. verspürte
zu Fstl. ungnad, ab denen ich als man sich
Salarii halben nicht kommen thätte, ihre Jurs
ab Inspruck haba abgeschlagen: obschon mainte Dero
tion mer pro consilio R. nicht zum trost ist erfordert
und wirdlich abverdan. Obschon die landgr. Cassel
sache de causae mall informato ad meliz informan
dem mit unserer gnd. Fstl. Barmhertzigkeit Recht einer
grossen Correspondence hat. Und ob mir schon daran
grosser gnad, favor oder Liberalitet irgendwo
widerfahren als an dem Fstl. Hofe zu
Burg, nicht destoweniger so haben ihre Fstl.
Gnaden doch in wahrender Streitigkeit mich
niemals dahin können vermögen, dass ich mainen
gedanken über die Administrativa sache abol
zu Papier bringen: sehe doch ein gemeinsten nicht
können abermahlen nach spüren, dass so Fst.
und hochgedachte Chur- und Fürsten durch meine
billige beschwerung sagen ein dermassen offen
dicet beschuldigen werden. Ich sind mich
gänzlich sehe dass ich mit meinen Schaden sehe
müssen klug werden, und ist genug dass ich
fürsten und Herren willen um mein patrimo
ni komme: werde mich dannoch vor ihnen hüten
dass ich nicht gar an den nächsten Bettelstab
gelange. Dann Hr. ist das alte Sprichwort nicht
unbekandt: Piscator ictys sapit. und sind arme
felix quem faciunt aliena pericula cautum.
Frehers Exempel steckt mir hier denen augen
das seinen kindern nichts als grosse schuld
hinterlassen. und wolt Gott ich hätte mehr
piscatoris als Phrygium Exempel gefolget,

und nicht sero angefangen zu treugehorsamer Arbeit
Pflicht zu werden. &c.
Dann sonsten nichts Neues, dass Jovial Herr Hptl. Gan
der, unsers gn. Fürsten und Herrn und der Herr
selbsten zu Ihnen Schreiben an mich wollen bey
den, ich habe schuldig, selben principaliter Streit
auf mich zu nehmen, zu meiner eigenen Rechtfer
tigung, oder auf mein und dessen A. Rechtfertigung
abzufassen &c.
postea cum scriptorem in publ. emissorum inde usq. ad vesan
eig subiicit: Was ist aber darauf erfolgt? Nichts mehr
als dass ich nebst Verlierung aller meiner Mühe
und Arbeit, habe 1600. fl. an baarem Geld auf
die Reichsfesten spendiren, und dadurch in so schwere
Armuth gerathen, dass ich vor V. Jahren habe müs
sen 9. ganzer Tag ohne einigen Mann Essen
zu bringen sondern mit 2. Lib Brod so ich von
einem Bürger entlehnt, und seinem Knaben dem
Hungar und Durst gestillt, bis und. ihr. Hptl. der
zu Heidelberg sechsterley unterschiedene Artl.
mit 100. Rthl. und darnach mit 50. Thaler
gulden Ihnen zu meiner Nothdurft gnädigst ver
ehret und verehret. Diess ist aller mein Re
compens, so ich nach Verlauf[ung] vieler meiner
neunjährigen schweren Arbeit und unbeschreiblicher Mühe und
Arbeit habe von seiner, und Ihrer ergangen und
über 100. fl habe ich auf dedicatiren, Ueber
reichung und Verehrung der Bücher gewendet. Für
Ihr ist der erste Heller den mir einiger Fürst
dagegen verehret und recompensiret hat. Allein
Heidelberg ist obgemeldt, aufgenommen: einzig
Ihm nach die Ehr durch Verehrung seiner Bücher
von mir nicht ungleich sind belohnet worden
Ihre Churfürsten ist mir zwar ein Gnadenpfennig ver
ehret worden: aber meiner Bücher Verleger mich 83. fl.

nesse gedenkt, als derselbe gnadengnaming ver-
gan hat. Dass ist aber je ich vor meine ver-
thaten und treuen[t] dem fürsten und h
ran habe verdienen [illegible]
posten. dann aber thät ich bisshero gethan und th
sprechen habe zu thun, ist aber zu dem ende ge
schehen, dass ich mir gänzlich die hoffnung ge
macht Ihr. Fürstl. Gnad würden bey antrettung
Ihr Fürstl. Regierung, wie es gebrauch und ge
kommen, per literam Confirmatiß, allen fürstl. Ge
rechtsame und Obrigkeit gnädigst verleihen. Nun
aber wollen in Hessischer Cantzley gleich anfangs
bald einkommen, acht ich zwar mein gemüth
gar zu scharpf darzu, so soll mir der Herr Cantzler
zuwider zu handlen, dass ich mich um dieser Sach
willen lassen in geringsten nicht zu irren
ob ich gleich Recompensationem mei interesse neben
der Herrschaft gesucht, habe ich doch niemahls nicht
gethan, als ob der Herr selbsten dann da
an meiner Statt gewesen, würde gethan
haben. Dann mein interesse ist nicht so gering
[illegible] der Herr Grafen thut, und kann der
Herren nicht einen oder zween, sondern viel
viel auferzogen, darinnen ich fleissig angewen
det habe, meines Ermessens Ihr. Fürstl. Gnad
wissen, und mir selbsten die Rechnung wol ma
chen, dass dieses primogenitur-Streit in
allen andern Landen mit einer gewissen Ver
gleichsamkeit in Gütlichkeit hingehen. &c.
Das dritte Argument Ihr. Fürstl. Gnaden Rath
Ihr. würden mich verbinden, ist dass einige
ich meines Diensten habe auch gethan haben
sage ich auch gleichfalls selbiges zu defendiren

ob etwa etwas ordnet, denn man mit einem bestellten diener zu thun habe. Aber lieber herr sagt mir den ersten teller dar ich darum angelangen habe. &c.

Pfleiderer also auch obigen allen Argumenten, dass ihr fstl. Gnaden nicht eine gemeine gedenken, mich vor meine angewandte kosten schaden, mühe und arbeit mit einem teller zu recompensiren und dass auf darum der herr mit der Bank wort solange habe Friede ich gehalten. &c. &c.

— Wann ihr. fstl. Gnaden wollten dy. gr. sehen, diese Jacob de Praye und Gerard Bin da sein zu verwegen, will ihnen sonst v. andern gnugsame leitung v. ordnung thun. dz auf ihr fstl. Gnaden herr nicht solten abwendig sein. Wollen aber ihr. fstl. Gnaden mir lieber der hochsten [illegible] Frieden, will ich damit auch zu frieden sein.

in Nro. fll. Offenbachi Supplica ad Senatum Ffters. Marine Agathae Köstlerin Melchior goldasts tochter.

Die klagt dass ihr ihr Mannes Herzog [illegible] nitz fl. ausser Landts flüchtig worden / sie nicht / sondern die Bibliothec um einen spott verkauft / und das geld in seinen beutel gestoh, ersuchen ihr Herzog und Herrschaft ihr Zeugnüss, dass sie ihrem Mann nicht allein treulich beigestanden, sondern auch ihr Heurathgut zugebracht, bittet rathsam wer ihr zu intercediren dass sie fl. seine zu verwahrte stehende Gelder bekommen möge.

Epist. ad Senat. Norberg 16. Mart. 1613.

Ihr meines Vatters und Herrschaft des edlen Vesten Jungherr Johann Christoph von Rotten — Hofmeisters

Bickenburg 14. May 1622.
ad Vicefaco. fridrich von V.

Eberhardum à Weihe nunciat se provocasse ad
Duellum atq petit vt suo honore efficiat, quo
denig Vbicus Dux Brunsuic. se consiliarium
nemen adsciuat.

Friderici Melissi Hortleder
Fundamenta assertionis meae de Legato contra Rinuccinum apud quem Legationis officio fungitur delinquente eiusq; poena breui
tabella. Sub me illustrissimam Quaestionem haud per
functorie tractasse.
Jo. Georg. Hochstatenus Kitzingae 17. Nov. 1611.
Noster vehemens mediastinus in patriam concessit suam
mox reuersurus, qui nuper admodum Comitivam Palat. in
aula Caesar. cum aliquandiu Pragae substituisset adepta est.
Anton. Wolff. mense Oct. 1611. quibus annotauit
Hortlederus:
Factus statim anno Jeg. Consil. Electoralis Heidelbergensis his
Wolffius & civitatis Etzwisgranensis Syndicus, hunc nomine
pro informatione in studijs a. 1612. in mendinij Chrichalis
Lipsensibus, mihi adhuc floreni L. liberaliter dati & per
luti sunt, à Gerardo Bienen cive Francofurt. ad Rhe
num praecipue.
1612. Basil. Georgius Nathan auditor olim Hortleder in
Doctorem promotus Orat. habuit: An status Imperii
sit Monarchicus!
Jo. Gryphiander 8. Januar. 1613.
Vitam Julij Pflugij de ex compacto scribere refert, ab sibi a
cta inter Jean. Tridenje & Pflugium expetit. Pflugij patrem
Misenisse se Pegauiae habitasse eo modo quo alij Emes.
De autore Julio Bello addubitat an non ipse hic sit Chri
stophorus Pflugius, adeq; auctor Hermetij Politici & discursu
um in Despotem Amiratum. Addit eum adeuntij non
abundasse antequam Canitiar. factus fuerit Oldenburgicus.
Christophorus Julij nepos ex fratre.
Hollerius operam in Donello Enucleato Spinae Canabichij ingratam
fuisse scribit, ab hunc ipsum ab ij vocari Donellum
enucleatum.
1613. mense Februario Gryphiander Professoris Historiae nunc
indeptus, et in numerum Professorum receptus fuit se
ferè se otium Academicum.
252

1613. 7. Apr. Leipzig.

Bonyardium reperire aestate ad Weiler abisse constat.

Christoph. Agricola 15. Maii 1613.

25. Maii Ritershusium obisse nunciat.

Anton. Wolff. 1. Jul. 1613. Ratispona.

Nunciat se legatum in Comitiis, etc. negat se quicquam ha
stitui a Domo Vinar. et possit negotium promoveri nec
irasse. Daniel Schneider 1613.

Gabrielem Landgr. Mauritzen z. H. Lieutenant, quoad se
cessionem in Elect. Oldenburgicos, quoad praecedentiam
Vinarienses praeferentes.

Anshelm Arnold 23. Nov. 1613.

Der Historicus Mons. Thuany ist noch am Leben, ist Praesi
dent am Königlichen Parlament gewesen, hat aber sein
nunmehr solche dignitaet einem andern um gewisse Summ
mit Hinterlassung seiner geliebten Frauen Wittiben Erben
verkauft, und weil Er Anfangs Zu seinem gesamten Con
häre Thom einigen Lehen gebraucht: Dan Henry seiner Le
ptation hochseligen Hugenotten Mons. Plessiacum Jahr
vor seinem Tod Zu Saumour allerley ex Gouverneur
der Hugenotischen Kirche gewesen, der nunmehr sich Frankr
alt, thut aber noch sehr K. der Königl. Studien,
auch weil man ihm seine Kuhe hoch anfeinden thut
und hat nach Zeit Königes Königl. Confessor sein gro
Buch in fol. wider sein Mysterium Iniquitatis drucken
lassen.

Anton. Coler Brunsw. 1613.

Helmstadii Doctoris in Gallicum 1613. promotus.

Sequitur Antonii Coleri discursus exotericus de Contro
versia inter Illmos Lax. Duces Oldenburgicos & Vina
rienses praerogativa. IV. foliorum.

Gv: Georg. Forchstettery Kitzingae 18. Jan. 1614.
Amicimus ante annum iam D. Wekherum, qui vir d
diutius vixisset, rem literariam ornare potuisset in
primis praesertim accedente naturali iudicio &
crescente aetate, quae ferorem & ignem iuvenilem
lenitate quadam temperabitura.
Jacob Altmann 18 Mart 1614.
Gratias agit pro 10 Rthl gold. mit dem Abrimar.
Gerard Libi pro Palaestra Rasult. oblata pro Thorth.
a Prinsio impetratis
Fridericus Heidelb. 24 Mart 1614.
Scribit se brevi Commentarium in Aur. Bullam de ma
diis filiorum Electoralium editurum.
Antonius 14 Maii 1614.
Petit sibi Ortmsdorffii scriptam: Horas Canonicas in
festivos et Cloëtoros saltus mit seinen N. Etw
sogut aber sonsten abgetheilt als die Gandelfs
ofner Metze.
Gv. Rosinus Naumburg 3. 13. Nov. 1614.
Calepiastes in tylo Cathedrali ep. Naumb.
Quid desiderat in Hottonia Jok. Heidan.
1. Psalmum qui Electur Iranus missam adiit Augustae p. 67.
2. Quod marchio Albertus sit Vinariae exceptus. 684.
3. Quod Lapo conflictum cum Caesar impediverit 454. 467.
4. Jubilaei cui Lutheri conciliatori cum Bucero Ipsum
fecerit. fol. 171. b.
5. Stil dicit de fuga equitum Electoris p. 480.
6. Nihil de literis Hessi de tradendo Electore quae
vir Senatu Imperii perlectae sunt. 832.
7. Nihil de conclusa Landgravii, quam duxit vivente
conjuge filia Georgii.
Descripti ex autographo Parentis mei ad Eccl.
Wantrij Heidani editu 1614. Argent. in 8.
ejus exemplar primae editionis.

Wolffg. Fridr.

Quaeso mihi significes quid causae sit cur Illmi
Principes noster suis in titulis & inscriptionibus Comita
tatys seu Principatys Hennebergensis qui tum ad illum
nos fuit et ab Imperatore mentionem non
faciant. Aliud mons apud Bojarches Austriae. P
Cui Epistolae interscripsit Rottledery.

Decessit vltimus ex Hennebergij Principibus nomine Geor
gius Ernestus ao. 1583. Hagenb. Chr. Henned. Lib. 5.
c. 53. Is nimirum ipso tempore, que sub tutela Ele
ctoris erant Fridr. Wilhelmus & Johannes
quorum fuisset, non modo titulo principum Henne
bergicorum vti, sed in ipsa Electore consorte
in Principatu vacante succedere. At quid Electores
factum? Documenta successionis principalia Vinaria
Dresdam translata indicant, considerat, si
quilla abraserat, sibi quae suae familiae praeter
tui nescio quo casu aliquod successionis ab Imp. impe
travarat, vti liquet ex Scriptis Pachinaei Consil. Is
cui tamen cum non satis fortasse videret, nec titulo
Principis Hennebergici vti, nec reliqua pupillis eripere
tibi voluit. Ut inquit, ann. 83. Friderico Wilhel
mus annum ag. ingressus erat, cui patres eodem anno
factus cum non vterque vt R. Deo quia Augustus
cum quod decessit 1586 sub tutela retinuit. Cur
vero sua iam potestate factus eum non assumsit?
Obstabat metus ne offenderet Christianum I. Electorem
qui in possessione Principatus erat. Deinde do
cumenta authentica in archivo non amplius extabant
Dresdam translata, quae tum demum reperta, cum
Fridr. Wilhelmus administr. Electoratu facto esset.

Gryphiander Hortleder Jen. 13. Febr. 1615.

Fuit hisce diebus apud nos D. Clubenius Professor Argentora
tensis in rebus Politicis praesertim ad statum Imperii nostri
pertinentibus apprime versatus, ut videre est ex dispu
tatione quam anno proxime ante hunc pro gradu ad A. B. Basile
ae habuit. Cum ille eam in conviviis quodam de variis rebus
sermonem haberem, et forte controversiae mentio fieret
quam pro sua Electorali inter se fovent et Ernestini
de Letburgici Saxones, dixit omnia illa acta asservari
Lipsiae apud D. Consolidum, ubi ipse inspexerit.

Caspar Facius Stolbergensis 1634.

Se archivo petit formulas Protestatio Principum Saxo
niae in Comitiis Spir. 1613. suo Sax. actis.

Matthias Berlich. Hannobred 1615.

Rogat et se admittat in denuntiatione vocabuli Schlach
ti quod ipse operatus a Dom. Johan Frycare Retum.

Schroeter Chartensis 1616. 16. Jul.

Gratulatur Hortledero receptionem in numerum
consiliariorum.

Arnstadt 8. Novbr. 1616.

Genealogiam Schwartzburgicam suam mittit, cujus se mul
tae insignia non parum asperas constrictum quippe
inornata, ne illud cuiquam legendo tradat ante
quam Compilatii recudantur.

Antonii Coberi Epistola

Spondet operam suam in exscribenda Editione Trithemiana
rum in opere Hortlederiano.

Remittit sui Exemplar Von Erfahrung der Ketzer.

Antonius Wolff Hortled. Argent. 8. Nov. 1617.

Gott hat mich nunmehr so gnedig gemacht, dass ich aller hey
Heidani Bibliothecam h. e. archivum nostrae Reipublicae
zubesuchen macht habe, quamvis hac facultate non abutar
darauf hat Heidanus alles bekommen, und kan den Herrn
ich nicht genugsam mit Warheit berichten, dass in
Bilan D. fast dan minstan Stucken Heidanus nichts

254

andere gethan, dann die in nostris instructissimis &
gravissimis archivis sorgfältige relationes protocolla
suias vota & acta sedulitate domini sat. eben ist labo
diuersas Gawbi Sturmii olim Reipubl. nostrae Praetoris
et multis vicibus Legati meritissimi literas cum lectione
Gleidani conferret, da befindet sich das er gantz an
Sturmio geblieben, und eadem verba voyl Latine be
fall. Es befindet auch Gleidani manuscriptum
Bertmii bestetten, dass er die data recht nachman
der gewiss hat und hat er die Listen Passau nun so
viel desto besser und gewisser gelangen können
Insbesondere es Magistratu nostrae ciuitatis ein extract
dinen bestallung räthlich mainb befallt den so gar
getragen und ihm der exercitium ad annalia erste Cap
sehr offen gestanden.
Veltius sibi expetit iudicium de opere suo cuius catalo
gum annectit satis perbrevem unde summa capita:
Liber I. de Pacificatione Passauiensi.
Liber II. de Pace religionis in genere siue de operis nostri
huiusdam cognitionis vtilibus et necessarijs.
Liber III. de potestate auctoritate & voluntate statuen
tium. vbi praecipue de necessitate huius pacis.
Liber IV. de Religione ipsa.
Liber V. de Exercitio religionis publico et eius acce
soriis.
Liber VI. de Reservatione Ecclesiasticorum.
Liber VII. de Jurisdictionis Ecclesiasticae suspensione.
Liber VIII. de bonis Ecclesiasticis.
Liber IX. de religiosae pacificationis perpetuitate.
Liber X. de asseuratione Pacis.
Liber XI. et vlt. de Poena & Judicio.
quae omnia ex actis copiosissime illustrantur.
Laurentius Frontzius 1618.
Georg Schenbocener alter Cancellarij Illustris Baronis a
Schafgotsch cognomento Gutzff in alter districtu s. territorio zu
rem Greiffenstein.

Antonius Wolff. Strassb. den 21. Mart. 1618.

Deine mir abgeborrtane Collectanea sind mir zu hohen Ehren
lieb gewesen, deren ich mich auch ohnmangle und sie andern
orths zu gebrauchen Vorhabens. Ob aber auch ist mehr dann
halb oder zu 2. drittheilen fertig, sintemahl dem also
expect ist, derhalben materie nicht allerdings nach Nothurft
importiret wäre, ohne allein dass es an der Lateinischen
Zierung, der mich bey diesem meinem Blutsfauren offi-
cio zumal schwer andere mangeln will, kann oder
doch gar wenig capita fehlen, dannenhero die Herren nicht
der Nothwendigkeit gedacht.

Da Acta Publica solte mir noch zur Zeit nicht ab. sch
halte auch blosse Abschreibung derer publicirten Acto-
rum so viel täglich bald von diesem bald jenem Ort
zur Hand bringt meiner angenen Arbeit und Mühe
spare gar nichts daran. Und wann ich noch 10. Jahr
also treiben solte, als wie mir in denen nechsten 2.
Jahren abgangen, würden mich doch nicht genugsam
schonen gleich Thun. Meine meinung in Collectione omi-
rem aliorum comitiorum ab A. C. 1521. und kommen
mir nöthigsten anschaffen Urkundenbuch zu Hand. als
bald nun dieselben stuck zu meinem Opere nicht
gehören, so werden sie darnach forderlichst ihren Ru-
cken auch mit sich bringen, dann ich kein nutz d.
Ding als das beste daran mich allein noch nicht
erquickt und weil die Schriebenden Gottab wunder
lich sagen, so kann mich vielleicht noch in allen
Land etwas zu Nutzen kommen.

Neben demselben Passen überschicke ich auch dem Herrn
Heimb eine praefation wider politischen Abtrieb, so
offen stn. d. Abrechte D. Jurisconsult und obrist in Landsberg
viel gemeiner Passen sind, so finde ich darnach dann ich
habe das ganze Opus Leyserianum viel schöner und gute
Stuck, die furstand N. Jahren zu Verbesserung ihrer
Gefälle sehr wohl zu nutz kommen dörfen N. bey

stiam quid superest. dorf stall ist auf noch etwas ab
nihil manum huc amplectibar.
Jacob Stuven Von Sturnecck ist todtlich abrisß A. unter
Jauerthal gestorben, Samt bruder Dess Steyr Stum
Von Sturneck ist erst Vor einem Jahr alleine
gestorben A. auf praetor oder statthalter Landgra-
Es ist ein aufsatzlich adelich Geschlecht die ihre adel-
Ja besonderen / nimmaden welche originaliter in
Jauern gesatzt / Von dasser Rudolphe I. Ubergeben Ler
nen. Ehl Jus primogenitura ist in dieser Familia
auch eingeführt / S. ist der ietzige Senior am Stam
Wieder unverstanden / sonst auf Jacob Sturm / V. ist
in nostra Republ. pro tempore Senator. Vor Kleidung
mag der Rath in gotel Rathman nur gehen. Sonsten
V. Trachten, dann es befindet sich auch das er seine
Kistgrein alleine Vor einem ganzen Regiment
dieser Stadt ablegen müßen, als etwas clarion ge
macht worden. Darnach als man abgeführt, die etz
Fall der geschrift befunden, und über dieselbe Ur
theil Jacob zu Tode gesagt, ist er um drey gehe
ger damit gerichtet worden. —
Gradum in utroq. suae sub 1615. Gestat als ich v.
Von selbst Ex Belgio Hierher ward Kurfürstlich
angenommen, sub m. 8. Tagen alle examina auch repe
titiae disputationen pro doctoratu Vollbracht A. auf gestan
den / die gewöhnl. Valedictiones Von Jahren Ex
jagend pro. Ehr ist Ex bestehen sub 8. Ich noch
In die mentis sit Lehmanni Exercitia quae Ista Ein
Exemplary et miraby sit neges
gedacht abfall seines geschlechts Eberhard Wolf
fen alleine A. Jahr Kurz Kath Landrichter und Landtmar
schall Herrschaften ist in absentia des Letzten Herrn
Von Lemberg, Vielmehr beneidenens gewesen
ihm sibi esse filium Bernhardi, filium Stirpis
se salutis ad Decus gloriosum, id multis lubenter
opprimi.

Adam Schwind · Hostiat 28. Apr. 1618.
Memorat Collegium de Statu Landgraviatuum cum Hortleder obiter instituto & suspectas reddat cum tali quid ratione Landgrau. Brisgau per Ertzhäus ela borandum sibi sit.

Thomas Lanzius Tubingae 1618.
Brandi Wadisky Charitianas summi Landbuy esf
fect. Christophory Styriola Argent. 5. Id. Nov. 1618.
Se officiose rogans, communices quaeso mecum consilia
sui rationes, cur acta integra Ratificationis Passaui
ensis item Brunsuicensium principum aty Nobilitaty
controuersiam subduxerint, inter reliqua scripta de e
recta bebi Germ. refere in Tom. II. operis tui.
Commentarium tuum in Rudolphi II. Imp. Capitulationes
prodisse in lucem audio, sed eius Exemplum Francofurti
etiam peruenire neques &
Id. 12. Kl. Ianuar. 1618
Scripturum se dicit de causis, successu & eventa Pacificatio
nis Passauiensis, quam in rem Austriaci nobiles multum
sibi subsidium condixerint, sed impedire se quod A.
Wolffius idem argumentum sub manibus habeat, cui
ipse potius sua sit concessurus.
quod de Commentario in Rudolphi II. capitul. scripserat,
corrigit, aty de Lege regia Orat. se dicat indigitasse.

Ionas Nicolai Mdcviii.
Gratulatur Hortleders eum studij principium Saxoniae esse
ad nostram Imperii eius parentis vbere.

Antonius Wolff Gissae 1609. prid. Kl. Ian.
Amice mihi Lectus cum ego mensa tua vty animo
fuisses mihi faucissem & cum Paulino Nanciae Henam pos
petuissem ex meo Diogenino talem deprehendi. Subuiat la se
Stromanum in aliam productum sententiam quod ipse
in Legat. sua iterata editione se confessurus scripsent.
Patens Hortleder. Valentinus Capitaneus Arcebury
ens.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Vindiciae secundum Libertatem Germaniae contra Pacificationem Tridentinum. Item Vindiciae Pacificationis Passauensis entgegen gesetzt 1638. 4. gra in scripto mel
da arcana.
Acta Gallo-Suecica Monasterii-Drabneyi una cum re
gesto Caesareo. 1645. 4.
in Bibliotheca J. L. Hellmanni Consil. Intimi Saxonici vidi
lectanea Hassiaca in fol. ex Bibl. Hortleder. ubi Status
Hassiae in genere, et specie ita describitur, vt curabius ne
quead.
Vidi ibidem Collectanea Genealogica XII. grandium fasciculo
in fol. à quodam collecta.
Vorstellung der verschiedenen Rechte, welche
die von Adelsland Herren Vorfahren und Ihro
fürstlen Johanne abstammender Herren Fürsten
zu Dessau etc. und zu denen Graf und
Herren Herrn Julii Francisci zu Lauenburg
fürstlichen Gemüth ohne obrigkeitliche mämliche Lehen
haben erbeigenen Reichs Lehen, über allen an
einen Lehen Praetendenten haben. MSC. vidi
in Bibl. J. L. Hellmanni Cons. Int. Sax. aucto
ris, cum multis aliis ius Praestinorum con
cernentibus.

Nobiliss. Clarissime et Consultissime Vir,
D. et Amice vetus.

Affinem tuum D.a Stetten gratanter suscepimus, et veneramur Deum, bene fit illi hic, et successum habeant studia ipsius! Quod ad me attinet, noli dubitare, si quid possim, facturum me animo lubenti et serio. Schleichius, quod ille ait, παλαιὰ κατέλλει. Ego vero experientia didici, esse illum in censu illorum, qui solent amicos ἐσιᾶν λόγοις, ut eleganter Graeci. Et quid opus est vultione auris? Novit enim ex literis bene longis, superiori autumno ad illum de toto negotio scriptis, ~~in hoc Oceano Galenico~~ quid fecerim hactenus, faciamq; hodie. Nimirum plus laboravi per hoc decennium in hoc Oceano Galenico, quam decem asini Cumani; feci etiam sumtus non contemnendos: ad nemo est, q curet. Quid faciam, inquiat, cum res ad umbilicum nondum perducta sit? Sed quod et voce et manu promiseras, o bone. Promiserat autem se singulis nundinis extrusurum unum ex his operibus meis, et pro singulis numeraturum 12. Imperiales. 1) Comentarium de Thorace, tribus libris comprehensum. 2) Comentarium de Humoribus triplicem. 3) de Libris de Generatione hominis IV. 4) Tractatum de partibus similaribus. 5) Tractatum de Calido innato et Spiritibus. 6) Tractatum de anima eiusq; facultatibus, quatenus Medicus illam considerat. Ex his primum tantum dedit, et maligne solvit, q debuit, quo minus autem edat reliquos, causam dicit: Vir optime missi ab. Credo equidem, non ee hoc tempore libros tam vendibiles, quam erant superioribus, cum pace fruerentur: sed nulla distrahi exemplaria meorum laborum, falsum est. Novi enim (de Germania non dicta) legi in Italia, Gallia et Anglia. Non debeo quidem praeco esse mearum rerum: sed hoc scio, esse haec talia, quae lucem ferre possint. Fortasse habet unum et alterum susurronem, qui, cum non intelligat mea, calumniari tamen audeat. Scripseram etiam ad illum: Videri mihi fore e re Galeni, si lib. de ossibus (qui neq; in Veneto, neq; in Bas. codice graeco est) Graecolatinum cum Notis meis vulgarem, ut bonis viris πρόγνωσιν quoddam offerrem futuri operis. Tacuit diu, jam primum per Dd. Vyssenbachium respondit, impressurum se quidem dictum librum de Ossibus, sed caetera suo tempore. Quid hoc est dicere? Agnosco difficultatem temporum horum, nec tantopere vereor publicationem nugarum mearum: caeterum maiorem humanitatem desidero. Scripsi ego literas illas aeger ad hue, et ad alia ineptus, ille vero ne verbo quidem me dignatus est. Quam obrem nunc hoc te rogo, jubeas tibi exhiberi literas illas, et videas, quid et quantum laborarim hactenus. Tum vero intelligas, quando velit imprimere librum illum? Velle enim mittere proximis nundinis et tibi dicare, non ut captem aliquid, sed ut toti mundo constet de amicitia nostra. Vellem etiam inspiceres libros de Generatione hominis, quos secum habet ille, et iudicare de successu operis. Hoc ego scio, a nemine hue usq; tractatum fuisse hoc negotium ea fide et religione, qua ego tractavi, et quidem contra hominem iactatorem, qui non intellecta defendere vult. De caeteris alias. Si quid Galenicii sit in tua bibliotheca, significes, quaeso, misso indiculo. Bene et feliciter vale, mi Goldaste, et fave laboribus meis. Senbo Cal. Maii. 1629. Altorfi.

Tuus ex animo

Casp. Hoffman. D.

Nobiliss. Ampliss. et Consultissimo
Viro D. MELCHIORI GOLDASTO
Heimingsfeldio etc. Dn. et Amico meo
veteri. S. P. D.

Francofurtum ad
Moenum.

258

Quid hoc rei, mi Goldaste, est? Desperastine editionem Galenicam, quod tam pertinaciter siles? Ego vero etiam in malis istis decumanis, quibus misera Germania iactatur, assiduus et accubus sum operi, adeoq; iam absolui omnia excepto indice latino, quem hac hyeme, si volet DEVS, absoluam. Vt videas quid in Notis meis praestare voluerim, ecce tibi indicem, quam ubi percurreris, aut communi vsui dicabis, aut Moero sparges. Remissu enim nil opus est, cum omnia in mundum data sint. Georgio Lang, mercatori Noribergensi, mandaui vti is Lotichii Com. in Petronium a te petat. Et quid sit de tractatu meo, quem isti publicaturos se promiserunt? Vehementer te oro, quaeras ibi alium Typographum, si quidem hi non possunt. Persuadeo enim mihi, me fecisse in hoc argumento, quod ante me nemo. Colonienses cur nigrum Θ praefixerint Commentario meo de vsu partium scis ne? Scripsi in umbilico operis cerimonias quasdam, hodie in Ecclesia dicta Catholica visitatas, ab Ethnicis manasse. Atqui hoc scripserunt ante me (quin imo ante natum Lutherum) Catholicissimi plurimi, quos producere possem, si opus esset. Quid igitur causae est, cur hos quoq; haereticis non annumerent? Ne putes me fingere, perscripsit ad me Lutetia DANIEL BVCRETIVS, Med. Doctor, discipulus meus ante hoc decennium, qui ingressus ibi est monasterium Augustinianorum assito nomine Ioannis de S. Thoma. Plura non addo, ne molestus tibi sim. Vale et bene age, mi Goldaste, et perenna mihi amorem tuum. Scribo Altorfi. 10. Aug. 1631.

Tuus ex animo

Casp. Hofman. D.

Nobilissimo et Amplissimo Viro,
D. MELCHIORI GOLDASTO
HELMINSFELDIO, S. Caes.
Mai. et Reuerendissimi Praesulis
Trevirensis a Consiliis, Dn. et
Amico meo veteri, S. P. D.

Frandefort am Main, drin Kestimer
Ysor in der Frau Cammerschreiberin
Behausung zu erfragen.

Ex Epist. P. Lotichii II.

P. Petr. Lotichius Jano Gutero Francofurto 1527. 15. Kl. Apr. Mensi jam abit, ex quo opera Melchioris Goldasto (quo familiarissimo hic utor) apud Bibliothecam urbanam, sub Simonis Schardii Miscellaneor. Tomo II, inveni Historiam rerum Melchioris Zobelli Episcopi Herbipolensis, ad dictum P. Lotichium II. conscriptam. Epistolar. L. II.

Lib. Ep. III. Ep. I.

Melchior Goldastus Haimmisfeldius Helvetius, P. Petro Lotichio.

Clarissime & amicissime Domine! Dum me annus morbus infestat, nec dolor seius ullas meditationes admittit, pedem offirmem manu tremula compensabit. Stellam vocando secum & tempus & dolorem fallere: quod unum memorabat esse huius morbi lapamentum. Sed nec occupationes meae erant, & causa mea tristior ac moestior nunc est, quam ut vocis medicus possit malacissari. Interim tamen nec nihil agam, ad Petronii Satyras, quarum festiva elegantia te non indelectari animadverti, manum admovi, non foedas illas Neronianas, quibus honestissimam illam facundiam tot pueri conspurcavit, sed Romanas deliorias & Thaisonias, ex generis humani corruptis moribus, unde omnia nostra & animi & corporis vitia oboriuntur, mira urbanitate conditas. Scias summos illius aevi aulicos Caesareos, non modo disertissimos fuisse, verum etiam peritos rei medicae fuisse, in quibus Lotichium nost. ad Petron.

Jo. Petrus Lotichius,
Melchiori Goldasto Heiminsfeldio.
Praeter hactenus creditae amicitiae vsum, &
doctissimas confabulationes, quibus non se
mel indulgentissimè me honestasti, hanc tu
nicolam, apud civitatem, Cheruscis magis, quam
Cheruscis, amicam, Vir amplissime, ita me Cha
tae bene ament, ut ego non tam magna ani
mi cum voluptate, quam infigni creditate
ilicet perlegi, elegantissimas tuas graeca
nes. in Comment. ad Petron.

Goldastg ad Reuchlinum
Ffto 24. Aug. 1628.

R. P. Sandaei scripta commendat: perse
ues, nihil posse à magno Sandaeo prodi
ciei nisi magnum. nec quidquam in
magnificum Virum dici, nisi magnificum
& illustre.

Goldast. ad Consiliar. quendam
Dolsa Narrdassen / suscepto P. Lu
dimst dreyss und in gedult der
Vergeltung meinetan / hat Freher
mit unter die Fuder genommen
eyllt ihr mich Verdächtigen cam
Juche dolsen / sothid mugl. nich
Dr. aust sitten.

Goldast. 1622. 14. Maii Bu
Rebuys.

Herr. à Weise hat sich von Jemand
ad. die Chronologia Wakh. ab Ebrab.
genannt, hat Goldastum ad duellum pro
vocirt, welcher schreibt dass er 40.
grobe Schritzen in seinen Buchern no
tiret.

Jo. Georg. Styrtzelius 14 Octbr.
1667. Rotenburgo-T.

Baltzeram interiorem Rotenburgi gessit 1630
1631. alleety in Collegium Consulare
eo tempore annum 28. agebat
ejus tabat anno Augustaea.

Damnius Cygneae 27. Aug. 1667.

tio sere anno honoratam Reinesium no-
strum, sed & Hottingerum miserabili
quidem fato Tigurii, Verginum Ratisbonae,
Jo. Conr. Dieterichum Charpurgi Viros
Clarissimos & de Republ. Litteraria
optime merentes destulit.

in Respondentia
Lotichij refert se Conr. Dieterichum pie
laudat non putare sexagenarium.

Christian Damnius Cygneae
7. Septbr. 1668.

Ego ipse hoc anno, quo die ego Martis
Natali meo Dieterichum vetavum
deo feliciante explevi, & calculi et
Medici simul ictibus ex Erysipelate
primum sum vexatus.

Styrtzelius 1668. obiit, reliquit XIV. L.
Vros Epistolarum familiarium.

J. C. Lotich. ein Sohn Nicolai Lotichii Zu
Bonau, studirte zu Basel, wurde Doctor Medicus, war Professor
Zu Rinteln 1629. in Marburg seine letzte Zeit 1632. Phys.
des Ord. Zu Frankfurt am Mayn Medicus im Bairischen Lager
nachmahlen Leibarzt
diverser Churfürsten, die auch Lazaret
Rath d. Historiographus

260

Georgius Remus 1625. 27. Julii Pareo di
citur nuper ad plures commigrasse

Andreas Hiltebrand Pomeranus

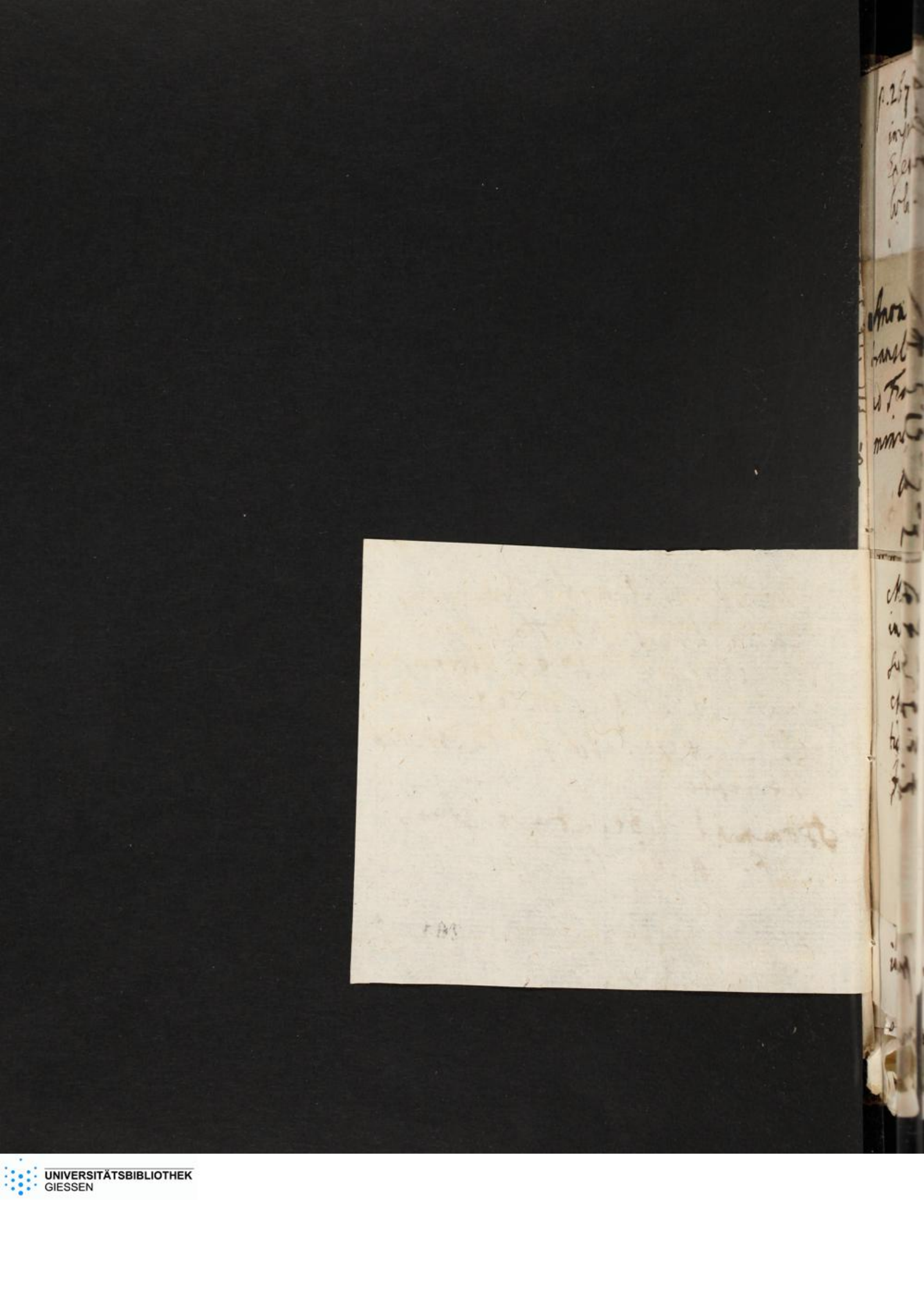
natus 1581. 25. Novbr. Witebergam & Li
psiam studiorum causa adiit, postea tra
jectum Batavorum venit & per Gallia
& Angliam peregrinatus 1607. 26. Basi
Basileae Medicinae Doctoris titulos tu
lit. Domum reversus primum Rectoris in Va
le Joachimica Gymnasii, postmodum Medi
cinae Dr. in Stella Stolpensi Spartam
obiit tandem in patriam redit Stetinu
Medicinae praxi vacaturus. Amyntam
concordiam pastoralem, & Tr. de peste
scripsit, scribebat opus Genealogicum & ad
Calvisium rotata.

Marianus 1602. obit diem

Melch. Goldasti Processus
Juris Provocatorii Hanoviae
1611. 8. ubi ep Litteris
initialibus patet.
Sacra scripta plura vocat
strepta amoenitat.
Hommel Literatura Juris
P. I. p. 169. sq.

261

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Anon. /: Relation Gelwajst de
translatione Imperii a Graecis
ad Francos adversus Bellar-
minum Hanov. 1613. 4.
Pütter Elementa Juris
Publ. Germ. p. 49.

262

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Martialis Arvernus Arresta amorum sive Processus inter amantes et alii autores sub titulo Processus Iuris Joannis Focoserinus Hanoviae 1611. 8. editi a Melchiore Goldasto ut ex initialibus litteris praefationi subnotatis intelligitur. Hommel liter. Jatis p. 169. 4.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Vins.

Absynthe,

Cerises,

Autriche,

Buder,

Rhin,

Bourgogne,

Champagne,

Frontignan,

Chypre,

Malaga,

St. George,

Tockay, ÷

p. 267. sq. Goldasti Epistolas philologicas nondum satis impressas, et editas ex insertis operis Goldastiani exemplo probat Thomas Crenius Animadvers. Philolog. et Histor. Parte XI.

Chium Sco. Jan. 1867. —

[illegible] . . . . fl 1. 8 x.

Vitula . 4. . . . . 1. —

Lepis Bork. 4. . . . 54 —

[illegible] . . . . 17. —

le achimenes . 4 . . 29.

l'abude des fleurs — 23.

le proserpine . 4 . . — 12

asterolia . . . . — 49 —

a nelle fleur . . . 2. 36. x

cia . . . . — 96

Summa . . fl 8. 34.

18. Bätze in Stiftung Lagerbl.

Quittung Schumann Dinkelsbühl

Weber ad Rotfeuil. Fasc. 1.
orta. f. 241.
dafer dann das Landgraffl allen
Forsten Landen Jagdlichen Hohe
Fürstlichen Hr Churfürst Pfalzgrafen
Hr Bayern und Herzog zu Pfalzburg,
nach Anleitung der Ordnung
so Ihr Churfürstl. Hr Landgraffl
gehandt Gerichtl. meine Hr Herr und
Vatter in seinen Churfürstlichen
Fol. 236. ihrem

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Appellationis
pto prioritatis
nunc transactionis

Relatione Exhibiti de præst.
do Rescripto ibidem huc me pe.
m Oettingo-Wallersteinianum
Capitale et Interesse Appellan.
ti gebührm.

v. Malsatti appellant
Sbot

de Gothofredi laboribus in Etymologicis coniecturis vitam
Stadeanis a Vorn Felen conscriptam pos-
sim, ubi & de Mollij.
uts & Sagittarii Epistolium Protenum in dedicat.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Goldast ist autor oder Herausgeber des Buches
Phil. Christoph von Sötern
Trevirensis electoris
Spirensis 4. 1632.
referente Dr. Orsibar.
Aul. de Blum.

267

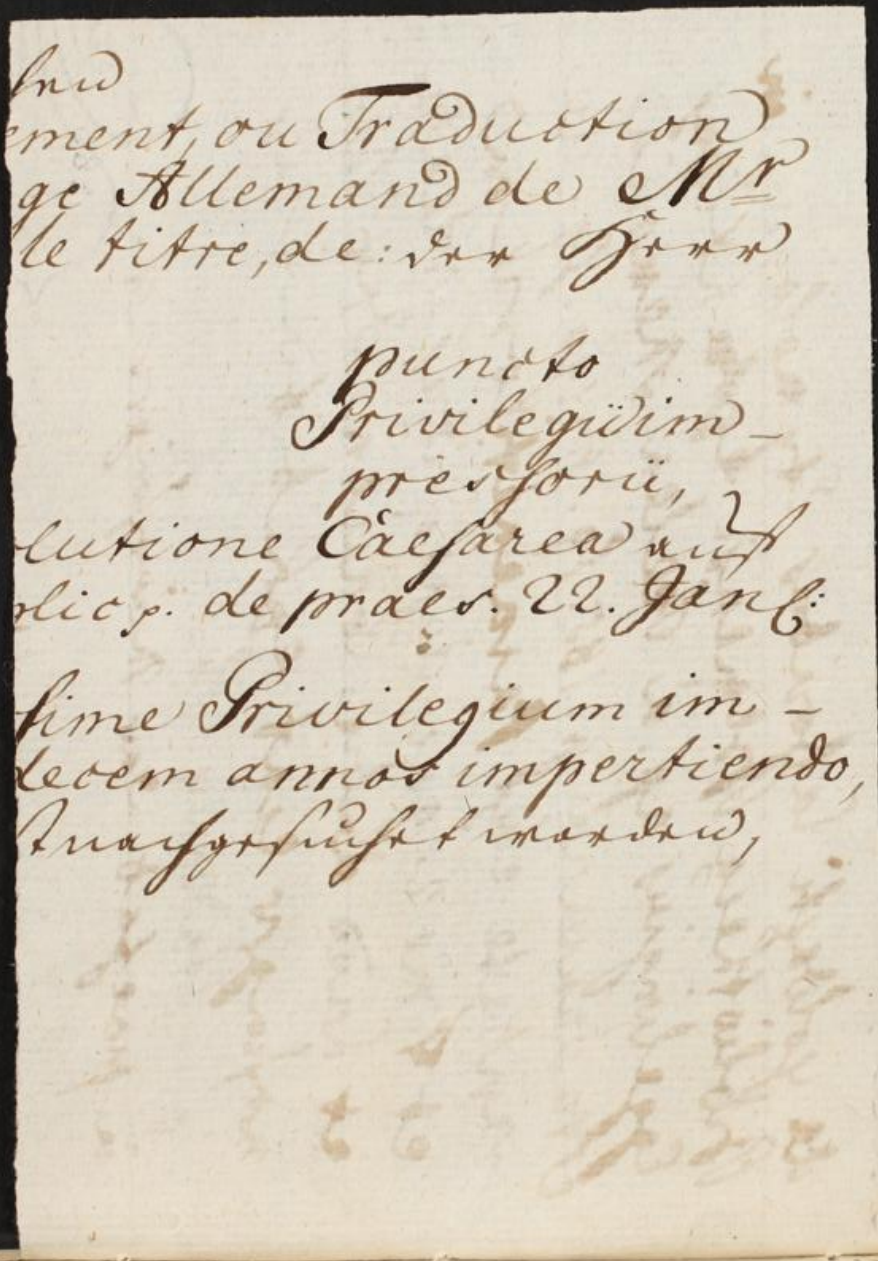
UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

de Golbesti laboribus Etymologicis in
Bibliotheca Benensi exhibuit
Eggelingius ap. à Seeler Memoria
Stadeliana p. 185. sq. p. 190. sq. de
variante cùm Paraenetico tum
et tomo 2. qui deperditus videatur
et Laud. Codicem Orr. Nim-
rodianus erat exhibiturus
ipse Stadenius. H.
in praefat. Orr. Nimrodiani 4.

268

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

und
ement, ou Traduction
ge Allemand de Mr
le titre, de: v** S***

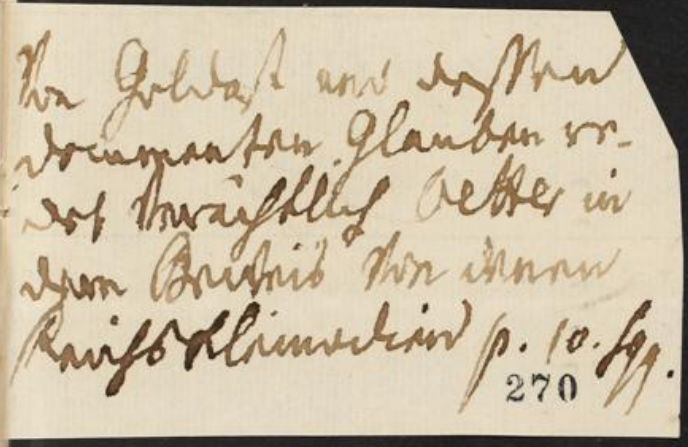
punctо
Privilegiidim-
prerogorii,
lutione Caesarea ad
olic p. de praer. 22. Jan.

sime Privilegium im-
decem annos impertiendo,
suaque subsistentiae,

de Goldasto plurimis Eccard
Hist. studii Etymolog. ap-
pendicis c. 19. p. 180. sqq.
inprimis de Poëtis ab eo
editis, et doctis
in studio Etymolo-
gico. 269

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Von Gold und Silber
documentirten Glauben ver-
ist unzählig Letter in
dem Bistrik von einem
Reisebeschreiber p. 10. 69.
270

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Monsieur

Vous serez, j'espere, trop persuadé, Monsieur, de la sincerité de ces sentiments inviolables, dont je suis rempli envers Vous, pour attribuer mon Silence à un manque de respect, que je Vous dois, et qui ne connoit ni bornes, ni changement. Un voyage de plusieurs mois, que j'etois obligé de faire l'été passé, une maladie, qui me survenoit à mon retour, et l'indisposition continuelle de notre bibliothecaire m'empecha[nt] d'executer Vos ordres touchant les manuscrits de Goldast, en ont eté la seule cause. Pardonne[z] moi donc, je Vous supplie, un delai causé uniquement par des raisons

allegués, et aiez la bonté de me faire
jouir dorenavant de cette gratieuse Bien-
veillance, dont Vous m'avez honoré
dés ma jeunesse, & dont la conservation
m'est d'autant plus estimable, que je
l'ai toujours envisagé, comme un des
plus grands et plus precieux avantages
de ma vie.
J'ai l'honneur de joindre ici le Catalogue
de tous les manuscrits en question, qui
se trouvent dans notre Bibliotheque pub-
que. S'il y a parmis ces papiers quelque
chose, qui merite Votre attention, je
puis autorisé du Senat de le faire copier
le plus exactement, qu'il sera possible, et
de Vous en presenter les copies. J'attends
Vos ordres là dessus, lesquels je ne manquerai
pas d'executer sans aucun delai et avec
autant de plaisir que d'exactitude.
Permettez moi, Monsieur, que j'aie

neur de Vous temoigner ma plus vive reconnoissance pour le present instructif, dont Vous avés eû la grace de m' honorer. J'ai lû plusieurs fois cette introduction solide dans la jurisprudence et je ne l'ai jamais relû sans y rencontrer de nouvelles charmes, et sans gouter le plaisir le plus solide. Qu'un fils est heureux, qui libre de préjugés et sans aucune crainte de détours peut diriger ses pas directement vers le Sanctuaire de themis sous les auspices d'un savant & tendre Pere, à qui le grand savoir et les merites ont plus ont assigné depuis long tems la premiere place entre les Etres de notre Siecle!

Qu'un Pere est heureux, qui voiant son digne fils suivre ses vertueux traces peut concevoir l'esperance seure et satisfaisante, que ce fils sera un jour le digne heretier de ses talens, de son savoir, & de ses vertus.

Je Vous felicite, Monsieur, de tout mon coeur de ce bonheur reciproque et rare

dont la Providence Vous benit. Dieu veuille
que Vous en puissiés jouir long tems,
en voiant dans l'age le plus reculé
les fruits Salutaires d'une education
si instructive.
J'ai l'honneur d'etre avec tout le
respet et avec un attachement inviolab

Monsieur

a Breme le 24 d.
Nov. 1763.

Votre très humble et
très devoué Serviteur
Smidt

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

17. Miscellanea ex optimis auctoribus Latinis
18. Lexicon Graeco-Latinum
19. Princeps Comes Holsatiae
20 Collectanea Critica
21 Nota ad Sallustium

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Mscpta Goldastiana
in
Bibliotheca Brem. extantia

1 Goldast de Incrementis illustrss. domus Schaum
burgicæ
2. Schaumburgica
3 Definitionum Juridicarum Miscellanea Practica
4 Varia observationes Philologicæ
5. Varia observat. Theolog. Jurid. Polit.
& historic.
6. Commentarius de Regno Bohemiæ
7. Commentar. de Bohemia & Moravia
8. Observationes juris emendati.
9 Collectanea Practicar. Observat.
10. Nota in Petronium
11 Consilia Juridica, in quibus ni VII
Elector Palatinus in causis gravator.
an judex sit Imperatoris.
12. Consilia Comitum Holsatiæ
13. Observat. historicæ Regionum, populorum
14 Consilia Politica
15. Volumen diplom. Regal. & Imperial.
Regum Franc. et Imperat. Ro
ab a 715 ad 1550
16 Commentar. Verborum ad autores lat
intelligendos p

Auszug
aus
des Herrn J. Casp. Hirzels Schreiben
an den jungen Herrn von Fabrice.
Bremen den 19ten Oct. 1761.

„Endlich habe ich, wie sie die Versicherung
„ertheilt, daß die Bibliothek vor
„mich auf dem Zimmer des Gym-
„nasiums bleiben könnte, nun vom
„von ausgesuchte 500 nigrum ündigum Bänd
„den gelehrte Männer, z. E. Jacobi
„Wimphelingii, Joh. Oecolampadii,
„Balth. de Waltkirch, Joh. Reuchlini,
„Guil. Budaei, Scrimgeri, Cuiacii,
„Hottomanni, Leoniceri, Rabelaisii,
„Sinapii, Gesneri, Posthii etc. so von
„1500 bis 1620 gelebt, von ihm bekommen,

274

275

„würden dann sie aber uns nie einzig
„von ihnen befindet, und zwar nicht
„von dem Zoll-Amt sondern von den
„Fürgesetzten. Man hat mir wie
„von Basel wären nicht zu finden
„gewesen: dann die Briefe an den
„Zoll-Amt wären zu Zeiten der Königin
„Christina an Schweden gelie-
„fert, aber nicht wieder zugestellt
„worden. Ich habe also den einzigen
„vorgefundenen Brief abschriftlich
„beigelegt, und sollten sie noch
„unsere ausfündig machen lassen,
„so werde solche gehorsamlich mitzu-
„theilen nicht ermangeln

Kk

1 Gold
burg
2 Schau
3 Defen
4 Varia
5 Varia
6 Comm
7 Comm
8 Obse
9 Colle
10 Nor
11 Cons
Ele
an
12 Co
13 Ob
14 Caspia Politica
15 Pommern Diplom. Legal. & Imperial

Durchlauchtigster Großherzog,

Gnädigster Großherzog und Herr!

Ew. Großherzogl. Hoheit unterthänigst zu benachrichtigen, daß ich meinen Aufenthalt nunmehr so lange ausgedehnt habe, Ihrem gnädigsten Befehle gemäß die unterthänigste Anzeige, wie die Bibliothek von Goldastischen manuscripten befindlich ist, gehorsamst einzureichen. Dem dasigen Bibliothecario zugehörige langwierige Krankheit hat mich von meinem Posten zur rechten Zeit abgehalten, bis ich noch das Glück so glücklich gehabt einen tüchtigen

Prozessuab [illegible] noch wörtlich abzuschreiben. Effekten
Goldästi zu übernehmen. Ich gebe nur hier
solche anzuführen beizufügen, und verweise
Hochfürstl. Expeditn, wo sie in meinen andern
Stücken angemerkt sind zu suchen im Register
sey.

Verwandtschaft Ehre ist nicht einzig bey dem ist unendig
treuen Sohn meinen ausrichtigsten Pflichten offenbar
zu sagen, welche ihrem Enkelsohn, der der Gnade
Gottes pp. Hochfürstlichen mit Primum ausrichtigen
Schutz und Hochfürstl Protection stets zur Pflicht
alle Devotion Extraordinairen mit Primum Prompti
tudinem, allen wirdigen Ergebenheiten pflicht pp.
Hochfürstlichen gnädigst abwenden und Hochfürstlichen
mit allen nur notwendigen Gleichmäßigkeit übergeben

bis auf die stärksten Lebensfragen ängstlich
verschonen wollen. Mit der Erfüllung dieses
Wunsches wird mir nicht zugemuthet seyn, als
wenn ew. Hochwohlgeb. Ihre Hochschätzbaren
Gewogenheit mir fernerhin zu schenken fortzusetzen
geruhten, die ich mir hiemit nochmalen unterthänigst
erbitte, und Ihnen die schon seyn, unter meiner
schuldigsten Respects Versicherung zu Ihrer gütigen
fernen Gewogenheit, mit vollkommenster Veneration
mich Lebens zu seyn

ew. Hochwohlgebornen

Meines Hochzuverehrenden Herrns

unterthänigen Diener

Schöne.

Bremen d. 4. Januar. 1755.

Designatio subsignatorum, quae in collectione rerum Germanicarum et aliorum regnorum circa Jus catalogi in suis manuscriptis adhuc existit, quae singula numerorum ordine sua referunt volumina.

In folio.

1. Melch. Goldasti de incrementis illustris. domus Schaumburg. Lib. 5.
2. Epistolae suae suorumque ad Oldenburgicum praecedentia cum notis marginal. Goldasti.
3. Index politicae s. Rom. imp. Goldasti.
4. Confusanea varia. Observat. Theol. Iurid. pol. Histor. Goldasti.
5. Goldasti comm. de regno Bohemiae.
6. Ejusdem de Bohem. et Chorat comm.
7. Ejusd. Observat. iur. emendati significat. verbor. quae ad iur imp. pertinent et Hypomnemata politicar. observationum.
8. Collectanea practicar. observat. quae ad iur publ. spectant.
9. Novell. Imperatt. in suos usus.
10. Goldasti consilia comitum Holsatiae.
11. Observat. historicae region. populor. et locorum.
12. Consilia politica et iuris publ. s. R. Imperii.

in Quarto.

13. Sh. Goldasti princeps comes Holsatiae

Hess. Hessen. Bibliothek

Goldastus.

in Tassaei Hebi libro Lipsiae excellens Hanoviae
1612. 12.
p. 39. ad eleganten Goldastum Epigramma in
laudem eius. sequitur.
Item p. 85
et p. 160. in eius chronologiam a. 1611. usque
ad p. 178.
de eadem etiam in aliis scriptis contra Lip-
sium, pro Scaligero, et contra.

Est autor der Schrift des Churfürsten Phil.
Christoffen contra reformatos
Marpurgianos 1632 4. wie mir Herr Loth
rath Thum referirt

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

In causa necessitatis d. gantzen Cleres.
Closter, Regrad ernes Schreiben.

Fatalia Exceptio fand nicht statt.

Da theil die quaestionem in genau der stadt mit Schreiben vom
Stauer vorwandten, aber ihm gnädigsten ohne dergleichen
Bedienten Beichtvatern Jungen Patern Capitt, statt reg. exp
recipiatum pantoninum cum stem. 2-1
Da theil aber die Belegung der gantzen Cleri in casu
necessitatis Belangt, Communicatur Reply &
dupl. Lad stem. 2-1.

---

v. Spankendorf & v. Krünsberg

Acta verkannt.

interveint agnaty. Die v. Kanzau Exceptiones exigua [illegible] minutiis
vend. ohne selbige Exceptis dilatoriis
verum opponirt.
Kön existirt abrede, sondern vor eine v. Kanzau
originalem cum contenta Domini.
Vormünder. Curatoris.
Kronenwald hat solatium für Erklärung con
nuncirt.
Erklärt existire wie abrede. Ihre Könne auch
v. Kanzau ihren einen andern gesetzmäßigen
Vormünder nicht agnoscirn.

Termin ad [illegible]
Erklärt. Ihre Appellation alle Acta gerich
Vormünder Exhibit. Es sey aber Curatoris bitte
wie Term. ad agenda
Interventio wird die Klägerische all Exceptiones.
die v. Kanzau sey Kay dem Closter pro emissis in
Streitig einzuhalten, und habe es aufgehalten.
Hat zwar agnatische Ehemänner Lösungsrecht. (Contra).

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Goldasti über den Ursprung der
Pfalzgrafschaft Schreiben ap.
Wolle Biblioth. Historicae Pfalz
und
Hahnes Primitiae Pfalzgrafen
Genealogie Tractat ist p. 1. d
gemacht.
allegatur illic p. 86. das 1ste Ex
Pfalzgr. Chronick in Archiv
sollen.

279

Catal. Bibl. Paris. Mss. Tom
III. p. 637.
Cod. 4640.

Codex Chartaceus olim Balu[illegible]anus
Ibi continentur notae Melchionis
Goldasti ad Caroli M. et Ludovici
Pii Capitula.

280

v. Spaendonck & v. Thünsberg

Litera ad Goldastum
Ducis Fr. Achillis nomine, Thom[a] La

Litera tua, carissime Goldaste, multis m
ratissima. Nam sive te autorem, s. eog argtm,
dditum mung gtemplor: undiq, hco, g me de
eficiat. Tibi sane, veluti juris publici promo
nis gparando universa Respublica literaria grati
um ea bono publico intra annos non admodum
tenebris eruta ingentibg impensis et labore inc
duxeris, qua oem posteritatem egregie instruere, p

Catal. Bibl. Paris. Ant. Teller
III. p. 657.
Cod. 4640.

Codex Chartaceus olim Balu[z]ianus
Ibi continentur notae Melchionis
Goldasti ad Caroli M. et Ludovici
Pii Capitula.

Litere ad Goldastum
Ducis Fr. Achillis nomine, Thoma Lansii.

Litere tue, carissime Goldaste, multis modis mihi fuerun
gratissime. Nam sive te autorem, s. eos argtm, s. denig, literis
additum muny gtemplor: unbig, heo, q. me delectet & animity
reficiat. Tibi sane, veluti juris publici promo condo cum pauciss
mis gparando universa Respublica literaria gratitudine & summam.
cum ea bono publico intra annos non admodum multos dederis, &
tenebris eruta ingentibg impensis & labore incredibili in lucem
duxeris, qua oem posteritatem egregie instruere, pulcherrime erudire,
juvare plurimu possint. Quare quotiescig, tanta tua merita ex
endo, non possum non felicitatem seculo nostro gratulari: cum voto
salute tua concepto, ut quam diutisse de orbe Christiano in posteru
nog, bene mereri queas.
Exprimis a. studiu tuu ab ojbg vixis & gtentioibg alienu & laudo:
quod v. hinc mxe & gspicuu, q. puritu illu Theologastro, dispu,
taoibg Eccsiā non necessariis vexantium, abominaris; & multos sub
CHRI titulo Satane negotiu agere, ais. Et o, mi Goldaste, eogdo
satis erit turbatum? eogdo satis privatis opinionibg & adfectibg erit
datu? Video sane quosd. magis in id elaborare, ut doctrinam sua
& ingenii acumen ostentent, q. ut pietatem & charitatem probent.
Imo sic quidam stulta rationi totam religione subjiciunt, ut non
amplg adgnoscant Fidei articulos, & potig istis explosis surrogent
articulos scientie. Mihi v. mens longe & alia: malog, cum
piis atoribg Apostes jussa Dei pie & simpte credere, quam cum nova,
toribg Religionu ingeniose fere, a. q. idem est, nescire. Hec missa
digestiuncula graas ago maxas, & dabo opam, ut me gratum sentias.
Illung enim id mihi est aceptum, & salivam movet ceteras juris publi
partes ad hunc modum ordinatas & dispositas videndi & evolvendi: quo
cum nemo te melig & rectig praestare potit, id officium πολιτικὸν tole
Goldaste, abs te publico nosse requiro petog, Vale ex illustri Colleg
Kal. Aug. An. Chr. M.DC.XV.

T. amantiss.

281

Goldast

anno 1632. hat der Churfürst Philipp
Christoph von Trier in diesem Jahr
Leben Lehnrecht p. 90. sein gutes Jahr
von Lehnrecht.

Wegen des Capitels was der Chur-
fürst zu Trier Lehnrecht und Ge-
wohnheit in diesem Jahr. Fol. p. 111. 199.
Kurtrier. gegen Goldasten.

Volle Biblioth. Hist. Schaumburg. p. 85. 89.

Woleser Bolda[illegible] der Saimondsfeld Schri-
ben von dem Ursprung der alten Gra-
fen von Schaumburg

p. 86. in arta ibid allerdings auf denen Stel-
len Reinecks Lippischen Landstand p. 325. an-
geführet:

Spangenberg ist in der Schaumburgischen Chro-
nica nicht authentisch, sintemahl durch Erd-
schwindender Zeitläuft viele defecten darinn
befunden, daher alle Exemplaria conferiret
und anfangs Lassen, auch Herrn Goldasten
und Reinecken Reimbronicam Carolum, wohl Chro-
nica zu corrigiren, zu verbessern und zu ver-
bessern, dasselbe auch schon in Arbeit gesetzt,
von solcher und Arbeit sie nichts, aber es ist sein
Ernst darüber todt verblieben, und solche
Arbeit nicht Vollzogen worden.

Die Genealogie ist streitig worden, welche Grafen
denen primitiis Schaumburgicis fast. 1. ange-
hatten. Vide Reinecci Calbreck. Chron. ed 1749
p. 107. 8. f. Falkens von dem Ursprung der alten
Grafen von Schaumburg Br. auf. 1748. 283

Volle Bibl. Hist. Schaumb. Cent. II. art. 71. p. 240.

Hochwohlgeborener Herr Herr!

Insonders hochgeehrtester Herr Collegas!

Ich bitte [illegible] um Verzeihung, daß Euer Hochwohlgeb. ich verschiedene mit meiner Arbeit [illegible] aufhalte. Euer Hochwohlgeboren bitte aber meine [illegible] stände, und werde dieselbe mir meiner freundschaftlichen Ich bin dagegen zu allen andern Dienste, und Ehren der vollkommenste Ergebung

Euer Hochwohlgeb.

gehorsamster Diener

Monarchiae S. R. Imperii Epitome
sive Tractatus de Iurisdictione Imperiali sive Regia & Pontificia seu sacerdotali deq; potestate Imperatoris ac Papae &c.

Auctore ab Ingolstetia Melchiore Goldasto ab Haiminsfeld
Lugduni 1613. 8.

XX. titulus plane recens additus videtur, et deest Syllabus.

continet autem scripta anno 1606. in controversia Veneta emissa tam ex parte Venetorum quam Pontificis, quorum prima postmodum Tom. III. Monarchiae suae Goldastus inseruit missis Bellarminianis et Baronianis pro Pontifice.

Reliqua praeter titulum et primam plagam esse videntur impressionis antiquae non Lugdunensis sed Francofurtensis.

Jacquet & Hayn & Cons. Lud. appell.

Lud. Jacquet hatte ein privilegium exclusivum der Fuchs-
[illegible] auf sechs. 20. Jahre.
X. 2. und gewählt in Ermangelung eines X. 3. Jacquet [illegible]
X. 3. [illegible] Jan. 1807. d. 20. May 1753. Hayn trat [illegible]
[illegible] societat. in eadem forma.
X. 1. Hayn erhält 25 Nov. 1754 ein privil. exclus. X. 1. ih-
[illegible]
X. 6. appellat Jacquet à privilegio in die Novitiae [illegible]
vor dem Consilio Intimo Zahlleistung Lodomiria
vorbeat. Communicatio a quo appellatum.
23. Dec. 1754 decr. Consilii Regii Regni Cracoviae
Polonum appellat. quae appell. denegatur ex eadem Polo-
Polmast. X. 9. Schreiben unter Königl. Hg. Febr. 1755.
X. 10. Jacob appellans in libertinos. c
Brief. N. [illegible] allen [illegible] dorthin. Jacquet [illegible]
[illegible] nicht erfüllet.
Privilegium non esse restituendum Jacquet gegeben.

1. Transferibatur Actum adverss. quo ord.
2. denegatur Jacquet Processum.
3. denegatur Haymann. c
4. Communicetur Actis Procuratoria.

Literæ D. Jo. Gisenii

ad Goldastum. Helch. 1628.

S. P. S. Prænobilissime et Magnifice Domine Goldaste, Fautor magne, amice colendissime. Litera tuæ Magnif. variis, distinctis in locis scriptæ sunt mihi exhibitæ; ad eas respondi; literas responsorias oblatas esse spero. Copiosæ illæ literæ, quas amplissimus Dn. Deichmanno Cancellario Lipsiaco comissi, nondum mihi sunt oblatæ, fortasse ob dicti Domini Cancellarii susceptum iter. Qui retulit, Dnn. Consiliarios Illustriss. nostri, à T. Magnif. alieniores esse reditos, illæ minis parcè vel est locutus, vel scripsit. Nosti, Vir Magnifice, illustrissimi nostri clementissimum in te affectum. Prænobilis. Dn. Archisatrapa sententia est, deputandum esse T. Magnif. annuum Salarium, atq; nonnulla negotia expedienda esse committenda. Futuro die Solis sum Stuckenburgum iturus, et per aliquot dies permansurus collocuturus cum Dnn. Consiliariis, de singulis; id ubi factum fuerit, tum plura responsurus. Adfuit mihi hisce diebus Nobilis. Dn. Henricus Julius à Hertzen, qui fortasis ipse scripsit et nummos notos misit, atq; damnum, quod T. Magnif. in eis exigendis fecisti, recompensavit. Academia nostra conditio mediocris est. Tres, in facultate Juridica hisce diebus pro honoribus summis disputarunt. Futuro die Martii in facult. Philosoph. creabuntur Magistri. Vivimus quidem inter Equites sed nec nobis nec studiosis creantur molestiæ. Dux Equitum prænobilis. et strenuus Waldeck, ex Vestris terris oriundus, vir est prudentissimus, honestissimus et aequissimus. Regulus noster in Politicis suis et emendandis et adaugendis est occupatus.

Literæ ad Goldastum, quibus deprecatur pro Strahuser

Ehrnuester ihrer Dienstwilliger Herr Goldaste Lieber, ehrenfester ernfester und vorachtbarer Freund, dass mir zwar keinmahl von Ihr. Wolgeb. und Vestig. Dienstbarn, auch von Dieselbe zum ehr Stadt Schaffhausen, Ihrer Vestig. abgefertiget ist, wegen des Bürgermeisterlichen Standes, hochbetrübter und elender Zustand, der nicht genugsamb kann beklaget werden; Inmassen die ob seyen, auch nicht wenig ex Numero Catholicorum Mitbürgern sehen und viel vor, neben Potentaten zwar Dieselbe gleichwohl intercediert, sonderlich

sonderbar Ihr Churfürstl: Durchl: von Sachsen
etwas und bey gedachten Copien zu erinnern. Wann
dann inwohlgedachte hochbetrübte Burgermeister sich
ferners um Rathes bekümmern, damit sie in diesem
ihrem elenden Zustande, sich also gestalten dinges ersehen,
daß sie ihnen selbst wohlhergebrachte Jura erhalten,
den Krone und Ihr: Churfl: und Hochgr: Excellentz
unterthänigster Gehorsam ihr gnädigstes Erkennen dar-
durch erzeigen, in etwas gnädigste Rührung wegen Ver-
lassung und Ehrerbietigkeit bey Ihro Kayserl:
Majestät: sambtlichen Churfürsten auch Ihr Excellentz
dem Hrn Grafen Strahlendorff und Hr. von Nostitz
Alle haben sie ihres Bethens abgestrichen und diesen
unnützen Intercessionalen, weil Ihro Churfürstl:
Gn: Ihr: Churfl: und Hochgr: Excellentz nicht
sonderlich wohl affectionirt seyn, dessen dahero sie mehrers
ihnen nicht getrösten. Ihr demnach unser gedachter
hochbetrübter Burgermeister Rath hiermit ihre demüthige
Bitte Ihr: Churfl: und Hochgr: Excellentz wollen sie
gnädigen, ob wir Ihr Churfürstl: Durchlaucht
zu Trier und, wann uns möglich, zu Maynz
mit Verbitte, wie von Ihr Churfürstl: Durchlaucht
Maynz Sachsen mit Sachsen ihre gnädigste, zu erhalten und endlich
gnädigen sey, und ob Ihr: Churfl: und Hochgr: Excellentz
wollen ihnen gratificiren, damit solche Verbitte
möchte erhöret werden, vor sich und solche Mühe
und Dank zu verschulden. Wann dann Ihr: Churfl:
und Hochgr: Excellentz diesen hochbetrübten Leuten in
ihrer Bestürtzung hierinnen gratificiren kann,
auch solches die Christl: Liebe erfordert; als
gelanget an dieselbe unser gantz demüthige
Bitte

Liebe, Sie wollen sich dieser beschwichtigen Sache angelegen sein lassen wenn mein Sympatrioten, ~~unter dem~~ Unterthanen, ich morgen nächstes Blut, Verwandten und Schwager sehr anliegen, Ihnen gutes Rath mittheilen und was sonsten vorzunehmen sey, rathen und avisiren. Ihnen Hrn: Wolfgg: und Hebg. Sonsten sein sonderlich Absehen der Sache: Liebe, werden auch ihr Bewegen nimm unterbleiben Ruhm bey jedermänniglich haben, und wir, meine Sympatrioten, werden allen nach Möglichkeit mit landbarem Gemüth vergelten. Gewiß wie Hrn. Wolfgg: und Hebg. Sonst anderen solche Mühe auch hinwenden, auch was Gutes ausrichten, weil in consimili casu die Hand Hrn. mir Mandatum reserbire. Bitte nochmal Hrn. Wolfgg: und Hebg. Sonst wolle ihr betrübten Leuten mit seinem Rath und Hand beistehen: Sonsten dieselben Gottes Gnaden Obacht. Dat. Rinteln d. 10ten Juli. Ao. 1628.

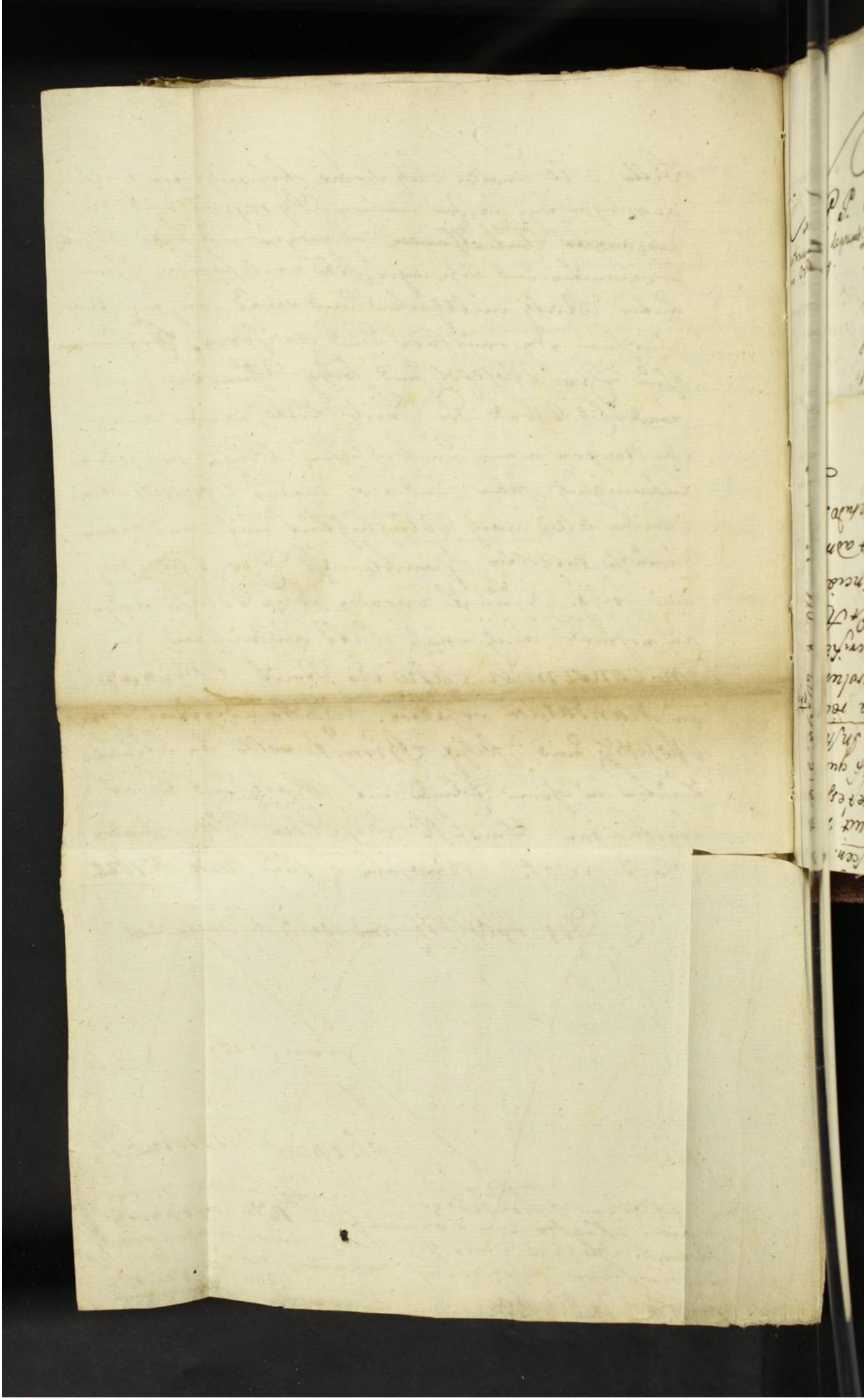
~~Hrn. Wolfgg: und Hebg. Sonsten~~

Dienstw.

Johannes Risenius.

Inscriptio:
Dem Wolfgg: Vorachtbaren und Hochgelahrten Herrn Melchiori Goldasto von Haiminsfeld J.C.to meinem insonders großen Patrono. Hochzu Ehrer Hd: Statt. meines insonders großen günstigen Herrn, hochgelahrten und vertrauten Freunde. Frier.
Hesus. Hbg. d. 7/28 Aug. 1628.

286

2.

S. P. S. Magnifice, pranobilissime et celeberrime
continuatio deprecat. pro Osnabrug. Domine Soldaste, fautor magne, amice certissime et colendissime, ignosci mihi debita reverentia oro, quod tot literis meis T. Magnif. molestias creem. Quantis calamitatibus Osnabrugenses populares mei premantur, nullus dubito, quin IVAt Magnificentia aures penetrarit. Cicero scribit. l. Offic. chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares, sed omnes omnium charitates, patria una complexa est. Itaq; ex amore in patriam tantas miserias et erumnas cum popularibus meis mihi communes esse, licet corpore ab ipsis sim absens, existimo, atq; IVAtis Magnif. in meliorem partem omnia literarum harum contenta interpretari totus confido. Devota hac mea est petitio, ut T. Magnif. pro summa sua prudentia probe secum expendat Seremss. Elect. Saxonici literas intercessionales, quas sic vocant, Sacratissa Ces. Matis humillime inscriptas, et tertium repetitas. Petit humilimè Seremss. Elector, ut S. Ces. Majest. exorari ac variis propositis fundamentis, rationibus et motivis permoveri se finat, atq; hujus civitatis miserrimè pressa calamitates clementissimè introspiciat et examinet: ac proindè ex Cesarea sua clementia, omnia clementissimè disponat, cum cives tanto oneri sint impares, tres tonnas auri ad sustentandos S. Cesar. Majest. milites tanquam obedientissimi subditi impenderint, uti pluribus ex adjectis copiis est videre: taceo aliorum Illustriss Principum humillimas intercessiones: Praterea gemitus et lachrymas meorum animis consternatorum popularium continuas. Nihil dico de terroribus, in quos sunt conjecti Sacrae Ces. Matis, alii variis in locis humillimi et subjectissimi subditi, audienter tantas civitatis Osnabruggensis pressuras. Quare, Vir Magnifice, cum Politicorum omnium sis Princeps, cum omnium eruditorum in toto Imperio oculi in Te sint conjecti, Te venerentur ac

suspiciant

suspiciant, et cum in aula Reverendiss. ac Seremiss.
Electoris Trevirensis &c. cujus Serenit. ineffabilis
prudentia, maximum judicium, circumspecta moderatio
per plurimos annos in toto Imperio decantatur:
vivas et Consiliarium agas, cumq; inde, quid in salutem
totius Imperii vergat, in medium ed publicum profere
se oporteat; ideo devotè ed reverenter oro, ut à Re
verendiss. et Serenissi. Electore Trevirensi, literas in
tercessionales ad Sacr. Cæs. Mattem pro Osnabruggens
meis in summis angustiis constitutis humilimè pro Illa
discretione impetrare non graveris: Impetraturum te
eas spero. Novit enim Ill. Magnif., quid nuperrimè de
tanto Serenis. Elect. inter alia his verbis mihi scripser
Dei esse, ait, homines convertere, non mortalium:
Et in hoc Ejus Serenitati cum Jesuitis non convenit
quorum rigorem ed procedendi modum vehementer im
probat. Laudabilis certè tanti Electoris Sententia.
Nam voluntarium populum experit dominus Psal. 11
v. 3. Fides non necessitatis sed voluntatis res est, ait
Ambrosius, in 2. ad Corinth. Et Tertullianus non
est religionis inquit, cogere religionem, quæ sponte
suscipi debet. Concilium Toletanum 4. decrevit, ne
mini ad credendum vim esse inferendam. Stephanus
Bathorius Poloniæ Rex, dixit: Tria Deus sibi
reservavit; Ex nihilo aliquid facere, Scire futura
et dominari velle conscientiis. Damascen. lib. 4.
de orthod. fide. cap. 20. Bonum inquit, non fit
violentum. Erasmus scribit: Non potest esse sincerum,
quod coactum est, nec Christo gratum, nisi quod est vo-
luntarium. Lactantius lib. V. divin. Instit. cap. 20.
Non est opus vi et injuria, inquit, quia religio cogi
non potest; Ibidem: Nihil est tam voluntarium,
quam religio; in qua si animus sacrificantis aver-
sus est, jam sublata jam nulla est. Et Augustinus
Tom. 2. epist. 160.: alia causa est provinciæ, alia est
ecclesiæ, illius terribilis gerenda est administratio,
hujus clementer comendanda est mansuetudo.

Quare

Quare iterum per Dei misericordiam et Christi vulnera oro, Vir magnifice, et succurras tuo prudentissimo consilio meis miserrimis Osnabruggensibus, multum apud Serenis. Electorem prastare poteris, si modo volueris, atq. non parum proficies, si negotium hoc totum cum suis circumstantiis illustriss. ac generosiss. ~~dn.~~ dnn. ~~dn.~~ à Stralendorff ac ~~dn~~ à Nostitz etc. exposueris illorum n. generositates, se magni facere existimat mihi nuperrime dn. D. Ioann. Bruning Mindensis, qui Vienna T. Magnific. adfuit, et officiosissime per me eam salutari petiit. Reverendissimo episcopo Osnabruggens. mea opinione nihil decederet, si ad Sacr. Cæs. Majestatis mandatum civitatem occupantes alendos, alii etiam subditi (: ipsa etiam nobilitas, quæ Dei Christiani et Regis Danici militavit :) nummos conferrent, templa vero Catholici sibi reservarent, civibus autem Augustanæ Confessioni addictis domestica concederetur ecclesia, quæ tamen publicè congregaretur. Hac ratione Sacratiss. Cæs. Majestas gratificaretur Serenissimo Electori Saxonico: erigeret territos et consternatos plurimos subditos, confunderet multos Politicos non bene politos. Et Reverendiss. Episcopus nihilominus suum posset nancisci finem, sed predeterminatum, ut sit motus. Verum ut T. Magnif. præscribam, à me abfit longissime. Non dubito, quin consilio suo T. Magnif. Osnabruggensibus languescentibus succurrere velit. æternum indè obtinebit nomen, celebrabit tota posteritas, commendabunt omnes Augustanæ confessioni subscribentes Electores, Principes, comites, multarum civitatum cives, Sac. Cæs. Majestatis subjectissimi et devotissimi subditi; sed ob illum procedendi modum, qui Osnabrugi observatur, jam moestissimi et terrore atrocissimo perculsi: obturabuntur ora Zwinglio Calvinianis de complemento suorum vaticiniorum odiosè gloriantibus et calumniosè triumphantibus. Vaticinia illa Jacobi Anglio Regis, Parei in Iremico et aliorum sunt notissima. Recompensare annitentur T. Magnif. labores Osnabrugenses et gratitudinem suam declarabunt. Repeto iterum meam petitionem, atq. T. Magnif. Altissimo committo, et, ut mihi favere pergat, omnia rogo. Salutant T. Magnif. collega mei omnes, ac omnes boni et honesti viri apud nos officiosissime. Dabam Rinthelii. XXII. Julii Ao. 1628.

Tuam Magnif. 288

reverentia colens,

Johannes Gisenius D.

mitto

Mitto T. Magnif. disput. nonnullas de vita academ.
à me habitas, prolixè in iis pertracto, quæstiones
de regimine seculari et ecclesiastico, et evinco, de
modestè, contra religiosos Augustanæ Confess. Theol.
gos, restrictè utrumque in Principibus Ecclesiast.
conjungi.

Inscriptio.

Magnifico, Prænobilissimo et celeberrimo Viro
Dn. Melchiori Goldasto ab Haimischfeld
Politicorum Principi, JCto incomparabili
et Serenis. Elect. Trevirens. Consiliario
intimo, Domino, Fautori et amico suo cer-
tissimo æternum colendo.

Trier.

3.

S. S. P. Magnifice prænobilissime et celeberrimè Domine Foldaste, patrone mayne fautor et amice colendissime. Per dies aliquot detentus fuit tabellarius hic Osnaburgi; causam potest exponere ipse tabellarius: cum enim illustriss. et generosiss. General. Tilly isthic versaretur, detinendus erat tabellarius, ut circumstantialiter perscribi posset, si quid forsan ab ipsius Generositate obtinerent. Promissiones sunt facta, quid subsequetur, dabit eventus. Commiseratione certe istius civitatis condita est Digna. Quanta promissiones Senatui sint facte Serenis. Elector Saxonicus in suis ad S. Dem. Matthem datis literis intercessionibus exprimit. Ultra 85. annos quietè exercitium religionis habuit, canonicis bona ecclesiastica reliquit, ministros ecclesiæ & præceptores scholæ ex sua crumena substentavit; hi vero simpliciter sunt expulsi. Quantis sumtibus exercitum cives alant, quantus civium numerus in arce nova exstruenda in dies laboret nuperrimè expressi. In quantum igitur luctum et moerorem cives sint conjecti, nihil attinet me dicere. Ea, qua par est reverentia, oro ut T. Magnif. hisce consternatis civibus succurrat. Petitio ipsorum mea opinione est equissima, et transactioni Passaviensi consentanea. Est quidem civitas mediata, sed qua de suo gaudet jure: atque sic hactenus non absolute, sed limitate sunt.

Osnabrugensium obsequia et conditio missa.

capitula.

auxilium expetit.

S.

fuit civitas mediata. Difficulter obtinebunt cives, quod Elector Saxonicus in suis petit literis, duo templa illa Reverendiss. & Serenissi. Episcopo restituit monachis, qui ea jam possidens & exercitium suæ religionis in illis exercent, ejici illi ex istis non possunt, nec debent. Quare, Vir magnifice, in illo successu votus, ut domestica ecclesia illis concedatur, quam suis sumtibus nonnihil ad conciones habendas extent. Supplex quæso adi Serenissimos Electores Moguntinum & Trevirensem: Exponе contenta literarum Serenissimi Electoris Saxonici atq; in quantum terrorem ob rigorem illum et procedendi modum alii obedientissimi S. Cæs. Matis subditi sint conjecti et jam versentur, pro T. discretione enarrabis, si visum fuerit: nihil jam dico de multorum calumniis: intelligenti pauca. Insta opportune, importune: intercessionibus Tuis non parum proficies. Et nullius dubito, quin à Serenissimis dictis Electoribus literas intercessionales ad ipsam S. Cæs. Mattem sis impetraturus: obtinebis indè perpetuam nominis Tui celeberrimi laudem, commendabit posteritas: et ipsi populares mei diligentiam illam recompensabunt animis gratissimis. Et spero ejusmodi eventum subsecuturum, et aliquando ipse Reverendiss. et Serenissi. Episcopus Osnabrug. omnia sit commendaturus. Quare repeto petitionem meam: Insta tempestivè et intempestivè. Deum ardentissime oro, ut omnia T. Magnif. consilia sint felicissima & optimum atq; optatum sortiantur eventum. Committo T. Magnif. altissimo, et felicissimum precor iter. Optime vale et mihi favere perge. Dabam raptissime inter labores Academicos. xv. August. Anno 1628.

Moguntinum et Trevirensem.

Tuam Magnificentiam

reverenter colens,

Jo. Gisenius D.

Salutant D. Magnif. collega mei & omnes boni.

Post scriptum.

S. P. Wohledler weitberühmter und Hochgelahrter Herr Soldate, Vertrauter und hochgeehrter Freund, Ihr. Wohledl. hochg. Gnad. sagen ich mich zum höchsten angelegen thun. Ihre Ihro Churfürstl. Durchlaucht ist gnädig auf unserer Seiten und ist nicht zu zweifeln, es werde mit ehender Bestellung Richtigkeit gemacht werden, wann nur unser gnädigster Herr, und der unsere nach den Landen Friedensgelegenheit, allein nur ein wenig Geduld haben, den Unterthanen seine Ihr Gnaden zu diesen Zeiten nichts beschwerliches. Hannich Stilling von Hertzen ist redlich und bey mir gewesen, demnach der gebrauchte Pferde neben der pension, so Ihro Churfürstl. Durchlaucht gnädigster Herr zum Brandschatz gegeben; und aber Ihro Wohledl. hochg. Gnad. zu Brandschatz nicht anderst thun können, sehe er die Pferde wieder zurück gebracht, dahingegen gedachter Hannich Stilling die Pferde abermal zugeschickt neben der pension dem Quartiermeister zu Lippe Rade, der sonder durch ganz Teutschland, ist begehrens mit demselben anzuhalten, wo dieser gedachte Pferde sollen gebracht werden, bittet Ihr. Wohledl. hochg. Gnad. wollen solches mit mehrer anmelden. Hermann von Hertzen kommt ganz zurück, der einer nach dem andern sich in seine Güter immidiate, wird bald mit Concurse Creditorum ver, folgen. Bitt. Ihro Wohledl. hochg. Gnad. demselbig gnädig. d. 6. August. war allhier in Quartier der General Tilly. Der Churfürstl. Prinz kommt auch gantz incogn. Ihr Gnaden

meinstes

Pi

zuerstehen von sein gnad Kinder, von dort abzu-
schaffung, dar sie stehend und autorität
von dem Rath und gemeiner Burgerschaft
gebeten und Verbündtnuß und das sie exer-
citium religionis wieder bekommen möchten; ist
noch nichts resolvirt, ohne die Verbündtnuß nur,
daß dem. Es kann mit Warheit wol gesagt
daß der Exempel mit Verschwörung der Stadt
Schadens bey vielen gutgesinnten Leuten viel
Nachdenkens gebracht, auch hochlich abzuschewen
seye, auch dessen viel alterationes animorum
auch mannigerley discursus, die sich nicht alle
entdecken mag. Nechstes ist mein gantz
flissige Bitte, Ihr: Wolgeb: hoch: Ehren
wollen sich der betrübten Stadt flissig annehmen
stets lassen, sie sollen die Wasser verlieren, sehen
dem Wechsel zu Frankfurt zu Ostern gebraucht.
daß die Stadt Hertzog Christians des des
Königs von Dannemarck Adelyn suchen
jemals haben gefallen lassen, welches dann nicht
dargethan werden; also vermerkt nichts, daß D.
Rhtader der Gesandtschaft von dem König
von Dannemarcken gesagt, soll darüber
gearbeitet haben, daß des Königs von Danne
marcken Leben auch Bischoff werden, wie
er auch solches gestanden; ist von dem jetzigen
Bischoff auch in Austoria gesagten und der
Stadt geben worden. Hiegegen vermeint Rath
solches der Stadt nicht vorgeworfen werden

[illegible] Stralsund, den zuvorn auch [illegible] Rathe, nachstehend, nur mit Privat-Brief gratuliren und hat die Stadt und Rath und denen Handel nicht [illegible]. Hette abermal gerath thun sie, Ihr: Wolgeb: Gnaden wolle der Löbl: Stadt Pasquill sich lassen [illegible] angelegen seyn, damit sie Unter-Obrigkeiten und, [illegible] welchen [illegible] und, [illegible] gantzen Herzog[illegible] ursachen, Leichtlich [illegible]. Ich [illegible] gerne wissen, ob Ihr: Wolgeb: hochg: Gnaden: Reise gen Wienn [illegible] fortgehen. Ihre Löbl: Gnädigste: Collegia und Kirchen thun die Curia selbe, es [illegible] viel Calumnien und [illegible]. Stralsund hat noch kein Wallensteinisch Volck [illegible], stellen sich aber viel [illegible], und [illegible] Zwo Meilen Einbuchten abgemeinet seyn: die Königischen seyn [illegible] Glückstadt bis Elbena und, gesammlet, [illegible] Wind, sollen alles leben [illegible], was sie [illegible]. [illegible] Herr General von Wallenstein hat 5 Capitains [illegible] lassen, weil sie vor Stralsund nicht [illegible] wollen [illegible], soll auch viel Volcks [illegible] haben. Gott wolle Friede wiederumb verleihen! Empfehle Ihr Wolgeb: hochg: Gnaden Gött: Gnaden Obsrl. dat. d. 15. Aug. 1628.

Ihr Wolgeb: hochg: Gnaden

[illegible]

Joh. Sperati D.

Instrikts.

Inscriptio.

Magnifico praenobilissimo amplissimo
et celeberrimo viro Domino Melchio
Goldasto ab Haiminsfeld Polit
corum Principi, Cto incomparabi
et Serenis. Elect. Trevir. atq Illustr
Comiti Goldasto-Schawenburg
Consiliario intimo
Domino Fautori Amico Suo
colendissimo,

Francofurti.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Nota
de
Jure publico
et
de Institutione Justiniani
nec non
Maja dict. adnotationes
Rauktine.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

versan[illegible]
gnitione progrediendi[illegible]
gesto historiam disciplinae Jurisprudentiae
gitur progressus, ad nostra usque tempor
alia, quae aut plenius aut strictim huc
rent, dicere neglexi. Ordinem quem secutus
Hunc habe:
Cap. I. de Jure et Jurisprudentia Publica, eiusq; divisionibus
Cap. II. De recognitis et admonitis.
III. De modo perveniendi ad cognitionem disc
Jurisprudentiae Publicae.
IV. de Fontibus Juris Publici Scriptis.
V. De observantia Imperii speciatim.
VI. De Vsu et Exercitio Juris Publici eru
Prudentiae. De Cautionibus hic observandis.
VII. De Librorum in Jure Publico Univers
et Particulari cognitione.
VIII. Scriptores de Methodo, et de his ind
opto autem ut omnibus quae hic congessi
placeant, uti ego in Jure Publico adhuc
standove, quae Dei beneficio est, hoc modo
me non plane abs re profecisse sensi. Jam labul

PROLEGOMENA.
CAPUT. I.
§. 1.

...s Publicum Imperii Germani
...satis diu incultum delituit, &
...c Pontificum tyrannis ad illud
... adiuvare Iurisconsultos

Sebastian Eberhard Ihering Jurisprudentia privata Statuum Sacri Romani Imperii ist in seinen, Lambl. gel. Zeitung 1735. N. 14. annoncirtet Werk selbst einen Brief, so Herr Johann Ludwig Fuchs zu Einsatz an ihn geschrieben, worinnen Er vorgiebt, wie Er sein fünfzehen Jahriges Zeitverderb Arbeit ein ample Corpus Juris Publico-Privati genennet wird.

293

...quo Proinde privatae ...
...rimum doctissimorum caterua
...orem memoriam grata poster
...as Colierem venerabar: et auxili
...triem his manum praebuere
...egem Publicarum & Actuum
...ublicorum Collectores, Goldast
...ortlederus, & qui horum indust
...m aut imitati sunt, aut esse
...ui voluerunt, absq; quo fuis

294

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

PROLEGOMENA.

CAPUT. I.

§. 1.

nus Publicum Imperii Germani
i satis diu incultum delituit, do
ec Pontificem tyrannis ad illud
nimum adiuere Jurisconsultos
sq; huc Romana tantum Jura cura
es, compulit, docilebatur tum ex
ure Civili aut Sacris Literis, pro
tanto Occami, porro tanto aliorum
tiam anteriorem ingenii monu
enta quae maximam partem in
Monarchia S. R. I. conservavit
lir suo tempore eruditissimus
helikior Goldastus. Verum se
ergis in Germaniam melioribus
tteris, non potuit non & Jurisprudentia
Publicorem prudentiae maior nitor
accedere: Impedivit tamen egre
gios alioqui Viros aliquandiu
nimium Juris Romani studium, do
nec tandem post aliquot Politicor.
de Jure Publico meditationes, Io
bus Paurmeisterus, Dominicq; et
nemaeq; Brautlechtus aliiq; ma
num excolendo admouerent,
exigeorem scholis tanquam ex
equo Troiano prodiit ingens ho
minum doctissimorum catervа
quorum memoriam grata poste
ritas hodiernum veneratur: et auxili
atricem his manum praebuere
legum Publicarum & Actarum
Publicorum Collectores, Goldastus
Hortlederus, & qui horum industri
am aut imitati sunt, aut asse
qui voluerunt, absq; quo fuis-

Bodienum oaecutiremus. Lega
aetas provexerit, creato J
rum Grotiorum naevos vi Ka
Scientia reliquos exotico pa
des ac proscribentes, non e
potuere hi quamvis diligen
simi omnia exhaurire. Crea
cum ita sint, non modo aug
vor sed plane convido, pro
ut nostra aetate si quidem
vequeam illud perpoliatur.

§. 2.

Potissimum autem Germani
ri Publico Operam dant, religi
gentibus ad rerum fere omni
corem conatu aut ridentibus a
mirantibus. (a) Est enim Jus Pub
cum aliquod Universale, quod
quid Juris civitati, quid Jur
lis civibus ergo invicem competat, pro nut
ad quam regulam vnaquaelib
Reipublicarum exigi debe
quod Jus Publicum particula
re, Cuius vel illius civitatis, n
care mons est. Verumenimvero
in civitatibus simplicibus eius
cura haud ita necessaria est,
quam in mixtis, & praxime ve
in Systematibus Reipublica
rum illud indagare conuenit
& hinc factum, ut Galliam, Hi
storiam, & nuper Sueciam q
tidy regna eius cultura non
admodum occuparent, contra
in Imperio Romano Germanico
ora animosq hominum fere
consultissimorum in se conve
terit, quod & Angliae Poloniae

(a) Tit. 3. P. 2. 1. C. 1. §. 5.

Boehm. l. c.

vid. Boehm. J. P. V. p. 90. nota b.

evenisse videmus.

§. III.

Omne enim Jus quo utimur, (ut rem ab eo quod avient repetamus) dividitur in Publicum & Privatum quorum hoc est, quod directò & principaliter privatos eorumq; actiones concernit, quamvis etiam privatorum rebus recte se habentibus publica utilitas promoveat. Illud vero directò & principaliter Statum Publicum tangit, tradit enim ea quae nexum Imperantium & Parentium regimenq; civile, quaeq; ad conservationem & administrationem Status civilis spectant, respiciunt, adeoq; Reipubl. quae tali proprie sunt, sed extra Rempublicam oriuntur. Quo ipso eius differentia à Politica[a], Ratione Status, & notitia singularis Reipublicae, per se clara est.

§. IV.

Evitandam tamen hic esse occasionem cum Jure P. particulari monet[b], videmus enim generalibus his factis in plerisq; civitatibus pro usu visum fieri, aliquid additum aut detractum

a) consulto Dn. Boehmer. J. P. V. part. gen. c. 3. §. 11. sqq. Mynsinger. Princ. J. P. C. 2. §. 14. Schmed. J. P. part. gen. c. 1. §. 3. Rachel. de Koviom. c. 1. in f. Cunring. O. I. G. p. 275. ff.

b) Boehm. l. c. §. 20.

esse, adeo vt singulae gentes peculiare suum Jus Publicum habeant, quod prout Reipublicae mutationes ac conversiones acciderent, quoq; magis aut minus Summorum Imperantium arbitria aucta aut alijs communicata sunt, eo magis in tricatum est ampliorem rem curam merentem, quod haud leue est indicio, Germanis haud parum laboris hic repositum esse.

§. V.

Juris Publicii disciplinam tradit Jurisprudentia Publica (a) quae ea leges Publicas explanandas euolendasq; versatur, ita tamen, vt & ea adiungat, quae ad leges easdem intelligendas, aut si ambiguae sunt interpretandas faciunt (b). Hinc factum, vt in Juris Publicii systematicis libris, non modo quid Status Imperii, quid matricula &c. sit, reperiamus, sed etiam integras matriculas, Genealogias ac Historicas narrationes quae huiusmodi Legum interpretationi adferendae egregie valent, vt fere nemo hic recte

(a) Mauric. de princ. J. P. c. 2. §. 13. Tit. 7. l. 1. c. 1. §. 22. Ubi refert se dari Jus Publicum, & esse illam distinctam ab ipso J. P.

(b) Mauric. l. c. §. praeced. Tit. 1. c. §. 75.

procedere possit.

§. VI.

Nunc ad Jus Publicum Imperii Germanici transibimus. Posset illud definiri, quod dicat: Legibus Publicis rebusq; ibi connexis ad Jura Imperatoris & Statuum tam invicem quam erga alios pertinentibus. (a) Cave vero confundas Jus Publicum cum factis Publicis, multa enim publicè fiunt tam à multis quae tamen Legem Publicam omnino non constituunt, ut Lectu aetate Exemplum Pacis Pragensis evenit, haut quamvis ritè facta per varios casus ac dissensiones in servenientia rescindenda, & ad nihilum redigantur. Sed nunc ordinis ratio monet, ut tam de Limitibus Juris Publici & Privati videamus, cum hi in Germania solenniter confundi soleant.

§. VII.

Fit autem hoc, dum vel Jus Romanum (b) ad causas Jurisp. Germ. cuius plane diversa est facies applicatur, vel sine Respectu ad Jus

(a) de difficultate Jus Publicum Germanicum definiendi cf. Mascov. jor. J. P. c. 1. §. 9. & 2. §. 1. & vlt. add. Struvian definitio de J. P. J. acct. p. 295.

(b) Haec ex Mascov. c. 2. §. 15. quae sequenti addidi. vid 76. §. 35.

(c) vid. Radel. ob. Novion. p. 177. sqq.

extraneum, priuatum Publico immiscet, non tamen negandum est, Romanum Ius priuatum hucusque consuetudinis causam in Germania magnam dedisse, eo enim quae receperi non poterant, à Iurisconsultorum principiorum Iuris erat. tyrannis aut nimium credulis ad Iuris Publici tentoria referebantur, quae si in locum alicuius communem quod quid damni, quid confusionis dederint, nemo est qui facile diat. Itaq. oportet antequam hinc discedamus certos constituamus certos terminos, ne idem quod aliis nobis accidat.

§. VIII. Ius privatum quo Publicum Romanum

a de Publico late Coming. C. l. 9. p. 276. Exceptio penitus hoc Ius cum illud hac causis Caesaribus reperiri esse probari possit in causis Publicis non nego. Quamvis illud non negaverint, eam multa nostrates ex Romanorum, multa ex Graecorum institutis hausisse, utile esse, vbiuis Regni Statum ac Ius Publicum cognoscere add. Rachel. l. c.[b]) quibus Hahnius Rachelii argumentis pp 182. satisfit. Quod ad secundum argumentum, fuisse velim, quomodo haec in Germania in causis Imperantium aut aliis vsum habere alium aut alios vsum habere ali-

ius quo quis malit in cognitione variarum Rerumpp. versatus fuerit eo aptior reditus ad singulas earum species describendas, aut in causis aliis publicis versandum Coming. Pf. de Vsu J. P. J. p. 273. Jq.

(b) Vultejus Opt. p. 80. aliquem Iuris Priuati vsum admittit. nullum ei quam ob causam Rebus pends. p. 33.

quem possint, imo nego Etiam non aliunde quam ex Jure Romano haec hauriri. Tertium ad omnes Publicas omnino non quadrat. Quartum vero ad Jus Publicum vel non pertinet, cum in quibusdam Statu privatorum loco sint, vel etiam tantum praesupponit non hic in Jure P. Germanici disciplina addiscit. Denique quod ad Comitia loco adferatur, ad ipsum Processum (in quo ubi Status subditorum conditionem sortiendi) pertinet, nec adeo Publico Juri accenseri potest (a).

§. IX.

Sed satis de Jure Romano. Differunt Jus Publicum & Privatum, Subiecto, Obiecto, & fine. Subiectum enim Publici, sunt Leges & Institutiones, quae Statum Publicum formant, Obiectum sunt Imperator, & Status, (quatenus ut Imperantes considerantur, si enim ut Parentes, matrimonium contrahentes &c. non qua principes veniunt, sed ut privati) ut Imperantes constituendi & constituti, subditi vero quatenus constituendi. Gerit vero princeps Imperii personam publicam & privatam

(a) Buchner g. P. V. praef. p. 5. sqq.

damna novarella quae principum Superiorum delineatio antipista ex Juris Romani usu in J. Publ. passa est recensent Hert. de Superior. territor. p. 187. 191. 256. 258. 283.

adeo ut aliquando Princeps in judicio stat, & subditi personam induat, & tunc de Legibus humanis à quibus alias ob respectum principalis dignitatis solutus est, sabiaret Partes tamen aliqui casus ubi actiones pro diverso respectu modo ejus qua personae publicae modo qua privati sunt Principem ut principes delinquere secundum leges Publicas voluerunt, alias ratione terrarum succedunt &c. quae omnia hic referre nimis longum esset. Principem vero actiones & delicta quae ut alii privati sine respectu ad dignitatem vel territorium exsequuntur vel patrant ad jus privatum pertinent quo & subditi constituti cuncta demum gradus aut dignitatis sint, obligantur. Hinc Publicii juris est tantum eorum Reipublicae Statum conservare, cum Privatum longe alia intendat.

Jurisprudentia Germanica quoque vel pro 1) Legum Publicarum notitia 2) pro habito eas intelligendi 3) pro

(a) Tit. c. 1. a. §. 40. 44.

gem illarum doctrinâ seu by stenate. Hoc est vel habitua liter, vel ut alius verbis trada ter. Prior nobitia [illegible] superficiâna est, posteriore vero geti gaudent, ex qua omi ultima aucptio, cum ideo li bri scribantur, ob prior & secunda nobitia verbis ex inde acquiri queat. Sed quoniam huc perventum est de methodo docendi discendiq Jus Publicum paulo prolixius agemus.

CAPUT PRAEVIUM

§. 1.

Utrum in Academiis Jus Publicum doceri debeat necne, in ter veteres admodum controver tum erat, verum his temporibus ad possessionem provocare licet, & certe putidum foret, homines nulla scientia theoretica excultos ad negotia politica accedere, & quasi alium orbem inspicere. Sed dein litigium est, cui ex Professoribus Jus P. docere conveniat, utrum Politicis an Histo-

(a)

Quid. Limn. J. P. t. I. c. 2. Felwing. Polit. p. 167. Schwed. Part. Gen. c. I. §. 9. Judicium Kulpis. Introd. p. 67. 69. Cortes. praefat. ad Struvii pr.

vicis, quod diam non adeò facile est definire, cum Jus Publicum Universale scientia Politica & Historia in Imperio Publico Germanico vbrumq; faciant plagiarium, vbinam vltimum vbiq; sit ad Jurisconsultorem postea vltorem provocare, praesertim cum horum prudentia sit leges interpretari, ex quibus tamen in Publicis controversiis vtrique ferendum. (a)

rec Juris consultis id abiudicat Conring. de F. pl. Just. anct. p. 269.

§. II.

Est autem Doctorem Juris Publici haec libertas, ad de omnibus iudicium rectum secundum Leges Imperii sese porrigit, neq; teneatur in rebus quae in arbitrio Imperantium non sunt eorum sibi statuere, sed veritas ante omnia attendenda erit, quamvis odiosa sit. (b) Sunt autem Leges non secundum corticem verborum cum is ex prisco saeculo remanent, sed secundum vim sententiam, ac statum civilem Germaniae interpretandae, adeo ut verbis contraria statuere

(a) an vxorati hoc animum adducere debeant. vid. Klp. Intr. p. 79. eq.

(b.) Recte Chifflet in Lamp. ad Vindic. Hisp. Sammarthani respondet p. 26: Atsi, omni cum libertate scripto non liceret sine crimine historicam Ser. Ep. 79. veritatem quae in omnem partem sui semper eadem est, sedulo perlata, ac perlata reperta firmiter & cum laude amplecti.

haud raro rationis sit. Sic Imperatoris Tituli ac Epitheta, sic illae subendi formulae in litteris ad Statu Imperii adhibitae, non aliter quam ad normam Status praesentis intelligi debent.

§. III.

Verum omnia illa, quae vulgo sub Titulo Juris Publici in Germania traduntur eò pertinent, (b) multos dubitare video & sane ipsi mihi melius ac rectius videtur, potius Notitiae Imperii aut alium Titulum his adhibere, cum Jus Publicum notitiae Germaniae minima pars sit, eo enim tantum pertinent jurae Imperatoris & Statuum tam inter se quam erga subditos & exteros, ex quibus ingredio constat, Historiam Notitiam & rationis Status cognitionem hic praesupponi, non ad eundem locum pertinere, sed recondita quae mutari nequeunt.

(a)

(b) vid. Boeclerus in Not. Imp. L. I. c. 1. Kulpis. de Studio Juris P. 1. p. 84. 194.

§. IV.

Nunc de Methodo quae ad J. Publicum tradendum aptissima sit disquiendum est. Quicquid de Analytica & Synthetica methodo adhibenda aliqui garriunt, merito ut futilia, ut inania, explodimus, illam methodum optimam judicantes, quam ipsa disciplina suppeditat ubi semper a planioribus ad difficiliora progrediendum est. Lita tamen ut judicium hic si ubi necessariam scripturem aut alios cognitionis eius instrumenta non destituat. Quae bus Stantibus, Methodo Justinianeae, quae trium verborum methodo (a), quippe ad Jus privatum, & Statum Reipubl. Romanae natae, nihil ad Jus Publicum magis ineptum est, praesertim cum conjungendae separentur, hic nihil negotii sint, quamvis Summi Viri V. Struvius, Schilterus, aliosque eadem vitia videamus.

(a) variam Methodi rationem exponit Buder. N. I. L. I. c. 3.

(b) vid. Vulpius. Introd. p. 66, 199. eam nescio an ex animi veri sensu valde deprecatur.

§. V.

Praesupponitur autem hic a) Historiae Juris Publici Universalis exacta cognitio, Juris Civilis, Feudalis ac Canonici aliqualis notitia, nec desiderabitur Publicorem Juris cultor Heraldica, Politica, Genealogia, ac Geographiae quantum cuius sieri potest. (a) His si accesserint commoda instituti, conversatio cum veteris Pragmaticis, denique experientia propria, omnia bona, omnia semina, operabitur licet.

§. VI.

Oportet (b) autem ingenio ac iudicio certo quis utatur, bonorum que librorum lectione animum excolat, quod ut fiat, apprime necessaria est Historia Juris Publici Litteraria, ut quis quid in aliquo Scriptore laudandum, quid vituperandum, quasi praeiudicem cognoscere queat. Primo quidem Compendium aliquod Juris Publici deligendum, ubi nullum fere notui, quod extanto utilissimo Juris studio commendari meretur, usuidatissi

a) vid. Lucae ap. Buchm. T. I. V. p. 13. not. Hpp. p. 96. Sqq. accessus ad Archiva & Commentarios meditos vid. Mavint. de Princip. T. I. p. 13. Boecl. opp. T. I. p. 658. sqq. Rachel. d. p. 208. Conf

ma tamen sunt, Sprengeri, Titii, Schwederi, Schilteri, ac Buchmerichii Compendia, quamvis quisq; suos patriâter manes. Hoc ritè facto maiora aliquod Systema attingere iuvabit, extant Arumaei ac Limnaei labores, veteribq; admodum commendati, quibq; adde Remlingium, Schutzium & aliorum numerum, de Mulzii ac Struvii eruditis nouissimis alii dicere dicentq;. Succedet his Recensum Imperii lectio, quibus subiungi poterunt, qui Acta Publica collegere colligentq; Hortledereus, Londorpius, Chemnitius, Aaton. Fäber, Selectorum J. P. editor, quibq; adde possunt Iurium Deductiones ac Scriptores de Materiis singulatim, subsidiarii sunt Lexicographi. (a)

vid. Cocceij. de hac caute instituenda pfat. ad Strauch. Diss. Exot. p. 8. sq.

§. VII.

Varia autem sunt, quae Scriptorem J. P. grecium aut intendunt, aut extenuant, pulcherrimum vero insuper hac parte Studium (b) hic censeri meretur, quamvis nonnulli (c) & haec nôn adeò frequentia sint, praesertim si aliis compendiis damnum pensetur. Inter Palma

(a) vid. Boeclerum N. I. G. L. I. c. 4. sect. p. 12. sq. Tit. I. P. L. I. c. 1. §. 81. sqq.

(b) vid. Vulpius. Intr. p. 12. sqq.

(c) Vlp. p. 17.

Docendo discendo-

nias Scriptoris laudes recenseo bonam Methodum, Selectas Materias, verum Censorem Scriptorem, aliaq; quae passim tradi solent, requiro etiam ingenium & iudicium, necessaria laudem lectorem affectanti. Communia autem fere vitia Juris Publici Doctoribus omnibus sunt, Juris Romani allegatio, Juris Publici Universalis minimum studium, unde fit, ut Leges Germaniae fere negligant, aut earum allegationes ex aliis fecure describant, nescio tamen an huc pertineat vitium quod dicerent Historicorem, qui omnia ex Historiarum fontibus definire soleant.

§. VIII.

Aliqua huc pertinentia addere juvabit ex Bibliothecis passim extantibus, potissimum ex Struvii Bibliothecae Juridicae cap. IV. Hildebrandi Bibliothecae Juri P. praemissa, Gulpicio de Studio Juris Publici recte instituendo, & denique praefatione, sed oppido fallaci, qui totum opus his

absolvi posse putat, nisi enim
'avloyía accedat, nunquam lo
lidam Scriptorem J. P. notitia
am acquirere liebit, cum multa
sint, aut his non commemo
rata, aut perverse recensita
praesertim cum non nuda
notitia acquirenda sit, sed
potissimum hoc opus hui la
bor sit, ut num borg num
naly liber sit, diiudicare que
amus, ubi quid illi accidat
qui aliorum iudiciis fidem
habet, nemo est qui neget
Modus tamen hic teneudus
erit, ne nimium temporis his
impendatur, ubi enim vbi
fem habeant haud exiguam
viam saltem muniunt ad ipsa
J. P. studium

Caput III.
De variis mutationibus Impe
rii Germanici &c.
§. 1.

Antequam vero in altem pro
vehamur, utile erit, aliqua de
mutationibus variis quae Impe
rio Germanico accidernnt para
fari, simulq; Originem Statum
Imperii tam Ecclesiasticorem quam
Secularium indagare - Non nem

imitabimur veteres, qui Statum Imperii Romani exhibiti simul considerarent, sed satis habebimus considerasse faciem Imperii à temporibus primorem Francicorum Regum usq; ad nostra. Germania quae ante Scriptorum quos ex Romanis superstites habemus aetatem usq; ad excidium magni illius Romani Imperii in plures Principatus plerumq; Monarchicè temperatos distincta fuit, ita tamen ut penes populum vis Imperii resideret, emisit è finibus suis ingentem exercitum trium, quarto & quinto Seculis, qui Romano Imperio non modo varias provincias opimas subtraxerent, sed illud omnino destruxerunt.

§. 11.

Ex horum numero Francorum gens Pharamundo Duce Galliam invasit, atq; post varios conflictus Romana praesidia exinde submovit, Gothos qui in Galliâ Narbonensi sedem fixerant, attrivit. Hoc metu soluti, Franci, de Germaniâ sub iugum mittenda cogitarunt, successit coeptq;, destru-

Ac enim per Theodericum op
Saxonem magno illo Thurin
rum regno, quod usq ad Alpe
arum fl. protendebatur, vict
ac pedit in seruitutem, reda
ctis à Godofredo post pos
lum Solbiacense Alemannis
susceptis in clientelam Bo
oariis, resbabant soli Germa
nonem Saxones cum quibus
usq ad Caroli M. tempora bi
bis marte decertatum est. Ce
ste omnibus domi compositis
Longobardis in Italia exu
sis, omne regni robur ad il
lorem perniciem conuertit
eaq felicitate usus est, ut
post triennale bellum, alle
ptasq ingentes vltro citroq
clades magis beneficiis qua
ui eos sibi sibi deberet, Franc
que suis per omnia adaequa
ret.

§. III.

Ante Carolum M. in Germa
nia Reges erant, Reges, quo
rum Theuringus vt exposui
à Theoderico ouisq est, Regnu
in prouinciam redactum, Ale
mannus vero Iux, seruatos
fisci regii constituto, capitis
deminutionem passus est,

Thassilonem Boiariorem Regulum (nisene an iniuria nescio) Carolus Magnus Maiestatis criminis reum in monasterium detrusit, ita Decem nomine ex Germania sublato, praefecti Regii ac Comites nec sedentes certis ubiq; praeerant, nec alius erat Dux nisi in bellis, adiungebantur his Episcopi, ut vnus alterum observaret, in grauem omnium acta missi Regii ingerebant, aliquando & ipse Rex Provincialium querelis motus, eos ad aulam venire iubebat, gestorum rationem reddituros, quod maxime fiebat in Comitiis.

§. IV.

Habebantur Comitia Ordinaria quotannis, Extraordinaria vero necessitatibus vltro exigentibus, deliberabatur de variis rebus, potissimum de bello inferendo depellendoq; premendis fortibus provinciarum praefectis, variisq; aliis negotiis, ita tamen, vt nihil contra regis voluntatem statueretur ibidem Rex vnus inter liberos dispondebat procerum voluntate

sed vtrum his ibidem votum consultativum an decisivum competierit, non vsquequaq; liquidem est, etenim medii aevi Scriptores tales formulas adhibent, quas vtrinq; partis parastatis in auxilium opinionis suae detorquere haud difficile est, potius tamen putaverim, cum Scriptores nihil de votis proceru loquantur, Regum hic liberas potestatem fuisse, vt tam sub Ludovico P. potissimum tam reconditis illis Regem aliis libens terras attribuisse, aliis abstulisse legimus.

§. V.

Et haec quidem Carolingorum aetate, at postea, ita fieri non erat, vbi Procerum in Provinciis haud multo maior potestas erat, quam Magistratuum Regiorum, legimus enim eosdem Reges pro libitu officio semmovisse, alios instituisse, rex alios quam beneficiatos Parentibus successisse, & multa alia huc facientia. Rex vestrae sententiae

officit, quod & ipsi Reges non tanquam iacturam dignitatis suae passi fuerint, secundum Leges enim fere omnia acta esse, nemo quamvis asserabit, certe quod ad Ludovicum Pium, meram rebellionem fuisse ex electione cognoscere planum fit, Caroli autem Calui electio, neque plane contra Leges erat suscepta corrumpentibus clericis proceres animisque Arnolpho Imperio inhiante. §. VI.

Post Carolingicae stirpis occasum, nova electione opus erat, eligebatur Conrades Franconiae Dux, qui Imperium ad Saxonem Henricum transtulit, in cuius familia perstitit, quos usque masculi adfuerunt, quibus olim Imperii tutelae, Ducum potestas non multum creuit, sedulis enim ne id fieret cauerunt, erant tum Duces Lotharingiae, Bauariae, Franconiae, Saxoniae, Sueviae, qui eis multum molestiarum crearent, sed hae seditiones in herbis opprimebantur, regi

Tum alia regum successio fuit quam haereditaria, in quam rem multa testimonia si opus esset suppeterent.

§. VII.

Successere Franci, quorum primus, ut ex Wippone discimus, in Comitiis magna contentione, primariis procerib⁹ pollicitationib⁹ extractis, electus fuit, cuius posteri patris haeredes facti fuere, semper tamen vivo illo Reges creati, sed iam Pontificem rabies, ac potentem in altiorem ambitionem emergendi studium excedegit, ut publica constitutione regnante Henrico IV. sanciretur, imperium in posterum electivum non haereditarium esse debere, quo effecto omnis fere Imperatorum potestas corruit. Jam quoq⁹ Principatus haereditarii erant, quamvis Imperatorib⁹ non nulla deberi admitterentur, aut Imperii adūcare integrum esset, erat tamen horum potestas cum Imperator perpetuis militiis careret tanta, ut illum pro libitu destituerent

vt tristia Exempla Henrici IV, & V. filii eius (qui ni matu re Pontificem placassent, idem expertus esset) probant.

§. VIII.

Status Imperii Seculares vsq; ad haec tempora soli Imperatori parebant, ita vt Pontifex tamen nonnulla subesse Pietatis sibi vindicaret cumq; Pecuniae Potestas amplificaretur, Imperatores, quibus in his certissimum posse fidem erat repositum eorum terras reditusq; certatim emebant, (deberat n. illis iam Otto IV. attribuerant religui latas provincias) verum Hildebrandus eiusq; successores non ante conquieuerunt, quam Henricus V. a. Dn. 1122. in Comitiis Wormatiensibq, Ius investiendi Episcopos per annulum & baculum in eorum many trade ret, quod quantum Imperialis dignitatis splendori obfuerit, nemo non videt. Reservarent quidem aliqua sibi, si cut Ius decidendi in contro-

versis Electoribus, sed hoc opus hic labor Pontificem erat, et fere nihil amplioris Imperium remaneret quamvis Friderici I. ac successores, nihil intermiserunt quo illa sarta tecta conservarent.

§. IX.

Suevica stirps Imperium ubique masculè defendit, Duces molentes ac magna sperantes deprimit ac nivo artificio eliciit, Pontificum conatibus acerrime restitit, tentavit etiam Imperium familiae suae haereditarium efficere, verum ad nihilum Pontificem technis hac minima reciderunt. Attamen Friderici II. inconsulto facta donatio, minimum ei mobilem Pontificis molimina promovit quamvis hic Imperium ad pristinum errorem corrigere quovis modo tentavent, ipsum Pontificem fere ad mortem redegerint.

§. X.

His sub terram mortis patronis malis Germaniam in

voluit, triste illud ac diuturnum Interregnum, in quo cùm vires membrorum belli abortae, Imperii vero bona ac reditus dispersa sunt. Multa quoq; concessere illi aliquot membrorum Imperatores Wilhelmus ac Richardus, quae certe alii meaqueam factura fuissent; recollegit equidem post Interregnum haud parca Rodolphus I. vindicauit tenea ab Episcopis Alberto sed hi ipsi quo familiam ditarent, rura Imperii ditiones vendiderunt, libertatq; concesserunt, imo sibi ipsis multa quae Imperii erant vindicarunt.

§. XI.

Et certe nihil profuisset horum in Imperii bonis tenacitas, imminutis enim Imperii reditibq; non suppetebat Imperatoribq; unde viverent, ideoq; cogebant, urbes ditiones, pro pecunia colligenda vectigalia aut opprignorare, donec Ludovici IV. prodigalitas & Caroli IV. auaritia & ambitio, omnia fere quae reliqua

erant praedegerunt. Horum
horum cepta secuti sunt, W
ceslaus & Sigismundus, q
quibus omnia privilegia, omn
Imperii redita venalia erant
interea & Status rerum sua
rem satagebant, semper p
ra quam aequum erat sib
asserentes. Hac aetate deci
Imperatorum haud adeò fe
licem erat, institutis enim
maximè Pontificiis, & Caroli
IV. consilio confirmatis, Elect
ribus, Adolphus & Wenceslaus
legitimo Praesule privati
Ruto, depositi sunt, quo
diam fere accidisset Alber
to, & Ludovico Bavaro.

§. XII.

Nunc ad Austriacos, quorum
Fridericus III. in diuturno illo
ac Germaniae non sine gemitu
memorando regimine, nihil
pensi quicquam habuit, ut p
petuo sua asseruit conse
varet, verum potius, aere data
optima quaeque in alios transt
lit, Prussiam integram ac Li
voniam Teutonico Imperio aufer
ri, Status in plenam fere liberta
tem vindicare passus est, eog
rem redegit, ut ad Maximilian
I. nihil Imperialium redituum

pervenirent. Pendebant adhuc tum temporis censum Imperatoribus civitates Imperiales, poterant & illi eas oppignorare, habebant etiam in plurimis praefectos suos, sed nescio quomodo acciderit, ut haec omnia vi consuetudinem abierint, et via Maximiliani I. aevo, talia in usu fuisse videamus. Imo ipse Maximilianus gravem errorem commisit, committendo ut iudicia Westphalica & aulica sublatis, omnia ad Cameram Imperialem recens institutam transferentur, gravamen non negligendum recentiorem Juris Publici in Academiis Doctorem, tam gravi damnum eius Institutione sibi Imperatorem attulisse.

§. XIII.

Cum autem Carolus V. ad Imperium eveheretur, Capitulationes ortae sunt, quae ita Imperatoris iura circumciderunt, ut nihil supra, pendebat enim fere ab Electorum arbitrio, quid Juris Imperator electo competere deberet, nec ne, conservarunt hunc morem & insequentibus Electionibus neglectum sarent. Auidittet fere tunc revolutio, cum Carolo Bobe.

stantiam victor Monarchiam affectaret, veneno huic cogitationi bello Schmalcaldico Saxonis discussa sunt. Ferdinandus I. mediocrem statum cum conniventibus Statibus Imperii renovavit, magis Imperatoriae dignitati, futuris adjecit. Maximilianus II. Rodolphus, Matthias, nihil magnum in Imperio moverunt. Ferdinandus II. malis artibus depressis Protestantibus ad Monarchiam omnia vi conabatur, Comitia fere nunquam Electorum conventu frequentata subsistebat, ubi semper cujus pars pluralitate votorum vincebat. Sed intervenit bellum Suecicum, quod cum fere per viginti annos continuos durasset, Pax Westphalica Statuum jura stabilivit, novisque adjectionibus ornavit, id agentibus Suecis atque Gallis, ut Caesarea potestas magis magisque deminueretur.

§. XIV.

Per eam pacem in eum statum res Germanica devenit, ut Imperatoris nullum fere in terris Statuum amplius jus esset, coepere & sibi vigilare principes Electores, qui pleno gradu ad Monarchiam contendebant de gradu de-

iecerent, magnaq; vtrq; huc ve
ra sua stabilirent, vt no
stris temporibus Germania sy
stema plurimum civitatum sit,
nullaq; fere Capitulatio praes
tabitur, quæ non Statu, ni al
quam Jurium aliis Caesareo
Electoralium communionem
admittat. Nec adeo facile erit,
ni maximæ revolutiones præ
cedant, Imperatori, Monarchi
am stabilire, vereor tamen
vt hoc Germaniæ faciem
vem duret, cum ne minimo
quidem hosti fere par sit, ne
trag; se invicem vbiq; habeant.

CAPUT QUARTUM
De finibus & subditis Imperii Germanici.

§. 1.

Germaniæ (a) fines antiquissimis
temporibus, versus Gallias
Rhenus erat, quem etiam con
stantissime servavit, versus
meridiem Danubio terminabatur,
Septentrionale latus mare cin
gebat, versus Orientem Vistu
la ei terminum dabat, ita vt
vtrinq; fere fluvii eam ambi
rent munirentq;. Sequioribus
temporibus, Germani propulsi,

(a) Monent aliqui distinguendum esse in
ter fines Imperii & Germaniae sed e
go quid discriminis sit non video

vicinas. Gallias atq; Italiam subiugarent, penetrarunt hi in Hispaniam, Britanniam Africamq;, ibidem regna constituentes, domesticarum interea rerum adeo imcuriosi, ut Veredis qui antea vicinam Sarmatiam vltra Vistulam coluerant, vacuas habitatoribus terras occupandi ansa praeberetur, cum quibus postea Germanorum populis continua bella gesere occuparant autem omnem tractum a Vistula vsq; ad Viadrum & Salam, fluvios, omneq; septentrionale litus vsq; ad Transalbianam Saxoniam, veterem virtute Caroli M. maximam partem subacti, & a successoribus ita stabiti sunt.

§. II.

Hac Carolingicis temporibus Germaniae, dum vt tum etiam vocabatur, Franciae Orientalis termini hi erant, versus Orientem, Rabus, Sala, Albis & Trera fluvii; reliqua enim vsq; ad Vistulam Veredi tenebant, Muri initium Hunnos a Baioariis dividebat, versus

Baioarii vltra Danubium deye
bant, Occidentalis limes idem
qui fuerat mansit, versus
Septentriones Egidoza termi
num constituebat. Verum Ca
rolus M. primo Hunnos & A
vares, ultra Arabonem fl. sub
egit, ex quibus colonias Baioarior.
quo in officio continerentur de
duxit, Deinde a Bohemis & a
lemineis Solauis subactis, A
botritisq; amicis sibi reddi
tis, Sorabos debellavit, Danorum
conatibus remoratus Wilzis sub
iectis iniecit, Dalmatiae etiam
& Belgradi aliquando Do mi
nus fuit, integram autem Lon
gobardiam cum Romandiola
armis acquisiuit, Germaniae
perpetuo iunxit, Ludovicus
Pius Carinthiam Italiae de
tractam Germaniae adiecit, di
uisoq; inter filios regno, Germa
niae quidem Italia decessit,
religiosa autem illa sancta re
ctaq; conseruauit, post Caroli
Clui obitum integra Lotha
ringia aucta. Arnolphus et
iam Nakarenses Solauos ty
ranos debellantes, ope Hunnorum
domuit, ipsumq; Galliae regnum

sibi tributarium reddidit

§. III.

Hanes longius progressi sunt Conrado enim etiam non erat dominis colla submisit Lotharingus, si Sclaeos armis subegere eorum, Henricus enim II. Bohemos penitus subegit Germaniae data Polonia non semel imperata fecere, sub Henrico II. Hungaria etiam accessit, quamvis hic aliqua Hungariae Siebenbürgen loca sibi in dotem concessa dono Hungariae adiecerit, haec tamen aliis incrementis illico compensata sunt. Et quiescunt et reliquam Italiae partem Graecis paruerat, et puliam videlicet Calabriamque, quam eis non sine multis laboribus ac sudoribus, haud etiam parere eis labore constitit re belles Italos in fide conservare, quos tamen sibi mansuetos expugnarent.

§. IV.

Promouerunt horum institutis maiestatis iura, progressi sunt in Pontificum furore, constituisset vltores, attamen Slavos nigrum interdum mordentes compescuere Henricus II.

Bohemiam miseris modis affli
xit, tributariam reddidit. Pol
ni etiam libertatem spira
bant, sed ne tantillum quidem
libertatis ante ademptae obti
nuerunt, Vgia etiam Scutoni
ca arma sensit, ipse Rex Im
peratori nostro Romanorum,
praestitit beneficio eius restitu
tus. Dano per pactum Conradi
V. Slesuicum cessit, nescio tamen
an feb feudali regni iure,
verum in Italia haud leve vi
nus Imperium accepit, Pontifi
ce aliquas circa Romam ter
ras invadente, atq; Norman
nis qui eb terras illas antea
rent expulsi erant, Apuliam
Calabriam ac Siciliam sibi vin
dicantibus. §. V.

Eab Imperio Guevorum Sola
vorum gens religuum erat do
mitum est, virtute Stephani Le
nis alvorum. Principum acce
sit Kiam Principes magnus Po
lonii I. alteri Burgundiae
pars ut & Henrico Rhamperan
te Apulia Sicilia ac Calabria

quamvis Pontifex regnum Siciliae praetenderet, subjectionis etiam Danici regni subsidium II. & Fridericus I. evidentia sunt indicia, qui etiam Imperii jura in Poloniam hactenus defendit, de Ungria eadem affirmamus, Angliae idem dominium regni Germaniae hactenus comiter reverenti suum parem a subditis distantes, vanos Pressius ad obsequium redactos, & hac tenus patrimonium Imperii Germanici averterent, quamvis parem hucusque regnum recognoscerent.

§. VI.

Interregnum in finibus nihil mutavit, evasere tamen tum Ungri & Poloni parum alibique reverentes Imperium in plenam libertatem, dum enim iam antea se libenter existimabant amissae sunt & Provinciae et paeliae Calabriae ac Siciliae Respublicae Italiae ac Principes amplius sibi vindicant Spiritus servus Servorum Pontifex praebat occasionem, pro habitu

iam, fere omnia vel Imperii pe-
petuis Vicariis, soly suo subdi-
curabat, unde Herbarium legis.
Rodolphus I. Pontifici Roman
olim, urbibus Italiae plenam
libertatem concessit. Progressus
mandata detrectantes, Spiritus
remittere coepit. Italiam vero pla-
ne deseruit, quae nec Albertum
admodum occupatum habuit
quod tamen ki respexerant fe-
cit Henricus VII. miles maxime stre-
nuus, qui urbes Principesq. Itali
ae ad obsequium compulit, nec
sibi defuit Ludovicus IV. qui
tamen multis largitionibus in
itineribus versq. Romam perdi
dit magnificus ac prodigus alio
qui rex tamen Imperium modera
te. Rex Angliae se clientem ac
subditum homagium praestans
professq. est.

§. VII.

Carolus IV. Bohemus Avelatem
se regnum Galliis sub feudali
tamen regni obtinendum con
cessit, quamvis postea ki eum
parum recognouerint; confir-
mavit eandem donationem fi
lius eius Sigismundus Imperia
tor, quo vi opinor contra Ju-

eas auxilia adipiscerer, Italiam autem fede neglexit, quod & libertates eius Wenceslaus Italis privilegia contra beneplacitum omnium Imperii concedendo, Fiteres Venetos non modo se immunes ab omni nexu Imperii esse credebant, sed & plures urbes in terra firma sibi confines in vasserat, quas Sigismundus Imperator eis eripere voluit, sed parum profecit, nam nec ante eum Ruperto Palatino fuerat, quamvis bis illud tentarit, sequentibus Italiæ pacificatis, imo sub Sphendico III pars etiam Prussiæ cessit ad Polonos.

§. VIII.

Maximilianus I. Venetos eo compulit, ut subiectionem profiterentur, verum cum pecuniis quidem quod speraverant obtinuerunt nec illa dicta agnoscere voluerunt, imo & illa quæ veteris Imperio debita, Maximilianus emiserat ad eos revocata sunt, renovavit tamen Ludovicus Sforza Mediolanensis nexum cum Imperio diu iam intermortuum. Si tantum pecuniarum copiarum, quas

tam animi habuisset, vindicaret, sed sane omnia quae Imperium ante eius aetatem amiserat. Carolo V. regnante felix quae pacis Pristinae cum Lusitania Polonis quaesita est, reconciliatio nec tamen plurimum agentibus Germanis. Etiam Metensis urbs cum Gallo ac Verdunensi Gallis obvenit cuius possessio per pacem Westphalicam confirmata est. Crebriores Burgundiones tam Germaniae additus, numerum circulorum auxit, pomam Eridos, quod Germanos omnibus Hispanorum cum Gallis bellis involvit.

§. IX.

De subiectione Italiae tunc temporis multa quidem, superabant paucis fundata Italiae quae hodie maximam partem Imperii splendorem recognoscunt, multarum vero provinciarum conditio minime selecta est, quod maximas turbas dedit, dat, dabit. Usque ad aevum Ferdinandi II. Imperatoris nihil turbatum quam quod Belgarum vitae provinciae a recognitione Imperii vel quasi liberati fuerint.

In Pristi illo Germaniae bello Gallo Alsatiam nacto mordicus tenuit, per pacem retinuit, tenebat etiam tum Brisacum cum Philippiburgo mediante eadem pace. Grecis cessere quaedam regiones quae tamen cum feudali regni obligatae sint Imperio nihil de minuerunt. Placuisset eadem conditio Gallis, nisi Imperii inter Status Imperii Gallum recipere cordi non fuisset.

Leopoldus Philippiburgum cum Brysaco recuperavit, verum Argentoratum cum decem vrbis Alsatiae civitatibus Galli rapacibus manibus haesit. Idem Carolo VI. imperante Landavium rapuit, atq; in pace retinuit. Burgundiam etiam provinciarem haud modicam portionem deglutivit, Superioris Burgundiae eadem conditio fuit, quae tamen ipsos Germanos parum turbarunt, qui rerum suarum adeo memores fuere, vt cum opportuna occasio Germaniae foederatae Belgae conniventes se obtulisset, illam

planè neglexerint.

§. XI.

Solent hîc loci anxiè disgrine
re de terris Imperij subtractis
recuperandis verum gratis hac
solicitudine tanquàm ver eum
recuperatio provinciarum se
mel amissarum manente hoc
Imperii statu potius optanda
quam speranda sit. Sic tamen
aliquid vt mori serviamus di
cendum, certè asserendum omnia
illa quae Imperio iniuste sub
tracta, nec legitimè ad alios
translata sunt, ad eum qui
sem pertinere. Sic omnes Pon
tificis Romae, sic Dominium dic
tum in Calabriam, Apuliam,
Neapolim ac Siciliam, sic idem
in omnes alias Provincias Ita
liae, ipsamq; Venetiarum urbem
(si dicere fas est) possimus,
neq; enim hi legitimè praesi
derent (si vnquam praesi
dio inter gentes valet) cum
Imperium semper reclama
rent. Belgas Helvetiosq;
liberos agnoscimus nec quic
quam iuris praeter Dominij
dem directum superest in eis
quas Belgicas Provincias ac re

gnum Arelatense. Lotharingiæ rerum Imperii erit manebit verum Poloniam, Daniam, Angliam, Hispaniam, qui sub Carolo tentelam hodierne profest me applaudente fiunt, mihi alia maioris ponderis agenda restare Prussia si vaquam Germaniæ fuit, amissa est, atq; per plenae Maiestatis relognitiones à Germanis factis liberè declarata.

§. XII.

Jam vero grauis quæstio nèdit, quid si quando Sacens Germaniæ quid decreuit agendum rum Dominium. Imperatoris fit vere Imperij esse debeat. fateor hac dissertione nos supersedere posse, sed tamen libet videre quid Germanis hic casus fortasse extiturus sit, quam placuerit. Scilicet Maximilianus prius felicis recordationis 1504. promisit illa omnia Imperio acquisita esse debere, Ego credo hodie aliter res se habere, verum si Imperator propriis sumtibus dominium haberet veterum, quid dicendum sit, plane nescio. Tantum

(a) vid. Mulleri Reichstheat. p. 691. 692. Landfried. 1495. & vide mea Jam gemeinen Ahndung &c. Capitul. Ferd. III. §. 35. Item Ord. Reformatio Polizey p. a. 1500. p. m. 33.

§. XIII.

Quicquid huius rei sit, saepius in Comitiis de ea consultatum esse legimus, iam à temporibus Maximiliani I. & ultra, vide huc. Nulla tamen obstare videntur quominus aliquid Imperii Maiestate dignum effici queant, nec enim definitum est à quo gentium bellum, quis pacem praebere debeat nec etiam de facto satis constat quamvis non plane in omnibus ut iam demonstratum, at tamen in multis, hinc factum ut Imperatoribus in Capitulationibus inmunitum fuerit, ut de recuperandis rebus Imperio exactis cogitarent, quod cum quilibet videat, textum pertinere ad illos, quae iniusto titulo ab aliis possidentur, aut obveniente commodo, casu recuperari possunt, ne hic quidem aliquid effici potuit (b) Lansae satis notae docuit hoc cum Boeclero l. c. p. 49. referre 1) Aemulationem vicinorum Regum exterorum qui Aequilibrium Europae tueri velle videntur 2) Diffidentiam

(b) Boeclerus N. I. L. II. c. 4. ubi multas consultationes allegat

ac discordia ordinem tam inter se quam erga Imperatorem & Imperatam Caesaream auctoritatem, ex quibus quid boni proveniat potest? Forsan adolescentem potens Conditionem terrarum recuperandarum, cum enim illae in pristinum Statum restituendae forent, potiri negligunter 5) Oppositum Imperatorum regnantium sententiam, observarent enim Viri Rand imperiti rerum Publicarum et ut eos de bonis Imperii parum cogitasse, ne eius patrimonium avulso sibi fastigium relinqueret dum sit. Satius itaq; meo iudicio erit de conservandis quam dilatandis recuperandis se finibus hoc Imperii Statu manente disserere, cum nec arma, nec opes, nec concordia nec voluntas recuperandi omnibus sit, quamvis enim multum temporis consultando perdiderint, etiam in Pace Westphalica Rand curam sibi mandaverint, novimus tamen eandem quae ante fuit rerum faciem mansisse.

NOTITIAE IMPERII GERMANICI
LIBER PRIMUS

DE LEGIBUS IMPERII FUNDAMENTALIBUS

315
Pf. 1725. 22. Januar-

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

de fontibus Juris Publici Schelter. Inst. Jur. Publ. T. I. pt. 6. sq. an causae Publicae in singulis Provinciis se offerentes, juxta Jura Imperii communia an vero particularia cujusq; provinciae decidendae sint? J. P. Schilt. p. 26. sq. Exemplo Juris devolutionis in Brabantia. Schultes intellexit hanc quaestionem de finibus cujuslibet provinciae privati. Buck Obs. T. I. n. 20-21 de Legibus fundamentalibus.

LIBRI PRIMI
CAPUT PRIMUM
de
Legibus Imperii in genere

§. I.

Lex fundamentalis est Lex, de Imperio & eius partibus lata, eum in modum, ut etiam ipsum Summum Principem stringat. Nunquam aut tem Reges Germaniae planè Legibus soluti fuere, sed potius semper secundum Leges Rempublicam regere coacti fuerunt, testatur illud iam Tacitus suo tempore sic obtinuisse, idem loquitur Francica ac sequioris aevi Historia, et quamvis in aliis regnis saeculi temporis Regibus ansa se obtulerit potestatem suam augendi, legem fraenum exercendi, serus tamen in Germania accidit ubi per singula saecula arctior modus constringendi Reges exercitatus est, donec in eum Statum qui nunc est, res devenit.

§. II.

Notant vero nunc Leges Imperii abusive omnia quae in Comitiis fiunt, comprehendit etiam vulgo legum Publicarum vocabulum Leges privatas in Comitiis Imperii latas, etenim Recessus ipsi quamvis et plurimum de legibus Statum publicum formantibus agant, haud raro tamen res privatum corrigunt, formant. Accurate vero loquendo Leges Publicae sunt, vel fundamentales, vel publicae in specie ita dictae quarum illae Statum

Lib. I. Cap. 1. De Le,

Reip

Reipublicae intrinsecum, haec extrinsecum afficiunt, quando nempe cum aliis de finibus aut aliarum negotiorum ergo agit. Nobis cum proximis, seu saltem negotium erit, cum de posterioribus quae Reipublicae Germaniae cum omnibus Gentibus communes sunt in foro Publico Universali agatur.

§. III.

Cum vero in aliis Rebuspublicis, Leges (quas vocant) fundamentales, initio constitutionis Reipublicae, quando civis cum Summo Imperante futuro paciscuntur fieri soleant, in Imperio Romano Germanico hoc se habet, huius enim Status cum varias mutationes passus sit necessarium est, Leges illius tantum hucusque fere, quae dum Reipublicae is qui nunc est habitus civilis fuit latae sunt, earumque sensim sensim introductum, pactionibus Imperatoris & Statuum mutuis firmatum sunt. Sunt itaq; pactiones, quibus praesens Imperii Status, vel indefinite vel definite, ab Imperatore & Statibus, in Comitiis congregatis, communi consensu, aut in totum, aut ex parte, roboratur. (b)

§. IV.

Est itaq; eadem Status & Imperatorem obligandi ratio, ut in omnibus pactis fieri solet, ubi alter contrahentium nusquam à

(b) Add. Tit. 7. 7. P. L. II. c. 1. §. 9.

Lib. 1. cap. 1. De legib.

pari Obligatione essors est, sed uterq; se neter vi simplicis pacti, quamuis quo. ad Statuem subditos Haec longe aliter obtineant, quippe quos quantum ad illos Leges Comitiales pertinent, vi Imperii stringunt. Quae omnia tamen recte tenendi atq; observari in Interpretatione recte instituenda nequibent, ni caueatur ab Imperiosis terminis ex priscq Seculo petitis quod enim alias usitauit, id certe & hi quae verba valeant sicut nemi, adeoq; illorum valor ex facie Reipublicae aestimandus veniet.

§. V.

Haec de quibus loquimur pacta, inita sunt diuersis temporibus, vel enim Capitulationes sunt, Imperatori futuro praestitae, vel Pacificationes inter dum & status turbidis temporibq; confectae, ut Pax Religiosa & Westphalica, vel tempore pacis vt quibusdam malis medentur ea, fieri necessitas postulauit, quo Aurea Bulla, & Imperii Recessus Imperii pacem spectant, aut etiam contra belli ingruentes exterorum, vel quorundam pacem Imperii turbantium consilia capta sunt quod passim in Recessibq Imperii videre est. excepto in casu Imperator ut Imperans semper ut pars, pacisceus, si Status ut corpus considerentur, se offert.

Lib. 1. cap. 1. De Legib.

Imp. Ix Gerspek

§. VI.

Interpretatio harum Legum Authentica,(a) ad Imperatorem & Status simul pertinet, quod enim ipse Imperator, "quod cum Collegio Electorali communetim sibi arrogat, reliqui Status nunquam concedent." Doctrinalis vero Interpretatio recte in Academiis fieri solet, ita ut subsidia ea necessaria adhibeantur, Legesq; à nostris temporibus remotiores si quidem earum nunc aliquis usus esse debet, ex praesenti Statu aestimentur, vel saltem illustrationis gratia adducantur, quod qui non observaverint, nunquam egregii Legum interpretis nomine digni erit(b) Prohibens etiam Leges l. c. ne quis docendo, disputando, scribendo, consulendo, Publicas Leges, uspiam impugnet, dubias faciat, aut assertiones contrarias inde ducere queat, quod olim indicat ex Obiecto solum hic videlicet ferendum esse, cum non aliunde melius de sensu constare queat, ac primi autem illud observare eis convenit, ne minisse, se non de Legibus, sed secundum Leges iudicare.

§. VII.

Sunt autem dictae Leges hae praecipue Recessus Imperii, Aurea Bulla, Pax Profana & Religiosa, Westphalica, & Capitulationes Caesareae, quibus accedit Lex non

(a) l. P. art. V. §. 50. Ordl. des Landfr. 1500. n. 1.

add. Limn. l. II. n. 103. ubi alia facta Imp. allegat.

de Interpretatione P. W. Gotofr. Hfr. Struck. p. 9. sq.

(b) Neminem sine subsidiis cognitionis Status temporum & Actorum Comitialium Recessus dicere posse explicare constat Datt. P. P. V. 7. 5.

I. I. C. I. De Legibus

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Scripta nempe consuetudo quae observantiae Imperialis nomine vulgo venire solet, cui quamvis alii parem tribuere soleant, deinceps planum reddemus, longe aliter, ridiculum esse ferendum, nunc de singulis earum legum ordine agemus.

CAPUT II.
De Recessibus Imperii.

§. 1.

Quid Recessus Imperii in genere denotent, haud ita liquidum inter Doctores Juris Publici est, eo tamen omnia recidunt, ut primo in sensu latissimo, omnes constitutiones Imperatoris & Statuum consensu in Comitiis latas notent, si vero stricte verbum illud accipias, omnibus illis constitutionibus, quae speciali denominatione aliquea insignitae sunt, illos opponere licebit[a]. Sic aurea Bulla secundum dicta late Recessus Imperii dicitur; sic Capitulationes Caesareae, cum ab Electoribus nomine omnium, religionum statuum, quorum monita strictè attendenda sunt, electo praescribantur; sic Etiam Pax Profana, Religiosa & Westphalica, arctior exequendi modus, & Recessus Executivi Norimbergensis, ut etiam Ordinatio Cameralis, Politica, omnino eadem nominis accipient, cum omnium Statuum consensus accesserit.(b)

(a) Tit. J. P. L. II. c. 2. §. 2.

(b) Mascov. de Recess. §. 7. seq. p. 130. Boecler ad J. L. XII. c. 7.

L. 1. c. 2. de RECESSIBUS

§. II.

Barbarum esse Recessuum vocabulum, res ipsa loquitur, unde vero illud descendat, nec ipsi auctores inter se definiverunt, illi intimi animorum Recessus Imperatoris & Statuum esse, hic Recessus dictos putat exinde, quod per illos à variis dissensionibus recedatur, leviter, forsan & vere, verbi hujus originem investigarent, qui à recedendo nomen sortitos dixere, quod nemo illis morem gerere, omnes ab eorum sanctionibus recedere gestiant. Si vero Germanicum verbum Raiß Abschied consideramus, res haec definitu facilis est, scilicet cum Recessus post finitas deliberationes cum Imperator & Status ab invicem recedunt, componantur, constituantur. Cas Recessum vocabulo insignivere (a) ejusdem significatus est vox Constitutionum Imperii, Ordinationum Imperii, Recessuum Comitiorum, in Lingua vero Germanica exprimitur per Raiß Abschied, Raißtags Abschied, Raiß Ordnungen, Raiß Satzungen voces, aliae.

§. III.

Possunt vero distingui Recessus, in Universales & Particulares. Illi sunt qui in Comitiis ab Imperatore cum toto Imperio conficiuntur, hi vero sunt, Recessus Deputatorum Imperii, qui si potestas plenaria definiendi deputatis Imperii concessa est, haud secus ac

(a) Eric. Mauric. de Recess. §. 6. Schweder 7. l. part. Gen. c. 2.

(b) Hippolith. à Lap. de Rat. Stat. P. I. c. 6. Sect. 1.

L. 1. c. 2. de Recis

Libri Recessuum
alii Recessus Imperii, in plenis Comitiis con
scripti valent, alias in Comitiis confirmari
debent, aut reiici. Postea etiam Recessus
Visitatorum Cameræ, qui à Visitatoribus
quotannis conventuris componi debebant
verum cum vetera Secutam hi Conventi
cessassent, illorum admodum pauci sunt
sunt, aliquando cum aliis Constitutio-
nibus excusi, extant etiam eorum duo in
ter Recessus Imperii. (a) Tandem 1707. in
conventu Visitatorum novus reliquis
accessit, qui 1713. publicatus est.

§. IV.

Succedit altera Recessuum divisio, in Pri
marios & Secundarios. Nolunt ab Ordi-
nandis in impressis Exemplaribus aliqua
omittendi, quæ Imperator & Status Im
perii aut tum temporis, aut hanc quam
publicare nolent. Primi Exemplum extat
in Rec. Imp. de a. 1530. cui Tit. Reformation
gutter Policey Zu Augspurg, quod docet
R. I. a. 1541. §. 6. & Recessui Imperii Ra
tisponensi a. 1576. tale quid accidisse re
fert Limnæus. (c) Posteriorum classis fuit
Recessus secundarius a. 1559. qui Editioni
Moguntinæ de a. 1660. p. 655. inseritur le
gitur. Ex Goldasti (d) Legei pluret, alii Re-

(a) de anno 1501. & 1553. Maierit de Rec. §. 12.

(b)

(c) J. P. Add. T. II. ad L. IX. n. 223. etiam Pacis Westphal. Adam
Sal. L. H. p. 419.

(d) praefat. Collect. Recess. T. II.

L. 1. c. 23. de decret.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

cessus erunt Aeterni, alii Mutabiles, alii Mixti, ad primam classem secundum eius sensum spectant, cessae religionem concernentes, ad secundam, constitutiones de acquirendo rerum dominio, de contractibus & obligationibus, quae contra ebrietatem, luxuriem vestium, usuras, Monopolia sancita, de Jure Electionis in Imperio, de pactis electi Imperatoris, de Regalibus Imperii, de Pace Publica, de Jure Successionis, de Jurisdictione Statuum Imperii, de tributis & decimis, de moneta, de Teloniis, de mensuris & gradibus, & id genus aliis agunt, quae pro tempore atq; temporum mutabili ratione mutari & ipsae possunt. Tertia complectitur constitutiones quae partim aeternae existimantur, quatenus de rebus divinis praecipiunt, partim mutabiles, cum de rebus moralibus & civilibus constituunt. Verum enimvero mihi haec sic non probant, ut enim illud praetercam, respiciendum potius esse ad animum Legis ferentis, et postea declarabo, multa sunt, quae mentem meam alio trahunt.

§. V.

Primum, constitutiones Religionis causa nec ex sensu pacificentium aeternae sunt, cum servantur usq; ad futuram Reconciliationem dissentientium de se invicem Religionum (c)

(c) R. I. 1548. §. 4. R. I. 1557. §. 9.

L. 1. c. 2. de Rebus.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

quas mutabiles dicit eiusdem cum prioribus conditionis sunt, si quidem in genere ebrietatem, nimium lusum, praevaricationem &c. vitandas esse decernunt, vitia enim erunt donec homines, ad certam vero casum pertinentes ex nomine imperii posse, iubens largiori. Quae autem Iurisdictionem, Regalia Imperatoris, fines &c. attinent, tantum per accidens non ex mente constituentium mutare necesse est, quod & priori speciei accidere posset, imo accidit illum in Pace Westphalica Reformati antea Exclusi recepti fuerint. Prioribus cadentibus cadit & tertia divisio, sive totum nihil est. Utor tamen verbo ipse eadem, sed alio modo, opinor omnia ad mentem Legislatorum referenda esse, quae ex Obiecto fuit causa facili negotio patet sic Leges Fundamentales Imperii sic Leges privatae (si placuerint) aeternae erunt, constitutiones de auxiliis contra Turcas, aliaeque subitaneae quarum causa nocessat temporariae aubient, mutabiles enim omnes omnino civiles Leges sunt. Aliqui generis erunt partim ob subitaneam ac transeuntem, partim perpetuam utilitatem conditae. Licebit advere quosdam Reessus Publicam quosdam privatam utilitatem sibi proponere, quod ante monuimus.

L. 1. c. 2. De Recte -.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

§. VI.

Minimum locus monet, ut de materia Recessuum pauca ex iis quae antea diximus hic recolamus. Vt omnia in summam contrahamus. Recessus aut agunt de negotiis perpetui valoris, aut transitoriis, aut mixtis, quae vel ipsos pacisentes, adeoque Statum Publicum, vel privatos, (a) aut etiam Status Imperii quatenus ut privati considerantur, concernunt. Quae vero illa nominatim sint haud adeo definiri potest, cum semper natura novas formas edere deprehenderit, ut haud incongrue Tribonianus dixerit, multaque possint accidere, quae praeviderí nequiverunt. In Universum tamen dici potest, definire illos negotia transeuntia Statuum cum Imperatore, Statuum inter se, tranquillitatem Publicam firmare, aliaque quae totum Imperium attinent decernere, et infra uberius apparebit. De subditis vero nihil disponitur, nisi aut abusus animum invaluit, aut alio modo rem vid. §. 9. statuere difficile est. Illi quoad singulos Recessus ad propositionem Caesaream conformant, verum cum videamus, non semper usquequaque hoc fuisse observatum, vt vel ex Prov. 1653. quam habet auctor Comitiola, cum 21. 1. 1654. collata cum constare potest, ita

(a) Tit. J. P. W. 2. videlicet Schwed. Part. Gen. c. 3. §. 5.

(b) alii ex J. P. W. art. 8. §. gaudeant, & Habeantur aliquas recensent causas.

(c)

(d) Part. 3. p. 98. citante Chemnit. de Recess. §. 21.

L. 1. c. 2. de Recess-

ob Statuum Protestantium dissensum Recessꝰ
Norimb. 1543. sine vi Sleid. f. 235. sq. ne-
que ipsum in Commentarios.

non omnibus eius capitibus Statibus discedentibus fuerit satisfactum, apparet, nec hic firmiter pedem figere licere.

§. VII.

Actores horum Decretorum sunt, Imperator & Status Imperii, & hinc est quod reliqui, imo & Papistici notantibus etiam Raphaele & Reinkingio Imperiales quam Imperatoriae Leges dicantur, Reichs-Abschiede, Reichs-Schlüsse R. I. 1564. §. Haben wir &c. in f. 1567. §. aber wollen wir &c. in fin. Nondum quam tamen hoc reperire est, R. I. Spir. 1544. §. nachdem auch die Stadtlein, quoniam Recessus plenarius Imperatoris nomine publicant, aut si malis, hos potissimi Status reliquis dicens, Leo illud ipse & regiorum Imperatores dissentiunt, ipse enim Ferdinandus II. facto quamvis contrarium ausus hoc dissentiri non potuit quod ex Londorpio Hippolitho à Lapide citatis Epistolis satis constat. Leges enim Status Imperii nudum consilium dant, à quo recedere Imperatori integrum sit, verum ad ipsum Leges & actum condendae Legis conferunt, R. I. 1559 §. 38. mit der Stände Herrschen und Bewilligung R. I. 1570. §. 42. mit gemeiner der Stände Reichs

(a) de Jurisdict. L. 2. part. 1. cap. 1. membr. 2. n. 11. de R. S. & Eccl. L. II. Cl. 2. c. 5. §. 37. Chemnit. de Recess. §. 14. Hippolith. à Lap. P. I. c. 6. sect. 1.

(b) et in alia causa Cit. J. P. L. II. c. 2. §. 12. Nationem Imperatori cum eius sint potiores partes adscribit Schwend. Polit. III. 11.

(c) de Rat. Stat. P. I. c. 6. sect. 1. Londorp. Acc. L. I. c. 2. p. 3. T. IV. p. 6. Schwed. J. P. Part. Gen. c. 3. §. 4. sine omnium Statuum consensu Sleid. f. 254. b.

L. 1. c. 2. De Recess-

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

stander Rath und Zuthun alibi simmutsiyr Gutigyr Rath und Hilff, auf Begehren und anmassen (a) Reg. contrarium, probant formulae à Reinkingio in auxilium vocatae, quid enim de eis habendum sit, iam ante indicavimus. Quod etiam Statuum Jus diserte & Instrumentum Pacis Caesareo Suecicum art. 8, & Capitulatio Leopoldina §. 2. & reliquae hanc Jecurae firmarent, adeo ut hodie dubitet fere nemo. Volent tamen tam Imperator, quam Status, aliquando Vices suas alios demandare, imo etiam Vicarii exigentibus Imperii necessitatibus Recessus condere quarunt, cuius rei quamvis nullum extet exemplum, fieri tamen posse nullus dubito. (c)

Hinc Imp. non pt legem discretionariam condere C. Car. V. 32. Leop. 38. v. Maur. §. 30. Lo.

§. VIII.

Conveniunt autem Imperator & Status inter se per modum Contractus, (d) ex quo videre est eum Contractus tam unam quam alteram partem stringant, non minus Imperatorem quam Status eis obligari, ita tamen ut aliquando solus Caesar obligetur, ut in Capitulationibus, aliquando soli Status obligentur, quando aliquid de Moneta, Bellis eorum &c. disponitur, aliquando obligatio utrinq; communis sit, ut quando de religione aliqua tolleranda Sta-

Inform. Donaued. p. 364. sqq.

Ideo qui non consensere non tenentur Maur. §. 34.

(a) Hippol. à Lap. P. I. c. 6. Sect. 2. p. 104. allegati. Maur. Opp. p. 138.

(b) de Regim. Sacc. & Eccl. L. I. cl. 2. c. 2. §. 106. sqq.

(c) Maurit. de R. I. §. 15. sqq.

(d) Erklärung des Landfriedens a. 1500. pr. Haben und mit sich organisirender Verfassung in Contractsweise. Verabredet dasselbe §. Thorschlüsse. Schwed. J. P. part. gen. c. 3. §. 7. Datt. de P. P. V. 2. 35. sqq. Ord. Cam. de a. 1500. art. 72. §. 3. Behm. T. P. V. p. m. 587. sq.

L. 1. c. 2. De Recep.

tuitur, interdum unus aliquis Status Jus ac
apit, Imperator & reliqui Status obligantur
in quam rem multa ex Pace Westphalica
afferre liceret, & sic etiam Imperator, & o
nes Status erga se invicem (a) Obliga
tio vero in utraq; parte si Status ut corpo
consideres aequalis, est, quando vero unus
quemq; solitarie, tunc utiq; lex ens quod
maior pars statuit, multo magis si ut
subditi, v. gr. in judicio stantes veniant,
& hinc est, quod obligatio utrinq; ratione
Imperatoris aequalis dici non possit
cum Imperator semper ex pacto teneat (b)
si ex pacto & Lege. De vero obligari nec
ipsi Imperatores ambigunt, videatur sal
tem R. I. 1559. §. 85. ut adeo vani sint illi, ord. Com. a. 1500 art. 72. §. 3.
qui à parte Caesaris conventionem à par
te Statuum vero Legem postulant esse,
quod recte Pitius l. c. monuit, natura enim
rei repugnat, imo nostrae opinioni subscri
bit ipse Reinking (c)

§. IX.

Sed quid de subditis mediatis dicendum? hos
non teneri asserit Vir aliquando Jctus Ge
orgius Obrechtus (d) cum Contractus neminem
praeter contrahentes obligent; verum recte

(a) Consule Pitium J. P. II. c. 14.

(b) hinc recte Charond. l. c. §. 32. quem vellicat Tit. l. c. §. 16. probat Kulpis. P. II. p. 178. seq ad Mons. idem facere puto Vult. de P. II. c. 2. §. 38. seq.

(c) de R. S. & Eccles. L. I. class. 2. c. 2. §. 107. add. Schurer. l. c. §. 7.

(d) de Jurisdict. cap. 6.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

monuit Pauerneisberg(a) aliud esse conventionem quae à privatis initur, aliud à Comitiis imperantibus factam, qui subditis Leges ferre queant. Et certe cum Recessus etiam de rebus privatorum disponant, subditos quoq; stringent, quae statum publicum attinent etiam ad Imperantes tantum pertinebunt, at illa quae prioris generis sunt ob praesupposita in Statibus imperandi conditionem, subditorum mediatorum obsequia saltem requirent. Sin autem quid in negotiis transitoriis agendum decernitur, & Status & subditi simul obligabuntur, veluti si commercia cum hoste prohibeantur &c., possesq; adeo commode ac fere R. I. modo omnes hos coniunctim modo partes, modo singulos de quibus diximus, stringere.(b) Hodie tamen fere dixerim horum Recessuum si vllos, haud tamen multos oberaturum esse, post Pacis Westphalicae Ordinationes, in quibus potestas iudiciaria Statuum liquido confirmata est, nisi eorum interfit vt etiam de subditis constituatur, (vid. §. 6. supr.) Exempla in Recessu Norinb. §. 170. & 190. alibiq; extant. Quae hactenus dicta & hoc verum esse

(a) de Iurisd. L. II. c. 2. n. 87.

(b)

(c) Tit. I. P. II. 2. 20. sqq.

L. 1. c. 2. de Ritis

Leges. Lingua Germ. patria Wasserschiffe Cæsarum Rhenum petentium habeant dicit Lupold. de Bebenburg c. 3. p. 4. de J. R. edit. Freher Leod p. 13. sibi falso non Ritas asserit Freher.

declarat, quod in Camminis Imperii tribunalibus secundum eos constanter jus redditur. (a) Imo etiam Status Imperii his Sanctionibus non observatis diserte conqueri esse leguntur, quod Ferdinandi II. temporibus nimis quam crebrissime usurpatum. (b)

§. X.

De modo conservandi in Comitiis conficiendis Recessum, infra agemus. Conscribitur is à Cancellariis vel Secretariis Moguntini, qui initium capit à Propositionis Caesareae, vel à Litteris quibus Status convocaverint, regia ex Relationibus & Resolutionibus Imperatoris & Statuum refert, quae prius accurate ab eo observantur, sequitur Examinatio, & denique quod aiunt in mundum redigitur, infra explanabimus. Lingua qua Recessus conscribi soliti sunt antiquitus Latina fuit, quod ex A. Bulla & aliis constitutionibus à Goldasto relatis, ut & Capitulationibus Regum Francorum planum fit, tandem tamen Constitutionem Germanicam, sub Friderico II. confectam, quam Goldastus in Reichs Satzungen T. II. p. 17. exprimit, sanxisse postea Rudolphum I. (c) ut ea omnes Imperatorae Ordinationes conscriberentur,

Non omnino displicet Schilteri opinio qui T. I. P. II. t. 19. p. m. 267. Sqq. qui Latina lingua in qua in authenticis excepti adhibita m adstruit, postea tamen Germanica Recessus in provinciis promulgatos fuisse.

(a) Schwed. J. P. l. c. §. 7. m. f. Chron. de Recess. §. 30.

(b) Chron. l. c.

(c)

(d) Heig. Chron. P. I. q. 7. n. 63. Lg. Mogunt. de Recess §. 28. Corning. de orig. J. Germ. c. 27. Struv. VII. 9 4ma ad cjg p. 795. J. Schmid J. P. V. I. §. 4. 2. 9. vid. sonst Thon. Limpurg. in Praefat. Chron. Limpurg. unter Kayp. Ludovici IV. viz esse ut quis stile dignum chronicum. in lingua Germ. me. Archaius offendat putato Kn. Ludewig euan tum eius partis fuerit vty.

330

L. l. c. 2. de Rees

sunt qui referant; hoc certum exploratumq; est, si quidem publica sanctione id statutum esset, legisq; vigor aliquis foret, & Chrysobullam Germanica lingua non latina extiturum esse; quare id quidem facile largior, haud antiquiores Germanicas Constitutiones, Friderici II. & Rudolphi aevo, extare (forsan exstitisse, quod tamen antiquissima Capitularia refellunt) idq; tum in more repositi cepisse, ut Recessus & Latina & Germanica lingua scriberentur, at ni Chrysobullae conscribendae, verum omnes Germanica tantum lingua scriptos esse haud gratis crediderim, praesertim cum Cresy, ad instrumenta Alsatiorum Rodolphi ius sum restringat. (Annal. Suev. L. 3. p. 3. c. 1.) Hodie expeditum est, vtu docente receptissimam esse linguam Germanicam, quod anteriores & Leopoldi Capitul. artic. 43. diserte stabilit, esse tamen in probis consuetudinis, quam legis, vel hoc indicio est, quod Pax Westphalica lingua Latina conscripta in Recessibus Imperii extet, & vltimis inserta fuerit, cum tamen Germanica vtu non desseret.

§. XL.

Subscriptio aliquando ab omnibus qui Comitiis adfuerant facta est, quamuis Gor

mani non essent ut Goldastus observavit, verum huius assertii fides hebrica est, cum antiquitus nullum praeter solum Imperatorem, cum aliquibus testibus, nomen subscripsisse videamus, imo antiquis Recessibus quos in corpore Recessuum habemus, omnis praeter Imperatoris nomen subscriptio deest, quas ob causas eam merito reprobamus, usque ad Maximiliani I. tempora solum Imperatorem subscripsisse asserentes. Sequiores Recessus, modo Imperator solus modo cum Electore Moguntino aut alio modo cum omnibus Statibus, vel solus, vel cum Cancellario, nonnunquam Vicecancellario suis subscripsit, quod ultimum hodie constanter servatur, ita ut Secretarius Moguntinus omnium nomina subscribat, etiam illorum qui contra aliquos Recessus articulos protestati sunt, (a) quod antea non obtinebat, quamvis nec hodie existimaverim aliquos contra integram Recessum protestantis, nomen subscribendum esse. Cum vero subscriptiones per Secretarium Moguntinum fiant, hinc factum, ut multa menda irrepserint, (b) ideoque argumentum a subscriptione defuncti requiri, hinc is cuius nomen in subscriptione omissum si alias de eius immediate successu constet recte pro tali habetur, nec exinde praecedentia (d)

(a) Maur. R. I. §. 25. tamen hoc ut non firet petierunt legati Protestantium 1530. Heid. f. 114.

(c) Linn. Add. T. I. ad l. 4. c. 1. n. 210. Maur. §. 25.

(d) Maur. l. c. in f.

L. t. c. 2. de Recis.

probatur, verum necesse est hic Protocolla Imperii in auxilium vocare, ut recte Eichstadiensis Episcopus 1654. concluserit, apud Maurit. l. c. (a)

§. XII.

Subsignabat antequam Imperialis potestatis termini mutarentur, Soly. Imperator postea additi Statu, quorum nomine in Band Fab. verb Landsh. 1495. legimus Solum Augustinum subsignasse, verum omnia haec nostris moribus cessant, appendebantur enim octo sigilla, Caesaris, Electorum Ecclesiasticorum, Secularium, Principum Ecclesiastic. Secularium, Praelatorum Comitum, & Civitatis in qua Comitia habebantur, quod ambo funiculos Ecclesiast. & Secularium conjungit(b), quod tamen in ultimo R. I. aliter servatum est(c) ubi 13. sigilla appensa sunt. Vitiose tamen & subsignationes indicari Exemplo novissimi R. docet Maurit. §. 26. Publicatio fit nomine Sublimis Imperatoris, quod aliqui e nuncupatoriis annumerant, (d) verum Hippolithus l. l. c. 6. sect. 2. abunde his satisfecit, adductis aliquibus Recessuum locis, ubi Statuum nomina Imperatori in Principio addita leguntur, sed quicquid hujus sit, certe Imperator consuetudinem pro se allegare potest, cum plures contrarii actus extent(e) His rite factis Comitia solvuntur, & deseruit.

(a) Bruigt von Reichst. p. m. 56. Grundf. P. II. c. 10. hinc addit clausula de non praejudicando.

(b) Bruigt von Rt. p. 58. Maur. §. 26.

(c) Grundf. P. II. c. 10.

(d) Reinking l. l. cl. 2. c. 2. n. 120. cl. V. c. 6. n. 122. ex Instr. Pac. art. XVI. §. 2.

(e) ita defendit Stamler de Reservat. §. 33.

L. 1. t. 2. De Rect.

§. XIII.

Ex his aliisq; infra recensendis Requisitis aestimatur, vtrum Recessus genuinus an suspectus sit, si enim horum aliqua desint, non pro Recessu sed pro Scripto privato habenda erit Constitutio, imo nullius est vigoris. An vero Recessus si aliqui eius valor in probando esse debet in Corpore Recessuum Imperii aut tabulariis Imperatoris & Augustini praecise extare debeat? quaeri posset, extant enim huius modi Recessus apud Batavem, Goldastum, Schilterum, Schilterum, aliosq. Ego si omnino quid asserendum est, crederem, nullas praeter illos qui auctoritate publica collecti suspicione fraudis carent, ut Leges adhiberi posse, attamen si illis concordent, ad illustrationem & interpretationem non inficete adhiberi. Origo Recessuum, si in sensu latiori accipiatur, ad initia Imperii Francici refertur, sin vero eam formam qua in Recessuum Corpore extant figies, ad Maximiliani I. tempora refer, tolig. Imperii Recessus temporibus Carolingorum facti sunt primitus.

§. XIV.

Interpretatio Recessuum in Imperii Comitiis fieri debet & solet, nec id sibi Jolg Imperator

L. 1. c. 2. de Recess.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

tor arrogare potest[a], quae vario modo fit. Interdum etiam dispensatione opus est, R. I. tit. 3. §. 176. quae tamen non aliter quam Imperatoris & Statuum consensu expediatur, ut Capitul. Leopoldi art. 38. Joseph. §. 3. satis confirmant, qui tamen modo admodum parce in Imperio adhiberi debet & solet. Cessat Obligatio Recessuum, deficiente fine tam interno quam externo in perpetuis, in transitoriis vero Constitutionibus elapso tempore, vel negotio confecto, vel alia Lege aut consuetudine abrogantur, quod ultimum ex fit per non usum diu longi temporis, durat enim tamdiu vis Legis, quamdiu nihil aut expresse aut tacite contra statuitur. Verum locus monet ut de abrogatione Recessuum per Legem contrariam mentem nostram explicemus.

§. XV.

Et sane dubitare quis posset, num satis tutum sit, de hac controversia verba facere veterum stat sententia. Leges Imperii Recessus comprehensae, sunt vel Privatae vel Publicae, vel permanentes, vel transitoriae vel mixtae; ex permanentibus quae Statum Publicum formant vel conservant fundamentales dicuntur, de quibus ingens certamen, reliqua enim mutari posse dubium caret. Nos omnino subscribimus Hippolyto à Lapide l. 6. d. tradenti, quod omnium Statuum consensu

(a) auct. tr. est Carol. V. Recess. Imp. 1545. §. 10. interpretari. Colleg. Ratisp. tit. X. cui tamen O. non recte manent nostrates, verum haec mitigari potuerunt, imo plane non conferentes. a. l. b. tribuit etiam Principibus ap. Sleid. l. 2. W. f. 53. b. add. f. 387. a. 1541. Carolo V. quondam Artic. interpretatus est vid. Bembelt. de Gudent. p. 82. ubi formula ad. Hippolyt. à Lap. l. 1. c. 8. ibi contrarium. Schilter J. F. Publ. T. I. p. 26. sq.

L. 1. c. 2. De Recti

hae Leges antiquari possint, in tantum vt tamen nihil in praeiudicium tertii iuris, nec contra honestatem publicam fiat: vt eo, Statui posse concedamus contra as ille. Exemplo res plana fiet: Mortuo Imperatore, nulli interest formam Imperii praesentem conservari, ideoq; si omnes consentiant, migrare eos vetterem Statum posse, omnino credideris, cum Electores nomine omnium Imperii Statuum eligant, eorumq; consensu constituti nemo deponi possint, ut tamen alio modo illis hoc damnum pensetur, si Statuum voluntas id tulerit. Verum Instrumentum Pacis Westphaliae tollere aut immutare (nam qui tollere, multo magis immutare potest) cum id in praeiudicium tertii cedat, nequeunt. Pacem et iam publicam conservare Statq; tenentur, quid enim inde futurum esset, nisi mera anarchia?

§. XVI.

Variae collectiones Recessuum Imperii sunt, non tamen illarum aliqua ante annum 1527. facta est, Exemplo, ni fallor Orthuini Gratii qui Coloniae 1519. fasciculum suum Rerum Expetendarum & fugiendarum ediderat, insecutae sunt plurimae aliae, verum omnes admodum mendosè impressae ut Exempla chartis affert (c) adeo ut quod

(c) d. Diss. §. 37. seq.

Libri impressi.

hoc attinet, antiquiores, licet nec ipsae ades correctae, recentioribus praeferendae sint, sicut & eis varsq; quod ad numeros & summaria §§ & Recessuum, & incrementa accepta, longe praestant. Verum maiori defectu omnes laborant, quod non omnes Recessus exhibent, ab anno n. 1356. usq; 1442. nullus Recessum servarunt, & post quid in causa? Lonicer. l. 9. Hist. p. 160. ea quoq; multi desunt, quod tamen quos ante nostram memoriam Viri eruditione clari è pulvere eruerant, conf. Datt. de P. P. l. 1. c. 22. Diegz tamen his datum fuit omnes defectus tollere, extant enim aliqui necdum hodie integri, Eodem plenus Recessus Francofurtenses 1489. Dattius affert, p. 209. Verum id in iniquis potiùs ferri posset, id certe mirari subit, quod nec R. I. 1495. Wormatiae confecta nec R. I. Constantiensis 1507. in impressis Recessuum collectionibus extantes integri adsint, de priori enim hoc docet Datt. V. l. p. 786. §. 44. posteriori Supplementa addit III. 7. 10. p. 557. §. 44. & certe probabile est, alios compleres antequam nimium editi fuerint hoc fati sustinuisse, nec post haec id effugisse aliquos suspicari licet, cum suis integros quos Recessus quos in Chorgentina Libb. allegare omissos fuisse. Optamus ut nostro Seculo Ex felici tantarum editione splendor accedat.

Add. Maurit. d. Diss. 33. 36. 39.

L. 1. c. 2. de Recis.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

§. XVI.

Promoueri tamen hoc institutum in multis posset, Historia Recessuum Imperii edita, imo etiam Interpretatio LL. Imperii multo facilius cessura esset, si ea gaudemus, videmus quid Historicae fidei Pacis Westphalicae profuerint parergia, percurrimus in Acta, in consilia, proposita, artes, causas penitiores, ex quibus quid interpreti lucis accedat, harum rerum gnari satis noverunt. Hinc factum vt Dn. Bornebergius Forstnerum, Coringium, Boeclerum, homines Seculi sui solicitarent vt hoc fusius perequerent, sed cum ferient quantae molis hoc esset, recusarent. Facile quidem esset tale quid conari vni tabularium Publicorum accessum vsumque habenti, et dedit certe huius rei nobilissimum Specimen Datinus in suo de Pace Publica Opere, optandum esset et quis eo modo Recessus trium anteriorum Seculorum illustraret, cum vltra progredi non detur, verum & id fouere, sperare non licet. Nouimus enim, veteres, exceptis ciuitatibus Imperialibus in quibus vigebant Comitia, acta ita non seruasse nec si voluissent nanciscendi potuisse, cum iste mos deserendi Recessuum acta non diu cepisset. Imo ne quid de Historia loquamur, reclusum

(a) Dato L. V. c. 7. n. 12. sqq. p. 424. seruasse se has Epistolas, nec fuisse ab hoc Instituto alienum Boeclerum refert Relfenius. p. 35. Forstneri responsum edidit Struuius in fine vltimae Exercitationis editionis.

(b) id discimus ex libello von denen Reichstagen m. p. 61.

L. 1. c. 2. de Recess.

in Germanorum crebram voluntatis mutationem quod contendas Ill. Carolus V: vipens Germanorum conventa ac similes, quia dicebat, ut istae matres suas tollunt, sic eorum prosperiora decreta privora. Lips. Pol. Act. p. 48.
Comitiorum Germ. inconstantia Forstenzer. Act. Pol. ad Hac. Vol. 1. p. 430.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Commentarium in omnes Recessus Imperii videntes, conati equidem tale quid aliqui sunt, verum vt dicam quod res est, non iis instructi praesidiis, quibus aliquem ad hoc opus accedere oportebat, sufficisset fortean oneri Sylvastres, quem tale quid conari voluisse auctor est Spaeint. d. l. § vlt. vt ita, nem videtur, eius calamitas & mors impedimento fuere, assent tamen idem nescio vnde, illa Commentaria in manibus aliquorum Pfensium versari, de quo mihi certo non constat.

§. XVII.

Pontificem Corpus Recessuum Albo libro rem prohibitorum adscribere animo agitasse, Schutzius Vol. II. Disp. 4. th. 1. lit. b. vult, verum cum idoneis Historicorum testimoniis destituatur, quantum fidei eius traditis sit, haud facile dixerim. (a) Rapuisse aliquos Recessus Pontifices, praesertim quae de libertate Religionis concedenda agunt, haud absone dicitur, imo Innocentii Bulla id satis declarauit, at cum certi nihil tradere queam, rectius facere, quam parcere aut falsa asserere, in posterum censura cohibendi male accepta, pluribus icto capiet, sese continebit. Et tantum de Recessibus.

(a) Confirmat tn. dicta Schutzii ex Paulo Sarpio Schilter de L. R. G. L. VII. c. 9. §. 9. restitit tamen Maximiliano II. acerrime.

L. I. c. 3. de Aër.

rea Bvlla.

CAPVT. III.

DE AVREA BVLLA.

Atque potiores Jur. Publicar. Species persequemur. Antiquissima Legum quae in corpore Reip. sacri Imperii extant, est Aurea Bulla, sic dicta ex ortu ita dicta, etenim verbum Bullae, praeter significata, quos apud Romanos habebat plurimos, in medio aevo sigillum denotare cepit, nescio an primum apud Graecos, an vero apud Romanos, Vos autem legimus Imperatores nostros, variis, aureis, argenteis, plumbeis, cereis bullis, prig vt opinor ad imitationem Graecorum, à quibus et plurima alia, ita & hoc nostros institutum accepisse credibile est, & quamuis Reges Galliae, Angliae Pontifices Romanos non nunquam, imo & alios eas adhibuisse legamus, nostri tamen vel ipsis Gallis legentibus illis creberrime, ut opinor, tacito reliquorum consensu in signum eminentiae hoc quasi peculiare sibi habuerant. Sequentibus temporibus ipsae Diplomata tali Bulla roborata Bullae dicta sunt, vt ex Wildebrando ab Olenborg & Bromptono declarat Cangius id quod & nostrae accidit.(a) Nec hodie illius usus in desuetudinem abiit, cum Capit. Fend. III. 46. IV. 44. carcatur, illam nullis aliis Diplomatibus, quam in Cancellaria Imperii ex Imperiali indulgentia confectis

(a) confule Cangium Glossar. voc. Bulla. Limn. J. P. l. II. & ad A. B. Prolog. Schwed. J. P. I. 2. 1.

Rogatio Carolina dicitur etuent. VII. 24. 16.

Sattarea dubium est, an praeter Electores & nonnullos Principes, quisquam adfuerit, cert Catalogus praesentium à Goldasto textu & in Ms^to cum Nob. Dn. à Ludewig communicatus longe aliud videbatur ostendere, duos nimirum Principes, Silesiae praeter Electores, & certe Anhaltinum Ducem in quo R. P. confecta dicitur hac die num, & prima. spectandum tandem multitudinis capax non erat.

appendere debere, & solet tum impetran
tibq 46. Ducatis constare.

§. 11.

Natales huius Constitutionis fuere Bob.
a. Fd. Jamani Norimbergae in Comitiis
generalibus, ubi haec Constitutio usq ad
caput 24. absoluta est, reliqua quae sequun
tur ctetis eodem anno in Nat. Dni pre
sentibq tantum Electoribq promulgata sunt,
id quod tum temporis Imperatorem pro
modo suae potestatis fecisse, sevegi fa de unanimi Statuum consensu de
cere potuisse, plane existimo, an vero cretat Limn. J. P. l. 11. 93. seq.
consensum Statuum reliquorum per litteras
impetraverit, nec ne, mihi non constat dan
xit eam Carolus IV. Romanus Imperator
& Bohemiae Rex, qui & solus Sigillum su
um addidit, mobes enim subsignandi no
stra aetate receptus, seris post annis in
valuit. Quis vero illam conscripserit nemo
adhuc dum expedivit, nonnulli ipsum Im
peratorem Carolum IV. eo labori defen
tum esse aiunt, alii Bartoli de Saxofer
rato Imp. Consiliarii laborem esse affir
mant, (a) verum nec prig nec posterig hc ro, forsan tamen longo ante tempore
bis probat, cum nullum Exemplum exstet ante obitum Bartoli, quae coepta fuit, ata adeo ad Bor
& Bartoli eodem anno obierit. Mihi dehil tol. praefecta cf. Patrau l. XXII. p.
terii opinio arridet, qui Archicancellarii 580!
Mogantini hoc meng fecisse adstruit, qu
uis ex Dattio p. 780. in f. ad officialem a Regia
Imperatoris argumentum duci possit. Pro,

(a) vide Limn. J. P. l. 11. n. 81. seq.

(b) J. P. T. 11. t. 19. §. 3. seq.

Libri I. cap. III. De

in causam inquirit Conring. O. J. G. p. 166.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

mulgata est Norimbergae in aedibus ad Lupum aureum(a)

§. III.

In ea concinnanda Legislator, ubi voluit lingua Latina, quam Francofurti, Heidelbergae, & apud reliquos Electores deposita Exemplaria praeferunt, habemus tamen versionem Germanicam, quae ex Schilteri(b) exemplo, statim post eius publicationem in Comitiis confecta, in provinciis promulgata est, quam tamen alii Wenceslao imperante concinnatam ferunt. Quicquid huius sit, hoc certum est, si quando Exemplum Latinum Francofurtense à Germanica versione dissentiat, praeferendam omnino sententiam Latini Exemplaris, cum errores in illud Germanici idiomatis irrepsisse, ne quidem ipsi eius fautores negent, & de Latini authentia dubium sit planè nullum. Exemplum Latinum MSC. optimum exstat Francofurti,(c) aliud Heidelbergae fuit, & ut aliquando legisse me memini post tam multas turbas, est, ab hoc diversum Norimbergae in aedibus ubi promulgata Bulla servatur, apud reliquos & iam Electores exstare dicitur, quod tamen me latet. Germanicae Exemplaria plura sunt, MSCta pariter ac edita quae nos non moramur.

(a) Schoed. J. P. l. 2. c. 6. Freher. Theatr. Viror. Erud. p. 934. in vita Freheri patris.

(b) Ad A. B. T. II. t. 19. p. 269.

(c) describunt hoc multi Limn. l. II. 44. Schoeder. l. c. Rachel. de Numismat.

Lib. I. Cap. III. De Av.

Noctem etiamsi Bellae nitidissimum in [illegible] Senatu XIV. aut XV. iuventi ubi Germanicum Exemplum simul cum Latinis completissimum exhibetur, quod correctissimum putat refert Sensel mu natt. untouw. 1695. p. 766. Lyn & postea Noctua alia praedixet. Netantur etiam Aviden nonnullae Vanae lectiones.

Rect Bvdlei.

§. IV.

Primo autem typis descripta est versio Germanica à Johanne Jenson Venetiis 1470. repetita Augustae Vindelicorum à Johanne Baemler eodem anno, Spirae cum Privilegio Caroli V. 1529. Argentinae 1485. Spirae 1527. Heidelbergae ex Bibliotheca Palatina 1599. 4. Moguntiae 1642. Fisti 1614 inter civitatis Privilegia, à Goldasto etiam denuo Ruffi Salzungen inserta, quae editio longe abit ab ea quam Schilterus T. II. Juris Publ. protraxit, Francofurti denuo 1711. 4. ex Bibliotheca Imperii, forsan à hac editione nos fugient. Secessit Latina primum prodita Jubilaeo 1530. adiecta Ss. 1. Conciliorum Colon. postea Moguntiae 1548. Fisti opera Jostini Goblerii Jcti. 1566. Antverpiae. à Curaeio libris de feudis subiecta. Rursus Mogunt. 1570. ex Archivio Palatino Heidelb. 1599. 4. ex eodem Goldasto 1607. à Mencio, Wittebergae cum Caesarii 1605. 8. ibid. Lysero 1671 cum praefatione & Variis lectionibus, Etiam cum Schematibus Schutzii, Rhetii, Schilteri, aliorum prodiit. Idem Conringius habuit à Commentatoribus, quos passim est multos, Buxtorfius, Dieterici, Arnisaeus, Limnaeus, Lyncker, Schilterus, Ludewigius, & qui familiam duxit Thulemarius, alii. An vero haec omnia inter se habeant nec ne, ut & cuius Germanica versio, num, & ubi primum edita fuerit, ego me ignorare libens confiteor. (a)

addita etiam denuo Wahl- & Crönungs Solennitaeten ed.

vidimus etiam Editionem Upsaliensem 1656. 8.

(a) vide Schilter ad A. B. T. II. t. 19 §. 6. &c. ubi Goldasti Rationale sequi & supplet, cui sua relinquimus, aliqua n. nostra sunt.

Lib. 1. C. III. 82

Quid praecipue Imperatorem & Status mo
verit, ut hanc Bullam conderent, & ipsum Chry
sobullae Prooemium & multa alia satis de
clarant. Nimirum Imperii Statum, nulla
Publica Lege in Ordinem redactum, sola
consuetudine firmatum, adeoque multis tri
cis, contentionibus, rixisque obnoxium for
mare, Electoratum vero Regni Bohemiae
fere praecipue stabilire, familiaeque suae his
illecebris delinitis, reliquis omnino ab Ele
ctione exclusis, faciliorem aditum ad Impe
rium sternere animum induxerat (quam
vis enim de filio Wenceslao, (ut aliqui con
tra omnis Historiae fidem cum iis Bbi
lemum primam lucem adspexerit, garri
ent) tum non cogitaverit, superverat
tamen frater, superverat spes quaerendi
prolem) imo notant aliqui, post hanc de
mum Bullam, Electorium titulum adhibi
erisse, nimirum antea hoc jus flexum
erat, sola usurpatione nitens. Et certe
est haec sola quam Germani per tot Se
cula habemus Lex fundamentalis, omni
si haec demas digna Elogio (c) cum Univer
sum Imperii Statum ut proposuerat, maxima
partem in ordinem redegerit. Caue tamen
existimes, omnia illa quae in A. B. Constitu
untur, tum recens excogitata esse, maximam
partem consuetudines protulit, aliqua addi
quae Ratio Status postulare videbatur (d)

(a) Schwed. J. P. p. Gen. c. 2. §. 5. Limn. J. P. l. II. 83. Dubrau. Hist. l. XXII. p. m. 567.

(b) Ludovic. Munster. c. 11. §. 6. in f. Add. Schilter l. c. §. 111. 8. f. 15.

(c) admodum largus Limn. l. c. n. 99. Schutz. Coll. J. P. T. I. Disp. I. th. 10. lit. A. Schwed. l. c. §. 5. Skid. f. 117.

(d) Sprengers J. P. l. I. c. 1. p. m. 5.

Dig : 1. Cap : Mu. De

Pati tamen duos manes, quod rebg humanis familiare est, variisq mendis hanc legem laborasse, non negaverim (a)

§. VI.

Cum vero Aurea Bulla, Imperatoris & Statuum consensu, in Comitiis compilata fuerit, atq de rebus maxime ad Imperii administrationem pertinentibus disponat, quin lex fundamentalis sit, necesse est: verum ante praeter haec & de Palatinis, Vtbergeris, aliisq huiusmodi Leges ferat, privatarum Legem censum attingit. Definemus itaq illam quod sit: Conventio Imperatoris & Statuum, sanctionis Pragmaticae vim obtinens, de rebus tam ad Statum Publicum quam Privatum pertinentibus disponens, maximam partem tamen controversias haetenus in Imperio ortas decidens (b) (§. praec.) Nos eandem hic uti tam ut fundamentalem Legem, adeoq Statum Publicum ordinante considerabimus, reliqua enim in Jure Privato exponenda erunt.

§. VII.

Quod vero usus eius adhuc hodie in Impe

(a) Defendit eam Limn. Pr. Obs. ad A. B. Obs. 7. p. 22.

(b) Schneder. l. c. §. 2. alii Sanctionem Pragmaticam dicunt, Titius l. c. & Faberes Conventionem, uterq tamen erravit, cum iam probaverim, eam & Conventionem & Legem esse.

§. VI.

§. VII.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

rio satis magnus sit, cum cottidiana Experientia, tum etiam res ipsa docet, in Capitulationis enim cujusq; principio (vide Decop. §. 2. ibiq; citatos) constituetam legimus, ut omnes leges Imperii inter eas A. B. fi-mae maneant. Nec tantum haec Sanctio, aut etiam alia officiat, quo minus urgentibus Reipublicae Statûs aut commodi mutari queat, quod aliqui satis frigide negant cavillantes verba Chrysobullae c. 1. & 9. 8. ubi lex perpetuo valitura vocatur cum tamen certo constet, Imperatorem ut in Pr. loquitur, praesentem tantum Statum Imperii in coetibus ordinem formare voluisse, adeoq; haec omnia esse intelligenda rebus in eodem Statu manentibus. (b) Quid quod & (ne quid gravius dicam) valde simplex fuisset, illam necessitatem posteris voluisse inferre, cum in Republ. casus subeuntes praevideri nequeant. Mutari vero potest ab Imperatore & Statibus simul, (a) cum eorum communi consensu fuerint confecta id per se patet; imo ponamus à solo Imperatore aut cum Electoribus confecta esse, nec à solo tamen nec ab Imperatore cum Electoribus mutari potent, ut aliquando fuerunt, sed reliquarum legum, publicarum postea latarum, auctoritate Imp. diminutae censum subibunt. (cap. 1.) Eadem de Interpre-

expressa vel tacito consensu Statuum

Rachel. de. N. c. 9. p. 42.

(a) Schutz Vol. 1. Disp. 1. n. 10. A. eo vsq; inclinare.

(b) Mascov. ad Cap. Leop. p. 784. Strauch. Diss. Exot. Diss. IV. §. 14. p. 107. Limn. J. P. l. c. n. 130. Lit.

(c) Tit. J. P. II. 3. 8. Schmed. l. c. §. 8. Schutz l. c. Imperatorem non nisi à solis Statibus mutari posse vide Tit. §. 12.

Lib. 1. c. 3. De AV.

tatione Authentica quoq; dicenda erunt.

§. VIII.

Nec tamen hoc statim pro mutatione accipiendum, si quid per commodam Interpretationem aliter quam forsan tum mens Electorum fuit, declaretur in Circumstantiis. Voluerunt enim hi facta, non circumstantias praecipere, rectissime id docentibus Strykchio & Mevio l. c. Sic nihil interest Imperator Francof. an vero A, quis coronam accipiat, modo coronetur, nisi tamen tale quid ejusmodi civitati, ob merita, aut alias causas, tributum fuerit. Sic & alia tempora Interpretationem dabunt. Exemplum est in Principibus Protestantibus qui Christian non frequentant, non enim aliter quam sub conditione religionis Pontificiae, hoc vim habet. Possent & Statuta condi praeter A. B. cum ejusmodi Imp. capitulationi inde à Carolo V. insertum sit, (§. 2. Jap. Fend. III.) Imperatorem cum consensu statuum has Leges ampliaturum esse. Hinc Electoratus octavus (a) & nonus, hinc alia quamplurima de quibus tum non cogitabatur.

(a) Hic tamen Brunnem. Exam. l. 1. c. 5. q. 7. distin, fuit utrum quid dispositive an enunciative positum sit in A. B.

Lib. I. C. III. De

Lyncker Fund. Decision. ad Jus Publicum p. 17.
Ist nullum A. B. veram mutationem admittit sed apparentes tantum.

§. IX.

Solenne est autem parti auctorum hoc loci duas quaestiones confundere, nempe 1) an A. B. in omnibus observata fuerit? quam nos omnino negamus cum dimn. l. c. n. 101. fg. & 2) an mutari possit? quam nos priori §. excussimus, de illa itaq; agendum erit. Undecim vero potissimum capita sunt, in quibus ab eius Dispositione aut recessum, aut ei per Interpretationem secundum eius mentem, non verba servatum, aut etiam ex usu praesentis aevi, praeter eam quid dispositum est. Nunc ordine. Continet A. B. aliqua, quae eventum sortiri non posse ipse Imperator non ignorauit etc. 1) cap. 2. §. 5. Quod Electores pacta & obligationes abeundi sint, si intra 30. dies à tempore iuramenti Electoralis non elegerint, nunquam observatum. 2) c. 30. de Institutione & dignis quas Imperator & Electores callere debeant hodie non disquiritur. Alia tamen sunt, quae contra Aureae Bullae dispositionem aut per mutationem aut interpretationem obseruantur. 1) Omnes Electores habent

Lib. I. C. III. De

Aureae Bullae.

Privilegium de non appellando c. XI. §. 2. & 3. quo tamen Ecclesiasticos hodie non gaudere, sua quidem culpa, manifestum est.(a) 2) Vacantem Electoratum solus Imperator secundum Auream Bullam alteri concedere potest, c. VII. §. 33. nostri vero mores id non ferunt, cum Capitulatioli VI. art. XI. diserte, disponat, id sine Electorem consensu Collegiali fieri nec posse nec debere.(b) 3) Ordo vocandi c. 4. §. 2. praescriptus, saepius non fuit observatus.(c) 4) Locus Coronationis c. 28. §. 5.(d) Electionis c. 1. §. 19.(e) & primorem Comitionem(f) c. 23. §. 5. non ita presse servatus, V. Nec in condicendo(g) eidem Constitutioni satisfactum, nec hodie mos tenetur. VI. Comitatus, c. 1. §. 20. & absentia Peregrinorum(h) eodem pertinent, quae observari nec possunt nec id fieri opus est. VII. Missa c. 2. §. 1.

(a)

(b) Limn. l. c. n. III.

(c)

(d)

(e) Limn. J. P. l. II. n. 117.

(f)

(g)

(h) Brunnem. J. P. l. 4. q. 6.

(i)

Lib. 1. Cap. III. De

statim altero die post ingressum audien
da omissa est in Electione Matthiae
Limn. l. c. n. 16.(a) Imo quae ibidem de
audienda Missa post Electionem habe
tur ratione Protestantium Comitij
Legatorum episcoporum, sunt vitiosa.(b)
VII. formula Juramenti(c) ab Electoribus
c. 2. §. 2. praestandi, mutata est. IX.
Ordo votandi(d) c. 4. §. 2. praescriptus
saepe mutatus est, Limn. l. c. n. 45. in
Electione Caroli V. & Maximiliani II.
quamuis adhuc perstet. Sic etiam Chr.
Gerstingius(e) non ab omnibus Electoribus, d.
solo Saxone, aut mentem suam declarato
sicto eligendo explicet, rogatur, Limn.
§. 59. IX. Comitia Electoralia §. singulis
annis habenda in desuetudinem abie
runt cap. XII. reclamante

§. X.

Praeter Auream Bullam constitutes
est Electoratus Octavus & Norica Palatini
Imperii consensu, quamuis nec id sine
litigiis, quae passim in actis legere
est. Male tamen in eundem censum

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

(g)

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

retaleris illa de quibus adhuc sub iudice lis est, ut exempli loco Tutela Electoralis asseratur, cum tamen de Interpretatione Aureae Bullae nequaquam hodie res satis expedita sit, imo etiam si facta in Contrarium asserentur, firmam rationem non habebunt. Quamvis illud non plane abnuerim, Imperatorem de aliquibus causis solum egisse, quae tamen cum A. C. Imperatoris & Statuum consensu condita fuerint, postea ad Comitia pertinerent, vid. Limn. l. c. n. 103. quamvis nec hic foraminis opusculum desit. Alia, quae etiam ex contentis A. B. ob mutata tempora varie se exserent, alia quoque quae obscure dicta videbantur, plenius definita sunt.

§. XI.

Cum autem c. l. generaliter asseneing Hippolithum à Lapide aliosq; sequentes, Leges Imperii fundamentales Imperatoris & omnium Statuum Consensu abrogari posse, liquet, quid sententiae de abrogatione A. B. nobis faciat. Si Schutzio viro in negotiis Publicis versatissimo 7. P. l. D. l. n. 10. lit. A. credimus, aliquando de e-

Lib. I. Cap. III. De

ius abrogatiue cogitatum est, verum ua-
de haec acceperit non ego sum qui ex-
pedire queam. Id tamen Summo Viro fa-
cile largior, talia suscipere haud consul-
tum fore, satius itaq; erit optare si fie-
rare non licet, ut illa defectibus labefac-
facta tecta maneat. Cum etiam inter-
pretatio Aureae Bullae multis in locis
satis intricata sit, egregie de Publico
mereretur, qui historicam Aureae Bul-
lae declarationem per singula capita ha-
beret, (Commentationem enim satis est,)
verum quilibet videt magnae molis hoc
opus esse, quod a nullo nisi ad tabelaria
Publica admoto inciri, rediem perfici que
at, sed faciessant tam supina, ad alia.

CAPUT QUARTUM.

DE PACE IMPERII PUBLICA.

§. 1.

Legitur altera Imperii Lex fundamen-
talis Pax Publica, cuius vel solum no-
men communem Imperii Germanici
labem, laxitatemq; vinculi satis indicat.
Appellamus autem hoc nomine Rad.
Exordii Maximiliani I. Pacis Publicae
constitutionem, consilio & assensu Sta-
tuum Imperii in Comitiis Wormatiensi-
bus ao. 1495. initam, quamuis enim & Pax latissima acceptis

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Religiosa Publica sit, quamuis aliae Pacis Publicae constitutiones exstent, hic tamen lata haec tantum subauditur. Fundatur vero stricta haec divisio inter Pacem Publicam & Religiosam in R. I. 1555. §. 13 & 14. R. I. 1559. §. 5. Dicitur alias etiam Pax Profana Germanica Landfriedens, quia per eam pax in Imperio Germanico terris restituta est ac conservatur.

§. 11.

Etenim maiorem nostrorum temporibus, per Pontificiem quibus omnia sursum deorsum ferri perplacebat tyrannidem, si convidere licet Henricorum temporibus, orta sunt continua inter Status Germaniae bella, quae privigenio illius aevi barbaro vocabulo vocabulo diffidationes dicerent, quae postmodum vente Caesarem potestate, ac potissimum in fatali illo Interregno admodum auctae sunt, adeo ut modo legitime indictae essent pristae haberent & in tantum frequentes Pacis Publicae Constitutiones veteres, indeciarem potius rationem habentes, huic malo mederi volverent, potuerent, deerant enim perpetua iudicia bene constituta, sine quibus pacis cogitatio frustranea erat.

Lib. I. Cap. IV. De

aped gentem bello deditam, & nunquam
aritis bonis contentam, inter se dis-
dem, ubi maiores minores deglutire se
stiebant. Nouitatis primum tale quid
molitem fuisse Conradum II., genitum eius
instituta Henricum III. & V. Lotharium II.
Conradum III. Fridericum I. Philippum, Otto
nem, Fridericum II. & Wilhelmum Regem,
Rodolphum I. Adolphum, Albertum I. Lu-
dovicum IV. & Carolum IV. (Datt. l. l. a. 4. sq.)
Fiebant vero tum temporis ob pacis
Publicae conservationem varia foedera
tam Statuum inter se quam etiam
cum Imperatore, ex quibus institutis, de Sigismundi P. P. l. 26.
ut hominum, peruersae mentes sunt,
ortum est ingens inter Principes & ci-
uitates bellum Saeculo XIV, donec ma
gnum ciuitatum foedus, pace firmata
inter partes, a Wenceslao 1389 in Co
nitiis Egranis dissolutum est, pace
Publica iuramento confirmata. (c. g.)

§. III.

Saeculo XV. Successerunt foedera particu
laria Statuum Imperii inter se, ob pa
cem Publicam inita, quae Imperatore
consentiente ratihabente, percussa
sunt, cessante enim publica defensio
ne id omnino permittendum erat, nec
men Friderico III. cum per Reformationem
1442. has difficultates se sustulisse puta

b) Conring. de orig. G. Germ. c. 27. p. 163. sq.

Lib. 1. cap. 10. 82

res, omnia illa prohibuit, quae tamen dij positis parum servata est. Tentavit idem generalem Pacem Publicam sancire firmiter inter se Statibus colligatis, verum quod perficere tentavit, requievit (c. 13.) Sequentibus tamen annis multo majori cum contentione de hac in Comitiis consultatum est, de quibus Datt. c. 28 prolixe agit & tandem Francofurti 1486. in Decennium Pax Publica evaluit, (Eg) cuius in Comitiis Norimbergensibus 1487. declaratio facta est, de qua ulterius in Comitiis Francofurtensibus 1489. deliberatum & demum eandem Publicam Pacem Francofurt. in triennium prorogavit 1494. Maximiliano I. Post tantos tumultus, in Comitiis Wormatiensibus 1495. Caesar & ordines tempore crebrioris deliberationibus extracto aliquam formulam probarunt, quae per varias postea constitutiones declarata est.

§. IV.

Strictè itaq; dicta Pax Publica definitur quod sit, lex Publica Maximiliani I. de Statuerum Imperii consensu in Comitiis Wormatiensibus 1495 statuta, omnes diffidationes per Germaniam in perpetuum prohibens, litigantes ad judicia ablegans, constituta in immorigeros poena. Supremum post judicium Camerale in iisdem Comitiis institutum, non adeò difficile

LIB. I. CAP. IV. 25

In Suevia pacis fundebant 1499. pro foedere Suevico ob Caesaream per Imperatoris conservandam pacem & iustitiam; Dt. Cods. fl. Suev. p. III. p. 513.

erat Germaniae pacem dare cum qui libet, quod antea defuerat ferret ubi conqueri de iniuriis posset. Emendauit eandem additis aliquot, cum in Comitiis Friburgensibus tum etiam in Augustanis a. 1500. Maximilianus I. ita ut semper tamen Legationibus Imperatoribus sibimenta colligere opus esset. Testantur hoc R. I. Wormatiensis 1521. Norimb. 1522. Augustanus 1548. 1551. Eandem roborauit Ferdinandus I. Augusti. 1555. Ratisp. 1557. Augusti. 1559. Emergentibus vero nouis causis Maximil. II. Augusti. 1566. Spirae 1570. Rodolphus II. 1598. ultimam ei manum admouerant, b) ut tranquillam tam in Pace Westphalica quam omnibus Capitulationibus in posterum eius obseruantiam Stabilitam esse.

§. V.

Stringit autem haec Pax tam Status Imperii cum Imperatore, quam etiam subditos, ut adeo tam Res Publica quam Priuata, & pro parte tantum quatenus Statibus iudicium constituit, eos à bellis auertit, poenis temeratores subiicit, ejg temerator Sickingius Sleid. III. f. 47.
at huius loci sit. Materia enim eius enim tribus potissimum absoluitur, aut enim

b) vid. Schutz J. P. Vol. II. Disp. 4. no. 2. quem compilauit Schaed. J. P. part. Gen. 3 §. 10.

Caesar. A. Suev. III. 578. Caesar dederat aequendi facultatem adversus Ubiorum Suevis foederi.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

socialitatem confirmat, aut controversias etiam iustas proprio arbitrio terminari prohibet, aut poenas delinquentibus dictat, modumve eas irrogandi declarat. Latius omnia contenta exponit Schwed. J. P. part. gen. 3. n. Publicae declarationes sunt, ut dicit Gailius, Historia Pacificationes, quos secuti alii minorum gentium Dni & sane certum est eius auctoritatem hodie satis magnam esse at si verum amamus tantum quoad Status minores, maiores enim difficulter cogi possunt.

§. VI.

Iudex in causis fractae Pacis Publicae in prima instantia est tam Imperator cum Iudicio Camerali, quam etiam loci ordinarius, qui tamen bannum Imperiale irrogare nequit. Conveniuntur vero omnes mediate vel immediate Imperio subiecti, Seculares & Ecclesiasticae personae, modo tamen hae immediate Imperio subiectae sint, alias enim ibidem nec agere nec conveniri possunt. Causas ob quas quis Publicae Pacis reus fiat, Processum ipsum, ut & quae poenae temperationibus irrogari soleant, latius exponit Ius privatum, cum nos non

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

tangant, verum in Processibus Camera libus larga manu offerri soleant, videri etiam aliqua possunt apud Schutz Vol. II. Disp. IV. ex quo sua decerpsit Scriptores. Durabit vero haec Pacis Publicae Constitutio donec Communi Caesaris & Statuum consensu sublata fuerit.

CAPUT QUINTUM.
De PACE RELIGIOSA.

§. 1.

Succedit altera Pax Publica, eo enim nomine insigniri potest, quoniam publicam in Imperio quietem conservat, verum quoniam de Religionibus in Imperio tollendis, deq; bonis Ecclesiasticis disposuit, speciali nomine Religiosa dicta, (a) Etsi eodem modo Pax civilis Controversias Ecclesiasticas indecisas relinquat, nudam tantùm Socialitatem firmans ac praecipiens. Animum, postquam Divina favente clementia Lutherus coepit, contra Pontificias nugas disputare coepisset, varios q; affectus nactus esset, Pontificius clerus Proceres Pontificios ad, dictos sufflaminabat, ut arma contra Lutheranos capere intenderent. Fulmi,

(a)

(a) Schilter de P. Relig. c. 1. §. 8. seq. c. 2. §. 31. pax Maximiliani I. extensa ad Religionem. Donauerth. Wolfg. Forsmus. p. 243. seqq.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

nine persecutiebatur Lutherus 1520. imo etiam proscriptus est, qui tamen nihil minus, quam haec curavit. Tentata post haec in Comitiis 1524. conciliatio, mutuis tuendis primoribus sacris addictis Pax usq; ad Concilium §. 28. 29. sqq. Pacis religiosae ita dicta fundamenta. A quibus institutis non recessit R. I. Spirens. 1526. in pr. Statibus libertatem de religione disponendi relinquens. Tueffit prioribus R. I. Wormatiensis eiusdem tenoris, nisi quod diversicule aliqua in Protestantes loquerentur, ita ut contra eum protestatio interponeretur. Tandem in Comitiis Augustanis 1530. confessio publicata, Pax, 1532. in Comitiis Ratisbonensibus usq; ad Concilium indicta est. Schilt. l. c. p. 516. Norimbergae confecta.

Cor Reid. f. 114.

§. 11.

Dissidia denuo orta in sequentibus Comitiis composita sunt, (l. c. §. 34. sqq.) praecipue in Comitiis Spirensibus 1542. pax religiosa in quinquennium prorogata, habitis dein de adhuc aliquot Comitiis; magis ac magis utrinq; exacerbatis animis ad arma itur, quid multa, Imp. Saxonem & Lantgravium, illum ob, hunc dolo, capit, Saxonem Electoratu exuto in Misnitium eum transfert, qui tamen Religionis causam agens, Caesa

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

ni transactionem Passauiensem extor-
sit 1552. quam non multo post in Co-
mitiis Augustanis 1555. sancta est
Pax Religiosa, quam in Comitiis Ra-
tisbon. 1557. §. 69. & Augustanis 1559 §. 3.
tam Imperator quam Status confirma-
runt, sancta R. I. 1641. §. ab omnibus tum de Pa-
cis Westphalicae artic. V., imo postremum
Imperatores in prima Capitulationum
se illam observaturos spondent. (§. 33.
l. c.) Ditae pacis definitio talis est: Pax
Religiosa est conventio inter Imperato-
rem (§. 1. 2.) & Status Imperii (§. 30.) ini-
ta, vim Legis habens, qua Pax civilis in-
ter Pontificios & Augustanae Confessio-
ni addictos sancitur (§. 9. 44.) Juris dictio
Pontificia quoad Protestantes suspen-
ditur, (§. 10.) hisque Religionis Princi-
bus addicitur, (§. 45. 20. 26.) cum libe-
ra facultate religionem exercendi
(§. 16. 17.) bonaque Ecclesiastica ad Sextum
reducta sibi retinendi, qui contra fa-
cint, poenarum Fractae pacis Publicae
rei sunto. De materia nihil addimus,
cum eam definitio exhauriat.

** Statq Imperii pro diversitate Religionum ordinatur e.g. Camera.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Lib. I. Cap. VI-XI

Pax Religiosa.

§. 111.

Obligantur Pace Publica omnes Imperii subditi, tam immediati (a) quam mediati omnes & singuli, quod singula negant, arbitrantes hoc inter pacem Publicam & Religiosam interesse discrimines, quod illa omnes tam mediati quam immediati, teneantur, haec vero immediati tantum, cum contraveniat ea vim Recessuum Imperii pacem. Licuisse vero Imperatori, cum Statibus de pace Civili Protestantibus danda transigere, firmiter sedimg, & quidem etiam secundum hypotheses Religionis Pontificiae, cum haec Pax non de rebus Ecclesiasticis decidendis agat, sed de pace civili, quam alias ex legibus naturae ac societatis aliis debebant, (b) & hinc est quod Imperator ne quidem negotio de Pace plane cum Statibus confecto, consensum Pontificis requisiverit. (c) Secundum principia vero nostratium, plane res confecta est, cum Imperator & Status ejus circa Sacra possidere debebat, & hoc eos posse nemo negabit.

an & ii qui non consentiunt. Tit. J. P. L. II. c. 5. §. 20.

(a) Schilter de P. Relig. c. 1. §. 8.

(b) Schilt. de P. R. c. 3. §. 17.

(c) Schutz V. II. Disp. IV. §. 11.

Lib. I. cap. V. 2c

§. IV.

Iustitiam huius pacis religiosae, diuersi modo impugnarunt Pontifices, praesertim Dillingenses, quibus tamen magnale à nostratibus satisfactum est. Aiunt vero, pacem Religiosam, aut ab initio inualidam, aut ex postfacto sublatam fuisse, quorum vtrumque, quid sibi velit, age videamus. Pax inualida est 1.) quia testantes sunt haeretici, verum hoc est in quaestione, nec probatum est haereticos pace Ciuili sibi non debere. 2) quia Ius Sacrorum & Imperium in bona Ecclesiastica ad Pontif. pertinet, verum id subdole obreptitie per Superstitionem maiorem nostrorum obtentum, Conditione Vicedatus, praeseposita, qua negata eaneta corruunt. Accedit quod ne illa quidem pacta, hoc modo inita, Pontifex serena venit, hinc ingens Gravaminum nationis Germanicae seges, vt adeo nec Germani, vt illa seruent cogi possint[b] 3) vi & metu extortam volent[c], verum nisi pro bello Religionis causa licitum probabitur, neque valiti sunt & cogi potuerunt aduersarii Ius Naturae violantes. Deinde longe a

(a)

(b) Limn. de I. P. l. 13. 25.

(c)

ides in Comitiis Ratisponens. by Statg Cathols
a. 1608. et quaem Relig. confirmata
Relat. Donaw. p. 121. Inform. p. 202. & Sturm.
mii Consultationes. Eandem denuo firmari re
lebatg Hippolyt. III. c. 4. sublatis Gravaminibg.
cate.

lia ex historiarum monumentis appa-
rent, sat enim virium Caesari quamvis
infelicis sat copiarum Statibus Pontificiis
superserat, quibus bellum sustinere potuis-
sent, imo cum Pax Augustae fieret, omnis
vis cessabat, Maximilio iam mortuo. Ideo
qui haec proferunt, nae illi Caesari & Sta-
tibus Pontificiis detrahunt, (a) imo contra
tenorem Recessus Imperii loquuntur.

§. V.

Valorem amisisse volent ex rationibus
1) quia à Protestantibus non servata sit
quod tamen probandum erit. OSTERM. Disp.
Camer. disp. VIII. n. 37. 2) quia per Conci-
lium Tridentinum sit sublata. Sed hoc Pro-
testantes non probarunt, nec si probas-
sent, ideo armis ad assensum cogendi es-
sent, verum omnia amice transigenda.
Provocarent ad Concilium? si fiducia causae
suae, non ei decisionem offerentes, nec il-
lud tale erat, quale sibi promissum po-
stulabant Protestantes, imo haec longe aliter
se habere, & multi Recessus Imperii (b) & Capi-
tulationes satis evincunt, contra quas

(a) Tit. J. P. II. 5. 10. & 33. Schutz Vol. II. D. 4. §.
12. Limn. J. P. 1. 13. 19. Schlved. J. P. part 2. c.
II. 20.

(b) Schutz D. Dissert. §. ult. Limn. J. P. l. c. §. 30. Imo Schil-
ter de Libert. Eccl. Germ. L. VII. ostendit tacite à
Germanis Concilium esse rejectum.

Lib. I. cap. V. 82

ideo etiam Lutherani contra Reformatos tan
quam Religionem vetitam profitentes Man
data fine clausula adhuc Sec. XVII. obtine
rent, donec Dissidiis invalescentibus tumen
Evangelicorum ortum. Relat. Donawer. p. 114
Simmerens contra Inform. p. 87. sq. 281.

Pontificis Dispensatio, quam Rodolphus
II. impetrasse Grimis apud Limnaeum
dicitur, ne hibrum quidem valebit. 3) ad
struent nostrates Confessionem etiam
stranam, cui par data, non semasse, sed
hic versus probationem requirimus, &
[illegible] etiam videtur inter [illegible]

Gingelsheim Bongarsio (ut videtur 1603.) f. 9v.
vis Comitiis Ratisbonensibus Certamen haete
nus fuisse seis, quod Evangelici religionis pa
cem confirmari velent, & quae contra ea fa
cta, revocari, Pontificii urgerent, aut Eccle
stica bona post annum 1555. a Protestan
tibus occupata restituerentur. Caesareae
ne saltem Contributiones obtineant, aliud
non moueri, & diffidia inter Evangelicos
excitare satagunt. Offerunt Confirmatio
nem pacis, sed quale facta 1566. quem
Calvinistae expresse excluserunt, unde
fuerant Saxones, Neoburgam, aliosq
haec assepturos, nos Rudrioße contra
nitimur. Add Sturm. pr. Orat. 9 Turcy.

add. 1566. §. 5.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Pontificiis Dispensatio, quam Rodolphus II. impetrasse Gnimis apud Limnaeum dicitur, ne hibum quidem valebit. 3) adstruent nostrates Confessionem etiam, Straam, cui pax data, non servasse, sed hic rursus probationem requirimus, & distinguendum etiam videbatur inter patientiam & plenariam mutationem. Tantum de validitate.

§. VI.

Nunc etiam de contentis Pacis Figillatim videndum erit. 1. Pax sancitur & quid in statu Imperii post ortam Religionum diversitatem obtinere debeat, ordinatur. Pacem erga Protestantes observare Catholici tam ex Pace Publica tenebantur, neq; enim Protestantes ea se indignos reddiderant, cum nec eorum religio haeresis, nec haeresis bello vindicanda sit. Permissum vero est pace huic, tam Pontificiis, quam Augustanae Confessioni addictis, quae verba an includant Reformatos, quos vocant, acriter aliquando nec sine animorum concitatione pugnatum est. Pacis Religiosae verba §. 17. satis clara sunt, omnia Religiones exceptis duabus illis excludentia, sicq; ea explicat Prosper Caraffa p. m. 44. Itaq; Calvinistae, Anabaptistae, Zwinglianiq; & quicunq; add. 1566. §. 5.

Lib. I. cap. V. de

alii, hac pace non comprehensi sunt, haec ille, quod & alii Pontificii agunt, & plurimi er Lutherani ~~Abhorrent~~ Reformati nec quam religionem nostram potiorem declarata esse, nec ullibi Confessioni quatuor civitatum, aut variatae Confessionis Invariatam praelatam. Sane sufficit nobis priorem reiectam esse, variatam vero Confessionem nullibi esse approbatam, cum tamen nostra ad Archivum Imperii missa fuerint, quod satis nobis approbativum est (x) Magis urgent illi, qui ex fontibus actibus disputant, etenim ipse Schutzius negare l.c. non audet Assessores trium religionum in Camera fuisse admissos, non tamen sine turbis, ubut per pacem Pragensem hoc sublatum putet, cujus vis ad nihilum recidit. In Comitiis 1566. referente auct. Autonom. f. 129. petierant ut reciperentur, Iuncta est declaratio Protestantium (b) quam interpretantur nostrates, quod Pax Politica Calvinianos manere debeat, nec persecutionibus quisquam in eos grassari. Extensio tor non facta R.I. 1566. §. 5. nec in Comitiis 1570. & 1575. nec postea, imo contrarium ut Schilter l.c. docet, quae apud eundem §. 5. ex

(x) Latius Schutz Vol. II. Disp. IV. §. 12.

(c) Schilter de P. Rel. c. 6. §. 2. Limn. l. 13. §. 33.

Lib. I. Cap. VI. §. 2.

Müller Staats-Cabinet P. W. no. 3. Ihro Kayserl. Majestät Rescript an den Churfürsten von Sachsen und dem Herzog reformandi Protestantium inter se art. VII. Instr. Pac. Cæs. Dues. Gothus Tom. 1156. an 1629 ita censebat: Addo posse quidem Imperatorem sine pacto sacra religionis, quo reperit Statu: ut sine Ordinum consensu possit religionem à secunda ad priorem (Reformatam) ac regredi ad

gent idem facili negotio possent retendi. Verum quod id sit, Art. 7. Instrumenti P. eos nobis aequavit, quod de sequiores Capitulationes fecere.

§. VII.

Gaudent vero hac libertate Religionis, Caesar & omnes immediati in Imperio; non tantum tempore pacis, ni aliqua Religione existentes, d. etiam futuri, quamvis hoc aliqui secus asserant, dicentes prohiberi, ne amplexarent Religionis alienae addictis. ostensum Disp. Cam. 8. §. 16. Pax enim generaliter loquitur. Etenim Statibus etiam Catholicis integrum esse debet, alteri Religioni accedere, quod frustra Pontificii negant, cum §. 15. verb. Damit Stands der Religion von wegen der Augspurgischen Confession &c. nullum Statum excludant, quidni Pontificii, cum sint Status, hoc non liceat? (b) Etiam eiusdem Statibus Imperialibus de quibus plenius haerent, id concedendum erit, cum aeque ut alii Status sint, ideoque ea quae à Superioritate territoriali sit Jus Sacrorum, dependent facere possint, per verb: oder andern Standen nachtheilige quae non distinguerent. §. 27. aliqui obiiciunt, quae de pace seruanda Item agit.) Ideoque hoc etiam in Judicio Camerali pro vero agnitum ut ex Gylmanno refert Schutz l. c. Ideoque etiam si integra civitas ad aliam

(b) Schutz Vol. II. Disp. IV. §. 15.

LIB. I. CAP. V. De

id. Documentg. Relat. p. 151 sqq. 155.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

religionem, puta Lutheranam transitum fecit, cuius Pontificius liceat potent abrogari, quod & alio decrescente alterius numerum tantum admittunt, ut aliquae Ecclesiae possint diversae Religionis addici, de quo ipsi viderint.(a) Est vero in ejus potestas reformandi, pro diversitate formae Reipublicae, modo Senatus, modo populi, ita tamen ut ille religionis quiete frui possit. (b)(§. 27.) Idem Jus tribuit nobilibus immediatis Recessus §. 26. quibus quidem Lex non distinguit, non negamus alteram religionem priores plane contra voluntatem Dni feudi superinducere. Schutz l. c.

§. VIII.

Ecclesiasticis tamen Statibus, quod Saecularibus, non aeque licet, §. 18. Pacis relig. huic libertate eos interludente. Hanc tamen §. examinandam volunt in eo casu, si dissentiat Capitulum, ideoque consentiente illo licite fieri posse autumant, sed utrumque, ut haec interpretatio mentem Ferdinandi assequi velit. Quaeres forte nonnulli forent, alteri argumento, quo Imperatori Potestatem in dissensu Statuum maxime pacifica Religionis agitetur, Legem frigendi potestatem negant, semperque scriptis pari,

a) Besold. de Jur. Circ. Imper. in mut. relig. §. 8.

b) Lampad de Rep. R.G. P. III. c. II. §. 12. Schutz l. c.

Lib. I. Cap. V. De
contrar. Relat. Donaw. p. 102.

ter ac voce reclamasse, ex Lehmanni a
ctis Pacis Religiosae probant[a], Lemperg an
te hanc Pacem generaliter omnium Statuum
mentionem factam affeuerant. (b) Conceperat
aliam forsitan Protestantes, ut ex Bur
chardo Linnaeo l. c. §. 34. refert, verum haec Obrecht de Reserv. Eccles. p. 217.
recepta non est, hinc illae Statuum que
relae, quas clausula generalis, qua omnib
rticulis subscribunt non tollit cum sem
per subintelligi debeat, secundum superius
relata, antea n. d. §. indicaverat eos repugn
se. Imo legati in mandatis habebant ut pro
testarentur, quod cum neglexissent, Princip
les a. 1556. fecerunt. (c) Expertus rigidam
eius observantiam malo suo Truchsesius
Coloniensis electus episcopus, nec in electo
finensi causa (ut forte aliquis in Cy
prianum ex Lutheranis Canonici eligi Reflat. Donaw. p. 174. sq.
retur referente Schilt. l. c.) quicquam ob
tentum est. Imo hodie Pax Westphali
ca diserte illud confirmavit post multas
contentiones (d) art. V. §. 15.

§. IX.

Subditis Statuum etiam in Pace Religionis pro
spectum est, non equidem ut Protestantes
volebant, sed ut Catholicorum pertinacia

(a) Schwedes l. c. §. 23. Obrecht de Reservat. p. m. 220. sq. Seqq. Schleid. c. 26. Caraff. p. 44.

(b) Lampad. de R. R. G. p. III. c. II. §. 13. ex Palatini dedu
ctione contra Capitulum Coloniense.

(c) Schilter de P. R. c. 3. §. 3. Obrecht. p. 223. sq.

(d) Adam etc. p. 182. sq.

Lib. I. Cap. V. De

Capitul. Jvs. art. VIII. vetat, ne quis alteri subd.
ivs religionis causa susciperet in clientelam
an vero liuet Principi monenti, successorem
diuersae Religioni addictum relinquenti sub-
ditos alteri commendare? Oxeg. Bohm. §.
v. p. 347.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

patiebatur, composuerant enim Lutherani varias formulas, quibus subditis expressè Jus religionem mutandi concedebatur, veram nempe harum Pontificiæ probarent, ut plenius legere est apud Schiff. de P. R. c. 5., ut adeo bellum auersandæ haereseos evocati fuerint. Nihil vero disponit, quid subditis hoc in casu liceat, at tamen verba ita se habent, ut magis Catholicis faueant, dann in §. 13. daß die Stände und Unterthanen &c. post diese Stände und Unterthanen Gemüther, Wirdrum in Ruhe und Vertrauen gegen einander zu stehen &c. eorum mentis fit, ut ades ex illis libertas Religionis concedi videatur. Certe aliud forsan epinde conficitur, Emigrationem quae concedi Reid. f. 115. 128. tur, non esse necessitatis sed voluntatis, cum turbari non debeant, quod etiam planum reddunt, verba §. 24. ubi volun, ideoq. si remanere volunt, quis prohibebit? cum in reb. quae conscientiam attinent, omnia quae non prohibita, libera sint. quis non tamen permittendum Exercitium religionis? Sane id in R. I. 1530. §. 26. ysi Statu Catholici iustum esse, fassi sunt, i dueq. ipsi eadem Lege uti entur. Haec

Contrarium docendit Auctor Wahrheit auß der Vernunft &c. p. 81. seqq. Hist. Jnform.

(a) Schutz Coll. f. P. II. 4. 16.

(b) Limn. f. P. I. 13. 61.

Lib. I. Cap. V. De

tamen omnia momenta Ferdinandy II. non
obstante edito 1629. 6. Martii Edicto Restitu
torio Viennae ad pacem Religiosam evertente.
Etiam Domino territoriali verba 8. 17. seqq.
ac alii existimant, liberum relinquent, ut
vitae alteri quam duabus nominatis re
ligionis receptum dare, cum nihil amplius
dicatur, quam necessitatem tolerandi
alios, hanc pacem non imponere, alias
enim aliqui generaliter accipere potuis
sent. (b)

§. x.

Dum religio Protestantium toleratur, sequitur
quod etiam quoad eos Imperium Pontificis
sit abrogatum, vb diserte Caraffa p. m. 45.
ne scilicet Status Pontificii ob illud excussum
Protestantes bello persequerentur, ratione
n. Pontificis pacto opus non erat. Lo
quitur quidem Pax quod illud sit sus
pensum, forsan per Concilium restituen
dum, quod nec ex Lutheranis aliqui Me
lanthonis Consilia secuti abnuebant, ve
rum secundum hodierna nostratium Prin
cipia, suspensio abrogationem involvet,
cum Pontificis dominatu, cum Christo sta
re nequeat, licet ex his verbis aliud
exsculpi posse Pontificii sibi persua-

(a) Schilter de L. Eccl. VII. 12. §. 8. & 12.

(b) Titii J. P. II. §. 13. seq. pulchre explicantem, dicen
tem, Pontificiorum causa hanc clausulam
sectam esse, ne hi tolerasse alios cogerentur.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

deant. Retenta fuit haec formula pacis causa, & quidem prudenter. 3) Aulpere jus Sacrorum, Pontificii iniusto detento ri ereptum, Principes Protestantes, quod cum Superioritatis Territorialis pars sit, nec dum nec restitutum, sed vindicatum meum dicos, quamvis & priores voces, dextrè explicatae, sustineri possint. (a) Verum de his infra prolixius. Hoc consequitur, dominium bonorum Ecclesiasticorum, quod vt diximus non tantum redditum, sed etiam concessum est, ut bona Ecclesiastica Pontificii clero exterra retineant. Equidem ex §. 19. exculpere haud pauci conantur, non aliter bonorum illorum occupationem licere, quam ut in vsus pios conferantur, non vero secularibus adplicantur, (b) quod tamen ego non video. etenim ut ipse Chanit. fatetur, cum obsperstitionem Ecclesiis donata, superflua sint atq; in damnum Reipublicae cedant, nihil prohibebit, si satis pijs vsibus prospectum sit, ea quae restant seculo addicere, cum apud nos clero diuitiis non opus inutiliter.

(a) Vid. 9. P. II. 5. 18. §. 4.

(b) Schilt. de P. R. cap. VII. Chanit. Diss. de Secularisat. bonor. Ecclesiasticor. c. 3. & c. 6. §. 4.

(c) c. 4. §. 3. 4. 6. de Secularisat. bon. Eccles. Schilt. l. c. §. 4.

Lib. I. Cap. V. De Pace

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Facit pro eadem opinione ipse Chemn. c. 6. §. 4. cum ex eis nisi defensionem terrarum pi ri potuisse adstruit. Ex iisdem fundamentis petamus Secularisationem contra Catholicos defendi posse, cum bona Ecclesiastica ni si posita fide, non intelligantur. (a) Licite etiam Catholici ob necessitatem assensere. Idem quod de aliis etiam de eis statibus, qui interim receperunt exercitia, quamvis Pontifices iactitent tum fuisse ad Relig. Pontif. deditam, cum haec pacta Pax abolerint. ni quam rem praeiudicium alleget Schutz (b) In horum bonorum possessione Lodie observat anno 1624. ex Pace Westphalica.

§. XI.

In fine hoc notandum, licite omnia quae in Pace prohibita non sunt, à Protestantibus fieri posse, ob libertatem, quam quilibet circa rem suam habet. Dubia vero ex pace Religionis orta, non ad Imperatorem, sed ad Comitia referenda esse, ubi Declaratio fieri debet & solet, (c) de Interpretatione vero dubitanda Pax Westphalica disposuit. Etenim ex hac pace, Germaniae salutberrima, etiam post Pacis Westphalicae in plenis factas declarationes, ingens dubitandi Seges superest,

(a) Schutz. de P. Relig. c. 2. §. 19. Sleid. f. 169. 1744.

(b) Vol. II. D. W. 9. 9. p. 148. Vid. Sleidan. 1548. f. 349.

(c) Schutz V. II. Disp. 4. p. 181.

(d) Goering. de Negot. Convent. Imperii §. 19. Iona Bucht. Relat. p. 84. 117. Camerar. hist. Epist. Languet. p. 3. seq.

Judicii Aulici nullam Reic esse Jurisdictionem
negarent Protestantes vid. Tonac. rect. Relat
p. 83. Jurisdict. Juam Rudolphy defendit in
Responso p. 94. vid. 102. sqq. 115. Informa
tor impugnat. p. 177. sqq. late. 182. sqq. de
fendit Rotfelserus. Rer. mem. p. 286
sqq. late. 290. sqq. Itidem impugnat Hippoly
P. II. c. 7. sect. 3.

Sanavit Maximilianus II. Inform. p. 180.
Pax Religiosa à Catholicis parum servata
Inform. Donaw. p. 27. sqq. 82. sq. 162. sq.
333. sqq. idem questi Pontificii Rotfer. Chron.
p. 56. sqq. Sixtus V. plane Jacem Religiosam
tollere animo agitarit. Regimen Ducis Bavariæ
successionem corripere.

quae videre est apud Schilterum (a) ex instructione Legati ad Comitia desumta. Exinde continue multae lites oriuntur, nonnunquam etiam ob fractam pacem agitur, tam in Camera, quam etiam in Aulico Caesareo tribunali, cum enim semper aliquem habeant Jurisdictionem, non video, quomodo hoc aliter stare possit? Neq; refert, immediate provocent ex an mediate, cum enim hos inclusos esse supra diximus, nec actio denegandā videtur. Schilterum. De Commentatoribus Boecler ad l. 1. C. de X II. c. 5. pr. nuper egregium Schilteri opus accessit. Tot vero haec Pax Lex fundamentalis non quidem quaslibet Socialitatem firmat, sed quatenus mutationem in Statu Publico induxit.

(a) Pr. cit. c. 9.

Inde infert Hippolyt. à Lap. l. c. 8. Interpretationem eius universo Imperio competere, non soli Imperatori, idem ei placet de abrogatione.

CAPUT VI.

De PACE WESTPHALICA.

§. 1.

Pervenimus ad Westphalicam Pacem, quam quomodo Germania accepit iam videndum erit. Finito Tridentino Concilio, fremere Pontificii, religionem novam, fabulam esse per illud dictitare meipiebant.

(b) Schutz Vol. II. D. 4. 3. 17. Chaver. de Judic. Aulico p. 406. Schwed. J. P. past. gen. c. 3. §. 14. Carpzov Electoralem Imperatori Statu in Comitiis commissa Opp. Chr. elector. p. 242.

Lib. 1. cap. VI. De pace

Restabant & aliae lites, sacrificulorum dolertia in lucem prolatae, atq; ex his ominibus, nata dudt Ligae atq; vnionis, Germaniae funesta nomina, secutum bellum Bohemicum, quo magno Caesaris emolumento finito, ideoq; ut & haereditariis provinciis exuto Ferdinando, capite abscisso vnio dissolvitur. Jam omnes Caesar pro libitu proscribebat, illisq; oppressis delebisq;, Germaniae libertas plebeis in loco consistebat. Id anxios habebat Statq; Saxoniae inferioris, ideoq; Dano cui alias belli contra Caesarem causae erant duae delecto, ad arma conclamant, congrediuntur veterum magno suo malo, fortuna Caesarem Germanicas Provincias amisit, Meckelburgici proscripti expulsiq; alienam fortuna haud melior fuit iam, conclamatum erat, proponebatur hoc illud notissimum Edictum de restituendis bonis Ecclesiasticis, scissa actum de Protestantibus, ni Gustavo Adolpho Sueciae Rex, rem eis restituisset, cui ius fortuna fortem Caesarem repulit & tantum non exercit. Eo mortuo, Galli in partes tractis, bellum varia for-

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

tura, magis tamen ad nostrates inclinan
te gestum est. Ad ultimum malis fra
ctis adversarii, manus dederunt, iacta
que de Colonia, sed iis discussis, Caesar
Ratisbonae 1641. Comitia indicit, (a) atque
stiam dariit, ad Francofurtum, 1642; quo
Protestantium desiderio fieret satis,
Comitia indicit, verum nihil profecit. Tan
dem 1641. eligentur huic pacificandae, Monasterium & Osnabruga, & Ham
burgi, articuli praeliminares signantur
& demum post longas moras 1648. 24.
Octobr. pax coit, signatur, die seq. publi
catur.

§. 11.

Est Pax Westphalica conventio inter Im
peratorem, Foederum Reginam & Statu
Imperii inita, qua prisc restitutam pa
cem, negotium Religionis ac alia ad
Imperium Germanicum pertinentia,
eiusq; quietem stabilientia, definien
tur, aliaq; privata negotia ordinan
tur. Stringit itaq; haec Pax, Imperato
rem, Statu Imperii, & subditos, magnâ
Germaniae alias perituraе boni co

(a) Adam. Ad. Rel. H. p. m. 25.

(b) Ad. l. c. p. 27.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

laus, ideoq; omni elogio digna (a) Inter Commentatores maxime illustres sunt Bergoldensis, Buckischius, & Henrici ab Henniges. Historiam vero Pacis dederé Pfanner & Adamus Adami, multa etiam in rebus Suecicis Pufendorfius huc spectantia, invenire est, quatenus & Theatrum Europaeum huc facere possit.

§. III.

Materiam pacis summatim vidimus opus erit, etiam specialim de ea rebus videamus. 1. Pacem II. Amnestiam III. Restitutionem in genere IV. in specie V. Religionem Statuum Imperii concernentia aliqua. VI. Helvetiorum libertatem. VII. Extensionem pacis Religiosae VIII. Jura Statuum. IX. Commercia & telonea. X. Satisfactionem Suecorum. XI. In aequivalens concessa Brandeburgicis. XII. Mecklenburgicis. XIII. Satisfactio Brunsvico-Lunaeb. XIV. Marchionis christ. Wilhelmi. XV. Cassellanorum XVI. pacis Executionem. XVII. Ratificationem jurium. Caesareo Gallicum nihil praeter generalia & inter Caesarem

(a) Schwed. J. P. part. gen. 3. 26.

Lib: I · Cap · VI · de Pace

Westphalica.

Gallos, Conventa continet. Haec Pacifica tio cum Recessu Executionis, & arctiori exequendi modo A. 1. de a. 1654. inserta legitur. Solent aliàqui versibus memorabilibus eius contenta includi, qui apud Bergoldensem, Schwederum & Rachelium videri possunt.

§. IV.

Vtut vero haec omnia satis recte constituta fuerant, tolendrem tamen aliquo effectum sortita non fuisse, imo esse aequa de quibus laesi adhuc Lodie in Comitiis conqueerantur. Sic Weisenbergen in Noricis, Advocatiam dimidiam recepit, Sic Ciuitates Imperiales Lodiecy, Re & correlatione non fruuntur, eo pacto, maximam partem à voto decisuo excluze. Eodem modo Werdea Suevica adhuc, ducum Bavaricum sapit, libertati restituenda. Maximam vero mutationem sensit, instrumentis Pacis Ryswicensi, Norico, nagensi & Badensi, quibus Germania multis egregiis urbibus exaidit, Provinciis ue. Est vero de caetero illud semper sancte observatum, imo adhuc Lodie semper Capitulationes illud conseruant, ng maxime dubiis casibus ad illud saepiter.

§. V.

Verum si Pontificem audias, haec pars clementi XI. damnosa ac omnino detestanda fuit, cum invita sit. Ipse enim non modo interposita Protestatione, verum edita horrenda Bulla illi exequias ire voluit, Hermanno Conringio idcirco pessime aequo. Ille cum excidisset, in Comitiis Ratisbonensibus 1653. illud ut abrogaretur petiit, sed frustra fuit, cum potius capitulationibus illud inserendum indicaretur. (a) Allegabat institutum esse S. Electoratum perdi multa bona Ecclesiastica, sed quid? hoc ad Pontificem cum Ecclesiastica bona ob necessitatem cedi possint, aliàs sine consensu eadem habituris? alio certe modo pax redimi non poterat. Electores vero quid ad Pontificem? ex dominatu Pontificio Germania evasit. Justa causa congrediendi Hispano fuit, qui ob ecclesiam Aiculum Burgundicum protestatus est, (b) ubi certe quid praeter inevitabilem necessitatem praetexat, Germania non habet. Imo plane non erat, de quo conqueretur. Pontifex cum Reservatum Ecclesiasticum diserte firmet,

(a) Pacif. à Lapide ad Chron. D. lx. §. 2 p. 346. Chaver. ad Cap. Leop. p. 789.

(b) Adam. Ad. Relat. Histor. p. 463. sq. Chaver. l. c.

quamvis utrobiq; ad paritatem res fuerint redacta; art. V. adeoq; Protestantes, id quod minimè ferendum erat, consensere, & id molliero, ideoq; prenas incursuros, non subventurum. (a)

§. VI.

Ante conclusam hanc Pacem Statuum Jura maximam partem dubia erant, sola quippe usurpatione quaesita, nusquam in legibus distincte confirmata, haec autem Pax art. 8. quid tam in territorio, quam etiam in toto Imperio Juris sit, quid Imperatori totiq; Reipublicae maiori competere debeat distincte expressit, adeo ut haud male iudicare credamus eos, qui abinde formam Reipublicae nostrae censendam esse statuunt, & non enim quod aliqui falso sibi persuadent, novam formam eam Germaniae dedisse aiunt, verum limites posuisse, quos nec Caesari nec Statibus transgredi liceat, cum alias modo huc, modo illuc, ut fortuna blandiebatur, prodq; nimium vergeret, quod nunc expressa Sanctio retrivit. Illud tamen

(a) vid. Tit. J. P. M. §. 23. sqq. cuius tamen omnia mihi non probantur.

(b)

(c) Praun

(c) Praun in Adr. Europa p. 382. §. 475. & apud eum alij.

non tamen interpretatio strictissime secundum verba quod Catholici volunt facienda.

facile largior, ipsam Comitiorum arbitrio ut consentientibus omnibus Statibus, de rebus quas Pax expresse non definiit statuere, possint, non attento dissonarum consensu; quamvis hae libertatis Germaniae Statores sese profiteantur.(a)

§. VII.

Imo etiam Interpretatio eiusdem Authentica, quatenus coronarem non interpositio, Comitiis subiacet cum in quorum favorem illa constituta sunt, ii laederentur, ad coronarem opes aliosque confugituri sint. Doctrinalem vero Interpretationem Doctores in Academiis summo Jure sibi vindicare ediderim, cum in el. Pace ut supra monuimus, neminem eius sensum cavillando circumvenire debere. (b) Quaeso Domini, abrogari posse mutato rerum Statu, vel voluntate in transversum ambulante, quoad res Imperii, in Comitiis, plane existimo, imo forsan per partes Constitutio ei aliquam mutationem attulit, hoc tamen Statu manente satis erit eam illibatam servare.

(a) Seres. personatg Furstener. de Imperat. c. 39. p. m. 155.

(b) Impugnat Chemnitz P. I. Dec. 67. vapulavit Rhetius J. P. L. I. tit. I. §. 80.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

WESTPHALICA.

§. VIII.

Potius coronarium est, prospicere, ne ei, dem contraveniatur, quod evenisse, non sine luctu perspicimus. Fecit quod suarum partium fuit Rex Sueciae, dum in Transactione Ranstadiensi 1707. seuritati Protestantium in Silesia, (a) amplius prospexit. Foede Galli art. 4. Pac. Ryswicensy insenserent, ut Religio à Gallis mutata, in locis cessis eodem in Statu relinqueretur. Palatini quoq; & alii Status Catholici, haud leves turbas dedere, dantq; etiam non pulli ex Protestantibq, contravenere. (Brunnem. J. P. L. 1. c. 6. q. 13.) Novissimum etiam ultimo, factum quoq; esse Recessum Secundarium Straubingensem quem edidit etd. Ad. p. 419. Illud etiamnum pro tenendum, in multis differre editionem Latinam & Germanicam, speciminis loco. Latina fonat Weissenburgum in Nordgau, Germ. Wissenburg im Nurnbergischen cum tamen Noricum multo latius patuerit. Sunt eius editiones variae, quae tamen omnes in paucis abeunt, discrepant, in plurimis J. P. Systematis reperiundae.

(a) quid antea Imp. fecit multis vid. apud Buttlerich ad Instr. P. S. V. passim, maxime in Chartis.

CAPUT SEPTIMUM

DE CAPITULATIONE CAESAREA

§. 1.

Germanorum Regum potestatem, nunquam liberam, semper legibus adstrictam fuisse, ex Historicis videre est: de antiquissimis temporibus, illud Romanus Historicus Tacitus, in ethnicis Germanorum tradit, c. 11. 12. seq. Nec Francorum aevo, liberam eis delatam fuisse potestatem, ex Historicis illius temporis probavit Schilterus (a) quamvis fi verum fateri debeamus non adeo districte quid iis temporibus actum sit constet: attamen plane existimasem, ante mentem Caesarum potestatem, nihil iuramenti Reges promisse, quam generalia illa, quae aliis tacite Regi incumbunt. Limn. l. c. (b) At Conrado Salico Principes sibi fuisse pactos amplius ex opes, legimus, Rodolphum etiam Suevum, sub Henrico IV. nonnullis pactis se adstrinxisse, in litteras relatum est nec Henrico V. Lotharii, Friderico II. Richardo, gratis Imperium datum. Nec Alberto ab hac suspicione immunis est. Carolus IV. & Wenceslaus

(a) J. P. I. 15. 2. seq. ad. Limn. J. P. l. 12.

(b) Add. Maur. ad Capitul. Leop. pr. Limnaeo oppositum. Strauch. J. P. p. 20.

us ambitus rei fuerant rex maximam
sequentium partem ab hac labe im
munem crediderim. Verum quicquid
hoc sit, ne aliquod publicum instrumen
tum ideo confectum est, nec speciali
ter ita de omnibus casibus ut postea
dispositum, neo etiam aliquid prae
ter donaria & concessionem novorum
Privilegiorum promissum fuit, de in
cumscribenda potestate ac cognitatem
quidem, usus potius et possessio, jura
mutua, quam scripta indicabant,
id quod Exemplis ex A. B. aliisq; fa
cilis probare facilimum, si opus
esset.

§. 11.

Et certe literis mandari id adeo opus
non erat, cum Imperatores longa se
rie post Albertum praesidentes, Ita
licis, domesticis, Patriciis, Electo
ri, modicis, aut fane non aliis quam
in Germanico solo sitis opibus subni
xi, potius maiora concessuri, quam a
mpliora nisuri viderentur. At cum
Carolus V. Hispaniam cum provinciis Bur
gundicis Austriacisq; tenens ad Impe
rium promoveretur, indefinita illa re

consule de origine Capitul. Schwed. F. P. part. gen.
II. 12.

linquere haud consultum videbatur, cum is id quod regebatur vi obtentus, fuisset (a) Scripta ista norma, quae Imperatoris potestati cancellos ponebat, quam necesse deretur, ut voluntates hominum mutabi es sunt, iuramentum obstabat. Cum Electores viderent, quam in Imperio auctoritatem, hoc pacto haud parvea incrementa capere, cum ipsi in omni um quae videbantur communionem cum Imperatore venirent, omni studio id a gebant, ut illam etiam sequentes recipe rent, nonnullis tamen additis aut mutatis, quam vis ea ratio cessaret, hinc illa nostra tem pora attigit.

§. III.

Ex dictis difficile non est, Capitulationem quam vocant definire. Nimirum est pa ctum inter Imperatorem, & Electores vel Regem Romanum designatum nomine totius Imperii initum, legis vim obtinens, quo futuri Imperatoris po testas Statibus Germaniae, libertatis Statuum ac membrorum eius attem peratur, eis certus agendi modus prae scribitur. Capitulatio dicitur a capitu

(a) Sleidan. L. I. f. m. 17. & 19. b.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

bis variis quibus constat, capitulare e
nim nihil aliud est quam articulatim
pacisci. (a) Verbum est non satis Latinum
potius medii aevi, quod nobis capitula
ria aliaq. huiusmodi dedit. Antiqui
tus leges Palatinas dictas fuisse Gol
dastus auctor est Ordin. T. III. Const. §.
Imperatoria, sed cum non expeditum sit
antiquitus capitulationes fuisse, si fue
runt, Goldasti fides lubrica est. (b) Lex
vero Regia satis inconmode dicitur, ut
Limnaeus probavit, eo tamen praejudicio
Viri laborant (c) Germ. Frankfurtische
Obligation, Frankfurtische Contract,
Landesliche ordenung Pacta, Landes
liche Articul Brigitt. Struv. & Limn.
l. cc. & si quae alia sunt nomina. Utrum
vero recte Caesar capitulatione obstringa
tur, (d) inutilis quaestio est, cum Maiestas
non sit physicum quid. Sed Chorake
rei pro lubitu addi vel demi potest. Quae
dem formae altera est, (e) an Capitulatio
deroget Maiestati Caesaris. cum ipsa quae
habet, quantulacunq. demum, sint summa
sint Maiestatica, nullig. obnoxia, neq. desi-

(a) Limn. J. P. l. 12. 7. Sprenger J. P. l. 28. Struv. l. c.

(b) add. fragm. Epist. ap. Schilt. l. 15. 4.

(c)

(d) vid. Reink. de R. S. R. l. 1. cl. 3. c. 9.

(e) Sprenger J. P. l. 28. in f. Rachel. de stat. c. 9. 46. Sq. Schwed. l. c. §. 19. Summitatem eminentiae admittit.

Lib. I. Cap. VII. De

rium sit firmiter quid Caesari competat, quid non, sed prius formari debeat.

§. IV.

Jus praescribendi Capitulationem, velut annexum Juri eligendi sibi vindicant Electores, (a) exclusis tamen Bohemiae Rege, qui nihilominus Imperatorem sub conditione Capitulationis eligit, interdum etiam reliquis Electoribus jura vindicare solet, unde factum esse putant quod in Capitulationis Josephinae praeambulo mentio fiat (b) & antehac quidem abrog. Contradictione, verum post mortem Rodolphi II. (c) in controversiam deduci coepit, tandem Status in Instrumento P. Art. 8. n. 2. obtinuerunt, ut in primis Comitiis de tali Capitulatione perpetua, omnium Statuum consensu firmanda deliberaretur, quod tamen non ita accipiendum esse putamus, quasi necessario Statuum consensus fieri debeat, sed tantum ibi deliberandum esse an fieri debeat, salvis interim cuiusque partis juribus, ea enim res ad Suecos non spectabat (d) Pufendorf.

(a) Schilter J. F. P. I. 15. 6.

(b) Tit. J. P. II. 7. 5. Jqq.

(c) Tit. l. c. §. 8. Schwed. J. P. part. gen. c. 2. §. 16. Textor. de Superem. p. 178. Jqq. Struv. Corp. hist. Germ. J. R. R. p. 203. Jqq.

(d) Adam. Ad. H. P. W. p. m. 384. Tit. P. I. III. 7. §. 12. Vindic. Vitr. §. 96. Jqq. Schilter J. P. I. 7. §. 5.

XVII. 1. CAP. VII. &c

Bonaventura Baro in Exc. Epistolar. ad Breedenum 1682. putabat posse fieri Capitul. Perpetuam, ita tamen ut quae eligend. personam, ætatem, corporis habitum, conditionem, ceteraque circumstantiarum ornamenta spectant ejusmodi sint &c. vide ipsum p. 3. adde p. 12. 13. p. 14. sibi Capitula dehortamenta jam inter quiescere, ergo rem redactam sub labore.

tibus licet causae Statuum Patronis suis in Vindiciis d. l. satisfecit. In Comitiis 1654. confectionem perpetuae Capitulationis Statibus ursere, verum nihil tum amplius concessum, quam ut ad Ferdinandi IV. Capitulationem monita exhiberent, idem quadriennio post in Electione Leopoldi factum, quemadmodum ea, quod tamen Status urgebant, observata fuerint, decreta Protestatio docet (c). Tandem Capitulatio perpetua in Comitiis 1671 confecta est, cum iam de lite transactum videretur, Electores Jus advocandi vindicarent, quod tamen Status omnes ad se pertinere arbitrantur, ideoque nihil actum (d). In Josephina Capitulatione rursus Statibus non satisfactum, Protestatio repetita, tandem Moderni Imperatoris Capitulatio, ad normam perpetuae condita est, in cuius §. 30. rursus hoc negotium ad Comitia Senatus ut adcapitulandi sese remittitur, quod idem est ac nihil agere. Dictis Stantibus oadit quaestio:

(c) Brunner. de JRR. p. 204. Schwed. J. P. part. gen. c. 16. Grundl. C. III. cap. 3. Struveh. l. 4. §. 13.

(d) Grundl. l. c.

(e) Exhibet Inst. Chedlat. ad J. P. Spec. VII. ad §. 3. art. 8. Chant. 18. Chrusden. Capit. Harm.

(f) Fürsten. l. c.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Capitul. Caesarea.

an Capitelatio ad normam Instrumenti Pacis confectae sint contra quas protestatum fuit? negans r. in J. P. de quid in favorem Statuum dispositum, utut alii hic sentiunt. (a)

v. V.

Sed inquis: cujus itaq. potius Jus censes, Electorum an Statuum? Pro utrumq. distinguentem, utrum per Capitulationes Statui Imperii tam constituto, protestas Caesaris saltem sit attemperanda, an vero Articuli dubios, in iisdem definiendos. Priori casu Electoribq. Secundo Statibq. favemus, si modo haec verba dextre explicentur, de iis scilicet negotiis tam permanentibq. quam transitoriis, ex quibq. Statibq. praeiudicium creatur, illum, qui observato tam de Capitulationis negotio constabit. Quorsum Legis habeant anteriores hae Capitulationes? quaestio gravis est.

(a) Negant Schwed. l. c. Grundl. l. c.

Affirmant Schilt. l. c.

Lib. 4. Cap. VIII. 2

le certe omnino dicendum opinor secundum priorem divisionem, quae Electoribus accessere nullij esse valoris, quam vis & ipsi plerbg in vltima emendarint, quo Kiam refferes ea quae in prioribg Controuersa fuere.

§. VI.

Materia Capitulationis summatim tribg absolvitur 1.) quid Imperator facere vel omittere debeat, 2.) Confirmatione libertatis ac Privilegiorum Statuum 3.) aliis articulis arbitrarij unde in prolixii est, eam Salvo Imperii hypothetice considerati, & libertati Statuum prospicere. Fiunt ea eam formant, 1.) conceptio, 2) oblatio in Comitijs, acceptatio, 3) plenior conscriptio, 4) Exemplarium pro numero Electorum confectio ac distributio. Nihil autem interest, vtrum ante delatum Imperium Capitulatio proponatur, sive sub ea conditione electo offeratur, quod vltimum in Germania frequentatur. (1) Obtinet itaque ea tam Imp. quam Statibus Im

(1) Tit. J. P. II. 7. 19.

Lib. 1. Cap. VII. D2

an vero Imperator etiam ut Archidux Austriae adhigetur? quaerunt vid. Web. de obs. Imp. p. 26.

perii omnes, ne ne eum in exercitio Iurium concessorum turbent, ille ne diuersum agat. An uero uiuo Imperatore Rex Romanorum? (b) Otiose quaeritur, cum Imperium actu non obtineat, & si quando obtinet, uices Imperatoris absentis uel impediti gerat, ideoq; omnino ex eius lege tenetur. Cum Capitulatione euincident, Litterae Reversales (c), quarum meminit Capit. Ios. §. 47. quae potissimum si Imp. in minori aetate constituto ueniunt, dandae cum is ad plenissimam aetatem peruenerit. Aliae promissiones eodem referuntur, inter quas fortasse num honestae, an minus, distinguendum erit.

§. VII.

Iam de Capitulatione Perpetua (d) quaedam in transitu dicenda sunt, cuius saepe iniecimus mentionem. Est: Formula Legis fundamentalis perpetuae, quam Imperator in Comitiis omnium consensu concepta, per pactum cum Electoribus initum adipisci teneatur. Ea si mutanda est ex sensu Statuum in Co

(a)

(b)

(c)

(d) Cit. I. P. l. c. § 78. sqq.

mitius deliberari debet, (a) at huic difficultati per ius adcapitulandi (b) sibi occasionem obviam iri posse, Electores existimant, religiosis Statibus contradicentibus. Deberet autem illa definiri Status Imperii ubi dubium relictus fuit omnibus dubitationibus iter praecludi, quod tamen non ita temere fieri posse nemo non videt. Utilitas exinde futura esset haud dubie maxima, cum Statum Imperii definiret dissensum inter Imperatorem, Electores, religiosos Status, tolleret, sed haec vana sit Utopiria.

§. VIII.

Cuius, auctoritate omitti possit Capitulatio. dubia quaestio est, sane ad omnes Status id pertinere assumenda, idem statuerem, si semel praescripta mittenda (c) In fine de quaestione tria adhuc tridebimus, scilicet aiunt, Imperatori in casu extremae necessitatis contra Capitulationem agere

(a)

(b) quid ius adcapitulandi? an & demendi si ita videatur? non nouit

(c) Tit. J. P. l. c. §. 31.

asserebant ap. Chemnit. Caesariani Vol. I. p. 5. edit. Latin. Imperatorum Rom. — tractatu & pacta conventa, tempori accommodata, cum tempore variari, nec Caesaris proposito & conatibus ex fisco aut opponi ullo modo posse.

Hippolyt. L. III. c. 3. sect. 3. quoy Imperatore mortuo fuit eius acta considerari atq; perperam commissa retractari

licere, quod aliquando defendit Ferdinandus II. sed repugnant verba d. alb. daß Kalbe stet, fest, und unverbrüchlich zu halten, deme treulich nachzukommen, darwieder nicht zu thun, noch zu schaffen, das Darwieder gethan werde, in einige Weise oder Wege wie die mochten erdacht werden &c. Certe hoc licere debet, si Italy Reipubl. periclitaretur, ut Imperator possit in Capitulatis ne omnino recedere, sed talis casus non temere existet, tanta lade cognitione opus foret, foliis enim eius conscientiae hoc committere, impudens esset. (a) Semper repugnarent Imperii Status ut videre est apud Schwedenum (b) In casum contraquientiae dari libertas actus, Statuta est, (c) cum Germaniae Capitulationes clausulas Commissoria ignorent, attamen si gravior Transgressio accidat, in totius Imperii Damnum cessura, de alia remedia adhibere integrum est. hinc affirmant Principes ap. Gleid. p. 300. nisi forte seq: Haec alia ratione locum ei dederint, qm si conditiones quibus est creatus Caesar, impleat. apud Chemnit. B. G. T. II. p. 69.

(a) vid. Schwed. l. c. §. 20. Tit. §. 8. l. c. §. 25.

Dissent Strauch. J. P. l. c. §. 13.

(b)

(c) Schwed. p. 36.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

CAPUT OCTAVUM.

DE OBSERVANTIA IMPERIALI.

§. 1.

Cum Imperium Romano Germanicum saepius formam mutauerit, multaq; vni vel alteri parti odiosa, praescriptione ac vsurpatione obtenta fuerint, ne postmodum quidem ob euitandum dissensum discordiamq; certis legibus [illegible] generaliter stabilita, nemo non videt, Jus Publicum Imperii Germanici, magnam partem vsu, consuetudine confirmata fixare. Id tantum abest vt Legislatori Imperii difficultatem, vt potius dissertationis fiat, Landsk. Z. Worms 1495. §. wir haben. Vnd Fridericus III. Ordn. Vnd Reformation a. 1500. §. Wir haben. Wir. ibi: Vnd damit heilige Reich in seinen Standen und Vnterthanen, Ehr, Leben, Frid, Recht, Gerechtigkeit, Besserung und Nutz etc. §. 3. dem nachkommen soll: Wo aber einiger oder mehr Gebrechen fürfallen etc. et alibi passim. In terim observantiam regni male firmi sat euidens esse indicium, si modo recte illud capiatur, lubens largior Tibi.

(a) Ipsi Statu ad id mouerant Grund. P. II. c. 6. §. 9. fere in fine dem Reichs Fridemman gemäss P. III. c. 2. p. 176. Vnd Hook. Langaeus. ipse Richard. Imp. Guill. Heln. III. 5. 11. sicut stabilitas & modernitas ap probauit. Boehm. J. P. V. p. 301. sq.

conf. Hert. de Super. Territor. p. 186. Schottel. de singular. & antiq. Germaniae Fundam. Cap. 9. §. 1. Pfeff. praef. ed. recent.

CAP. VIII. DE OSSEA.

§. II.

Interim hic tenendum subtiliores Doctores, quod dum ad hanc vocem Pacta seiunt, indolem Observantiae Imperialis, ex Juris Civilis Chrysotheciis explicare conantur, sane enim multis parasangis ab invicem absunt, quod mente distinctius tractandum. Solent ad talem requirere 1) Rationabilitatem 2) talentum Feminae potestatis consensum 3) actus plures, Juris & Obligationis introductorios, & uniformes, aliquando iudiciales aliquando Extraiudiciales 4) tantum temporis retro inde de superioris voluntate constare queat. (a) Verum haec omnia hic locu Je habent 1) dari etiam Consuetudines irrationabiles, tam certum est quam quod certissimum e.g. Diffidationes Libr. Imperii Coborratae Landfr. de a. 1495. d. 1. Sic statuit Jus capiendi bona naufragorum dab Strandrecht, fortasse recte plures ex defectibus Comitialibus aliisq gravaminibus hac retuleris. 2) tacitus Feminae potestatis Consensus omnino hic non pertinebit, cum inter superiores negotium geratur. 3) nec de actibus pluribus solliciti erimus, nec 4) de tempore cum dato datur, per saeculi spatium semel obeuntes. Hea sententia sufficient 1)

(a) Consuetudinem illam esse negarunt Vitius F. P. L. II. c. 8. §. 3.

CAP. VIII. DE OBSEK,

Actus notorius, in lucem Imperii gestus
ita ut ad omnium, in quorum prae
iudicium vergere potest, notitiam pe
veniat, vel tamen probabiliter per
venire possit, sine contradictione et
iam semel tantum, modo tamen pro
ea cultum Exemplum in Contrarium
exstet, exercitus, ita comparatus,
ut obligationem introducere ex men
te peragentis aptus sit. 2) Addere
potens rationabilitatem, scilicet ne
nihil contra praecepta Divina &c o
mnium Casesari adprobatam aequi
tatem gerat, alias enim eum nul
lus in his causis iudex sit, forsan
etiam in aliquibus esse non possit,
fenestra aperiretur disceptationibus
inextricabilibus. 3) plures actus si ha
beri possunt melius probabunt quam u
nus. 4) aliquando tacito Summae po
testatis consensu, quando de Reserva
tis Caesaris, aut ab uno Statu contra
omnes praescriptis agitur.

CAP. VIII. DE OBSER.

Fr. Joach. Stullae Staatscabinet P. IV. no. 1. p.
8. hat negauerat Status ad protestatem legislato-
am conuersae, ita quoq; negat eis, non tamen
consentum, sed vim ipsius legalem eius consen-
sum ad obtinendum. prout cum is ad praeju-
dicia spectet.

J.

Fr. Joach.

pars ciuitatis contra alteram partem
Vornemlich hat per conjunctur. Forstraff das
ab Hamm Cathol. vor der Reichs
Relatio. f. 142. sq. in publiquen Emtern.
quod cathol. conjutant p. 144. Inform. p. m.

Veterum Imperatorum

§. III.

Nunc ad definitionem: Est Jus, consensu tacito illorum quorum interest, peractus publice notorios, modo ab Imperatore, modo à Statibus, seorsim, modo conjunctim introductum, rigore cerus, varia, totius Imperii vel Statuum res vel etiam operandi modum concernentia, determinantur. Ex quo alias definitiones tradere solent, nobis haec placet. Alias Juris S. R. I. Publici non scripti, observantiae Imperialis Consuetudinis, aliisq; nominibus venire solet, Germ. Reichs Herkommen, das Land Hergebrachten, das alte publique Herkommen &c. vid. Web. p. 14. audit. Qui auctores sunt, omnes immediati in Imperio, etenim solis illis qui Leges ferant hoc tribuere plane incongruum est, quem nec Statibus soli neq; Imperator soly reliquis tacite consentientibus ungquam Leges tulerint, nec Nobilitas immediata à Jure formandae Consuetudinis, excludenda videatur quod & adversarii de Superioritate Territoriali gentes maximam partem fatentur.

(a) Videsis Weber de I. S. R. I. P. non Scripto p. 15. Sqq.

(b) Weber. l. c.

quid ad Observant. requiras vide Abschied zu Nürnberg de Anno 1654. §. 157. Sqq. ut quiete fiat.

CAP: VIII. DE OBSER.

ims in ipsis Statutum dictionibus, mulctae et observationibus vid. Leckend. Fürstenrecht. L. II. c. 2. §. 3. 5.

obligantur eadem ii ipsi, qui eam in dulere possunt, modo totum Imperium coniunctim, modo Imperator solus, modo Status iunctim, aut separatim, aliquando etiam Nobilitas Imperii, quod plane nescio, quomodo salua fraterna pace fieri possit. Posse etiam interaliquas Saltem Status aliquid per Controversiam definiri, existimat Itt. §. 4.

§. LV.

Ex dictis planum est, Observantiam Imperii, aliam esse Vniuersalem, aliam Particularem; Vniuersalis est quae totum Imperium, Particularis quae Partes eius concernit. Rursus alia Observantia est Antiqua, quae diu obtinuit, alia recens quae ante haud ita longum tempus orta est. Alia est adscitia (b) quae aliunde in Germaniam penetrauit quo vel per Ius Feudale, cuius non parum esse vsum in Feudis Imperii constat, Alia Germanis propria seruos ipsi auctores fuerunt. 4) Alia est obsoleta (c) quae ab aula recessit, per aliam Consuetudinem aut Legem sublata alia vigens adhuc in vsu existens; alia denique confirmata per Sanctionem aut Lege

alia vetustescens quae desuetudine adumbrata est, ita tamen ut reuiuiscere possit & solet Datum pro parte abrogata Pf. p. 62.

(b) Ilter de O. l. c. 2. §. 8.

(c) vid. Web. p. 23.

(d) Rachel. de. N. c. 10. p. 63.

CAP. VII. 82 OBSER.

expressam, quale quid fere omnibus
quae ipsum Jus Publicum non aeq. aliae ni LLbg alleg antur ut
di modum formant, accidisse videmq. Consuetudines, quae nihilo minq
constant enim & Ausea Bella & tap. pristinam naturam retinent
tulatio prior pareis dentis, ex asse gem transeunt
talibq Consuetudinibus, quae nunc in
expressam Legem transierent, ut
de factam crediderim, ub nonnulli asse
rant, nec unicum quidem observantiae
certum Jus ac obligationem consti
tuentis, duarum Exemplum(a), quod ta,
men Jecus se habere, mox videbimq.
s) alia dubia est, alia certa, ac ex
tra omnem dubitationis aleam po
sita, neq enim diffiteor, multa forsan
pro observantijs venditari, quae aut
nova constent usurpatione, aut falsa
ob Respectum Politicum asserantur,
ministris hac mercede Domini sui gra
tiam redimentibus. Ex quibq Jus Scrip
te fluit, nullam Consuetudinem absq
diligenti inquisitione recipiendam esse,
quamvis forte de aliquibus ubi non o
pus est quaeratur, saepe etiam ei liqui
dae supprimantur.(c) Alia irrationabilis
est, alia Rationabilis (d) cuius forsan, nisi

(a) Tit. l. c. in f. cap.

(c) Rachel. de. c. 19. p. 63.

d) Carpzov. Jur. Pr. P. 1. c. 3. d. 18. seq.

Cap. VIII. De Obser.

odiosum foret, Exempla dare in promtu esset, ubi & hoc notandum, maximam partem rationabiles non ita certas quam irrationabiles esse, utut certi nihil affirmari queat.

§. V.

Quae Consuetudinis indoles cum hujusmodi sit, prorsus velut alueus fluit, Probationem ejus allegandi incumbere, ubi sufficiet ostendisse, actum verum atq; obligatorium sine controversia exercitum esse, quod modo facilis modo difficilius erit, etenim non omnis observantiae species, simul ac semel vno tempore extitit, imo plerumq; imo plerumq; sensim sensimq; longis demum temporum intervallis inualuit, adeo ut eius adiectiones, quibus demum ad eam formam perueniet, prorsus alueonis, sentiri vix potuerint. Sic distinctio Statuum in tria Collegia sensim sensimq; formata est, sic Capitulatio repetita, ad vno velut actu extitit. Vnde & ab origine Observantiam etiam distinguere posses. In processu ordinario modo litem deficiendam esse, sana doctrina, licet in nonnullis casibus, iudex aut deficiat, aut tamen incertus sit. Distin-

Cap. VIII. de Otio

quendae vero probe sunt aliquae quaestiones 1) an Consuetudo adsit. Si quaeratur, & lis sit inter Imperatorem & ordines, foli Compositionis amicabilis locus erit, sin inter Imperatorem & aliquem ordinem, ad Comitia pertinebit, vel Imperator si voluerit id Comiti Palatino committet, sin vero inter totum Imperium & aliquem Statum, arbitri ab vtrisq; delecti, siti finem imponent, sin inter Statum ad ordinaria judicia, pertinebit. 2) quo modo illa interpretanda. à quo hoc fieri debeat? Hoc Vulpius Imperatori cognitionem tribuit, malè, mea quidem sententia, observantia enim legem imitatur, cuius Interpretationem eam Imp. art. 8. h. c. P. W. et Capitulationes regent, & etiam hic contra eum pronunciamus, forsan etiam secundum Superius propositam distinctionem pronunciare licebit. Equidem laudato Vulpio recte quidem, si de aliquibus inter Status singulos occurrentibus sensisset, contendit, 3) Controversias ex observantia definiendas ad Imp. cognitionem spectare, & verum judex de le-

6) Bisset. Web. p. 24.

(a) vid. Tit. 7. P. II. 8. II. fff. cuius tn. non ita mihi probantur.

Cap. VIII. de Obser.

Observantia Optima Legis Interpres
ipsis Legis sensu dubio Rotfeand. L
vitt. auct. via Vocaverit. Instorm. p.
220. Lg

ge interpretata cognoscit, non eam interpretatur, nisi permissu Statorum, quod etiam Imperator libens largitus fuerim, ut Statibus consentientibus quod ll. interpretari, at absq; eo simpliciter nego. Optime aut has interdum vt plerumq; conseruauit indicauit, ita quoq; interpretatur Historia Sup tempore, quam hic vtrang facere paginam, nemo prudens in Scholas ueniet, maxime illa, quae negotiorum Imperii Publicorum Statum tradit.

§. VI.

Ex probata Consuetudine Jus & obligatio nascitur, tamdiu duratura, donec communi consensu diuersum statutum fuerit, quo facto eius vis cessabit. Hanc ordinem aliqua quae per obseruantiam definita reducetur videbimus. Pertinent vero aliqua I) ad ipsas Res, alia II) ad expediendi modum. Ad priorem classem pertinet Imperatoris I) Electio, quod nimirum Germanis Imperator non Rex Imperet, constitutionem Pontificis obuias, regem illi Jus non fuisse Germanis dandi Imperatorem, nec tu mihi aliquam in Germania promulgatam sanctionem

Cap. VIII. De Obser

asserere. deinde quod is Germanus, quod illustri genere natus &c. esse debeat, de quibus omnibus dictum habemus Legem. 2) praecedentiam prae omnibus Regibus quam certe Pontifex dare non potuit. Plura in A. B. extant lege roborata, quae tamen huc adducere non vacat, cum propositum tantum sit, illa quae ad hunc usum obtinent recensere. 3) Jus primariarum Precum, & alia. Status Jus Superioritatis Territorialis, Juresdictiones, a) Archioffitia aliaq; officia Imperii, Judicium ac poenae Statuum, aliaq; Jus Sessionis ac Voti in Comitiis &c. quod nobiles excludantur. 4. Quoad modum expediendi plura de hoc puncto, scilicet eximde est, quod Comitia sint Imperialis civitatis celebrentur, quod Status in tria Collegia diserete sententiam dicant, & modus conficiendi Recessum, quod Electores Seculares ab Eccleſiaſtici ab Imp. Rafan dicantur plerumq; tam ad Ceremonias, quam alia pertinentia, Titulq; nos Dei gratia, & plura quae hodiernis referre tempus non patitur.

---

a) Vid. Web.

haud verè affirmare Auctor der denuerten
Relation p. 199. cum plane die Cammer-
nicht ordentlich die fahl ob die Gunstdict. d
Cammer-Gerichts [illegible] allein Gerichts / die
doch nicht) observat Zeugnuß daß der
nachfolgende üblich unmittelbare eben
gebrauch, Observantz und Herkom
men, vorbehalt in dergleichen fallen
ob der Hauptgrund nicht sey noch
wenn &c. sey in der nothwendigen Re
nouirung auch die Imperialen
p. 140. sqq. saeqq. mentui des Herrn
mann in vitis ep. Spir. p. 171. 196. 20
p. 220. sq. 299. nach loblichem Exem
pel dero Vorfahren. Beehr. J. P. V.
p. 302. die gewohnliche Abordnung
zung Nahburg / der Praetension
82. sqq. ep. Strasb. Disc. Chr. XIII. 30. Li
cebant Helvetii: da haben etwan sie noch
zu Worden nie gethan, und da gleich ein
Reichstag erfordert und gehalten, daß sie
an sie doch nie ehe nicht, sondern da
alte sache vermöge beschaffen gewesen,
da Praetendi nicht gutt achtens seyn
sehen, derüber allen sie durch gebotte v.
ordnung mit ernster genügsamkeit abweg sie
sich. Brosch. J. Gerichts Ordnung 1497. c.
Hagemeier de Germania p. 43.

IMPERII.

vid. Vnchgand. Kunstausd. p. 42. sq. 45. sq.
Observantiam & conquestudinem non
differre Rhet. F. F. Rovem pag. 80.
vodtschwid de Rhetor. in J. P. stilistae circa
finem
Patm. Epistr. 2.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Kulpwin Dissert. de Observantia multis
locis vulg Ludewig Al. teutsche Hist
von p. 285.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Spigel ad dicta & facta Alphonsi p. 203.

quid sibi velit haec formula: iuxta stylum morem & consuetudinem S.R.I. disce ex Schilt. Comp. J.F. p. 93. & consule Hert. de Supr. Terr. p. 186. 203. Schottel. praefat. 2. de singularibus & antiquis in Germ. iuribus praef. Spigel. ad dicta & facta Alphonsi p. 203. de priscorum morum auctoritate. add. omnino p. 236. ubi videbis ne ipsum quidem Caesarem vberrimae potestatis derogare posse. vid. à Reiche de oneribus subditorum p. 49. Favar. Montan. Vom gemeinen Recht p. m. 19. Eine jede Gerichtsgewohnheit gründet sich nicht auf Gesetze, darum auch nicht allezeit Vernunft. Betrogen wird, und also der Name nicht immer seinen Schutz thun kann. vide de ea asp. Reuber. p. 471. 491. 499. 500. 537. 557. 573. praecipue 614. 615. 691. 783. 784. 820. 965. Brunner von dem Adel de an 1523. Not. ad Schneider p. 340. Hutten. Orat. in Wurtemb. 2da 2. p. Solum iustum est, quod ex lege ac consuetudine & more maiorum id demum faciat. Forstner ad Tacit. Annal. L. XIII. c. 54. de forma Imperii loquenti subdit: Credo tamen rem diuersi Tacito oraculis absolui, quorum prima est, saepe possessoles diuitias licentia & iniuria, quasi iure & aequo iuriti, asserens: nouae & recentia iura in vetustatem consuetudine vertentia (sin.) Hippolyt. à Lap. monet cauendum ne quid sibi iuribus Publicis contrarium, utpote id faciens protestetur, semper enim nihilominus ad exactum processum p. II. c. 8. sect. 3. vid. plura in Gravaminibus der Grafschaft Hoya 1523. 4.

Leod. Vit. Frider. II. Pal. p. 70. Sol de moderatione seruatum, & temporis diuersitate in ius conversum.

Ludewig. ad A. Bull. Tom. I. p. 769. Observandum, wenn der Vorsprung seiner unterschiedenen Pfeile auf eine Klasse Maas der Zeit, so diese aber stets wieder für sich die Verwirkung anspricht, ehe sich Partis adversae [illegible] samt carde.

Imperii.

§. VII.

De Observantia ante Celeb. Pulpi dium nemo fere quicquam in Jure Publico dixit, cum tamen eius ma ximus sit usus. Hinc haud inepte Joh. Joach. à Rusdorff in Vindiciis Palatinis ad eam provocavit, cum feuda Imperii, non tantum ex com muni feudorum Jure, sed etiam ex Observantia & Capitulationibus hac rasers aestimanda sint. De Genuensi ex eadem iudicandum

Stiratus Bexfelium doctissimus Tithemius, quod vxorati Studiis adeo vacare queat, quod & eidem in Johanne Andrea Glossatore accidit

Juvenibus ornatus anno
CIↃ Ↄ CC XXV.

406

Hass. ad eam [illegible] condeset. Ludovic. Constr. p. 46. Sqq. Consuetudine sola niti, Provocationem ab Austregis ad iudicium Aulicum vult Gr. de Judic. L. 2. 63. Vid. not. Schwed. p. 481. de rundiis. Ex Observantia solq Imp. de causis Prin cipum iudicat vid. Ludovic. Chris. not. de more Im perii in audiendis Legatis Reid. J. 418. b. 439. a. vide Rudolphy II. Cap. Casp. Lerch. P. II. p. 98. 100. 194. Honestae Imperii Consuetu dines Xopp. Chr. Aquely. P. 62. altor de Braun Chr. Malefitz Person nicht zu appel liren pt. 1. III. p. 68.

407

Spigel ad dicta & facta Alphonsi p. 203.

quid sibi velit haec formula: iuxta stylum morem & consuetudinem S.R.I. disce ex Schilt. Comp. J.F. p. 93. Et consule Hert. de Super. Terr. p. 186. 203. Schottel praefat. 2. de singularibus & antiquis in Germ. iuribus praef. Spigel. ad dicta & facta Alphonsi p. 203. de praesumpta morum auctoritate. add. omnino p. 236. ubi videbis ne ipsum quidem Caesarem observantiae derogare posse. vid. à Creicke de oneribus subditorum p. 49. seq. Narr. Montan. Vom gemeinen Nutz p. m. 14. Eine jede Gerichtsstadt gründet sich meist in der Geschichte darum auf ein Herkommen, weil solche Begebenheiten [illegible]

1523. 4.
Leod. Vit. Trider. II. Pal. p. 70. Sol de mora Cadenus servatum, & temporis discrepantia in Jres conversum.
Ludewig. ad A. Bull. Tom. I. p. 769. Observandum, wenn der Frühjahrstag darin unterschieden sey, ob der Frühjahrstag darin unterschieden sey, ob man sich blos nach der Zeit, oder diese aber mit einer für sich die Verwandlung anmasse. [illegible]

§. VII.

De Observantia ante Celeb. Kulpi
sium nemo fere quicquam in Jure
Publico dixit, cum tamen eius ma
ximus sit usus. Hinc Raud nepos
Joh. Joach. à Rusdorff in Vindiciis
Palatinis ad eam provocavit, cum
feuda Imperii, non tantum ex com
muni feudorum Jure, sed etiam ex
Observantia & Capitulationibus hae
reris aestimanda sint. De Successio
ne Illustrium ex eadem medi tandum
est, cum sciamus nunquam ex impa
ri natos matrimonio successisse. Itaq
ipsi ad eam provocant apud Schwed. Casp.
xxx. de Comitibus §. 3. de Caesemon. in Coronat.
Imp. Sylv. Hist. Tr. III. p. 60, & de titulo Regis
Romanorum. Sed nulla de his rebus tra
di certa regula potest. Nulla in re
bus humanis solliditas. Consuetudini o
mnia serviunt, quae saepe ex malis
initiis ortum habet. Hinc vetustae
Consuetudinis Germaniae ap. Sleid. f. 263. f. 346. a. pro libertate militan
Schwed. in causis Princ. Criminalibus p. 929. di
matrimonialibus. 988. eam legibus adhuc
grant ad eam provocant Princ. ap. Sleid.
f. 294. pro Statibus in libertate discrendi ex
Comitiis allegatur J. Bor. Schwed. p. 84. adde
Not. ad Spen. T. II. p. 107. ex Londorpio ap.
Schwed. p. 352. Jg. Saepe. Secundum usum, morem
stylum & consuetudinem S. R. I. Serenissi. Landg.
Hass. ad eam provocarit cum Judicium Subsagall.
ad suos Pares pertinere contenderet. Ludovic. Palat.
p. 46. Jgg. Consuetudine sola niti Provocationem
ab illustribus ad Judicium Aulicum vult Con.
de Judic. §. 9. 63. Vid. not. Schwed. p. 481. de
rundinis. Ex Observantia solis Imp. de causis Prin
cipum judicat vid. Ludovic. Haig not. de more Im
perii in audiendis Legatis Sleid. f. 418. b. 439.
a. vide Rudolphi II. ap. Casp. Lerch. P. II.
p. 98. 100. 194. Honestae Imperii Consuetu
dines Kopp. Chr. Stryck. p. 62. adde Go
brauf Thes. Malosii Reflexion. misc. Gu Appel
lation. P. T. P. III. p. 64.

Lib. I. Cap. IX. De Le

Gibus Germ. priv.

CAPUT NONUM

De Legibus Germaniae privatis.

§. 1.

Est ea infelicitas Germaniae, quod maximam partem non propriis, sed aliunde acceptis legibus utatur. Principem inter eas locum obtinet Ius Romanum, quod quamvis Lotharii II. tempore in Germania receptum esse probari nequeat, plenum tamen gressum maxime post Interregnum ni fallor invaluit, adeo ut nunc omnia fora Germaniae occupaverit. Eius auctoritas per Ordinationem Cameralem 1495. maximo illo indicio stabilita est(a) cum iam ante hanc Receptionis eius dat luculenta indicia, atq. ab eo usq. ad nostrum tempus, dolendum Advocatorum effectum est, ut aliud in Germania consequeretur.(b) Qualis vero eius auctoritas sit, merito disquiritur, constat enim, eam in Germania Vniversa, nunquam peculiarem aliquam legem fuisse receptam, verum quicquid habet auctoritatis usu ac consuetudine nactum esse. Rex aliter ego opinor Cameralis eius Observationem minus tutam, quam

mody quo receptum fuerit? Boehm. l.c.

(a) Datt. de R.P. L. IV. c. 1. §. 117. sqq.

(b) an eius receptio Germaniae utilis? Affl. Relfend. p. 32. sq. Negat Boehm. t. I. V. p. 296. sq. 416. sq. quia ad subiectos non intelligitur.

Lib. I. CAP. IX De Legi,

quatenus ad Germaniae Statum quadret, neg. n. video, aut Stylum ordinis iudiciarii, aut ipsum Jus plane Romanos imbibisse vsq.

§. II.

Sane ego distinguendum puto cum Viris doctissimis inter Romanorum Jus Publicum & Privatum. Et Publicum quidem Jus, Germania recipere integrum nequivit, cum plane hucusque non faciat, attamen id mihi facias velim, non est, aliqua tamen ratio scio quomodo obtinuisse in Germania, quae cum per se intelligi nequeant, probanda erunt. Privatum vero Jus quod attinet, id omnino certum exploratumq. est, fuisse in Germania ante eius Receptionem Leges & non Scriptas, & ni fallor etiam Scriptas, easq. multis in locis, Exempla sistunt Jus bonorum retinus & Publicorum habendorum, Servitutes, adoptiones aliaq. plurima adhuc eius Sectis in Universa Germania praesens, ex quibus firmiter ni fallimur, concludere licet, eius vsum quatenus cum Legibus Germanicis convordat non esse necessarium, qua

LIB. I. CAP. IX. 32

tenus vero ei contrarietur, aut in quibus circumstantiis, veteris Juris Germanici formam, omnino indigere probatione, nec sine ea recipiendum esse. Quatenus vero aliquid praeter ea disponit, ceteris paribus attendendum atq; in foro observandum esse, de quo tamen prius liquido constare debere, res ipsa docet. Consentiunt ex asse Statuta Cameralia quae ad Leges Provinciales imo etiam Consuetudines diserte respicere iubent, & horum si nulla adsint, tunc demum secundum Jura Romana statuendum esse docent. Imo si Jus Romanum plene in Imperio receptum fuisset, abrogasset omnes contrarias, quae legi scriptae vim est, Consuetudines, cur Italo Caroly V. opus habuit in Ordinat. Criminali inficiationem bonorum naufragorum prohibere? cur fures haud secus ac antea occidi debent? stipes fit necesse est, qui haec non videat, Leges Romanas haud aliam quam Consuetudines auctoritatem habere, non prius recipiendas, quam de usu rite ratio subducta fuerit. (b)

Semper n. scientia est profitenda patria Boehm. l. c.

(b) Vid. Boehm J. P. V. p. 396. sq.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

§. 111.

Attamen iam ante quam Jus Romanum in Germania receptum fuit, in valuerat Canonicum Jus, cuius ob aequitatem quam praeferebat, atq; auctoritatem qua tum Clerus Pontifex polebat, diutu citig in foris receptum fuit, maxime cum clero, cuius tum in manibus omne quicquid eruditum dicebatur erat, valde proficeret & fet. Jam Seculo XIV. eius receptionis haud obscura vestigia sunt, maximeq; illud Regimen Papale promovit, ut adeo Lutherum haud iniuria de eius abolitione cogitasse sensisse q; existimem. Retentum tamen fuit, illi operam navantibus, etiam apud Protestantes, ita ut in causis, quas Spirituales vocant, regulariter Jus Civili antecedat, non tamen sine maximo Rei Iudiciariae damno, ut alias incommoditates taceam, id quod data occasione nostratium cordati haud tacent. Et apud Catholicos ad huc fere in eodem quo fuit est vigore ita ut etiam in causis Juris Publici, nimirum an Episcopi Ele-

tio rite facta sit nec ne, determinet, aliqs ejusdem commatis decidat.

§. IV.

Jus autem Feudale Longobardicum eodem fere tempore cum Civili Germaniam invasit, quod quamvis varias Constitutiones Imperatorum comprehendat, imo maximam partem iis constet, Germanis tamen leges illae latae non sunt, verum Italis tantum, aut si maxime Longobardis, neq. enim pluses quam Longobardicas constitutiones continet. Et hoc profecto adhuc in reliqua Germania, extra Saxoniam, non parvae est auctoritatis, quamvis fere nesciam, annon itidem eius observantia probationem requirat, cum tot tantaeq. praesertim in Feudalibus Germanis sint Consuetudines, quot quantae, ut nullo fere alio Jure. Illud certum est, Feuda Imperii potius ad Jus Germanicum, quam Longobardicum exigenda esse, id quod inter alios, Defensores causae Palatinae probatum dedere.

Lib. 1. CAP. ix. De Legi;

§. V.

Jura vero illa, quae antiquitus Germaniam vexerunt, per tantum temporis intervallum latentia, nunc in lucem produxit Snider. Lindebrogius, pro quarum auctoritate Conradus Sinceros, aut sub hoc nomine latens Kilianus peculiare Scriptum edidit, late eam deducens, ab aliis, nescio an recte confutatus. Hoc scio in foris prisum morem nondum desuisse, plusq; valuisse ld. Romanas, quam antiquas illas Germanicas. Statuit vero ille cum jus Romanum nulla expressa Sanctione in Germania receptum fuerit, atq; generaliter obtineat, ut Leges Germanicae ante has attendantur, merito earum causam potiorem esse, de quo certe si de Jure lis esset disputandi posset, verum ita videmus observari, et quidem ad antiquas illas Leges, quae magnam partem dubiae fidei sunt, non adeo magnus habeatur respectus, imo plane non attendantur, verum ea omnia de Libr recentioribus atq; Consuetudinibus decipiantur, pro

Lib. I. Cap. IX. De Leg.

tissimum cum horum Principum haud minima pars, Consuetudinibus scriptis absolvatur, quamvis et absque Scriptis fuisse haud negemus.

§. VI.

Habent enim omnes fere Provinciae Germaniae, si non Leges Scriptas peculiares, tamen Ordinationes Processuum, aut si has non, Consuetudines Legum vicem obtinentes, tam quoad modum agendi, quam etiam quoad ipsum Jus. Imo ipsa Saxonia ac Suevia, non amplius antiquis illis Speculis reguntur, verum longe recentiora adsunt Statuta, utut haec ex illis non parva incrementa sumserint. Illud tamen observare licet, pluribus in locis, imo etiam in integra Germania, superesse Consuetudines quae si diligentius examinare, antiquis illis Legibus, Originem suam debent. Exempla plurima afferre foret in promtu, siquidem illud exigeretur.

Lib. I. Cap. IX. De Leg.

§. VII.

licere autem Imperii Germanici Pu
ribs, tam iuxtim in Vniuerso Im
erio, quam etiam singulis in ter
uis, Ius Romanum abrogare, ad
erat nulli dubito [a]. Cum enim pene
os sit, per partes illud Ius immu
are, cur id in toto fieri non pote
it, quod in partibs permittitur?
t quis prohibet? Cum enim facultas
egislatoria eorum extra Controue
iam sit, imo Codices integros Legum
oerarum Exemplo Wurtembergi
e Sabaudi edere possint, quis ob
tringet ut praecise Ius Romanum
equantur? etgitaba aliquando Co
ilia, (referente Kulp. ad Thom. I. P. II.
. 107. seq.) de Iuribs per Imperium
n omnibs prouinciis ad paritatem
edigendis, & certe magno Germa
iae bono illud fieret verum tam
ulta obstant, ut illud votis ota
e quam sperare, nostrum sit [b] Ce
te Legulei, Rabulae, atq; reliqui
uius furfuris homines, quin o
nnibs viribs contraitui sint, cui
libet constat. Sufficiet itaq; lacerum

[a] vid. Conring. de I. G. c. 33. Kulpis. l. c. p. 208.

[b] vid. Conring. de l. G. cap. vltimo

jurisprudentiam pro Viribus servasse,
atq; à sordibus exterorum Juris
sensim sensimq; purgasse forsan
sequiori aetati ea quae nos defuit
felicitas contingat, ut queat Reno
vatum Jus Germanicum intueri.
Sed non consultum est mquit. Zo
ei eam sententiam Vulpis. l. c. pro
gnasse, verum si communi totius
Imperii consensu id fiat, qui inte
ter eos quorum interest, & quo
rum acta mentionem fecimus,
turbas moveri sint, solane non
video. Opto itaq; hanc felicitatem
Germaniae, sed spero Fabulas fi
nem dare homines, incipiunt e
nim cottidie magis praejudicia Ge
manii parere, verum de his satis.

Bam C. Brunsv. 1735. xxxii. 8.

Wolfenbüttel vom 14. Apr. Als sonsten Gelehrte Zeitungen und Historien Herr Rudolph Augustus Wolfenbüttel. Fürst im Register seiner Dissertationen de Fürsten- und Provincialium Ducatu Brunsvicensi in abdruck gesetzt zu lesen: Und wird es darum der Kürtze dieser Prelaten, derer adelichen Stände Rechten auch sowohl gedacht, als ungedruckten Landtags Abschieden, Recessen, Pactis Conventis, und andern Landesgesetzen aus dem genauste nachsehen, so dass ein Specimen Corp. Publici Privati Wolfenbüttelani wird abgeben können.

Eodem Kaiserliches Commissarium über die Hessen-Darmstadtische Landgrafft. Ordnung wird sehr gelobet in Hamb. Zeitungen 1735. n. xxx. ist 14. Bogen in alten druck stark.

Calendarium festorum dierum nobilium atque innobilium, in usum Chronologiae ac rei Diplomaticae ita adornatum, ut dati quicunque mensium dies veterum more notati, hinc mora cum nostro computandi modo comparari possint, praemissa praefatione usum ejus docente. à Jo. Jac. Rabe 4. 1. Alph. at Lpz. Hamb. Brunsv. 1735. n. 31. plenius judicabit Lector. 417

Nothwendige und Vollgemeinnützige Anmerkungen
von dem jetzigen Zustande und einer sonderbaren Veränderung der Voigtländischen
Historia Ecclesiastica 1755. 3 Bogen in 4°. findet
man nach einigen allgemeinen Erinnerungen,
daß sich auf diese Theil der Historie seit
einiger Zeit aufzusuchen angefangen,
habe eine umbständliche Erzählung davon
und demselben noch mangelt. Es fehlet (1.)
eine Historische Bibliothec vom Voigtland
oder ein Vollständiges, und also mehrere
mit Beurtheilungen versehenes Verzeichniß
aller schon davon geschriebenen
Bücher, von welcher Einrichtung ein ab-
sonderlicher Entwurf eingerücket ist (2.).
Ein nach guter pragmatischer Lehrart
ausgearbeitetes Ganzes Corpus der Hi-
storie dieses Landes (3) eine richtige Land-
charte von dem alten und neuen Zu-
stande der Gegend. (4) eine völlige Land-
Beschreibung oder Geographie. (5) eine vollkom-
mene Naturhistorie vom Voigtlande. (6.) eine
Oeconomische Chronic und Wirthschaftshistorie.
(7.) eine Fortsetzung davon seit 20. Jahren
gar selten geworden neuer Nachrichten. Ge-
nealogische Tabellen (8.) die dazu gehörigen Histo-
rischen Beweise und Urkunden (9.) ein rich-
tiger Codex Diplomaticus, von welcher Ein-
richtung einige Vorschläge beygebracht werden.
(10.) eine Uebersetzung von der Bulla, Aurea
oder sogenannten Reichsgesetze sind zu führen
sei, und stehet noch zu führen. (11.) nützliche als
gemeinnützig eingerichtete Lebensbeschrei-
bungen derer sich hervorgethanen Personen
(12.) eine Beschreibung aller sowohl öffentlichen
Aemter, Freyheiten und Vorgaben, zum Nutzen

der Fürstlichen Archiven etwas ein Beytrag an neuen Urkunden von einer historischen und juridischen Abhandlung von dem Rechte zu münzen gegeben werde (13) eine Historia Regalium Ruthenicorum aus denen vorhandenen Urkunden Regalbriefen und alten Staatsschriften (14) eine abhandlung von der besonderen Verbindung der Grafen und Herrschaften auf anderen Güter in Vogtlande in ältern und neuern Zeiten (15) gr[oßen] Theils Urkundlich, und aus Archivalischen Nachrichten gezogene Jahrbücher (16) eine vorzügliche Beschreibung der ganzen innern und auswärtigen Verfassung dieses Landes.

Jahr. Zeit. 1735. n. 16.

de Methodo Juris Publ. Joh. Henr. Felfius Argent.
1699. p. 324. Catal. vtenb. P. I.
Erid. Vlric. Pezstehy de Juris Publici Studio
hodierno facie Kiliae. 1721. 4. C. B. V. p. 357.

419

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Beckmann de fatis
Serenissimae domus
Saponicae
inter Exper. Exoterica ad
A. Balham.
420
Perez de Lara Compendium
vitae Hominis in Jure fori &
Poli usq; ad perfectam aetatem
& senectam Lugd. 1672. 4.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Jacobi Reuberi Spergensis Syntagma
de Henrico IV. et V. Imperatori-
bus et de Gregorio VII. subtegg.
Romani Pontificibus cum Refu-
tatione Allegatorum Antiqu.
Annenae & Gregorium VII. in
Alexiade et allegatorum à Gold.
asto in Constitut. Imperial. Col-
lectione per Jac. Grattenum
Argolst. 1611. 4.
Jac. Gretteri Disputationes
matrimoniales Fft. 1611. 4.
Licentia Emphyteusin alienandi
Feudum alienandi in ejus primae
Investitura absolute concessa
F. C. Harpprecht Tubing. 1713.
4.
Phil. Jac. Elvert. de Jesuitis
fibris s. Juriby in Italiens
Territorio quaestitis Argent.
1674. 4.
Christian Siegmund Liebe de
numo Ludovici XV. Lips.
1717. 8.
Michael Munchmayer Jus Pa-
ticium Rom. Germ. nouissi-
mum Embary 1709. 4.
Caspar à Lerch Fr. Thesaur.
Feudal. sive Stand der Reichs
Lehen. Maynz 1630. sub no-
mine autoris.

421

Fri Lucchar Bayrisch vir e
Fürstbeau auf Schonnen
berg Caesar Stirm 1824
4.
Gerlac Adolph de eh
Lausen de Capitulat. pe
petua Jenae 1711. 4.
Henric Kipping Chath
Jeuis Bibl. Brem. 16
Ern. Frid. Mantzel de ag
S.R.I. bicipiti Rostoc
1724. 4.
Platina de Vitis Pontifi
Norimberg 1481. fol.

Dithmares praef. ad Taciti Germaniam
promisit: Antiquitatum Germaniae
praesertim Germanicum publicum et pri-
vatum illustrantium descriptionem. Leo non
produit.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Jus coronandi Romanorum Regem Bonn 1656 4
Instructio circa Jus coronandi Regem Romanorum 1656 4
Libri Moguntina circa Jus coronandi Regem Romanorum 4
Instantia Colonensis circa Jus coronandi Regem Romanorum 4.
Demonstratio Moguntina iuctetata circa coronatos Romanorum Reges Usus & Jus coronandi Regem Romanorum e Privilegiis Jurameltis & authoribus non vitiat ex probatis & temporum testes veritatis Historia 4.
Defensae Vindiciae Juris coronandi Regis Romanorum pro Archidiocesi Colonensi Bonnae 1656 4.
Acta Disertatio de Jure coronandi pro electore Moguntino contra Colonienses Vindicias. Moguntiae 1656 4.
Castigatio libelli cui titulus Anticonsiniana Defensio Juris Colonensis in coronandis Romanorum Regibus Helmst 1664 4
Defensae Vindiciarum Juris coronandi pro Archidiocesi Colon Examen 1664 4.

Christian Stubner Friderico Bellicoso Acad. Lipsiensi
ante hos CC. annos fundatori &c. Joh. Georgius Georgi
Hal. 1709. 4.
De raptu Ernesti & Alberti Ducum Saxoniae de Kechenberg
Lips. 1690. 4.
Val. Ernst. Loescher Friderico Sapienti Elect. Saxon.
dens Witeberg. 1697.
Casp. Sagittarius Historia Johannis Friderici I. Jen. 1678. 4
Frider. Brunn Titulus Electoris Saxoniae. Vitemberg. 1713.
- - - Maria Henrici Pii Sax. Ducis 1704. 4 Alph.
Joh. Henr. Boecler de Belli Imp. Caroli V. ad Mauritium Elect. Sax. illato, Herbipoli indictum Imperii Argentorati 1709. 4.
Gottlob Friedrich Dahlychamm Joh. Georgii I. Vita
Lips. 1676. 4.
Caspar Bertram Chronicon Joh. Georgis ab I. Jona
1657. 4.
Christoph Schneider Bg. Carolo Ottone Kechenberg
de origine Ducis Saxoniae Lips. 1710. 4.
Der in Churf. Durchlaucht Sachsen, im Land
zu Meissen &. Dresden incorporirten Provintzen
angestellte Landtag d. i. ahn. besonder. Nach
richt, wann und wie oft das daran Anlangt
zu Meissen, Landtag in Churfürstl. Durchl.
Sachsen und derselb. Lande an diesem
Orte im Lande gehalten, &.
Was mit anhero auch sonsten abgehandelt, &.
Beschrieben worden 1695. 4.
Dietrich, Hermann Kemmerich de Imp. Pene circa Constitutionem pontificii Romani Witeberg 1724. 4
Jacob Paul Harperger Abriss der vornehmsten
&. Manufacturen &. Churfürstenthumb
Sachsen. Dresden &. Leipzig 1718. 4.

424

Manuscript
Lupien

Caroli Ottonis Rechenberg Vicariatus Saxonici
legales natales ex Archimarschallatu Prag. 1712.
Mich. Henr. Gräbner Positiones Juris publici de Dire-
to quod Archicancellario Germaniae vel abs
tembergico Prag. 1709. de Directorio inter Protestantes
Saxonico. 4.
Friderici Stenzel de duobus antiquiss. Sax. pagis X Stad
Palaemonii allegat. Johannis Rivii descriptio Charalber
Vitembergae 1714. 4.
Augusti Adolphi ab Haugwitz Prodromus Lusatiae
Budissinae 1681. 4. cui Capitis variata ostenta
ubi etiam de Statu publico et forma regiminis
mo habetur.
Nicol. Vigelmann von Radau v. Oberbischof Lu
dini Superior diplomatica ab an. 1341. usq ad an.
ubi plura ad Statu publicum.
Ludolfi Hesser Oratio de Vitebergo 1602. 4.
Georgii Schmidmar Oratorium Obergi Enumeratio
Coburg. 1662. 4.
Joh. Adolphi Crimmitschauiae celebritas Christkindl 1704
4. — Francofurtensis commoditas 76. 1704. 4. Chri
Christkindl, ubi annexitur Catalogus Pastor
Sebastian Mann Kurtzer Entwurff der Stadt Zeitz
in Misnia. 4.
M. Christian Gottfried Weiß Vorrath zu einer
Historie d. Annaberg 1714. 4. in Prog. Inscript.
Prodromus Historiae Annabergensis 1725. 4. Hab.
Friderici Colemanni Stemma Brehio-Saxonicum. Sax.
Duum Northernorum familiae ex medio Aevi x sine ab
isdem labore Friderici Duae Saxoniae vsq ad Turbulen
Bellicosa Lips. & Jenae 1724. 4.
Jo. Burchard Mencke de Electoratu Sax. Friderici
cum fere meritis collato Lips. 1709. 4.
Joh. Georg Hahn de Electoratu Friderici Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Urbani de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

Moseri Einleitung.
Ludewig singulania Juris Publici.
Jus Aulica Bülla.
Imprimis commendanda Juris Publici Studio
so Windeckii Vita Sigismundi, et Ottocarus de Hornecks.
Struvii Einleitung.
Pufendorf Einleitung.

425

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

M. Theodorus Kirchmaier de Nobilitate speciatim Francorica Wittenb. 1677. 4.
Id. de civitatibus Hanseaticis 1677. 4.
Georg. Alberti Stuberi de S. R. G. Imp. divisione in X. circulos. Vilemberg. 1699. 4.
Immanuel Weber de refutatione Feudorum Imperii Giss. 1707.
Everardi Ottonis Dissertationum Juris Publici & privati Pars I.
p. 60. Oratio inauguralis de Jure Imperatoris & Statuum Imperii circa sacra 1720.
p. 1. de Jure Imperatoris circa Electionem Pontificis Romani.
p. 339. Dissertatio Juris Gentium & Juris Publici Francorum de Erectione Remensi.
p. 437. Dissert. Philologica de consulibus qui extra Romam: Antiquitates Romanas & Germanicas illustrant.

426

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Catalogus in certa capita seu classes
Alphabetico ordine coerrimatus plero-
rumq omnium authorum qui de re
Heraldica scripserunt à Silvia Gore
Oxon. 1674. 4.
Carini Gruberi Propergatia Goldasti
dos sive de Nobilitate familiae
Goldastinae in stemmate Stainins
feldiano &c. Francofurti 1613. 4to.
Archiepiscopatus et Electoratus
Trevirensis per refractarios Mona
chos Chapuizianos alioq turba
ti Augustae Trevirorum 1633. 4.
Von Gezogten Fahrung und Gefilt
des Hrn Caes nach ubgang Hochl
Hrn. Maximiliani Abbte zu Gestrud
Wilhelm Grafen zu Fürstenberg und Herren zu Hohenberg
Freunds Bezeugen in diesem Jahr
1679. 4.
B. L. Hollenbec de subsidio charitativo liberorum et immediatorum Imperii Nobilium Giss. Hass. 1707.
Jo. Theodor. Schesser de regalibus tum in genere tum in specie S. R. Rom. Germanici Tubing. 1719. 4.
Goltmann Jus Summi Imperantis circa acta Decessoris Ultraj. 1699. 8
Brand de civitatum municipalium in Germania ortu et origine Cassellis 1706. 4.

427

Joh. Georg Hahn Electoratum Fridelii Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Ursaeus de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Gothofredi Antonii Dissertationes tres
reiarae quatuor 1608. 1609. 1610. ad
ius civile selectae extatur.
Jod. de Nobilissima ac frequentissima
legitimae hereditatis materia. Giss. 1607.
Gothofredi Antonii de rei vindicatione
Giss. stat. 1607. 4.
Georgius Engelbrecht de Pharaonis
fato Victorem Helmstad. 1677. 4.
Johannis Eichelii de jure detractus et
emigrationis Helmstad. 1656. 4.
Henrici Hahn de alimentis Helmst. 1652.
— — de beneficio inventarii
hereditis. Helmst. 1661. 4.
Joh. Eich. de communione bonorum in-
ter coniuges. Helmst. 1669. 4.
Illustriores Controversiae in Jure
Rom. Germ. occurrentes Praes. Io. [illegible]
chio Resp. M. Andr. Gerhard Jenae
1657. 4.
De jure doctrinae Praes. Engelberto Wi
permann Resp. Conr. Cothmann. Rinteln
1665. 4.
Joachimus Hagemeier de restitutione in integrum
Hamburg. pro
gradu Doct. Marburg. 28. Stat. 1622.
Antonii Wilhelmi Virdungi Diss. de
testate Marburg. 1643. 4. ubi
pro
valida de potestate Imperatoris et Sta
uum Imperii.
Erasmus Vrygeorge de iuribus Superio
rum, maiestati competentibus Jen. 1641.
qua breviter exponitur quid sit Ma
stas, quem finem illa in rep. ha
beat et adhuc sit de quaestione, quae
quae alias regalia vocantur.

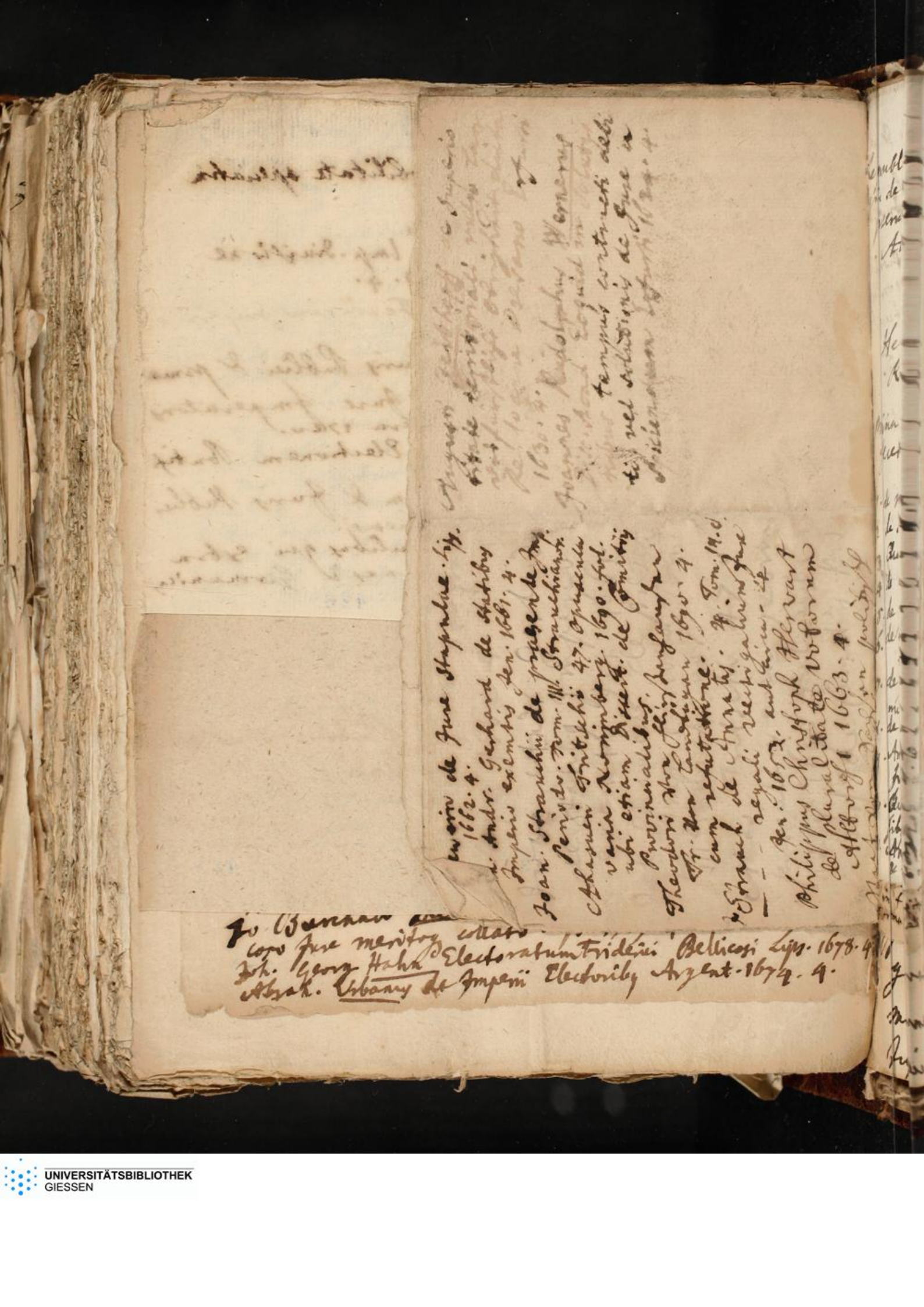
Jo. Conradi [illegible]
corpus juris meritorii [illegible]
Joh. Georg. Hahn Electoratum Imperii Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Ursinus de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

De augustissimae sacratissimaeq[ue] Cae
sae Imperialis Jurisdictione Praes.
Petro Fedus Antwerp. Giss. 1607. 4.
Id. de Patronatus seu Advocatiae
Jodiciis, moribus recepto Jure
Giss. Hass. 1609. 4.
de actionibus earumq[ue] formandis
libellis, materia facile omnium
difficillima, amplissima p. D. rerum v-
tilitate, quaestionumq[ue] varietate co-
piosissima. Praes. Gotfr. Fredo Antonii
de. Gerberus Virtzburg. Giss. 1611. 4.
Wert. nin Alsatia starck.
Gotthofr. Antonii Diss. de successione v
niversali civili tam testamentaria
quam intestata. Giss. 1613. 4.
Id. de Jurisdictione veteri & nova,
seu Judiciaria, maxime quatenus ea
Principe Germano residet Giss. 1606. 4.
de Gunradus Schütz. ubi Imperatrem
omnes Status atq[ue] ipsam Jurisdictionem
evocat.
Id. de foeminarum in feudis successione
Giss. 1608. 4. ubi § 12. seq. disputat an
ea tritum: Krumstab gehenkt nie-
mand ab.
Utrum in controversiis feudalibus decidendis
Jus feudale Jus Canon. cum civili &
inter se discrepantibus sit praeferendum?
Giss. 1607.
Jurisdictionis materiam explicavit 1609. 4.
Id. visitationes circa materiam prorogandi
legitimae liberis, parentibus, fratribus, con-
sobrinis civilis quaestiones pertractat Giss. 1609. 4.

Joh. Georg Hahn Electoratum Fridelii Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Urbani de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

430

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Discursus
de
Republica Bremensi ex Variis autoribus
qui de rebus Bremensium aliquid scripserunt aliisq; monimentis ex ipsis
Archivis Bremanis
concinnatus
ab
Henrico Kefftmanno I. V. D.
Reipubl. patriae Consule

Primum Discursus delineationem concepit Johannes Stricchius
capita
1. de nomine & antiquitate Bremae.
2. de situ & quis primus simus.
3. Quando Brema coepit esse civitas.
4. de Exaedificatione & mentione urbis.
5. de forma gubernationis in urbe Brema
6. de territorio ac finibus quas civitas extra muros habet.
7. de fere Visurgis seu Wiseraae & fluminum influentium. Commerciorum.
8. de praesidiis Wiseraae non imponendis.
9. An et quatenus Bremen olim Caesaren fuerit subiecta alii Druckery.
10. Quando Brema se submiserit Bremen sibi Episcopi et in Quibus.
11. An Brema sit civitas libera & Imperialis & in specie de quibusdā regalibus

431

in fastigium Principum [illegible]
forma Reipubl. Argentoratensis Casp. Hedionis Argentor. 1667. 4.

12. de religione & pacis.
13. de mero & mixto Imperio & de Jurisdictione in civitate.
14. de Jure dandi veniam gratiam et talionem conducendi & Jure commutandi poenam.
15. de Senatu Foro & appellationibus quae ab eius sententia interponuntur.
16. de matricula Imperii & Jure collectandi.
17. de Jure foederum & bellorum.
18. de Jure Viae Publicae.
19. de telonijs & vectigalibus eorumq; immunitatibus.
20. de Jure aperiendi urbem & occludendi publicas armamentarii.
21. de Jure Quintali quod habet Archiepiscopatus.
22. de dignitate & Nobilitate civitatis Bremae.

Jo Wagenaar
Corp. Jure meritor. collato
Joh. Georg Hahn de Electoratum Tridentini Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Urbani de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

Joan. Francisc. Winter Praerogativam Electorum S. R. I.
circa loquerendas cum Principe Imp. consensu terra
Imperii. 1721. 4. Argent.
Joan. Christoph Wenland de vexillo Imp. primario. 1727. 4.
Praes. D. Volk. Bechmann Resp. Joan. Fridericus Georgii
de foro competente Imperatoris Regis Romanorum
itemq. Statuum ac membrorum Imperii nostri Rom.
Germ. Gen. 1664. 4.
Jo. Paul Kreß singulares observationes circa Processum
praecipuus camerae Imp. Judicii aulici. Helmst. 1718.
Vestitae declarationis in Bannum facta in ca-
mera Imperiali Vetzl. 1698. 4.
Johannis Stephani Schlanhovii de Austregis Giss.
Hass. 1684.
Jo. Wilh. Waldschmid S. R. I. Comitum Austre-
gis Marp. 1716. 4.
Ephraim Gerhard de judicio Feudali Gen. 1711. 4.
Jo. Ludovicus Winckelius de praecedentia Liberarum
civitatum S. R. I. praerogativa immediata. Ar-
gent. 1720. 4.
Jo. Henric. Feltzii Jus Legislatorium territoriale
civitat. Imper. Argent. 1701. 4.
Jac. Burckhardi de Exemtionibus Imperii Basil.
1683. 4.
Joan. Michael Heinrich de finibus Germ. nunquam
mutatis. Erfurd. 1710. 4.
David Pestel de judicio Austregarum Kiliel. 1653. 4.
G. A. Stein de Schriftsassiis Gen. 1667. 4.
Jo. Henr. Meieri Principium Bremensium de non
appellando. Erford. 1696. 4.
Thesis inaugurales de nervo ord. equestri nunc
diu in Suevia Franconia & Terra Rhenana.
Tubing. 1715. 4.

Petr. Muller Utrum cognitio rerum Ecclesiasticarum Com-
petit penes Jura territorii habentem. 1663.
Christian Leidingii de Jure revehendi ejusdem Lucas
in Castigium Principum Imperii Leipsiae 1715. 4.
Forma Reipubl. Argentoratensis Casp. Berezgeri Argent. 1667. 4.

Jura circa religionis dissidium modernum in Germania recepta Henrici Linckeri Jen. 1674. 4.
Petr. Muller de concordia discordantis Germaniae
Jen. 1681. 4.
Simon Grimm de profanatione rei sacrae Giss.
Hass. 1697. 4.
Petr. Muller de iuris Episcopalis in terris, hostium in Romano-Catholicis invasione
Jenae Renovatorum Jen. 1689. 4.
Georg Wilhelm Spener de R. Monetaria
S. R. G. Imperii Argent. 1677. 4.
J. H. Goltz de testamenti principum Imperii
Argent. 1709. 4.
Petri Mulleri de principum Germaniae legatis
bus Jen. 1678. 4.
de Residentibus eorumq. iuribus
Jen. 1690. 4.
Godofredi Strauch Jus principis circa fodinas me
dicas. Wittenb. 1688. 4.
de Contributionibus Jen. 1688. 4.
Henrici Meiers de jure Ripaticarum Jen. de jure
habendi Pontones in flumine publico vulg.
Fährgerechtigkeit 1714. 4.
Daniel Nicol. Rosenfeld de jure transeundi per
territoria Argent. 1692. 4.
Michael Christoph Muller de jure praecedendi
Jeguela praefectoria persequendi Altorf. 1714
Johann Jacob de Capitulationibus Imp. Rom. Germ.
et suffragiis omnium Imperii ordinum conjecta
et de iure perpetuo formula
Henric. Samuel Cocceji jus electitium Imperatoris
Romano. Germaniae in regno Germaniae Lips. 1697
Gerard Wessel Stockum de plebibus Romanis Impe
torio Argent. 1673. 4.
Christoph Ritter de Rege Romanorum Wittenb. 1674
B. L. Mollenbeck de Augusta Rom. imperatrice Giss.
1692. 4.

fo 63

Joh. Georg Hahn de Electoratu in tridelio Bellicosi Lips. 1678. 4.
Abrah. Urbani de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

Augustus Varenius de presbyterorum
et diaconorum dignitate & potestate ordi-
nandi & hac occasione de ritu ordinandi
presbyteris & chorepiscopis Rostoch. 1682. 4.
Jac. Baier de ministrorum Ecclesiae
vocatione Jenae 1681. 4.
Valentini Friderici de Religionum
Tolerantia Lips. 1669. 4. ubi ostendere
conatur tolerantiam utilem esse & ne
cessariam.
Cyprianus de Maximiliano I. Pontif. R.
Friedrer de his quae peperam ad reli
quias Sacramenti referuntur.
Annales oder Jahr-Chronick der
Kirchen Christi D. Herrn Hochsorge-
nen zu Osterwyck Buchsfury. Nam
Andreae, durch Gerardum de Ror
Jetzanen gebracht. Darnach auf
Andreas Conrad Kirchen Ver
Wittenberg ausgegangen, Jetzo
ihm in Latein, Engelsser teutsch
Prag übersetzt. Augsburg 1621. 4.
Leopold von Stralendorff Ad
stirb vielleichter Autor oder
Lieutenant von der andern
Marck des Hauses Bran
denburg. Vide Acta apud
Illustrem Hellmannum.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

De Electione Regis & Imperatoris Romanorum eiusq. solemnitatibus Diversis Historico-Politicis Tractatibus aucti-Augusto Vsicke Luxemburgi. 1654. 4.

De Sacri Romani Imperii Septemvirato Commentariis, à Christophoro Gewoldo Jcto An. 1618. editus, nunc recognitus ab eodem & auctus Ingolstadii 1621. 4.

Jo. 63

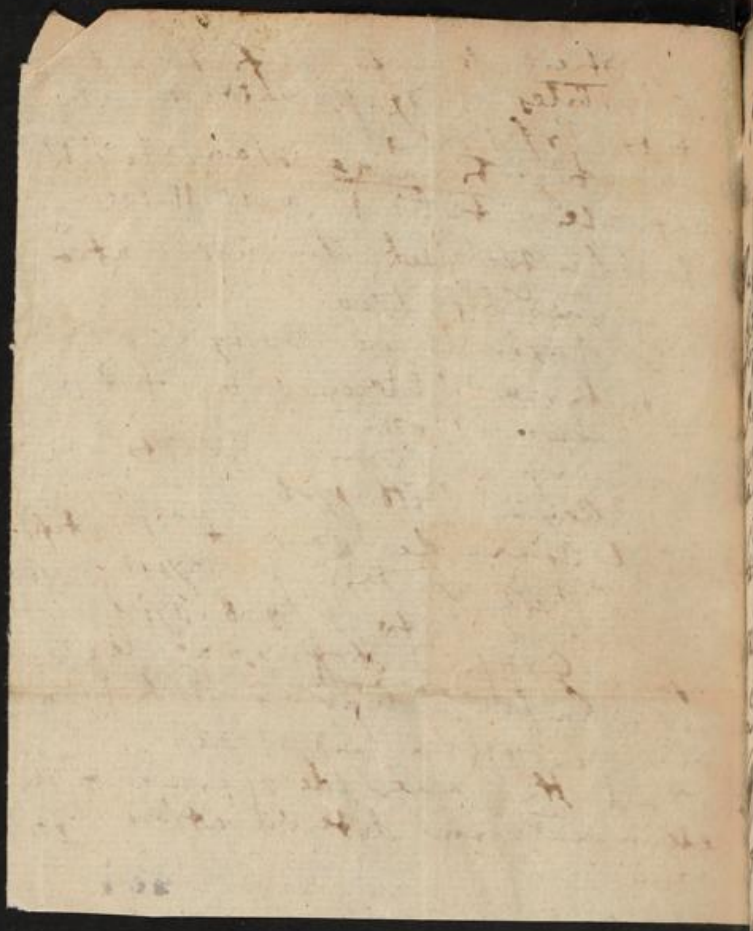
B. L. Schottenius ... 1682. 4.

Joh. Georg Hahn de Electoratu in tribus Ostfriesiae Civitatibus 1678. 4.

Abrah. Ursinus de Imperii Electoribus Argent. 1674. 4.

Jo. Ph. Streit de pacto confraternit.
inter nobiles alhodg privatos moribv
vtilitatis. Lpz. 1718. 4.
Jacobi Ehrg. Franckenstein de titv
lo fraternitatis l. 1715. II. 1716.
C. S. Scharffleisch de innocentia
Concepcionis 1700.
— de Maximiliano Martyre 1703.
— Stricturae Waldecianum Antiqui
tatem. 1704.
— de purpura varia Speciatim
Regia Witt. 1706.
Jo. Guil. Jones de Dominatv Pontif
ci in Reg. & Principes Exist. post
Ref. diminuto Witeb. 1717.
Christian Gottfried Hoffmann de Cleri
corum in feuda imprimis S. R. I. ma
nora successione Lips. 1722.
Jo. Frid. Hoeckner de operarum in
determinatarum determinatione Lips.
1720.

434

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Retinet ex A B. infallibiliter Romani
Juris et [illegible]

Vorsatzblatt

Verschiedene Rescripta der Hochfürstl. Hildesheimischen Hofgerichts, die selbst über einigen Theils über zwar gantz Brauchbarkeiten Vorfragen, doch auch Theils Hundert, gegen anderweitige Verfallen Sy über gefunden haben, über England Königl. Maj. Ferdinand vom 11. Novembr. jetzt gedachtes Hundert, als an des Landes Fürsten Hochfürstl. repraesentirende, und Ordinarium Jurisdictionem habende Diastericum allergnädigst verfüget, auch über einen jährmässigen Fürstl. Land-Regenten mit guten Verordnungen versehen, mit tabilen Subjectis besetzt, auch Land über ihm Fürstl. besonders auctorisirt gehörig Verfasset, von anno 1717. an aber wieder Fürstl. Landes Verfassung gantz Brauchbare Sententias über einigen specialis zwar Bauerschaft, über Ihro darmahl Gott gebe noch lange glückl. regierenden Hochfürstl. Person aber Höchsten Gesamten Hauses alles mit gehörigen authentiquen beglaubigten à lit. A. ad M. M. Gr. erstes Hochwerthes Collationirung und Bestätigung der Richtigkeit beliegt. Welchem allem über einige in folgenden Blättern antreffende Anmerckungen, auch einige schmahgeschriebene Gutachten Fürstl. Landes Verfassung Für Ihro Mahlen Dem lieben Vaterland Zu Ehren, Beförderung der Fürstl. Gerechtigkeit, auch Erhaltung der allerseits Schuldigen respective Pflichten unterworffen Ihro Carl Gottfried Ihro Rauchbar Zu Langenfeld. fol. 1781.

Ratione ex A. B. infallibilibus Romani
Juris et Feudalis principiis desumptae
quibus demonstrat Electoratus Palatinus
post Fridericum V. comitem Pal. proxi-
pium cuique filio Carl Gustavo Ludovi-
co Philippo exclusos Dr. Wolffg. Wilh.
Palat. Rheni tanquam legitimo ac proxi-
mori agnato deberi, nec in extraneam de-
mum transferri posse anno 1623. 4.

Utrum Electores & principes Romani Imperii
post pacificationem Ut vocant religiosam
pro defensione et exercitanda confessionis
foederis inire et contra Impatrem si or-
dinem eo tempore statueb. sese
et suos subditos armis defendere et vim
illatam propulsare potuint? a. 1623. 4

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

uffenbach
speidel
Dietrich

wenn bößiger sier kommer, und
er scriptores Moguntinos mitgeb
ersuchung wegen dro auslegen

vor dem jugen.

pas par tu aust kauf. oder dito
zu Cath. Kirch, wenn beliebig d
s. Justirung zu sagen, ob solche fo
und für so fern sie fertig, gleic
zu übersichen. die unkosten ovig
zahlen.

Ille autem Andreas Ruckers — studio
& diligentia tantum Artis [illegible]

In jure Publico observandum est
omnia quae ex observantia ad
nos pervenerunt esse à tempore
Imperatorum Suevicorum, utpote qui
ultimi ante Interregnum Imperium
tenuerunt.

Locus ex scriptoribus Anglicanis de prae-
sagatione Electorum.

Vexillifer Imperii Conradus III apud Stehn
Chr.
Vexillifer & Legatus Vicariae Rom. Eccl.
Carolus & Robertus Reges. Hoc Imp.
in Germ.
Vide Vexillifer etiam Vicarius.
Videtur vero restricta Conradi Filio Frid.
sive de Rotinbar hoc munus ad Saxoniae
pervenisse, aut demum post Interregnum.

uffenbach

Ille autem Andreas Ruxter — studio
& diligentia singulari acta negotiorum
quorundam Imperii in Volumina congessit
quale est hoc quod inhabitus: Saratissimo
miliam & Caroli V. Archiducum Austriae
Electorez & coronationes in Romanorum
Reges. Prostat etiam alius liber eiusdem manu
scriptus exi sit: Coronatio Caroli V. in
Imperatorem 1530. Bononiae item Electio
& coronatio Ferdinandi in Romanorum
Regem Guelmis Sylvae variorum Diplomata
tam p. 543. seq.

Domus Austriaca prima Germaniae columna
hoc est, de non eligendo pro praesenti statu
extero Imperatore, & beneficiis Austriacorum
in Germaniam insignioribus Oratio Pauli
Jacobi Boehmer habita Altorfi. 1668. 4.

Declarationes privilegiorum Statûs Neoburgensis
hoc est Erklärung der Landsfreyheit etiam
in Electoratu Bavariae receptae, cum jure
communi collata autore Sebastiano Khrayl
ler Neoburgo anno 1643. 4.

Introductio in Jus Publ. à Weyhe c. i. de Foederibus.

Jus Publ. non esse dicendum ex Jure Romano
sed Jure Francico Goldast ap. Winckelm.
Von Ursprung d. Schweizer p. 138.

439

Pfälzischen, der Wasserfall Urbanen,
Franckfurtischen Unterthanen-Gerechtigkeit
im Jahr 1735. 8.
autor Flaad.

440

Johannis Christiani Schelgii Oratio de ortu & progressu Doctrinae Imperii Germanici publice dicta cum sibi vellet ex decreto Senatus auspicaretur 16. Aug. 1708. Lipsiae. 1709. 4.

Gerard Christ. Wucherer de Legibus fundamentalibus in genere, de earum latore in Imperio Rom. Germ. Giss. Hass. 1709. 4.

p. Michael Heyschele de commissionibus aulicis Altorfii habt. d. 6. Septembr. oratio inauguralis Generale fundantes Jen. 1693. 4.

p. 44. 45. hoc Jus in Bavariam non esse translatum. Michael Grasus de tutela natura nobilium Imp. in reddatorum 1701. 4.

Philipp Henric. Helmstetter Antistes Gules. tabulariat regalia tempore transmarinae Argent. 1714. 4.

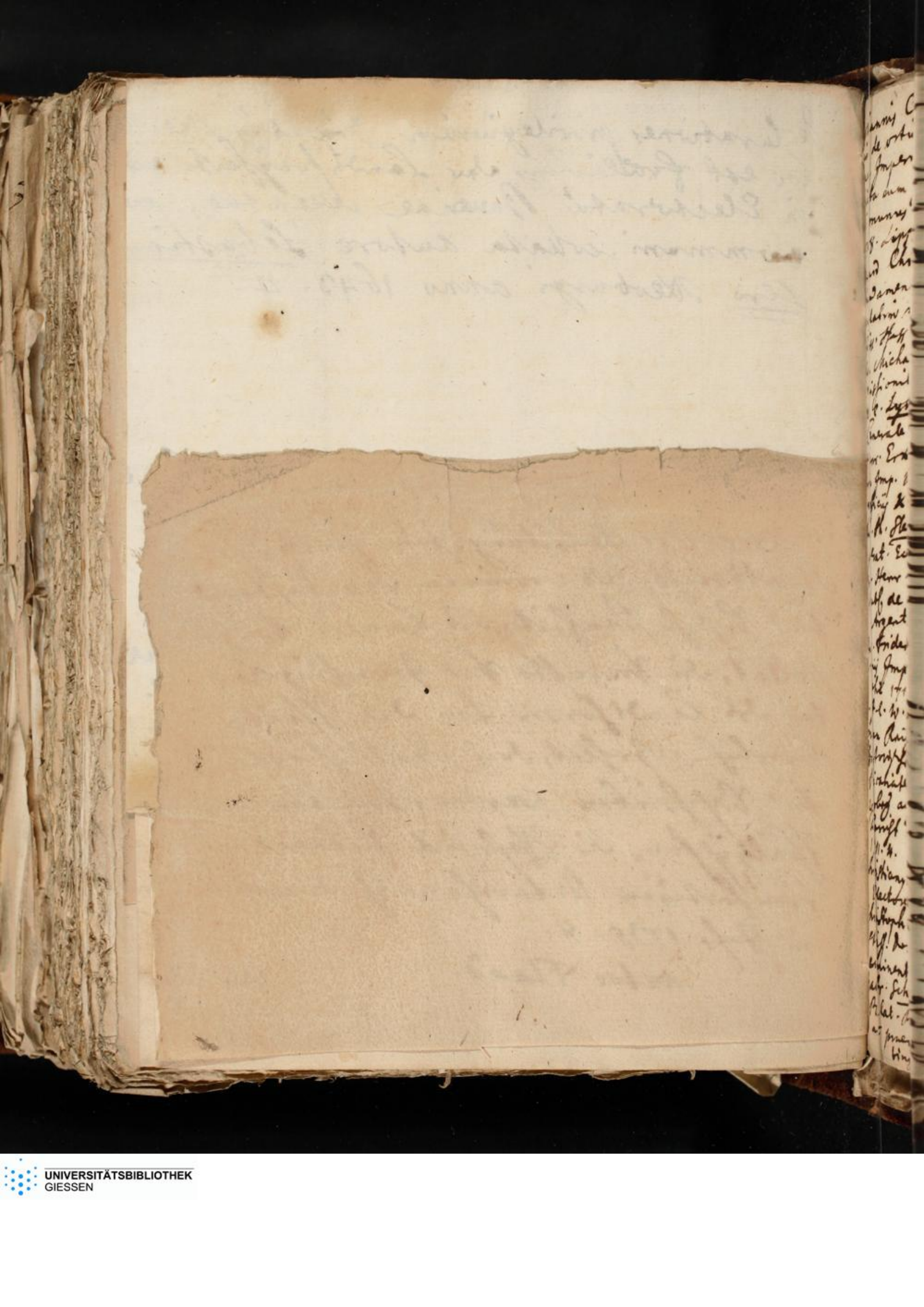
Guil. Henr. Wucherer de Jure principis & imprimis Statuum Protestantium circa causas matrimoniales Jen. 1714.

p. Henr. Gottl. Jus Legislatorium Territoriale civitatum Imp. Ar

Kurtzgefaßte Anleitung zu Pfälzischen Staatsrecht, als worinnen der Zustand und Beschaffenheit des Landes vorgestellet, die Privilegia und Gerechtigkeiten der Landsassen von der Pfalz deutlich ausgeführet, daß deutlich erkläret und beschrieben werden, von einem Pfälzischen, der Pfalz Verbundenen, Frankfurtischen Unterthan. Gedruckt im Jahr 1735. 8.

autor Flaad.

440

Johannis Christiani Schelgii Oratio de ortu & progressu Doctrinae Imperii Germanici publice dicta cum fidei collatum docendi munus auspicaretur 16. Aug. 1708. Lipsiae. 1709. 4.

Gerard Christ. Voucher de Legibus fundamentalibus in gentes, de simulatione in Imperio Rom. Germ. Giss. Hass. 1709. 4.

Jo. Michael Leyserbeck de commissionibus aulicis Altorfinis. R. C. Lyncker causas iudicium Cameralium fundantes Jen. 1693. 4.

Henr. Ernst Chestret de Summis in Imp. R. G. personis earumq. officiis & iuribus Kiliae. 1702.

Jo. Ch. Hewogt de Advocatia Imperat. Ecclesiastica 1690.

Jo. Henr. Helbig delibata fidei pubblicae de fatis fidei circa sacra Argent. 1710. 4.

Jo. Frider. Oerthling de Vicariis Imp. vacante solio Rothenb. 1711.

D. J. L. W. Deutsche fragen Von der neuen Reichs-Vicarii Recht 1711.

Historische Nachricht Von denen Vicariaten des Heil. R. Reichs wobey auch ein sonderbarer Bericht Von dem Interregni 1711. 4.

Christiani Friderici Thomsen de Electore ortum Argent. 1693.

Christoph Phil. Richter de Hugenottis Domo Utrajectin. iuribus ac praeeminentia Jen. 1666. 4.

Gabr. Schweder de Serenissimo Comite Palat. Rheni singularibus iuribus ac praerogativis praelectiones tubingenses 1705. 4. ubi defendit p. 44. 45. hoc ius in Bavaria non esse translatum.

Michael Grasius de tutela materna Nobilium Imp. in redatorum 1701. 4.

Philipp Henric. Helmstetter Antistes Curiae Eules. tubulerint regalia tempore transeuntis Argent. 1714. 4.

Guil. Henr. Buttner de Iure Principis & imprimis Statuum Protestantium circa causas matrimoniales Jen. 1714.

Jo. Henr. Selb Jus legislatorium Territoriale civitatum Imp. Argent. 1701.

Christian Hildebrand de executione iuris circa sacra civitatum Imp. liberarum protestantium Jen. 1713.

Jac. Brunemann de foederibus Statuum Imp. cum exteris Stat. Hagen. 1703.

Henric. Hildebrand de auxiliis ordinum Imp. communi. 1707. Mo.

Christian Hildebrand de Statibus Provincialibus Von Landständen. Jenae 1711.

Jo. Georg Eckhard de Iure Belli in Imp. R. G. 1720. Argent.

Jo. Henr. Berger Memoriale Statutum Imp. Rom. Germ. Stadt iuridici Wilkens. 1698.

Grundliche Vorstellung dasz das Kayserl. & Reichs Cammergericht in denen Evangel. der Augsp. Confess. Verwandten Sachen keine Jurisdiction habe.

441

Caspar Theodorus Hunnemann de pacitate Religionis in Augustis. Cam. Imp. iudicio obtinenda Duisburg. 1699.

Wolf. Balth. Verneri Progr. quo ordini Equestri immediato super. Carn. assenit. Utemb. 1727.

Henrici Ernesti Kestner de testamentis personarum illustrium Kiliae. 1706.

Christian Valentin Happel de recursu ad Caesaream Majestatem vel ad Comitia Universalia Erfurti 1702.

Godofredus Strauß de finibus utriusque competentiae 1688.

Achatii Christiani Bergen Diss. de patriciis veteris Romae delectis, gentilitiorum regimonti 1684.

Johannes Adamus Gregorovius de Jure Liberatorum Regiomonti 1717.

Ernest Senfft de iure & potestate praetendendi Status Imperii Erfurti 1710.

Jac. Brunnemann de Jure Caeremoniali circa Legatos Hal. Magd. Pom.

Ludovici Thom Evermod de regali postarum Jure Strasb. Justi 1638. 4.

ex Catal. Bibl. Hoffmann.
Paulus Antonius de vita & Doctri
na Raymundi Halberstad.
Joh. Conrad Arnoldi de Concilio Sidó
nensi.
Joh. Guil. Baier de Jure sedendi in cau
sa regaliae inter Gall. Regem &
Pontif. Rom. disceptatae
de vita ejusd. Jo. Fr. Budd.
Jac. Henr. Balthasaris de Zelo Rome
norum & reformatore.
Joh. Balth. Bebel de Inquisitione
Hispanica.
Tidemann Bechmann de Martino
Cheronensi Episcopo
Christoph Bernau Ennmored.
von dem ritter Joh. Cydan.
Jo. Carol. Behem de Bullarum
Indulgent. Pontific. Antipa
pale fucata.
Adr. Beier de Begrimabus.
Jo. B. Beyschlag Ehemonia Bern
sis renovata.
Theonymy Wigand Biel de Ro
mani P. Rom. exercitio ejusq. tu
mulo reformatis et tandem
in Siberim abiecti.
Gustav Christoph Boehmer de Bo
nifacii Germaniae Apostoli Ju
Christoph Fried Boerner de Colloq.
Mart. Luth. cum Caietano.
Petr. Adolph Boysen Hist. Mich.
Senecti.
Jo. Friedr. Budden de vita &
doctrina Rabani Mauri.
de Pontif. Rom. qui Reform. Ec
les. frustra tentarunt.
de Gravaminibus Imper. & Impe
ratorum & sedem Rom. Pontif.
Cales. ordinem.
de Concilio Lateran. sei. Christ. ex
sij.

Theologo Histor.
Frider. Vlr. Calixty Boyneburg
festivitatis pascha celebrandi
diem institutionem non di
vinam sed humanam Jurisq. Constit
tutionis & mere Cales. esse ex ty
pis & deducitur.
- quo de Pasche aliorumq. festo
rum institutione & fere illa
inaugurandi & abrogandi
aliis festorum historiam attinen
tibus agit.
Abraham Calov Disceptatio nonnulla
Linnaei relationis de litera à Joh.
Frid. El. Lax. ad Duces Bavariae
de morte ad Testamento, et vl
timae voluntatis ejus declaratio
ne de exterminando Lutheranis
& ad Rom. relig. et Eccles. re
ducenda Lax. conflictu.
Joh. Ad. Calo de Cryptolalo. Vite
berg.
Martin. Chladen Refutatio Diat.
Jubilaei, scriptae à J. P. Ludewig
de visionibus Hildegardis
de revelationibus Brigittae.
Vita Bened. Oxaborini & Ro
Carpzovii
Vita Georgii Walemi
Christian Colbey de Bernhardo
Clarevall. in nov. Sanctor
relato.
Joh. Christoph Coler Histor.
Johannis Hussi.
Ern. Salom. Cyprians Leutzer
bericht vom Diversionswerk
Joh. Deutschmann de vita J.
Christian Gottlelf Blumberg
Joh. Diemanns de vocis Jha
pae aetatibus.
Christ. Dithmar Testimonium
Ss. Josephi de Christo.

Jo. Gabriel Drechsler Oratio in
Secularem festivitatem Re nem
riam formulae Concordiae
Tobias Eckard Vita Frider. Em
Vebneri.
Discours von decanis v. Dea
nissen.
Herm. Christoph Engelman
Historia Nicolai Crellii capitis
plexi, variis aberationibus libe
rata.
Jo. Christoph Ernesti de Eusebii
Pamphili.
Johannes Fabricius orationes duae
de templis vet. Christian. & memora
bilibus anni 1704.
— de Altaribus.
Joh. Faes De Jubilaeis Romm. Pon
tificum.
— Anatome Bullae Jubil. ann.
1700. Cap. Inviolent. XII.
— Concertationes in Bullam Ju
bilaei — an. 1700. Clem. XI.
Joh. Fecht de Lemli XVI. Histo
rice fructu & utilitate.
Joh. Henr. Feltkirns de Canonicis
& fratribus eorum.
Joh. Henr. Feustking Urbanus
Barthol. von Feldbergen.
Joh. Ernest Flörcke de origine
baronum mensae Episcopalis.
Daniel Franens de Papistarum
indicibus librorum prohibitorum
et expurgandorum.
Johannes Fritsching Festus in Clem
XI. reditum S. Sedis. duae de
finibus potestatis papalis ultra
id quod decet potestatis & de pri
matu ut dicit sedi Romanae per
tentatibus immerito imputato.
Jo. Henr. Goetzius de Emendi
Johannis Bannier.
— de Joh. Staupitii
— de Lutheranismo Belgii
Gothar. Grapius de Rota Ro
mana quotannis a P. Rom.
Venerite conservata.
Godofredus Hechtius de Ec
clesia Ep. Magdeburg.
— de statu relig. in Livonia
Jub Georgio Bard. & Hen
rico Pio
Georg Frider Hengelius de Joh.
Tauler.
— de Ulphila.
Joachimus Hildebrand de Ec
clesia vet. Eccles.
— de diebus festis.
— de Episcopis.
— de funeribus Episcopalibus.
— de veterum conversionibus.
— de Lacrymis Christi.
— de haeresibus a nato C. ad de
cursum haeresium Arii
tentantibus falso imputatarum
Jo. Gacher. Hilliger de vita
Gij & Scriptis Val. Vergelii
David Hoffmann de Othfrido Ve
senburgensi.
Henr. Hoffmann Quod fa
tor noster anticipati ultimi
paschatis a Judaeis perperam
arguatur.
Joh. Guil. Janus de Antiquita
Canonum Apostolicorum.
— de origine Patriarchatus &c.
Observationes selectae ad Histo
Censurae Eccles.

Jani Historia Confess. Aug. ex autore
de dominatu Pontificii in regno
de principes post Reform. dimi-
nuto.
de artic. Smalcaldicis Aug.
Confess. fundamentis.
de Liturgiis Orientalibus ni do-
ctrina de S. Eucharistia anti-
quae veritati Evangelicae ver-
ba novos Scriptorum & Ec. Re-
form. errores suffragantibus.
Georg. Koch de Synodis Ec.
nonnullis.
Gottl. Kalinsky de Laurentio
Valla in textu.
Erhard Kapping de annuis
indulgentiarum quaestoribus Le-
ucli XX & XXI.
Frider. Herwig de vita, obitu,
Scriptis Thomae Aquinatis.
Klippel de veteri Ecclesiae digni-
tate.
Cornel. Dieteric. Koch de singulari
Primatu Petri.
Joh. David Koeleny de Donatione
Mathildina Pontificii Rom. facta.
de Johanne Rokytana.
de Johanne Arabico neopro-
pheta in Hungaria delirante
& turbulento.
de Johanne Hus Johann. Wiclef
Thomacho et Hieronymo de
Ste veritatis Evangelicae
David Henrici Koepkenius Pragae
gia Reformat. Mecklenburgium
Christian Korthold de Alex. VIII.
Papa Pseudonymo.
Tobias Krapkius de ovo paschali.

Joh. Henrici de Catechesi pri-
mitivae Ecclesiae.
de memorabilibus primitivae
Eccles. in exercendis & docu-
mentum ostendendis.
de Cruce primitivae Ecclesiae
Christoph Frid. Laemmel
vita Joh. Bugenhagii.
Joachim Lange Oratio Disser-
tationum de Haeresi olim
Lauli post C. N. 1. & 11.
Johannes Lehmann de inter-
ci praesepia Joh. VIII. Pontif.
Polycarpus Leyserus de primis
Theologiae Doctoribus ex Saxo-
num gente Hugone Com.
Blankenburgensi, Hermanno de Schildis, Thoma Duce
Brunsvicensi.
Caspar a Lilien Orat. de Ver-
bi Divini Ministerio Electoribus Brande-
burg. Confess. fidei.
Joh. Christian Lange de Spiritu
Papistico.
Valent. Ernst Loescher de Tho-
mae Aquinatis doctrina & fatis.
de periodis & conversionibus Ec-
clesiae Eccles.
Joh Tobias Mayor de Sedibus Epi-
scopalibus primariis in veteri Eccle-
sia praecipue vero de Romana.
Joh. Burcard Mauss de praecipua
divinitus per Maximil. I. &
Carolum V. Imp. Sacrorum
instauratione.
Joh. Frid. Mayerus de Dominica
Salvatoris
de sacerdotum Salutandi Dom.
Domini voluntate.

– Sturger de Johanne Tetzelio.
– Henrici Luthery Philippus Lend grevii Hassiae Bigamiam con asserit.
– de S. Leopoldo.
– Apologia Pontif. Rom. doctrinam pontif. qua Archiep. & Episcopi Poloniae adversus Heram Clementi XI.
– de Christophoro Landio.
– de Johanne Cellio.
– Historia Vitae & operum Hieronymi a Praga.
– de Pontificibus Romanis oratio.
– de Eucharistia Infantibus ante datam.

Gebhard. Theod. Meier Historia relatio de Collectoribus canonum praemissa Cod. Can. Eccl. Univ. a Justello edito & Helmst. recuso.
– de Politia Eccles. primitivae ad politiam Civilem formata.
– de ascetis.
– de secundis veteris Eccles. Theologia.
– de Concilijs.

Fridericus Rhenfelt Studium partium Godofr. Arnoldi in Hist. Nova tianae demonstratum.
Joh. Gabr. Whitterus de capite Stephanus Andreas Whitterus de dignitione Laici & Clerici.
de anis & altaribus.
Godofredus Victor Rehtmeyer de Georgii Archiatris.
Jo. Godofr. Scheffery de Luthero Colloquijs mensalibus.
Daniel Guilielmus Cholter de septem primis Diaconis Ecclesiasticis.
– de Monachorum origine ministerio & decretorum

Henricus Chuffery de Baptismo mortuis & Sabbatho Sanctorum.
Patrocinium omnium Clericorum ex oriente & occidente adversus de non ordinandis Diaconis & Neophytis.
cuius Augustorum sive Caesarum Regum & Principum contra Pontif. Rom. defensa.
Philippus Chuffery. Vindiciae Veritatis sive defensio Summae de Norberti Archiep. Magdeburg. quae e[x] eversionibus B. Virginis Magdeb. templo Magdeburgensium novellis FF. Praemonstrat. nuper. nunquam translatis.
Christian Klein de equite S. Joannis.
de Concilijs Oecumenicis.
Sebastian Kriemanny de Vitis Scriptorum Hist. Ecclesiast.
de Libellaticis.
Joh. Barth. Kriemeiery de Ecclesiarum ordinibus.
Joh. Philipp Krelen de Diaconissis primitivae Ecclesiae.
Joh. Oldermanny de festo Encaeniarum Judaico, origine festivitate Christi.
Joh. Olearij de Episcopis primitivae & modernae Eccles. discrimine.
Joh. Adam Osiander de Jure Regaliarum.
Balthasaris Historia Ecclesiae Collegiatae S. Nicolai Gryphiswaldensis.
Gryphius Parvinius de ritu sepeliendi mortuos apud veteres Christianos.

Johannes Reschius Dodecas Historica
ecclesiae duodecadis natalitiae.
Philipp Ludov. Pastor de Praejudiciis Italis ad Concil. Trident. ny
Carol. Fridr. Pfaffii de constitut. Apostolicis.
Joh. Frid. Georgii Gravamina Germaniae Imperii Principum ac Procerum totius Sacri Rom. Imperii adversus eiusdem Rom. Pontificem Ecclesiae Indictum Francof. 1748.
Joh. Andr. Quenstedt de Statu Ecclesiae Evangelicae a Lutheri morte ad xxx. quod excurrit annos.
Joh. Nicol. Christorff de Agapis veterum Ecclesiae.
de migrationibus clericorum.
Adamus Rechenberg Progr. de tribus Jubil. Evangel. a Joh. Georg. I. Elect. Sax. Sec. xvii. celebratis.
Barthol. Christ. Richardus de Petri Romam adventu.
Pseudonorbertus detectus.
Emanuel Richardus de ritibus quibusdam veteribus ex Hist. Eccles.
Andreas Rittel de vestibus sacris certis Liturgis notatis.
de vestibus clericorum cruci figendis notatis.
Henricus Rixner de Laica & peregrina Missae Primitivae Ecclesiae-ite de communione praesanctificatorum.
Casp. Sagittarius Historia Vitae J. Spalatini.
Historia Norberti Archiep. Magd. Praemonstr. ordinis reformatoris.
Gerhard von Flandern Dr. de Jubilaeo Romano.

Samuel Schelwig de Concilio Gangrensi.
— de antiquitate consecrationis nuptialis.
— Commentatio in Hieldelini Epistolam ad Licinianum, I. Papam.
Christian Schlegel Initia Reformationis Coburgi. in vita Joh. Langii.
Joh. Schmidius de Jubilaeis ex mente Evangelicis. Lutheranis.
— de combustione librorum haereticorum.
— memoria Augustanae Confessionis.
Joh. Andr. Schmidius Decas Dissertationum Historico-Exegeticarum.
— Prolusiones Marianae x.
— Historia scriptorum primorum VIII. fabulis variorum maculata.
— Commentatio ad Can. xv. Concil. Nicaeni de translationibus Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum.
— de templo Augustiniano Helmstad.
— Notitia Ord. Cisterc. ex S. Bernhardi familia maxime illustri.
— de Paschate Constantini &c.
— de Pentecoste veteri Solennitate germina paschali.
— Decretum Ordinationum Ecclesiasticarum Brunsvic. Guelphebytanarum a Reformat. ad praesens tempus. 444
de Decretis Halberstadiensibus Clementis II. Pont. R. [redacted] Gemina Praepos. Thaiore Conrado de Halberstat. Od. Dominic.
de translatione Episcopi ab Ecclesia majori ad Minores. Occas. Can. I. Concil. Sard.

Jo. Andr. Schmid.
— de hospitali & sacello S. Stinae prope et extra muros Helmstad.
— Historia Concil. Nicaenum. & in primis Concil. 1340. habiti.
— Centas Dissertationum.
— de praecipuis festi pentecostes solennitatibus.
— de oblatis Eucharistiis quae Hostiae vocari solent.
— de Adami Albertt. in diocesi nigra ex Galicia electi episcopi vita & ingenio.
— de Lectionario Orientali & occidentali Eccles. in genere, & singillatim de Joh. Chrysostomi Lectionario Mstto quod in Bibl. Helmst. asservatur.
— de Catechesi Catholicorum.
— de sacris calicis Eucharisticis in Eccles. Rom. à Concil. Constt. ad usq. tempora.
— de absolutione mortuorum & excommunicatorum s. Sympaniorum in Eccles. Graeca.
— de agendis s. ordinationibus Ecclesiasticis von dinstenden verrichtungen.
— de modo probandi innocentiam per Eucharistiam olim vulgatae sed pessimum: Ist eine alte abergläubische Probe der Unschuld.
— de insignibus veterum Episcoporum.
— de cathedris Doctorum Papyr.
Christian Schwartzen de cathedris Pontificiorum benedictis.
Thom. Gregorii post.
Jonas Conrad Schramm de Libronum prohibitorum indebita horum utilitate & abusu.
Georg. Frider. Schroeer de Jure Episc. in Galliis à Papa ad Concilium provocandi.
Andreas Schuletus de susceptoribus.
Conrad Sam. Schurtzfleisch de Maximiliano Martyre.
Urbanus Godofr. Liberius Disputatio de Thalmudorum Eccles. Gr.
— de templorum ornamentis & dedicandorum ritibus.
— de sanctis Columnarum.
— de altaribus Clericorum.
— de aquae benedictae potu brutorum denegando.
— de cane ex templis ejiciendo.
— de charactere indelebili Episcopis.
— Historia Godofredi Calvi.
— de Gaza Palaestinae episcopis.
— vita Spyri Nicolai.
— Vita Nicolai Pelesphori Pontif. Rom.
Joh. Henr. von Leelen de Lanceae & olearum quibus corpus Chti fuit perunctum in Deucalionis Diluvio servatis vel alibi latis.
— Ethnici haeresium vindex, haeresibus in corpus suum ejectis & damnatis.
Guilielm Leyrid de Joh. Hesso.
— Stegelis de veteri & Papistica Eucharistiae religionum.
Aegidius Strauch de principiis potestatis Pontificiae ritibus.
Samuel Strimesius Disputationes adversus canones Apostol. primos.
Tridentini Strunzii gloria Pontificia.
Joh. Freydanck calamitates.

Justus Christian Thorschmid. de Hesychio Chibazio, illustri Christiano, multis dubio, Hesychio Alexandrino Hesychio.
Joh. Philipp Cremer de clericis ad limina principis, & principe ad limina clericis.
Casp. Wolff Troppanger de Epulis veterum Gentilium & Christianorum capitalibus.
Leonhardy Valentin de praestantia clericorum dignitate & potestate ordinandi.
Andreas Uhlig de methodo Melchiadeana pernoctandi ad Ecclesiam vniuersalem.
Christoph Vogelsinger de Jubilaeo veterum.
Joh. Gottlob Pulpitius de vitiosa Christi orthodoxorum à Papistis introductione.
Georg Walchius de iejunio Quadragesimali.
de Concilio Lateranensi.
Joh. Van der Wayen | Traeker. | oratio funebris in obitum Reis. Gerstleri.
Immanuel Weber de Canonica praelatorum Eccles. Electione.
de Encaeniis templorum Christianorum.
Godofr. Wegner de Jubil. Rom. 1700.
de confirmat. Catechumenorum.
de postilla Eccles.
de alba veste baptizatorum.
de presbyteris Laicis.
de excommunicatione civitatis Francof. ad Oderam papali & tyrannica Leo. XIV. in Joh. XXII. & Clemente VI. instituta.
de salvo conductu Lutheri Wormatiam euntis à Carolo impetrato & denato.
de Theologia in studium Historiae Eccles.
Joh. Christoph Goedicke de Valentiniano Arrianismi merito in Eccles. & literas politiores.
de libris à Pontificiis alicujus haeretici in praeiudicium doctrinae puriorum non depravatione Scripturae corruptis. cum disp. praetensis, Lutherum in praeiudicium doctrinae puriorum non depravasse Scripturas Eccles. & profanas.
Gottlieb Wernsdorff de Henotica Zenonis.
— Historia Confess. Tetrapolitanae.
— de Gabr. Biel celeberrimo Scholastico & Papista.
Joh. Christoph Eichmann de Extinctione ordinis Templariorum.
Guil. Wilkins de fidei confessionibus Anabaptistarum.
Sam. Frid. Willenberg de Patriarchatu Ecclesiae Constantinopolitanae.
Joh. Casp. Cremer de Bacchanalibus Christianorum.
— de Dominica Laetare.
— de diebus natalitiis. 445
— de ligno Johannes.
Matthias Zimmermann de Presbyterio vet. Eccles.
Historia Eutychiana.
Petry Lora de hymnorum Lat. Eccles. collectoribus.

Lothanius Hunbach de Hoesfeld
gruntz und umbstandt der
sach vor dem ursprung bis
anhaist und ursach aber dis
zuschaben über die negst
Zeit ab osterfest.

de eorum praerogativae Iurid
ctionis altioris.
Andreas Hirer thesis in Gotin.
Alberti Stadensis ab. a. 1189 ad
1329.
Fridericus Abraham de Stoppa
ea de Iure vectigalium in S.
R. Imp. Hornius de civitatibus Ele
ctoralibus.
de Comitia Palatii Saxoniae Hen
nio Illustri Christinae Charak.
de Iure territoriali Electoris Sa
xoniae in Episcopatus Misnen
sem, Naltisburgensem et
Numburgensem.
de Iure suffragandi in rebus
Imperii Elect. Sax. propter par
tes Thuringiae competente.
Iurgen. quod Christinae Charitio-
ris Iris civitatis Germanicae &
coronationem regni ab antiqui
simo tempore adepti sint &
inde Electori Sax. propter Char
tisaatum Misniae suffragium
& votum speciale in Comitiis Imp.
Lodieque competat?
Iurgen. Num Vicarii Imp. throno
Imp. vacante privilegia Aca-
demica indulgere queant?
Andreas Thelebis de Ateniensi Ci
caque Hungarorum prope Char-
tisburgum victore.
Georg Christian Theil de Rathen
de Augusti Reipubl. Merimb.
Ch. Wilhelm Franke de Baioaria
Francis subiecta.
de veteri Ducatu atq Electora
tu Norico.
de Guelforum origine & pro-
gressu.
Fr. de origine Electorum
Historia aerea Christianae
Historia Ogeli Ebongstani
Guilielmus Guth de modis
quibus Imperatores quondam
creati sunt a quibusdam
veteres.
I. H. Kemmerich de corona Fride
rici Reg. & Electori à Des data
de potestate relaxandi iura
regalium in S. R. I.
de Augustissimi Imperatoris
Iure circa constitutionem
Pontificis Romani.
Frid. Ern. Kettner de Electora
tu octavo.
H. C. Kestner de summis in Im
perio R. I. personis earumq
officiis & Iuribus.
de testamentis personarum il
lustrium.
Francisc. Joseph. de Ulmenstein
de successione foeminarum in
feudo franco.
Jo. Dan. Koehler de Historia
Pragmatica.
Nemigna Jacobi Grandi de
Carraria
de ortu & progressu subsidii
charitativi Imperat. Augu
stissimus ab ordine equestri
S. R. I. liberis ac immediatis
in necessitatibus publicis prae
stiti.
Jo. Henr. Krause de potestate eli
gendi Imperatorem ad solos E
lectores restricta.
Dubia vexata circa Caroli Ch.
Historiam.
Frider. Gregorius Lautensack de
Hagenbachiis Iuris & praero
gativis Electoris Palatini

Henning Conrad de Judicijs Reipubl. Norimbergens.
Gerhard Eberhard Conrad de Comitibus Principibus.
de differentia Comitum Imperii immediatorum & mediatorum.
de fundamento voti Comitialis.
Mich. Christ. Lohrey de legato Imp. exigendi aurum coronarium a Judaeis, etiam in aliorum Statuum Imp. terris degentibus.
J. Burcard Mayer de civitatibus Imp. ab Imp. R. G. auctoritate.
de Augustal domus Austriacae fatis.
de more Imperatore post mortem Josephi eligendo.
Henning Christophorus de Conring Historiae Germanicae Periodis.
Jo. Henning Meier de Comitijs Imp. universalibus, eorumq causa efficiente, subiecto & materia.
Joachim Meier de Patriciis Germanicis.
Herm. Adolph Meinders de Judicijs centenariis & centumviralibus vet. Germ. Francorum & Sax.
de Jurisdictione ecclesiastica & curijs dominicalibus vet. Francor. & Saxonum.
Vindiciae libertatis antiquae Saxoniae Westphaliae et Angariae plicatae Diplomatibus Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, Arnulphi, Conradi Regum Germaniae, contra Rhetium & Lucium.
Georg Jacob Mellmann de Lucia gentili.
de foedere Lucio Helvetico.
J. Georg Schlosser.

Jacob Paul Gundling
1. Historische Nachricht von dem Herzogthum Bremen
2. Hist. Nachricht von der Stadt Parma & Placentz
selben Independentz von dem Teutschen Reich.
Friedr. Aug. Hackmann de Germaniae Imperii Archithesaurario.
de tabigni Carolinae Electionis Authenticitate.
Simon Lorenz Haber Diplomatarium Monasterii Bergensis
cum praefat. de tabularijs artis Diplomaticae.
Observationes quaedam Juris publici ad medii aevi mores.
Christian Valentin Happell de Recursu ad Caesarem Statibus Imperii vel Comitia universalia.
Ulrich Reinhard Huber de civitatibus Hanseaticis earumq in genere, tum de monetis ac praesertim Lubecensi in specie.
Philipp Heinr. Helmstetter, an Statibus Imperii Electoralibus habeantur regalia? pro Francorum.
Jo. Ernest Henning de translatione Imperii ad Francos.
Henr. Hildebrand de auspiciis Imperii Romani
de vasallagio subjectionem non inducente
de recursu mandato ad curias feudales in causis non feudalibus
Andr. Adam Hochstetter de Comitiis ultimis electionis Caroli VII.
Christian Gottfr. Hoffmann de civium inquilinis in feudum S. R. I. nudam quaestione.
Georg. Ludov. Hoffmann de foro competente Nobilium Imperii immed.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Michael Grastus de Jure ac dominio territoriali extra tempus administrationis per alterius vicini dominium quae vendicat, constituti.
de tutela materna nobilium Imperii immediatorum.
Joh. Ad. Gregorovius de Jure Cleriorum.
Franciscus Aug. Sebastian Gaier de successione Principum et Praelatorum personarum Lege vel pacto obveniente.
Jo. H. Gröbner de Jure Palatinatus Saxonici Electoris principis Palatinatus Thuringiae.
de titulo Gn. P. dep. in titulis Haeredis illustris.
de sigillo Majestatis Saxoniae.
de stemmate Juris Saxonici.
de Jure Directorii inter Principes Protestantes Electori Saxonico competente.
de titulo Praefecti Praetorio à Lan. Jehud. Witeb. 1502. Freder. sapienti tributo.
Rogas. quod comitatus Imp. ad Ludd. sexti non pertineant.
de Jure legitimandi Principibus Imp. asserto et vindicato.
de Jure legitimandi Comitum Palatinorum in terris Principum Imperii.
de Jure Primarii Vicariorum Imperii.
de Jure suffragandi Principum Imp. vel alterius nomine presentes.
Nicol. Grubbius de praesumta mutatione Statuum Germaniae post fata Carolingorum.
Otto Schenkenius de Jure Electorum origine.
Jo. Burcard Struve de Electoratu Saxoniae, Friderico Bellicoso suae meritoque evecto.
Historia et vicissitudines Ducatus Brandelheimii.
Henricus Otto Henricus de Holdenius Sapiente Vicario Imperii.
Petri Schulleri concordia discordantis Germaniae.
de principum Germaniae legationibus.
Joh. Ferdinand Hagen de Civitate et Jurisdictione Jongeratorii.
Ephraim Ignatius Kast Dissertatio Politica Johannitarii Brandenburgici nonnullorum Chronicorum Ducatus Silesiae.
Neu de Henrico II. Gundelfingensi et Henrico III.
Gerard Noodt de origine dubitationis Germ. et praerogativis eius Juribus.
Johann Friderici Oertelius de Vicariis Imp. vacante Solio.
Magnus Petrus Olderop de orbe Arvernione quae nationi ad Pontif. Rom. pervenerit.
Gabriel Bucelli à Gebay de virginibus Electorum, nec non etiam Christi nativitate Thronum illustrantibus.
Isaacus Pagenus de Haag de Statuum Hollandiae libertatum civitatumque imperialium circuli Franconici.
Daniel Gottlieb Pertsch de meritis domus Brandeburgicae in Imperium.

Hermannus Bötl de diuisa Imperatorum titulis eorumq; origine.
Joh. Christoph Baltorius de varia principum in clerum munificentia.
Joh. Henricus Priester, de censeris & censeariis veterum Germanorum.
Achatius Christianus Kayser de patricij vulgo davon adelichen geschlechten
Carl Otto Reichenberg de successionibus in feudis. quid hic domus vitatis.
Vicariatus Saxonici illustres casus ex archimarschallatu.
Jac. Frider. Reimann de Chronico Stalberti. Abbatis Johannis Winnigerstadt vitebergensis.
Casp. à Rheden de caroli M. Imp. electione, coronatione, & aliis quae huc spectant.
Bartholom. Christian. Richard de Francorum Salicorum & Salicorum origine et differentia.
de dubia et incerta Taciti fide in Germ. deorum historia.
Christophorus Ritter de Regno Romanorum.
Eberhard Rudolph Roth de antiquissimo et adhuc durante Romanorum signo aquila.
de antiquissimo illo more quo veteres reorum innocentiam culpamve per aquam ferventem & frigidam probare solebant.

Joh. de Electorum Iuribus praerogativis
de Methodo Juris Publici tractandum.
de fatis Feudorum circa tempora in Imperio Rom. Germ.
de Jure legislatorio Territoriorum & civitatum Imperii.
de Feudis Imperii.
de Comitijs S. R. I. variis tibus.
de suffragiis Statuum in Comitijs variis tribus.
de Electore Coloniensi.
Joh. Friderich de Jeremias domus Brandeburgicae ergo Fine cum clarissimo in Europa Regibus.
Joh. Joach. Frantzius Argentoratensis Carol. acced. Gymnasii Rector.
Andr. Fridelius Origines & rudimenta Cisae.
Athanas. Fritschius de Augustis Romanorum Imperatorum, eorumq; Juribus, Privilegiis & praerogativis;
Philipp Reinhard Geyling ab Mellern de comitibus Deputatis rum Nobilitatis Duplo Vorsitzen Quadruplo Imperii.
Joh. Ernest. Gerhard Jen. de Gotha in Genua & in Spanien de Schwartzburgica, Historia S. R. I. etiam trid. Glaseri de titulo Dominus ab Barenis.
de dignitate personali, deinde reali Germanorum comitum tabili.
J. W. Goebel de Statu Nobilium Germanicae.

Dittmar
de anno decretorio Executivi v.
Ernesty selizowiy in Germania.
de Legatis primis & secundari
ordinis.
de Judicio duellico praecipue in
controversiis illustribus.
Entwurff der brandenburgi
schen Historie.
Kurtzer Entwurff der vor
nehmsten Praetensiones Sou
verainetaten & Stände in Eu
ropa.
de abdicatione regnorum alia
rumq dignitatum illustrium
tam Secularium quam Eccle
siasticarum.
de Vicariis S. R. I. in Italia.
Marchia Brandeburgicae in
tria Vicariatus erunby Indicata.
de coadiutoribus ordinum equestrium
Ecclesiasticorum.
H. Christoph Dorn de eo quod
justum est circa dignitates illu
stres.
Fried. Dulcker de matrimoniis
personarum illustrium in Imperio
Germ.
H. Herm. Lyseling de vocabulo
Germaniae.
De Chaucis.
de Statuis Rolandicis.
de Caesare.
de Violibetho.
Eisenhardt de Jure Diploma
tum.
Georg Engelbrecht de Sin
gularibus feudorum Mecklenburga
rum.
Henr Rettberg Selecta ex Hi
storia Henrici Sancti.
de Electoribus Ecclesiasticis.

de more quo res olim apud
plerosq Europaeos gestae, pe
ruersae sedes, adeptae pro
vinciae regnaq probabantur.
de edicta Imperiorum abdi
catione.
Georgius Rothius de rebus Sta
densibus.
Diplomata Ottonis IV. 1209. Sta
densibus impetrata.
Diploma coenobii S. Georgii
1132. Stadae fundati.
de festivis ad sepulcra mor
tuorum non ponendis.
Ruhlmanns unterschiedene Pflich
ten, welche O. L. M. nicht
nur auf Parma und Pla
centz, sondern auch sonst gar auf
ganz Italien, Rom, H. Stuhl
Timotheum Petri Faber. H.
Jo. Georg Rumpel de Sacratissi
mi Imperatoris alq Imperii
in diversa Camera Wetzlariensi
si.
Caspar Sagittarius Grund-Ver
fassung, oder Landgr. Brennigk zu
Thüringen, Pfaltzgr. zu Sach
sen. Lüneb. Sachs.
Historia Joannis Friderici.
— Principum Anhaltinorum
— Marchiae Jo. Wedelensis.
Antiquitates Archiepiscopatus Mag
deburgensis.
Chronologia Historico-Lunaeb.
de origine & incrementis Brun
sicensium.
Historia Gostariae usq ad Fri
dericum II.
de Norimberga.
Historia Ranisburgi. 448
Origines & incrementa Juliae
Lunaeburgensis.

Historia March. & Elect. Brandeburg.
Historia Bavariæ.
— Halberstatensis.
Antiquitates Lucas Bodecii.
Casp. Lagebannius de Comitatu Rochlicensi.
Johannes Schattenius de avarnodis et pace Ryswicensi in Imper. Germ. redundantibus.
Joh. Theodorus Scheffer de regalibus tam in genere quam in specie S. R. I.
de forma Imperii Rom. Germ.
Joh. Christian Schelee de ortu & progressu doctrinae Imperii Germanici.
Joh. Georg. Schertzius de abolitis Nassoviae depositione.
de turbis in Imp. Germ. ex electione Ludovici Bav. & Friderici Austriaci ortis.
de Friderici I. Imp. inedicto in causa Henrici Leonis pronunciato.
de summis ac subalternis Imp. R. G. iudiciis & eorum concurrentia.
de Jure Belli in S. R. I.
Johannes Schilterus de Gradu nimio civis salva.
de Vicariis Imperii Germanici.
Johann Hermann Schmincke de Wenceslao Regi Romanorum.
de culto religioso arborum Junonis in Hassia.
de variis sepulcralibus armis lapideis veterum Cattorum.
Jacobaeae de bona Causa Consultatio super controverso Archiepiscopatu & Electoratu Coloniensi.
Breucans Jahrbücher (Chronikon) von dem Ursprung der teutschen Reichs-Stadt Rom. Reichs auf Florentz.
Fenda Tudor. de Oberlegitimo Electionis Carolini.
gio Romanorum.
Balthasar Conrad Zum Brunck de novo Electoratu.
G. H. Bruckner de Romanorum Imperatoris Majestate, praecipue reali & personali.
de Jure principis & imperii circa causas matrimoniales.
Georg Hans Bruckner de Romano Regni Germanici.
de particulari Territorii tutelae mandato.
Jac. Brunnemann de foederibus Statuum Imp. cum exteris.
Georg Adolph Carpz de his qui ab inimicis Caesaris Juris notis publicis sunt.
Joh. Balthas. Christ de iis qui non moderatae habitationis natalibus.
Ern. Sal. Cyprian de Maximilian. I. Pontificatum Max. affectante.
Just. Christoph. Dithmar de Electorum S. R. Imp. origine.
de Vicariorum S. R. I. origine.
de veterum Scriptorum Germanicorum defectu.
de foederibus tam diversae quam unius religionis populis.
de Jure Albingensi placitique in Germania.

Godofr. Arnold de Hermundu
ris.
Joh. de Georgii Duce Saxoniae.
Joh. Christoph. Arnpeus de ori
gine & incrementis rectissima
gentis Suevicae vlq. ad praesen
tem statum.
Joh. Frid. Arnsberger de Hennes
berga.
Ignatius Joseph Bartmann
de Stadt Ecclesiastici pulpi
Dominabili - Coloniensis.
Joh. Balthas. Bebelius de Tribo
cis s. Alsatis.
Lyp. Thdat Beck de vasallis
& feudi & officii nobilis.
de triplici Advocatia Impera
toris Ecclesiastica.
de fere Principis circa comme
dia ministrum & Vasallo
rum.
Philipp. Friderici. de Berckheim
de Comitiis Nobilium, vulgo
dem gemeinen Ritterstagen.
Jo. Guil. Berger de originibus
Marchiae Brandeburgicae
Frid. Gualt. Bierling de familia
Comitum Holsatiae - Schauen
burgicorum extincta Saec. XVII.
Jo. Henr. Boecler de Comitiis
Imp. universalibus
de bello Carolo V. a Mauritio
Sax. illato
de acquisito & amisso Imp. Ger
manici in Livoniam Jure.
de Advocatia Ecclesiastica.
de personis feudi capacibus.
de patria potestate Principum
Imperii.
de tutoribus & Curatoribus Comitum Imp.
Electoribus ex Jure Civili, Canoni
co, Feudali & Publico.
de fabricis feudi capacibus.
Jo. de Antiquitatibus Tritesla
riensibus.
de Episcopatu Burcburgensi
in Hassia.
Joh. Daniel Schepflin Alsatia
cae Antiquitates.
de extincto et restaurato Oc
cidentali Imperio.
Christiana Schoelbyla Orig. ineq. Ch
ronicon Stolpensis.
Christoph Schreiter de origine
Ducis Saxoniae.
Godofredus Schumann de Carolo
magno variis fabularum involucris
explicato, veritati restituto.
Joh. Christian Schudelius de vari
is Decretis Brem. inventis.
Henr. Leonh. Schurtzfl. de Corna
do Kauffungio.
Gabr. Schweder de Colonia Domi
tii. de Comit. Palat. Rheni feud
bus & praerogativis.
Jo. Philipp Sleuvogt de Advoca
tia Imperatoris Ecclesiasti
ca.
de Jure recipiendi provocatio
nes ex Jure territoriali ori
undo.
Jac. Carl. Speyer de vera origine
Com. Stat. Caesar.
Matth. Stein de alienatione imme
diati Imperii feudi.
Johannis Strauch de oppignora
tionibus rerum Imperii.
Fridericus Struvius de titulo Ele
ctoris Saxoniae.
de sylva Hercynia.
Burchard Gotth. Struv Origines &
Elogia Hohenlohica.
Prodromus Hist. Graeffenthalensis.
de Comitiis Palatinatus Saxoniae
Secaist. genti communi.
de fatis Serenissimi Ducis Brunsvi
censis.

Jo. de voto Burgg raviatus Norn-
bergensis.
J. A. Stein de subsidiis b. R. I.
Casper Theodor. Lammermann
de paritate religionis, in Chur-
Liss. Camerae Imp. iudicio ob-
servanda.
Ernest Teufel de Jure et potesta-
te proscribendi Statu Imperii.
Christian Frid. Thomsen de Electore
octavo.
Anton Conrad Torrenos (Torrenot)
Westphälischer Landsberg
Arnoldus Henr. de Tressow de
rebus gestis Conradi III.
J. S. Treuer de optima legitima
ratione componendi distidia in S.
R. G. Imp.
Joh. Wolffg. Fries de transmissione
fructuum feudalium in heredes ti
tiales.
Jo. Frid. Truppaeyer de potestate
Electorum et Principum Imp. circa
jus stabiliendi subditis sui conse
rendi.
Jo. Burcard Verporten de inves-
tura allodiorum, eiusdemq. vera
origine et authoritate praesente.
Jo. Christoph Wagenseil de S. R. I.
summis officialibus eorumq. subor
dinatis officialibus, tam ex Germ. quae
de Bonae Imperiali.
de Jure Romanorum.
de Comitiis universalibus S. R. I.
de Abbatissis.
de Academiis.
de Jure foederum.
de Nobilitate.
de Haereditario Jure.
de Jure ordinum protestantium.
Theses miscellaneae.
Joh. Michael Leonrod de fini
bus Germaniae nonnulla
disputis.

Anonymi.

Dissert. de praesenti in Episco-
tu Hildesiano statu 1704.
C. Samuel Schurtzfleischius de
functus Jesse defendens i.
colai Hieronymi Gundlingii in
sultibus, h. e. Dissert. opus ob
rem 1. non Jure Electoris se
successionis praefatus elegan
matis demonstratur.
A. D. L. I. W. F. A. Saigraph
Juris Electori Palatino circa
Domanium Imperii competen
1711. 4.
Libertas Argentoratensis sti
hypothecaria non exposita 17
D. J. C. W. Quartz fragen ob
einen Raths Vicarius Herbst
Pflichtmäßiger Beweis Vom
cato Comitiali. 1713.
unpartheyische rechtliche Nachricht
der Nürnberg. Gültbriefen 17
entworffenen postulation
mäßig 1716. geschehenen Ab
tragung der Landbergischen
den Pharamund Clodovaeu
Franc. 1716. 4. St. P. L.
Untersuchung der Argumente
gründ. Behauptung des Rei
und der Ergebung gerechtig
ti Vollstreckung der Acht
trostane, gegen die Dissert
den Titul der Burgg
Nürnbergischen Geschlech
Examen scripti de Jure Exegeti
sententias Electoribus circa Jura
competentia, contra Dissertat
nem de officio Directorii &
cum circulario p. editi.

Jo. de vegelin et vegilinsky.
Historische entwicklung der -
fernalyse Liebig Borsen
Breitungen.
Jesaias Weidii chemorabilia Hi
gustaana.
Jacobus Wenemer de Notitia
nidulata.
Joh. Christoph Wendler de di-
vitiis amplissimis quas cleri
Romani in ditionibus Stu.
Stiaeis possidet.
Joh. Balthasar Wesenberg de
Jure depressaliarum inter Bi
nos Imperii.
de Testamento Caelestis.
progr. de Imprigritate Semis
nalii, adsolv. Imp. Camerae
tij assesta.
Adam Balth. Wesenberg de Jure
S. R. I. Principum propriis
titulos augendi.
Henricus Wrachorst de iniqua
appellatione Oboris IV. Imp. à
heyne.
Christian Wildvogel de Statibus
Provincialibus.
de capitulatione perpetua.
de Imperii natate Semitonali
civitatum Imperii.
de unione Electorali.
de Jure principis eminente
circa postas.
de Exercitio Juris circa sa
cra, civitatem Imperii libe
rarum Protestantium.
Samuel Frid. Willenberg
de Unionis qua Polonia cum
gitur Russia indole.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Joh. Christoph Willenberg de
missarum appellationibus Juris
Longobardici ad feuda Germa
niae.
Christian Gotthold Willich de
Margaretha Austriaca, Hordei
dei Placidi coniuge.
Carol. Guil. Wachter de Ju
re Legationis civitatum Im
perii.
Conrad christoph Wachsler
de Legibus fundamentalibus
in Gaere, & Legislatione ad
Imp. Rom. Germ.
J. Joach. Zentgraf de Ju
ribus et officiis Ordi
nibus.

Exemplaria
Dissertationum
a Catal.
Hoffmannianis
confecta
ei finis
nomina ne teneat, donec
ipsa debitur
Hildesheimbergiae.

CAROLI FRIDERICI NECKERI

Professoris Juris Publici

In

ACADEMIA GENEVENSI,

ORATIO INAUGURALIS

DE

Utilitate Juris Publici Germanici, & quo fructu in ACADEMIA GENEVENSI præ aliis doceri possit

Habita die 28. *Sept. A. C.* 1725.

GENEVÆ,

Apud MARCUM MICHAELEM BOUSQUET & Soc.

MDCC XXVI.

451

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

GENEVÆ.

MDCC XXVI.

PROCERES AMPLISSIMI, *Patriæ Patres,*

PRINCIPES SERENISSIMI,

RECTOR MAGNIFICE,

ECCLESIÆ PASTORES, ET PROFESSORES *Reverendi, Celeberrimi,*

AUDITORES, *quotquot adestis, Illustres, Nobilissimi, Spectatissimi,*

JUVENES *ad Patriæ & Musarum Ornamentum nati,*

SI exercitatissimis etiam & dissertissimis Oratoribus interdum accidit, ut in hoc amplissimo Consessu dicturi, magno timore percellerentur, non turpè mihi futurum puto, quod trementibus labiis & palpitante corde hanc Orationem incipiam, cùm non solum rem nunquam antea tentatam aggrediar, sed etiam omnibus illis dotibus me destitutum sentiam, quibus eum præditum oportet,

452

qui aures tot hominum, dignitate, doctrinâ & ingenio conſpicuorum ad ſe rapere, & cum aliqua delectatione tenere cupit. Aſt cum nullo declamandi pruritu, ſed Veſtro, PATRES AMPLISSIMI, juſſu, & ex more in hac Academiâ recepto, muneris, quo me cohoneſtare dignati eſtis, initium inaugurali Sermone facturus, hanc cathedram conſcenderim, cumque nullus dubitem, Vos tam frequentes huc conveniſſe, non ut ex meâ in diſſerendo facultate ac facundiâ judicetis, quid valeant humeri, quid ferre recuſent, ſed ut hac benevolæ mentis veſtræ demonſtratione novum & vacillantem oratorem ſuſtineatis, animus meus ita erigitur, ut, favoris veſtri aurâ fretus, ignotum quod nunc ingredior mare minus exhorreſcat. Hinc non ſollicitus ero de eligenda materia, quæ ſpartæ mihi commiſſæ conveniat, & Veſtram, AUDITORES! attentionem mereatur. Etſi enim Juris Publici Germanici ſcientiâ vix alia quædam ſit fœcundior argumentis, quorum inveſtigatio & delectare & prodeſſe poſſit, credo tamen me operæ pretium imprimis facturum, ſi, miſſis iis, quæ ad ingenii oſtentationem magis comparata ſunt, tritâ incedam viâ, & de natura ac utilitate Juris Publici Germanici, & quo fructu in hac Academia præ aliis doceri poſſit, breviter diſſeram. Ita enim, PROCERES AMPLISSIMI, inſtituto veſtro, quo Studiis generoſorum Juvenum, ex Germania & Anglia huc affluentium, imprimis conſulere voluiſtis, ſua conſtabit ratio & utilitas, ac æquis rerum æſtimatoribus optimè ſe commendabit.

Favete modo, AUDITORES, dicturo, qui Vos tam faventes hactenus expertus eſt.

Etſi unicuique Civitati ſua Publica Jura ſint, quæ Statum ejus ordinant, & imperandi modum definiunt, Germania tamen præ cæteris regnis id ſingulare habet, quod ad ea docenda & explicanda peculiares in Academiis ſuis con-

conſtituat Doctores, quodque tam frequens ibi occurrat Juris Publici vocabulum, ut ſub ejus generali ſignificatione Jura Publica Germaniæ propria per excellentiam intelligere uſu receptum ſit. Qui mos uti tunc demum invaluit, cum jam eò excreviſſet Statuum, ut vocant, Imperii potentia, ut non unam amplius cum Imperatore Rempublicum conſtituere, ſed impari tantum fœdere adhuc conjuncti viderentur, ita eadem ratione effectum eſt, ut Juris Publici Germanici fines latiſſimè nunc pateant. Debet enim is, qui ejus Juris notitiam ſibi comparare vult, ſtructuram & compagem Imperii, ab omnibus, quæ unquam innotuerunt, regnis multum diverſi, intime perſpicere, debet Jura Imperatoris & Imperii ordinum, tam ſingularia quàm communia, accurate noſſe, & ubi in regendo Imperio conſpirent, ubi diſſideant attendere; debet modum Comitiorum ubi publica Imperii negotia tractantur, & Judiciorum, quæ ad dirimendas lites pacemque publicam ſervandam erecta ſunt, probe intelligere; debet denique Religionis ſtatum publicum, & quæ ejus diverſitas in Germania excitaverit & adhuc foveat diſſidia non ignorare. Hæc omnia etſi ex publicis tam in Imperio quàm cum exteris gentibus ſancitis pactis & fœderibus haurienda ſint, opus tamen eſt, ut ei rerum in Germania geſtarum monumentis eorum cauſæ & origines eliciantur, opus eſt, ut ea, quæ nec prævidere nec ad amuſſim definire licuit, ſecundum normam Juris Publici univerſalis, quod Juris naturæ pars eſt, componantur & decidantur. Nemo Veſtrum, AUDITORES, non intelligit, Studium Juris Publici modò delineati utile non tantum, ſed & neceſſarium iis eſſe, qui vel ipſi inter Imperii Proceres locum occupant, vel ad publica Imperii munera adſpirant. Quæſò enim, quomodo Germaniæ Principes cum iis, quibuſcum in unum corpus coaluerunt, communem Imperii ſalutem promovebunt? quomodo jura ſua ſarta tecta ſervabunt, aut violata

violata reſtituent ? quomodo proprias regiones juxta præſcriptum publicarum legum moderabuntur ? ſi Imperii quidem membra , ſed Jurium quibus regi debet ignari ſint. Hæc ſi nemo negat , meritò penitiorem horum Jurium notitiam ab iis deſideraveris , qui Principibus Germaniæ à Conſiliis eſſe volunt , aut ad tractanda Imperii negotia Miniſterium ſuum offerunt. Hos ſane omnem Juris Publici ſcientiam exhauſiſſe non decet modo , ſed oportet etiam, ſi conſilia ſua ad veram Dominorum ſuorum utilitatem referre , pro eorum Juribus vigilare , & ſiniſtrum eorundem exercitium impedire volunt , unde recte dixerim plurimas fluxiſſe turbas & calamitates , quibus Germania toties afflicta fuit.

Nolite tamen credere , AUDITORES , Studium Juris Publici Germanici iis duntaxat utile eſſe , qui in regendo Imperio aliquas partes ſibi vindicant , aut eidem ſubjecti ſunt. Etſi enim tanta amplius non ſit Germaniæ Majeſtas , ut , quod olim obtinuit , omnes vicinæ gentes eam comiter colant , nondum tamen ab antiquo faſtigio ſuo adeo defecit , ut non Imperatori , quem ſibi eligit, primus adhuc in orbe Chriſtiano locus relinquatur , ut non ipſa , dummodo potentia & opibus ſuis uti ſciat , omnium regnorum ſi non primum , ſaltem nulli ſecundum ſit, ut non denique amicitiam & fœdera cum ea contrahere etiam potentiſſimis Europæ Regibus curæ cordique ſit. Horum ergo rationes & commoda qui apud Germanos promovere , & tam validam gentem ſuæ conciliare cupit, ei certe incumbit , Germaniæ ſtatum non ignorare , ſed ejuſdem nexum , vires agendique modum bene explorare.

Ergo & vobis , JUVENES ORNATISSIMI , Civitatis hujus , in qua nati eſtis , futura fulcra , vobis etiam non inutile erit , Publica Germaniæ Jura addiſcere , quorum

rum notitia in primariis Germaniæ aulis ad publica munia aditum vobis parare poteſt. Si enim non turpe ducitis, apud exteras gentes militiæ nomen dare, crediderim, vos famæ, rebusque veſtris non male conſulturos, ſi id egeritis, ut etiam pacis Studiis & rerum civilium cognitione præſtantiſſimâ in Germania inclareſcatis. Ne dicam, quod non ſine fructu ſit, Statum vicini populi habere cognitum, ut exinde judices, quid Patriæ tuæ aut timendum ab eo, aut ſperandum ſit.

Verum ſi iis omnibus, quorum Civitati aliquod cum Germanis Commercium intercedit, Publica ejus gentis Jura intelligere prodeſt, iis certe hoc Studium maxime proficuum erit, qui ſub Rege vivunt, qui inter Primarios Imperii Proceres locum occupat. Veſtræ ergo, *Magnæ feliciſque Britanniæ Cives*, qui urbem hanc præſentiâ veſtrâ nunc ornatis, aut olim ornaturi eſtis, veſtrâ ni fallor diligentiâ dignum erit, Imperii illius naturam indagare, quod *Regem* veſtrum inter maxima ſua ſidera numerat. Si diverſas putatis rationes regionum, quas *Rex* veſter in Germania tenet, à rationibus regnorum, quæ ultra mare moderatur, id ipſum ad eas inveſtigandas animum veſtrum impellere, & ad Studium Juris Publici accendere debet. Quid enim impedit, quo minus Angli, etiam in Germanicis Provinciis regendis, tam felicibus dextriſque conſiliis Regem adjuvent, quam Patriæ ſuæ ſecuritatem & quietem firmarunt, ejuſdemque opes ac potentiam auxerunt. Et ſane ſi tantum in mentem induxiſſetis, Conſilia Studiaque veſtra eò aliquando dirigere, ut Germaniæ ſua libertas & purior religio ſervetur, id quod gens veſtra à longo tempore in laude poſuit, & feliciter effecit, eam ex notitia Jurium quæ Principibus Imperii Proteſtantibus competunt haurietis utilitatem, ut Conſilia veſtra nec à ſcopo aberrent, nec effectu careant.

Si

Si nimius fui, AUDITORES, in asserenda utilitate Juris Publici, ex communi hominum imbecillitate, quibus ea Studia maxime arrident & commendatissima videntur, quæ ipsi excoluerunt & docenda susceperunt; nihil certe affectui dabo, in eo quod mihi dicendum supereſt, de fructu, quo Juris Publici Germanici doctrina in hac Academia præ aliis tractari potest. Nolo enim eas utilitates nunc attingere, quæ omnibus literarum cultoribus in hac urbe communes sunt, quod nempe omnibus bonis artibus animum imbuere, Musis quietè vacare, corpus ingenuis exercitationibus ad elegantiam formare, & quod potissimum, in aliis autem Academiis rarissimum est, mores quoque ad comitatem & honestatem componere possint. Intra Juris Publici cancellos mea se continebit Oratio. Est autem hoc in omni disciplina præcipuum, ut mentem ab iis præjudiciis incorruptam serves, quæ à vero abducunt & in partes abripiunt.

Jam si considero, quanta sit inter Imperatorem & Imperii Ordines de mutuis juribus contentio, quantas, ne quid gravius dicam, dissensiones Religionis diversitas apud eos etiam disseminaverit, qui puriora ejus dogmata profitentur, dubius quandoque sum, an in Academiis Germanicis genuina Juris Publici Principia haurire liceat, Audio enim Imperatorem in Publicis Decretis, ad Comitia Ratisbonensia transmissis, publicè querentem & expostulantem, de protervia Doctorum quorundam Juris Publici, in Academiis Procerum Germaniæ, qua Jura sibi reservata modo non tolerando impugnant, & plenitudini, ut vocant, Imperialis potestatis obicem ponunt. Audio Germaniæ Proceres in publicis responsis regerentes, leges Imperii publicas à præposteris Imperialis fastigii adulatoribus perverti, & contra Statuum coimperantium Jura libertatemque detorqueri. Audio denique in controversijs quæ inter hos ipsos agitan-

agitantur, modo hunc modo alium, adverſæ partis aſſerta ut perverſa & legibus Imperii repugnantia notare. Et ſanè ſi verum hoc loco fateri licet, nihil tam certum, quàm quod magna pars Doctorum Juris Publici affectibus abripiatur, & cùm de juribus eorum agitur, ſub quorum poteſtate vivunt, non tam ea afferat, quæ revera obtinent, quam quæ Dominorum ſuorum utilitatibus inſervire videntur; quod ſingulares opiniones ſibi effingant, easque rationibus utcunque conquiſitis defendant.

Ab ejuſmodi ergo partium Studio qui animum liberare vult, illum oportet in ea conditione verſari, ut nullum à veritatis aſſertione nec timere odium, nec ſperare emolumentum poſſit. Hoc autem, an quiſquam melius præſtiterit, quàm qui ſub veſtro, PATRES AMPLISSIMI, præſidio vivit, nemo dubitabit, qui modo perpendet, nullam in Germania, neque inter Imperatorem & Imperii Ordines, neque inter hos ipſos intercedere contentionem, quæ Reipublicæ hujus interſit aliter quàm juxta Præſcriptum Publicarum Imperii Legum dirimi. Et quamvis nemo ignoret, vos Principum Proteſtantium cauſam Publicis precibus Deo commendare, & rebus eorum imprimis benè cupere, neutiquam tamen Religionis veſtræ Sociis tam præpoſtere favetis, ut odium veſtrum ei timendum ſit, qui in explicandis Juribus, quæ Statibus Imperii Catholicæ Religioni addictis competunt, genuinum legum fundamentalium ſenſum ſequitur.

Verum uti hoſpites de horum grege hic vix expectatis, ita ſufficiet, eos, qui adverſa caſtra ſequuntur magno cum fructu Jura Imperii publica hic addiſcere poſſe. Ad quod certè multum conferet, quod viros hic invenient, pacem Proteſtantium ſincere flagitantes, interque eos non unum modo & alium, quod jam alibi mireris, ſed omnes Eccleſiæ Antiſtites.

455

Dum itaque unius Viri, ad pacem & Ornamentum Ecclesiæ nati, facunda & pietatis plena Oratio, quàm de pace inter Protestantes colenda, die Musis Genevensibus sacra, ante annos non ita multos, pronuntiavit, eam vim in Imperii Comitiis habuit, ut ibi in linguam vernaculam transiata, & typis excusa eos etiam pacis amore & desiderio incenderit, qui ab ea tunc remotissimi videbantur, an putatis sine fructu futurum apud Juvenes bene moratos, & odio erga dissentientes nondum imbutos, inter eos versari, qui non solum in publicis privatisque sermonibus pacem & conjunctionem Protestantium suadent, sed cum iis etiam, qui Lutherum fidei suæ Reformatorem profitentur, tam amicè agunt, ut non ore tantum, sed reipsa eos pro Fratribus agnoscant. Certè Juris Publici cultores, ad concordiam inter Protestantes colendam tam egregiè præparati, ita eorum Jura in Imperio considerabunt, ut fatales de ijsdem rixæ vitentur, & ut ea quæ sociatis viribus parta fuit libertas, conjunctis etiam viribus firmetur, & ad posteras transmittatur.

Possem adhuc AUDITORES, de amica Imperii & Sacerdotii Conspiratione aliquid in medium proferre, qua Civitas hæc præ aliis se commendat, & de qua rectè stabilienda opus est, ut Juris Publici Studiosus benè instructus sit, si medendis Germaniæ malis animum aliquando applicare vult, quæ ex conflictu summæ in Imperio potestatis, cum Auctoritate primariorum Ecclesiæ, imprimis Romanæ, Antistitum in eam derivata sunt, & indies adhuc emergunt. Sed nolo prolixiori Oratione aures vestras fatigare, & de fructu, quo Juris Publici scientia in hac Academia præ aliis doceri potest, plura afferre, quoniam id ex adductis modo Argumentis meridiano Sole clarius eluceſcit.

Opta-

Optarem nunc, AUDITORES, ut ea, quæ hactenus recenſui hujus loci in Jure Publico docendo commoda, in meum eorumque uſum convertere poſſem, quibus Studiorum ſuorum ducem me eligere placebit. Optarem, me hac tam utili ſcientia adeò inſtructum, ut inter Juris Publici Doctores ita eminerem, uti hanc Academiam, enumeratis prærogativis, inter cæteras eminere oſtendi. Verùm ingenuè fateor, me iis omnibus facile concedere, qui in Academiis Germanicis Publica Jura explicant, neque quidquam aliud, niſi hoc forte, præ aliis quibusdam mihi tribuere poſſe, quod data mihi fuerit occaſio, in iis Germaniæ locis ſat diu verſandi, ubi Publica Imperii negotia tractantur, ibique à viris rerum Germanicarum peritiſſimis, in iiſque dextrè gerendis longo uſu exercitatiſſimis multa addiſcendi, quæ à vulgaribus Juris Publici Scriptoribus aut omittuntur, aut minus rectè exhibentur. Cùm autem in omni Studiorum genere multum interſit, ut, qui animum iis applicant in ipſo limine moneantur, ne tricis & ineptiis, quas practicis etiam diſciplinis vana quorundam hominum ingenia admiſcuerunt, ſed talibus præceptis animam inſtruant, quæ in ipſis rerum argumentis uſum habent; hæc prima mihi & conſtans in Jure Publico docendo cura erit, ut miſſis iis, vel leviter tactis, quæ nullius aut exigui momenti ſunt, ea tantum Auditoribus meis tradam, & dilucide exponam, ex quibus genuinus Germaniæ Status intelligi poteſt; ut repoſitis partium Studiis, Imperatoris & Imperii Ordinum Jura, juxta legum fundamentalium verum tenorem explicem; ut cauſas oſtendam, quæ eos toties collidunt; & optimis legibus omnem non rarò vim & effectum adimunt, ut Imperii nævos ea, quæ veritatis & Patriæ amantem decet, verecundiæ indicem; ut denique totam Juris Publici doctrinam ad pacem & concordiam in Imperio tuendam dirigam. Hac Via incedendo, ſpero me conſecuturum, ut Auditores

456

mei, ex ea quam ipsis polliceor opera, non spernendum fructum capiant, & vestram, PROCERES AMPLISSIMI, etsi nimis benignam de me opinionem non planè fallam.

Finis hic Orationi meæ imponendus erat; sed dum in portum, quem timidus & perculsus reliqueram, lætus & exultans redeo, subit me denuo suavissima ejus gaudii memoria, quod per totum pectus se diffudit, cùm in hanc urbem pedem referrem, è qua ante sexennium excesseram. Quod enim ab eo tempore in votis habui, ut in hac purioris Religionis & raræ libertatis sede vitam aliquando transigere mihi liceret, id Divino Numine benignè dirigente, & vestra, PATRES AMPLISSIMI, indulgentia, tanto successu mihi videor consecutus, ut spem & expectationem meam longè superet. Suffeciisset, Reipublicæ hujus veneratorem & admiratorem in sinum vestrum recipere, eaque humanitate amplecti, quam omnes peregrini hic experiuntur. Vos autem publico etiam munere me condecorare, & inter Professores hujus Athenæi Celeberrimos locum mihi assignare voluistis. Quanta affectus vestri declaratione, quam unanimi consensu, quanta alacritate id feceritis, etsi id ipsum honoris in me collati pretium insigniter augeat, non sustineo hic commemorari, ne gloriam potius inde captare, quam Vestram in me immerentem Benevolentiam in hac re agnoscere videar. Velim tantummodò Vos persuasos, me beneficii hujus magnitudinem penitus perspicere, ac ita pectori infixisse, ut grata ejusdem recordatio perpetuus mihi stimulus futurus sit, pro Reipublicæ hujus perenni incolumitate, & pro Vestro, PROCERES AMPLISSIMI, quorum cura & consiliis tam auspicatè regitur, longæva salute, indefessas apud Deum preces fundendi, atque omni veneratione, observantia & obsequio id agendi, ut beneficii mihi exhibiti nunquam Vos pœniteat.

Vobis

Vobis quoque, RECTOR MAGNIFICE, ECCLESIÆ PASTORES, & PROFESSORES VENERANDI, CELEBERRIMI, gratias ago quantas possum maximas, quod tam propensa in me fueritis voluntate, ut in societatem vestram me recipere, meisque desideriis commendatione vestra velificare non detrectaveritis, parum solliciti, ne famæ vestræ, quæ apud exteros quoque clarissima est, aliquid decederet, cùm constiterit, Vos hominem nullius in Republica literaria nominis, Ordini vestro adscripsisse. Hoc amicitiæ vestræ documentum, uti dubitare me non sinit, quin imbecillitati meæ veniam daturi, consiliisque vestris in posterum me adjuturi sitis, ita operam dabo, ut debita reverentia, & nullo non Officiorum Studiorumque genere vestrum favorem demerear.

Quid tandem Vobis omnibus, AUDITORES, rettribuam, quos rebus meis impense favere singulis diebus experior, qui maxima humanitate hactenus me excepistis, & in hoc loco tanto numero congregati, amoris erga me vestri Publicum & honorificentissimum Testimonium mihi exhibuistis. Videretis, si pectoris præcordia Vobis aperire liceret, quanto in pretio mihi sint vestra omnium nomina, quantoque ardeam desiderio, meam animi devotionem omni occasione Vobis declarandi, Deum interea precaturus, ut res vestras semper secundet, mihique largiatur, inter tot charissima capita diu versari, eorumque constantissimo favore frui.

D I X I.

1342. 69

DISPUTATIONUM CIRCULARIUM
JURIS PUBLICI
Prima
De

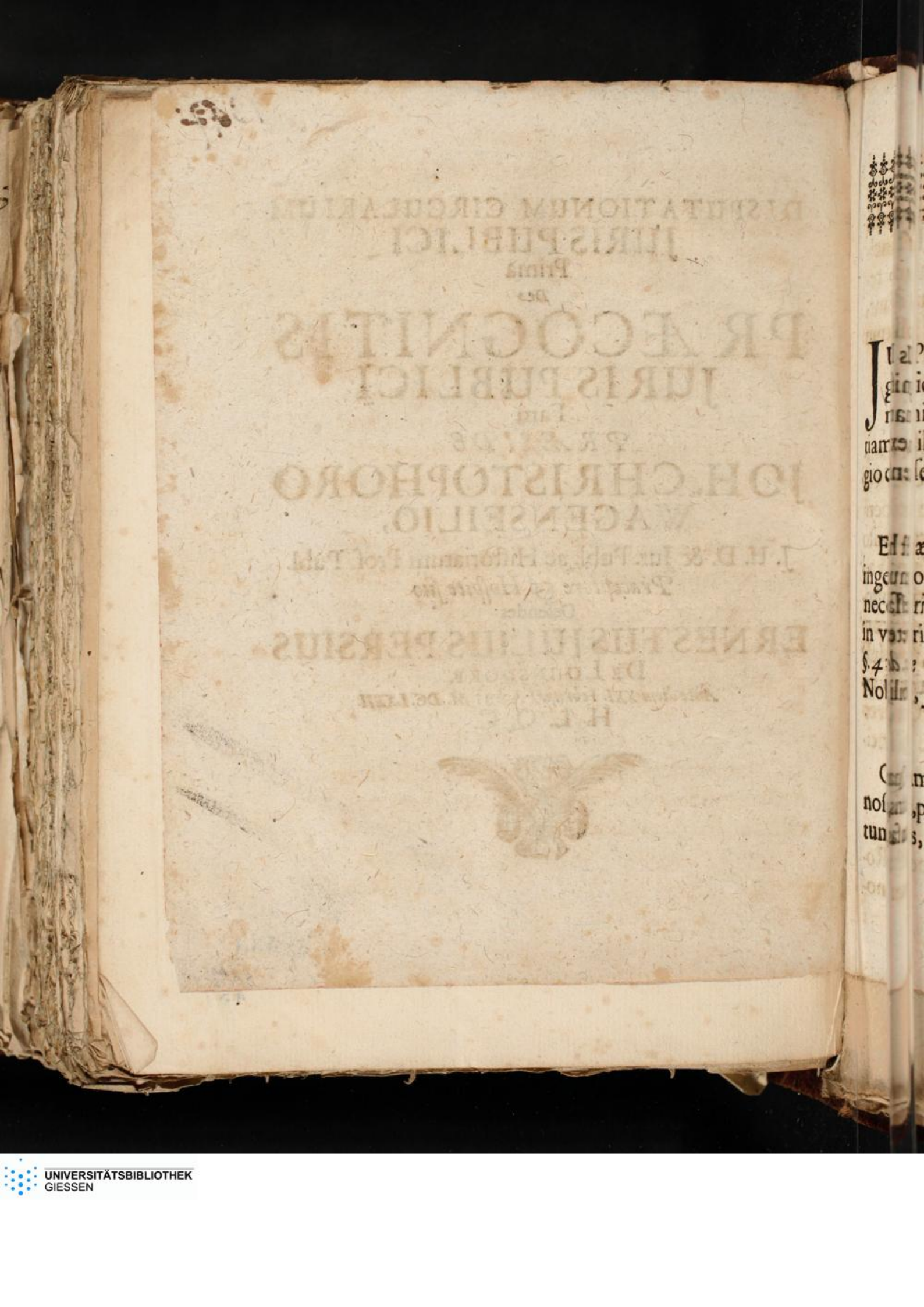
PRÆCOGNITIS JURIS PUBLICI

Eam
PRÆSIDE

JOH. CHRISTOPHORO
WAGENSEILIO,
J. U. D. & Jur. Publ. ac Historiarum Prof. Publ.
Præceptore & Hospite suo
Defendet
ERNESTUS JULIUS PERSIUS
De Lohnsdorf.

Ante diem XXI. Februarii Anni *M. DC. LXXII.*
H. L. Q. C.

458

FELICITER!

I.

JUs Publicum, veteri verbo, sed recenti significatione, nobis notat, Reipublicæ Germanicæ, Materialem, Formalemque notitiam, ex illo tempore, quo Imperii Romani elogio censetur.

II.

Est hæc cognitio Nobilissima, &, si quæ alia, ingenuo, atq; in spem Patriæ, nato Civi, summe necessaria: Longeq; turpius est, eâ carere, quam in veteri Romanâ Republicâ, Q. Mucii, *l. 2. §. 43. de Or. Jur.* judicio, turpe fuit Patricio, & Nobili, Juris Civilis destitui peritiâ.

III.

Quamobrem Publicum Jus, in Academiis nostris, publicè & docere, & discere, non tantum fas, sed & necesse est.

459

IV.

Non tamen promiſcue, de rebus quibusvis, palàm, & temere pronunciandum, ſed Principes, eâ ſæpe colendi religione, quâ Tacito teſte, Majores noſtri, apud Deos ſuos uſi ſunt, ſanctius ac reverentius judicantes, de illorum actis credere, quam ſcire.

V.

Pararur Notitia Juris Publici, poſt Juris Naturæ, Gentium, Civilisq;, nec non Politices, jacta fundamenta, ex Antiquis, Novisque Imperii Conſtitutionibus, Aurea Bulla, Inſtrumento Pacis, Capitulationibus Cæſarum, Catenâ ad hanc uſque ætatem, ſeſe excipientium Hiſtoricorum noſtrorum, inſuper, ex Egregiorum Virorum, qui de hoc jure, ſive ſtrictim, ſive fuſe commentati ſunt, ingenii monumentis; ex auſcultatione Præceptorum; denique ex Converſatione cum iis, qui Aulis & Curiis Principum interfuerunt.

VI.

Germaniæ, ſive, quod idem eſt, Imperii Romano-

mano-Germanici, Politicos fines, vix ita definire licet, ut ea res contentione, ac difficultatibus careat. Eos igitur tanquam incertos, aut saltem vehementer controversos, prætervehimur.

VII.

Geographis, Germania vulgo terminatur ab Oriente, Borussiâ, Poloniâ, Hungariâ: ab Austro, Istria, Italiâ, & Helvetiâ: ab Occasu, Comitatu Burgundiæ, & Belgio: à Septentrione, Oceano, Cimbricâ Chersoneso, & Balthico mari.

IIX.

Sed certum est, his terminis non includi omnia, in quæ Imperii Germanici Jurisdictio se extendit, etsi hæc ipsa potestas quoq;, antiquis temporibus longe major fuit, ac hodie esse deprehenditur.

IX.

Nempe, multa ab Imperio, mediis haud licitis, sunt avulsa, quæ ab injustis Possessoribus jure vindicari, & possent, & deberent: Flagitantibus id ipsum, (ut cætera taceamus) ipsis

Capitulationibus Imperatorum : In Instrumento tamen Pacis, consultò nulla videtur ejus rei facta esse mentio.

X.

Enim verò, uti nunc Seculi, in quo vivimus, instituta sunt, vix est, ut sperare liceat, aut suscipi posse negotium arduum ; aut si suscipiatur, habiturum esse eventum prosperum.

XI.

Quicquid tamen sit de iis, quæ Imperio Germanico sunt subducta: est tamen nihilo minus Germania, omnium totius Europæ Provinciarum maxima, &, quæ olim terris informis, aspera cœlo, cultuque tristis fuit, nunc undiquaque felix, læta & fertilis, Frumento, Vino, Pabulis, Armentis, Aquis, Lapidibus, Metallisq; abundat: Totaque Pagis, Oppidis, Urbibus, referta est : Ut proinde hac quoque parte, reliquis Europæ Regionibus palmam præripiat.

XII.

Hic Terrarum tractus, incolarum præterea innumera numerositate nobilitatur, quibus nec

nec peritia rei Militaris, nec ingenium ad inveniendas aut excolendas Artes, nec solertia in commutandis Mercimoniis, nec Obsequium erga Principem, nec Fides, promissorumque tenacitas, nec Virtutes reliquæ, unquam defuerunt; nisi quod in Sanctam Sobrietatem, & peccatum sæpe est, & etiamnum peccatur plus nimio.

COROLLARIA.

I.

NOn præter omnem rationem, dubitant Viri Docti, an Nebucadnezaris Somnium, & illa, quæ Daniel vidit, monstrosa Animalia, proprie ad quatuor, quas vulgo vocamus, Monarchias, attineant.

II.

CHRISTUS *Dominus noster, non est natus Mense Decembri.*

III.

Quicquid operosè Livius lib. IX. Hist. *differat, ut probet, Romanos suos, Alexandro M. superiores esse*

esse potuisse, si ipse neglecta Asia, cum illis manus conserere voluisset: Nobis tamen contrarium verius videtur, & omnino persuasi sumus, Romanos haud pares fuisse futuros, ad sustinendos impetus.

IV

Opinantur, etiam inter Pontificios, Viri Cordati, Sacram Equitum Melitensium Militiam, Orbi Christiano plus obesse, quam prodesse. Et nos opinioni huic, propemodum accedimus.

FINIS.

469

Johann Georg Estors
Fürstlichen Sächsischen Hof-Raths
und Professors

Einleitung
Zum

Pfältzischen
Staats- Kirchen- und Lehen-Rechte.

Jena, druckts Johann Friederich Ritter, 1738.

462

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Lehen
ein V
Vorh
nicht

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Vorrede.

Nachdem ich mich gemüßiget gesehen, einigen allhier Studirenden das Pfältzische Staats- Kirchen- und Lehen-Recht zu erklären, gleichwohl ein Buch, welches zum Grund dieses Vorhabens mir gedienet hätte, sich nicht finden wollen; so habe ich den

Entschluß fassen müssen, die Feder selbsten anzusetzen, und meinen Zuhörern die Anfangs-Gründe auf das kürtzeste zu entwerfen. Ich gebe diese darum vorietzo ans Licht, damit ich andere, welchen entweder der Zugang zu den Pfältzischen Archiven offen stehet, oder sonsten in diesem Stück hinlängliche Nachrichten besitzen, veranlassen möchte, die nöthigen Zusätze diesfals der gelehrten Welt mitzutheilen, und die vorkommende Fehler zu verbessern. Ich zweifle darneben nicht, es werden sich verschiedene Gelehrten aufmuntern lassen, das im finstern liegende

469

besondere Staats-Recht der Provintzen Teutschlands hinführo, nach Vermögen, zu erläutern, bevorab ein ieder von dem ausnehmenden Nutzen dergleichen Arbeit sattsam versichert ist. Dieses seyn die Absichten meines gegenwärtigen Vorhabens, und hoffe ich nicht, daß iemanden, absonderlich den hohen Pfaltzgräflichen Häusern, in diesem Werck zu nahe getreten worden, wie dann dasselbige allenfals viel zu geringe ist, grossen Reichs-Fürsten an ihren Gerechtsamen das mindeste zu benehmen. Ich lege vielmehr, so viel meine Wenigkeit betrift, hier-

464

durch, vor die Aufrechterhaltung aller wahren Pfältzischen Gerechtsamen, die feyerlichste Rechtsverwahrung bey der gesamten gelehrten Welt ein, und versichere zugleich, daß ich der erste seyn werde, welcher die etwa eingeschlichenen Fehler äussersten Fleisses zu verbessern sich möglichst angelegen lassen seyn wird. Schlüßlich habe ich der Nothdurft zu seyn erachtet, die zwo Zugaben wegen der Gräflichen Leiningischen und Rheingräflichen Häuser um deswillen hinzu zu fügen, weil eines Theils, wegen der Nachbarschaft, nur gedachte Gräfliche Häu-

ser

ser auf den Pfältzischen Staat ein besonderes Augenmerck zu richten haben, andern Theils aber einem Liebhaber des Pfältzischen Staats daran gelegen ist, die Gerechtsamen der benachbarten schwächern Häuser genau einzusehen, damit in vorfallenden nachbarlichen Irrungen er von den streitigen Puncten ein begründetes Urtheil zu fällen vermöge. Wie dann auch der Anhang von den zur Pfältzischen Historie, Staats- Kirchen- und Lehen-Recht dienenden Schriften um so weniger unangenehm seyn wird, ie mehr man sich hierunter beflissen, das nöthige

469

465

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

in dieses Bücher-Verzeichnis zu bringen, auch die Gegeneinanderhaltung mit andern, so diese Schriften in etwas anzumercken sich beflissen haben, den Unterscheid dieser Arbeit, von deren hierunter bezeigten Bemühung, sattsam verofenbaren wird.

Inhalt.

Inhalt.

Erstes Haupt-Stück.

Von dem Namen und Amt der Pfaltz-Grafen überhaupt, und des am Rhein absonderlich.

Erste Abtheilung.

Von den Teutschen Pfaltz-Grafen überhaupt.

Andere Abtheilung.

Von den alten Pfaltz-Grafen beym Rhein.

Zweytes Haupt-Stück.

Historie von den Pfaltz-Grafen am Rhein, aus dem Hause Bayern.

Erste Abtheilung.

Von dem Pfaltz-Grafen Ludwigen, dem Strengen, bis auf den Chur-Fürsten, Otto Henrichen.

Andere Abtheilung.

Von den Pfaltz-Grafen und Chur-Fürsten aus der Pfaltz-Simmerischen Linie.

Inhalt.

Dritte Abtheilung.

Von den Pfaltz-Grafen und Chur-Fürsten aus dem Hause Pfaltz-Neuburg.

Vierte Abtheilung.

Von den Pfaltz-Grafen aus dem Hause Sultzbach.

Fünfte Abtheilung.

Von der erloschenen Pfaltz-Zweybrückischen Linie.

Sechste Abtheilung.

Von dem ietzigen Pfaltz-Zweybrückischen und vormaligen Pfaltz-Birckenfeldischen Hause.

Drittes Haupt-Stück.

Von verschiedenen Pfaltzen, und andern Pfältzischen Ländern.

Erste Abtheilung.

Von der Unter-Pfaltz.

Andere Abtheilung.

Von der jungen Pfaltz, oder dem Hertzogthum Neuburg.

Dritte Abtheilung.

Von dem Pfaltz-Sultzbachischen Antheil.

Vier-

Inhalt.

Vierte Abtheilung.

Von den Zweybrückischen und Birckenfeldischen Ländern, insonderheit dem Antheil der Grafschaft Sponheim.

Fünfte Abtheilung.

Von dem ehemaligen Pfaltz-Veldentzischen Antheil.

Viertes Haupt-Stück.

Von den zum Pfältzischen Staats- Kirchen- und Lehen-Recht gehörigen Urkunden, Verordnungen und Verträgen.

Fünftes Haupt-Stück.

Von den hohen Gerechtsamen des Churfürstlichen und Pfaltzgräflichen Hauses, sowohl innerhalb, als auch ausser dessen Landen.

Sechstes Haupt-Stück.

Von den Titeln und Wapen der Pfaltz-Grafen beym Rhein.

Siebendes Haupt-Stück.

Von dem Churpfältzischen Huberts-Orden.

Achtes

Inhalt.

Achtes Haupt-Stück.

Von den Pfältzischen Bedienten und Unterthanen.

Neuntes Haupt-Stück.

Von den Gerechtsamen des Chur-Fürsten zu Pfaltz in geistlichen Sachen.

Erster Abschnitt.

Von den neuern Religions-Irrungen in der Unter-Pfaltz.

Anderer Abschnitt.

Von den obgewalteten Religions-Irrungen im Zweybrückischen.

Dritter Abschnitt.

Von den Religions-Irrungen im Hertzogthum Neuburg.

Vierter Abschnitt.

Von den Pfaltz-Sultzbachischen Religions-Beschwerden.

Anhang.

Von noch verschiedenen andern Religions-Beschwerden in denen benachbarten Gegenden.

Zehen-

Inhalt.

Zehendes Haupt-Stück.

Von den Pfältzischen Lehen-Sachen.

Erste Abhandlung.

Von den Lehen, welche vom Kayser die Pfaltzgräflichen Häuser zu Lehen tragen.

Andere Abhandlung.

Von den Lehen, welche höchst diese von andern Ständen zu Lehen empfangen.

Dritte Abhandlung.

Von dem Pfältzischen Lehen-Hof.

Vierte Abhandlung.

Von der Eigenschaft und Beschaffenheit der Pfältzischen Lehen.

Eilftes Haupt-Stück.

Von den Ansprüchen des Pfältzischen Hauses.

Erste

Inhalt.

Erste Zugabe.

Erstes Haupt-Stück.

Historie der Grafen zu Leiningen.

Anderes Haupt-Stück.

Von dem Wapen und Titel derselben.

Drittes Haupt-Stück.

Von den besondern Gerechtsamen dieses Gräflichen Hauses.

Viertes Haupt-Stück.

Von den Theilungen in sothanem Hause, und den deshalber entsprungenen Irrungen.

Fünftes Haupt-Stück.

Von denen Lehen, welche die Grafen von Leiningen haben.

Erster Abschnitt.

Von denen Lehen, welche von Chur-Pfaltz die Grafen zu Leiningen-Dachsburg tragen.

Zweiter Abschnitt.

Von denen Lehen, so von Chur-Pfaltz die Grafen zu Leiningen-Westerburg empfangen.

Drit-

Inhalt.

Dritter Abschnitt.
Von denen Lehen, welche von einigen geistlichen Fürsten das Gräfliche Hauß Leiningen empfänget.

Sechstes Haupt-Stück.
Von denen Landschaften, so die Gräflichen Häuser Leiningen ietzo besitzen.

Siebendes Haupt-Stück.
Von den Ansprüchen der Leiningischen Häuser.

Andere Zugabe.

Erstes Haupt-Stück.
Von dem Nahmen der Wild- und Rhein-Grafen.

Zweites Haupt-Stück.
Von dem Geschlecht und Ursprung der Wild- und Rhein-Grafen.

Drittes Haupt-Stück.
Von den Gerechtsamen und der Verfassung des Rheingräflichen Hauses.

Vier-

Inhalt.

Viertes Haupt-Stück.

Von den Lehen des Rheingräflichen Hauses.

Fünftes Haupt-Stück.

Von denen Ansprüchen des Rheingräflichen Hauses.

Sechstes Haupt-Stück.

Von dem ehemaligen Zuwachs der Rheingräflichen Landen.

Siebendes Haupt-Stück.

Von denen Landen, welche die Rheingräfliche Häuser anietzo besitzen.

Anhang.

Erzehlung von den zur Pfältzischen Historie und Staat gehörigen Schriften.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

VARIA

JURIDICA.

Handschr.
915

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN